KYRILLOS VON SKYTHOPOLIS

VON

EDUARD SCHWARTZ

1 9 3 9

J. C. HINRICHS VERLAG / LEIPZIG

TEXTE UND UNTERSUCHUNGEN

ZUR GESCHICHTE

DER ALTCHRISTLICHEN LITERATUR

ARCHIV FÜR DIE VON DER KIRCHENVÄTER-COMMISSION
DER PREUSSISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
UNTERNOMMENE
AUSGABE DER ÄLTEREN CHRISTLICHEN SCHRIFTSTELLER

BEGRÜNDET VON

O. VON GEBHARDT UND A. VON HARNACK

HERAUSGEGEBEN VON

WALTHER ELTESTER UND ERICH KLOSTERMANN

4. REIHE 4. BAND 2. HEFT = 49. BAND 2. HEFT

J. C. HINRICHS VERLAG, LEIPZIG
PRINTED IN GERMANY
VERLAGS-NR. 4305

INHALTSVERZEICHNIS

Seite

T e x t e 1

Leben des Euthymios 3

Leben des Sabas 85

Leben des Iohannes Hesychastes 201

Leben des Kyriakos 222

Leben des Theodosios 235

Leben des Theognios 241

Leben des Abramios 243

Nachtrag über Sinait. 494 250

R e g i s t e r 254

I Zitate und Anspielungen 254

II Personen 257

III Städte, Ortschaften, Länder, Völker 281

IIII *κοινόβια λαῦραι μοναστήρια* 289

V Wörter und Sachen 296

B e m e r k u n g e n 315

I Handschriften 319

II Kyrills Datierungen 340

III Geschichtliches 355

IIII Kyrill 408

TEXTE

O = Ottobonianus [Rom, Vaticana] 373 s. VIIII/X
L = Laurentianus [Florenz] XI 9 s. XI
V = Vaticanus 1589 s. X
P = Coislinianus [Paris] 303 s. XI

C = Oxford Christ Church 67 s. X

W = Wien Hist. Gr. 31 s. XI
G = Leipzig Stadtbibliothek Rep. II 26 s. X

p = Analecta Graeca ed. monachi Benedictini congregationis S. Mauri t. I Paris 1688 p. 1—99 [Abdruck des Cod. Parisinus 502 s. XII]

s = Acta Sanctorum m. Maii t. III app. p. 16—21 [Abdruck des Vatic. 866]: Vita des Iohannes Hesychastes

s = Acta Sanctorum m. Sept. t. VIII p. 147—158 [Abdruck des Vatic. 866]: Vita des Kyriakos

n = *Νέα Σιών* 11 Jerusalem 1911 p. 880—893. 12 Jerusalem 1912 p. 120—136. 232—250. 556—572. 647—664. 789—803 Vita des Euthymios nach dem Sinaitic. 524 s. X/XI herausgegeben von *Αὐγουστῖνος μοναχὸς Ἰορδανίτης*

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Α̅ προοίμιον τοῦ βίου ἤτοι πρόλογος
Β̅ περὶ πατρίδος καὶ γονέων ὀπτασίας καὶ γεννήσεως Εὐθυμίου
Γ̅ ὅτι βαπτίζεται καὶ ἀναγνώστης γίνεται
Δ̅ πῶς καὶ ὑπὸ τίνων ἐξεπαιδεύθη
Ε̅ πρεσβύτερος γίνεται καὶ μοναχῶν προστάτης
ς̅ ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα μένει εἰς Φαραν
Ζ̅ πῶς καὶ συνήφθη Θεοκτίστωι πνεύματι
Η̅ πῶς ἦλθεν εἰς τὸν χείμαρρον καὶ συνέστησεν μοναστήριον
Θ̅ διδασκαλία Εὐθυμίου
Ι̅ περὶ Τερέβωνος
ΙΑ̅ ἦλθεν εἰς τὸν Μαρδάν
ΙΒ̅ περὶ τοῦ μοναστηρίου Καπαρβαριχῶν καὶ τῶν Ζιφαίων
ΙΓ̅ περὶ τοῦ κατὰ θηρίων χαρίσματος
ΙΔ̅ ἦλθεν εἰς τὸν τῆς μονῆς τόπον
ΙΕ̅ περὶ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν Σαρακηνῶν
Ις̅ ἤρξατο δέχεσθαι καὶ λαύραν τὸν τόπον ποιεῖν
ΙΖ̅ περὶ φιλοξενίας αὐτοῦ καὶ εὐλογίας
ΙΗ̅ περὶ Αὐξεντίου
ΙΘ̅ περὶ Μάρωνος καὶ Κληματίου
Κ̅ περὶ τῆς ἐν Ἐφέσωι συνόδου
ΚΑ̅ περὶ πολιτείας αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου
ΚΒ̅ προφητεία περὶ Ἀναστασίου
ΚΓ̅ ἡ στεῖρα τίκτει
ΚΔ̅ περὶ Αἰμιλιανοῦ
ΚΕ̅ περὶ τῆς ἀβροχίας
Κς̅ περὶ δογμάτων
ΚΖ̅ περὶ τῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου

O

14 καρπαβαριχῶν O | ζηφαιων O 29 καλχιδῶνι O

ΚΗ περὶ τῆς ⟨ἐν⟩ προσκομιδῆι φανείσης ὀπτασίας
ΚΘ ἐθεώρει τὰ ἀπόρρητα
Λ πῶς Εὐδοκία ἐκοινώνησεν ἡ βασίλισσα
ΛΑ περὶ τοῦ ἀββᾶ Σάβα
ΛΒ περὶ Μαρτυρίου καὶ Ἡλία
ΛΓ παραιτεῖται πατριάρχου παρουσίαν
ΛΔ περὶ Ἀντιπάτρου ἐπισκόπου Βόστρων
ΛΕ τελευτὴ Εὐδοκίας
Λϛ τελευτὴ τοῦ ἀββᾶ Θεοκτίστου
ΛΖ περὶ Χρυσίππου καὶ Κοσμᾶ καὶ Γαβριλλίου
ΛΗ περὶ τῆς δίψης τοῦ ἀββᾶ Σάβα
ΛΘ διαθήκη τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου
Μ τελευτὴ αὐτοῦ
ΜΑ τελευτὴ Δομετιανοῦ
ΜΒ μετάθεσις τοῦ λειψάνου
ΜΓ ἡ λαύρα κοινόβιον γίνεται
ΜΔ ἐγκαινίζεται ἡ μονή
ΜΕ περὶ τῆς τῶν Ἀποσχιστῶν ἑνώσεως
Μϛ πῶς ἐρημώθησαν αἱ σκηναί
ΜΖ περὶ Καισαρίου καὶ Λεοντίου καὶ Νείλου
ΜΗ περὶ κλαπέντος χρυσίου
ΜΘ πῶς ἦλθεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν μονήν
Ν περὶ Παύλου
ΝΑ περὶ τοῦ Σαρακηνοῦ
ΝΒ περὶ τῆς κόρης Θαλαβοῦ
ΝΓ περὶ τοῦ υἱοῦ Ἀργώβ
ΝΔ περὶ τῆς ἀπὸ ⟨Βη⟩ταβουδισσῶν
ΝΕ περὶ ⟨Προ⟩κοπίου
Νϛ περὶ τοῦ ξενικοῦ
ΝΖ περὶ Ῥωμανοῦ
ΝΗ περὶ τῶν ἀπὸ κώμης Φαραν
ΝΘ περὶ τοῦ κλέψαντος τὴν χώνην
Ξ πῶς καὶ πότε συνετάγη ἡ παροῦσα βίβλος

O

1 τῆσ προσκομιδῆ O 3 βασίλεισσα O 27 ἀπο ταβουδισσῶν O
28 περι κοπιου O

Τῶι τιμιωτάτωι καὶ ἀληθῶς ἐναρέτωι πατρὶ πνευματικῶι ἀβ- 1 p. 1
βᾶι Γεωργίωι πρεσβυτέρωι καὶ ἡγουμένωι θεαρέστως ἡσυχάζοντι
ἐν τῶι κατὰ Σκυθόπολιν τόπωι καλουμένωι Βεελλὰ Κύριλλος ἐν
κυρίωι χαίρειν. Πίστις προηγείσθω τῶν περὶ Εὐθυμίου τοῦ φερωνύ-
μου λόγων, πίστις | ἡ τῶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις, ἐξ ἧς p. 2
ἐδικαιώθημεν καὶ ἐν ἧι ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ᾽
ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. χωρὶς γὰρ πίστεως ἀδύνατον
εὐαρεστῆσαι, ἐπείπερ, ὥς φησιν ἡ γραφή, πιστεῦσαι δεῖ τὸν
προσερχόμενον τῶι θεῶι ὅτι ἔστιν, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν
αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. ὁ μὲν γὰρ ἄνευ πίστεως λέγειν
τι ἢ ἀκούειν ἐπιχειρῶν διὰ κενῆς κοπιᾶι ὠφέλειάν τινα ἑαυτῶι πορί-
σασθαι μὴ δυνάμενος· ὁ δὲ τὴν τὰ πάντα ἰσχύουσαν πίστιν κεκτημένος
ὅσα βούλεται, δύναται, μάλιστα ἀδίστακτον ταύτην διαφυλάττων μὴ
συγκαταπίπτων τῆι ἀπιστίαι, ἀλλὰ νεάζων ἀεὶ καὶ ἐνδυναμούμενος
τῆι πίστει, μὴ διστάζων ἢ διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος
ἔοικεν κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένωι καὶ ῥιπιζομένωι
καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐγὼ μὲν οὖν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν καὶ θεμέλιον τῶν περὶ τοῦ ὁσίου Εὐθυ-
μίου λόγων τὴν ἀδίστακτον τίθημι πίστιν πρὸς τὸ ταύτην ἀναλαμβά-
νειν τοὺς μέλλοντας ἐντυγχάνειν καὶ μηδενὶ τούτων ἀπιστεῖν ἀλλὰ τὰς
ἰδίας διανοίας διὰ τῆς πίστεως ἑλκύσαι πρὸς συγκατάθεσιν. καὶ
αὐτὸς δέ, τιμιώτατε πάτερ, τῆι τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει

5 Hebr 11, 1 — **6** Rom 5, 2 — **7** Hebr 11, 6 — **14** Rom 4, 20 — **15** Iac 1, 6

OLVCpn

inscr. *ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΑΒΒΑ* [*τοῦ ἁγίου πρσ ἡμῶν* p] *ΕΥΘΥΜΙΟΥ* Lp *ΒΙΟΣ* [*ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ* n] *ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΡΣ ΗΜΩΝ ΕΥΘΥΜΙΟΥ* Cn 1—4 *Τῶι—χαίρειν* fehlt n 1/2 *τῶ ἀββᾶ* C **3** *Κύριλλοσ* fehlt O *κύριλλοσ ὑμέτεροσ φυτητῆσ* C *Α* n 4/5 *τοῦ φερωνύμου* fehlt n 7 *οὐ δυνατὸν* C 11/12 *περὶ ποιήσασθαι* C 12 *τὰ* fehlt Cn **13** *φυλάττων* C 14 *τῆι*] *τῆ ἀσθενεία τε καὶ τῆ* n 16 *καὶ ῥιπιζομένωι* fehlt p 17 *καὶ—ἑξῆσ* fehlt C 18 *καὶ θεμέλιον* fehlt LV | *τοῦ ὁσίου* fehlt n 18/19 *Εὐθυμίου* fehlt p 19 *τὸ* OLCn *τοὺσ* Vp **20** *τοὺσ* [fehlt p] *μέλλοντασ ἐντυγχάνειν* [*ἐντυγχάνειν μέλλοντασ* Cp] *καὶ* OCpn: *μέλλοντασ* V *μέλλοντα* L | *μηδὲν* C

κραταιούμενος τῆι βεβαίαι ὀχυρώθητι πίστει· ταύτηι γὰρ ἐγὼ ἐπερειδόμενος τοῦτον τὸν πόνον συνεστησάμην ζηλώσας μὲν τὴν φιλόπονον μέλισσαν τὴν ἐκ πολλῶν ἀνθέων συλλέγουσαν τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν τοῦ μέλιτος ἐργασίαν, σπουδῆι δὲ | καὶ προσευχῆι χρησάμενος τὰ p. 3 *παραδραμόντα τῶι χρόνωι παρὰ ἀληθευόντων ἁγίων καὶ τῆς ἐρήμου ταύτης ἀρχαιοτάτων ἀνελεξάμην ὧδέ τε κἀκεῖσε περιθέων καὶ περιαθροίζων αὐτὰ καὶ συλλέγων, ὥσπερ ἔκ τινος βυθοῦ τοῦ μακροῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης ἀναλεγόμενος, πιστεύων ἀκριβῶς τὸν παρὰ τοῦ μισθαποδότου θεοῦ κομίσασθαι μισθὸν ἐκ τοῦ ἀνανεῶσαι τῆι μνήμηι τὰ μνημονεύεσθαι ἄξια καὶ τύπον ἀγαθὸν παρασχέσθαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν τῆι τοιαύτηι φιλοπόνωι σπουδῆι. εἰ γὰρ καὶ τῆς ἀξίας οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ ἐπαινουμένου σεβασμίου πατρός, ἀλλ' οὖν εὔλογον εἶναι ἡγησάμην μᾶλλον τῆς ἀξίας διαμαρτεῖν ὑπὸ εὐγνωμοσύνης κινούμενος ἢ ἀγνωμοσύνηι παραλιπεῖν τὸ πᾶν καὶ τῆς ὑμετέρας παρακοῦσαι πατρότητος, ἅμα δὲ καὶ ὑφορώμενος ἐκεῖνο τὸ φοβερώτατον ἔγκλημα τοῦ εἰς γῆν τὸ τάλαντον κατακρύψαντος πονηροῦ δούλου καὶ ὀκνηροῦ. καὶ οὕτως ἐτόλμησα ἀτέχνωι τινὶ καὶ τῆς ἔξωθεν παιδείας ἀπείρωι κεχρημένος λέξει τῆς προκειμένης ἀπάρξασθαι συγγραφῆς συνεργοῦντος τοῦ θεοῦ καὶ τὸ λέγειν ἐπιχορηγοῦντος διὰ τῆς τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου πρεσβείας τοῦ τὴν ὑπόθεσιν τῶν λόγων παρασχομένου.*

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΡΣ ΗΜΩΝ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ ὁ συνάναρχός τε καὶ | συναί- p. 4 *διος τῶι πατρὶ ὑπάρχων καὶ ὁμοούσιος ἀφάτωι φιλανθρωπίαι χρησά-*

4—8. 2—4 ausgeschrieben in der Vita Stephani iunioris [Anal. graeca ed. Benedictini S. Mauri 1] p. 399 — 16. 17 Mt 25, 25. 26

OLV, C [— 9 *μισθα-*], pn

1 *κρατυνόμενοσ* n 3 *μέλιτταν* Vp | *ἀνθῶν* L 7 *αὐτὰ ὥσπερ* C | *μακροῦ*] *μακαρίου* C 9 mit *μισθα* — hört C am Ende der Seite auf **11** *τῆι* fehlt n **13** *εἶναι* fehlt Vp | *ἁμαρτεῖν* O *διαμαρτυρεῖν* L **13/14** *ὑπὸ—κινούμενοσ* fehlt O **14** *ἀγνωμοσύνηι*] *ὑπὸ εὐγνωμοσύνησ* O **15** *ἀκοῦσαι* p 19 *τοῦ*[1] fehlt O | *τὸ* OLn: *τοῦ* V *τῷ* p 20 *παρεχομένου* O 21 *ΒΙΟΣ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ* [*ὁσίου* p] — *ΗΜΩΝ* [*ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΘΕΙΟΥ* L] *ΕΥΘΥΜΙΟΥ* LVp die erste Zeile vom Einbinder abgeschnitten, die zweite *ΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΥΠΟ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ* O fehlt n 22 *Α̅* V *Β̅* n 22/23 *συνάναρχοσ — πατρὶ* LVpn: *συναίδιοσ καὶ συνάναρχοσ τοῦ πρσ̅* O

μενος εὐδοκίαι τοῦ πατρὸς καὶ βουλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος κατηξίωσεν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι ἐκ τῆς ἀχράντου καὶ θεοτόκου Μαρίας καὶ γεννηθῆναι ἐξ αὐτῆς, θεὸς οὐ γυμνὸς καὶ ἄνθρωπος οὐ ψιλός, σεσαρκωμένος δὲ μᾶλλον θεὸς ἑνώσας ἑαυτῶι καθ᾽ ὑπόστασιν τὸ ἀνθρώπινον, οὐ σύγχυσιν ὑποστάς, οὐ τροπὴν ὑπομείνας, οὐκ ἀλλοιωθεὶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ μείνας ὃ ἦν, γέγονεν ὃ οὐκ ἦν, σωιζομένης δῆλον ὅτι τῆς τῶν συνελθουσῶν φύσεων διαφορᾶς καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συνδραμουσῶν καθ᾽ ἕνωσιν ἀδιάσπαστον. ὅθεν ἐν ἑκατέραις ταῖς οὐσίαις εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἀδιαίρετός τε καὶ ἀσύγχυτος γνωριζόμενος. τοιγαροῦν ἀπαθὴς ὢν θεὸς οὐκ ἀπηξίωσεν παθητὸς γενέσθαι ἄνθρωπος καὶ ἀθάνατος ὑπάρχων νόμοις ὑποκεῖσθαι θανάτου ἠνέσχετο, ὅπως τῆι τοιαύτηι πρὸς ἡμᾶς εὐσπλάγχνωι συγκαταβάσει καὶ ἑκουσίωι κενώσει τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἡμῖν δωρήσηται ἄνοδον. δι᾽ ὃ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἐπὶ σωτηρίαι τοῦ ἡμετέρου γένους ἀποστέλλων ἔλεγεν· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. οἳ δὲ ταύτην παραλαβόντες τὴν | ἐντολὴν καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν διαθέοντες λόγωι p. 5 καὶ ἔργωι ἐκήρυττον τὴν εὐσέβειαν, λόγωι μὲν διδάσκοντες, ἔργωι δὲ καὶ βίωι τὸν λόγον βεβαιοῦντες, διὰ πάντων χωροῦντες τῶν δυσχερῶν, διωκόμενοι θλιβόμενοι γυμνητεύοντες, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς γινόμενοι, ὕστερον καὶ θανάτου κατετόλμησαν, καλῶς διὰ πάντων τὸν δεσπότην μιμησάμενοι. ἐντεῦθεν ἡ θεογνωσία τῶι κόσμωι ἀνέτειλεν· ἐντεῦθεν ἡ τῆς ἀνθρωπότητος κατεφωτίσθη φύσις καὶ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἠλευθερώθη· ἐντεῦθεν τοῖς ἀπεγνωσμένοις ἐπεφάνη ἡ σωτήριος χάρις διαφόρως τε καὶ πολυτρόπως τοὺς πάντας εὐεργετοῦσα· ἐντεῦθεν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐπεβλάστησαν αἱ τῶν ἁγίων

10 Mt 16, 16 — **16** Mt 28, 19 — **26. 27** Tit 2, 11

OLVpn

4 θεὸσ] κύριοσ n fehlt L 5 ἐν ἑαυτῷ pn | καὶ οὐ O 7 σωζομένων n 8 εἰσ fehlt L 9 ἀδιάστατον n | εἰσ καὶ LVpn : καὶ εἰσ O 10 ὁ χ̅σ̅ ὁ n | τε fehlt O 11 ὁ θ̅σ̅ V 13 εὐσπλάγχνῳ πρὸσ ἡμᾶσ n 14 ἑκουσίᾳ O | δωρήσηται ἡμῖν p 15 ἐπάνοδον n 16 ἀποστείλασ O 19 πᾶσαν O | διελθόντεσ p 20 τὴν εὐσέβειαν OLVn : ἐπ᾽ εὐσεβείᾳ p 23 γενόμενοι LVn ἐγένοντο p | τοῦ θανάτου n | κατεφρόνησαν Lp 24 τῷ δεσπότῃ n **26** τυραννίδοσ ἠλευθερώθη [ἐλευθερώθη p] LVpn : ἐρρύσθη τυραννίδοσ O **27** ἡ χάρισ ἡ σωτήριοσ p σωτήριοσ χάρισ n | τε fehlt O

μαρτύρων ἀγέλαι, ὧν τοὺς ἀγῶνας ζηλώσαντες οἱ πολλοὶ μετὰ τὸν διωγμὸν φωστήρων δίκην ἐν τῆι τῶν μοναχῶν ἐξέλαμψαν πολιτείαι. οἵτινες ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς τὸν ἑαυτῶν ἐποιήσαντο βίον, οἷς ἁρμόζει τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο τὸ π ε ρ ι ῆ λ θ ο ν ἐ ν μ η λ ω τ α ῖ ς , ἐ ν α ἰ γ ε ί ο ι ς δ έ ρ μ α σ ι ν , ὑ σ τ ε ρ ο ύ μ ε ν ο ι θ λ ι β ό μ ε ν ο ι κ α κ ο υ χ ο ύ μ ε ν ο ι , ἐ π ' ἐ ρ η μ ί α ι ς π λ α ν ώ μ ε ν ο ι κ α ὶ ὄ ρ ε σ ι κ α ὶ σ π η λ α ί ο ι ς κ α ὶ τ α ῖ ς ὀ π α ῖ ς τ ῆ ς γ ῆ ς. *τούτου τοῦ ἀνεπιλήπτου βίου μετασχὼν καὶ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος ἀφιερωθείς τε ἐκ βρέφους τῶι θεῶι καὶ ζηλώσας τὸν τῶν ἁγίων βίον εὐάρεστος τῶι θεῶι καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις ἀνεδείχθη. | οὗτινος ἁγίου πατρὸς ἀναγράψασθαι* p. 6 *τὴν ἐν σαρκὶ πολιτείαν κελευσθεὶς ἀναμονῆς πάσης χωρὶς πείθομαί σοι κελεύσαντι, τίμιε πάτερ Γεώργιε· κελεύεις γὰρ ἡδέα καὶ ψυχωφελῆ καὶ τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἐπάξια. δίκαιον γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς τὰ παραδραμόντα τῶι χρόνωι καὶ μὴ πολλοῖς ἐγνωσμένα ἀναζωγραφεῖν τῶι λόγωι καὶ μὴ συγχωρεῖν ταῦτα λήθης βυθοῖς ἀμαυροῦσθαι, ἀλλὰ κοινὸν ὄφελος καὶ εἰκόνα καὶ τύπον προτιθέναι τοῖς μετέπειτα βουλομένοις τῆς ἑαυτῶν προνοεῖσθαι σωτηρίας. ἤδη τοίνυν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν καὶ λόγον ἐπικαλεσάμενος τὸν τοῦ παρόντος λόγου προτεθέντα τοῦ περὶ Εὐθυμίου ἀπάρξομαι λόγου.*

Ὁ οὐρανοπολίτης Εὐθύμιος γονέων ὑπῆρχεν Παύλου καὶ Διονυσίας $\overline{B}$ 2 *προσαγορευομένων, οὐκ ἀσήμων ὄντων, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐγενεστάτων καὶ πάσηι τῆι κατὰ θεὸν ἀρετῆι κεκοσμημένων, πατρίδα δὲ καὶ οἴκησιν ἐχόντων Μελιτηνὴν τὴν τῶν Ἀρμενίων περιφανῆ μητρόπολιν. ἡ οὖν μακαρία Διονυσία ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη συζήσασα τῶι ἀνδρὶ στεῖρα οὖσα οὐκ ἔτικτεν· δι' ὃ ἐν πολλῆι ἀθυμίαι διάγοντες οἱ ἀμφότεροι ἐπὶ συχνὸν*

4 Hebr 11, 37. 38

OLVpn

3 *βίον ἐποιήσαντο* O *ἐποίησαν βίον* p *ἐπονήσαντο βίον* n **4** *τὸ*[2] LVpn: *λόγιον* O | *ἐν*[2]] *καὶ* V **5/6** *κακοχούμενοι* OLV **6** *ἐν* pn **7** *τούτου*] *καὶ τούτου τοίνυν* n **8** *τε* LV: *δὲ* O fehlt pn **10** *πατρὸσ ἁγίου* p | *ἀναγράψαι* O **12** *σου* O | *τίμιέ μου* O | *ἡδεῖα* O **13** *τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ* LVn | *ἐστιν—ἀληθῶσ* LVpn: *ἀληθῶσ ἐστιν* O **14** *τῶι* fehlt p | *τοῖσ πολλοῖσ* O | *γνωσθέντα* p **14/15** *ἀναζωγραφεῖν* OLVn: *ἀναγραφῆναι* p **15** *συγχωρῆσαι* Vpn *συγχωρεῖσθαι* L **16** *προτεθῆναι* p **19** *ἀπάρξωμαι* V **20** $\overline{B}$ OV $\overline{\Gamma}$ n | *γονέων μὲν* p **21** *προσαγορευομένησ* O **22** *ἀρετῆι*] *ἀσκήσῃ*, *ἀσκη* auf Rasur V | *δὲ* O: fehlt LVpn **23** *μελιτινὴν* OLV | *περιφανῆ* fehlt O **24** *συνζήσασα* L | *ἀνδρὶ* On: *ἰδίω ἀνδρὶ* Lp *ἀνδρὶ τῶ ἰδίω* V | *στειρεύουσα* n **25** *οἱ* fehlt Vp **25/p. 9, 1** *ἐπι συχνῶ χρόνω* O

χρόνον διέμειναν δεόμενοι τοῦ θεοῦ ἐκτενῶς δωρηθῆναι αὐτοῖς παιδίον. καὶ γενόμενοι εἰς τὸν αὐτόθι πλησίον τῆς πόλεως ἱερὸν οἶκον τοῦ ἐνδόξου καὶ καλλινίκου μάρτυρος Πολυεύκτου ἐπὶ ἡμέρας πλείους τῆι | προσευχῆι προσεκαρτέρουν, ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων εἰς ἡμᾶς ἐνεχθεὶς p. 7 *περιήγαγεν λόγος, καὶ ἐν μιᾶι τῶν νυκτῶν εὐχομένων αὐτῶν μόνων θεία τις ὀπτασία φαίνεται αὐτοῖς λέγουσα· εὐθυμεῖτε εὐθυμεῖτε· ἰδοὺ γὰρ κεχάρισται ὑμῖν ὁ θεὸς παῖδα εὐθυμίας φερώνυμον, ὅτι ἐπὶ τῆι γεννήσει αὐτοῦ εὐθυμίαν ταῖς ἑαυτοῦ ἐκκλησίαις δωρήσεται ὁ τοῦτον ὑμῖν χαριζόμενος. αὐτοὶ δὲ τὸν τῆς ὀπτασίας καιρὸν σημειωσάμενοι ὑπέστρεψαν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς κυήσεως γνόντες ἀληθῆ συμβεβηκέναι τὰ τῆς ὀπτασίας ἅμα μὲν τῶι γεννηθῆναι τὸν παῖδα Εὐθύμιον ἐπωνόμασαν ὑποσχόμενοι ἀναθέσθαι αὐτὸν τῶι θεῶι· ἐγεννήθη δέ, καθὼς παρειλήφαμεν, κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα τῆς τετάρτης Γρατιανοῦ ὑπατείας. ὅτι δὲ ἀληθὴς ἡ ὀπτασία, οἱ ἀναγινώσκοντες νοείτωσαν. τῶν γὰρ ἁγίων ἐκκλησιῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα σχεδὸν ἔτη ἐν ἀθυμίαι ὄντων καὶ τῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπασπιστῶν ἐλαυνομένων καὶ τῶν Ἀρειανῶν καταδυναστευόντων ἀπὸ τῶν Κωνσταντίου χρόνων καὶ διωγμοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἐπικειμένου ἔν τε τοῖς Ἰουλιανοῦ τοῦ τυράννου χρόνοις καὶ τοῦ μετέπειτα τῆς Ἑώιας βασιλεύσαντος Οὐάλεντος, Εὐθυμίου τοῦ φερωνύμως κληθέντος γεννηθέντος πάντα τὰ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν λυπηρὰ εἰς εὐθυμίαν μετετρέπετο. μήπω γὰρ τοῦ πέμπτου μηνὸς πληρωθέντος ἐπὶ τῆς ἕκτης ὑπατείας ἀρθεὶς ὁ θεομάχος | Οὐάλης κατὰ βαρβάρων* p. 8 *τὴν Θράικην ληιζομένων ἐπιστρατεύει καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον τῶι πολέμωι συγκοπτόμενος ὕστερον δίκην ἔτισεν τῆς θεομαχίας ἀξίαν·*

14 Gratianus cos. IIII = 377 **14. 15** Mc 13, 14 **23** Valens cos. VI = 378; im Mai wird Valens Antiochien verlassen haben, vgl. Amm. 31, 11[1]

OLVpn

1 *ἐκτενῶσ τῷ Θεῷ* p | *δωρεθῆναι* OL **2** *τῆσ πόλεως πλησίον* p **3** *ἁγίου καὶ* [fehlt p] *ἐνδόξου* Lp | *καὶ καλλινίκου* fehlt O **4** *προσκαρτεροῦντεσ* n | *πρὸσ ὑμᾶσ* p **5** $\overline{A}$ L | *εὐχομένοισ αὐτοῖσ μόνοισ* LVn **6** *θεία—φαίνεται*] *φαίνεταί τισ ὀπτασία.* p *αὐτοῖς* fehlt LVpn **8** *ἑαυτοῦ* [*αὐτοῦ* p] LVpn: fehlt O | *δωρεῖται* LVpn **9** *χαριζόμενοσ θσ̄* LVpn | *σημειωσάμενοι καιρὸν* n **11** *συμβεβηκέναι* fehlt p | *τῶι*] *τὸ* OLV **12** *ὠνόμασαν* p **15** $\overline{B}$ L **16** *σχεδὸν* fehlt Op | *ἔτεσιν* V | *οὐσῶν* pn | *τῆς—πίστεως τῶν* p **17** *ὑπερασπιστῶν* n | *ἀπελαυνομένων* LVpn **18** *κωνσταντίνου* OL *τοῦ κωνσταντίου* n **19** *τοῦ τυράννου* fehlt p **21** *ἁγίων* fehlt n **23** *τῇ ἕκτῃ ὑπατία* Opn | *κατὰ*] *καὶ τῶν* p

ἐν γὰρ κώμηι τινὶ περὶ Ἀδριανούπολιν τῆς Θράικης κατὰ κράτος ἡττημένον καὶ φεύγοντα καταδραμόντες οἱ βάρβαροι ἔκαυσαν αὐτὸν μετὰ τῆς ἐχούσης αὐτὸν κώμης μήπω πληρωθέντος τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τῆς Εὐθυμίου γεννήσεως.

Τριετοῦς δὲ ἤδη χρόνου εἰσεληλυθότος Παῦλος μὲν ὁ πατὴρ τέλει Γ 3 τοῦ βίου ἐχρήσατο· ἡ δὲ μακαρία Διονυσία ἀδελφὸν ἔχουσα λογιώτατον Εὐδόξιον μὲν καλούμενον, τὸ δὲ αὐτόθι ἐπισκοπεῖον κρατοῦντα καὶ τῶι ἐπισκόπωι συνεδρεύοντα, τοῦτον σύμβουλον καὶ μεσίτην ποιησαμένη τῶι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἰθύνοντι τὴν κατὰ Μελιτηνὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν Ὀτρηίωι τῶι μεγάλωι τῶι ἐν τῆι κατὰ Κωνσταντινουπόλιν ἁγίαι συνόδωι διαλάμψαντι προσήγαγεν τὸν παῖδα τήν τε ὑπόσχεσιν ἀποπληρώσασα καὶ ὡς θυσίαν αὐτὸν εὐπρόσδεκτον ἀναθεμένη τῶι θεῶι καθάπερ ἡ πολυθρύλητος Ἄννα ἐκείνη τὸν Σαμουήλ. ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος Ὀτρήιος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος τόν τε παῖδα θεασάμενος καὶ παρὰ τοῦ σχολαστικοῦ Εὐδοξίου ἀκούσας περί τε τῆς τοῖς γονεῦσι φανείσης ὀπτασίας καὶ ὅτι πρὸ γεννήσεως ἡ μήτηρ αὐτοῦ καθυπέσχετο αὐτὸν τῶι θεῶι μὴ εὐλαβηθεῖσα τὸ μέλλον, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ σύλληψις εὐχῆς ἔργον | γεγένηται, θαυμάσας εἶπεν· ὄντως ἐπαναπέπαυται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὸ μειράκιον τοῦτο. p. 9 καὶ τὸν μὲν παῖδα δεξάμενος ἐβάπτισεν καὶ ἀποθρίξας ἀναγνώστην τῆς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐκκλησίας ἐποίησεν καὶ ἐν τῶι ἐπισκοπείωι λαβὼν καὶ τρόπον τινὰ τεκνοποιησάμενος ἀνέτρεφεν· τὴν δὲ μακαρίαν Διονυσίαν ὡς

3 *V id. Aug.* Amm. 31, 12^{10} = 9. Aug. 378 4 Beginn des 3. Lebensjahres = 379 vom August an 18. 19. ausgeschrieben in der Vita Stephani iun. p. 418

OLVpn

1 τινὶ] τῇ V | ἀδριανοῦ V ἀδριανουπόλει n 2 καὶ φεύγοντα O: φεύγοντα n φυγόντα LVp 5 Γ OLV Δ n 7 μὲν fehlt n | λεγόμενον O | τὸ—ἐπισκοπεῖον, vgl. Sab. 75: τοῦ—ἐπισκοπείου [ἐπισκοπίου OL] OLVn τοῦ—ἐπισκόπου p | κρατοῦντοσ p 8 συνεδρεύοντι Op 9 κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν LVn κατ᾽ ἐκείνωι καιρῶι p | κατὰ τὴν O | μελιτινὴν OL 10 ὀτρείω LVp | κατὰ κωνσταντινούπολιν LV: κωνσταντινουπόλει Opn 11 προσήγαγον p 12 αὐτὸν fehlt p 13 πολυθρύλλητοσ Lpn | ἐκείνη fehlt Vp 14 ὀτρέϊοσ LVp 14/15 θεώμενος p 15 περὶ p | τῆσ Lpn: fehlt OV 16 γενέσεωσ O | αὐτοῦ O: fehlt LVpn 17 αὐτὸν καθυπέσχετο p | αὐτὴ fehlt p 18/19 ἀναπαύεται O ἐπαναπαύσεται n 20 ἐβάπτισεν O: βαπτίσασ αὐτὸν LVpn 20/21 ἀναγνώστην—ἐποίησεν O: ἀναγνώστην—πεποίηκεν Lpn ἀναγνώστην πεποίηκεν τῆσ—ἐκκλησίασ V 21 καὶ[1] fehlt p

προσκειμένην θεῶι καὶ τοῖς θείοις διάκονον ἐχειροτόνησεν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας. Εὐθυμίου τοίνυν τῶι ἐκκλησιαστικῶι καταλόγωι ἐναριθμίου γεγονότος παραυτίκα Θεοδόσιος ὁ μέγας τὰ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας σκῆπτρα παρέλαβεν καὶ ἐν ταὐτῶι ἐδωρήσατο ὁ θεὸς τῆι τῶν Ῥωμαίων πολιτείαι καὶ ταῖς ἑαυτοῦ ἁγίαις ἐκκλησίαις θείαν δόσιν εὐθυμίας πάσης πεπληρωμένην καὶ συνηνέχθη τὸ τηνικαῦτα τοῖς ὀνόμασιν ὁμωνύμως τὰ πράγματα συμβῆναι. ἔδει γὰρ πληρωθῆναι τὴν περὶ αὐτοῦ τοῖς γονεῦσι φανεῖσαν ὀπτασίαν.

Ὀλίγου δέ τινος χρόνου διελθόντος κατανοήσας αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος Δ̄ 4
τὴν τῶν παιδίων ἡλικίαν ὑπερβάντα ἤδη καὶ ὀφείλοντα τοῖς μαθήμασιν λοιπὸν ἐνασχολεῖσθαι παραδίδωσιν αὐτὸν διδασκάλοις τῶν ἱερῶν γραμμάτων. ἦσαν δὲ τότε ἐν τοῖς ἀναγνώσταις δύο νεανίσκοι ἐπὶ εὐγενείαι καὶ σωφροσύνηι αἰδέσιμοι καὶ πάσηι συνέσει διαπρέποντες, πρὸς τῆι θείαι γραφῆι καὶ τὴν ἔξω παιδείαν ἀκριβῶς ἠσκημένοι Ἀκάκιος καὶ Συνόδιος οὕτως προσαγορευόμενοι, οἵτινες μετὰ | πολλοὺς ἀσκητικοὺς p. 10
ἀγῶνας τῆς κατὰ Μελιτηνὴν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τὴν ἀρχιερωσύνην ἐδέξαντο ἐν ἰδίωι καιρῶι, ἕκαστος τούτων συμβαίνουσαν ἔχοντες τῆι ἀρχιερωσύνηι τὴν πολιτείαν, περὶ ὧν πολλὰ θαυμάσια διηγοῦνται οἱ Μελιτηνῶν παῖδες καὶ ἱερωσύνης ἀληθῶς ἐπάξια. οὗτοι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἐπισκόπου δεξάμενοι τὸν Εὐθύμιον ἐπαίδευσαν ἀκροτάτην εὐσέβειαν. ὅστις Εὐθύμιος ἐν ὀλίγωι χρόνωι πολλοὺς τῶν συνηλίκων ὑπερηκόντισεν τῆι τῆς ψυχῆς φιλοθεΐαι καὶ φιλομαθείαι. ἦν γὰρ αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν τὸ πρόθυμον, ὥστε θαυμάζειν τὸν Ἀκάκιον τὴν πεφωτισμένην αὐτοῦ διάνοιαν. οὕτω μὲν οὖν τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας ἐν τῶι ἐπισκοπείωι ὁ

3 Theodosius war von Gratian schon am 19. Januar 379 zum Augustus erhoben — **9—12. 21—23. 24**—p. 12, 9 ausgeschrieben in der Vita Stephani iun. p. 409. 410. 411

OLVpn

1 τῶ θῶ O | τῆς αὐτῆσ L 2 Εὐθυμίῳ p 3 ἐναριθμίῳ p 4 βασιλείασ fehlt p | ἔλαβεν V παραλαβὼν p | καὶ fehlt p | αὐτῷ p 4/5 τῆι τῶν] τήν τε p 5 τῶν fehlt n | πολιτείαν p | ἑαυτοῦ On: αὐτοῦ LV fehlt p | ἁγιωτάταισ LV 6 συνήχθη p | τὸ fehlt p 7 ὁμωνύμωσ fehlt p 8 τὴν] τὰ p 9 Δ̄ OL Ē n fehlt V 10 παιδῶν O | ἤδη καὶ LVn: ἤδη O καὶ p | ὀφείλειν p 10/11 λοιπὸν τοῖς μαθήμασιν O 13 αἰδέσιμοι OLVn: κεκοσμημένοι p | πάσηι] τῆι O fehlt n 15 οὕτωσ O: fehlt LVpn 15/16 ἀγῶνασ ἀσκητικοὺσ O 16 μελιτινὴν OLV | ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν p 17 τούτων ἕκαστοσ LVpn | εἶχε p 18 θαύματα p 19 μελιτινῶν OV μελετινῶν L 20 εὐλάβειαν p 21 συνηλικιῶν L | ἠκόντισε p 22 αὐτῶ V 23 τὸν fehlt LVpn

ἱερὸς οὗτος νεανίας παιδεύεται καὶ διαπλάττεται πλάσιν τὴν ἀρίστην καὶ καθαρωτάτην, ἥνπερ, ὥς φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος, ἡμερινὴν ὁ θεῖος Δαυὶδ καλῶς ὀνομάζει καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀντίθετον. ἐκμανθάνων δὲ τὰς θείας γραφὰς ἐπεπόθει μὲν ζηλωτὴς εἶναι τῶν ἐν αὐταῖς ἐμφερομένων θείων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, ἠνιᾶτο δὲ ὅταν ὑπό τινων ἀργολογούντων ἐστερεῖτο ἢ ἀφείλκετο τῶν θείων λογίων. Ἀκακίου δὲ τοῦ διδασκάλου τοὺς τρόπους μιμούμενος οὐδ᾽ ὅλως ἐποιεῖτο μνήμην ποικίλης τροφῆς οὔτε μὴν ἐφίετο κενῆς δόξης οὔτε ἤργει τὸ στόμα ἀπὸ δοξολογίας θεοῦ, ἀλλὰ τὴν μὲν θείαν λειτουργίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος | ἀπερισπάστωι καρδίαι καὶ ἀμετεωρίστωι νοὶ p. 11
εἰς τοὺς ὡρισμένους ἐπετέλει καιροὺς μετὰ φόβου καὶ κατανύξεως ἐνθυμούμενος ὅτι χρὴ ἐν φόβωι καὶ τρόμωι λατρεύειν θεῶι, οὐχὶ δὲ μετὰ γέλωτος καὶ ψιθυρισμοῦ σκηνὴν θεατρικὴν τὴν ἐκκλησίαν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μετ᾽ εὐλαβείας ἐν ἐκκλησίαι εἰσέρχεσθαι χρὴ ἕκαστον ὡς βασιλεῖ καὶ θεῶι ἐντυγχάνειν διὰ τῆς προσευχῆς μέλλοντα. τὸν δὲ μεταξὺ χρόνον οἴκοι ἐσχόλαζεν ἔν τε τῆι προσευχῆι καὶ τῆι ψαλμωιδίαι καὶ ταῖς τῶν θείων λογίων ἀναγνώσεσι διανυκτερεύων τε καὶ διημερεύων εἰδὼς ὅτι ὁ μελετῶν ἐν νόμωι κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῶι αὐτοῦ. καὶ ἐδίδου τῶι θεῶι ἑκάστου καιροῦ τὸν πρόσφορον καρπόν· ἐν καιρῶι γὰρ ὀργῆς ἐκαρποφόρει τῶι θεῶι τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπομονήν, καὶ τοῦ καιροῦ τῆς γαστριμαργίας ὁ καρπὸς ἦν αὐτῶι ἡ ἐγκράτεια, καὶ λογισμῶν ἐπερχομένων αὐτῶι ἡδονῆς τινος σωματικῆς αὖθις ἡ σωφροσύνη αὐτῶι ἀνεβλάστανεν. ἑταίροις δὲ καὶ

2 PG 36, 509 — 18—21. 23—25 ausgeschrieben in der Vita Stephani iun. p. 420 — 18 Ps 1, 2. 3

OLVpn

1 καὶ παιδεύεται καὶ n | πλάσιν fehlt p | τὴν fehlt n 2 ὥσ Lpn:
fehlt OV | φησιν fehlt O | ἡμερινὴν vor ὀνομ. O 3 δᾶδ LVpn:
διδάσκαλοσ O | καλῶς ὀνομάζει p Vita Steph. iun. p. 411 Gregor.: ὀνο-
μάζει καλῶσ V ὀνομάζει OL καλεῖ καὶ ὀνομάζει n 4 μὲν fehlt p 6 ϛ̄ n
7 τοῖσ τρόποισ n 9 ἀπὸ τῆσ p 10 καὶ—νοὶ fehlt V 11 ἀπετέλει O
13 ψιθυρισμῶν Ln 14 ἀνεργάζεσθαι p | ἐν ἐκκλησία OLVn: ἐκκλησίαν p |
χρὴ fehlt n 15 ἕκαστον fehlt p 16 οἰκίαισ σχολάζειν p | τῆι fehlt V
17 τοῖσ—ἀναγνώσμασι p 18 ἡμερεύων n | τῶ νόμω L 19 ἔστα O
21 καιρῶ αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ᾽ ἀπορρυήσεται O | τῶι fehlt V
22 τῶι fehlt V 23 τῶ [ἐν n] καιρῶ Lpn 25 αὐτῶ O Vita Steph.
iun. p. 420: ἐν αὐτῶ LVpn | ἐβλάστανεν n | ἑτέροισ OV

συνομίλοις ἐκέχρητο οὐ τοῖς ἀσελγεστάτοις, ἀλλὰ τοῖς σωφρονεστάτοις, οἷς καὶ συνεῖναι μᾶλλον λυσιτελέστατον τὸν εὐσεβείας ἀντεχόμενον. καὶ οὕτως καθ' ἡμέραν ἀθλητικῶς ἀγωνιζόμενος κατώρθωσεν τήν τε ἀπὸ γλώσσης καὶ κοιλίας ἐγκράτειαν καὶ τὴν τελείαν ἀκτημοσύνην p. 12 καὶ τὴν ἀληθινὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸν τοῦ σώματος ἁγιασμόν. τῆς γὰρ σωφροσύνης σφόδρα ἐπιμελούμενος διετήρησεν ἄσβεστον τὴν λαμπάδα τῆς παρθενίας τῶι τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ συμπαθείας κατακεκοσμημένην ἐλαίωι.

Ὁ μὲν οὖν Εὐθύμιος οὕτως ἐπὶ πλεῖστον χρόνον γυμνασάμενος ἐπὶ Ε̄ 5 τὴν τῶν ἀρετῶν τελειότητα κατήντησεν· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ οἰκονομία τοῦτον οὕτως σοφίσασα καὶ διὰ πολλῶν τῶν ἐν μέσωι γνωρίσασα περιβόητον ἐξ ἀρχῆς ἀνέδειξεν. τραφεὶς μέντοι καὶ παιδευθεὶς ὡς εἴρηται, καὶ διὰ πάσης τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἀκολουθίας διεξελθὼν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐπισκόπου χειροτονεῖται ἀκουσίως πρεσβύτερος τῆς κατὰ Μελιτηνὴν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας καὶ ἐπιτρέπεται φροντίζειν καὶ προίστασθαι τῶν περὶ τὴν πόλιν μοναστηρίων. ταύτην δὲ τὴν φροντίδα ἐνεχειρίσθη, ἐπειδὴ φιλομόναχός τε ὑπῆρχεν ἐκ παιδόθεν καὶ ὅτι ἐπιποθῶν τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου μοναστήριον καὶ εἰς τὸ τῶν ἁγίων τριάκοντα τριῶν μαρτύρων τὸν πλεῖστον διέτριβεν χρόνον· τὰς δὲ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἀνεχώρει εἰς ὄρος ἔρημον μὲν τότε ὑπάρχον, νῦν δὲ μοναστηρίου θαυμασίου οἰκοδομὴν δεξάμενον πλησίον τῆς πόλεως τὸ παρὰ τοῖς | προσοικοῦσιν τῆς Ἀναλήψεως προσαγορευόμενον. p. 13 καὶ ταύτην τὴν ἔρημον ἠσπάζετο ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν ἁγίων θεοφανίων ἕως τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς, τὴν Ἡλίου καὶ Ἰωάννου φιλοσοφίαν μιμούμενος. τούτου χάριν, ὡς εἴρηται, τὴν τῶν ἐκεῖσε μοναχῶν φροντίδα τε καὶ κατάστασιν ἐγχειρίζεται· ταύτην δὲ τὴν φροντίδα ἐμπόδιον τῆς ἀρετῆς εἶναι νομίσας ὁ μισόδοξος καὶ φιλόθεος Εὐθύμιος

OLVpn

1 συνομιλίκοισ n 2 λυσιτελὲς p | τῶν — ἀντεχομένων O | εὐλαβείασ p 3 ἀγωνιζόμενοσ ἀθλητικῶσ L | ἀγωνισάμενοσ p 3/4 τήν τε] τήνδε n 4 γλώττησ O | τὴν fehlt LVp 5 τὸν fehlt n 7 τῶ [καὶ n] — συμπαθείασ Opn: fehlt LV 7/8 κεκοσμημένην n 9 Ε̄ OLV Ζ̄ n 11 τῶν fehlt n 12 ἔδειξεν O 12/13 ὡσ εἴρηται καὶ παιδευθεὶσ LVpn 15 μελιτινὴν OLV μελιτηνῶν n | ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν O 16/17 μοναστηρίων καὶ ἀσκητηρίων n 18 τε ὑπῆρχεν LVpn: ἦν O 20 χρόνον διέτριβεν p 21 τὸ ὄροσ Vp | μὲν fehlt O 22 θαυμαστοῦ O fehlt L 23 προσήκουσι p 25 τοῦ πάσχα O: πασχαλίασ LVpn 26 μοναστηρίων n 27 τε—φροντίδα fehlt O 28 νομίσασ εἶναι O

ἐξῆλθεν τὴν πόλιν καὶ φυγὰς ᾤχετο ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπιθυμήσας ταύτην οἰκῆσαι τὴν ἔρημον.

Οὗτος ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτὸν ϛ 6 ὁδηγήσαντος ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα τῶι εἰκοστῶι ἐνάτωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι καὶ προσκυνήσας τὸν ἅγιον Σταυρὸν καὶ τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους τόπους, παραβαλὼν δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον θεοφόροις πατράσι καὶ τὴν ἑκάστου ἀρετὴν καὶ πολιτείαν καταμαθὼν καὶ τῆι ἑαυτοῦ ψυχῆι ἐνσφραγισάμενος ἦλθεν εἰς Φαρὰν τὴν λαύραν ἀπὸ ἓξ σημείων τῆς ἁγίας πόλεως διακειμένην καὶ φιλήσυχος ὢν ἔμεινεν εἰς ἀναχωρητικὸν κελλίον ἔξω τῆς λαύρας, μηδὲν τὸ σύνολον κτώμενος τοῦ αἰῶνος τούτου. ἔμαθεν μέντοι ἐργάζεσθαι τὴν σειρὰν διὰ τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῶν ἰδίων κόπων μεταδιδόναι | τῶι χρείαν ἔχοντι. πάσης δὲ p. 14 γηίνης φροντίδος ἑαυτὸν ἐλευθερώσας μίαν μόνην ἔσχεν φροντίδα τὸ πῶς ἀρέσει τῶι θεῶι ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάσης ἀρετῆς ἐπιμελούμενος ὡς ἄριστός τις γεωργὸς τῶν παθῶν τὰς ἀκάνθας προρίζους ἐξέτεμεν, λογισμοὺς καθαιρῶν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, πληρῶν τὴν προφητικὴν ἐκείνην φωνὴν τὴν λέγουσαν· νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα καὶ μὴ σπείρετε ἐπ᾽ ἀκάνθαις.

Εἶχεν δὲ γείτονά τινα θεοφόρον Θεόκτιστον ὀνόματι, ὅντινα ἀγα- Z 7 πήσας τοσοῦτον συνεκράθη αὐτῶι τῆι τοῦ πνεύματος στοργῆι, ὥστε τοὺς ἀμφοτέρους ὁμογνώμονας καὶ ὁμοτρόπους γενέσθαι καὶ οἱονεὶ μίαν ψυχὴν ἐν δυσὶ σώμασιν ἐπιδείξασθαι. ἐξαγγείλας δὲ θάτερος θατέρωι τὸν κατὰ θεὸν σκοπὸν ἐξήρχοντο κατ᾽ ἐνιαυτὸν μετὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τῶν ἁγίων θεοφανίων ἐπὶ τὴν ἔρημον τοῦ Κουτιλᾶ, πάσης ἀνθρωπίνης συναναστροφῆς χωριζόμενοι,

4 29. Jahr = Aug. 405—Aug. 406 — 12 I Thess 2, 9 — 17 II Cor 10, 5 — 19 Jer 4, 3

OLVpn

1 τῆσ πόλεωσ O 3 ϛ OLV Η n | αὐτὸν O: fehlt LVpn 4 ἐννάτω OL | αὐτοῦ O 5 ἅγιον fehlt O 6 σεβασμίουσ] ἁγίουσ L | παραλαβὼν p 7 θεοφόροις fehlt O 8 καταμανθάνων O | ἐσφραγισάμενος On 9 μηλίων O μιλίων n 12 μὲν γὰρ p | τοῦ n 19 φωνὴν ἐκείνην O 20 σπείρατε L σπείρητε p | ἐν n 21 Z OLV Θ n | ὀνομαζόμενον Lpn 22 πνσ OLVn: πατρὸσ p 25 θάτεροσ] ἕτεροσ n | θατέρου p 26 μετὰ τὴν ὀγδόην [ἁγίαν V] ἡμέραν LVpn: τῇ ὀγδόῃ ἡμέρα O

ὁμιλεῖν τῶι θεῶι ποθοῦντες ἐν ἡσυχίαι διὰ τῆς προσευχῆς. καὶ διετέλουν αὐτόθι ἕως τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς, διηνεκῶς δὲ ὑποπιάζοντες τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγοῦντες τὴν πνευματικὴν τροφὴν προσέφερον τῆι ψυχῆι. ὑπερενίκα δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος ἁπλότητι ἤθους καὶ πραότητι τρόπων καὶ ταπεινοφρο|σύνηι καρδίας· p. 15 δι' ὃ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριν ἐδέξατο, καθὼς ὁ θεῖος λόγος φησίν· ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ἐντεῦθεν ἡ πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶι παρρησία ηὔξανεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

Ποιήσας δὲ χρόνους πέντε εἰς Φαρὰν ἐξῆλθεν ἅμα Θεοκτίστωι $\overline{H}$ 8 τῶι μακαρίωι καθ' ὃν καιρὸν εἰώθεισαν, ἐπὶ τὸν Κουτιλᾶν καὶ διὰ τῆς ἐρήμου παρερχόμενοι ἦλθον ἐπί τινα χείμαρρον φοβερὸν καὶ βαθύτατον λίαν καὶ δύσβατον· θεασάμενοι δὲ τὸν τόπον καὶ περινοστήσαντες τοὺς ὑπερκειμένους κρημνοὺς ὡς ὑπὸ θεοῦ ὁδηγούμενοι εὗρον σπήλαιον μέγα τε καὶ θαυμαστὸν ἐν τῶι βορινῶι τοῦ χειμάρρου κρημνῶι. καὶ μετὰ κινδύνου τοιχοβατοῦντες μόλις ἴσχυσαν ἀναβῆναι εἰς αὐτὸ καὶ περιχαρεῖς γενόμενοι ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑτοιμασθέντος αὐτοῖς τοῦ σπηλαίου ἔμειναν εἰς αὐτὸ ἐκ τῶν παρεμπιπτουσῶν βοτανῶν τρεφόμενοι. τὸ δὲ ἄντρον ἐκεῖνο κατοικητήριον ὑπῆρχεν θηρίων μὲν τὸ πρότερον, ἡμερωθὲν δὲ τοῖς θείοις ὕμνοις καὶ ταῖς ἀπαύστοις τῶν ὁσίων ἀνδρῶν προσευχαῖς ἐκκλησίας θεοῦ ἁγιαστείαν ἐδέξατο. ὅτε οὖν ηὐδόκησεν ὁ θεὸς τούτους φανερῶσαι, ᾠκονόμησεν ποιμένας τινὰς τοῦ Λαζαρίου ἀγαγεῖν τὰς ἑαυτῶν ἀγέλας παρ' αὐτὸν τὸν χείμαρρον. οὕστινας ἐθρόησαν | φανέντες ἄνω εἰς p. 16 τὸ σπήλαιον, ὥστε φοβηθέντας αὐτοὺς ὁρμῆσαι εἰς φυγήν. οἱ δὲ

7 Ies 66, 2 — 10 Quadragesima 411

OLVpn

1 διὰ τῆσ ἐν ἡσυχία O 2 τῆσ ἑορτῆσ τῶν βαίων O 3 τὲ Vp | ὑποπιέζοντεσ p 4 ὑπερέβαινε n 6 δι' ὃ καὶ] διότι n | ὡσ O 7 ἔφησεν p 8 ἥσυχον L 9 τὸν fehlt Ln | παρρησία ηὔξανεν αὐτῷ pn 10 $\overline{H}$ OLV | πέντε χρόνουσ V 11 ἰώθησαν L εἰώθασιν Vpn 12 χειμάρρουν φοβερώτατον n 13 λίαν καὶ δύσβατον fehlt LV 15 θαυμάσιον LVn 16 κινδύνου OLVn: κόπου p | τοιχοβατήσαντεσ LVpn 18 σπηλαίου ἔμειναν O: τόπου κατώκησαν LVpn | αὐτὸν V 18/19 παραπιπτουσῶν n 20 ὑπῆρχεν θηρίων O: θηρίων ὑπῆρχε n θηρίων ὑπάρχον [ὑπάρχων L] LVp | μὲν] μέντοι O 21 προσευχαῖσ τῶν ὁσίων [θείων n] ἀνδρῶν LVpn | ἐκκλησίαν O 22 ἁγιαστείαν ἐδέξατο L, vgl. Vit. Steph. iun. p. 427: ἁγιασμὸν ἐδέξατο p ἁγιαστήριον ἐδέξατο n ἁγίαν ἐδέξατο O ἐδέξατο ἁγιαστίαν V | $\overline{I}$ n | εὐδόκησεν V 23 οἰκονόμησε V 24 ἐθρόησαν OLVn: θεωρήσαντες p 25 ὥστε] καὶ n

πατέρες αἰσθόμενοι τῆς ἐκείνων δειλίας πραείαι καὶ προσηνεῖ τῆι φωνῆι τούτους προσκαλεσάμενοι ἔλεγον· μὴ φοβεῖσθε, ἀδελφοί· ἄνθρωποι γάρ ἐσμεν ὡς καὶ ὑμεῖς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν τοῦτον τὸν τόπον οἰκοῦμεν. τότε οἱ αἰπόλοι θαρρήσαντες ἀνέβησαν πρὸς αὐτοὺς ἐν τῶι σπηλαίωι καὶ μηδὲν τοῦ αἰῶνος τούτου παρ' αὐτοῖς εὑρόντες ἀπῆλθον εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα θαυμάζοντες καὶ τοῖς ἰδίοις ἀπαγγέλλοντες. καὶ ἀπὸ τότε οἱ τοῦ Λαζαρίου διηκόνουν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ Φαρὰν πατέρες ζητήσαντες καὶ τὸ ποῦ εἰσιν μαθόντες συνεχέστερον ἀπήιεισαν ἐπισκεπτόμενοι αὐτούς. ἐν πρώτοις μὲν οὖν ἀπετάξαντο πρὸς αὐτοὺς ἀδελφοὶ δύο Μαρῖνός τε καὶ Λουκᾶς οὕτω καλούμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μοναχικῶς παιδευθέντες καὶ τῆς ἀσκητικῆς πολιτείας ἀθληταὶ ἀναδειχθέντες χρόνοις ὕστερον εἰς τοὺς περὶ τὴν κώμην Μέτωπα τόπους διέλαμψαν καὶ μοναστήρια συνεστήσαντο. οἵτινες τὸν ἀββᾶν Θεοδόσιον τὸν γεγονότα τῆς ἐρήμου ταύτης μέγαν κοινοβιάρχην καὶ τῶν κοινοβίων ἀρχιμανδρίτην εἰς μοναχικὴν προήγαγον τελεότητα. ἐν ὀλίγωι δὲ χρόνωι τῆς περὶ Εὐθυμίου φήμης διαδραμούσης συνήρχοντο πολλοὶ πρὸς | αὐτὸν καὶ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες ἐπεθύμουν οἰκῆσαι p. 17
παρ' αὐτῶι. ὁ μέντοι μισόδοξος καὶ φιλόθεος Εὐθύμιος τοῦ πρώτου μακαρισμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων τυχεῖν σπεύδων ὡς ξένου τόπον ἐπέχων παρεδίδου ἕκαστον τῶν ἀποτασσομένων τῶι βίωι τῶι μακαρίτηι Θεοκτίστωι πάνπολλα παρακαλέσας αὐτὸν τὴν τούτων ἔχειν φροντίδα. ὃ δὲ παρακούειν μὴ γινώσκων ταύτην μὲν ἀνεδέξατο, πάντα δὲ κατὰ γνώμην τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐποίει.

Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἠβούλοντο κοινόβιον τὸν τόπον Θ̄ 9
ποιῆσαι, ἀλλὰ λαύραν κατὰ τὸν τύπον Φαράν· ἐπειδὴ δὲ εἶδον ὅτι

19 Mt 5, 3

OLVpn

2 φοβῆσθε p 4 κατοικοῦμεν O | αἰπόλοι Lpn: ἐπῶλοι OV, αἰγονόμοι L am Rand | θαρσήσαντες Lp fehlt O 8 φαρῶν Lp 9 ἀπείεσαν O ἀπεῖησαν V ἀπήεσαν n 10 τε fehlt O 11 οὕτω O: fehlt LVpn 12 ἀθλητικῆσ V | ἀποδειχθέντεσ Vpn 13 μετωπᾶ [μετοπὰ V μέτοπαν O] τόπουσ OLVn: μετέπειτά πωσ p 14 τὸν[2] fehlt O 16 ἤγαγον O | ΙᾹ n 17/18 πρὸσ αὐτὸν πολλοὶ O πρὸσ αὐτὸν n 20 τυχεῖν σπεύδων] σπουδαίων τυχεῖν n | ξένου τόπον [τύπον n] OLVn: ξένον τρόπον το (so) πράγματος p 21 τὸν ἀποτασσόμενον p 23 κατεδέξατο p 24 τοῦ—Εὐθυμίου] αὐτοῦ n 25 Θ̄ OLV | οὐκ ἐβούλοντο O | τὸν τόπον κοινόβιον V 26 τόπον p | φαρῶν LVpn | ἐπεὶ O

οὐδεὶς δύναται νυκτὸς ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τό, ὡς προείρηται, δύσβατον εἶναι τὸν τόπον, τοῦτον κατὰ πρόσβασιν κοινόβιον πεποιήκασιν, ἔχοντες τὸ σπήλαιον ἐκκλησίαν. ἐν ὧι σπηλαίωι ἡσυχάζων ὁ μέγας Εὐθύμιος ἦν ἰατρὸς ψυχῶν θεραπεύων καὶ παραμυθούμενος ἕκαστον, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀδελφῶν ἐφείδετο ὁμολογῆσαι αὐτῶι τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν. καὶ αὐτὸς πολλὴν πεῖραν ἔχων ἐδίδασκεν αὐτοὺς πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀλλοτρίων λογισμῶν ἀνθίστασθαι, λέγων· ἀδελφοί, δι' ὃ ἐξήλθατε, ἀγωνίσασθε καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας μὴ ἀμελήσητε. κατὰ πᾶσαν γὰρ ὥραν νήφειν ἡμᾶς καὶ ἐγρηγορέναι χρή· γρηγορεῖτε γάρ | φησιν, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ p. 18
εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τοῦτο δὲ πρῶτον γινώσκετε ὅτι δεῖ τοὺς ἀποτασσομένους τῶι βίωι μὴ ἔχειν ἴδιον θέλημα, ἀλλ' ἐν πρώτηι τάξει κρατεῖν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ὑπακοὴν καὶ ἀναμένειν καὶ μεριμνᾶν ἀεὶ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, καὶ φοβεῖσθαι μὲν τὴν ἀπειλὴν τοῦ αἰωνίου πυρός, ποθεῖν δὲ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ἔλεγεν δὲ πάλιν ὅτι χρὴ τοὺς μοναχοὺς καὶ μάλιστα τοὺς νέους πρὸς τῆι τῶν ἔνδον φυλακῆι καὶ σωματικῶς κοπιᾶν μεμνημένους τοῦ ἀποστόλου λέγοντος νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα καὶ αἱ χεῖρες αὗται ἐμοὶ καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν. ἄτοπον γάρ ἐστιν τοὺς μὲν κοσμικοὺς ταλαιπωροῦντας καὶ κοπιῶντας ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῶν τρέφειν παιδία καὶ γυναῖκας καὶ ἀπαρχὰς τῶι θεῶι προσφέρειν καὶ εὖ ποιεῖν κατὰ δύναμιν, πρὸς τούτοις καὶ φόρους ἀπαιτεῖσθαι, ἡμᾶς δὲ μηδὲ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν τοῦ σώματος ἐκ τοῦ ἐργοχείρου ἡμῶν ἔχειν, ἀλλὰ ἀργοὺς καὶ ἀκινήτους μένειν ἀλλοτρίους κόπους καρπουμένους, τοῦ ἀποστόλου μάλιστα τὸν ἀργὸν μηδὲ ἐσθίειν κελεύοντος. καὶ

9 I Ptr 5, 8 — **10** Mt 26, 41 — **19** I Thess 2, 9 — **20** Act 20, 34 — **27** II Thess 3, 10

OLV, C [von 25 ἐκ τοῦ ἐργοχείρου], pn

1/2 εἶναι ὡσ προείρηται δύσβατον p | εἴρηται V 3 πεποίηκαν V 4 ὃσ ἦν n | θεραπεύων fehlt V 6 αὐτῶι fehlt L | καὶ αὐτὸς δὲ p | πεῖραν πολλὴν LVp 7 αὐτοὺς fehlt n | ἕνα fehlt n 8 ἐξήλθετε Vpn | ἀγωνίσασθαι p 9 ἐγρηγορεῖν n 12 κόσμω n 13 κρατῆσαι O 14 ἀεὶ καὶ μεριμνᾶν pn 17/18 τὴν—φυλακὴν p 18 κοπιᾶ n 19 ἐργαζόμενοσ pn 20 τινα ὑμῶν V | ἐμοὶ καὶ fehlt L | ἐμὲ O | συνοῦσιν L fehlt O 21 ἐστιν] ἔτι O 22 κοπιοῦντασ L 24 τοῦτο O 25 ἡμῶν fehlt L 25/26 ἀλλὰ—μένειν fehlt p 26 ἀλλοτρίοισ κόποισ καρπουμένοισ n 27 μήτε Cpn | κελεύσαντοσ n | καὶ fehlt p

ταῦτα μὲν ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τὴν συνοδίαν διδάσκων ἐφωταγώγει· παρήγγελλεν δὲ μὴ λαλεῖν τινα ἐν ἐκκλησίαι ἐν καιρῶι τοῦ | P. 1 κανόνος μήτε μὴν ἐν ἀριστητηρίωι ἐσθιόντων τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἀπηρέσκετο, ὅταν ἑώρα ἀδελφὸν ἐν τῶι κοινοβίωι καὶ μάλιστα νέον βουλόμενον ὑπὲρ τὴν συνοδίαν ἐγκρατεύεσθαι. ἔλεγεν γὰρ ὅτι ἡ καλὴ ἐγκράτεια ἐστὶν τὸ παρὰ μικρὸν τῆς χρείας λαμβάνειν ἐν τῶι καιρῶι τῆς διαίτης καὶ τὴν καρδίαν τηρεῖν καὶ πρὸς τὰ κρύφια πάθη κρυπτῶς πολεμεῖν· τὰ δὲ ὅπλα τοῦ μοναχοῦ ἡ μελέτη ἐστὶν καὶ ἡ διάκρισις καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ κατὰ θεὸν ὑπακοή. ταύταις καὶ ταῖς τοιαύταις διδασκαλίαις οἱ ἀδελφοὶ φωτιζόμενοι καὶ προθυμούμενοι ἐκαρποφόρουν ἀξίως τῆς κλήσεως.

Τὰ κατὰ τὸν παλαιὸν Τερέβωνα συμφώνως μὲν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ Γ 10 πατέρες διηγήσαντό μοι, ἀκριβέστερον δὲ ὁ ἐκείνου ἔκγονος καὶ ὁμώνυμος ὁ κατὰ τὴν χώραν ταύτην περιβόητος τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος ἐξηγήσατό μοι. οὗτος τοίνυν ὁ παλαιὸς Τερέβων ὁ τοῦ νέου πάππος νέος ὢν πάνυ καὶ ἄνηβος ὑπὸ δαίμονος πληγεὶς ἐξηράνθη ἅπαν τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ πολλὰ χρήματα ἀναλώσας ὁ τούτου πατὴρ Ἀσπέβετος οὕτω καλούμενος πλέον ὠφέλησεν οὐδέν. οὗτος δὲ ὁ Ἀσπέβετος Ἕλλην ὑπάρχων καὶ ὑπὸ Πέρσας τελῶν ὑπόσπονδος γέγονε Ῥωμαίοις τρόπωι τοιῶιδε. ἐν ἀρχῆι τοῦ τότε γεγονότος διωγμοῦ ἐν Περσίδι περὶ τὸ τέλος | τῆς βασι- P. 20 λείας Ἰσδιγέρδου τοῦ Περσῶν βασιλέως βουλόμενοι οἱ μάγοι πάντας θηρεῦσαι τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς φυλάρχους τῶν ὑπ' αὐτοὺς Σαρακηνῶν ἐπέστησαν πανταχοῦ ταῖς ὁδοῖς πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐν Περσίδι Χριστιανῶν Ῥωμαίοις προσφεύγειν. ὁ δὲ Ἀσπέβετος φύλαρχος τότε ὑπάρχων θεωρῶν τὴν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὠμότητα καὶ ἀπαν-

21 420

OLVCpn

2 παρήγγειλεν Ln | τῇ ἐκκλησίᾳ C | τῷ καιρῷ n 3 μὴν fehlt O ἀριστηρίῳ L ἀρίστῳ n 3/4 καὶ ἀπηρέσκετο] ἐλυπεῖτο δὲ n 5 ἐγκρατεύσασθαι p 6 καλὴ] ἀληθεῖσ C | ἐστὶν fehlt O | τῆς] τὸ n | μεταλαμβάνειν p | τῶι fehlt O 9 καὶ ἡ σωφροσύνη fehlt p | ἡ[1] fehlt n | καὶ ἡ κατὰ OCn: καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη [ταπείνωσισ V] καὶ ἡ κατὰ LVp 10 φωτιζόμενοι καὶ fehlt O 10/11 καὶ προθυμούμενοι fehlt Cp 12 Ī OLV ĪB n τερέβονα O, so durchweg 12/13 οἱ πρεσ οἱ παλαιοὶ O 13 ἔγγονοσ LCn ἔγγων p 14 κατὰ—ταύτην] τὴν χώραν τότε κρατῶν n 15 τοίνυν fehlt n 17 αὐτοῦ fehlt LVCpn 18 ἀσπέδετοσ O, so durchweg | οὕτω O: fehlt LVCpn 19 δὲ fehlt O 19/20 καὶ—τελῶν fehlt n 21 γενομένου V 22 τοῦ OCpn: τῶν L τοῦ τῶν V | οἱ fehlt O 23 αὐτῶν O 25 προσφεύειν V προσφυγεῖν Lpn 26 ὑπάρχων τότε καὶ O

θρωπίαν γινομένην ὑπὸ τῶν κατὰ πόλιν μάγων καὶ σπλαγχνισθεὶς φυγεῖν μέν τινα τῶν Χριστιανῶν οὐκ ἐκώλυσεν, τουναντίον δὲ μᾶλλον καὶ συνέπραττεν ὑπὸ συμπαθείας κινούμενος καίπερ τὰ Ἑλλήνων ἐκ προγόνων θρησκεύων. διαβληθεὶς οὖν τῶι βασιλεῖ Ἰσδιγέρδηι λαβὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμίξηρον, τὸν Τερέβωνα λέγω, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν οὐσίαν Ῥωμαίοις προσφεύγει. οὕστινας Ἀνατόλιος ὁ τότε τῆς Ἀνατολῆς στρατηλάτης δεξάμενος Ῥωμαίοις ὑποσπόνδους ποιεῖται καὶ τὴν φυλαρχίαν τῶν ἐν Ἀραβίαι ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν Ἀσπεβέτωι ἐνεχείρισεν. ὡς οὖν ἐν Ἀραβίαι κατεσκήνωσαν, ὁ νέος ὀνείρου ὄψιν θεασάμενος ἀπήγγειλεν τῶι πατρί· ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας λαβὼν τὸν παῖδα μετὰ πλήθους βαρβάρων καὶ πολλῆς δορυφορίας πίστει φερόμενος ἦλθεν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ὀνείρου μηνυθέντα τόπον, ἔνθα κατῴκουν οἱ ὅσιοι ἄνδρες Εὐθύμιος καὶ Θεόκτιστος. καὶ οἱ μὲν | ἀδελφοὶ τὸ πλῆθος τῶν p. 21 βαρβάρων ἰδόντες ἐφοβήθησαν· ὁ δὲ μακαρίτης Θεόκτιστος τὴν τῶν μαθητῶν θεασάμενος δειλίαν κατῆλθεν πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ λέγει· τί ἐστιν ὃ ζητεῖτε; οἳ δὲ εἶπον· Εὐθύμιον τὸν τοῦ θεοῦ δοῦλον ζητοῦμεν. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Θεόκτιστος· ἕως τοῦ σαββάτου οὐ συντυγχάνει τινί· ἡσυχάζει γάρ. καὶ ὁ Ἀσπέβετος λαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου ἔδειξεν αὐτῶι τὸν παῖδα ὀδυνώμενον· ὁ δὲ παῖς νεύσαντος τοῦ πατρὸς λέγει· ἐγὼ πρὸ χρόνου τὴν πληγὴν ταύτην ἐν Περσίδι δεξάμενος καὶ διὰ πάσης ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ μαγικῆς περιεργίας παρελθὼν καὶ μηδὲν τὸ σύνολον ὠφεληθείς, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τούτων τὸ πάθος αὐξήσας, ἐλθὼν εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην θείαι κατανύξει τὰ κατ᾿ ἐμαυτὸν ἀναλογισάμενος, ὑπὸ τοῦδε τοῦ πάθους ἀνιώμενος ἐν μιᾶι νυκτὶ ἔλεγον ἐμαυτῶι· ὦ Τερέβων, ποῦ ἐστιν ἡ ματαιότης τοῦ βίου καὶ πᾶσα ἡ ἰατρικὴ τέχνη; ποῦ εἰσιν αἱ φαντασίαι τῶν ἡμετέρων μάγων καὶ ἡ δύναμις τῶν σεβασμάτων ἡμῶν; ποῦ αἱ ἐπικλήσεις καὶ αἱ μυθοποιίαι τῶν

OLVCpn

1 γενομένην pn 2 φεύγειν Vp | τῶν Χριστιανῶν] αὐτῶν C 5 αὐτοῦ fehlt O | ἡμίξηρον—λέγω O: τερέβωνα ἡμίξηρον ὄντα L ἡμίξηρον ὄντα τερέβωνα VCpn 6 τὴν[1] fehlt p | καὶ—οὐσίαν fehlt C 7 τῆσ ἀνατολῆσ στρατηλάτησ O: τῆσ ἀνατολῆσ στρατηγὸσ LVpn στρατηγὸσ τῆς ἀνατολῆσ C 9 τοῖσ ῥωμαίοισ n 11 τὸ παιδίον L 13 ἅγιοι n | ἄνδρες] πρεσ C 15 μακάριοσ O 17 ἐστιν ὃ fehlt O | οἳ δὲ εἶπον fehlt V 19 ἡσυγάζει C 20 μεγάλου fehlt O 22 ταύτην τὴν πληγὴν O | καὶ fehlt O 23 ἐπιστήμησ—μαγικῆσ fehlt C | περιελθὼν L 24 μᾶλλον O: τοὐναντίον LVCpn 25 καθ᾿ OC 26 καὶ ὑπὸ C 27 Τερέβον p 29 αἱ[2] fehlt VCpn

ἀστρονόμων τε καὶ ἀστρολόγων; ποῦ αἱ ἐπαοιδίαι καὶ αἱ γοητικαὶ ἐρεσχελίαι; ἰδοὺ οὐδὲν τούτων ἰσχύει, εἰ μὴ ὁ θεὸς ἐπινεύσειεν. καὶ ταῦτα, φησίν, λογισάμενος ἐτράπην εἰς εὐχὴν καὶ μετὰ δακρύων ἱκέτευον τὸν θεὸν λέγων· ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ φοβερός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν p. 22 καὶ τὴν γῆν σὺμ παντὶ τῶι κόσμωι αὐτῶν, ἐὰν ἐλεήσηις τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν καὶ λυτρώσηι με ἐκ τοῦδε τοῦ πάθους τοῦ πικροῦ, γίνομαι Χριστιανὸς ἀποτασσόμενος πάσηι παρανομίαι καὶ Ἑλληνικῆι θρῃσκείαι. καὶ ὡς ταῦτα ἐθέμην ἐν τῆι διανοίαι μου, ἡρπάγην εἰς ὕπνον καὶ θεωρῶ τινὰ μοναχὸν μιξοπόλιον ἔχοντα τὸν πώγωνα μέγαν λέγοντά μοι· τί πάσχεις; ἐμοῦ δὲ τὸ πάθος ὑποδείξαντος λέγει μοι· πληροῖς ὅσα συνέθου τῶι θεῶι; καὶ ἰᾶταί σε. ἐμοῦ δὲ πάλιν εἰπόντος· ὅσα ὑπεσχόμην τῶι θεῶι, πληρῶ, ἐὰν ἀπὸ τοῦδε τοῦ πάθους ἐλευθερωθῶ, λέγει μοι· ἐγώ εἰμι Εὐθύμιος ὁ καταμένων ἐν τῆι ἀνατολικῆι ἐρήμωι Ἱεροσολύμων ἀπὸ δέκα μιλίων ἐν τῶι κατὰ νότον τῆς ὁδοῦ Ἱεριχούντων χειμάρρωι· εἰ οὖν βούληι θεραπευθῆναι, ἀνυπερθέτως ἐλθὲ πρός με καὶ ἰᾶταί σε ὁ θεὸς δι᾽ ἐμοῦ. ἀναστὰς οὖν ἐγὼ τῶι ἐμῶι πατρὶ διηγησάμην καὶ ἰδοὺ πάντα δεύτερα θέμενοι ἤλθομεν πρὸς αὐτὸν καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς μὴ ἀποκρύψαι τὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ φανερωθέντα μοι ἰατρόν. ταῦτα ἀκούσας ὁ μακαρίτης Θεόκτιστος ἀνήνεγκεν τῶι μεγάλωι Εὐθυμίωι ἡσυχάζοντι. ὅστις Εὐθύμιος λογισάμενος ἄτοπον εἶναι ταῖς θείαις ἀντιτάσσεσθαι ὀπτασίαις κατέρχεται πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐκτενῶς προσευξάμενος καὶ | τῶι σημείωι p. 2[illegible] τοῦ σταυροῦ σφραγίσας τὸν Τερέβωνα ὑγιῆ ἀπεκατέστησεν. οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες ἐπὶ τῆι τοσαύτηι ἀθρόαι μεταβολῆι καὶ παραδόξωι θαυματουργίαι ἐπίστευσαν τῶι Χριστῶι καὶ ῥίψαντες ἑαυτοὺς ἅπαντες εἰς τὴν γῆν παρεκάλουν λαβεῖν τὴν ἐν Χριστῶι σφραγῖδα. ὁ δὲ σημειοφόρος Εὐθύμιος κατανοήσας ὅτι ἐκ ψυχῆς ἐπίστευσαν τῶι Χριστῶι, ἐκέλευσεν γενέσθαι μικρὰν κολυμβήθραν ἐν γωνίαι τοῦ

5 Gen 2, 1

OLVCpn

1 ἀστρολόγων τε καὶ ἀστρονόμων L | ἐπαοιδαὶ L | γοητικαὶ On: γοητεῖαι καὶ LVCp 2 ὁ fehlt Cn 3/4 ἱκέτευον—λέγων] τῶ θῶ ἔλεγον n 5 σὺν Cn | ἐλεήσεισ V 6 λυτρώσησ pn | τοῦ πικροῦ πάθουσ VCpn τοῦ πικροῦ θανάτου L 8 καρδία Cn 9 μέγα C 10 μοι O: fehlt LVCpn 11 ὅσα [πάντα ὅσα O] OLCn: ἃ Vp | καὶ—σε fehlt n | ἐμοῦ δὲ πάλιν O: εἶτα ἐμοῦ LVCpn 13 τότε [εἶτα n] λέγει On 14 ἱεροσολύμων ἐρήμω Cn | νότω n 15 χειμάρω C | βούλει Ln 16 οὖν] δὲ O 17 ἦλθον n 19 ἀκούσασ OC: fehlt LVpn 20 ἀνήγαγεν V | ὁ δὲ n 21 ἀνθίστασθαι L 22 εὐξάμενος LVCpn 23 ὑγιᾶ n 24/25 καὶ θαυματουργικῇ θαυματοποιία n 26 ἅπαντεσ nach γῆν O fehlt n | εἰς] ἐπὶ V | τὴν[1] fehlt n 28 ἐκέλευε p

σπηλαίου τὴν μέχρι τοῦ νῦν σωιζομένην καὶ κατηχήσας αὐτοὺς ἅπαντας ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τὸν δὲ Ἀσπέβετον μετωνόμασεν Πέτρον, ὅντινα καὶ πρῶτον ἐβάπτισεν καὶ μετ' αὐτὸν Μάριν τινὰ αὐτοῦ γυναικάδελφον, συνέσει διαπρέποντας ἀμφοτέρους καὶ περιφανείαι πλούτου κομῶντας· εἶθ' οὕτως Τερέβωνα καὶ τοὺς λοιπούς. οὕστινας κρατήσας παρ' ἑαυτῶι τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τῶι θείωι λόγωι φωταγωγήσας καὶ στηρίξας ἀπέλυσεν οὐκέτι Ἀγαρηνοὺς καὶ Ἰσμαηλίτας, ἀλλὰ τῆς Σάρας ἀπογόνους καὶ τῆς ἐπαγγελίας κληρονόμους γεγονότας διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν μετενεχθέντας. ὁ μέντοι Μάρις ὁ τοῦ Τερέβωνος θεῖος οὐκέτι ἀπέστη τοῦ μοναστηρίου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος ἔμεινεν αὐτόθι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον καὶ εὐηρέστησεν τῶι θεῶι μεγάλως καὶ πάντα τὰ ἴδια χρήματα πολλὰ ὄντα παρέσχεν | εἰς τὸ οἰκοδομηθῆναι καὶ πλατυνθῆναι τὸ μοναστήριον. p. 24 τοῦ τοίνυν γεγονότος θαύματος πανταχοῦ διαφημισθέντος πολλοὶ συνήρχοντο πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον ὑπὸ διαφόρων παθῶν ἐνοχλούμενοι, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. καὶ οὕτως ἐν ὀλίγωι χρόνωι ἐξέλαμψεν ἐν ἐκείνωι τῶι τόπωι, ὡς διαδοθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πάσηι τῆι Παλαιστίνηι καὶ ταῖς κύκλωι ἐπαρχίαις.

Βλέπων δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος πολλοὺς ἰάσεως ἕνεκεν ὀχλοῦντας ΙΑ 11 αὐτῶι καὶ μνημονεύων τῆς προτέρας ἡσυχίας ἧς εἴχετο ὅτε κατὰ μόνας ἠσκεῖτο, ἐδυσχέραινε σφόδρα καὶ ἐδυσφόρει διὰ τὸ οὕτως ὑπὸ πολλῶν ὀχλεῖσθαί τε καὶ δοξάζεσθαι, καὶ γενόμενος ἐν πολλῆι ἀθυμίαι ὁ τῆς εὐθυμίας ἐπώνυμος ἐζήτει λάθρα ἀναχωρῆσαι καὶ φυγεῖν ἐπὶ τὸν Ῥουβᾶν. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ μακαρίτης Θεόκτιστος συνάξας τοὺς ἀδελφοὺς παρεσκεύασεν προσπεσεῖν αὐτῶι πρὸς τὸ μὴ ἐαθῆναι παρ' αὐτοῦ. καὶ βουλόμενος αὐτοὺς θεραπεῦσαι συνέθετο μὲν τέως μὴ ἀναχωρεῖν, ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διελθουσῶν λαβών τινα μεθ' ἑαυτοῦ νεώτερον Δομετιανὸν προσαγορευόμενον, Μελιτηνὸν

9. 10 vgl. Gal 4, 23. 24

OLVCpn

1 τοῦ fehlt Vp 3 ὃν L 4 αὐτοῦ C | μαρῖνον n | τινὰ] τὸν C | γυναικάδελφον αὐτοῦ O 5 διαφέροντασ O 6 οὕστινασ] οὓσ καὶ L 7 τῶι fehlt n 8 οὐκ ἔτι γὰρ L 9 σάρρασ n 9/10 καὶ διὰ p 10 τοῦ ἁγίου n | μετελθόντασ n 11 μαρῖνοσ n ἀπὸ τοῦ n 12 αὐτόθι ἔμεινεν V 13 πάνπολλα C 14 καὶ πλατυνθῆναι fehlt O 15 ΙΔ n | τοῦ τοίνυν] τούτου νῦν O | τοῦ θαύματοσ καὶ O 17 ὀχλούμενοι O 19 ὅλη O 20 ΙΑ OLVC | πολλοὺσ παραγινομένουσ C | ἕνεκα O 20 ἐνοχλοῦντασ n 21 εἶχεν LVp 23 τε fehlt O 24 ἀναχωρῆσαι καὶ O: fehlt LVCpn 26 συλλέξασ p 27 ὑπ' O 28 παρελθουσῶν LCn 29 μελιτινὸν OL μελιτινῶν V

ὄντα τῶι γένει καὶ ἐνάρετον τοῖς τρόποις, ἐξῆλθεν τοῦ κοινοβίου
καὶ κατῆλθεν εἰς τὸν ῾Ρουβᾶν. καὶ τὴν ἐπὶ νότον διοδεύσας ἔρημον
παρὰ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἦλθεν εἰς | ὄρος ὑψηλὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων p. 25
ὀρέων κεχωρισμένον καλούμενον τοῦ Μαρδὰ καὶ εὑρὼν ἐν αὐτῶι
φρέαρ ὕδατος συμπεπτωκὸς καὶ οἰκοδομήσας ἔμεινεν αὐτόθι ἐκ
τῶν εὑρισκομένων βοτανῶν καὶ τοῦ μαλωᾶ διαιτώμενος. καὶ οἰκοδο-
μήσας ἐκεῖσε ἐν πρώτοις ἐκκλησίαν τὴν μέχρι τοῦ παρόντος σωιζο-
μένην καὶ θυσιαστήριον εἰς αὐτὴν καταπήξας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ
ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον Ζιφῶν βουλόμενος θεάσασθαι τὰ σπήλαια
εἰς ἃ κατέφυγεν Δαυὶδ ἀπὸ προσώπου Σαούλ.

᾿Εν αὐτοῖς δὲ τοῖς τόποις μοναστήριον ὑπ᾿ αὐτοῦ συνέστη· ἡ δὲ $\overline{IB}$ 12
αἰτία τῆς τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου συστάσεως αὕτη λέγεται εἶναι
ὅτι υἱὸς πρωτοκωμήτου τινὸς ᾿Αριστοβουλιά|δος τῆς κώμης πνεῦμα p. 26
πονηρὸν ἔχων μετὰ κραυγῆς ἐξ ὀνόματος τὸν ἅγιον ἐπεκαλεῖτο Εὐθύ-
μιον, ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς περὶ Εὐθυμίου ὄντος ἐν τοῖς
μεταξὺ τόποις αὐτῶν τε καὶ Καπαρβαριχῶν καὶ ἀναζητήσας ἦλθεν
πρὸς αὐτόν. καὶ ἅμα τῶι τὸν νεανίαν ἰδεῖν τὸν ἅγιον συνέβη αὐτὸν
σπαραχθέντα ἀποθεραπευθῆναι τοῦ δαίμονος ἐξελθόντος ἀπ᾿ αὐτοῦ.
τοῦ δὲ θαύματος διαφημισθέντος ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἀπὸ ᾿Αριστο-
βουλιάδος καὶ τῶν πέριξ κωμῶν καὶ ὠικοδόμησαν αὐτῶι μοναστήριον
καὶ συνελθόντες τινὲς ἀδελφοὶ ἔμειναν παρ᾿ αὐτῶι χορηγοῦντος τοῦ
θεοῦ τὰς χρείας τοῦ σώματος αὐτῶν. καὶ τινὲς τῶν Ζιφαίων τὴν
τῆς μανίας ἐπώνυμον αἵρεσιν εἰσδεξάμενοι τὸ πρὶν διὰ τῆς ἐνθέου αὐτοῦ

9 I Reg 23, 14. 26

OLVCpn

2 εἰσ τὸν fehlt p | ᾿Ιουβᾶν p 3 ὑψηλὸν λίαν C 4 ἐν αὐτῶι fehlt C 5 ὑδάτων LVCpn | συμπεπτωκὸσ καὶ οἰκοδομήσασ O: καὶ οἰκοδομήσασ [οἰκοδομᾶσ LCn] συμπεπτωμένασ [συμπεπτωκυίασ Cn] LVCpn 6 καὶ τοῦ μαλωᾶ fehlt n | μαλοᾶ O | διαιτώμενοι p 6/7 ὠκοδομήσασ L 7 ἐν πρώτοισ ἐκεῖσε n | τοῦ παρόντοσ OLVCn: νῦν p 8 καταπήξασ εἰσ αὐτὴν O 9 ζηφῶν OVpn | τὰ σπήλαια θεάσασθαι O | ἰδεῖν L 10 ὁ δαβὶδ n | σαοὺλ᾿ φεύγων Vp 11 $\overline{IB}$ OVCL | τρόποισ p | μοναστήριον συνεστήσατο n 12 ἐκείνου fehlt V | τοῦ—ἐκείνου τῆσ n | αὕτη—εἶναι OLCpn: γέγονεν αὕτη V | $\overline{IE}$ n 15 τοῦ παιδὸς] αὐτοῦ n 18 θεραπευθῆναι n | παρ᾿ p 19 τοῦ τε p τούτου δὲ τοῦ C | αὐτὸν Op: αὐτὸν πολλοὶ LVCn 21 ἀδελφοὶ O: εὐλαβεῖσ ἀδελφοὶ L ἀδελφοὶ εὐλαβεῖσ VCpn 22 τοῦ σώματοσ fehlt C | αὐτῶν O: fehlt LVCpn | ζηφαίων Opn ζιφέων LVC 23 τῆσ μανίασ LVCpn: τῶν μανιχαίων O | δεξάμενοι O | τὸ πρὶν] τῶ $\overline{πρι}$ n | διὰ LVCpn: τὴν τῆσ μανίασ διὰ O

διδασκαλίας τῆς ἀκαθάρτου αἱρέσεως ἀποστάντες τὸν ταύτης γεννήτορα Μάνην ἀνεθεμάτισαν, τὴν δὲ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν πίστιν διδαχθέντες ἐφωτίσθησαν.

ΙΓ 13 Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις χαρίσμασιν οἷς ἐκέκτητο ὁ θεῖος οὗτος Εὐθύμιος, καὶ τοῦτο ἐδέξατο παρὰ τοῦ θεοῦ ὥστε συναναστρεφόμενον αὐτὸν θηρίοις σαρκοβόροις τε καὶ ἰοβόλοις μὴ ἀδικεῖσθαι. τοῦτο δὲ μηδεὶς ἀπιστείτω τῶν τῆς θείας γραφῆς μυστῶν εἰδὼς ἀκριβῶς ὅτιπερ θεοῦ ἐνοικοῦντος καὶ ἐπαναπαυομένου ἀνθρώπωι τινὶ πάντα ὑποτάσσεται αὐτῶι ὡς τῶι Ἀδὰμ πρὶν ἢ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δὲ τὰ θηρία, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα | τῶι (p. 27) τοιούτωι ὑποτάσσεται, καὶ μαρτυροῦσίν μοι τῶι λόγωι οἱ τὴν θάλασσαν τεμόντες καὶ τὸν Ἰορδάνην χαλινώσαντες καὶ τὸν ἥλιον στήσαντες καὶ τὸ πῦρ εἰς δρόσον μεταποιήσαντες καὶ ἄλλα μυρία τεράστια ἐργασάμενοι. ὁ τοίνυν τὰ τοιαῦτα θαυματουργήσας θεὸς αὐτὸς καὶ τῶι θεοφόρωι Εὐθυμίωι οὐ μόνον τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ καὶ τὰ νοητὰ θηρία, τὰ πνευματικὰ λέγω τῆς πονηρίας, ὑπέταξεν· τοιαῦτα γάρ εἰσιν τὰ θεῖα χαρίσματα.

ΙΔ 14 Ὁ μὲν οὖν μέγας Εὐθύμιος βλέπων ἑαυτὸν πάλιν ὀχλούμενον ὑπὸ πολλῶν (ἦν γὰρ ὁ τόπος πλησίον τῶν κωμῶν) εἶπεν τῶι ἑαυτοῦ μαθητῆι Δομετιανῶι· δεῦρο, τέκνον, ἐπισκεψώμεθα τὸν ὅσιον Θεόκτιστον καὶ τοὺς ἀδελφούς. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Καπαρβαριχὰ μοναστηρίου ἦλθεν ἐν τῶι ἁγίωι τόπωι ἐν ὧι νῦν σὺν θεῶι ἵδρυται ἡ ἁγία αὐτοῦ μονὴ ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων διεστηκότι τοῦ τρισμακαρίου Θεοκτίστου. ἠγάπησεν δὲ τὸν τόπον τοῦτον σφόδρα διὰ τὸ

4 vgl. Vita Steph. iun. p. 420 — 16 Eph 6, 12

OLVCp, n [von 18 ab Einzellesungen nur ausnahmsweise notiert]

2 μάνιν V 2—3 τὴν—ἐφωτίσθησαν fehlt O 2 καὶ ἀποστολικὴν fehlt C 4 ΙΓ OLVC | θεσπέσιοσ C 5 ἅτε p 6 τε fehlt O 7 τῆσ fehlt C | θείασ fehlt LVp | τῶν—μυστῶν fehlt n | μυστηρίων O 8 ἀναπαυομένου ἐπ' ἄνω O 9 αὐτῶ ὑποτάσσεται LVCpn | παραβῆ LCpn παραβῆναι αὐτὸν V 10 δὲ fehlt n 11 ὑποτάσσεται τῶ τοιούτω n | μοι O: fehlt LVCpn | τῶι λόγωι] τοῦτο n 12 καὶ τὸν ἥλιον στήσαντεσ καὶ τὸν—χαλινώσαντεσ C 13 μεταποιήσαντεσ V | μυρία OC: μυρία θεῖα LVpn 14 κατεργασάμενοι n | τὰ τοιαῦτα OLC: ταῦτα Vp | ὁ αὐτὸσ LVp 16 πνεύματα C 17 ἐστι p 18 ΙΔ OLVC ΙϚ n 18/19 ὑπὸ πολλῶν ὀχλούμενον LVCpn 20 ἐπισκεψόμεθα OLCp 21 περι καπαρβαριχὰ Vp 22 εἰσ τὸν ἅγιον τόπον C | σὺν LVCp: ἐν O 23/24 τρισμακαρίστου C

εἶναι αὐτὸν ὁμαλώτερόν τε καὶ ἥσυχον ἐν ταὐτῶι καὶ εὐάερον, μάλιστα ὄντα καὶ ἔρημον τὸ τηνικαῦτα καὶ ἀδιόδευτον πρὸ τοῦ κτισθῆναι ἐν τῆι κατὰ νότον ἐρήμωι τὰ τοσαῦτα μοναστήρια· νῦν δὲ διοδός ἐστι πάσης τῆς ὑπὸ τῶν αὐτοῦ σπερμάτων πολισθείσης ἐρήμου. ἐν τούτωι τοίνυν τῶι τόπωι ἐκάθισεν ἐν ἡσυχίαι πολλῆι μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἐν σπη|λαίωι μικρῶι, ἐν ὧι νῦν ἐστιν ἡ τοῦ τιμίου αὐτοῦ λειψάνου p. 28 θήκη. ὁ μακαρίτης τοίνυν Θεόκτιστος γνοὺς τὸν μέγαν ἥκειν Εὐθύμιον ἀνῆλθεν μετὰ σπουδῆς ἀσπάσασθαι αὐτὸν καὶ παρεκάλει αὐτὸν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ κατελθεῖν. καὶ πόθωι τῆς ἐν τῶι τόπωι ἡσυχίας οὐ κατεδέξατο πλὴν ὅτι κατὰ κυριακὴν τὴν σύναξιν ἅμα ἐπετέλουν.

Ἀκούσας δὲ Ἀσπέβετος ὁ καὶ Πέτρος ὅτι διὰ χρόνον ἦλθεν ὁ ΙΕ 1 μέγας Εὐθύμιος, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν Σαρακηνῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν εἰπεῖν αὐτοῖς λόγον σωτηρίας. ὁ δὲ ἅγιος γέρων πάντας αὐτοὺς κατηχήσας παρέλαβεν εἰς τὸ κάτω μοναστήριον καὶ βαπτίσας αὐτοὺς ἔμεινεν σὺν αὐτοῖς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας καὶ οὕτως ἀνέβη ἔχων αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ· ὁ δὲ Πέτρος ἐνέγκας τεχνίτας ἐποίησεν μέγαν λάκκον δίστομον τὸν μέχρι τοῦ νῦν σωιζόμενον ἐν τῶι κήπωι καὶ ὠικοδόμησεν πλησίον μαγκιπεῖον καὶ τῶι ἁγίωι γέροντι ἐποίησεν τρία κελλία καὶ εὐκτήριον ἤτοι ἐκκλησίαν εἰς τὸ μέσον τῶν κελλίων. καὶ | παρεκάλουν οἱ ποτὲ p. 2 λύκοι τῆς Ἀραβίας, ἔπειτα τῆς λογικῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι τοῦ μεῖναι πλησίον αὐτοῦ. ὁ δὲ φιλέρημος Εὐθύμιος τοῦτο μὲν οὐ κατεδέξατο διὰ τὴν ὄχλησιν (πάνυ γὰρ ἠγάπα τὴν ἡσυχίαν)· λαβὼν δὲ αὐτοὺς εἰς τόπον ἐπιτήδειον λέγει· εἰ ὅλως πλησίον μου εἶναι βούλεσθε, μείνατε ἐνταῦθα. ἔστι δὲ ὁ τόπος μεταξὺ τῶν δύο μοναστηρίων. καὶ χαράξας αὐτοῖς ἐκκλησίαν καὶ σκηνὰς κύκλωι ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὴν ἐκκλησίαν καὶ μεῖναι ἐκεῖ. καὶ ἐπεσκέπτετο αὐτοὺς πυκνότερον, ἕως οὗ κατέστησεν αὐτοῖς πρεσβύτερον καὶ

OLVCp(n)

1 εἶναι—τε O: αὐτὸν εἶναι [εἶναι αὐτὸν Cn] ὁμαλόν τε LCn αὐτὸν ὁμαλὸν εἶναι Vp | ἡσύχιον LVpn | ἐν fehlt O | δὲ καὶ C | εὐάερον OLCn: ἐνάερον L ἐνάρετον Vp 2 τὸ] τῷ p | καὶ² fehlt LVCnp 3 τὰ fehlt p | δὲ O: γὰρ LVCnp 8 θεάσασθαι n 9 πρὸσ C 11 ΙΕ OLVC | δὲ ὁ Lp 13 παρεκάλει LVpn παρεκάλουν C | αὐτοῖσ] αὐτοὺσ p 16 τὰσ fehlt O | αὐτοὺσ fehlt O 17 λάκκον μέγαν O 18 τοῦ LVCp: καὶ O 18/19 μαγκηπίον πλησίον V 19 πεποίηκεν LCn 20 ἐμ μέσω O 21 λογικῆσ fehlt V | τοῦ χῡ ποίμνησ LVp 22 τοῦ O: fehlt LVCpn | μὲν fehlt O 24/25 βούλεσθαι [βούλεσθε n] εἶναι LCn 27 μένειν O 28 αὐτοῖσ L

διακόνους. ἦλθον δὲ καὶ οἱ πρώην βαπτισθέντες καὶ ἔμειναν ἐκεῖ καὶ ἄλλοι κατὰ πρόσβασιν ἐρχόμενοι ἐβαπτίζοντο ὑπ᾿ αὐτοῦ. καὶ οὕτως πληθυνομένων αὐτῶν σφόδρα καὶ εἰς διαφόρους παρεμβολὰς πλατυνομένων ἐπιστείλας ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τῶι πατριάρχηι Ἱεροσολύμων Ἰουβεναλίωι περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου καὶ ὑποσχομένωι αὐτῶι ἀπέστειλεν αὐτῶι Πέτρον τὸν πατέρα Τερέβωνος ὡς ἱκανώτατον γεγονότα ψυχὰς ὁδηγῆσαι πρὸς σωτηρίαν. καὶ οὕτως ἐν πρώτοις χειροτονεῖται ἐν Παλαιστίνηι Πέτρος τῶν Παρεμβολῶν ἐπίσκοπος. καὶ ἦν ἰδεῖν βαρβάρων πλῆθος Σαρακηνῶν παραγινομένων πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον καὶ βαπτιζομένων καὶ | p. 30 τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν προσκυνεῖν διδασκομένων. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σαρακηνῶν·

αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος οὐκ ἠβούλετο κοινόβιον τὸν ἑαυ- Iς 16 τοῦ τόπον συστήσασθαι, ἀλλ᾿ οὔτε λαύραν· ἀλλ᾿ ὅταν ἤρχοντό τινες πρὸς αὐτὸν βουλόμενοι ἀποτάξασθαι, ἐπέμποντο ὑπ᾿ αὐτοῦ εἰς τὴν κάτω μονὴν πρὸς τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ προσφέρειν τι βουλόμενοι. ὅτε δὲ ηὐδόκησεν ὁ θεὸς οἰκισθῆναι τὸν τόπον αὐτοῦ, ἀπέστειλεν ἐν πρώτοις τρεῖς ἀδελφοὺς σαρκικοὺς ἐκ μὲν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ὁρμωμένους, ἐν δὲ τῆι Συρίαι ἀνατραφέντας καὶ πάσηι συνέσει πνευματικῆι διαπρέποντας, Κοσμᾶν καὶ Χρύσιππον καὶ Γαβριήλιον. οὕστινας παρακαλοῦντας αὐτῶι συμμεῖναι οὐ κατεδέξατο· τρία γὰρ ἦν τὰ κωλύοντα, ὅ τε πόθος τῆς ἡσυχίας καὶ τὸ νέον αὐτῶν τῆς ἡλικίας καὶ τὸ εὐνοῦχον εἶναι ἀπὸ γεννήσεως τὸν Γαβριήλιον. καὶ ὁρᾶι τῆι νυκτὶ ἐκείνηι τινὰ λέγοντα αὐτῶι· δέξαι ἀδελφοὺς τούτους, ὅτι ὁ θεὸς ἀπέστειλεν αὐτούς, καὶ μηκέτι ἀποστρέψηις τινὰ θέλοντα σωθῆναι. τότε ὁ ἅγιος δεξάμενος αὐτοὺς εἶπεν τῶι μείζονι αὐτῶν Κοσμᾶι· ἰδοὺ ἐγώ, καθὼς

OLVCp(n)

1 καὶ[1] fehlt O   2 ἄλλοι] ἄλλοι δὲ πολλοὶ C   4 ἐπιστείλασ O : ἀποστείλασ LVp ἐπέστειλεν C ἀπέστειλεν n   6 αὐτῶ—πέτρον O : πέτρον αὐτῶ ἀπέστειλεν LVCpn   7 ὡς fehlt O | ἱκανὸν p | γεγονότα fehlt L | ὁδηγῆσαι ψυχᾶσ L   9 Σαρακηνῶν fehlt p   13 Iς OLVC IZ n | οὐκ εβούλετο O   13/14 τὸν ἑαυτοῦ τόπον κοινόβιον LV   14 στήσασθαι V | ἀλλ᾿[1] fehlt p   15 βουλόμενοι πρὸσ αὐτὸν LVCpn   16 μακάριον O   17 οὖν p | εὐδόκησεν Vp   18 σαρκικοὺσ ἀδελφοὺσ Vp | τῆσ μὲν LVCpn   20 καὶ[1] fehlt LVCpn | καὶ[2] fehlt LVpn   21 γαβρίλιον Lp | συνμεῖναι L durch Korrektur erster Hand, συνεῖναι O   21/22 κατεδέχετο C   23 αὐτῶν fehlt V   23/24 τὸν γαβριήλιον ἀπὸ γεννήσεωσ O   24 γαβρίλιον Lp | τινὰ τῆ νυκτὶ ἐκείνη O   25 τοὺς ἀδελφοὺς LVCpn   26/27 δεξαμένουσ p

μοι ἐνετείλατο ὁ θεός, πεποίηκα· τοῦτο οὖν φύλαξαι ὥστε τὸν νεώτερόν σου ἀδελφὸν μὴ συγχωρῆσαι τοῦ κελλίου προελθεῖν· οὔτε γὰρ δίκαιόν ἐστιν ὄψιν γυναικείαν ἐν | λαύραι διάγειν διὰ τὸν πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ, p. 3 σὲ δὲ νομίζω μὴ χρονίζειν ἐνταῦθα μέλλοντα μετὰ χρόνον τὴν ἐν Σκυθοπόλει ποιμαίνειν ἐκκλησίαν. μετὰ δὲ τούτους ἐδέξατο Δόμνον τινά, ἀπὸ μὲν τῆς Ἀντιοχέων ὁρμώμενον, ἀδελφιδὸν δὲ ὄντα Ἰωάννου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας. ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς ἡμέραις ἐδέξατο καὶ ἄλλους τρεῖς ἀδελφοὺς Μελιτηνούς, Συνοδίου ἐκείνου τοῦ ἅμα Ἀκακίωι ἀναθρέψαντος τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἀνεψιούς, Στέφανον Ἀνδρέαν καὶ Γαιανόν. καὶ ἄλλους ὁμοίως τρεῖς ἐδέξατο ἀπὸ τῆς Ῥαιθοῦ, Ἰωάννην πρεσβύτερον καὶ Θαλάσσιον καὶ Ἀνατόλιον, ἐδέξατο δὲ καὶ Κυρίωνά τινα ἐκ μὲν τῆς Τιβεριάδος ὁρμώμενον, πρεσβύτερον δὲ ὄντα τοῦ ἐν Σκυθοπόλει σεβασμίου οἴκου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βασιλείου. τούτους τοὺς ἕνδεκα δεξάμενος ἐπέτρεψεν τῶι ἐπισκόπωι Πέτρωι κτίσαι αὐτοῖς μικρὰ κελλία καὶ κοσμῆσαι τὴν ἐκκλησίαν παντὶ κόσμωι καὶ οὕτως τὸν τόπον λαύραν κατέστησεν κατὰ τὸν τύπον Φαρῶν. καὶ κατελθὼν Ἰουβενάλιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν λαύραν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Πασσαρίωνα τὸν ἐν ἁγίοις, ὄντα τὸ τηνικαῦτα χωρεπίσκοπον καὶ τῶν μοναχῶν ἀρχιμανδρίτην καὶ τὸν πεφωτισμένον Ἡσύχιον τὸν πρεσβύτερον καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλον ἐγκαινίζει τὴν τῆς λαύρας ἐκκλησίαν μηνὶ Μαίωι ἑβδόμηι τῆς ἑνδε|κάτης p. ἰνδικτιόνος κατὰ τὸν πεντηκοστὸν δεύτερον τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνον. τῆς τοίνυν λαύρας ἐγκαινισθείσης καὶ πρεσβυτέρους ἐχούσης Ἰωάννην καὶ Κυρίωνα ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος χειροτονεῖ Δομετιανὸν καὶ Δόμνον διακόνους, ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος ἠγαλλιάσατο τῶι πνεύματι μάλιστα θεασάμενος σὺν τῶι πατριάρχηι τόν τε Ἀβρα-

20—23 Indiction XI [1. Sept. 427 bis 31. Aug. 428] ergibt das Jahr 428, das 52. Lebensjahr [August 428 bis August 429] 429

OLV, C [bis 25 *Εὐθύμιος*], p(n)

1 ἐνετείλατό μοι O **4** χρόνον LVCpn: ταῦτα O **5** ἐκκλησίαν] τὴν ἐκκλησίαν L **5/6** δόμνον—ὁρμώμενον OCn: τινὰ καλούμενον δόμνον LVp **6** ἀδελφιδοῦν Cn ἀδελφὸν LVp | τοῦ fehlt V **8** μελιτινοὺσ OL μελετινοὺσ V μειλητινοὺσ C **8/9** ἀκακίου L **10** καὶ[1] fehlt LVp τε καὶ n | γαϊνόν OVn | ὁμοίουσ p **11** δὲ fehlt p **12** τῆσ LVpn **13/14** βασιλίσκου O **14** δέκα O **16** κόσμω παντὶ ὀπτάτον τὸν O **18** πασσαρίονα OV πασαρίωνα C | ὄντα τὸ [τῷ p] LVCpn: καὶ τῆσ fehlt O **21** ἐκκλησίαν τῆσ λαύρασ LVp **22** ἐπινεμήσεωσ O | **23** ἡλικίασ fehlt O **25—p. 27, 29** ἠγαλλιάσατο—εὐλογίας fehlt C durch Blattausfall **26** τε fehlt O

μιαῖον Πασσαρίωνα καὶ τὸν θεολόγον Ἡσύχιον περιβοήτους ὄντας φωστῆρας καὶ πάσηι διαλάμποντας τῆι οἰκουμένηι. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν ἁγίοις Πασσαρίων μήπω τοῦ ἑπταμηνιαίου πληρωθέντος χρόνου ἀνεπαύσατο·

τοῦ δὲ πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τὸν ἑαυτοῦ τόπον λαύραν συνιστᾶν $\overline{IZ}$ 17 ἀρξαμένου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ δώδεκα ἀδελφῶν ἐν πολλῆι στενώσει τῶν χρειῶν τυγχανόντων, Δομετιανοῦ τὸν πρῶτον χρόνον οἰκονόμου ὑπ' αὐτοῦ προβληθέντος, συνέβη πλῆθος Ἀρμενίων ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας πόλεως ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην κατερχομένων ἐκκλῖναι ἐκ τῆς ὁδοῦ δεξιὰ καὶ παραγενέσθαι εἰς τὴν λαύραν ὡς ἀπὸ συνθήματος, τῆς προνοίας, ὡς οἶμαι, τοῦτο οἰκονομούσης πρὸς τὸ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ θεόσδοτον χάριν φανερωθῆναι. οὕστινας ἰδὼν ὁ γέρων καλεῖ τὸν Δομετιανὸν καὶ λέγει· παράθες τοῖς ἀνθρώποις τούτοις φαγεῖν. ὁ δὲ λέγει· | οὐκ ἔχει τὸ κελλάριον, τίμιε p. 33 πάτερ, πρὸς τὸ χορτασθῆναι δέκα ὀνόματα· πόθεν οὖν ἔχω δοῦναι ἄρτους τῶι τοσούτωι πλήθει; ὁ δὲ θεῖος Εὐθύμιος τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος ὑπάρχων ἀνάπλεως εἶπεν· πορεύου, ὡς εἶπόν σοι, ὅτι τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· φάγονται καὶ καταλείψουσιν. ἀπελθὼν οὖν ὁ Δομετιανὸς εἰς τὴν μικρὰν κέλλαν τὴν παρά τισιν καλουμένην ἀρτοθήκην, ἔνθα ὀλίγα ἔκειντο ψωμία, οὐκέτι ἴσχυσεν ἀνοῖξαι τὴν θύραν· θεία γὰρ εὐλογία τὴν κέλλαν ἐπλήρωσεν ἕως ἄνω. καλέσας οὖν τινὰς τῶν ἀνδρῶν ἐξερίζωσεν τὴν θύραν καὶ ἐξεχύθησαν τὰ ψωμία ἔξω τῆς κέλλης. ὁμοίως καὶ ἐπὶ οἴνου καὶ ἐλαίου ἡ αὐτὴ γέγονεν εὐλογία. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας οὐκ ἴσχυσαν πῆξαι τὴν θύραν τοῦ κελλίου. ὥσπερ γὰρ τὴν ὑδρίαν τοῦ ἀλεύρου καὶ τὸν καμψάκην τοῦ ἐλαίου ἀναβλύζειν τῆι φιλοξένωι χήραι ἐπένευσεν ὁ θεὸς διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τῶι θείωι τούτωι γέροντι τῆι προθυμίαι τῆς φιλοξενίας τὴν χορηγίαν τῆς εὐλογίας ἰσόμετρον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ Δομετιανὸς θαυμάσας ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ διδασκάλου συγχώρησιν λαβεῖν

18 vgl. IIII Reg 4, 44 — 24 Mt 15, 37 — 25 IIII Reg 7, 14

OLV, C [von 29 εἰσόμετρον an], p(n)

1 πασσαρίονα O 2 ἀλλὰ μὲν ὁ O 3 χρόνου πληρωθέντοσ LVpn 5 $\overline{IZ}$ OL 6/7 στενώσει τῶν χρειῶν O: τῶν σωματικῶν στενώσει LVpn 7 οἰκονόμου αὐτῶν LVpn 13 οὗσ L | τὸν fehlt LVCpn | παράθου Vp 14 κελλάριν V 16 τῶι fehlt LVpn | θεῖοσ On: ὅσιοσ LVp 18 καταλήψουσιν pn 19 μικρὴν V 22 ἀνδρῶν O: $\overline{\text{πρων}}$ LVpn | ἐξερίσωσε p 23 ὁμοίωσ δὲ O 29 τῆς εὐλογίας fehlt p 30 ἔριψεν L

ἀξιῶν ὡς ἀνθρώπινόν τι παθών. καὶ ὁ γέρων ἀναστήσας αὐτὸν λέγει· τέκνον, ὁ σπείρων ἐν εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. τῆς οὖν φιλοξενίας | μὴ ἐπιλανθανώμεθα· διὰ ταύτης γάρ, ὥς p. φησιν ὁ ἀπόστολος, ἔλαθόν τινὲς ξενίσαντες ἀγγέλους. καὶ θάρσει γε ὅτι ἐὰν ὑμεῖς τε καὶ οἱ μεθ' ὑμᾶς πάντας τοὺς παραβάλλοντας ὑμῖν ξένους τε καὶ ἀδελφοὺς μετὰ πίστεως δεχόμενοι ἀξίως θεραπεύσητε, οὐ μὴ ἐγκαταλείπηι κύριος τὸν τόπον τοῦτον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. τῆι γὰρ τοιαύτηι θυσίαι εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

Ἀπὸ τοῦ εἰρημένου θαύματος ἤρξατο εὐλογεῖσθαι ἡ λαύρα ἔν τε Ι̅Η̅ εἰσόδοις καὶ ἐξόδοις καὶ διαφόροις εἴδεσιν. συνεργίαι γὰρ θεοῦ πληθυνόντων τῶν ἀδελφῶν καὶ μέχρις πεντήκοντα φθασάντων καὶ κελλίων αὐτοῖς κτισθέντων καὶ λειτουργίας ἐν τῆι ἐκκλησίαι ἐπιτελουμένης ἠναγκάζετο ὁ οἰκονόμος καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν κτήσασθαι· περιεποιήσατο δὲ καὶ κτήνη πρὸς τὴν τῶν πατέρων ὑπηρεσίαν. ἦν δέ τις ἐν τῆι λαύραι Ἀσιανὸς μὲν τῶι γένει, Αὐξέντιος δὲ τῆι κλήσει. ὅστις παρακαλούμενος ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου τὴν τοῦ κτηνίτου διακονίαν λαβεῖν, χρησιμώτατος καὶ τῆι διακονίαι πεποιημένος νομισθείς, οὐ κατεδέχετο. ὁ οὖν οἰκονόμος μὴ ἀκουσθεὶς παρασκευάζει τοὺς περὶ Ἰωάννην καὶ Κυρίωνα τοὺς πρεσβυτέρους παρακαλέσαι τὸν Αὐξέντιον καταδέξασθαι τὴν διακονίαν· αὐτὸς δὲ οὐδὲ τούτων παρακαλούντων ἐπείσθη. τοῦ δὲ σαββάτου ἐπιγενομένου ἀναφέρει | ὁ p. 3 οἰκονόμος τῶι μεγάλωι τὰ κατὰ τὸν Αὐξέντιον. πρὸς ὃν μετασταλέντα εἶπεν ὁ μέγας Εὐθύμιος· ὑπάκουσον ἡμῶν, τέκνον, καὶ δέξαι τὴν διακονίαν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· οὐ δύναμαι, τίμιε πάτερ· τρία γάρ εἰσιν τὰ κωλύοντά με ταύτην ἐκτελεῖν, πρῶτον μὲν τὸ ἄηθες τῆς χώρας καὶ ἡ ἄγνοια τῆς ἐπιχωρίου γλώττης, δεύτερον δὲ ὁ φόβος τῆς πορνείας,

2 II Cor 9, 6 — 3 Hebr 13, 2

OLVCp(n)

1 ὡσ—παθών fehlt O 2 ἐν O: ἐπ' LVCpn 3 ἐπιλαθώμεθα n ἐπιλαθόμεθα L 3/4 ταύτησ γὰρ [γὰρ ταύτησ n] ὡσ φησιν ὁ ἀπόστολοσ LVCpn: γὰρ ταύτην O 5 γε O: fehlt LVCpn 6 ἡμῖν Ln 7 ἐγκαταλείψῃ L ἐγκαταλίπῃ n ἠγκαταλίποι p 8 ταύτῃ p | ὁ fehlt Cn 9 Ι̅Η̅ OLVC | εὐλογεῖσθαι καὶ πληθύνεσθαι Cn 10/11 πληθυνθέντων L 11 μέχρι OCpn | Ι̅Θ̅ n 15 τὴν κλήσιν Vp 16 κτηνήτου VC κτηνέτου p 17 λαβεῖν fehlt V 18 κατεδέξατο Cn | τοὺς] τοῦ C 19 καλέσαι V 20/21 τούτων παρακαλουμένων] τούτοισ Cn 21 ἐπεγινομένου V ἐπιγινομένου n γενομένου L 22 τὸν fehlt LVpn 23 ἐπ' ἄκουσον O 26 γλώσσησ VCpn

τρίτον δὲ μήποτε διὰ τοιούτου περισπασμοῦ καὶ μετεωρισμοῦ μηκέτι ἰσχύω καθίσαι εἰς κελλίον καὶ ἡσυχάσαι. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος λέγει· παρακαλοῦμεν τὸν θεὸν μὴ βλαβῆναί σε ὑπ' οὐδενὸς τούτων· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τῆς ὑπακοῆς σου, μάλιστα γινώσκων ὅτι διὰ τὸν φόβον αὐτοῦ διακονεῖς τοῖς δούλοις αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐντολὴν καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ χορηγουμένην ἰσχύν. ἄκουσον οὖν τοῦ κυρίου λέγοντος οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ οὐ ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. τούτων ἁπάντων λεχθέντων σκληρυνθεὶς ὁ Αὐξέντιος οὐχ ὑπήκουσεν. τότε ἐμβριμησάμενος ὁ πραΰτατος Εὐθύμιος λέγει· ἡμεῖς μέν, ὦ τέκνον, ὅπερ νομίζομεν συμφέρειν σοι, συνεβουλεύσαμεν· σὺ δὲ ἐπιμένων τῆι ἀπειθείαι ἤδη ὄψηι τίς ὁ τῆς παρακοῆς μισθός. παραυτίκα οὖν ὁ Αὐξέντιος τρόμωι δαιμονικῶι συσχε|θεὶς ἔπεσεν ἐπὶ p. 36 τὴν γῆν. καὶ οἱ μὲν παρόντες πατέρες παρεκάλουν τὸν μέγαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ δὲ γέρων εἶπεν πρὸς αὐτούς· νῦν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ὁ θεῖος πεπλήρωται λόγος ὁ λέγων· ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός· ὁ δὲ κύριος ἄγγελον ἀνελεήμονα ἐπιπέμψει αὐτῶι. καὶ ἐπὶ πλεῖον ὑπὸ τῶν πατέρων δυσωπηθεὶς ὁ συμπαθέστατος γέρων κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ἤγειρεν καὶ σφραγίσας αὐτὸν τῶι σημείωι τοῦ σταυροῦ ἀπεκατέστησεν ὑγιῆ. τότε ὁ Αὐξέντιος προσπεσὼν παρεκάλει λαβεῖν συγγνώμην τῶν παρελθόντων καὶ εὐχὴν ὑπὲρ ἀσφαλείας τῶν μελλόντων. καὶ λέγει αὐτῶι ὁ ἅγιος· ὁ μὲν τῆς εὐπειθείας μισθὸς μέγας, ἐπείπερ θέλει ὁ θεὸς ὑπακοὴν ὑπὲρ θυσίαν· ἡ δὲ παρακοὴ θάνατον κατεργάζεται. καὶ ποιήσας εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ηὐλόγησεν αὐτόν. καὶ οὕτως ὁ Αὐξέντιος ἐδέξατο τὴν διακονίαν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας.

Ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ὁ ἀναχωρητὴς ὁ ἐν τῆι λαύραι τοῦ παλαιοῦ ΙΘ 19
Σουκᾶ ταῖς κατὰ θεὸν ἀρεταῖς διαλάμπων καὶ ἐπὶ ἑβδομήκοντα σχεδὸν

3 Hebr 6, 10 — **7** Mt 20, 28 — **8** Ioh 5, 30 — **16** Prov 17, 11 — **23** I Reg 15, 22

OLVCp(n)

1 δὲ O: τὸ LVCp fehlt n | τοῦ τοιοῦτον Lpn τοῦ τοιοῦ V | πειρασμοῦ Cn | καὶ μετεωρισμοῦ fehlt LVp **2** ἰσχύσω LVCpn **4** διὰ] διὰ τὴν αὐτοῦ ἐντολὴν καὶ p **5/6** αὐτοῦ²—τὴν fehlt p **8** τὸ θέλημα fehlt V **9** τούτων δὲ V **10** πραότατοσ Ln **12** ὄψει C **14** πρεσ οἱ παρόντεσ Vp **16** ὁ² fehlt L **17** ἐλεήμονα V | ἐπὶ πέμπει VCp ἐκπέμπει n πέμπει L **18** πλειω O **19** αὐτοῦ L | κατασφραγίσασ V **20/21** προσπεσὼν OCn: fehlt LVp **21** ὑπὲρ fehlt C **22/23** εὐθίασ L **23** ὑπὲρ θυσίαν ὑπακωὴν L **26** χαρᾶσ μεγάλησ C **27** ΙΘ OLC Κ n | τῇ παλαιᾷ τοῦ pn

χρόνους ἐν αὐτῆι τῆι λαύραι τοῖς μοναχικοῖς κατορθώμασι διαπρέψας, ἀποταξάμενος ἐν τῆι νεότητι ἐν τῶι κοινοβίωι τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ τοῖς ἐκείνου διαδόχοις ἐπὶ πολὺν χρόνον συναναστραφεὶς καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου διαγωγήν τε καὶ πολιτείαν μαθὼν | p. ἀκριβῶς τὰ πλεῖστα τῶν τῆιδε τῆι συγγραφῆι ἐμφερομένων διηγήσεων παρέδωκέν μοι, ἐν οἷς καὶ τοῦτό μοι διηγήσατο ὅτι δύο ἀδελφοὶ τῆς λαύρας Μάρων καὶ Κλημάτιος καλούμενοι ἑτοιμασθέντες ἐκ συμφώνου ἀσυμφώνως ἐβούλοντο τῆι νυκτὶ τῆς λαύρας ὑποχωρῆσαι χωρὶς τῆς τοῦ ἁγίου παραθέσεως. ἡσυχάζοντι δὲ αὐτῶι ἀπεκαλύφθη τὰ κατ' αὐτούς· ἑώρα γὰρ τὸν διάβολον χαλινὸν αὐτοῖς ἐμβάλλοντα καὶ εἰς παγίδα αὐτοὺς ἕλκοντα θανατηφόρον. καὶ παραυτίκα τούτους μεταστειλάμενος ἐνουθέτει πολλὰ περὶ ὑπομονῆς διεξερχόμενος καὶ πείθων αὐτοὺς ὅτι πανταχοῦ ἀσφαλείας χρεία μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας, ὅπου δὰν ἐσμέν· καὶ γὰρ ὁ Ἀδὰμ ἐν παραδείσωι ὢν παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ὁ δὲ Ἰὼβ ταύτην ἐφύλαξεν ἐν τῆι κοπρίαι καθήμενος. καὶ ταῦτα δὲ τῆι νουθεσίαι προσετίθει λέγων ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς τοὺς πονηροὺς παραδέχεσθαι λογισμοὺς λύπην ἡμῖν ἢ μῖσος πρὸς τὸν τόπον ἐν ὧι ἐσμέν, καὶ πρὸς τοὺς συνοικοῦντας κατὰ τὸ λεληθὸς ἐμβάλλοντας ἢ ἀκηδίαν ὑποσπείροντας ἢ τὴν πρὸς ἑτέρους τόπους μετάβασιν ὑποτιθεμένους, ἀλλὰ χρὴ ἡμᾶς κατὰ πᾶσαν ὥραν νήφειν καὶ ταῖς μεθοδείαις τῶν δαιμόνων τὸν νοῦν ἐφιστάνειν, ἵνα μὴ διὰ τῆς μεταβάσεως ὁ κανὼν ἡμῶν διαλυθῆι· φυτὸν γὰρ συνεχῶς μεταφυτευόμενον οὐ δύναται καρποφορῆσαι· ὁμοίως καὶ μο|ναχὸς p. οὐ καρποφορεῖ μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. ἐὰν οὖν δοκιμάσηι τις καλὸν ποιῆσαι ἐν ὧι τόπωι ἐστίν, καὶ μὴ ἰσχύσηι, μὴ νομίσηι ὅτι ἀλλαχοῦ δύναται κατορθῶσαι αὐτό· οὐ γὰρ ὁ τόπος ὁ ζητούμενος, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς προαιρέσεως. πρὸς βεβαίωσιν δὲ τῶν εἰρημένων ἀκούσατε τινῶν γερόντων Αἰγυπτίων διήγημα, ὅπερ ἐμοὶ διηγήσαντο, ὅτι ἀδελφὸς ἐκάθητο εἰς κοινόβιον ἐν Αἰγύπτωι

OLVCp(n)

6 παραδέδωκέν LVCp | διηγήσατο λέγων Cn 8 ἀσυμφώνωσ Op: ἀσυμφανῶσ LV fehlt Cn | ἐβουλεύοντο Cn 9 ἐπεκαλύφθη p 10 ἐμβαλόντα Vp 14 ὁ fehlt Vp | ἀδὰμ' μὲν Vp 16 προσετίθη L 18 πρὸς fehlt O | οἰκοῦντας C ἐνοικοῦντασ n | λεληθὼσ LV 19 ἐπισπείροντασ LVp ὑποσπείραντασ n 21 μεθοδίαισ OLVCpn 23 δὲ καὶ VCp | ὁ μοναχὸσ L 24 τόπων [τόπου n] εἰσ τόπουσ VCn | δοκιμάσει L δοκιμάζῃ p 25 ἰσχύσει Lp ἰσχύει n | νομήσει LC 26 ἀλαχοῦ C | τόποσ O: τόποσ ἐστὶν LVCpn 27 δὲ βεβαίωσιν p 29 μοι LVp | διηγήσατο C | ἀδελφόσ τις p | ἐν αἰγύπτω OCn αἰγύπτου LVp

καὶ συνεχῶς ἐκινεῖτο εἰς ὀργήν. καὶ ἀκηδιάσας ἐξῆλθεν τοῦ κοινοβίου καὶ ἔμεινεν εἰς τόπον καθ᾽ ἑαυτὸν λογιζόμενος ὅτι ἐν τῶι μὴ ἔχειν πρός τινά τι καὶ ἡσυχάζειν παύσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς. ἐν μιᾶι δὲ τῶν ἡμερῶν γεμίσαντος αὐτοῦ τὸ βαυκάλιον ὕδατος καὶ θέντος αὐτὸ χαμαὶ ἐστράφη· εἶτα δεύτερον καὶ τρίτον γεμισθὲν πάλιν ἐστράφη. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἐμπαιχθεὶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἐθυμώθη κατὰ τοῦ βαυκαλίου καὶ τούτου δραξάμενος ἔκλασεν αὐτό. τούτου δὲ λεχθέντος τοῦ λόγου ὁ Κλημάτιος ἀπὸ πειρασμοῦ τινος σατανικοῦ ἐγέλασεν. ὁ δὲ γέρων προσχὼν αὐτῶι ἰταμῶς λέγει· ἐνεπαίχθης ὑπὸ τοῦ δαίμονος, ἀδελφέ· ἀφρόνως καὶ ἀπαιδεύτως ἐκινήθης· εἰς κλαυθμὸν ἐκλήθης, καὶ γελᾶις. οὐκ ἤκουσας τοῦ κυρίου τοὺς μὲν γελῶντας ταλανίζοντος, τοὺς δὲ κλαίοντας μακαρίζοντος; γίνωσκε τοίνυν ὅτι ἀφροσύνη ἐστὶν | μοναχῶι λαλεῖν τι ἢ κινεῖσθαι παρὰ τὸ πρέπον ἢ p. 39
παρρησιάζεσθαι. τὴν παρρησίαν γὰρ χαλεπωτέραν εἶναι καὶ γεννήτριαν πάντων τῶν παθῶν οἱ πατέρες ὁρίζονται. καὶ ὁ μὲν ἅγιος ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Κλημάτιον ἀποστραφεὶς εἰς τὸ ἐνδότερον αὐτοῦ εἰσῆλθεν κελλίον· ὁ δὲ Κλημάτιος παραυτὰ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τρόμωι καὶ φρίκηι συνείχετο. καὶ ὁ Δομετιανὸς θαυμάσας τοῦ ἁγίου πατρὸς τὴν πρέπουσαν πραότητα καὶ τὴν καθήκουσαν στυφότητα, συνάξας τινὰς τῶν τιμίων πατέρων εἰσήγαγεν σὺν τῶι Μάρωνι παρακαλοῦντας ὑπὲρ τοῦ Κληματίου. ὁ δὲ μέγας ταῖς τῶν πατέρων παρακλήσεσιν εἴξας ἐξῆλθεν καὶ τοῦτον ἀνέστησεν κείμενον καὶ τῆι τοῦ σταυροῦ σφραγῖδι τήν τε φρίκην ἔθραυσεν καὶ τὸν βρυγμὸν ἔπαυσεν τῶν ὀδόντων καὶ ὑγιῆ αὐτὸν ἀποκαταστήσας ἀπένειμεν καὶ τῆι ψυχῆι τὴν ἰατρείαν λέγων· πρόσεχε σεαυτῶι ἀκριβῶς τοῦ λοιποῦ καὶ μὴ καταφρόνει θείων λογίων καὶ διδασκαλίας πατέρων καὶ γενοῦ ὅλος ὀφθαλμός, καθάπερ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἠκούσαμεν. οὕτως γὰρ εἶναι ὀφείλει ὁ

11 Lc 6, 25. 21 — 27 Gen 3, 24

OLVCp(n)

2 εἰσ τόπον fehlt O 3 τι fehlt LVCpn 5 αὐτοῦ LC | γεμισθὲν fehlt O 6 ἐνπαιχθεὶσ O | δαίμονοσ τῆσ ὀργῆσ C αὐτοῦ δαίμονοσ On 9/10 ἀφρόνωσ ὑπὸ—ἀδελφέ Vp 10 κινηθεῖσ εἰσ γέλωτα C | εἰσ OCn: πρὸσ LVp 11 ἐκλίθησ V | γελοῦντασ C 12 ὡσ LVp 14 γὰρ παρρησίαν LVCpn | χαλεπωτάτην Vp 15 κακῶν C 16 ἑαυτοῦ LCn 17 παραυτίκα Cn 20 πρων Op: παρόντων Cn παρόντων πρων L ανων V 23 σφραγῖδι fehlt V | ἔθραυσεν OLC: ἐθεράπευσεν Vpn | τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων ἔπαυσεν C τῶν ὀδόντων ἔπαυσε τὸν βρυγμὸν p 25 λοιπὸν ἀκριβῶσ τοῦ λοιποῦ L ἀκριβῶσ] ἀδελφὲ C fehlt n 26 ἁγίων πρων C | γίνου Vp | ὅλωσ p 27 περὶ LCn | ὀφείλει εἶναι Vpn

μοναχός, πάντοθεν ἑαυτὸν περισκοπῶν, καὶ ἀκοίμητον ἔχειν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φυλακὴν τῆς ψυχῆς τὸ ὄμμα ὡς ἐν μέσωι παγίδων διοδεύων ἀεί. καὶ ταῖς τοιαύταις διδασκαλίαις ἐπιπλήξας καὶ νουθετήσας αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς στηρίξας καὶ | τῶι ὑποδείγματι φοβήσας p. 4 ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνηι.

Τῶι πεντηκοστῶι τετάρτωι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνωι γέγονεν ἡ ἐν Ἐφέσωι πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος. $\overline{K}$ 2 τότε δὴ Συνόδιος ἐκεῖνος ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς τίμιος ἀνὴρ ὑπάρχων καὶ πρεσβύτερος τῆς κατὰ Μελιτηνὴν ἁγίας ἐκκλησίας ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων παρεγένετο εἰς τὴν λαύραν ἀσπάσασθαι μὲν ἐπιθυμῶν τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ἅμα δὲ ἔχων τρεῖς ἀνεψιοὺς ἐν τῆι λαύραι, Στέφανόν τε καὶ Ἀνδρέαν καὶ Γαιανόν. ἀσπασάμενος οὖν τὸν γέροντα διηγήσατο αὐτῶι τὰ κατὰ τὴν ἀσεβεστάτην αἵρεσιν Νεστορίου τοῦ κατὰ συγχώρησιν θεοῦ ἐπ' ὀλίγον κρατήσαντος χρόνον τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν οἰκουμένην ταῖς κακοδιδασκαλίαις αὐτοῦ διαταράξαντος· ἐξηγεῖτο δὲ αὐτῶι καὶ περὶ τοῦ ζήλου καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀκακίου ἐπισκόπου Μελιτηνῆς καὶ ὅτι μέλλει κατὰ τοῦ Νεστορίου σύνοδος οἰκουμενικὴ γίνεσθαι ἐν Ἐφέσωι. ἐχάρη δὲ ὁ ἅγιος ἀκούσας περὶ Ἀκακίου τοῦ τρόπον τινὰ ἐν τῆι νεότητι ἀναθρέψαντος αὐτόν. ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Συνόδιος συνταξάμενος αὐτῶι καὶ λαβὼν ἐκ τῆς λαύρας Στέφανον τὸν ἑαυτοῦ ἀνεψιὸν ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ πείθει τὸν ἀρχιεπίσκοπον χειροτονῆ|σαι αὐτόν· ὅστις ἀρχιεπίσκοπος αὐτόν p. 4 τε τὸν Στέφανον καὶ Κοσμᾶν τὸν Καππαδόκην διακόνους ἐποίησεν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως. τῶν δὲ ἐπισκόπων ἐν τῆι συνόδωι ἀθροιζο-

6 54. Lebensjahr = Aug. 430 bis Aug. 431. Die erste ephesische Synode wurde 19. Nov. 430 auf Pfingsten [7. Juni] 431 von Theodosius II. einberufen; die erste Sitzung des kyrillisch gesinnten Teils, in der Nestorius abgesetzt wurde, war am 22. Juni 431. Vgl. die im Index Act. Conc. I 1, 8 p. 7. 9 aufgeführten Stellen.

OLVCp(n)

1 αὐτὸν Cn   2 τὸ τῆσ ψυχῆσ LVCpn   2/3 διαβαίνων O   6 $\overline{K}$ OLVC $\overline{KA}$ n   8 ἐκεῖνος fehlt O | ἀνότερον C   8/9 πρεσβύτησ Vp   9 τῆσ fehlt V | μελιτινὴν OLVn | ἁγιωτάτησ L   11 καὶ ἔχων LCn ἔχων καὶ Vp   12 οὖν OCn : δὲ LVp   14 χρόνον τοῦ θρόνου [τὸν θρόνον n] κρατήσαντοσ LVpn χρόνον κρατήσαντοσ τοῦ θρόνου C   15 αὐτοῦ fehlt LVCpn   17 ἀκακίου τοῦ LC   18 μελιτινῆσ OLVC | κατ' αὐτοῦ [αὐτοῦ τοῦ n] νεστορίου Ln κατ' αὐτοῦ V   19 γενέσθαι Lp | ἅγιοσ εὐθύμιοσ C   23 χειροτονῆσαι—ἀρχιεπίσκοπος fehlt C   24 τὸν[1] fehlt p   24/25 ἐποίησεν τῆσ ἁγίασ O : τῆσ ἁγίασ ἐχειροτόνησεν LVpn τῆσ ἁγίασ χειροτονῆσαι C

μένων, μελλόντων καὶ τῶν Παλαιστινῶν μετὰ τοῦ ἑαυτῶν ἐξιέναι ἀρχιεπισκόπου, ἐνετείλατο ὁ μέγας Εὐθύμιος Πέτρωι τῶι τῶν Σαρακηνῶν ἐπισκόπωι ἀπιόντι εἰς τὴν σύνοδον κατὰ πάντα τρόπον ἀκολουθῆσαι Κυρίλλωι τε τῶι ἀρχιεπισκόπωι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀκακίωι τῶι ἐπισκόπωι Μελιτηνῆς ὀρθοδόξοις οὖσιν καὶ κατὰ τῆς ἀσεβείας ἀγωνιζομένοις. τῆς τοίνυν συνόδου ἐν Ἐφέσωι συναθροισθείσης καὶ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς ὑπ᾽ αὐτῆς καταβληθέντος Πέτρος ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἐπίσκοπος ἐλθὼν εἰς τὴν λαύραν πάντα τὰ ἐν τῆι συνόδωι συμβάντα καθεξῆς τῶι μεγάλωι διηγήσατο Εὐθυμίωι. ὅστις τὰ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν γεγονότα μαθὼν ἐλυπήθη σφόδρα περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας ὀρθοδόξου ὄντος καὶ τοῖς Νεστορίου ὑπερμαχοῦσι συναπαχθέντος, Δόμνος δὲ ὁ διάκονος λυπηθεὶς κατὰ διάνοιαν διὰ τὸν ἑαυτοῦ θεῖον παρεκάλει ἀπολυθῆναι ἕως Ἀντιοχείας ἐπὶ διορθώσει τοῦ ἑαυτοῦ θείου. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος οὐ συνεῖδεν ἀπολῦσαι αὐτὸν λέγων· μηδαμοῦ ἀπέλθηις, τέκνον, ὅτι οὐ συμφέρει σοι. οὔτε γὰρ ὁ θεῖός σου τῆς παρουσίας σου χρήιζει· εἰ γὰρ καὶ πρὸς ὀλίγον τοῖς πονηροῖς | συναπήχθη, (p. 42) ἀλλ᾽ ὁ θεὸς τὴν αὐτοῦ γινώσκων ὀρθότητα οὐ συγχωρεῖ αὐτὸν ἀπολέσθαι, ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον τοῦ μέρους τῶν σωιζομένων αὐτὸν ἀναδείκνυσι. καὶ σὺ τοίνυν, τέκνον, ἐὰν ὑπομείνηις ἐν ὧι τόπωι ἐκλήθης, καὶ μὴ ἐνδώσηις τοῖς ἀποστῆσαί σε τῆς ἐρήμου βουλομένοις λογισμοῖς, προκόψαι ἔχεις καὶ δοξασθῆναι κατὰ θεόν· εἰ δὲ ἐμοῦ παρακούσεις, τὴν μὲν τοῦ θείου σου προεδρίαν διαδέξηι, ταύτην δὲ ὑπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων ἀφαιρεθήσηι τούτοις πρότερον ἀκουσίως συναπαχθείς. καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Εὐθύμιος· ὁ δὲ Δόμνος τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἐντολῆς παρακούσας παραθέσεως χωρὶς ἀπῆλθεν εἰς Ἀντιόχειαν καὶ πάντα τὰ τῆς προρρήσεως ἔπαθεν, ὕστερον μέντοι ἐλθὼν πρὸς τὸν γέροντα μετενόησεν. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Ἰουβενάλιος Στέφανον μὲν τὸν Μελιτηνὸν ἐπίσκοπον Ἰαμνίας ἐχειροτόνησεν, Κοσμᾶν δὲ τὸν Καππαδόκην χειροτονήσας πρεσβύτερον σταυροφύλακα πεποίηκεν.

OLVCp(n)

2 τῶι fehlt C 5 Μελιτηνῆς ἐπισκόπῳ p | μελιτινῆσ OLVCn 6/7 ἀθροισθείσησ VC 7 ἀσεβοῦσ O | καταβληθέντοσ OCn: καθαιρεθέντοσ LVp 9 ἐν—συνόδωι fehlt Cn 11 ἐπισκόπου LVp 12 ὑπερμάχοισ V 14 αὐτοῦ C 16/17 οὔτε—σου [fehlt C] χρήζει OCn: fehlt LVp 17 εἰ γὰρ καὶ OCn: κἂν γὰρ LVp | συνηπήχθη V συνυπείχθη C συνυπάχθη p 21 ἐνδόσησ V | ἀποστῆναί p 23 παρακούσησ LVCpn | δέξῃ Cn | ταύτησ Vpn 29 μὲν fehlt O | μελιτινὸν OLVC 30 τὲ Vp

Τούτου τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου οἱ διάδοχοι οἱ καὶ συναναστραφέντες ΚΑ αὐτῶι χρόνον ἱκανὸν διηγοῦντο τῶι ταῦτά μοι διηγησαμένωι ἀββᾶι Κυριακῶι λέγοντες ὅτι οὐ κατελαβόμεθα αὐτὸν ἐσθίοντα ἢ συντυγχάνοντά τινι χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης παρεκτὸς σαββάτου καὶ | κυριακῆς. οὐκ οἴδαμεν αὐτὸν ποτὲ καθευδήσαντα ἐπὶ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν καθήμενον τοῦ ὕπνου μικρὸν ἁρπάζοντα, ποτὲ δὲ σχοινίον κρεμάμενον ἐν γωνίαι τῆς στέγης τοῦ κελλίου κρατοῦντα ταῖς δυσὶ χερσὶν ὀλίγον τοῦ ὕπνου μεταλαμβάνοντα διὰ τὴν βίαν τῆς φύσεως, ἴσως τὸ τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου ῥητὸν ἐπιλέγοντα τὸ δεῦρο κακὲ δοῦλε. διεβεβαιοῦντο γὰρ καὶ τοῦτο ὅτι τὰ κατ᾽ αὐτὸν τὸν μέγαν Ἀρσένιον τὸν πατρικῶι τρόπωι ἀναθρέψαντά τε καὶ παιδαγωγήσαντα Ἀρκάδιον καὶ Ὁνώριον τοὺς βασιλεῖς καὶ διὰ τοῦτο πατέρα αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ὀνομασθέντα καὶ ἐν τῆι κατ᾽ Αἴγυπτον ἐρήμωι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ταῖς ἀρεταῖς ἀπαστράπτοντα ἡδέως ἤκουεν ὁ μέγας Εὐθύμιος παρὰ τῶν ἐξ Αἰγύπτου διαφόρως παραβαλλόντων αὐτῶι τιμίων πατέρων διεξερχομένων τὰς ἐκείνου πολιτείας καὶ αὐτὸς ἀκούων πᾶσαν σπουδὴν ἐποιεῖτο τούτου μιμεῖσθαι τὰς ἀρετὰς τήν τε ἡσυχίαν αὐτοῦ καὶ σιωπὴν καὶ ταπεινοφροσύνην, τὸ τοῦ ἐνδύματος εὐτελὲς καὶ τὴν τῶν βρωμάτων ἀποχὴν καὶ τὴν εἰς πάντα καρτερίαν, τὸ ἑαυτῶι προσέχειν κατὰ τὸ ὑπ᾽ ἐκείνου λεγόμενον Ἀρσένιε δι᾽ ὃ ἐξῆλθες. ἐζήλου δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν κατάνυξιν καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰς παννύχους ἀγρυπνίας τὸ φιλέρημόν τε καὶ μισόδοξον καὶ μισοσύντυχον, τὸ εἰς προσευχὴν πρόθυμόν τε καὶ εὔτονον τό τε | συμπαθὲς καὶ διακριτικόν. ἐπειδὴ τοίνυν πάσηι σπουδῆι τὴν ἐκείνου ἐμιμήσατο πολιτείαν, καὶ τῶν ἐκείνωι προσόντων χαρισμάτων ἠξιώθη ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι τῆς τε τοῦ παναγίου πνεύματος μετουσίας καὶ τῆς τοῦ θείου φωτὸς ἐλλάμψεως καὶ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος. περὶ μέντοι ὧν ὑπερέσχε χαρισμάτων τοῦ τε τῶν ἰαμάτων καὶ τοῦ κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων μαρτυρεῖ τὰ δρώμενα ἅπερ μέχρι σήμερον δρῶμεν τὴν αὐτοῦ ἀναβλύζουσαν θήκην·

OLV, C [bis 13 ὀνομασθέντα καὶ], p(n)

1 ΚΑ OLVC ΚΒ n | τούτου OCn: ταῦτα LVp | οἱ[1] fehlt O | διάκονοι Vp | οἱ καὶ] καὶ οἱ L 2 διηγήσαντο O 3 οὐ κατελάβομεν L οὐκ ἐκατελαβόμεθα p 4 χωρὶσ—ἀνάγκησ τινὶ p 5 ἴδομεν V | ποτὲ fehlt O | τὸ fehlt Vp 6 μικρὸν τοῦ ὕπνου C 7 κρεμόμενον L | δύο L 9 τὸ[2] fehlt L 10 τὰ Cn: fehlt OLVp | κατ᾽ αὐτὸν OCn: κατὰ LVp 11 τὸν] τῷ p 12 αὐτὸν VC 13 ἐν τῆι — p. 35, 27 τέκνον fehlt C durch Blattausfall 15 ἤκουσεν Op 15/16 παραβαλόντων αὐτῶν O 21 καὶ τὴν κατάνυξιν αὐτοῦ V 25 ἐκεῖνου Ln 27 τῆσ fehlt L 30 εἰρημένα V | ἀναβλύζουσαν τὴν αὐτοῦ L τὴν αὐτοῦ ἐκβλύζουσαν V

περὶ δὲ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος καὶ ὅθεν τὰς τούτου ἀκτῖνας $\overline{\text{ΚΒ}}$ 22 ἐκπέμπειν ἤρξατο καὶ λαμπρότερος φωστὴρ ἀνεδείχθη, ἐρῶν ἔρχομαι. Ἀναστάσιός τις κληρικὸς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως σκευοφύλαξ τε καὶ χωρεπίσκοπος φοιτητής τε καὶ συναγωνιστὴς γεγονὼς τοῦ ἐν ἁγίοις Πασσαρίωνος ἐπεθύμει τὸν ἅγιον θεάσασθαι Εὐθύμιον. καὶ ταύτην ἀναθέμενος τὴν ἐπιθυμίαν Φίδωι τε τῶι ἐπισκόπωι Ἰόππης καὶ Κοσμᾶι τῶι σταυροφύλακι κατῆλθεν πρὸς αὐτὸν σὺν αὐτοῖς ἔχων τὸν ἔκγονον Φίδου τοῦ ἐπισκόπου Φίδον καὶ αὐτὸν καλούμενον, νέον ὄντα καὶ ἀναγνώστην τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τὸν καὶ διηγησάμενον τῶι ταῦτά μοι παραδώσαντι ἀββᾶι Κυριακῶι. αὐτῶν δὲ ὁ|δευόντων καὶ τῆι λαύραι ἐγγιζόντων ἀπεκαλύφθη τῶι p. 45 ἁγίωι τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ φωνεῖ τὸν Χρύσιππον οἰκονόμον ὄντα τῆς λαύρας καὶ λέγει αὐτῶι· ἑτοίμασον σεαυτόν· ἰδοὺ γὰρ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ὁ πατριάρχης παραγίνεται. αὐτῶν δὲ παραγενομένων συναπαχθεὶς τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς ὁ μέγας Εὐθύμιος ὡς πατριάρχηι Ἱεροσολύμων Ἀναστασίωι συνετύγχανεν. καὶ οἱ μὲν παρόντες ἐν θαύματι ἐγίνοντο· ὁ δὲ Χρύσιππος ἐγγίσας ἰδίαι λέγει τῶι γέροντι· σεβάσμιε πάτερ, οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα ὁ πατριάρχης· Ἀναστάσιος γὰρ ὁ σκευοφύλαξ ἐστὶν οὗτος. σκόπει γὰρ ὅτι χροακὰ ἱμάτια φορεῖ, ἅπερ ἀδύνατον πατριάρχηι Ἱεροσολύμων ἐνδύσασθαι. ὁ δὲ γέρων θαυμάσας καὶ ἐνεὸς γεγονὼς εἶπεν· πίστευέ μοι, τέκνον, ἕως οὗ ἐλάλησας, ἄσπρα ἱμάτια ἐθεώρουν αὐτὸν φοροῦντα. καὶ λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων· ὄντως οὐκ ἠπατήθην, ἀλλ' ὅπερ ὁ θεὸς προέγνω καὶ προώρισεν, πάντως ἐπιτελέσει· ἀμεταμέλητα γὰρ αὐτοῦ τὰ χαρίσματα.

Τερέβων ἐκεῖνος ὁ Σαρακηνὸς γυναῖκα ἐκ τοῦ ἰδίου γένους λαβὼν $\overline{\text{ΚΓ}}$ 23 καὶ ἐπὶ συχνὸν χρόνον συζήσας αὐτῆι οὐκ ἔσχεν τέκνον στείρας οὔσης αὐτῆς. ἥντινα ἐνέγκας πρὸς τὸν σημειοφόρον Εὐθύμιον παρεκάλει λέγων· οἶδα | καὶ πέπεισμαι, τίμιε πάτερ, ὅτι ἐπακούει σου p. 46 προσευχομένου ὁ θεός· ποιεῖ γὰρ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων

24 Rom 8, 29 — Rom 11, 29 — 30 Ps 144, 19

OLV, C [von 27 στῆρας οὔσης], p(n)

1 $\overline{\text{ΚΒ}}$ OV, der Rand weggeschnitten in L $\overline{\text{ΚΓ}}$ n 2 ἀπεδείχθη On 2/3 ἔρχωμαι V 5 πασαρίονος O 6 φεῖδω Vn, so durchweg mit ει | τε fehlt LVp 7 ἰόπης O 8 ἔγγονον Lpn 10 παραδόντι p 13 ἑαυτὸν Vp 15 συναρπασθεὶς L 19 χροϊκὰ L 23 ὑπήκοον LV 24 ἐπιτελέσει πάντως LVpn 26 $\overline{\text{ΚΓ}}$ OLV $\overline{\text{ΚΔ}}$ n 27 ἱκανὸν L | συνζήσας L 29 ἐπακούσει Vp 30 προσευχομένου fehlt C

αὐτόν. ἐπειδὴ τοίνυν τοσοῦτος παρέδραμε χρόνος καὶ οὐκ ἠξιώθην ἔχειν τέκνον διὰ τὸ ταύτην στεῖραν ὑπάρχειν, καὶ νῦν, δέομαί σου, τίμιε πάτερ, δεήθητι τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ ἵνα δωρήσηται ἡμῖν τέκνον. κατανοήσας δὲ ὁ γέρων τὴν πίστιν αὐτῶν ἐσφράγισεν αὐτοὺς τρίτον τῶι σημείωι τοῦ σταυροῦ ἁψάμενος καὶ τῆς κοιλίας τῆς γυναικὸς καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· πορεύεσθε χαίροντες ἐν κυρίωι· ἰδοὺ γὰρ χαρίζεται ὑμῖν ἡ αὐτοῦ φιλανθρωπία τρεῖς υἱοὺς ἄρρενας. πιστεύσαντες δὲ τῶι λόγωι τοῦ ἁγίου γέροντος ἀπῆλθον μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια καὶ συνέλαβεν ἡ στεῖρα καὶ ἔτεκεν τὸν πρωτότοκον, Πέτρον τὸν πατέρα τοῦ ταῦτα συμφώνως τοῖς γέρουσιν διηγησαμένου μοι Τερέβωνος. ἐγέννησεν δὲ μετὰ Πέτρον καὶ ἄλλους δύο υἱοὺς κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ πνευματοφόρου πατρός.

Ἀδελφός τις ἦν ἐν τῆι λαύραι Ῥωμαῖος μὲν τῶι γένει, Αἰμιλιανὸς δὲ τῆι κλήσει, ὅστις ποτὲ ἐν μιᾶι νυκτὶ διαφαυούσης κυριακῆς ὠχλήθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ δι' αἰσχρῶν φαντασιῶν τὸν νοῦν σφοδρῶς διεταράχθη. τῆι οὖν ὥραι τῆς νυκτερινῆς ψαλμωιδίας ἐρχομένωι τῶι ἁγίωι Εὐθυμίωι ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν συνηντήθη ἐν τόπωι | σκοτεινῶι· ὁ δὲ γέρων ὀσφρανθεὶς δυσωδίας δαιμονικῆς καὶ ὑποπτεύσας εἶναί τινα δαιμονιώδη ἐνέργειαν ἐνεφύσησεν λέγων· καταργήσει σε ὁ θεός, ἀκάθαρτον πνεῦμα. καὶ εὐθέως ὁ ἀδελφὸς ἔπεσεν δαιμονιῶν καὶ ἀφρίζων· κελεύσας δὲ ὁ ἅγιος ἐνεχθῆναι φῶτα λέγει τοῖς συναχθεῖσι πατράσι· θεωρεῖτε τοῦτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἀπὸ νεότητος μέχρι τοῦ νῦν καλῶς ἀναχθέντα καὶ ἐν ἁγνείαι σώματος βιώσαντα, μικρὸν δὲ συναπαχθέντα τῆι τῆς σαρκὸς ἡδονῆι οὕτως κατακυριευθέντα ὑπὸ τοῦ δαίμονος. διὰ τοῦτο ἀεὶ λέγω ὑμῖν· ἀσφαλισώμεθα ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης αἰσχρᾶς φαντασίας· οἱ γὰρ πειραζόμενοι ὑπὸ σωματικῶν ἡδονῶν καὶ μὴ πλησιάζοντες σώμασι κατὰ διάνοιαν ἐκπορνεύουσι. πάσηι τοίνυν φυλακῆι ἕκαστος ὑμῶν τηρείτω τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν κατεργαζέσθω· ἀκούσατε δὲ ψυχωφελὲς καὶ ἀληθέστατον διήγημα, ὅπερ διηγήσαντό μοι τινὲς γέροντες Αἰγύπτιοι παραβαλόντες

29 Phil 2, 12

OLVCp(n)

2 καὶ νῦν O: fehlt LVCpn 7 ἡμῖν V 9 τὸν πρωτότοκον O: πρωτότοκον υ̅ν̅ LVCpn 10 μοι fehlt O 13 Κ̅Δ̅ OLV Κ̅Ε̅ n | ἦν fehlt Vp 14 διαφαοῦσησ L διαφανούσησ pn | ὀχληθεὶσ LVp 15 καὶ fehlt p 17 ἐρχομένου τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου p 18 ὀσφράνθη Vp 21 ἀπαφρίζων p | κελεύσας δὲ] καὶ κελεύσασ Cn 25 ἀεὶ fehlt V 27 σαρκικῶν O 28 πορνεύουσι O | οὖν O | ἡμῶν Opn fehlt C 29/30 σ̅ρ̅ίαν αὐτοῦ L 30 δὲ fehlt On 31 μοι διηγήσαντο L

μοι περί τινος ἁγίου μὲν παρὰ πᾶσι νομιζομένου, ἐν δὲ τῶι κρυπτῶι τῆς καρδίας κινήματι παροργίζοντος τὸν θεὸν διὰ τῆς, ὡς οἶμαι, τῶν αἰσχρῶν λογισμῶν συγκαταθέσεως οὕτως λέγοντες ὅτι ἐν τῆι πόλει αὐτοῦ εἰσελθών τις διορατικὸς εὗρεν ἐκείνου βαρέως ἀ|σθενοῦντος p. 48 πάντας τοὺς πολίτας κλαίοντας καὶ λέγοντας ὅτι ἐὰν οὗτος ὁ ἅγιος τελευτήσηι, οὐκ ἔστιν ἡμῖν λοιπὸν ἐλπὶς σωτηρίας· διὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πάντες ἡμεῖς σωιζόμεθα. ταῦτα ἀκούσας ὁ διορατικὸς ἐκεῖνος ἀπέρχεται μετὰ σπουδῆς εὐλογηθῆναι παρ' ἐκείνου τοῦ νομιζομένου ἁγίου. καὶ ὅτε ἤγγισεν, βλέπει πολλὴν ἑτοιμασίαν κηρίων καὶ πλήθη πολλὰ κληρικῶν τε καὶ λαικῶν καὶ ἕως αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου περιμενόντων εἰς τὸ κηδεῦσαι αὐτόν. καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν εὗρεν αὐτὸν ἔτι ἐμπνέοντα καὶ θεωρήσας τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς βλέπει τὸν τάρταρον τοῦ ᾅδου μετὰ τριόδοντος πυρίνου χαλάσαντα τὸν τριόδοντα εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ μετὰ πολλῶν βασάνων ἀνασπῶντα αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ ἤκουσεν φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· ὃν τρόπον οὐκ ἀνέπαυσέν με ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μίαν ἡμέραν, μηδὲ σὺ παύσηι βασανίζων καὶ ἀνασπῶν αὐτοῦ τὴν ψυχήν. ταῦτα δὲ διηγησάμην, ἵνα ἐναγώνιοι πάντοτε ὦμεν καὶ εὐτρεπισμένοι πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἔξοδον, μήποτε τῆι φιληδονίαι συναπαγόμενοι ἐν τῶι καιρῶι τῆς ἐξόδου ἀφορήτως ὀδυνηθησώμεθα. τοῦτον γὰρ τὸν ἀδελφὸν ὃν θεωρεῖτε, πρὸς σωφρονισμὸν ὑμῶν τε | καὶ p. 49 ἑτέρων πολλῶν συνεχώρησεν ὁ θεὸς κατακυριευθῆναι ὑπὸ τοῦ δαίμονος. ἀλλὰ δεηθῶμεν τοῦ παιδεύσαντος θεοῦ καὶ μὴ θανατώσαντος ἐλευθερωθῆναι τὸ πλάσμα αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ ἀκαθάρτου καὶ φιληδόνου πνεύματος. εὐξαμένου τοίνυν τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἐξῆλθεν ὁ δαίμων κράζων καὶ λέγων· ἐγώ εἰμι τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν τόπον δυσωδίας ὡς καιομένου τεαφίου. καὶ ἀπὸ τότε ἠλευθερώθη ὁ Αἰμιλιανὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ λογισμοῦ καὶ ἐγένετο σκεῦος ἐκλογῆς.

OLVCp(n)

3 λέγοντοσ C 4 ηὗρεν LC | ἐκεῖνον—ἀσθενοῦντα καὶ pn 5 πάνтασ δὲ O 6 τελευτήσοι LV, corr. V ἀποθάνη C 8 παρὰ C fehlt p | ἐκείνου fehlt Cp 9 ἤγγικεν O 10 κηρῶν L | τε—λαικῶν OCn: fehlt LVp 12 ηὗρεν C 14 τὸν τριόδοντα LCn: τὴν χεῖρα O fehlt Vp 17 σὺ παύση LVCpn: σὺ O | καὶ ἀνασπῶν OCn: fehlt LVp | δὲ fehlt V 18 ἐναγωνία Vp | πάντεσ L | εὐτετρεπισμένοι p 19 ἐκ C 19/20 συνεπαγώμενοι V 20 ὀδυνησώμεθα pn ὀδυνησόμεθα L 21 ἡμῶν pn 27 ὡσ—τεαφίου] δεινῆσ n | ὡσ fehlt C | τεαφίου C: τιαφίου O θεάφου LVp 28 ἐλευθερώθη Op

Κατ' αὐτὸν δὴ τὸν χρόνον ἀβροχίας τῆι γῆι ἐπικειμένης καὶ πάντων ΚΕ ὀδυρομένων πληρουμένην θεωρούντων τὴν Μωσαικὴν φωνὴν λέγουσαν ἔσται ὁ οὐρανὸς ὑπὲρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, ἡ δὲ γῆ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ, ὁ μακαρίτης τε Θεόκτιστος καὶ οἱ τῆς λαύρας τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου πατέρες στενοχωρούμενοι τῶν λάκκων ὕδωρ μὴ δεξαμένων ἐδυσώπουν τὸν μέγαν Εὐθύμιον δεηθῆναι τοῦ θεοῦ περὶ τούτου. ὃ δὲ οὐκ ἠνείχετο λέγων ὅτι βούλεται ὁ θεὸς διὰ τῆς παιδείας ταύτης σωφρονίσαι ἡμᾶς. τούτων οὕτως ἐχόντων συνήχθη ἄπειρον πλῆθος ἔκ τε τῆς ἁγίας πόλεως καὶ τῶν πέριξ κωμῶν τῆι ὀγδόηι ἡμέραι τῶν ἁγίων θεοφανίων, μάλιστα μαθόντες τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐπὶ τὴν πανέρημον μέλλειν κατὰ τὸ εἰω|θὸς ἐξέρχε- p. 5
σθαι. οἱ οὖν ἐλθόντες ἔκραζον τὸ κύριε ἐλέησον, τὰ σταυρία τῶν πλησίον κωμῶν ἔχοντες· ὁ δὲ γέρων ἀκούσας τῶν κραυγῶν καὶ τὸν παρόντα αὐχμὸν αἴτιον εἶναι τούτων μαθὼν ἐξελθὼν πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τί ζητεῖτε παρ' ἀνθρώπου ἁμαρτωλοῦ; ἐγώ, τέκνα, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν μου οὐκ ἔχω παρρησίαν εὔξασθαι περὶ τούτου· αὐτὸς δὲ ὁ πλάσας ἡμᾶς θεὸς ἀγαθός ἐστι καὶ φιλάνθρωπος καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. ἀλλὰ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν διιστῶσιν ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ αὐτοῦ. τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐζοφώσαμεν, τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐμιάναμεν δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις· ἐν πλεονεξίαι καὶ φθόνωι διάγομεν καὶ ἐσμὲν στυγητοὶ μισοῦντες ἀλλήλους, καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεὶς ἐπεισήγαγεν ἡμῖν τὴν παιδείαν ταύτην, ἵνα δι' αὐτῆς σωφρονισθέντες καὶ διὰ μετανοίας βελτιωθέντες προσέλθωμεν τῶι φόβωι αὐτοῦ καὶ οὕτως ἀκούηι ἡμῶν. καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ εἰρημένον ἐγγὺς κύριος πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείαι. καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ἔκραξαν ὁμοθυμαδὸν λέγοντες· αὐτός, τίμιε πάτερ, δεήθητι ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ θεοῦ, πιστεύομεν γὰρ ὅτι ὑπακούει τῆς προσευχῆς σου ὁ κύριος· ποιεῖ γὰρ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν. τούτοις

3 Dtn 28, 23 — **18** Ps 144, 9 — **19** Ies 59, 2 — **25** Ps 144, 18 — **29** Ps 144, 19

OLVCp(n)

1 ΚΕ OLVC Κς n | ἴδη C **2** ὀδυρουμένων L ὀδυνομένων O | φωνὴν τὴν λέγουσαν Ln λέγουσαν φωνὴν VCp **4** τε fehlt Cn **5** μεγάλου] μακαρίου L **7** ἠνέσχετο C **8** ὄντων LVCpn **12** ἐξελθόντεσ Vp συνελθόντεσ n | τὸ fehlt Vp **13** πλησίων OVp **14** τοῦτον L fehlt n **15** ἐγὼ δε C | τεκνία Vp **17** δὲ OCn: γὰρ LVp **18** οἱ fehlt p **20** ἐζοφώσαμεν—αὐτοῦ OCn: fehlt LVp **21** καὶ[2] ἐν p **22** ἐπήγαγεν LVCpn **23** διὰ ταύτησ C **25** ἀκούει OLVpn **28** σου προσευχομένου C

καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις ἐπικαμφθεὶς ὁ μέγας Εὐθύμιος | λαβὼν p. 51
τοὺς παρόντας πατέρας καὶ τῶι λαῶι δεηθῆναι τοῦ θεοῦ ἐκτενῶς
παραγγείλας εἰσῆλθεν ἐν τῶι εὐκτηρίωι μηδὲν ὑποσχόμενος καὶ
ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἱκέτευεν τὸν θεὸν μετὰ δακρύων ἐλεῆσαι
τὸ πλάσμα αὐτοῦ καὶ ἐπισκέψασθαι τὴν γῆν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς
καὶ μεθύσαι αὐτήν. εὐχομένου τοίνυν αὐτοῦ αἰφνίδιον ἔπνευσεν
ἄνεμος νότος καὶ ἐπληρώθη ὁ οὐρανὸς νεφελῶν καὶ ἐξεχέθη ὄμβρος
πολὺς καὶ γέγονεν σφοδρὸς χειμών. τότε ἀναστὰς ὁ ἅγιος καὶ πληρώ-
σας τὴν εὐχὴν ἐξῆλθεν καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· ἰδοὺ ἐπήκουσεν ὁ
θεὸς τῆς προσευχῆς ὑμῶν καὶ τὴν αἴτησιν παρέσχεν ὑμῖν· εὐλογῆσαι
δὲ ἔχει τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔτη. προσέχετε τοίνυν
ἀκριβῶς ἑαυτοῖς καὶ δι᾿ ἔργων ἀγαθῶν δοξάσατε τὸν θεὸν τὸν ποιή-
σαντα εἰς ἡμᾶς πάντας τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἀπέλυσεν αὐτούς·
ἔμεινεν δὲ ἡ βροχὴ ῥαγδαίως καταφερομένη, ὥστε μὴ δύνασθαι
αὐτὸν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατελθεῖν εἰς τὴν πανέρημαν. εὐλογήθη
δὲ ὁ ἐνιαυτὸς ἐκεῖνος ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔτη κατὰ τὸν λόγον τοῦ πνευ-
ματοφόρου πατρός.

Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡσυχαστὴς καὶ ὁ ἀββᾶς Θαλλέ- Kϛ 26
λαιος ὁ πρεσβύτερος οἱ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῆι λαύραι τοῦ μακαρίου
Σάβα ἀγωνιζόμενοι διηγήσαντό μοι λέγοντες ὅτιπερ καὶ ὁ | μακάριος p. 52
Σάβας καὶ ἄλλοι πλεῖστοι γέροντες ἐθαύμαζον τοῦ μεγάλου Εὐθυ-
μίου τὸν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων θερμότατον ζῆλον καίπερ
αὐτοῦ πολλῆι τῆι πραότητι καὶ φρονήματος μετριότητι συζῶντος,
καὶ διεβεβαιοῦντο ὅτι πᾶσαν μὲν αἵρεσιν τῶι ὀρθῶι τῆς πίστεως λόγωι
ἐναντιουμένην ἀπεστρέφετο, ἐξαιρέτως δὲ τὰς ἓξ ταύτας αἱρέσεις
τέλειον μῖσος ἐμίσει. τήν τε γὰρ Μανιχαικὴν βδελυρίαν ἐμυσάττετο
καὶ τοῖς τὰ Ὠριγένους φρονοῦσιν πολλοῖς τότε οὖσιν ἐν τοῖς μάλιστα
περὶ Καισάρειαν τόποις καὶ σχήματι δῆθεν εὐλαβείας ἐρχομένοις
πρὸς αὐτὸν διεμάχετο γενναίως τὴν παρ᾿ αὐτοῖς μυθευομένην τῶν
νοῶν προύπαρξιν καὶ τὴν ταύτηι ἑπομένην τερατώδη ἀποκατάστασιν

5. 6 Ps 64, 10 — 5 Ps 102, 4

OLVCp(n)

5 ἐν fehlt Opn 7 νεφῶν LVp | ἐξεχύθη Vpn 8 σφοδρῶσ VC 9 πρὸσ αὐτοὺσ καὶ λέγει Vp 10 ἡμῖν C 12 ἑαυτοὺσ O | τὸν² fehlt p 14/15 ἐπὶ—ἡμέρασ μὴ—αὐτὸν LVCpn 15 ηὐλογήθη OCn 18 Kϛ OVC KZ n 18/19 θαλλέλεοσ V θαλέλαιοσ OCn θαλέλεοσ L 19 ἔτι παρόντεσ Cn 20 καὶ ἀγονιζόμενοι C 21 πολλοὶ Vp 23 τῆι fehlt V | καὶ φρονήματι μετριότητι C fehlt p | συνζῶντοσ L 24 ὀρθοδόξῳ p 27 τότε] τε V | μάλιστα ἐν τοῖσ L 28 σχήμασι p | ἐρχομένων Vp ἐρχομένουσ C 29 τῶν] τὴν p 30 νῶν O | ὕπαρξιν C | ταύτησ Cn

διασύρων παντοίως ἀνέτρεπεν καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀναφυόμενα ἄθεα καὶ ἀσεβῆ ἐστηλίτευεν δόγματα. τὴν δὲ Ἀρείου διαίρεσιν καὶ Σαβελλίου συναίρεσιν ὁμοίως ἀπεστρέφετο καὶ τὴν ἐκ διαμέτρου αὐτῶν πονηρίαν καὶ ὁμότιμον ἀσέβειαν ἐβδελύττετο διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος μονάδα πρεσβεύειν ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι, μονάδα μὲν θεότητι καὶ οὐσίαι καὶ φύσει, οὐχ ὑποστάσει κατὰ Σαβέλλιον, τριάδα δὲ οὐ φύσεσιν ἢ οὐσίαις κατὰ τὸν Ἄρειον, ἀλλ' ὑποστάσεσιν ἤτοι ἰδιότησιν ἢ προσώποις συνάπτειν μὲν τῶι τῆς οὐσίας λόγωι, διαιρεῖν δὲ ταῖς ὑποστάσεσι. μίαν γὰρ καὶ μόνην ἐδόξαζεν | p. ἀδιαίρετον θεότητα, ἄτμητον μὲν οὖσαν τῆι οὐσίαι, ἀσύγχυτον δὲ ταῖς ὑποστάσεσι, ἐν πατρὶ καὶ υἱῶι καὶ ἁγίωι πνεύματι γνωριζομένην. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἐξ ἴσου ἀπεβάλλετο τήν τε Νεστορίου διαίρεσιν καὶ τὴν σύγχυσιν Εὐτυχοῦς ὁμολογῶν εὐσεβῶς τὸν ἕνα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος θεὸν λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σαρκωθῆναί ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀχράντου θεοτόκου Μαρίας ἐνανθρωπῆσαί τε καὶ ἐξ αὐτῆς ἀνερμηνεύτως γεννηθῆναι, ὅς ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ συνδοξαζόμενος τῶι πατρὶ καὶ τῶι ἁγίωι πνεύματι. καὶ μίαν αὐτοῦ σύνθετον τὴν ὑπόστασιν ἐγίνωσκεν ἐκ δύο φύσεων θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος καὶ οὔτε μίαν φύσιν ἁπλῆν μετὰ τὴν ἕνωσιν κατὰ τὸν φρενοβλαβῆ Εὐτυχέα οὔτε ἐν δυσὶν ὑποστάσεσι κατὰ τὸν Ἰουδαιόφρονα Νεστόριον ἐν τῆι κατὰ Χριστὸν παρεδέχετο ὁμολογίαι γινώσκων ἀκριβῶς τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως ὅτι φύσις μὲν καὶ οὐσία τὸ γενικὸν καὶ κοινὸν σημαίνουσιν, ἡ ὑπόστασις δὲ καὶ τὸ πρόσωπον τὸ ἰδικὸν δεικνύουσι. τοιγαροῦν αὐτὸς ὁ ἅγιος καθ' ὑπόστασιν τὴν ἕνωσιν ἐν τῆι | p. παρθενικῆι μήτραι ἀφράστως γεγονέναι ἐπίστευεν· ἐν γὰρ τῆι τοῦ θεοῦ λόγου ὑποστάσει τὸ εἶναι ἔσχεν ἡ ἐκ τῆς παρθένου ληφθεῖσα ἐψυχωμένη σὰρξ καὶ οὐ κατὰ προυπάρχουσαν ψυχὴν οὔτε κατὰ προδιαπλασθεῖσαν σάρκα. οὐ γὰρ ἄλλος ὁ Χριστὸς καὶ ἄλλος ὁ θεὸς λόγος κατὰ τοὺς πεπλανημένους

OLVCp(n)

2 τε C 4/5 ὑπὸ—πνεύματοσ OCn: fehlt LVp 5 πρεσβεύειν μονάδα LVp | ἐν[1] fehlt C 6 ὑποστάσεσι O ὑποστάσεωσ n 8 ἤτοι ἰδιότησιν ἢ OCn: ἤγουν LVp 9 ἐδόξασεν p 10 θεότητα ἀδιαίρετον O 12 ἀπεβάλετο C 14 θεῖον p 15 τῶν fehlt p | σαρκωθέντα C 17 ὁ χσ VC 22 τὸν χν O | ἐδέχετο p 23 τῆσ[1] fehlt VCpn | τε καὶ VCpn | καὶ τῆσ ὑποστάσεωσ fehlt L | τῆσ[2] fehlt VCpn 24 οὐσία O: οὐσία καὶ μορφὴ LVCpn 25 δείκνυσι Cn 26 τὴν ἕνωσιν fehlt C 27 ἐπίστευσεν Op | ἐν γὰρ τῆι fehlt O | θείου p 28 ἐμψυχωμένη OVp ἐμψυχουμένη n 30 θεῖος p | πεπλασμένους V

μυθολόγους, ἀλλ' εἷς ἐστιν καὶ ὁ αὐτὸς μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ κύριος ἡμῶν, εἰ καὶ τῶν συνελθουσῶν φύσεων μὴ ἠγνόηται ἡ διαφορά.

Τῶι ἑβδομηκοστῶι πέμπτωι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας KZ 27 χρόνωι γέγονεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος, ἐν ἧι πάντων σχεδὸν τῶν τῆς οἰκουμένης ἀρχιερέων συνελθόντων διὰ τὰ νεωτερισθέντα πρὸ δύο χρόνων ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρέως Διοσκόρου ἐν Ἐφέσωι καὶ αὐτὸν Διόσκορον καὶ τοὺς ἄλλους αἱρετικοὺς τῶν ἱερῶν ἐξεωσάντων καταλόγων καὶ τὸν τῆς πίστεως ὅρον ἐκθεμένων παρόντες ἐν τῆι συνόδωι οἱ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μαθηταὶ Στέφανός τε ὁ ἐπίσκοπος Ἰαμνίας καὶ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἐπίσκοπος Ἰωάννης ἤδη Πέτρου τελευτήσαντος καὶ τοῦ μετέπειτα Αὐξολάου ἐν ἀγανακτήσει ἀποθανόντος ὡς Διοσκόρωι ἐν Ἐφέσωι συναινέσαντος, οὗτοι τὸν ἐκτεθέντα περὶ τῆς πίστεως καὶ ἐκφωνηθέντα ὅρον ὑπὸ τῆς συνόδου λαβόντες ἦλθον δρομαῖοι πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον δεδιότες μὴ | ἀγανακτηθῶσιν p. 55 ὡς ἠγανακτήθη Αὐξόλαος ἐκ τῆς ληιστρικῆς συνόδου παραγενόμενος. τούτους τοίνυν δεξάμενος ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος καὶ τῶι περὶ πίστεως ὅρωι ἐντυχὼν ἀπεδέξατο τὴν ἐν αὐτῶι τῆς πίστεως ὁμολογίαν ὡς ἀληθῶς ὀρθῆς διανοίας ἐξεταστής. τῆς δὲ φήμης διαδραμούσης λεγόντων ὅτι ἐδέξατο ὁ μέγας Εὐθύμιος τὸν ἐν Χαλκηδόνι ἐκφωνηθέντα περὶ τῆς πίστεως ὅρον δέξασθαι ἤμελλον ἅπαντες οἱ μοναχοί, εἰ μὴ ἐκώλυσεν Θεοδόσιός τις σχήματι μὲν μοναχός, τοῦ δὲ ἀντιχρίστου πρόδρομος. ὅστις ἐλθὼν ἐν Παλαιστίνηι συναρπάζει μὲν τὴν αὐγοῦσταν Εὐδοκίαν τότε παροῦσαν, ὑπάγεται δὲ ἅπαν τὸ μοναχικὸν τῆς ἐν Χαλκηδόνι καταβοῶν συνόδου ὡς τὴν ὀρθὴν

4 75. Lebensjahr = August 451—August 452. Die Synode tagte in Chalkedon vom 8.—31. Oktober 451, die Glaubensdefinition wurde am 25. Oct. 451 beschlossen.

OLVCp(n)

1 ὁ fehlt Opn | τοῦ θεοῦ fehlt C 3 ἠγνοεῖτο Vp 4 KZ OLVC KH n | τῆς fehlt C 5 ἡ fehlt p | καλχιδόνι C | πάντεσ O 7 ὑπὸ τοῦ fehlt L | ἐπισκόπου ἀλεξανδρείασ C ἀλεξανδρείασ n 8 ἱερέων Lp | ἐξεωσάντων VCn: ἐξεωσάντων τῶν L ἐξεώσαντο O ἐξέωσαν τοῦ p 8/9 καταλόγου p 10/11 Ἰαμνίασ fehlt L 12 τοῦ] τὰ p 13 ἐν Ἐφέσωι fehlt L | συναινεύσαντοσ p 14 ὑπὸ τῆσ συνόδου ὅρον L 16/17 παραγενάμενοσ C 19 ἀληθῶσ fehlt p | ὀρθῆσ fehlt O | διανοίασ] πίστεωσ O 20/21 καλχηδόνι Cn 21 τῆσ fehlt LCn | ἔμελλον O 22 τισ LCn: ὅστισ V fehlt O | σχήματι LVCpn: ὀνόματι O 23 διαβόλου C 25 καλχιδόνι C καλχιδῶνι O καλχηδόνι n

ἀνατρεψάσης πίστιν καὶ τὸ Νεστορίου δόγμα κυρωσάσης. καὶ οὕτω ταῖς ἰδίαις μιαιφονίαις χρησάμενος βαρβαρικῶι τρόπωι τὸν Ἱεροσολύμων πατριαρχικὸν θρόνον ἁρπάζει καὶ καταστρατεύσας τῶν θείων κανόνων πολλοὺς ἐχειροτόνησεν ἐπισκόπους τῶν ἐπισκόπων ἔτι ὄντων ἐν τῆι συνόδωι, πολλοὺς δὲ φόνους καὶ πολέμους ἐργασάμενος ἴσχυσεν πάντων ἐπὶ εἴκοσι μῆνας κρατῆσαι. πάντων τοίνυν τότε σχεδὸν τῶν τε πολιτῶν καὶ τῶν τῆς ἐρήμου μοναχῶν τῆι τούτου ἀποστασίαι ἐπακολουθησάντων μόνοι οἱ περὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐκ | πάσης τῆς ἐρήμου τούτωι κοινωνῆσαι οὐκ ἠνέσχοντο. Θεοδόσιος p. 5 δὲ ὡς δεινὸς τοῦτον ὡς περιβόητον μετεστείλατο· τοῦ δὲ μεγάλου Εὐθυμίου εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσελθεῖν μὴ ἀνασχομένου ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεοδόσιος τοὺς τῶν μοναχῶν ἀρχιμανδρίτας Ἐλπίδιόν τε τὸν τοῦ μεγάλου Πασσαρίωνος μαθητὴν καὶ διάδοχον καὶ Γερόντιον τὸν τὴν μακαρίαν Μελάνην διαδεξάμενον, παρακαλῶν τοῦ ἑνωθῆναι αὐτῶι. παραγενομένων δὲ αὐτῶν καὶ παρακαλεῖν ἀρξαμένων εἶπεν ὁ μέγας Εὐθύμιος· μή μοι γένοιτο ταῖς μιαφονίαις κοινωνῆσαι Θεοδοσίου ἢ τῆι αὐτοῦ ὑπαχθῆναι κακοδοξίαι. οἱ δὲ περὶ Ἐλπίδιον καὶ Γερόντιον ἀπεκρίναντο· ἀλλὰ τοῖς Νεστορίου δόγμασιν ὀφείλομεν κοινωνῆσαι κυρωθεῖσιν ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διὰ τῆς ἐν δύο φύσεσι φωνῆς; ποῦ γὰρ τῆς θείας γραφῆς ἠκούσαμεν ἢ παρὰ | τίνος τῶν ἁγίων πατέρων παρειλήφαμεν ἐν δύο φύσεσι p. 5' γνωρίζεσθαι τὸν Χριστόν, ὅπερ αὐτὴ διεβεβαιώσατο; ὑπολαβὼν δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος εἶπεν· πᾶσι μὲν τοῖς κατὰ μέρος ἐξητασμένοις τε καὶ πεπραγμένοις ὑπὸ ταύτης τῆς συνόδου οὐκ ἐνέτυχον· ὅσον δὲ ἐπὶ τῶι ἐκτεθέντι ὑπ' αὐτῆς ὅρωι, οὐδὲν ἔχω κακοδοξίας ταύτην ἐπιμέμφεσθαι. καὶ γὰρ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίαι συνελθόντων ἐπαινεῖ τὴν πίστιν καὶ ἕπεσθαι αὐτῆι ὁμολογεῖ καὶ φυλάττειν ἀσάλευτον ταύτην καὶ ἀπαρεγχείρητον τοῖς τε κατὰ

OLVCp(n)

1 ἀνατρεψάση L | κυρωσάση L **3** πατρικὸν V **5** δὲ OLCn:
τε Vp | πολέμου O **7** τῶν[2] fehlt LVCn **9** τούτωι fehlt O |
ἠνείχοντο VCpn **12** ὁ fehlt LVpn **13** πασαρίωνοσ C πασαρίο-
νοσ O | καὶ[1] OC: τε καὶ LVpn **14** μακαρὶν V | μελανίην LC |
τοῦ fehlt LVp **15** παραγεναμένων C **16** γένοιτό μοι C | κοι-
νωνῆσαι fehlt p **17** αὐτοῦ ὑπαχθῆναι] ὑπ' αὐτῇ ἀχθῆναι p **18** ὀφεῖλω-
μεν V **19** νυνὶ fehlt C | καλχιδόνι C καλχιδῶνι O καλχηδόνι n
20 συνόδω p | φύσεσι φωνῆσ O: φωνῆσ LVpn φύσεσιν C | γραφῆσ]
φωνῆσ O **21** ἁγίων fehlt V **22** αὔτη L **23** ἐξετασμένοισ LVp
24 τε—πεπραγμένοισ fehlt C | τῆσ fehlt p **25** ἐπὶ] ὑπὸ L **26** καὶ
γὰρ καὶ V **27** ὁμολογεῖν C **28** ἀπαραχείρητον pn | κατὰ τὴν C

Κωνσταντινούπολιν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίοις πατράσιν καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἔφεσον κατὰ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς συναχθεῖσιν ἀκολουθεῖν ἐκδιδάσκει, Κύριλλον δὲ τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων πρόεδρον σύμμαχον καλεῖ καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως διδάσκαλον ἐπιγράφεται, θεοτόκον κηρύσσει τὴν ἁγίαν παρθένον καὶ ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι κατὰ σάρκα ὁμολογεῖ τὸν μονογενῆ υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρει τὰς δύο γεννήσεις τήν τε ἄχρονον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἀσώματον καὶ τὴν ὑπὸ χρόνον ἐκ τῆς παρθένου μητρὸς ἐν σώματι ἐψυχωμένωι· ἐν δύο φύσεσι ὁμολογεῖ γνωρίζεσθαι τὸν ἕνα Χριστὸν κατὰ τὴν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι ἔννοιαν, ὅθεν καὶ ἐπιφέρει λέγουσα ἀσυγχύτως ἀτρέπτως ἀδιαιρέτως ἀχωρίστως | διά τε τοὺς τολμῶντας p. 58 *διαιρεῖν ἢ χωρίζειν τὴν ἐν μήτραι γεγενημένην ἄφραστον καὶ ἀδιάσπαστον καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν καὶ διὰ τοὺς κατὰ τροπὴν λέγοντας σάρκα γεγενῆσθαι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ τοὺς τὴν τοῦ μονογενοῦς σάρκα ὁμοούσιον τῆι θεότητι ἀποφαινομένους καὶ διὰ τοὺς οὐχὶ ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ὁμολογοῦντας, ἀλλὰ σύμφυρσιν καὶ σύγχυσιν καὶ συνουσίωσιν ἀσεβῶς τερατευομένους, οἵτινές φασι τήν τε τῆς θεότητος φύσιν καὶ τὴν τῆς σαρκὸς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν, ὡς κατὰ τὸν ἐκείνων λόγον μηκέτι δύνασθαι τοῦ Χριστοῦ σώιζεσθαι μήτε τὸ παθητὸν διὰ τὸ ἀπαθὲς αὐτοῦ τῆς θεότητος μήτε τὸ ἀπαθὲς διὰ τὸ παθητὸν αὐτοῦ πάλιν τῆς ἀνθρωπότητος. κατὰ τοῦτον τοίνυν τὸν τῆς ὀρθῆς διανοίας σκοπὸν τὴν ἐν δύο λέξιν τῶι ἑαυτῆς ὅρωι ἐνέθηκεν ἡ σύνοδος, οὐχ ὡς ἰδίαι καὶ ἀνὰ μέρος χωρίζουσα τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἐν ἑκατέρωι ὁμολογοῦσα καὶ ἐν ταὐτῶι τὸ ἑκάτερον. ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὅταν ταύτης ἀκούωμεν λεγούσης ἐν δύο φύσεσι τὸν Χριστόν, οὐ διαίρεσιν αὐτήν τινα ἢ τομὴν ἐπιφέρειν οἰόμεθα τῆι μιᾶι τοῦ Χριστοῦ συν-*

OLVCp(n)

1 *πατράσιν ἁγίοισ* O **2** *συναχθεῖσιν* fehlt L **4** *θεοτόκον τε* n **5** *τε* [fehlt C] *τὴν ἁγίαν παρθένον κηρύσσει* [*κηρύττει* C] VCp *παρθένον κηρύσσει τὴν ἁγίαν* L | *γεννηθέντα* O **6** *ὡμολόγει* p **6/7** *τὰσ δύο ἀναφέρει* LVp **8** *μρσ θῦ* C | *ἐμψυχωμένω* Vp *ἐμψυχουμένου* n **9** *δύο δὲ* L | *γνωρίζεσθαι ὁμολογεῖ* p | *ἕνα* fehlt L **10** *θεότητι τέλειον* Vp | *καὶ ἐν* LVp | *ὅθεν* OCn: *καθ' ἣν* LVp **11** *τε*] *δὲ* C **12** *διαιρεῖν* OCn: *μερίζειν* LVp | *τῆ μήτρα* LVCpn **13** *ἕνωσιν* fehlt O **14** *γεγεννῆσθαι* p **15** *τῆι θεότητι*] *τοῦ θεοῦ* C | *ἀποφηναμένουσ* L *ἀποφάσκοντασ* O **16** *καθ' ὑπόστασιν* OCn: fehlt LVp **17** *σύγχυσιν καὶ σύμφυρσιν* L | *σύμφυσιν* p **19** *ὡσ καὶ* O | *ἐκεῖνον* V **25** *ἐν ταὐτῶι*] *τ' αυτὸ* O **26** *ἀκούομεν* LVC **27** *αὐτήν* fehlt p | *οἰώμεθα* O

θέτωι ὑποστάσει, ἀλλὰ τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν σημαίνειν αὐτὴν γινώσκομεν κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας ἀρχιερέα λέγοντα· οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων δια|φορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν p. ἕνωσιν. ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἁγίου ὁ μὲν Ἐλπίδιος ἀπεδέξατο καὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς πάντα εἰρηκέναι καθωμολόγησεν, εἰ καὶ μὴ παραυτὰ τῆς Θεοδοσίου ἀπέστη κοινωνίας· Γερόντιος δὲ τῆι ἀπειθείαι ἐπέμενεν καὶ οὕτως ἀσύμφωνοι ἀπολυθέντες ἦλθον πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτούς. καὶ ὁ μὲν Θεοδόσιος πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην περικρατὴς γεγονὼς ἔσπευδεν καὶ τοῦτον τὸν ὑπολειφθέντα μονώτατον τῆι ἐρήμωι ζωτικὸν σπινθῆρα τῆς εὐσεβείας πιθανωτέροις λόγοις κατασβέσαι, ἀλλὰ τῆς ἐλπίδος ἐψεύσθη καὶ ὡς βέλος ἰσχυροτέρωι προσπεσὸν ἀπεκρούσθη καὶ ὡς ἄγριον κῦμα θαλάσσης τοιούτωι προβόλωι καὶ προστάτηι τῆς ὀρθῆς πίστεως περιραγεὶς διελύθη. πλὴν τῶν δελεασμάτων οὐκ ἀφίστατο, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διαφόρως ἀπέστελλεν πείθειν αὐτὸν πειρώμενος. βλέπων δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος τὴν τοσαύτην Θεοδοσίου ἀναίδειαν παραγγείλας τοῖς πατράσι τῆι ἀποστασίαι μὴ κοινωνῆσαι ἐπὶ τὴν πανέρημον ἀνεχώρησεν καὶ τοῦτο γνόντες πολλοὶ τῶν ἀναχωρητῶν τῶι αὐτῶι σκοπῶι ἐπηκολούθησαν. ἦν δέ τις κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μέγας ἀναχωρητὴς ἀπὸ μὲν τῆς Λυκίας ὁρμώμενος, Γεράσιμος δὲ καλούμενος, ὅστις ἐν τῆι ἰδίαι | πατρίδι τὴν μοναχικὴν κατορθώσας πολι- p. τείαν καὶ πλείστους ἀγῶνας κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἐνδειξάμενος καὶ προσφάτως ἀπὸ τῆς πατρίδος ἐληλυθὼς τὸν ἀναχωρητικὸν μετήρχετο βίον ἐν τῆι περὶ τὸν Ἰορδάνην ἐρήμωι. οὗτος μετὰ τῶν ἄλλων ἀναχωρητῶν συναπήχθη μὲν τῆι Θεοδοσίου κακοδιδασκαλίαι, ἀκούων δὲ παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἀναχωρητῶν περὶ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἀπαστραπτούσης χάριτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ῥουβᾶν καὶ μείνας παρ᾽ αὐτῶι ἱκανὸν χρόνον ἐπείσθη συνθέσθαι τῶι ἐκτεθέντι ὅρωι ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ

2 Act. Conc. t. I 1, 1 p. 27, 2

OLVCp(n)

2 ἀρχιεπίσκοπον C fehlt p 3 ἀναιρουμένησ O 6 ἀπέστη τῆσ τοῦ θεοδοσίου L 7 ἐπέμεινεν Cp ἐνέμεινεν V 10 τῆσ ἐρήμου O ἐν τῆ ἐρήμω n 11 ἐσβέσθη V 12 ἰσχυρωτέρω προσπεσὼν [προσελθὼν n] OLCn προσπεσὸν [προσπεσὼν p] ἰσχυρωτέρω Vp 13 προσβόλω p 14 περιπαγεὶσ LVp 15 ἀπέστειλεν OC 16 ἀναίδιαν θεοδοσίου C 18 ἀπεχώρησεν V 19 $\overline{Κ\Theta}$ n | καιρὸν OCn: χρόνον LVp 25 συνυπήχθη L οὐ συνηπήχθη V 27 ἀστραπτούσης O 29 καλχιδόνι C καλχιδῶνι O καλχηδόνι n

ἀποστῆναι τῆς πρὸς Θεοδόσιον κοινωνίας μετὰ καὶ ἄλλων ἀναχωρητῶν Πέτρου τε τοῦ ἐπίκλην Γουρνίτου καὶ Μάρκου καὶ Ἰούλλονος καὶ Σιλουανοῦ. ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖσε ὁ μέγας Εὐθύμιος ἕως οὗ ἐκποδὼν γέγονεν ὁ Θεοδόσιος.

$\overline{KH}$ 28 *Οὗτος ὁ μέγας καὶ πεφωτισμένος Εὐθύμιος διὰ δύο χρόνων ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ Ῥουβᾶ ἐπὶ τὴν λαύραν ἐν ἁγίαι κυριακῆι τὴν ἀναίμακτον θυσίαν προσέφερεν τῶι θεῶι Δομετιανοῦ ἑστῶτος ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τὸ λειτουργικὸν κατέχοντος ῥιπιστήριον. τῆς τοίνυν ἀναφορᾶς ἐπιτελουμένης Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς πλησίον ἱστάμενος τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων τὰς χεῖρας ἐπεστηριγμένας τῶι καγκέλλωι τοῦ ἱερατείου θεωρεῖ αἰφνίδιον ὅτι πῦρ οὐ|ρανόθεν* p. 61 *κατελθὸν ἐπάνω ἡπλώθη τοῦ θυσιαστηρίου ὡς ἐπὶ ὀθόνης καὶ ἐκάλυψεν τόν τε μέγαν Εὐθύμιον καὶ τὸν μακαρίτην Δομετιανὸν καὶ διέμεινεν ἀπὸ ἀρχῆς τῆς τρισαγίου δοξολογίας ἕως συμπληρώσεως αὐτῆς. τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα οὐδεὶς εἶδεν εἰ μὴ οἱ ὄντες τοῦ πυρὸς ἔνδον καὶ ὁ Τερέβων καὶ ὁ Χρυσίππου ἀδελφὸς Γαβριήλιος εὐνοῦχος ὢν ἀπὸ γεννήσεως καὶ διὰ εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν τότε εἰς τὴν ἐκκλησίαν προελθὼν ἐν πρώτοις, ὡς ἐμοὶ διηγήσατο ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ὁ ἀναχωρητὴς παρὰ Τερέβωνος καὶ Γαβριηλίου ταῦτα μαθὼν ἀκριβῶς. φόβωι τοίνυν συσχεθεὶς ὁ Τερέβων ἔφυγεν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἀπὸ τότε οὐκέτι προσέθετο ἐπιστηρίζεσθαι τῶι καγκέλλωι τοῦ ἱερατείου καθ' ἣν εἶχεν συνήθειαν τολμηρῶς καὶ θρασέως τοῦτο ποιῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας προσκομιδῆς, ἀλλ' ὀπίσω πλησίον τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας ἵστατο μετὰ φόβου καὶ εὐλαβείας κατὰ τὴν τῆς συνάξεως ὥραν κατὰ τὴν κελεύουσαν ἐντολὴν εὐσεβεῖς ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ μὴ καταφρονητάς.*

$\overline{K\Theta}$ 29 *Διηγήσαντό μοι οἱ πατέρες ὅτι καὶ τοῦτο τὸ χάρισμα ἐδέξατο παρὰ τοῦ θεοῦ ὁ πεφωτισμένος Εὐθύμιος ὥστε ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ*

25 Lev 15, 31

OLVCp(n)

2 *τὸ* O | *γουρνήτου* C *τουρνίτου* Vp | *ἰούλλωνοσ* L *ἰούλωνοσ* Cn **3** *οὗ*] *τοῦ* O **5** $\overline{KH}$ OLVC $\overline{\Lambda}$ n | *μέγασ καὶ* O: fehlt LVCpn **6** *εἰσ τὴν* Cn | *ἐν τῇ* L | *κυρικῇ* O **6/7** *προσέφερον τὴν—θυσίαν* L | *προσφέρειν* V **10** *ἐπιστηριγμένασ* O **11** *καγκέλω* Cn **13** *τε* fehlt Ln | *μακάριον* O **14** *τρισαγίασ* p | *ἕωσ τῆσ* O **15** *ἔνδον τοῦ πυρὸσ* C **17** *γενέσεωσ* O **18** *προσελθὼν* p **19** *γαβριλίου* L | *τοῦτο* Vp fehlt C **21** *καγκέλω* C | *τοῦ θυσιαστηρίου τὲ καὶ τοῦ ἱερατίου* L **23** *θείας* fehlt V | *πλησίον* fehlt O **23/24** *τῆσ ἐκκλησίας* fehlt LVp | **24/25** *τῆσ—κατὰ τὴν* fehlt V **25** *εὐλαβεῖσ* Cn **27** $\overline{K\Theta}$ OLVC $\overline{\Lambda A}$ n | *οἱ* fehlt Vp | *τὸ* fehlt V **28** *τοῦ*^{1} fehlt O

φαινομένου σώματος θεωρεῖν αὐτὸν τὰς ψυχικὰς κινήσεις καὶ ἐγί- νωσκεν ποίοις λογισμοῖς παλαίει ἕκαστος καὶ ποίων μὲν περιγίνεται, ὑπὸ ποίων δὲ κα|τακυριεύεται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν προσεκόμιζεν τὰ p. θεῖα δῶρα, ἔβλεπεν πλειστάκις τοὺς ἀγγέλους συλλειτουργοῦντας αὐτῶι καὶ διηγεῖτο τοῖς περὶ αὐτὸν κατ' ἰδίαν λέγων ὅτι πλειστάκις ἐθεώρησα ἐν τῶι διαδιδόναι με τοῖς ἀδελφοῖς τὰ θεῖα μυστήρια τινὰς τῶν προσιόντων ὑπὸ τῆς κοινωνίας φωτιζομένους, τινὰς δὲ ὑπ' αὐτῆς κατακρινομένους καὶ τρόπον τινὰ νεκρουμένους ὡς τοῦ θείου φωτὸς ὄντας ἀναξίους. καὶ καθ' ἑκάστην τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς διεμαρτύρατο λέγων· προσέχετε ἑαυτοῖς, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καὶ ἕκαστος ὑμῶν δοκιμαζέτω ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω, καθώς φησιν ὁ ἀπόστολος· ὁ γὰρ ἀναξίως τοῦτο ποιῶν κρίμα ἑαυτῶι ἐσθίει καὶ πίνει. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τῶι θεῶι προσφέρων ἱερεὺς πρὸ μὲν τοῦ ταύτης ἀρχὴν ποιήσηται, τοῖς πᾶσι διαμαρτύρεται καὶ παραγγέλλει λέγων· ἄνω σχῶμεν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὑπόσχεσιν δεξάμενος θαρρεῖ προσενέγκαι τῶι θεῶι τὴν ἀναφοράν. ταύτης δὲ ἀπαρτισθείσης τὰς χεῖρας εἰς ὕψος ἐκτείνας φέρων καὶ ὑποδεικνύων τοῖς πᾶσι τὸ οἰκονομηθὲν πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν μυστήριον μετὰ φωνῆς ὑψηλῆς εἰς ἐπήκοον παντὸς τοῦ λαοῦ λέγει· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ὡς ἂν εἴποι τις· ἐπειδήπερ ἐγώ, φησίν, ἄνθρωπός εἰμι ὁμοιοπαθὴς ὑμῶν ἀγνοῶν τὰ ἑκάστωι πε|πραγ- p. μένα τε καὶ μεμελετημένα, διὰ τοῦτο λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίωι· εἴ τις ὑπὸ γαστριμαργίας ἢ συγκαταθέσεως αἰσχρῶν λογισμῶν βεβρώμωται, εἴ τις ὑπὸ μίσους ἢ μνησικακίας ἐσκότωται, εἴ τις ὑπὸ φθόνου ἢ ὀργῆς τεθόλωται, εἴ τις ὑπὸ ὑπερηφανίας ἢ ἀλαζονείας κεκράτηται, μὴ τολμήσηι προσελθεῖν τούτωι τῶι θείωι καὶ ἀχράντωι πυρὶ πρὶν ἢ διὰ προσηκούσης μετανοίας ἀπονιψάμενος καθαρίσηι ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος,

11 I Cor 11, 28. 29 — 29 II Cor 7, 1

OLVCp(n)

3 ὅτε C 4 πολλάκισ Vp | ἁγίουσ ἀγγέλουσ συνλειτουργοῦντασ C 5 διηγήσατο C | καθ C 6 μεταδιδόναι C 8 καὶ—νεκρουμένουσ fehlt O 9 διεμαρτύρετο Lpn 13 ἑαυτῶι fehlt C 15 τοῦ μὲν LVCpn | ποιήσεται p 16 τὸν νοῦν καὶ fehlt O 18 δὲ fehlt p 19 δεικνύων L | ἡμῶν LVp 20 ὑπήκοον L ὑπακοὴν Vp 22 ὑμῶν O: fehlt LVCpn | ἑκάστου p 24 συγκαταθέσεωσ fehlt L 25 βεβρόμωται O βεβορβόρωται LVCn βεβόρωται p 27 τολμήσει LVC 28 διὰ τῆσ p | καθαρίσει OCpn καθαρήσει LV

ἁγιωσύνην ἐπιτελῶν. τὰ γὰρ ἅγια ταῦτα οὐχὶ τοῖς βεβήλοις, ἀλλὰ τοῖς ἁγίοις. ὅσοι τοίνυν τῶι ἰδίωι θαρρεῖτε συνειδότι, προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῆι.

Τῆς δὲ μακαρίας Εὐδοκίας ὑπὸ Θεοδοσίου ἀπατηθείσης καὶ τῆς ‾Λ 30 καθολικῆς κοινωνίας χωρισθείσης καὶ πάσηι σπουδῆι κρατῦναι καὶ συγκροτῆσαι τοὺς Ἀποσχίστας προθυμουμένης καὶ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀγωνιζομένης ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας πόλεως καὶ τῆς ἐρήμου μοναχοὶ τῆι αὐτῆι ἀποστασίαι κατείχοντο καίπερ Θεοδοσίου ἐκποδὼν γεγονότος καὶ | Ἰουβεναλίου τὸν οἰκεῖον ἀπολαβόντος θρόνον. p. 64 αὕτη τοίνυν γράμματα δεξαμένη διαφόρως παρά τε τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Οὐαλερίου καὶ τοῦ γαμβροῦ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ὀλυβρίου ἀποστῆναι τῆς τῶν Εὐτυχιανιστῶν κοινωνίας καὶ τῆι καθολικῆι κοινωνῆσαι ἐκκλησίαι, μάλιστα διὰ τὰ συμβάντα αὐτῆι θλιβερὰ τότε τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς ἐν Ῥώμηι ἀναιρεθέντος κἀκεῖθεν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἐγγονίων αἰχμαλωτισθέντων εἰς Ἀφρικὴν ἐβαρεῖτο διστάζουσα κατὰ διάνοιαν καὶ οὐ βουλομένη πατῆσαι τὸ ἴδιον συνειδὸς καὶ διὰ προσπάθειαν συγγενείας προδοῦναι ἥνπερ ἐνόμιζεν πίστιν, κινουμένη δὲ τῆι εἰς θεὸν ἀγάπηι ἐλογίσατο μᾶλλον τοῖς θεοφόροις σχολάζειν ἀνδράσιν καὶ παρ' αὐτῶν τὴν βεβαιοτέραν πίστιν καταμαθεῖν. καὶ ἀποστέλλει τὸν τιμιώτατον Ἀναστάσιον τὸν χωρεπίσκοπον μετά τινων ἀνθρώπων αὐτῆς εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν ἅγιον Συμεώνην τὸν στυλίτην μέγαν τότε φωστῆρα ὄντα καὶ τῆι οἰκουμένηι ἐκλάμποντα σημαίνουσα αὐτῶι διὰ γραμμάτων τὰ τῆς διανοίας καὶ βουλὴν θεάρεστον παρακαλοῦσα λαβεῖν παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἅγιος Συμεὼν ἐδήλωσεν αὐτῆι λέγων· γίνωσκε ὅτι ὁ διάβολος ὁρῶν τὸν πλοῦτον τῶν σῶν ἀρετῶν ἐξῃτήσατό σε σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον καὶ ὁ λυμεὼν ἐκεῖνος Θεοδόσιος δοχεῖον καὶ

2 Ps 33, 6 — 27 p. 48, 2 Lc 22, 31. 32

OLVCp(n)

1 ἐπιτελῶν ἐν φόβω θῦ LC 2 προσέλθατε LC 5 ‾Λ OLVC ‾ΛΒ n | δὲ LVCpn: μὲν O 7 συγχωρῆσαι p 8 πάντεσ LVp 9 ἐπιστάσει p 10 γενομένου O 11 δεξαμένη διαφόρωσ O: διαφόρωσ δεξαμένη n διαφόρωσ δεχομένη LVCp 15 ἀναιρεθέντοσ ἐν ῥώμη C 16 ἐκγονίων V ἐκγόνων O ἐγγόνων n 17 καὶ fehlt Cn 19 πίστιν κατέχειν O | δὲ OLCn: τὲ Vp 22 αὐτῆς fehlt p 23 συμεῶνα VCpn | ὄντα τότε φωστῆρα L 24 τῆσ οἰκουμένησ Vp 25/26 λαβεῖν παρ' αὐτοῦ παρακαλοῦσα V 26 συμεῶνισ L | γίνωσκε τέκνον C 27 ἐξετήσατο C

ὄργανον τοῦ πονηροῦ γεγονὼς τὴν | θεοφιλῆ σου ψυχὴν ἐζόφωσέν τε καὶ διετάραξεν. ἀλλὰ θάρσει· οὐ γὰρ ἐξέλιπέν σου ἡ πίστις. ἐγὼ δὲ τοῦτο λίαν τεθαύμακα ὅτι τὴν πηγὴν ἐγγὺς ἔχουσα καὶ ταύτην ἀγνοοῦσα μακρόθεν τοῦ αὐτοῦ ὕδατος ἀντλῆσαι ἐσπούδασας. ἔχεις τοίνυν αὐτόθι τὸν θεοφόρον Εὐθύμιον· ἕπου ταῖς αὐτοῦ διδασκαλίαις καὶ νουθεσίαις, καὶ σώιζηι. ταῦτα ἡ μακαρία ἀκούσασα Εὐδοκία οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν μαθοῦσα ὅτι εἰς πόλιν οὐκ ἀνέχεται εἰσιέναι ὁ μέγας Εὐθύμιος, ἐσπούδασεν εἰς τὸν ὑψηλότερον πάσης τῆς ἀνατολικῆς ἐρήμου τόπον κατὰ νότον τῆς αὐτοῦ λαύρας ὡς ἀπὸ σταδίων τριάκοντα πύργον οἰκοδομῆσαι βουλομένη ἐκεῖσε συχνότερον τῆς θείας αὐτοῦ ἀπολαύειν διδασκαλίας. καὶ ἀποστέλλει Κοσμᾶν τε τὸν σταυροφύλακα καὶ Ἀναστάσιον τὸν χωρεπίσκοπον εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ. οἵτινες ἐλθόντες εἰς τὴν λαύραν καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν ἀκούσαντα καὶ ἐπὶ τὸν Ῥουβᾶν ἀναχωρήσαντα κατέβησαν πρὸς αὐτὸν ἔχοντες καὶ τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον καὶ λόγωι πλείονι παρακαλέσαντες καὶ μόλις πείσαντες ἤγαγον αὐτὸν πρὸς αὐτὴν ἐν τῶι οἰκοδομηθέντι πύργωι, ἐν ὧι τόπωι νῦν ἵδρυται ἡ τοῦ Σχολαρίου μονή. ἡ δὲ τὸν ἅγιον θεασαμένη καὶ περιχαρὴς γενομένη προσκυνήσασα αὐτῶι εἶπεν· νῦν ἔγνων ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὴν ἐμὴν ἀναξιότητα διὰ τῆς | σῆς παρουσίας. ὁ δὲ ἅγιος γέρων εὐλογήσας αὐτὴν λέγει· πρόσεχε σεαυτῆι, τέκνον, τοῦ λοιποῦ· διὰ γὰρ τὸ ὑπαχθῆναί σε τῆι Θεοδοσίου πονηρίαι τὰ πονηρά σοι καὶ πανέχθιστα συνέβη κατὰ τὴν Ἰταλίαν· ἀπόστηθι τοίνυν τῆς ἀλόγου φιλονικίας καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις τρισὶν ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις, τῆι τε ἐν Νικαίαι συνελθούσηι κατὰ Ἀρείου καὶ τῆι ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μακεδονίου καὶ τῆι ἐν Ἐφέσωι τὸ πρότερον συνελθούσηι κατὰ Νεστορίου δέχου καὶ τὸν ἐκφωνηθέντα ὅρον ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἀφισταμένη τῆς Διοσκόρου κοινωνίας Ἰουβεναλίωι τῶι ἐπισκόπωι Ἱεροσολύμων κοινώνησον. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπερευξάμενός τε καὶ συνταξάμενος αὐτῆι ἀνεχώρησεν. ἡ δὲ ὑπερθαυμάσασα τὴν τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς

OLVCp(n)

2 ἐξέλειπέν OC 6 *ΑΓ* n | ἀκούσασα ἡ μακαρία LC 8 εἰσιέναι OCn: εἰσελθεῖν LVp 9 λαῦρασ αὐτοῦ Vp 10 συχνότερον ἐκεῖσε Cn 12 τε fehlt O 12/13 ἀναζήτησιν V 14 ἀκούσαντα] ἀκούσαντα τοῦτον L 16 μόγισ V 17 νῦν ἵδρυται] συνίδρυται C 18 γεναμένη C γινομένη O 18/19 προσκυνήσασα αὐτῶι fehlt L 19 ἔγνω O 21 σεαυτὴν On 23 ἀλόγου LVCpn: αὐτοῦ O 26 τὸ fehlt p 27 νῦν O 28 καλχιδόνι C καλχιδῶνι O καλχηδόνι n 29 τῶι fehlt LVpn 30 καὶ συνταξάμενοσ fehlt O

ἀρετὴν τὰ παρ᾽ αὐτοῦ ῥηθέντα ἔργωι ἐπλήρωσεν ὡς ἀπὸ στόματος θεοῦ ἀκούσασα. παραυτίκα γὰρ ἐν τῆι ἁγίαι πόλει εἰσελθοῦσα καὶ διὰ τῆς μηνύσεως Κοσμᾶ καὶ Ἀναστασίου τῶν πρεσβυτέρων ἑνωθεῖσα τῶι ἀρχιεπισκόπωι ἐκοινώνησεν τῆι καθολικῆι ἐκκλησίαι πλῆθος πολὺ λαικῶν καὶ μοναχῶν τῶν ὑπὸ Θεοδοσίου πλανηθέντων διὰ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὴν ὑποδείγματος ἐπὶ τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψασα κοινωνίαν. τῶν δὲ δύο ἀρχιμανδριτῶν ὁ μὲν Ἐλπίδιος τὴν ἀπάτην ἀπο|τιναξάμενος τῆι ἐκκλησίαι ἡνώθη, ὁ δὲ Γερόντιος ἐπιμείνας p. 67
τῆι προτέραι ἀλόγωι ἐνστάσει συναπέστησεν ὀπίσω αὐτοῦ λαὸν ἱκανόν, μεθ᾽ οὗ δύο τινὲς μοναχοὶ ἐκ τῆς Ἐλπιδίου συνοδίας ἐξέβησαν ἐπιμείναντες τῆι ἀπάτηι Μαρκιανὸς καὶ Ῥωμανὸς καλούμενοι. ὧν ὃ μὲν περὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, ὃ δὲ ἐπὶ Θεκώαν τὴν κώμην κοινόβια συνεστήσαντο. ἡ μέντοι μακαρία Εὐδοκία τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ σταυροφύλακος εἰς τὴν λαύραν ὄντας τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μεταπεμψαμένη πρεσβυτέρους τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως χειροτονηθῆναι παρεσκεύασεν καὶ τὸν μὲν Γαβριήλιον προσλαβομένη ἡγούμενον τοῦ σεβασμίου οἴκου πεποίηκεν τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ πρώτου διακόνου Στεφάνου, Χρύσιππος δὲ ἐν τῆι ἁγίαι διαπρέψας Ἀναστάσει πολλὰ συγγράμματα κατέλειπεν πάσης ἀποδοχῆς ἄξια. ἡ δὲ μακαρία Βάσσα Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Στεφάνου τοῦ ἐπισκόπου Ἰαμνίας ἐκ τῆς λαύρας τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μεταστειλαμένη ἡγούμενον αὐτὸν κατέστησεν τοῦ ὑπ᾽ αὐτῆς κτισθέντος μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Τῶι ὀγδοηκοστῶι δευτέρωι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας $\overline{ΛΑ}$ 31
χρόνωι ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Σάβας παρακαλῶν μεῖναι

23. p. 50, **20** 82. Lebensjahr = August 458—August 459. Nach Vit. Sabae p. 227. 228. 231 kam Sabas im Frühjahr 457 zu Euthymios und wurde noch in diesem Jahr in das Koinobion des Theoktistos geschickt. Dies Datum wird bestätigt durch die Synchronismen p. 50, 20f.: Leo wurde am 7. Februar 457 zum Kaiser gekrönt [Chron. Pasch. p. 592, 18], Proterios am 28. März ermordet. Also ist statt ὀγδοηκοστῶι δευτέρωι zu setzen ὀγδοηκοστῶι: ob das falsche δευτέρωι der hsl. Überlieferung oder Kyrill oder seinen Gewährsmännern zuzuschreiben ist, wage ich nicht zu entscheiden.

OLVCp(n)

4 τῆι] τῆ ἁγία Cn | καὶ πλῆθοσ L πλῆθοσ δὲ C **5** πολὺν O πολλοὶ C τε καὶ C **6** ἐπέστρεψεν C **8/9** τῆ πρωτέρα ἐπιμείνασ L **14** ἐν τῆ λαύρα C | μεγάλου] μακαρίου L **15** ἁγίας] ἁγίασ χῦ τοῦ θῦ ἡμῶν Cn **15/16** παρεσκεύασεν χειροτονηθῆναι O **16** μὲν] μέγαν L | γαβρίλιον L **17/18** πεποίηκεν] ἐποίησεν nach Στεφ. C | καὶ—διακόνου O: fehlt LVCpn **19** κατέλιπεν p **21** μεταπεμψαμένη C **23** $\overline{ΛΑ}$ OLVC $\overline{ΛΔ}$ n

παρ' αὐτῶι· ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος τοῦτον δεξάμενος πρὸς ὀλίγον μὲν παρέδωκεν τῶι ἑαυτοῦ μαθητῆι Δο|μετιανῶι, μετέπειτα δὲ καλέσας αὐτὸν λέγει· οὐκ ἔστι δίκαιον, τέκνον, νεώτερόν σε ὄντα εἰς λαύραν μένειν, μᾶλλον νεωτέροις ἐν κοινοβίωι λυσιτελεῖ. πάνυ γὰρ παρεφυλάττετο ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐν τῆι ἑαυτοῦ λαύραι ἀγένειον δέξασθαι διὰ τὰς τοῦ πονηροῦ ἐνεργείας. καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν τῶι μακαρίτηι Θεοκτίστωι μετά τινος τῶν πατέρων δηλώσας αὐτῶι ὅτι δέξαι τὸν νεανίαν τοῦτον καὶ πρόσεχε αὐτῶι· ὡς γὰρ ἐγὼ ὁρῶ, διαπρέψαι μέλλει ἐν τῆι μοναχικῆι πολιτείαι. ἥτις προφητεία οὐ διήμαρτεν· μεγάλως γὰρ διέπρεψεν ὁ μακαρίτης Σάβας καὶ διεδόθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπ' ἄκρων τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας ἕως ἄκρων. οὗτινος τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰ κατορθώματα οὐ δυνατὸν ἐν παρεκβάσει γραφῆναι, ἀλλ' εἴπερ τῶι θεῶι φίλον, τὴν ἐν χερσὶ πραγματείαν εἰς πέρας ἀγαγὼν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ ἐν ἰδιαζούσηι πραγματείαι διηγήσομαι. οὔτε γὰρ ἐμοὶ ἀσφαλὲς ἀποκρύψαντι τὰς ὑπὸ ὁσίων ἀνδρῶν παραδοθείσας μοι θεαρέστους πράξεις τε καὶ πολιτείας οὔτε δίκαιόν ἐστιν ἀσεβῶν μὲν βίους παρὰ τοῖς ἔξωθεν τιμᾶσθαι ταῖς μνήμαις, τοὺς δὲ παρ' ἡμῖν εὐσεβείαι διενεγκόντας σιωπῆι καὶ λήθηι παραπέμπεσθαι. p. 6

Κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου τὴν Μαρκιανοῦ βασιλείαν διαδεξαμένου Τιμό|θεός τις ἐπίκλην Αἴλουρος τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν διέσεισέν τε καὶ διετάραξεν, Προτέριον τὸν τῆς πόλεως πρόεδρον ἐν τῶι ἁγίωι βαπτιστηρίωι κατασφάξας καὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἁρπάσας. ἐντεῦθεν τοίνυν πάσης Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως θορύβου καὶ ταραχῆς πληρωθείσης δύο ἀναχωρηταὶ ἀξιομνημόνευτοι ἐξελθόντες ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Νιτρίας ἦλθον ΛΒ p. 6

OLVCp(n)

1 παρ' OLCn: συν Vp 2 αὐτοῦ C 4 ἀλλὰ μᾶλλον O μᾶλλον γὰρ LVpn μᾶλλον δὲ C | κοινοβίοισ C 5 ἐν fehlt O | αὐτοῦ C 8/9 ὁρῶ ἐγὼ C 10 μακάριοσ LVp 14 πέρασ LVCpn: τέλοσ O 15 ἀποκρύψαι Cn 16 πράξεισ OC: αὐτοῦ [αὐτῶν n] πράξεισ LVpn 18 μνήμαισ OCn: μνείαισ LVp | ἡμῶν O 19 n schaltet nach παραπέμπεσθαι ein Kapitel ΛΕ über Gerasimos ein [Νέα Σιών 12 p. 564—566], das schon durch die Überlieferung als nichtkyrillisch erwiesen wird 20 ΛΒ OLVC Λϛ n 21 ἐπίκλην Αἴλουροσ fehlt n ἔλουροσ OLVC 22 τε fehlt C | Προτέριον: προτέριον τε LVCpn προτέριον δὲ O 23 τῆσ αὐτῆσ Vp | ἐν fehlt O | καὶ fehlt VCp 24 θρόνον ἁρπάσασ OLn: θρόνον ἥρπασεν C ἥρπασε θρόνον Vp 24/25 ἐντεῦθεν— αἰγυπτιακῆσ [πάσησ τῆσ αἰγυπτιακῆσ C τῆσ αἰγυπτιακῆσ πάσησ n] OCn: πάσησ τοίνυν ἐντεῦθεν αἰγυπτιακῆσ LVp 26 τοῦ ὄρους fehlt LVp

ἐν Παλαιστίνηι καὶ παρεγένοντο πρὸς τὸν σημειοφόρον Εὐθύμιον ὑπὸ τῆς περὶ αὐτοῦ πανταχόσε διαθεούσης φήμης ἑλκόμενοι, ἔμειναν δὲ παρ' αὐτῶι ἕκαστος ἐν ἰδιάζοντι κελλίωι. καὶ ὁ μὲν Καππαδόκης ἦν τῶι γένει, Μαρτύριος δὲ τῶι ὀνόματι, ὁ δὲ Ἡλίας μὲν ὠνομάζετο, τῆς δὲ Ἀραβίας ὑπῆρχεν. τούτους τοὺς δύο λίαν ἀγαπήσας ὁ τὸν νοῦν πεφωτισμένος Εὐθύμιος συχνότερον εἰς συντυχίαν προετρέπετο διορατικῶι ὄμματι μᾶλλον προβλέπων ὅτι τὸν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου μέλλουσι διαδέξασθαι θρόνον ἐν ἰδίωι καιρῶι ἕκαστος αὐτῶν. τούτους μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Κουτιλᾶ καὶ τοῦ Ῥουβᾶ κατὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς ἐλάμβανεν. οἵτινες διῆγον αὐτόθι σὺν αὐτῶι ἕως τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τόν τε ἀοίδιμον Γεράσιμον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀναχωρητὰς ἐρχομένους κατὰ κυριακὴν καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου τῶν ἀχράντων μυ|στηρίων μεταλαμβάνοντας. p. 70
ἐπειδὴ δὲ τὰ κελλία τῆς λαύρας στενὰ λίαν καὶ ἀπαραμύθητα ὑπῆρχον οὕτως αὐτὰ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου γενέσθαι κελεύσαντος, χρόνου τινὸς διελθόντος, ὁ μὲν Ἡλίας ἐπὶ τὴν Ἱεριχῶ κατελθὼν κελλίον ἑαυτῶι ἔξω τῆς πόλεως ᾠκοδόμησεν, ἔνθα νῦν ἵδρυται τὰ εὐαγῆ αὐτοῦ καὶ περιφανῆ μοναστήρια, ὁ δὲ Μαρτύριος εὑρὼν σπήλαιον κατὰ δυσμὰς τῆς λαύρας ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε ἡσύχαζεν εἰς αὐτό, ἔνθα καὶ μοναστήριον σὺν θεῶι περιφανέστατον συνεστήσατο.

Τῶι ὀγδοηκοστῶι τρίτωι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας ΛΓ 33
χρόνωι Ἰουβενάλιος μὲν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὸν τεσσαρακοστὸν τέ-

22f. 83. Lebensjahr = August 459—August 460; danach würde Anastasius Amtszeit im Juli 460 beginnen. Aber auch diesmal ist das Lebensjahr um zwei Einheiten zu hoch angegeben; nach Vita Sabae p. 234. 238 [vgl. auch Vita Cyriaci 3] wurde Anastasius schon Anfang Juli 458 Patriarch; Iuvenal muß in demselben Jahr gestorben sein. Die Dauer von dessen Patriarchat ist zu hoch angegeben; nach Coll. Auell. 46 p. 106, 10 hatte sein Vorgänger Praylios 417 sein Amt angetreten. An der Zahl ΜΔ ist nichts zu ändern; der Irrtum fällt Kyrill selbst oder der Tradition der Klöster zur Last.

OLVCp(n)

2 πάντοσε O πανταχοῦ C | ἔμειναν δὲ O: καὶ ἔμειναν LVCpn 3 αὐτοῦ L 5 ἀρραβίασ C 7 τοῦ fehlt C 10 τεσσαρισκαιδεκάτην OLC τεσσαρακαιδεκάτην p 15 ἐπεὶ O 16/17 χρόνου—διελθόντοσ fehlt C 17 δέ τινοσ V 18 ἵδρυνται LC 19 καὶ περιφανῆ fehlt C | εὑρὼν σπήλαιον LVCpn: ἐν σπηλαίω O 20/21 ἐν αὐτῶ VCp 21 καὶ fehlt C 22 ΛΓ OLVC ΛΖ n | τῆσ fehlt C

ταρτον ἐν τῆι πατριαρχίαι πληρώσας ἐνιαυτὸν τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, Ἀναστάσιος δὲ ὁ πολλάκις μνημονευθεὶς ψήφωι τοῦ λαοῦ παντὸς εἰς τὸν τοῦ Ἰακώβου ἀνάγεται θρόνον ἐν ἀρχῆι τοῦ Ἰουλίου μηνός. ὅστις τοῦ θρόνου κρατήσας καὶ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου προφητείας ἀναμνησθεὶς Φίδον τὸν μετ' αὐτοῦ τὸ πρὶν κατελθόντα εἰς τὴν λαύραν ἀναγνώστην καὶ τῆς προφητείας ἀκούσαντα διάκονον τῆς ἁγίας χειροτονήσας Ἀναστάσεως ἀπέστειλεν σὺν τῶι σταυροφύλακι πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον τήν τε τῆς προφητείας μηνύων πλήρωσιν καὶ παρακαλῶν κατελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι αὐτόν. ὁ δὲ μέγας | ἀντεδήλωσεν Εὐθύμιος λέγων· ἐμοὶ ἐράσμιόν ἐστιν, τιμιώ- p. τατε πάτερ, ἀπολαύειν ἀεὶ τῆς ὑμετέρας πατρότητος, πλὴν ὅτι τὸ πρὶν δεχόμενος ὑμᾶς οὐδαμῶς ὠχλούμην, νῦν δὲ ὑπερβαίνει τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν ἡ παρουσία τῆς ὑμετέρας μακαριότητος. δυσωπῶ τοίνυν τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα μὴ σκυλῆναι πρὸς τὴν ἐμὴν μετριότητα· εἰ δὲ κελεύετε παραγενέσθαι, δέχομαι μετὰ χαρᾶς. καὶ εἰ δέξομαι ὑμᾶς, πάντα παραβάλλοντα δέχομαι καὶ οὐκέτι συγχωροῦμαι καθίσαι ἐν τῶι τόπωι τούτωι. ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος διεκρίθη λέγων· εἰ θλῖψαι αὐτὸν ὑπάγω, οὐκέτι ἀπέρχομαι.

Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς φύλαρχος τῶν Σαρακηνῶν ὑπάρχων ἀπελ- ΛΔ θὼν εἰς Βόστραν διὰ συμβᾶσαν ἀνάγκην πειρασμῶι περιέπεσεν. ὑπὸ τινὸς γὰρ συμφυλάρχου κατασκευασθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ τὴν αὐτόθι ἀρχὴν διέποντος κρατηθεὶς ἐπὶ χρόνον ἐφυλάττετο. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ μέγας Εὐθύμιος γράφει τῶι τρισμακαρίωι Ἀντιπάτρωι τῶι τηνικαῦτα τὴν ἐκκλησίαν Βόστρων ἰθύνοντι καὶ τὰς τῆς θεογνωσίας ἀκτῖνας πανταχοῦ ἐκπέμποντι σπουδὴν ποιήσασθαι ἐλευθερῶσαι τὸν Τερέβωνα τῶν δεσμῶν τοῖς γράμμασιν συναποστείλας τὸν ἀδελφὸν Στεφάνου τοῦ ἐπισκόπου Ἰαμνίας Γαιανόν. ὁ δὲ ἐν ἁγίοις | p. Ἀντίπατρος τὰ γράμματα τοῦ μεγάλου δεξάμενος Εὐθυμίου τὸν μὲν

OLVCp(n)

1 ἐν—πληρώσασ ἐνιαυτὸν OLn: ἐνιαυτὸν ἐν — πληρώσασ C ἐν — χρόνον πληρῶσασ Vp   3 τοῦ ἁγίου C fehlt LVpn | θρόνον ἀνάγεται LVp   5 φεῖδον Vn, so durchweg | τὸν πρὶν L   6 καὶ τῆσ—ἀκούσαντα ἀναγνώστην V   7 χειροτονήσασ τῆσ ἁγίασ LVp | ἐχειροτόνησεν C καὶ ἀπέστειλεν C   8 τῆσ fehlt p   8/9 πλήρωσιν μηνύων [μηνοίων L] LCn   10 εὐθύμιοσ. ἀντεδήλωσεν Vpn   11 ἀεὶ fehlt V πλὴν] πριν C   12 ἐνοχλούμην L   14 δὲ καὶ C fehlt O   15 κελεύεισ p   16/17 ἐν—τοῦτο καθῆσαι C   19 ΛΔ OVC, Rand abgeschnitten L ΛΗ n | Σαρακηνὸς—ὑπάρχων] τῶν σαρακηνῶν φύλαρχοσ C   21 γὰρ τινὸσ LVCpn   22 δι' έποντοσ τὴν ἀρχὴν L | ὑπὸ p | καὶ fehlt C   25 σπουδῆ L   27 γαινόν O   28 εὐθυμίου δεξάμενοσ Vp

Τερέβωνα πάσης καταπλοκῆς ἐλευθερώσας καὶ ἐφοδιάσας τῶι μεγάλωι πατρὶ ἀπέστειλεν, τὸν δὲ Γαιανὸν κρατήσας Εὐθυμίου σπέρμα βουλόμενος παρ' ἑαυτῶι ἔχειν ἐπίσκοπον αὐτὸν τῆς πόλεως Μηδάβων ἐχειροτόνησεν.

Ἡ δὲ μακαρία Εὐδοκία ἐκκλησίας μὲν ὅτι πλείστας τῶι Χριστῶι ΛΕ 35 *ᾠκοδόμησεν, μοναστήρια δὲ καὶ πτωχεῖα καὶ γηροκομεῖα τοσαῦτα ἅπερ τῆς ἐμῆς οὐκ ἔστι δυνάμεως ἀριθμεῖν. μία δὲ τῶν ὑπ' αὐτῆς κτισθεισῶν ἐκκλησιῶν ἀντικρύς ἐστι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονῆς ὡς ἀπὸ σταδίων εἴκοσι ὀνομαζομένη τοῦ ἁγίου Πέτρου. ἐν ταύτηι λάκκον μέγαν ἐπιτάξασα γενέσθαι ἐν ταῖς τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ἡμέραις παρεγένετο τὸ ἔργον τοῦ λάκκου ἐπισκέψασθαι καὶ ἀτενίσασα εἶδεν τὴν λαύραν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡπλωμένην ἔχουσαν τὰ κελλία τὰ μοναχικὰ διεσπαρμένα κατὰ τὴν ἔρημον. καὶ κατενύγη σφόδρα καὶ τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο ἀναλογισαμένη τὸ φάσκον ὡς καλοί οἱ οἶκοί σου Ἰακώβ· αἱ σκηναί σου, Ἰσραήλ, ἀπέστειλεν τὸν ἡγούμενον τοῦ ἁγίου Στεφάνου Γαβριήλιον πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον παρακαλοῦσα ἐλθεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῆς αὐτοῦ εὐχῆς καὶ διδασκαλίας. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος ἐδήλωσεν αὐτῆι λέγων· ἐμὲ μὲν ἐν | σαρκὶ ὁρᾶν ἔτι μὴ προσδοκήσῃς· σὺ δέ, ὦ τέκνον, τί* p. 73 *περισπᾶσαι περὶ πολλά; καὶ νομίζω σε πρὸ χειμῶνος πρὸς κύριον ἀποδημεῖν. θέλησον τοίνυν διὰ τοῦ θέρους τούτου ἐπισυνάξαι ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὴν ἔξοδον ἑτοιμασθῆναι καὶ μὴ προσθήσῃς ἐν σαρκὶ οὖσα ἐμοῦ μνημονεῦσαι μήτε ἐγγράφως μήτε ἀγράφως, περὶ δόσεως λέγω καὶ λήψεως· ἀλλ' ὅτε πρὸς τὸν τῶν πάντων ἀπέλθῃς δεσπότην, ἐκεῖ μνημόνευσόν μου, ἵνα κἀμὲ μετ' εἰρήνης προσλάβηται, ὅταν θέλῃ καὶ ὡς θέλει ἡ αὐτοῦ φιλανθρωπία. ταῦτα ἀκούσασα ἡ μακαρία ἐλυπήθη σφόδρα, μάλιστα ἐπὶ τῶι λόγωι ὧι εἰρήκει μὴ προσθήσῃς ἐμοῦ μνημονεῦσαι ἐγγράφως ἢ ἀγράφως· ἐβούλετο γὰρ καταλεῖψαι αὐτῶι κατὰ διαθήκας πρόσοδον ἱκανήν. καὶ δρομαίως ἐπὶ τὴν ἁγίαν*

15 Num 24, 5

OLVCp(n)

1 *ἀπάσησ* O | *ἠλευθέρωσεν* C **2/4** *τὸν δὲ—ἐχειροτόνησεν* fehlt V **2/3** *ἔχειν σπέρμα βουλόμενοσ παρ' αὐτῷ* p *σπέρμα βουλόμενοσ ἔχειν παρ' αὐτῷ* L **5** ΛΕ OLVC **10** *μέγα* C **13/14** *κατηνύγη* O *κατανυγεῖσα* [*κατανυγῆσα* C] Cp **15** *σου*[1] fehlt C | *καὶ αἱ* O **24** *ὅταν* C | *τῶν* fehlt Ln | *ἁπάντων* Vp | *ἀπέλθεισ* C *ἀπέλθεσ* p **25** *μετ' εἰρήνησ κἀμὲ* p | *θέλει* L **26** *θέλη* OCp **28** *ἢ ἀγράφωσ* OCn: fehlt LVp **29** *διαθήκησ* pn | *εἰσ* V

πόλιν ὁρμήσασα καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον μεταστειλαμένη καὶ τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ῥηθέντα διηγησαμένη ἀπλήρωτον ὄντα τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐγκαινισθῆναι παρεσκεύασεν τῆι πεντεκαιδεκάτηι τοῦ Ἰουνίου μηνὸς καὶ τούτωι πολλὴν ἀφορίσασα πρόσοδον κύριον πάσης τῆς διοικήσεως κατέστησεν τὸν Γαβριήλιον. καὶ περιήρχετο πάσας τὰς ὑπ' αὐτῆς κτισθείσας ἐκκλησίας ἐγκαινίζουσα καὶ ἑκάστηι ἀρκοῦσαν ἀφορίζουσα πρόσοδον. τεσσάρων δὲ μηνῶν πλη|ρωθέντων μετὰ τὸν ἐγκαινισμὸν εὐσεβῶς p. 74 *καὶ θεαρέστως διαθεμένη εἰς χεῖρας θεοῦ τὸ πνεῦμα παρέθετο μηνὶ Ὀκτωβρίωι εἰκάδι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος.*

Τῶι ἐνενηκοστῶι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνωι ὁ Λς 36 *μέγας πατὴρ ἡμῶν Θεόκτιστος ἠσθένησεν ἀσθένειαν μεγάλην, εἰς ἣν καὶ ἐκοιμήθη μηνὶ Σεπτεμβρίωι τρίτηι ἀρχῆι τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. ὁ μέντοι ἡγιασμένος Εὐθύμιος κατελθὼν ἐπισκέψασθαι αὐτὸν καὶ βαρέως ἀσθενοῦντα θεασάμενος προσκαρτερήσας ἡμέρας τινὰς τὸν δρόμον τελέσαντα καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἐκδημήσαντα τὸν τρισμακάριον ἐκήδευσεν. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος γνοὺς τὸν μακάριον τελειωθέντα Θεόκτιστον καὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον τῆι κηδείαι προσκαρτεροῦντα προφάσεως δραξάμενος ἀσπάσασθαι αὐτὸν κατέρχεται μετὰ σπουδῆς καὶ τὸ λείψανον τοῦ τιμίου πατρὸς καταθέμενος τὰς χεῖρας τοῦ ἁγίου κρατήσας Εὐθυμίου κατεφίλει λέγων· ἀπὸ χρόνου ἐπεθύμουν τὰς ἁγίας ταύτας χεῖρας καταφιλῆσαι, καὶ ἰδοὺ ἠξίωσέν με ὁ θεός· καὶ τὰ νῦν παρακαλῶ σε, τίμιε πάτερ, πρῶτον μὲν εὔχεσθαι τῶι θεῶι ὥστε τὴν εἰς ἐμὲ πληρωθεῖσάν σου προφητείαν ἕως τέλους φυλαχθῆναι, ἔπειτα δὲ συνεχῶς γράφειν μοι καὶ κελεύειν περὶ τῶν δοκούντων. ὁ δὲ μέγας Εὐθύ-*

9 ind. XIIII = 1. Sept. 460—31. Aug. 461 11. 13 90. Lebensjahr = August 466—Aug. 467; ind. V = 1. Sept. 466—31. Aug. 467. Das gleiche Datum Vit. Sabae p. 231 14 Gen 25, 8 16 II Tim 4, 7 17 II Cor 5, 8

OLVCp(n)

2 *δηλωθέντα* V 3 *στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυροσ* Vp 6 *γαβρίλιον* L 7 *καὶ-ἀφορίζουσα* fehlt On | *ἀφορίζουσα ἀρκοῦσαν* C | *προσόδουσ* On 9 *πολιτευσαμένη* L 10 *τεσσαρισκαιδεκάτησ* OLC *τεσσαρασκαιδεκάτησ* V | *ἰνδικτιῶνοσ* O 11 Λς OLVC ΛΘ n 13 *ἐκοιμήθη* O: *ἀπέθανεν* LVCpn 13/14 *ἰνδικτιῶνοσ* OC *ἰνδίκτου* p 17 *τὸν*[1] fehlt Cp 18 *τελειωθέντα* fehlt L 21 *τιμίου*] *ὁσίου* C | *ἁγίου*] *ὁσίου* C 21/22 *κρατήσασ τοῦ ἁγίου εὐθυμίου* n 21 *κρατήσασ* fehlt LC 22 *Εὐθυμίου* fehlt C | *λέγων κρατῶν αὐτάσ* L 22/23 *ταύτασ χεῖρας*] *τὰσ χεῖράσ σου* p 25 *δὲ* fehlt O 25/26 *γράφειν μοι συνεχῶσ* p 26 *γράφειν—καὶ* fehlt C

μιος μετὰ | τῆς προσούσης αὐτῶι θεόθεν χάριτος ἀπεκρίνατο· τοῦτο p. 75 ἐγὼ τὴν μακαριότητα τὴν σὴν παρακαλῶ μνημονεύειν μου ἐν ταῖς πρὸς θεὸν πρεσβείαις. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἔφη· τοῦτο ἐγὼ μᾶλλον αἰτῶ καὶ αἰτῶν οὐ παύομαι· οἶδα γὰρ τῶν ἐν σοὶ θείων χαρισμάτων τὴν ἐνέργειαν καὶ τῆς τούτων πεπείραμαι δυνάμεως. ὁ δὲ γέρων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀπεκρίνατο· συγχώρησόν μοι, τίμιε πάτερ, καὶ δυσωπούμενος· πρόνοιαν ποιοῦ τούτου τοῦ μοναστηρίου. καὶ λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καὶ Θεοκτίστου τοῦ μακαρίου περιόντος σὺ ἦσθα ὁ τοῦ τόπου τούτου ἀντιλαμβανόμενος ὁ καὶ συστησάμενος αὐτὸν καὶ ἅγιον ἐξ ἀγρίου παραστήσας αὐτὸν τῶι Χριστῶι τῆι δυνάμει τοῦ ἐν σοὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ νῦν σοὶ τὰ σὰ παρατίθημι. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ συνταξάμενος αὐτῶι ἀνῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος Μάριν τὸν τοῦ Τερέβωνος θεῖον ἐνάρετον ὄντα καὶ ἤδη προβεβηκότα ἄξιον κρίνας καὶ ἱκανώτατον ψυχὰς ὁδηγῆσαι πρὸς τὸ θεῖον θέλημα ἡγούμενον τῆς μονῆς καταστήσας ἀνῆλθεν εἰς τὴν λαύραν αὐτοῦ. ὅστις Μάρις ἐπὶ δύο χρόνους τῆι ἡγουμενίαι ἐπιμείνας ἐτελεύτησεν καὶ κατελθὼν ὁ μέγας Εὐθύμιος τὸν μὲν ἀββᾶν Μάριν κατέθετο ἐν τῆι τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου θήκηι, Λογγῖνον δέ τινα | p. 76 ἀξιέπαινον κατέστησεν τῆς μονῆς ἡγούμενον.

Μετὰ μέντοι τὴν τελευτὴν τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου τοῦ ἐπισκόπου ΑΖ 37 Σκυθοπόλεως τελευτήσαντος Ὀλυμπίου χειροτονεῖται Κοσμᾶς ὁ σταυροφύλαξ ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς μητροπόλεως καὶ ὁ Χρύσιππος τὴν τοῦ σταυροφύλακος ἐγχειρίζεται λειτουργίαν, ἵνα καὶ ἡ περὶ τούτου προφητεία πληρωθῆι τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου· δι' ὃ κἀμοὶ τῶι ἁμαρτωλῶι ἐπῆλθεν ἐν θαύματι γεγονότι εἰπεῖν ἐκεῖνο τὸ γραφικὸν διότι οὐ μὴ ποιήσηι κύριος ὁ θεὸς πρᾶγμα, ἐὰν μὴ ἀποκαλύψηι παιδείαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς

26 Am 3, 7

OLVCp(n)

1 θεόθεν αὐτῶ Vp | τοῦτο] τούτω· O 3 σου πρεσβείαισ O πρεσβείαισ σου C 3 μᾶλλον ἐγὼ O 8 μακαρίτου p | ὁ LVCp: ὅτι O fehlt n 8/9 τούτου [τοῦδε Cp] τοῦ τόπου LCpn 9 ὁ Cn: fehlt OLVp 9/10 συστησάμενοσ—καὶ OCn: fehlt LVp 10 ἀγρίου LCp: ἀγρίων n ἁγίου OV 10/11 χαρίσματοσ πνσ ἁγίου Vp 11 τὰ σὰ σοὶ Vp 12 τὸν fehlt p 14 ἱκανώτατον ὄντα L 15 ἀπῆλθεν Vp 16 ἑαυτοῦ O 19 ἀξιεπαίνετον Vp 20 ΑΖ OLVC M n 23 καὶ fehlt C 23/24 περὶ τούτου ἡ V 25 τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο p 26 ποιήσει Cp 26/27 ἀποκαλύψει LVC 27 παιδείαν fehlt n | αὐτοῦ[1] OC: fehlt LVpn

προφήτας. οὗτος τοίνυν ὁ μακαρίτης Κοσμᾶς μεγάλως ἐν τῆι δευτέραι τῶν Παλαιστινῶν διέλαμψεν ἐπαρχίαι ἐπὶ τριάκοντα χρόνους τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν κρατύνας τε καὶ φαιδρύνας εἰς δύναμιν. ὁ δὲ τούτου ἀδελφὸς Χρύσιππος δώδεκα χρόνους ἀμέμπτως ὑπούργησεν ἐν τῆι τοῦ τιμίου σταυροῦ φυλακῆι, θαυμαστὸς συγγραφεὺς γεγονώς. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Γαβριήλιος πρεσβύτερος, ὡς εἴρηται, τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐπὶ εἴκοσι τέσσαρας χρόνους διαμείνας κτίσας ἑαυτῶι μικρὸν μοναστήριον ἐν τῆι ἐξ ἀνατολῶν κοιλάδι τοῦ σεβασμίου βουνοῦ τῆς ἁγίας Ἀναλήψεως ἀνεχώρει ἐκεῖσε ἀπὸ τῆς ὀγδόης ἡμέρας τῶν ἁγίων θεοφανίων καὶ | ἡσύχαζεν p. 7 ἕως τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου. καὶ τελευτήσας ἐν αὐτῶι τῶι μοναστηρίωι ἐν ταῖς τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἡμέραις ἐτάφη ἐκεῖσε ὀγδοήκοντα ἐτῶν γεγονὼς καὶ σημειοφόρος ἀναδειχθείς. εὐφυὴς δὲ λίαν ὑπάρχων καὶ φιλομαθὴς ἔμαθεν ὀρθῶς λαλεῖν τε καὶ γράφειν κατά τε τὴν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Σύρων φωνήν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐνταῦθα εἴρηται· ἐγὼ δὲ ἐπ᾽ αὐτὸν τὸν πατέρα ἡμῶν ἐπανέρχομαι.

Διηγήσαντό μοι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡσυχαστὴς ΛΗ καὶ ὁ ἀββᾶς Θαλλέλαιος ὁ πρεσβύτερος λέγοντες ὅτι ποτὲ ὄντων ἡμῶν εἰς τὴν πανέρημον διηγεῖτο ἡμῖν ὁ μακαρίτης Σάβας λέγων ὅτι ὅτε ἤμην ἐν τῶι κοινοβίωι, μετὰ τὴν τοῦ μακαρίτου Θεοκτίστου κοίμησιν ἀνέβην μετὰ τοῦ ἀββᾶ Λογγίνου τοῦ ἡγουμένου ἡμῶν πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον κατὰ τὸν Ἰαννουάριον μῆνα διὰ τὸ προπέμψαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν πανέρημον. καὶ πρόθυμόν με θεωρήσας ἔλαβεν κἀμὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ποιήσαντες εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἡμέρας τινὰς μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡλίαν ὄντος αὐτόθι σὺν ἡμῖν καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Γερασίμου λαβὼν ἐμὲ καὶ τὸν μακαρίτην Δομετιανὸν ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἐνδοτέραν ἔρημον. καὶ ἐν τῶι ταύ|την ἡμᾶς p. 7 διέρχεσθαι ἤλθομεν εἰς τόπους ἀνύδρους ἐκ ῥιζῶν μελαγρίων διαι-

OLVCp(n)

2 ἐπαρχία διέλαμψεν Vp 3 τε fehlt O 5 ἐν fehlt C 6 ὁ γαβριήλιοσ OLC γαβριήλιοσ ὁ Vpn 8 μοναστήριον μικρὸν Vp 9 βουνοῦ] ναοῦ V | ἀναλήμψεωσ C 13 ἔταφε p 13/14 γιγονῶσ ἐτῶν O 15 τέ[1] nach ἔμαθεν Cn | τὴν τῶν VCp τῶν n 16 σύρων καὶ ἑλλήνων C 18 ἡμῶν εὐθύμιον C 19 ΛΗ OLVC ΜΑ n | διηγήσατό Cn 20 θαλλέλεοσ L θαλέλαιοσ OCpn 21 διηγήσατο p 25 αὐτὸν] ἡμῖν L | εἰσ LVp | ἔρημον V 26 τῶν] τοὺσ C 27 Ἡλίαν] αἰμιλιανὸν n | ἐν ἁγίοισ OLn: ἀββὰ V μακαρίου C 30 ἀνύδρουσ τόπουσ Vp | μελιαγρίων O

τώμενοι, ἐγὼ δὲ ἔτι ἄπειρος ὢν τῆς ἐν ἐρήμωι διαγωγῆς ἐδίψησα λίαν, ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς δίψης μηκέτι με δύνασθαι βαδίζειν. στραφεὶς δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος καὶ θεωρήσας με ἐκλείποντα ἐσπλαγχνίσθη καὶ διαχωρίσας ἑαυτὸν ἀφ' ἡμῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενος τοῦ θεοῦ καὶ λέγων· κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων, δὸς ὕδωρ ἐν γῆι διψώσηι τὴν δίψαν τοῦ ἀδελφοῦ παραμυθούμενον. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λαβὼν τὸ μικρὸν σκαλίδιον ὃ ἐπεφερόμεθα διὰ τὰς τῶν μελαγρίων ῥίζας, ἔβαλεν μικρὸν ὀρύσσειν. ὡς οὖν ἐφάνη ὕδωρ, καλεῖ με καὶ δείκνυσί μοι αὐτὸ καὶ πιὼν καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἐδόξασα τὸν θεὸν τὸν τοιαῦτα θαυματουργοῦντα διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις χαρίσμασιν οἷς ἐκτήσατο ὁ μέγας Εὐθύμιος, ΛΘ 39 καὶ τοῦτο ἐδωρήθη αὐτῶι τὸ προγνῶναι αὐτὸν τήν τε τῆς κοιμήσεως ἡμέραν καὶ τὸ τί μέλλει συμβαίνειν τῶι ἑαυτοῦ τόπωι. ἐγὼ οὖν οὐκ ὀκνήσω καὶ τὰς περὶ τῆς αὐτοῦ κοιμήσεως τῶν πατέρων διηγήσεις ἐκθέσθαι σαφῶς. τῆι ὀγδόηι τοίνυν ἡμέραι τῶν ἁγίων θεοφανίων, ἐν ἧι μάλιστα ἔθος ἦν αὐτῶι ἐξιέναι ἐπὶ τὴν πανέρημον, συνελθόντες οἵ τε προπέμψαι αὐτὸν καὶ οἱ ἐξελθεῖν μετ' αὐτοῦ προσδοκῶντες, ἐν οἷς ἦσαν οἱ περὶ Μαρ|τύριον καὶ Ἡλίαν, θεασάμενοι ὅτι οὐδὲν διε- p. 79
τάξατο ἢ ἑτοιμάσατο, ὡς ἦν αὐτῶι ἔθος, λέγουσιν αὐτῶι· οὐκ ἐξέρχηι αὔριον, τίμιε πάτερ; ὁ δὲ ἅγιος ἀπεκρίθη λέγων· μένω τὴν ἑβδομάδα ταύτην καὶ τῶι σαββάτωι ἀπὸ νυκτῶν ἐξέρχομαι, προμηνύων τὴν ἑαυτοῦ τελευτήν. τῆι δὲ τρίτηι ἡμέραι ἐκέλευσεν παννυχίδα γενέσθαι τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου· ἐν ἧι ἀγρυπνίαι λαβὼν τοὺς πρεσβυτέρους εἰς τὸ διακονικὸν λέγει αὐτοῖς· ἀπὸ τοῦ νῦν ἄλλην ἀγρυπνίαν οὐ ποιῶ μεθ' ὑμῶν ἐν τῶιδε τῶι σαρκίωι. προσκέκληται γάρ με ὁ θεός· τοίνυν ἐξελθόντες πέμψατέ μοι Δομετιανὸν καὶ

23 Der Gedächtnistag des Antonius ist der 17. Januar; die Nachtfeier fällt also auf den 16/17.

OLVCp(n)

3 ἐκλιπόντα pn 4 διαχωρήσασ OVn | αὐτὸν Cn 6 παραμυθούμενοσ OCn 8 μελιαγρίων C | ἔβαλλεν V 12 ΛΘ OLVC ΜΒ n χαρίσμασιν fehlt p | ἐκέκτητο C | μέγασ οὗτοσ L 13 αὐτὸν O: fehlt LVCpn 14 αὐτοῦ ἡμίραν C 15 περὶ] παρὰ p 16 τοίνυν fehlt p 18 οἵ] ὅτι n | τε fehlt V 19 Ἡλίαν] αἰμιλιανὸν n καὶ θεασάμενοι Cn | οὐδὲ p 20 ἡτοιμάσατο Vpn ἑτοίμασεν C λέγουσιν OCn: εἶπον LVp ἐξέρχη OC: ἐξέρχεσαι pn ἐξέρχεσθαι LV ἐξέρχεσθε V[corr] 22 νυκτῶν] τὴν νύκτα C 23 αὐτοῦ Cn | ἡμέρα OCn: fehlt LVp | τὴν παννυχίδα C 27 ὁ fehlt C

συνάξατέ μοι τὸ πρωὶ πάντας ἐνταῦθα τοὺς πατέρας. καὶ πάντων παρ᾽ αὐτῶι συναχθέντων εἶπεν· ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐγὼ μὲν πορεύομαι εἰς τὴν ὁδὸν τῶν πατέρων μου· ὑμεῖς δὲ ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, ταύτας φυλάξατε τὰς ἐντολάς. ἀρχὴν καὶ τέλος πάσης ἀγαθοεργίας τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπην διὰ παντὸς κτήσασθε σύνδεσμον οὖσαν τῆς τελειότητος. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται βρωθῆναι ἄρτον ἄνευ ἁλός, οὕτως ἀμήχανον χωρὶς ἀγάπης ἀρετὴν κατορθῶσαι. πᾶσα γὰρ ἀρετὴ δι᾽ ἀγάπης καὶ ταπεινοφροσύνης βεβαιοῦται πείραι καὶ χρόνωι καὶ χάριτι. ἡ μέντοι ταπεινοφροσύνη ὑψοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ ὕψους πεσεῖν οὐκ ἐᾶι, ἐπείπερ ὁ μὲν ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω|θήσεται, p. 80 *ἡ δὲ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. μείζων δέ ἐστιν ἡ ἀγάπη τῆς ταπεινοφροσύνης· διὰ γὰρ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ὁ θεὸς λόγος καθ᾽ ἡμᾶς γεγονώς. δι᾽ ὃ ὀφείλομεν ἀδιαλείπτως αὐτῶι ἐκ θελήματος ἐξομολογεῖσθαι καὶ ὕμνους ἀναπέμπειν καὶ εὐχαριστίας, μάλιστα ἡμεῖς οἱ πραγμάτων κεχωρισμένοι βιωτικῶν καὶ ποικίλων, οὐ μόνον διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἡμῶν τῆς ἀπερισπάστου ζωῆς οὕτω τῆς κοσμικῆς ἐλευθερωθέντες συγχύσεως. δι᾽ ὅπερ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα καὶ τὴν τοῦ σώματος ἁγνείαν καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπην πάσηι σπουδῆι προσοίσωμεν αὐτῶι. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠρώτα αὐτοὺς λέγων· τίνα βούλεσθε ἔχειν ἡγούμενον; οἳ δὲ συμφώνως ἐψηφίσαντο Δομετιανόν. καὶ λέγει ὁ μέγας Εὐθύμιος· τοῦτο οὐκ ἔστιν δυνατόν· Δομετιανὸς γὰρ οὐ μένει μετ᾽ ἐμὲ ἐν τῶιδε τῶι βίωι εἰ μὴ ἡμέρας ἑπτά. καὶ ἐκπλαγέντες οἱ πατέρες ὅτι οὕτως μετὰ παρρησίας τὰ μέλλοντα προεμήνυεν, Ἡλίαν τινὰ οἰκονόμον τῆς κάτω μονῆς Ἱεριχούντιον τῶι γένει αἰτοῦνται ἡγούμενον. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος λέγει αὐτῶι ἐπὶ πάντων· ἰδοὺ πάντες οἱ πατέρες ἐψηφίσαντό σε πατέρα ἑαυτῶν καὶ ποιμένα· πρόσεχε τοίνυν σεαυτῶι καὶ παντὶ τῶι ποιμνίωι σου καὶ τοῦτο πρῶτον γίνωσκε ὅτι | εὐδόκησεν ὁ θεὸς κοινόβιον ταύτην γενέσθαι τὴν λαύραν καὶ* p. 81

5 Col 3, 14 — 9 Lc 18, 14 — 10 I Cor 13, 8 — 27 Act 20, 28

OLVCp(n)

1 *τῶ πρωὶ* C | *ἐνταῦθα* fehlt Cp 2 *παρ᾽ αὐτῶ* LVCpn: *αὐτῶν* O | *μὲν* fehlt L 3 *εἰς* fehlt p 4 *ταύτασ μου τὰσ ἐντολᾶσ φυλάξατε* C 7/8 *ἀρετὴν—ἀγάπησ* fehlt O 8 *χρόνω καὶ πεῖρα* V 9 *μέντοι*] *μὲν* C 11 *πίπτει* LVp 13 *θεῖοσ* p | *γεγονώς*] *γεγονῶσ ὡσ ἡμεῖσ* L 16/17 *τῆσ ἡμῶν* LVCpn 24 *προεφήτευσεν* C 25 *κάτω μονῆσ*] *καταμονῆσ* p | *ἱερουχούντιον* V | *αἱροῦνται* LV 27 *οἱ πατέρεσ* fehlt O 29 *ηὐδόκησεν* OCn

τοῦτο γίνεται οὐ μετὰ πολὺν χρόνον. καὶ διετάξατο ἐν ποίωι τόπωι οἰκοδομηθῆναι μέλλει τὸ κοινόβιον καὶ περὶ τῆς τούτου συστάσεως καὶ ξενοδοχίας καὶ τῆς εἰς τὸν τῆς ψαλμωιδίας κανόνα σπουδῆς καὶ περὶ τοῦ μὴ ἀμελεῖν τῶν ἐν θλίψει ἀδελφῶν τῶν μάλιστα ὑπὸ λογισμῶν βαρουμένων, ἀλλὰ διεγείρειν αὐτοὺς ἀεὶ καὶ νουθετεῖν. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν προβληθέντα ἡγούμενον· κηρύσσει δὲ τοῖς πᾶσι λέγων· ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, τὸν πυλεῶνα τοῦ μέλλοντος κτίζεσθαι κοινοβίου μὴ κλείσητε ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὴν εὐλογίαν χορηγήσει ὑμῖν ὁ θεός· τὰς ἐντολάς μου ἀτρώτους φυλάξατε καὶ ἐὰν εὕρω παρρησίαν πρὸς τὸν θεόν, ταύτην πρώτην αἴτησιν αἰτῶ παρ' αὐτοῦ εἶναί με τῶι πνεύματι μεθ' ὑμῶν καὶ τῶν μεθ' ὑμᾶς ἕως τοῦ αἰῶνος. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν ἅπαντας πλὴν Δομετιανοῦ μόνου. μείνας οὖν τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐν τῶι διακονικῶι τῆι νυκτὶ τοῦ σαββάτου ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν.

Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦν τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀγγελικόν, ἡ ἕξις M̄ 40
ἄπλαστος, τὸ ἦθος πραΰτατον. ἡ δὲ φαινομένη τοῦ σώματος αὐτοῦ ὄψις στρογγυλοειδής τε ὑπῆρχεν καὶ φαιδρὰ καὶ λευκὴ καὶ εὐόμματος· ἦν δὲ ὑποκό|λοβος τὴν ἡλικίαν καὶ ὁλοπόλιος ἔχων τὸν πώγωνα p. 82
μέγαν καὶ φθάνοντα ἕως τῆς κοιλίας καὶ ἀσινῆ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ. οὔτε γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἢ οἱ ὀδόντες τὸ παράπαν ἐβλάβησαν, ἀλλὰ στερρός τε καὶ πρόθυμος ὢν ἐτελειώθη. ἡ δὲ τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς ἑνδεκάτης

14/15 Gen 25, 8   22ff. ind. XI = 1. Sept. 472—31. Aug. 473; Leo cos. V = 473, 16. Regierungsjahr = 7. Febr. 472—6. Febr. 473. Der 20. Januar 473 fiel auf einen Sonntag. 5965 ist das Jahr 472/3 nach der alexandrinischen Weltära, die vom 1. Thoth (29. August) 5493 v. Chr. ab läuft und deren Jahr 5501 (8/9 n. Chr.) als das Jahr 1 der Inkarnation in der zitierten Chronographie angesetzt war. 97. Lebensjahr = Aug. 473—Aug. 474, um eine Einheit zu hoch, weil die zusammengezählten Jahre als volle gerechnet sind.

OLVCp(n)

3 τῆσ[1]] περὶ τῆσ C τὸν O | σπουδὴν O   5 βαρυνομένων L   7 μου fehlt C   9 ἀστρότουσ C | διαφυλάξατε Vp   11 καὶ—ὑμᾶσ OCn: fehlt LVp   12 μόνου OCn: fehlt LVp   12/13 τὰσ—ἡμέρασ fehlt p   16 M̄ OL 12 V 22 C 12 MΓ̄ n | ὅτι—ἀγγελικόν OCn: ἀγγελικὸν ἔχειν τὸ εἶδοσ LVp   17 πραότατον L   19 δὲ] δὲ καὶ Vp   20 καὶ[1] O: fehlt LVCpn | αὐτοῦ fehlt Cn   21 οἱ[2] fehlt L | ὀδόντεσ ἢ ἕτερον μέλοσ αὐτοῦ Cn | ἐβλάβη Cn   22 στερεόσ O

ἰνδικτιόνος ἀπὸ μὲν κτίσεως κόσμου, ἀφ᾽ οὗπερ χρόνος ἤρξατο τῆι τοῦ ἡλίου φορᾶι μετρεῖσθαι, ἔτους πέμπτου ἑξηκοστοῦ ἐνακοσιοστοῦ πεντακισχιλιοστοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου ἐκ παρθένου ἐνανθρωπήσεως καὶ κατὰ σάρκα γεννήσεως ἔτους πέμπτου ἑξηκοστοῦ τετρακοσιοστοῦ κατὰ τοὺς συγγραφέντας χρόνους ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων Ἱππολύτου τε τοῦ παλαιοῦ καὶ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων καὶ Ἐπιφανίου τοῦ Κυπριώτου καὶ Ἥρωνος τοῦ φιλοσόφου καὶ ὁμολογητοῦ. ὁ δὲ χρόνος τῆς αὐτοῦ ἐν σαρκὶ ζωῆς οὗτός ἐστιν· ἐξ ἀποκαλύψεως γεννηθεὶς καὶ τριέτης γεγονὼς ἀφιερώθη τῶι θεῶι ἐν ἀρχῆι τῆς Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλείας καὶ διελθὼν διὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα τῶι εἰκοστῶι ἐνάτωι ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας καὶ ποιήσας ἐν τῆι ἐρήμωι ἔτη ἑξήκοντα ὀκτὼ τελευτᾶι ἐτῶν ἐνενήκοντα ἑπτὰ ἐπὶ τῆς πέμπτης Λέοντος τοῦ βασιλέως ὑπατείας τῶι ἑξκαιδεκάτωι ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας. | φήμη δὲ (p. 8) διαδραμοῦσα καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου συνήγαγεν ἄπειρον ὄχλον μοναχῶν τε καὶ λαικῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος παραλαβὼν πλῆθος κληρικῶν τε καὶ στρατιωτῶν παρεγένετο εἰς τὴν λαύραν, μεθ᾽ οὗ παρῆσαν Χρύσιππός τε καὶ Γαβριήλιος καὶ Φίδος ὁ διάκονος. συνήχθησαν δὲ πάντοθεν καὶ οἱ τῆς ἐρήμου ἀναχωρηταί, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Γεράσιμος. πολλὰ δὲ παράδοξα θαύματα ἐποίησεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ λειψάνου, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς παρόντας καὶ μέχρις ὥρας ἐνάτης μὴ ἰσχύειν αὐτὸ καταθέσθαι, ἕως οὗ οἱ στρατιῶται κατ᾽ ἐπιτροπὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐδίωξαν τὸν ὄχλον. καὶ οὕτως οἱ πατέρες ἐνέβαλον αὐτὸ ἐν γλωσσοκόμωι καὶ κατέθεντο ἐν τόπωι τινὶ ἐπιτηδείωι. Μαρτύριος δὲ καὶ Ἡλίας ἔκλαιόν τε καὶ ἐθρήνουν τὴν στέρησιν τοῦ πατρός. τούτους ὁ ἀρχιεπίσκοπος διὰ τῆς παραθέσεως Χρυσίππου τοῦ σταυροφύλακος προετρέψατο πυκνάζειν αὐτῶι καὶ καταλείψας ἐν τῆι λαύραι Φίδον τὸν διάκονον ὡς ὀφεί-

OLVC, p [bis 19 διάκονος], (n)

1 ἰνδικτιῶνοσ O ἰνδίκτου p | χρόνου V χρόνον p 2—4 ἐνακοσιοστοῦ—ἑξηκοστοῦ fehlt L 2 ἐνναχοσιοστοῦ OVp 6 ὑπολύτου O | τε fehlt LVp 8 οὕτωσ pn 10 βασιλείασ θεοδοσίου—μεγάλου Cn | βασιλέωσ p 11 ἐννάτω OC 12 αὐτοῦ O | ἡλικίασ] ἡλικίασ χρόνω C 12/13 ὀκτὼ—ἐνενήκοντα fehlt Vp 13 καὶ ἑπτὰ p 14 βασιλείασ τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο Vp 16 λαικῶν τε καὶ μοναχῶν L | μὴν δὲ ἀλλὰ C 17 στρατιωτῶν OLCn: λαικῶν ὁμοῦ καὶ στρατιωτῶν Vp 18 γαβρίλιοσ L 19 συνήχθησαν — p. 64, 17 τὴν λαύραν fehlt p infolge Blattausfall im Cod. Parisin. 502 21 αὐτοῦ fehlt HOL 23 ἐννάτησ O 24 ἐπισκόπου Ln 25 αὐτὸν Cn

λοντα φροντίζειν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κοιμητηρίου πρὸς τὸ μετατεθῆναι τὸ τίμιον λείψανον εἰς πρέποντα τόπον ἀνελθὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἀπέστειλεν τεχνίτας καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκοδομὴν ὑπουργίαν ἅπασαν.

Ὁ δὲ μέγας Δομετιανὸς ὁ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν γνήσιος μαθητής, $\overline{MA}$ 41 ὁ ἐν κοινοβίωι εὐδοκιμήσας καὶ ἐν τῆι λαύραι ἀνδραγαθήσας καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις διαπρέψας καὶ ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη τῶι ἁγίωι πατρὶ διακονησάμενος, ὁ συναθλήσας αὐτῶι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ συμβασιλεύειν ἀξιωθεὶς ἐν τῆι τῶν οὐρανῶν βασιλείαι, ὁ εὐάρεστος τῶι θεῶι καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις ἀναδειχθεὶς οὐκ ἀπέστη τοῦ τόπου ἔνθα κατέκειτο τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου πατρός, ἕως συμπληρώσεως τῶν ἓξ ἡμερῶν. καὶ τῆι νυκτὶ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἐπιφαίνεται αὐτῶι ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐν δόξηι μεγάληι φαιδρῶι τῶι προσώπωι λέγων· δεῦρο ἐν τῆι ἡτοιμασμένηι σοι δόξηι· δυσωπηθεὶς γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐχαρίσατό μοι τὸ εἶναί σε σὺν ἐμοί. ταῦτα ἀκούσας ὁ Δομετιανὸς ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀπτασίαν τοῖς πατράσι διηγησάμενος ἐκοιμήθη ἐν χαρᾶι.

Ὁ δὲ διάκονος Φίδος πολλὴν σπουδὴν θέμενος ὠικοδόμησεν τὸ $\overline{MB}$ 42 κοιμητήριον ἐν τῶι τόπωι τοῦ σπηλαίου ἔνθα ἐν ἀρχῆι ἡσύχαζεν ὁ μέγας Εὐθύμιος. ὅπερ σπήλαιον καταλύσας ἐν μόνοις τρισὶ μησὶν ἔκτισεν οἶκον μέγαν καὶ θαυμαστὸν κεκαμαρωμένον. καὶ ἐν μὲν τῶι μέσωι τὴν τοῦ ἁγίου θήκην πεποίηκεν· ἑκατέρωθεν δὲ ἐσκεύασεν θήκας ἡγουμένων τε καὶ πρεσβυτέρων καὶ λοιπῶν ὁσίων ἀνδρῶν. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος προπέμψας τήν τε ἐπικειμένην πλάκα μετὰ τῆς ἀργυρᾶς χώνης καὶ τὰ κυκλοῦντα κάγκελλα κατῆλθεν εἰς τὴν λαύραν καὶ μετήνεγκεν τὸ τίμιον λείψανον εἰς τὸν ἑτοιμασθέντα τόπον οἰκείαις βαστάσας χερσὶν καὶ τοῦτο καταθέμενος ἀσφαλῶς πρὸς τὸ μηδένα δύνασθαι ἀνοῖξαι καὶ λείψανον ἀποσυλῆσαι ἐπέθηκεν τὴν πλάκα πήξας τὴν χώνην ὑπεράνω τοῦ στήθους αὐτοῦ. ἥτις χώνη ἀπὸ τότε μέχρι τῆς σήμερον ἀναβλύζει παντοδαπὰς εὐεργεσίας τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι. γέγονε δὲ ἡ τοῦ λειψάνου μετάθεσις μηνὶ Μαίωι ἑβδόμηι. καὶ οὕτως ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν σύναξιν ἐπιτελέσας Μαρ-

8. 9 Rom 14, 18

OLVC(n)

1 μετατεθῆναι Cn: μεταθῆναι OLV 4 $\overline{MA}$ OLV $\overline{MΔ}$ n | ὁ² fehlt C | πατρὸσ ἡμῶν fehlt O 6 ἁγίωι fehlt C 7 συμβασιλεύειν αὐτῶ L 10 πρὸσ ἡμῶν V | ἕωσ τῆσ V 12 ὁ fehlt V 13 σου O 14 καὶ ταῦτα C 17 $\overline{MB}$ OLVC | Φεῖδοσ V (so durchweg), C 19 μόνοισ fehlt C 20 θαυμάσιον L 21 κατεσκεύασεν O 24 ἀργυρῆσ O | κάγκελα Cn 25 μετέθηκεν O | τὸ—λείψανον fehlt V | τίμιον fehlt C | ἠτοιμασθέντα L 27 ἔθηκεν L 28 ἐπάνω C

τύριον καὶ Ἡλίαν μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν πρεσβυτέρους τῆς ἁγίας ἐχειροτόνησεν Ἀναστάσεως.

Καλεῖ δέ με ὁ καιρὸς διηγήσασθαι πῶς ἡ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου λαύρα εἰς κοινοβίου τάξιν μετεσκευάσθη. ΜΓ τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ πληρουμένου ἀπὸ τῆς Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου κοιμήσεως ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Λέων Λέοντα τὸν ἔκγονον αὐτοῦ κομιδῆι νήπιον ὄντα διάδοχον τῆς βασιλείας καταλείψας ἐτελεύτησεν. ὅντινα ἐπ' ὀλίγους μῆνας τῆι βασιλείαι ἐπιζήσαντα Ζήνων ὁ γεννήσας αὐτὸν διεδέξατο τελευτήσαντα. τότε δὴ Βασιλίσκος τις τυραννήσας καὶ τὴν βασιλείαν ἁρπάσας Ζήνωνος ἐπὶ τὴν Ἰσαυρίαν φυγόντος ποιεῖ ἐγκύκλιον κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. τῶι δὲ ἕκτωι τῆς κοιμήσεως τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου χρόνωι ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ἐτελειώθη ἐν Χριστῶι ἐν ἀρχῆι τοῦ Ἰουλίου μηνός· Ζήνων δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν βασιλείαν ὑπέστρεψεν Βασιλίσκον χειρωσάμενος. τότε δὴ Μαρτύριος ὁ ἀνωτέρω πολλάκις μνημονευθεὶς τὴν πατριαρχείαν διαδεξάμενος παρρησιαστικώτερον γράφει τῶι βασιλεῖ Ζήνωνι καὶ Ἀκακίωι τῶι ἀρχιεπισκόπωι Κωνσταντινουπόλεως περί τε τῆς τῶν Ἀποσχιστῶν ἀκαταστασίας καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν γενομένων ἐν τῆι ἁγίαι πόλει νεωτερισμῶν. τότε γὰρ οἱ καταλειφθέντες ἐν τῆι ἁγίαι πόλει Ἀποσχισταὶ Γερόντιον ἀρχιμανδρίτην

6ff. Leo I. starb am 18. Januar 474, nachdem er 473 seinen Enkel, den Sohn Zenons und Ariadnes der Tochter Leos, Leo II. zum Mitregenten erhoben hatte; am 29. Januar wurde Zenon der Mitregent seines Söhnchens und nach dessen Tod, noch in demselben Jahre, Alleinherrscher. Sofort danach erhob sich Basiliskos. Am 9. Januar 475 verließ Zenon Constantinopel und floh nach Isaurien. Vgl. Abhdlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 184f. — 12ff. Das 6. Jahr nach dem Tod des Euthymios = 21. Januar 478—20. Jan. 479; also starb Anastasius Anfang Juli 478; nicht genau Vit. Sabae p. 238. Zenon war nach der Niederlage des Basiliskos schon im August 476 nach Constantinopel zurückgekehrt, vgl. a. a. O. und Sitzungsber. d. Heidelberger Akad. d. Wiss. 13, 12 p. 2[1].

OLVC(n)

1 εἰσ—πόλιν fehlt C 2 ἁγίασ] ἁγίασ πόλεωσ L 3 ΜΓ OVC, Rand abgeschnitten L ΜΕ n 6 ἔγγονον Ln 7 ὃν L 8 τῆσ βασιλείασ On 9 βασιλίσκου τυραννήσαντοσ V 10 καὶ fehlt C | ἁρπάσαντοσ ζήνωνόσ τε V | ζήνωνοσ—φυγῶντοσ [φυγόντοσ καὶ n] τὴν βασιλείαν ἁρπάσασ Cn φυγόντοσ] φυγόντοσ καὶ τὴν βασιλείαν ἀναρπάσασ L 11 ἐνκύκλιον C | καλχιδῶνι O καλχιδόνη C καλχηδόνι n 14 τὸν βασιλίσκον C 16 τῶι] τῶ τε L 19 ἐν τῆ ἁγία πόλει γενομένων LCn

ἔχοντες παραπλήσια τῶν πάλαι ὑπὸ Θεοδοσίου τολμηθέντων ἐπεχείρουν διαπράξασθαι τῶι ῥηθέντι ἐγκυκλίωι ἐπερειδόμενοι. καὶ ἀποστέλλεται Φίδος ὁ διάκονος μετὰ τῶν γραμμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει. ὅστις Φίδος τὰς τοῦ πατριάρχου δεξάμενος ἀποκρίσεις κατελθὼν εἰς Ἰόππην καὶ ἐπιβὰς πλοίωι διαπερῶντι εἰς Κούρικον καὶ κατὰ τὸ Παρθενικὸν γεγονὼς πέλαγος τοῦ πλοίου συναρπασθέντος ναυαγίωι περιέπεσεν νυκτὸς ἐπικειμένης. καὶ ὁ θέλων αὐτὸν σωθῆναι θεὸς ᾠκονόμησεν ξύλου τινὸς αὐτὸν ἐπιλαβέσθαι. ἐν τοιαύτηι οὖν θλίψει καὶ ἀνάγκηι γεγονὼς ὑπόμνησιν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου λαβὼν προσηύχετο λέγων· ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ πάντα τὰ δυσχερῆ εὐχερῆ ποιῶν, διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου ἐξελοῦ με ἐκ τῆς φρικτῆς ταύτης καὶ φοβερωτάτης ἀνάγκης. καὶ πάλιν ἔλεγεν· ἅγιε πάτερ Εὐθύμιε, ἰδοὺ καιρὸς βοηθείας· βοήθησόν μοι καὶ λύτρωσαί με ἐκ ταύτης τῆς ἀνάγκης. καὶ ταῦτα τῶι Φίδωι εἰπόντι ἐπιφαίνεται ὁ μέγας Εὐθύμιος περιπατῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. ἐμφόβου δὲ τοῦ Φίδου γεγονότος λέγει ὁ μέγας Εὐθύμιος· μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι Εὐθύμιος ὁ τοῦ θεοῦ δοῦλος. γίνωσκε δὲ ὅτι οὐκ ἀστεία ἡ ὁδός σου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. οὐδὲ γάρ τινα ὄνησιν φέρει τῆι μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὸ σὲ νῦν ἀνέρχεσθαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. πορεύου τοίνυν καὶ τῶι μὲν ἀποστείλαντί σε εἶπον· τάδε λέγει ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Εὐθύμιος· μηδὲν περὶ τῶν Ἀποσχιστῶν τὸ σύνολον μεριμνήσηις. παρὰ γὰρ κυρίου γίνεται ἐν ταύταις ἡ τελεία ἕνωσις καὶ ἐπὶ τῆς σῆς ἱεραρχίας γενήσεται ἐν Ἱεροσολύμοις μία ποίμνη ἑνὸς ποιμένος. αὐτὸς δὲ ἄπελθε εἰς τὴν ἐμὴν λαύραν καὶ κοινόβιον οἰκοδόμησον ἐν ὧι τόπωι τὸ ἐμὸν ᾠκοδόμησας κοιμητήριον τὰ κελλία πάντα ἐκ θεμελίων καταλύσας· οὐ γὰρ βούλεται ὁ θεὸς λαύραν εἶναι ἐν ἐκείνωι τῶι τόπωι, κοινόβιον δὲ μᾶλλον τὴν λαύραν γενέσθαι ηὐδόκησεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Φίδος συνέθετο τῶι ἁγίωι οὕτως ποιεῖν, οὐκ ᾔδει δὲ ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἁγίου, ἀλλ' ἐδόκει ὅραμα

23 Ioh 10, 16

OLVC(n)

1 τοῖσ—τολμηθεῖσιν Cn | ὑπο θεοδοσίου πάλαι V 2 ἐνκυκλίω C 3 φεῖδοσ VCn, so alle drei durchweg | τῶν fehlt VC 5 διαπεροῦντι OV | κώρυκον L 6 πέλαγοσ γεγονὼσ O | πλοὸσ V 8 ᾠκονόμησεν fehlt V | ἐπιλαβέσθαι αὐτόν O | ἐν τῇ O 9 τοίνυν LVCn | ἀνάγκῃ καὶ θλίψει L 11 ὁσίου σου V 12 καὶ φοβερωτάτησ fehlt C 14 τῆσ ἀνάγκησ ταύτησ V 14/15 τοῦ φείδου εἰπόντοσ LV 15 ἐπιφαίνεται αὐτῶ O 16/17 μὴ—Εὐθύμιοσ fehlt O 17 δὲ LVCn: οὖν O 20 εἰπὲ Cn 20/21 ὁ—θεοῦ O: fehlt LVCn 24 ᾠκοδόμησον LVCn 27 εὐδόκησεν V 28 Mς n

βλέπειν. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος σκεπάσας αὐτὸν τῶι ἑαυτοῦ παλλίωι ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνηι καὶ ἀναρπασθεὶς ὁ Φίδος καὶ ὡς οἶμαι κατὰ τὸν ᾿Αμβακοὺμ μετάρσιος γεγονὼς ὡς ἐν ῥιπῆι ὀφθαλμοῦ ηὑρέθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν μηδενὸς τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθανόμενος. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καὶ τὸ θεόσδοτον ἐκεῖνο παλλίον ἀποθέμενος, ὅπερ ἦν περιβεβλημένος, καὶ τὰ ἴδια ἱμάτια ἐνδυσάμενος, τὸ μὲν παλλίον ἄφαντον γέγονεν, αὐτὸς δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν λέγει· νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἀπέστειλεν κύριος τὸν ἅγιον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό με ἀπὸ πικροῦ θανάτου. καὶ ταῦτα διηγησάμενος τῆι ἑαυτοῦ μητρὶ φιλοχρίστωι οὔσηι καὶ ἀκούσας παρ᾿ αὐτῆς ὅτι ὅσα συνέθου τῶι ἁγίωι, ἀνυπερθέτως ποίησον, εἰσελθὼν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον πάντα καθεξῆς διηγήσατο. ὃ δὲ θαυμάσας ἀποκρίθη λέγων· ὄντως προφήτης κυρίου ὁ μέγας Εὐθύμιος. τοῦτο γὰρ πᾶσιν ἡμῖν προεῖπεν μέλλων ἐν Χριστῶι τελειοῦσθαι. ἄπιθι τοίνυν ἐπὶ τὴν τοῦ κοινοβίου οἰκοδομὴν καὶ ἔχεις κἀμὲ συνεργοῦντά σοι ἐν πᾶσιν. λαβὼν οὖν ὁ Φίδος ἕνα μηχανικὸν καὶ πλῆθος τεχνιτῶν καὶ ὑπουργίαν πολλὴν κατέβη εἰς τὴν λαύραν | καὶ ᾠκοδόμησεν τὸ κοινόβιον καὶ περιετείχισεν καὶ ὠχύ- p. 90
ρωσεν αὐτό. καὶ τὴν μὲν παλαιὰν ἐκκλησίαν ἀριστητήριον πεποίηκεν καὶ ὑπεράνωθεν τὴν νέαν ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίαν, ἔκτισεν δὲ καὶ πύργον ἔνδον τοῦ κοινοβίου ὀχυρώτατον ἐν ταὐτῶι καὶ ὡραιότατον, συνέφθασεν δὲ ἐν τῶι μέσωι εἶναι τοῦ κοινοβίου τὸ κοιμητήριον. τὴν δὲ τοῦ κοινοβίου τοποθεσίαν καλὴν οὖσαν τοῦ ὁρᾶσθαι διὰ τὴν ἐνάρετον ὁμαλότητα καὶ μοναχοῖς πρὸς ἄσκησιν ἐπιτηδείαν διὰ τὴν τῶν αὐτῆς ἀέρων εὐκρασίαν τε καὶ μεσότητα διαγράψαι τῶι λόγωι πειράσομαι. | p. 91
λόφος τοίνυν ἐστὶ σμικρότατος ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως περιεχόμενος ὑπὸ δύο κοιλάδων σεμνοτάτων συνερχομένων κατὰ τὸ νότιον μέρος καὶ ἀλλήλαις ἑνουμένων. ἐπὶ μέντοι τὸ βόρειον μέρος πεδιάς ἐστι λίαν τερπνοτάτη ἐπὶ τρισὶ περί που ἡπλωμένη σταδίοις, τῆς δὲ πεδιάδος πρὸς βορρᾶν χείμαρρός ἐστι καταφερόμενος ἐξ αὐτῆς

3 Bel et drac. 36

OLV, C [bis 27 *ἐπὶ μὲν τὸ*], p [von 17 *καὶ ᾠκοδόμησεν* an], (n)

3/4 *τὸν—εἰσ* fehlt Cn 6 *ὅπερ—περιβεβλημένος* fehlt C | *ἐνθέμενοσ* O 7 *σεαυτὸν* C 9 *τοῦ πικροῦ* O 11 *καὶ εἰσελθὼν* O *εἰσελθὼν οὖν* L 12 *ἀπεκρίνατο* C 13 *θῡ* [*κῡ* n] *ἐστιν* Cn | *εἶπεν* V 14 *κω̅* O 20 *τερπνώτατον* L 25 *λόγοσ* O | *μικρότατοσ* V | *τε* fehlt V 26 *δύο* fehlt V | *σεμνοτάτων* fehlt C 27 *μέντοι*] *μὲν* C | *τὸ* fehlt p | *βόρειον*—p. 66, 29 *βασιλικὴν κα-* fehlt C durch Blattausfall 28 *σταδίουσ* O

που τῆς ἀνατολικῆς ῥίζης τοῦ σεβασμίου βουνοῦ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναλήψεως. κατ’ αὐτὴν δὲ τὴν πεδιάδα ὅ τε πύργος ἐστήρικται καὶ τὸ τοῦ κοινοβίου ἐκβάλλει θυρώριον. καὶ ἔστιν ὁ τόπος ὅλος ἥμερος καὶ πάνυ θαυμάσιος, μέσους, ὡς εἴρηται, λαχὼν ἀέρας. τῶν μὲν γὰρ ψυχροτέρων τόπων ὑπάρχει θερμότερος, τῶν δὲ καυματηρῶν ψυχρότερος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν ὑγροτέρων τόπων ὑπάρχει ξηρότερος καὶ τῶν πάνυ ξηροτέρων ὑγρότερος.

Πληρωθείσης δὲ τῆς τοῦ κοινοβίου οἰκοδομῆς τε καὶ κοσμήσεως MΔ 44
ἐν μόνοις τρισὶν ἔτεσιν τῆι πολυχειρίαι καὶ σπουδῆι ἐβούλοντο οἱ πατέρες κατ’ αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ’ ἣν μετετέθη τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐν τῶι καινῶι κατετέθη κοιμητηρίωι, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ κοινόβιον ἐγκαινίσαι· ἀλλ’ ἐστενοχωροῦντο ὕδωρ μὴ ἔχοντες. ὀλιγομβρίας γὰρ γενομένης κατ’ αὐτὴν τὴν ἔρημον λάκκος ὕδωρ οὐκ ἐδέξατο καὶ τοῦ Μαίου μηνὸς εἰσεληλυ|θότος p. 92
τῆς αὐτῆς ἐρήμου μόλις τῶι χειμῶνι βρεχομένης, ὡς ἴσασιν οἱ πολυχρόνιον πεῖραν αὐτῆς ἐσχηκότες, εἰκότως βροχὴ οὐ προσεδοκᾶτο. δι’ ὃ ἐν ἀπορίαι πολλῆι γεγονότες οἱ περὶ τὸν ἡγούμενον Ἡλίαν καὶ τὸν διάκονον Φίδον ἐδήλωσαν τῶι τε ἀββᾶι Λογγίνωι τῆς κάτω μονῆς καὶ τῶι ἀββᾶι Παύλωι ἡγουμένωι ὄντι τῆς Μαρτυρίου μονῆς ἀποστεῖλαι τὰ ἄλογα τῶν ἀμφοτέρων μοναστηρίων, ὅπως μετὰ τῶν ἀλόγων τῆς ἡμετέρας μονῆς μετακομίσωσιν ὕδωρ ἀπὸ Φαρῶν, καὶ ἡτοιμάζοντο τῆι νυκτὶ ἐξιέναι ἀπὸ τοῦ κρούσματος. ἐν ἧι νυκτὶ φαίνεται ὁ μέγας Εὐθύμιος τῶι μακαρίτηι Ἡλίαι λέγων· τί ποιοῦσιν τὰ ἄλογα σήμερον; καὶ εἰπόντι αὐτῶι· διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς ὕδωρ εἰς Φαρὰν ὑπάγουσιν, ἐπετίμησεν λέγων· καὶ διὰ τί ἀμελήσαντες οὐκ ἐδεήθητε τοῦ θεοῦ, ὀλιγόπιστοι; μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ κυρίου δοῦναι ὑμῖν ὕδωρ; ὁ ἐκ τῆς ἀκροτόμου πέτρας ἐξαγαγὼν ὕδωρ θεὸς λαῶι ἀπειθοῦντι καὶ ἀντιλέγοντι καὶ διψῶντι τῶι Σαμψὼν

28 Exod 17, 6 — 29 Ies 65, 2 — Iud 15, 19

OLVp(n)

1/2 χῦ—ἡμῶν LVpn: τοῦ κῦ ἡμῶν ῑῡ χῦ O   3 ἐκβάλλει LVp ἐκβάλλον n: εἰσβάλλει O   4 πάνυ καὶ Vp πάνυ Ln   5 ἀέροσ O   6 δὲ fehlt L | καυματερῶν Vp   9 MΔ OLV MZ n   12 καινῶ Opn: κοινῶ LV   14 γενομένησ—αὐτὴν γὰρ L   15 ὁ λάκκοσ Vpn   16 βρεχομένησ fehlt O   17 αὐτοῖσ p | προσεδοκεῖτο O   18 πολλῆ On: fehlt LVp   19 τε fehlt L   23 ἐνιέναι L   25 αὐτῶι fehlt O   26 Φαρῶν p   27 ἰσχύσει p | ἡ fehlt L   29 σαμψῶ OL

ἀπὸ σιαγόνος ὄνου ἀναβλύσας ὕδωρ οὐ δώσει καὶ ὑμῖν χρήιζουσιν; ναὶ λέγω ὑμῖν δώσει, ἐὰν μετὰ πίστεως αἰτήσητε αὐτόν. μὴ τοίνυν τὰ ἄλογα ἐπὶ τὸ ὕδωρ πέμψητε, ἀλλ' ἐπιρίψατε ἐπὶ τὸν θεὸν τὴν μέριμναν ὑμῶν, καὶ σήμερον πρὸ ὥρας τρίτης γο|μοῦνται ὑμῶν οἱ p. 9 δύο μεγάλοι λάκκοι. ἀναστὰς οὖν καὶ διηγησάμενος τὸ ὅραμα τῶι τε μακαρίτηι Φίδωι καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἀπέστειλεν τὰ ἄλογα εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. ὅτε οὖν ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν, ἀνέβη νέφος καὶ ἐξεχέθη ὄμβρος πολὺς κύκλωι τοῦ μοναστηρίου καὶ μόνου, καὶ πρὸ ὥρας τρίτης ἐγομώθησαν οἱ δύο μεγάλοι λάκκοι καὶ εὐθὺς ἐπαύσατο ἡ βροχή. ὁ τοίνυν ἀρχιεπίσκοπος Μαρτύριος γνοὺς τὸ γενόμενον θαῦμα μετὰ πολλῆς δαψιλείας παραγέγονεν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ μοναστηρίου. καὶ γέγονεν ἡ ἀγρυπνία μετὰ λαμπρᾶς φωταγωγίας καὶ ποιοῦντες τὴν σύναξιν κατέθεντο ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον λείψανα ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, Ταράχου καὶ Πρόβου καὶ Ἀνδρονίκου, | μηνὶ Μαίωι ἑβδόμηι ἔτους δεκάτου ἀπὸ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου κοιμήσεως. χρόνου δέ τινος διελθόντος ὁ διάκονος Φίδος ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη πόλεως Δώρων προσαγορευομένης.

Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐν τῶι παρόντι λόγωι ἐπιμνησθῆναι τῆς τῶν ME ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀποσχιστῶν τελείας ἑνώσεως πρὸς τὸ δεῖξαι ἐναργῶς τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐν τῆι θαλάσσηι ῥηθέντα εἰς τὸν αὐτὸν πληρωθέντα καιρόν. τοῦ γὰρ ἀρχιεπισκόπου Μαρτυρίου τῆι γενομένηι ἐν τῆι θαλάσσηι ὀπτασίαι καὶ ὑποσχέσει τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου πιστεύσαντος καὶ πᾶσαν μέριμναν ἀποτιναξαμένου ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἀββᾶς Μαρκιανὸς ἐν τοῖς περὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ τόποις ἤδη κοινόβιον συστησάμενος πάντας τοὺς Ἀποσχιστὰς αὐτόθι συναθροίσας ἐκ θείας τινὸς ἐπιπνοίας κινηθεὶς λέγει πρὸς αὐτούς· ἕως πότε, πατέρες, φιλονικοῦμεν διελεῖν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας μὴ ἐπιστάμενοι τὸ τέλειον θέλημα τοῦ θεοῦ; σκοπήσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς μήπως οἰόμενοι τὴν βασιλικὴν κα-

3 Ps 54, 23 — I Petr 5, 7 — 15 10. Jahr nach Euthymios Tod = 20. Januar 482—19. Jan. 483

OLV, p [bis 15 Ἀνδρονίκου], (n)

3 ἐπιρρίψατε Ln 4 γεμοῦνται p 6 τε fehlt V | ἀπέστειλαν V 7 ὁ fehlt O 8 ἐξεχύθη pn | καί² fehlt L 9 τρίτησ fehlt O | ἐγεμίσθησαν Vpn 14 καί² fehlt Opn 15 μηνὶ — p. 82, 7 σχεδὸν περι- fehlt p infolge Blattausfalls im Cod. Par. 502 18 ME OLVp MH n | ἐν fehlt O 19 δεῖξαι OLn: δέξασθαι V | ἐνεργῶσ L 20 λεχθέντα O 23 ἀποτιναξάμενοσ V 25 ἁγίαν fehlt L | ἤδη fehlt O 27 κινηθεὶσ fehlt V | φιλονεικοῦμεν Vn

τέχειν ὁδὸν ἀνοδίαι ὁδεύομεν. τὸ γὰρ οἴεσθαι κωλύει τὸ εἶναι. ἑαυτοὺς τοίνυν δοκιμάσωμεν εἰ ἐσμὲν ἐν τῆι πίστει, καὶ τῶι ἀποτολικῶι ἀκολουθοῦντες ὑποδείγματι βάλωμεν κλήρους ἐκ προσώπου τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν μοναχῶν καὶ εἰ μὲν ὁ κλῆρος ἐπὶ τοὺς μοναχοὺς ἔλθηι, μείνωμεν ὅπερ ἐσμέν· εἰ δὲ ἐπὶ τοὺς ἐπισκόπους, τῆι ἐκκλησίαι κοινωνήσωμεν. καὶ τούτων οὕτως λεχθέντων ὁμονοήσαντες ἔβαλον τοὺς κλήρους καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ τοὺς ἐπισκόπους. καὶ πληροφορηθέντες ἅπαντες ἐκ συμφώνου εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσῆλθον ἐκδεδωκότες ἑαυτοὺς τῆι πρὸς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἑνώσει. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος τούτους δεξάμενος ἐκέλευσεν τὰ φῶτα γενέσθαι τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ ἐπετέλεσεν πάνδημον ἑορτὴν μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν τε μοναχῶν καὶ τῶν πολιτῶν καὶ γέγονεν εὐφροσύνη μεγάλη ἐν ταῖς πλατείαις Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆι τῆς ἑνώσεως χαρᾶι. καὶ ἐκοινώνησεν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἀποσχιστῶν πλὴν Γεροντίου τοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἐπὶ τεσσαρακονταπέντε ἔτη τὰ τῆς μακαρίας Μελάνης μοναστήρια κυβερνήσαντος καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ ἐπὶ Θεκώαν μοναστήριον συστησαμένου, οἵτινες τῆι ἀλόγωι φιλονικίαι ἐμμείναντες καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἰδίων ἐκβληθέντες μοναστηρίων ὧδε κἀκεῖσε περιφερόμενοι ἐτελεύτησαν ἀκοινώνητοι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος·

ἐν δὲ τοῖς Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως χρόνοις αἱ σκηναὶ τῶν Σαρακηνῶν M̄ς 46 αἱ συστᾶσαι ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου ὑπὸ βαρβάρων ἐρημώθησαν, οἱ δὲ πρῶτοι τῶν ἐν αὐταῖς Σαρακηνῶν ἄλλας σκηνὰς ἔκτισαν πλησίον τῆς τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου μονῆς ἐκκλησίαν κἀκεῖσε συστησάμενοι. ἀλλ' οἱ βάρβαροι πάλιν ἐπελθόντες αὐτοῖς κἀκεῖσε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ αἰχμαλώτισαν· οἱ δὲ λοιποὶ εἰς διαφόρους ἐσκορπίσθησαν κώμας. γέγονε γὰρ τότε σύγχυσις μεγάλη καὶ

2 Act 1, 26

OLV, C [von 1—τέχειν ὁδὸν an], (n)

4 τῶν fehlt O 7 τοὺς[1] fehlt V | εἰσ LV 8 εἰσῆλθον [ἦλθον n] εἰσ τὴν ἁγίαν πόλιν Cn 9 αὐτοὺσ C | ἁγίαν fehlt V | κοινωνία τὲ καὶ ἑνώσει C 10/11 τῆσ ἁγίασ ἀναστάσεωσ γενέσθαι L τῆσ ἁγίασ γενέσθαι ἀναστάσεωσ Vn 11 ἐτέλεσεν O 12 τῶν[2]] τῶν κληρικῶν ὁμοῦ καὶ τῶν V 15 τοῦ[2] fehlt On | χρόνουσ C 16 μελανίησ LC 17 θεκῶαν τὴν κώμην C | μοναστήρια LV 17/18 φιλονεικία LV 18 μοναστηρίων ἐκβληθέντεσ C 21 M̄ς OLVC | τοῦ βασιλέωσ fehlt O 22 ἐν ἁγίοισ OLn: ἁγίου VC 23 ἠρημώθησαν Cn | αὐτοῖσ VC 24 κακεῖ C ἐκεῖσε n 25 ἀλλ' οἱ] ἀλλὰ C 26 αἰχμαλώτευσαν VC ἠχμαλώτευσαν Ln

φοβερὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ὑπὸ τῆς ἐπ᾽ ἀδείας τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς.

Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Ἡλίας ὁ καλὸς τῆς Εὐθυμίου ἀγέλης ποιμὴν ΜΖ ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνους τὴν μονὴν κυβερνήσας καὶ πλεῖστα κατορθώματα ἐν αὐτῆι διαπραξάμενος ἐτελεύτησεν. Συμεωνίου δέ τινος Ἀπαμέως ἐπὶ τρεῖς χρόνους τῆς αὐτῆς μονῆς κρατήσαντος καὶ ἐν Χριστῶι τελειωθέντος Στέφανός τις Ἄραψ τῶι γένει τὴν ἡγουμενίαν διεδέξατο γνήσιον ἀδελφὸν ἔχων Προκόπιον μὲν ὀνομαζόμενον, τῆς δὲ Καισαρέων ἐκκλησίας πρεσβύτερον, οὗτινος τελευτήσαντος πᾶσαν ὁ Στέφανος τὴν γονικὴν περιουσίαν τῶι μοναστηρίωι προσεκύρωσεν. ἐν τοῖς αὐτοῦ χρόνοις Ἀντιοχεύς τις Καισάριος καλούμενος καὶ ἐν ἀρχαῖς πολιτικαῖς πολλάκις εὐδοκιμήσας ἐλθὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ χρονοτριβήσας πάθει σωματικῶι περιέπεσεν δεινοτάτωι καὶ ἠνέχθη εἰς τὴν μονὴν καὶ ἐκ τοῦ ἐλαίου τῆς τοῦ σημειοφόρου Εὐθυμίου θήκης ἀλειψάμενος πάσης σωματικῆς ἀθρόως ἀπηλλάγη νόσου. ταύτης οὖν τυχὼν τῆς εὐεργεσίας πολλὴν μὲν προσήνεγκεν εὐλογίαν, ἑτέραν δὲ ὑπέσχετο διδόναι καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτόν. ὁδεύων δὲ ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν παρέβαλεν ἐν Τριπόλει Στεφάνωι τῶι ἐπισκόπωι. ὧιτινι διηγεῖτο περί τε τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου χάριτος καὶ τῆς εἰς αὐτὸν προελθούσης εὐεργεσίας· Λεόντιος δέ τις νεώτερος τοῦ ἐπισκόπου ἀνεψιὸς ἀκούσας καὶ ἀναπτερωθεὶς τὴν διάνοιαν ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν καὶ ἀπετάξατο. καὶ ἐν τῆι μοναχικῆι προκόψαντα αὐτὸν πολιτείαι μεταπεμψάμενος ὁ ἐπίσκοπος Στέφανος ἡγούμενον πεποίηκεν τοῦ σεβασμίου οἴκου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λεοντίου καὶ διάδοχον τῆς ἐπισκοπῆς οὐ μετὰ πολὺ καταλιπὼν αὐτὸν ἐτελεύτησεν.

Νεῖλος δέ τις τοῦ μοναστηρίου πρεσβύτερος ἐπέμπετο εἰς Ἀντιό- ΜΗ χειαν διὰ τὴν ὑποσχεθεῖσαν παρὰ Καισαρίου εὐλογίαν. ὅστις ἐν Τριπόλει κατὰ πάροδον γεγονὼς καὶ παρὰ Λεοντίωι τῶι ἐπισκόπωι δεξιωθεὶς ἐπίσκοπος χειροτονεῖται Ὀρθωσιάδος. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Στέφανος τὴν Εὐθυμίου μονὴν αὐξήσας καὶ πλουτίσας εἰς δύναμιν καὶ ἑξακόσια νομίσματα ἐν χαράγματι ἐκ περιουσίας γονικῆς ταύτηι

OLVC(n)

3 ΜΖ OLV ΜΘ n 6 αὐτοῦ C 8 γνήσιον δὲ C 9 πρεσβύτεροσ O 11 αὐτοῖσ O 13/14 περιέπεσεν σωματικῶ Cn 14 ἐνεχθεὶσ Cn νέχθη V 15 θήκησ] θήκησ λαβὼν καὶ L 18 παρέβαλων C 19 τε fehlt O 25/26 πολὺν — αὐτὸν χρόνον C 27 ΜΗ VC 22 L p. 69, 16 O 22 Ν n 29 καὶ fehlt V 31 πλουτήσασ LVCn

καταλιπὼν ἐτελειώθη μηνὶ Ἰαννουαρίωι εἰκάδι δευτέραι τὸν εἰκοστὸν πρῶτον ἐν τῆι ἡγουμενίαι πληρώσας χρόνον. Θωμᾶς δέ τις Ἀπαμεὺς τὴν Εὐθυμίου ἀγέλην παραλαβὼν εὐθηνοῦσαν ἠλάττωσεν. ἐν τοῖς αὐτοῦ χρόνοις ἦλθεν πάλιν εἰς τὴν μονὴν ὁ ἐνδοξότατος Καισάριος καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἑστίασιν προτραπεὶς καὶ ἐν τῶι ἀρίστωι παρ' αὐτοῦ ἀκούσας ὅτι ἔχομεν ἐν τῶι διακονικῶι μερίδας τινὰς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ πανσέπτου σταυροῦ, ἅσπερ τῶι μοναστηρίωι Κοσμᾶς τε καὶ Χρύσιππος οἱ σταυροφύλακες κατὰ καιροὺς ἐδωρήσαντο, ἐξ ὧν μερίδων ὁ ἡγούμενος Στέφανος ἐνέβαλεν εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ γεγονότα τῶι μοναστηρίωι σταυρὸν ὁλόχρυσόν τε καὶ διάλιθον, εἶπεν ὁ Καισάριος· διὰ τὸν κύριον, ἀξιωθῶμεν προσκυνῆσαι καὶ ἵνα δώσηις ἡμῖν μίαν μερίδα. ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦτο ποιῆσαι συνθέμενος λαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνηι τῆι ὥραι τῆς μεσημβρίας ἐν τῶι διακονικῶι ἤνοιξεν τὰ ἁρμάρια τῶν κειμηλίων καὶ προσκυνήσαντες οἱ περὶ Καισάριον ἔλαβον τὴν μερίδα. καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ διακονικοῦ κελλίον προετράπησαν εἰς ἀγάπην. Θεόδοτος δέ τις Γαλάτης τὴν τοῦ ἀριστητηρίου διακονίαν ἐκπληρῶν τούτοις ὑπηρέτει. ὅστις εἰσερχόμενος διὰ τοῦ διακονικοῦ καὶ ἐξερχόμενος τῶν ἁρμαρίων ἠνεωγμένων τὰ ῥηθέντα ἑξακόσια νομίσματα ἐν τρισὶν ὄντα κοδρίοις ἀπὸ ἑνὸς τῶν ἁρμαρίων κλέψας ἔμεινεν ὑπηρετῶν. ὁ μέντοι ἡγούμενος ἀπολῦσαι θέλων τοὺς περὶ Καισάριον κλείσας μετὰ θορύβου τὰ ἁρμάρια καὶ μὴ νοήσας τὸ γεγονὸς ἀπέλυσεν ἐκείνους μετὰ εὐχῆς. ὁ δὲ Θεόδοτος ἕωθεν ἀναστὰς προσεποιήσατο τὸν ὀργιζόμενον καὶ κατεβόα τοῦ ἡγουμένου λέγων· οὐκ ἔνι σωθῆναι εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅτι πολὺς αὐτοῦ ἐστιν ὁ περισπασμός· καὶ ἄλλα τινὰ φλυαρήσας ἐξῆλθεν τοῦ μοναστηρίου τὸ χρυσίον ἔχων. ἀνερχόμενος δὲ ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ἄντικρυς τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου καθίσας καὶ ἀπὸ ἑνὸς τῶν κοδρίων πεντήκοντα νομίσματα λαβὼν ἔθηκεν τὰ τρία ὑποκάτω λίθου μεγάλου καὶ σημειωσάμενος τὸν τόπον εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ μισθωσάμενος ἄλογα ἐπὶ Ἰόππην καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα κατέβη λαβεῖν τὸ χρυσίον. καὶ ἐγγίσας τῶι λίθωι ὑπὸ ὄφεως φοβερωτάτου ὑποκάτωθεν τοῦ λίθου ἐξελθόντος καταδιω-

OLVC(n)

1/2 *εἰκοστωπρῶτον* C 2 *χρόνον* O: *ἐνιαυτόν* LVCn | *δέ* fehlt LV 4 *αὐτοῦ οὖν* O 5/6 *ἀκούσασ παρ' αὐτοῦ* C 8 *καιροὺσ* OCn: *κλήρουσ* LV 9 *γενόμενον* V 11 *δώσεισ* C 16 *κελλίον* fehlt O 17 *ἐκπληρῶν* O: *ἐκτελῶν* LVCn 18/19 *ἀνεωγμένων* On *ἠνεωγμένων ὄντων* C 21 *τοὺς*] *τοῖσ* C 25 *τινὰ*] *πολλὰ* V 32 *κάτωθεν* LVCn

χθεὶς ἐνεποδίσθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην. καὶ τῆι ἑξῆς πάλιν κατελθὼν καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θηρίου ἐπὶ πολὺ διάστημα καταδιωχθεὶς οὐ παρεχωρήθη. τῆι τρίτηι τοίνυν ἡμέραι πάλιν περὶ τὸν τόπον γεγονότα αὐτὸν ἐναέριός τις δύναμις ἐπελθοῦσα ἀσώματος ὥσπερ βάκλωι τινὶ πλήξασα ἔρριψεν κατὰ τὴν ὁδὸν ἡμιθανῆ. Λαζαριῶται δέ τινες κατὰ τὸν τόπον γενόμενοι τοῦτον ἐρριμμένον εὑρόντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσήγαγον καὶ ἐν τῶι νοσοκομείωι ἀπήγαγον. ἐν ὧι χρονοτριβήσας τῶν πόνων ἐπιτεινομένων βλέπει τινὰ κατ᾿ ὄναρ ἱεροπρεπῆ ὀργίλως πρὸς αὐτὸν λέγοντα· ἀδύνατόν σέ ἐστιν τῆς κλίνης ταύτης ἀναστῆναι, εἰ μὴ τὸ κλαπὲν χρυσίον τῆι Εὐθυμίου μονῆι ἀποδώσηις. τότε μεταστειλάμενος τὸν τοῦ μοναστηρίου ξενοδόχον ὡμολόγησεν περὶ τοῦ χρυσίου. καὶ μαθόντες οἱ περὶ τὸν ἡγούμενον Θωμᾶν καὶ Λεόντιον τὸν δευτεράριον ἀνέβησαν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἀκούσαντες παρ᾿ αὐτοῦ ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐγγίσαι τῶι τόπωι ἔνθα ἐστὶν τὸ χρυσίον, διὰ τὸ κατοικοῦν θηρίον, λέγει ὁ ἀββᾶς Λεόντιος· ἐλθὲ καὶ δεῖξον ἡμῖν τὸν λίθον μακρόθεν· ἡμεῖς γὰρ τὸν ὄφιν ἐκεῖνον οὐ φοβούμεθα. καὶ λαβόντες αὐτὸν ζώιωι ἐπικαθήμενον εἰς τὸν τόπον ἤγαγον καὶ τὸ μὲν χρυσίον ὑπὸ τὸν λίθον εὗρον πεφυλαγμένον μηδαμῶς τοῦ θηρίου φανέντος, τὸν δὲ Θεόδοτον ἀβλαβῆ ἀπέλυσαν τῶν παρ᾿ αὐτοῦ σκορπισθέντων περιφρονήσαντες. ὀκτὼ τοίνυν χρόνους τὴν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου κυβερνήσας μονὴν ὁ Θωμᾶς ἐτελεύτησεν μηνὶ Μαρτίωι εἰκάδι πέμπτηι τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος ἔτους ἑβδομηκοστοῦ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου κοιμήσεως· Λεόντιος δὲ τὴν ἡγουμενίαν παρέλαβεν ὁ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς τὴν ἐμοὶ σεβασμίαν μονὴν εἰσδεξάμενος.

22 Beide Datierungen ergeben den 25. März 542

OLVC(n)

1/3 καὶ τῆι — παρεχωρήθη fehlt C 2 διωχθεὶσ Ln 2/3 παρεχωρεῖτο LVn 4 ἀέριοσ V 5 ἔριψεν O | κατὰ—ὁδὸν fehlt C 6 ἐρριμένον Cn | ἁγίαν τε Ln 7 εἰσήγαγον—νοσοκομείωι fehlt C | ἀπήγαγον OL: ἀνήγαγον C διήγαγον n ἀπέθεντο V | ἐν ὧι χρονοτριβήσασ] καὶ χρονοτριβήσασ C χρονοτριβήσασ δὲ n 8 τῶν—ἐπιτεινομένων [ἐπιγινομένων O] OLCn: fehlt V | κατ᾿ ὄναρ τινὰ LV τινὰ Cn 9 σοι Cn | ἀποστῆναι O ἀναστῆσαι n 10 τῆσ—μονῆσ V | ἀποδόσεισ O ἀποδόσησ C 16 λίθον] τόπον C 17 ἐπὶ V | ἤγαγον καὶ O: καὶ n fehlt LVC 18 τὸ] τὸν L | ἐπὶ V | ηὗρον C | μηδαμοῦ L 19/20 τὸ—σκορπισθὲν V τὸν—χρυσὸν σκορπισθέντα n 21 μονὴν κυβερνήσασ LCn 22 τῆς[2]] ἀπὸ τῆσ L 24 καμὲ C

Ὅσα μὲν οὖν περὶ τοῦ θεοφόρου Εὐθυμίου ἤκουσα καὶ ἔγνων καὶ ΜΘ 49 οἱ πατέρες μου διηγήσαντό μοι, οὐκ ἀπέκρυψα ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῶν εἰς γενεὰν ἑτέραν, ἀλλὰ ἀπήγγειλα καὶ ἀνεγραψάμην πρὸς τὸ ταῦτα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς παραπεμφθῆναι· ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ ἐπὶ ἐμοῦ γεγονότα θαύματα ἀπὸ τῆς τούτου θήκης καὶ μνήμης γραφῆι παραδοῦναι ἔτι τῶν εὐεργετηθέντων περιόντων καὶ τῶν ταῦτα θεασαμένων. τὰ γὰρ νῦν ἐπ᾿ ὄψεσιν πάντων ἐκ τῆς αὐτοῦ θήκης προερχόμενα θαύματα οὐ μόνον ἀξιοθαύμαστα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ἀξιομνημόνευτα· πείθει γὰρ τοὺς ἐντυγχάνοντας καὶ τοῖς ἤδη περὶ αὐτοῦ ῥηθεῖσιν μὴ ἀπιστεῖν. ποίωι δὲ τρόπωι καὶ χρόνωι τὴν μονὴν οἰκῆσαι ἠξιώθην, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐρῶ. ἔτους τοίνυν ἑξκαιδεκάτου τῆς παρούσης θεοφυλάκτου βασιλείας ἐν κλήρωι ἐκκλησιαστικῶι καταλεγόμενος ἀπεταξάμην ἐν τῶι τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης εὐαγεῖ μοναστηρίωι, ὡς καὶ αὐτὸς οἶσθα, ὦ πατέρων ἄριστε καὶ φιλοτεκνότατε Γεώργιε, καὶ τοῦ τῶν μοναχῶν σχήματος διὰ τῆς ὑμετέρας χειρὸς ἀξιωθεὶς μετὰ εὐχῆς καὶ παραθέσεως ὑμῶν ἀπελύθην ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, ἀφορμὴν μὲν ποιησάμενος τὸν γεγονότα ἐν Ἱεροσολύμοις τῆς νέας ἐκκλησίας ἐγκαινισμὸν τῆς πανενδόξου καὶ θεοτόκου Μαρίας, τὸ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ἐπιποθήσας τὴν ἔρημον οἰκῆσαι. μέλλων δὲ ἐξιέναι ἐκ τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπόλεως ἐντολὰς ἔλαβον παρὰ τῆς ἐμῆς φιλοχρίστου μητρὸς μηδὲν τὸ σύνολον τῶν εἰς ψυχὴν συντεινόντων διαπράξασθαι χωρὶς γνώμης καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ θεσπεσίου ἡσυχαστοῦ Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου οἰκοῦντος ἐν τῆι λαύραι τοῦ μακαρίου Σάβα καὶ πάσαις λάμποντος ταῖς κατὰ θεὸν ἀρεταῖς, μήποτε, λέγουσά μοι, τῆι τῶν Ὠριγενιαστῶν πλάνηι συναπαχθεὶς ἐκπέσῃς ἐκ προοιμίων τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. ἐγὼ τοίνυν ἐν τῆι ἁγίαι πόλει γεγονὼς καὶ τοὺς ἁγίους

11 Iustinians 16. Regierungsjahr = 1. April 542—31. März 543. Kyrill reiste also im November 542 [ind. VI Vita Iohann. Silent.] von Skythopolis nach Jerusalem und trat im Juli 543 in das Kloster des Euthymios ein [ind. VI a. a. O.] — 25ff. Das Edict Iustinians gegen Origenes wurde im Februar der V. Indiction [542] in Jerusalem publiciert, Vita Sabae p. 366

OLVC(n)

1 ΜΘ OLVC ΝΑ n 2 αὐτοῦ C 3 τὸ fehlt V 4 παραπεμφθῆναι γενεαῖσ Cn 5 ἐπεμοὶ C | καὶ μνήμησ fehlt n 5 μνήμησ ἄξια C 6/7 καὶ—θεασαμένων fehlt C 6 καὶ τῶν fehlt O 16 χειρὸσ fehlt C 19 παναγίασ ἐνδόξου L 20 δὲ fehlt L 23 θεσπεσίου καὶ C 25 λάμποντα O

καὶ σεβασμίους προσκυνήσας τόπους σὺν τῶι ζωοποιῶι ξύλωι τοῦ παναγίου σταυροῦ καὶ πρὸς τὸν μνημονευθέντα θεσπέσιον ἄνδρα γενόμενος καὶ ἀκούσας παρ᾽ αὐτοῦ ὅτι εἰ βούληι σωθῆναι, τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου οἴκησον μονήν, κατῆλθον διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ παρὰ τοῖς ἐκεῖσε πατράσι χρονοτριβήσας περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἐνεχθεὶς εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονὴν ἐδέχθην ὑπὸ Λεοντίου τοῦ πατρὸς τῆς μονῆς.

Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἠνέχθη τις μοναχὸς ἀπὸ τῆς μονῆς $\overline{N}$ *τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου δεινῶς ἐνοχλούμενος, ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης Κιλικίας κώμης Τομεσσοῦ ὁρμώμενος, Παῦλος δὲ προσαγορευόμενος, καὶ ἐτέθη ἐν τῶι κοιμητηρίωι παρὰ τῆι θήκηι τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου. οὗτινος μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ὀφθέντος ἐν μεσονυκτίωι καὶ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπελάσαντος ἀνελθὼν ὁ Παῦλος ἐν τῆι ἐκκλησίαι τῆι ὥραι τῆς νυκτερινῆς ψαλμωιδίας ἐπὶ πάντων ἡμῶν ἐξωμολογεῖτο τῶι θεῶι κηρύττων τὸ γενόμενον εἰς αὐτὸν θαῦμα. καὶ γνόντες οἱ τοῦ κοινοβίου αὐτοῦ ἦλθον ἰαθέντα αὐτὸν λαβεῖν· αὐτὸς δὲ οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας ἐξήιει μεθ᾽ ἡμῶν εἰς τὰ ἔργα τοῦ κοινοβίου. καὶ ποτὲ ὄντων ἡμῶν ἔξω εἰς τὴν ἔρημον συλλογῆς ἕνεκεν μαννουθίων ἠρωτήθη παρ᾽ ἡμῶν ὁ Παῦλος πῶς καὶ δι᾽ ἣν αἰτίαν ἔπαθεν καὶ ποίωι τρόπωι ἰάθη. καὶ τῆι πρὸς ἡμᾶς ἀγάπηι θαρρῶν ἀνυποστόλως διηγεῖτο ἡμῖν λέγων· ἐγὼ εἰς τὸ κοινόβιον διακονίαν πιστευθεὶς καὶ ἐκ τοῦ σεπτοῦ θυσιαστηρίου τὰ κλειδία λαβὼν τὸν τοῦ θεοῦ φόβον παρωσάμενος τὰ μὲν ἐνοσφισάμην, τὰ δὲ περιφρονήσας ἐσκόρπισα ἀγνοῶν ὅτι πάντα τὰ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν εὐαγῶν οἴκων τῶι θεῶι ἀφιέρωται ὡς ἀπὸ καρποφοριῶν ὄντα. πληρώσας τοίνυν τὴν διακονίαν καὶ ἀποδοὺς τῶι ἁγίωι θυσιαστηρίωι τὰ κλειδία ὑπό τινων ἀδελφῶν προετράπην εἰς δεῖπνον καὶ πιὼν οἶνον εἰς κόρον ἦλθον τοῦ καθευδῆσαι. καὶ ἄφνω ἐπέρχονταί μοι αἰσχροὶ λογισμοὶ καὶ παραδεχόμενόν με εὑρηκότες τὸν νοῦν μου σφοδρῶς διετάραξαν καὶ λοιπὸν οὕτως διεγενόμην ὡς συμπαρούσης μοι γυναικὸς καὶ συνανακειμένης. τοῖς τοιούτοις οὖν*

OLVC(n)

1 *τόπουσ προσκυνῆσασ* C **2** *σεβασμίου* O | *καὶ] καὶ τὸν* V **3** *γενάμενοσ* O | *βούλει* L **4** *ὤκησον* LVC | *καὶ κατελθὼν* Cn **8** $\overline{N}$ OLVC, Rand abgeschnitten L $\overline{NB}$ n **10** *τομεσσοῦ* OV: *τὸ μέσου* L *τοῦ μέσου* Cn **10/11** *Παῦλοσ—προσαγορευόμενοσ* fehlt O **11** *ἐντέθη* C | *παρ᾽ αὐτῆι τη* C **14** *ὁ Παῦλοσ* fehlt C | *ψαλμωιδίασ] δοξολογίασ* L **15** *γινόμενον* L **19** *μανουθίων* [*μανουθείων* O] OC **22** *ἐν τῶ κοινοβίω* C **25** *ἀφιέρονται* C **31** *τοῖσ* fehlt O

συνδυάζων λογισμοῖς αἰφνίδιον, φησίν, θεωρῶ τοῦ δαίμονος τὴν ἐνέργειαν ἐρχομένην κατ' ἐμοῦ ὡς νέφος σκοτεινόν, ἐξ οὗ τὴν διάνοιαν σκοτωθεὶς ἔμεινα παιδευόμενος καὶ βασανιζόμενος ἐπὶ ἡμέρας πλείους ὑπὸ τοῦ δαίμονος. ὅντινα θρασυνόμενον κατ' ἐμοῦ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας βλέποντες οἱ τοῦ κοινοβίου κατήγαγόν με ἐνταῦθα· ἐγὼ δέ, φησίν, παρ' αὐτῆι τῆι ἁγίαι θήκηι τεθεὶς καὶ παραυτὰ εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν ἐδεόμην μετὰ δακρύων τοῦ ἁγίου πατρὸς ἐλευθερῶσαί με τοῦ θλίβοντός με δαίμονος καὶ καθαρίσαι με τῆς τούτου ἐνεργείας. τῆι οὖν νυκτὶ ἐν ἧι εἴδετέ με ἐν τῆι ἐκκλησίαι ἐξομολογούμενον, ὡς περὶ ὥραν πέμπτην τῆς νυκτὸς προσηυχόμην μετὰ οἴκτου καὶ δακρύων, καὶ γίνομαι ὡς ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ὡς ὅτι ἤμην εἰς τόπον ἔνδοξον καὶ φοβερόν, οὗ τὴν δόξαν ἀδύνατόν τινα διηγήσασθαι, καὶ ἐδόκουν φορεῖν ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου κουκούλλιον μελανὸν μαλλωτόν, ὅπερ ἦν κατὰ τὸ γραφικὸν ἐργαλεῖον ἀκανθῶδες μαλλὶν ἔχον κεντοῦν με σφοδρῶς καὶ δεινῶς βασανίζον. καὶ τοῦ στόματός μου ἀνοιχθέντος εἶπον· ἐλέησόν με, ἅγιε πάτερ Εὐθύμιε, καὶ ἐλευθέρωσόν με ἐκ τῆς ἐπικειμένης μοι συμφορᾶς. καὶ παραυτίκα θεωρῶ τὸν ἅγιον φωτὶ ἀπαστράπτοντα, πολιὸν τὴν τρίχα, ὑποκόλοβον τὴν ἡλικίαν, ἔχοντα τὸν πώγωνα μέγαν, τὴν ὄψιν στρογγυλοειδῆ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς χαροποιούς, φοροῦντα μαντὶν μελανότερον καὶ κονδότερον τοῦ κολοβίου, κατέχοντα τῆι χειρὶ ῥάβδον καὶ λέγοντά μοι· τί μοι παρενοχλεῖς; τί θέλεις ἵνα σοι ποιήσω; ἐμοῦ δὲ μετὰ φόβου εἰρηκότος· ἐλεηθῆναι παρακαλῶ, ἀπεκρίνατό μοι μετὰ στυφότητος· ἐπείσθης ὅτι οὐδὲν δύναται λαθεῖν τὸν θεόν; ἔμαθες ἀφ' ὧν ἔπαθες, ἡλίκον κακόν ἐστι καταφρονῆσαι διακονίας Χριστοῦ καὶ ὡς ἔτυχεν φέρεσθαι ἐν μοναστηρίωι; ἔγνως ἀκριβῶς ὅτι πάντα τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἱερὰ τυγχάνει ὡς ὄντα ἀπὸ καρποφοριῶν; ὥσπερ τοίνυν οἱ καρποφοροῦντες μοναστηρίωι θεῶι προσφέρουσιν καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνουσιν τὸν μισθόν, οὕτως οἱ κακῶς χρώμενοι τοῖς τῶι θεῶι προσενεχθεῖσιν αὐτὸν ἀδι-

24 Hebr 5, 8

OLVC(n)

4 ὃν L 5 ἡμέρασ] ἡμέραν L 7 ἐλευθερωθῆναι με O 8 αὐτοῦ V 13 ἐπὶ—μου φορεῖν V | κουκούλιον OC 14 ἀκανθῶδεσ Cn: ἀκανθώδη OLV | μαλλὶν [= μαλλίον] On: μαλλὴν LC μᾶλλον V | κεντοῦν με] κεντοῦμαι L 15 βασανίζων L 18 τῇ ἡλικία O 19 μέγα O | τὴν fehlt C 20 χαρροποιοῦσ O | μαντὶν OLC μαντίον V ἱμάτιον n 20/21 καὶ—κολοβίου fehlt C 21 καὶ fehlt Ln 23 μοι fehlt On | στυγνώτητοσ C 25 καταφρονεῖν C 27 τοίνυν] οὖν L 28 προσφέρουσιν θῶ L θῶ καρποφοροῦσιν C

κοῦσιν καὶ παρ' αὐτοῦ ἀξίως παιδεύονται. εἰ γὰρ ὁ Ἀνανίας ἐκεῖνος σὺν τῆι ἑαυτοῦ γυναικὶ ἐκ τῶν ἰδίων ὧν τῆι κοινωνίαι προσήνεγκαν, νοσφισάμενοι μετὰ τοσαύτης κατακρίσεως τῶι κλέμματι ἐναπέθανον, ποίας τεύξεται συγγνώμης ὁ ἀπὸ ἀλλοτρίας προσφορᾶς νοσφιζόμενος; πλὴν ἐὰν διδῶις μοι λόγον τοῦ μηκέτι ἀδικεῖν πρᾶγμα μοναστηρίωι διαφέρον, ἀλλὰ καὶ φυλάττεις ἑαυτὸν ἀπὸ συνδυασμοῦ αἰσχρῶν λογισμῶν, παρακαλεῖται ὁ θεὸς καὶ ἰᾶταί σε. φιλάνθρωπος γάρ ἐστιν καὶ οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· τοῦτο γάρ σοι συνέβη, ὅτι διακονίαν ἱερῶν πραγμάτων πιστευθεὶς οὐκ ἐφύλαξας τῶι θεῶι τὰ πιστά, ἀλλὰ παρέδωκας ἑαυτὸν τῆι φιλαργυρίαι νοσφισάμενος ἐκ τῶν σοι πιστευθέντων καὶ τῆι κενοδοξίαι σκορπίσας ἀδεῶς τὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῆι φιληδονίαι τοῖς αἰσχροῖς συμμιαινόμενος λογισμοῖς. δι' ὃ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος ἐκλυδωνίσθης τοσοῦτον ὑπὸ τῆς πονηροτάτης τρικυμίας, ὥστε σε ναυαγίωι δαιμονικῶι περιπεσεῖν δεινοτάτωι. ταῦτα, φησίν, ἀκούσας ἐγὼ δέδωκα αὐτῶι λόγον μὴ ἀδικῆσαι ποτὲ μοναστήριον ἢ ἕτερον εὐκτήριον οἶκον. τότε ἐμβριμησάμενος ὁ ἅγιος καὶ τοῦ κουκουλλίου τοῦ μελανοῦ δραξάμενος μόλις αὐτὸ ἀνέσπασεν ἐκ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς. ὅπερ ἐφαίνετο ἐν τῆι χειρὶ αὐτοῦ ὡς μικρὸς Αἰθίωψ πῦρ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκπέμπων. καὶ κατανοήσας θεωρῶ ἐν τῆι γῆι ἔμπροσθεν αὐτοῦ βόθρον βαθύτατον λίαν καὶ φοβερώτατον, ἐν ὧι βόθρωι κατηκόντισεν ὁ ἅγιος τὸν Αἰθίοπα. καὶ στραφεὶς πρός με λέγει μοι· ἴ δ ε ὑ γ ι ὴ ς γ έ γ ο ν α ς· μ η κ έ τ ι ἁ μ ά ρ τ α ν ε, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῶι, ἵ ν α μ ὴ χ ε ῖ ρ ό ν τ ί σ ο ι γ έ ν η τ α ι. ἐγὼ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν εὐχαρίστησα τῶι θεῶι καὶ ἀπὸ τότε οὐδὲν προσήγγισέν μοι πονηρόν. ταῦτα ἡμεῖς παρὰ Παύλου ἀκούσαντες τὸν θεὸν ἐδοξάσαμεν καὶ τὴν χάριν τοῦ σημειοφόρου πατρὸς Εὐθυμίου ἐθαυμάσαμεν.

1 Act 5, 2. 5 — **7** Hes 18, 23 — **23** Ioh 5, 14

OLVC(n)

2 *ὧν—κοινωνίαι*] *ὧντοσ κοινωνίαν* C   4 *τεύξηται* OL   5 *δίδεισ* C *δῶσ* V   5/6 *μοναστηρίου* On   6 *διάφορον* O | *σεαυτὸν* C   9/10 *πιστευθεὶσ ἱερῶν πραγμάτων* L   10 *παρέδωκεσ* O   13 *λογισμοῖσ*] *ὑπήχθησ λογισμοῖσ* V | *διὸ καὶ* Cn   14 *πονηροτάτησ ταύτησ* LCn   15 *σε*] *ἐν* V | *περιπεσεῖν δαιμονικῶ* L   16/17 *μοναστήριον ποτὲ* V   17 *ἕτερον* OCn: fehlt LV   18 *κουκουλίου* OCn | *τοῦ μελανοῦ* fehlt LVC   20 *ὀφθαλμῶν αὐτοῦ* O   21/22 *φοβερώτατον—τὸν αἰθίοπα* LVCn *ὁ ἅγιοσ τὸν αἰθίοπα κατέρραξεν εἰσ αὐτὸν* O   23 *ἰδοῦ* V   25 *ηὐχαρίστησα* VCn   26 *ἀκούσαντεσ* LVCn: *ἠκούσαμεν καὶ* O   27 *πατρὸσ* fehlt Cn

῾Ως ἀπὸ σταδίων δύο τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονῆς δύο λάκκοι ΝΑ 51
μεγάλοι εἰσὶν πάλαι ὑπὸ τῶν ᾿Αμορραίων, ὡς λόγος, ὀρυχθέντες. οὓς ὕστερον ὁ μέγας Εὐθύμιος, ἡνίκα ἐν σαρκὶ ὑπῆρχεν, ἀνανεώσας τῶι μὲν ἑνὶ θύραν τῶι στόματι ἐπέθηκεν πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν τῆς ἑαυτοῦ λαύρας πατέρων· τὸν δὲ ἕτερον παρεχώρησεν τοῖς ὑπ᾿ αὐτοῦ βαπτισθεῖσιν Σαρακηνοῖς πρὸς καιρὸν τακτόν. ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις λείψεως ὑδάτων γενομένης ἠσφαλισάμεθα τὸν τοῦ μοναστηρίου λάκκον. τῶν δὲ δύο φυλάρχων τῶν ὑποσπόνδων ῾Ρωμαίοις Σαρακηνῶν ᾿Αρέθα καὶ ᾿Ασουάδου κατ᾿ ἀλλήλων ἀσπόνδως κινουμένων καὶ ἀκαταστασίας οὔσης βάρβαροι διασπαρέντες κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην πολλὰ ἀθέμιτα ἔπραξαν, ἅπερ ἴσασιν οἱ πολλοί. ἐν μιᾶι τοίνυν καθημένων ἡμῶν ἔμπροσθεν τοῦ θυρωρίου ἔρχονται ἄφνω δύο τῶν βαρβάρων μετά τινος Χριστιανοῦ Σαρακηνοῦ Θαλαβᾶ καλουμένου τοῦ σπέρματος ὄντος τῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου βαπτισθέντων πάλαι Σαρακηνῶν, ἔχοντες μεθ᾿ ἑαυτῶν βάρβαρόν τινα δεινῶς δαιμονιζόμενον. καὶ ἔλεγεν ἡμῖν ὁ Θαλαβᾶς ὅτι τούτων ἐλθόντων ποτίσαι τὰς ἰδίας καμήλους καὶ τὸν τῆς μονῆς λάκκον ἠσφαλισμένον εὑρόντων οὗτος βαρβαρικώτερον κινηθεὶς λαβὼν λίθον μέγαν ἔκλασεν τὴν θύραν καὶ ἅμα τῶι ταύτην κλασθῆναι κρουσθεὶς ὑπὸ δαίμονος ἔπεσεν καὶ ἔμεινεν σπαράσσων ἑαυτόν. ταύτης τῆς συμφορᾶς τὴν αἰτίαν μαθὼν διὰ τοῦ τόπου, φησίν, παριὼν εἶπον αὐτοῖς· φέρετε αὐτὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τινὰ ἀδικοῦντα πρᾶγμα τῆς αὐτοῦ μονῆς λαθεῖν. ταῦτα ἡμεῖς παρὰ Θαλαβᾶ ἀκούσαντες τὸν πάσχοντα εἰς τὸ κοιμητήριον καταγαγόντες ἐθήκαμεν παρὰ τῆι θήκηι τοῦ ἁγίου πατρός· καὶ ταύτηι προσκαρτερήσαντα αὐτὸν ἐκαθάρισεν ὁ ἅγιος τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας καὶ ψυχικῶς ἐφώτισεν. ἔγνωμεν γὰρ τοῦτον μετ᾿ ὀλίγας ἡμέρας ἀξιωθέντα τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

῾Ο μνημονευθεὶς Θαλαβᾶς ἐν τῶι Λαζαρίωι οἰκῶν θυγατέρα ΝΒ 52
ἀδελφοῦ ἰδίου ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου ἐνοχλουμένην κατενέγκας

OLVC(n)

1 ΝΑ OVC, Rand abgeschnitten L ΝΓ n | δύο[1] fehlt L δύο[2] fehlt V 2 ἀμορραίων C | ὀχυρωθέντεσ L οἰκοδομηθέντεσ V 3 ἀνεναίωσεν C 3/4 μὲν ἑνὶ θύραν τῶ στόματι [στόμα τῇ θύρα n] ἐπέθηκεν OCn: στόματι μὲν τοῦ ἑνὸσ ἐπέθηκεν θύραν LV 4 ἑαυτοῦ fehlt C αὐτοῦ n 7 ἠσφαλησόμεθα L 12 ἄφνω fehlt Cn 13 τοῦ fehlt O 14 πάλαι fehlt V 15 βασανιζόμενον C 17 εὑρόντεσ OL 18 μέγα O 19 τῶι fehlt C 20 ταύτησ οὖν C 22 τοῦ ἁγίου fehlt OCn γνῶτε καὶ fehlt L 23 θαλαβοῦ LVCn 25 τὴν θήκην V 26 ἐκαθέρησεν C 29 ΝΒ OLVC ΝΔ n | θάλαβοσ C

εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας προσκαρτερήσας αὐτῆι ἀλειφομένηι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου θήκης τῆι τρίτηι ἡμέραι σπαραχθεῖσαν αὐτὴν καὶ ἀποθεραπευθεῖσαν καὶ τελείως καθαρισθεῖσαν ἀπολαβὼν αὐτὴν ἀπῆλθεν μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια.

ΝΓ ῎Αλλου Σαρακηνοῦ τοῦ αὐτοῦ κτήματος ὁρμωμένου ᾿Αργὼβ καλουμένου νέμων ὁ υἱὸς πρόβατα κατὰ τὴν ἔρημον ὑπὸ δαίμονος ληφθεὶς μετὰ κραυγῆς τὸν ἅγιον ἐπεκαλεῖτο Εὐθύμιον. ὅστις τὴν ὄψιν ἔχων ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος ἐξεστραμμένην ἐνεχθεὶς εἰς τὴν μονὴν καὶ τεθεὶς πρὸς τῆι θήκηι τοῦ σημειοφόρου πατρὸς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις καὶ τοῦ δαίμονος ἐκαθαρίσθη καὶ τὴν τῆς ὄψεως διαστροφὴν ἀνωρθώθη.

ΝΔ Γυνή τις ἀπὸ Βηταβουδισσῶν τῆς κώμης καθημένη ἐν τῶι οἴκωι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μεσημβρίας ἐκρούσθη ὑπὸ δαίμονος χαλεπωτάτου καὶ ἔμεινεν σεληνιαζομένη ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας. ὁ δὲ ταύτης ἀνὴρ ἐπένθει καὶ ἐσκυθρώπαζεν ἐπὶ τῆι ἀφορήτωι συμφορᾶι τῆς ἰδίας γυναικός, ἔννοιαν δὲ λαβὼν περὶ τοῦ ἁγίου κατήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ μοναστήριον. καὶ διὰ τὸ μὴ εἰσέρχεσθαι γυναῖκα ἔνδον ἔμεινεν ἡ γυνὴ τρία νυχθήμερα ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου νηστεύουσα καὶ προσευχομένη ἐκτενῶς καὶ καθ᾽ ἑσπέραν λαμβάνουσα ἁγίασμα ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγίου θήκης καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἀσβέστου αὐτοῦ κανδήλας πίνουσα. καὶ οὕτως ἠλευθερώθη ἀπὸ τοῦ δαίμονος φανέντος αὐτῆι τῆι τρίτηι νυκτὶ τοῦ ἁγίου καὶ εἰπόντος· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἀπὸ τότε κατέρχεται εὐγνωμόνως κατ᾽ ἐνιαυτὸν εἰς τὸ μοναστήριον εὐχαριστοῦσα τῶι θεῶι καὶ τῶι ἁγίωι καὶ καταφιλοῦσα τὴν φλιὰν τοῦ θυρωρίου καὶ ποιοῦσα ὑπὲρ εὐχαριστίας τοῖς ἐν τῶι μοναστηρίωι πατράσιν ἀγάπην.

23 Ioh 5, 14

OLVC(n)

1 καὶ fehlt V | προσκαρτερήσασαν αὐτὴν C 1/2 ἀλειφομένην Cn 6 ΝΓ OLVC | ἄλλου δὲ Cn | ὀργὼβ V 7 υἱὸσ αὐτοῦ C 9 δαίμονοσ V 11 ἐκαθαιρίσθη L ἐκαθερίσθη OC 13 ΝΔ OLVC | βηταβουδισῶν n βηταβουδησῶν L βηταβουδύσσων V βητοβουδησῶν C 14 ἐν μεσημβρίᾳ LVn 15 ἐπὶ fehlt V | μῆνασ LVCn: ἡμέρασ O | αὐτῆσ C 21 αὐτοῦ O: fehlt LVCn | πίννουσα L 22 καὶ fehlt LV | τρίτηι fehlt C 23 τοῦ ἁγίου C: fehlt OLVn | ἰδοῦ V fehlt O 25/26 καὶ [fehlt L] καταφιλοῦσα—θυρωρίου OLC: fehlt V 26 φλυὰν L | θυρωροῦ LC | ὑπὲρ fehlt O 27 πατράσιν fehlt C

$\overline{NE}$ 55

Ἔστι τὶς ἀδελφὸς ἐν τῶι μοναστηρίωι τῶι μὲν γένει Γαλάτης, τῆι δὲ προσηγορίαι Προκόπιος. ὅστις πρὸ πολλῶν ἐτῶν πνεῦμα πονηρὸν ἔσχεν ἔνδον κεκρυμμένον ἀεὶ ἐκφοβοῦν αὐτὸν καὶ ἄλλα τινὰ ἐνεργοῦν εἰς αὐτόν, ὡς αὐτὸς ἡμῖν διηγήσατο. ὅτε οὖν ἐδέχθη εἰς τὴν μονὴν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου προσεκύνησεν θήκην, ἠλέγχθη τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ ἐμφανὲς ἠνέχθη καὶ ὁ Προκόπιος ἐφανερώθη δαιμονιῶν. καὶ ἐρρίπτετο πυκνῶς καὶ ἐδεσμεῖτο τὴν γλῶσσαν καὶ οὐ συνεχωρεῖτο λαλεῖν ἡμῖν· εἰ δὲ πάνυ ἐβιάζετο, Γαλατιστὶ ἐφθέγγετο. καὶ τί πολλὰ λέγω; καὶ τοῦτον ἐθεράπευσεν ὁ ἅγιος καὶ τὸν δαίμονα ἀπήλασεν καὶ τὸν δεσμὸν τῆς γλώσσης διέλυσεν. ὅστις καὶ μέχρι τοῦ νῦν μένει ἐν τῶι μοναστηρίωι σωφροσύνηι καὶ ὑπομονῆι διαπρέπων μετὰ πάσης σεμνότητος καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ φέρων κατὰ δύναμιν.

$\overline{Nς}$ 56

Ἐν μιᾶι τῶν ἡμερῶν καθεζομένων ἡμῶν καὶ μαλωὰν καθαριζόντων εἰς τὸ θυρώριον θεωροῦμεν τινὰ ξενικὸν ῥοίζωι μεγάλωι ἐλαυνόμενον ὑπὸ πνεύματος πικροτάτου καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τὸ μοναστήριον. ἔκραζεν δὲ αὐταῖς λέξεσιν καὶ ἔλεγεν οὕτως· τί ἐμοὶ καὶ σοί, δοῦλε τοῦ θεοῦ Εὐθύμιε; ποῦ με ἕλκεις; οὐκ ἐξέρχομαι. καὶ οὕτως ἔρριψεν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ θυρωρίου· ἀναστάντες δὲ ἡμεῖς σὺν τῶι θυρωρῶι Βαβυλᾶι λεγομένωι μόλις μετὰ βίας ἰσχύσαμεν τοῦτον καταγαγεῖν εἰς τὸ κοιμητήριον κράζοντα καὶ οὕτως λέγοντα· τί ἀποφέρετέ με πρὸς τὸν πολέμιόν μου; τί λαμβάνετέ με πρὸς τὸν ἐχθρόν μου; τί σύρετέ με πρὸς τὸν καίοντά με; ὢ βία· οὐ πορεύομαι μεθ' ὑμῶν· ἐξέρχομαι, οὐ μένω. καὶ οὕτως μετὰ κόπου κατενεχθέντα τὸν ξενικὸν ἔρριψεν πάλιν ἐπὶ τὴν θήκην τοῦ ἁγίου, ὥστε κεῖσθαι ἄφωνον ἕως ἑσπέρας. ὅστις πρωὶ ἀνέστη καὶ ἐγεύσατο φρονῶν καὶ συνετῶς διαλεγόμενος, ἐλευθερωθεὶς παντοίως πάσης δαιμονικῆς ἐνεργείας. καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν λεγόντων αὐτῶι· πῶς ἦλθες ἐνταῦθα καὶ τί ἔκραζες χθές; ἀπεκρίνατο λέγων ὅτι οὐκ οἶδα τί λέγετε οὐδὲ

OLVC(n)

1 $\overline{NE}$ OLVCn | ἔστι fehlt L ἦν n | ἀδελφὸσ τίσ L | ἐν τῶ μοναστηρίω ἀδελφὸσ Cn | μοναστηρίω ἦν L 3 ἀεὶ] καὶ C 4 ἐδέχθη] ἐνέχθη O 5 ἠλέχθη L 6/7 ἐρρίπτετο O: ἐρήσσετο C ἐρύσσετο Vn ἐρίσσετο ἀφρίζων L 10 ἔλυσεν C | καὶ fehlt LVCn | νῦν] παρόντοσ νῦν C 14 $\overline{Nς}$ OLVC 15 ῥυζῶ OLVC | μεγάλωι fehlt V 15/16 ἐλαυνόμενον—ἐρχόμενον] ἐρχόμενον καὶ ἐλαυνόμενον ὑπὸ πνεύματοσ ἀκαθάρτου C 16 εἰσ L 18 ἔρριψεν O: ἔρρηξεν VCn ἔρριξεν L 19 ἑαυτὸν C 20 ἰσχύσαμεν μετὰ βίασ V 25 ἔρριψεν O: ἔρρηξεν VCn ἔρηξεν V^{corr} ἔρριξεν L 28 αὐτῶι fehlt C

πῶς ἦλθον ὧδε. καὶ ταῦτα ἡμεῖς ἀκούσαντες τὸν θεὸν ἐδοξάσαμεν τὸν δοξάζοντα τοὺς αὐτὸν ἀγαπῶντας.

Ἦν τις πρεσβύτερος ἐν τῶι μοναστηρίωι Ἀχθάβιος ὀνομαζόμενος NZ ἀπὸ Βητακαβέων τῆς ἀπὸ δώδεκα σημείων τῆς Γαζαίων διακειμένης κώμης ὁρμώμενος, ὅστις τεσσαράκοντα πέντε χρόνους ἐν τῆι μονῆι πληρώσας τῶν τοῦ κυρίου ἐντολῶν ἐργάτης ἀνεδείχθη ἀνεπαίσχυντος. τούτου τοίνυν τοῦ ἀββᾶ Ἀχθαβίου ἀδελφός τίς ἐστι γνήσιος ἐν τῆι μνημονευθείσηι κώμηι Ῥωμανὸς καλούμενος. οὗτινος Ῥωμανοῦ τὰ διαφέροντα ἀνήρ τις φθόνωι σατανικῶι κατεχόμενος ἐπειρᾶτο διαρπάσαι. καὶ τοῦ σκοποῦ ἀποτυχὼν ἀπομανεὶς κατ᾽ αὐτοῦ ἀπέρχεται ἐν Ἐλευθεροπόλει καὶ προσομιλεῖ γόητί τινι ἐπιθυμῶν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα. καὶ ὁ μὲν γόης λαβὼν τὸ ἱκανὸν ἐχρήσατο ταῖς διαβολικαῖς μαγγανείαις· ὁ δὲ Ῥωμανὸς ἐξελθὼν ἐν τῶι ἰδίωι ἀγρῶι μετά τινων ἐργατῶν κἀκεῖ ναρκιάσας εἰσήχθη εἰς τὸν ἴδιον οἶκον καὶ τῆς νόσου κατὰ μικρὸν προκοψάσης ὑδρωπιάσας παρείθη καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπεγνώσθη. τῶν δὲ συγγενῶν παρακαθεζομένων αὐτῶι καὶ κλαιόντων ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς παρεκάλεσεν ἅπαντας ἐξελθεῖν ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ στρέψας ἑαυτὸν πρὸς τὸν τοῖχον, καθάπερ ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἐζεκίας ποτέ, προσηύξατο λέγων· ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ εἰπὼν ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, αὐτὸς ἐπιβλέψας ἐπ᾽ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον ἐξελοῦ με ἐκ τῆς ἐπικειμένης μοι συμφορᾶς. καὶ πάλιν ἔλεγεν· ἅγιε πάτερ Εὐθύμιε, ποίησον ἔλεος εἰς ἐμὲ καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ λυτρωθῆναί με ἐκ τῆσδε τῆς πικροτάτης νόσου. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν καὶ εὐξάμενος γίνεται ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρεῖ τινὰ μοναχὸν ὁλοπόλιον λέγοντα αὐτῶι· τί θέλεις ἵνα ποιήσω σοι; ὁ δὲ φόβωι καὶ χαρᾶι συσχεθεὶς λέγει· τίς εἶ σύ, δέσποτα; καὶ φησὶν πρὸς αὐτόν· ἐγώ εἰμι Εὐθύμιος ὁ νῦν μετὰ πίστεως κληθεὶς παρὰ σοῦ· μὴ οὖν δειλιάσῃς, ἀλλὰ δεῖξόν μοι

6 II Tim 2, 15 — 18 IIII Reg 20, 2 — 20 Ies 30, 15

OLVC(n)

1 ὧδε] ὧδε οἶδα οὐδὲ τί ἔκραζον C | καὶ fehlt L | τὸν θεὸν fehlt O 2 αὐτῶν L 3 NZ OLVC Νϛ n | ἐν τῶ μοναστηρίω πρεσβύτεροσ V | ἐν fehlt O 4 βητογαβεων C βηταγαβαίων n | δέκα OL, corr. O 7 ἀχθοβίου O 9 ἴδια φέροντα C | καταφερόμενοσ L 14 καὶ ἐκεῖ V | ναρκήσασ Ln ναρκίσασ V 15 παρήθη OLV παρέθη C ἐβαρήθη n 16/17 παρακαθεζομένων αὐτῶ καὶ OCn: αὐτοῦ LV 17 ὀφθαλμοὺσ αὐτοῦ V 18 πάντασ C 19 ἐκεῖνοσ ὁ μέγασ LC 21 ἁμαρτωλὸν C 23 εἰσ ἐμὲ ἔλεοσ O 24 νόσου] ἀνάγκησ V 26 σοι ποιήσω L

τί πάσχεις. τοῦ δὲ τὴν κοιλίαν ὑποδείξαντος τοὺς δακτύλους εἰς ὀρθὸν συζεύξας ὁ φανεὶς καὶ ὥσπερ ξίφει διχοτομήσας τὸν τόπον ἐξήνεγκεν ἐκ τῆς γαστρὸς πέταλον κασσιτέρινον ἔχον χαρακτῆράς τινας καὶ τίθησιν αὐτὸ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ τραπεζίου τινός. καὶ τὸν τόπον τῆι χειρὶ καταμάξας ἀπήλειψεν τὸ διχοτόμημα καὶ ἀπεθεράπευσεν καὶ λέγει αὐτῶι· τοῦτό σοι συνέβη, ἐπειδὴ πολλῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν οὔτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσῆλθες οὔτε τοῖς θείοις προσῆλθες μυστηρίοις, καὶ διὰ τοῦτο κατεδυναστεύθης. ἀπελθὼν γάρ τις εἰς Ἐλευθερόπολιν δαίμονας κατὰ σοῦ ἐμισθώσατο, οἵτινες σοῦ ἀμελοῦντος τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας κατὰ σοῦ ἴσχυσαν. ἰδοὺ τοίνυν ἠλέησέν σε ὁ θεός· μηκέτι ἀμέλει τῆς προσευχῆς σου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφανὴς ἐγένετο· ὁ δὲ Ῥωμανὸς εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν παραυτίκα ἀναστὰς ἐξέκρινεν πᾶσαν τὴν νοσοποιὸν αἰτίαν καὶ ἀπεκατέστη ὑγιὴς καὶ καλέσας τοὺς ἰδίους πάντα τὰ τῆς ὀπτασίας ἐξηγήσατο. οἵτινες τὴν τοσαύτην ἀθρόαν μεταβολὴν θεασάμενοι ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν παρέχοντα τοιαῦτα τοῖς ἁγίοις χαρίσματα. ὁ μέντοι Ῥωμανὸς λαβὼν αὐτοὺς ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν καὶ προσκυνήσας τὴν θήκην τοῦ σημειοφόρου πατρὸς Εὐθυμίου ἐξηγεῖτο ταῦτα πάντα τῶι τε μακαρίτηι Ἀχθαβίωι καὶ τῶι ἡγουμένωι καὶ πᾶσιν ἡμῖν καὶ οὕτως τὴν θαυματουργίαν κηρύξας ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια. κατ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν τῆς θαυματουργίας ἡμέραν πάνδημον ἑορτὴν ἐν αὐτῆι τῆι κώμηι ἐπιτελεῖ μνήμην ποιούμενος τῆς διὰ τοῦ θεοφόρου Εὐθυμίου εἰς αὐτὸν προελθούσης εὐεργεσίας.

Ἀπὸ σταδίων δέκα τῆς λαύρας Φαρῶν κώμη τίς ἐστι κατὰ τὸ $\overline{NH}$ 58 ἀνατολικὸν μέρος Φαρὰν καλουμένη, ὅθεν, ὡς οἶμαι, καὶ ἡ λαύρα τὴν ἐπωνυμίαν ἐδέξατο. ἀνὴρ δέ τις ἐκ ταύτης ὁρμώμενος τῆς κώμης Κυριακὸς καλούμενος ποίμνιον ἔχων ἐν τῆι ἐρήμωι βοσκόμενον ἔλαβεν καὶ παρά τινος πτωχοῦ τῆς αὐτῆς κώμης δέκα θρέμματα πρὸς τὸ τῆι ἰδίαι ποίμνηι ταῦτα συμβόσκειν συμφώνου τινὸς μεταξὺ αὐτῶν προελθόντος. χρόνου δὲ διελθόντος ὁ μὲν πτωχὸς ὑπό τινος χρείας κατεπειγόμενος πωλῆσαι τὰ ἴδια ἠβουλήθη θρέμματα, ὁ δὲ

OLVC(n)

2 συνζεύξασ L 3 γαστρόσ μου O γαστρὸσ αὐτοῦ C | κασσιτήρινον LV 5 καταμαλάξασ C 6 συνέβη σοι O 8 διὰ τοῦτο fehlt LV 8/9 ἐν ἐλευθερωπόλει C 10 ἴσχυσαν κατὰ σοῦ Cn 15 ἀθρόαν—θεασάμενοι OCn: θεασάμενοι χάριν LV 16 χαρίσματα τοιαῦτα τοῖσ ἁγίοισ C 18 ταῦτα fehlt C 24 $\overline{NH}$ OLVC $\overline{NZ}$ n φαρὰν O 27 κύρικοσ L κήρυκοσ C, so beide durchweg 30 δὲ τινὸσ C 31 ἐβουλίθη C

Κυριακὸς ὀκτὼ ἀντὶ τῶν δέκα παρεῖχεν. τοῦ δὲ λέγοντος δέκα εἶναι τὰ παρ' αὐτοῦ παρασχεθέντα θρέμματα ἠρνεῖτο ὁ Κυριακός. φιλονικούντων τοίνυν αὐτῶν καὶ διαμαχομένων μεσῖταί τινες μεταξὺ γεγονότες ὅρκον αὐτοῖς προέτειναν διαλῦσαι τὴν μάχην βουλόμενοι. τοῦ οὖν Κυριακοῦ ὀμνύειν καταδεξαμένου ὁ πτωχὸς εἰς τὴν θήκην τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου ᾔτει τὸν ὅρκον γενέσθαι. καὶ δὴ τάξαντες ἡμέραν ἤρχοντο ἐπὶ τὸ μοναστήριον καὶ φθασάντων αὐτῶν τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, ὡς διηγήσατο ὕστερον ὁ τὸν ὅρκον δεξάμενος, ἀναφανέντος τοῦ μοναστηρίου βλέπων ἐκεῖνον ἐκδιδόντα ἑαυτὸν τῆι ἐπιορκίαι διακριθεὶς λέγει αὐτῶι· ἄγωμεν ὑποστρέψωμεν, ἀδελφέ· ἰδοὺ ἐπληροφορήθην ἐφ' ὅσον ἐφθάσαμεν ἕως ὧδε ἐλθεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο ὑποστρέψαι. ὡς οὖν εἰσῆλθον ἐν τῶι μοναστηρίωι, ὤμοσεν ὁ ἐλεεινὸς κατὰ τῆς θήκης τοῦ σεβασμίου πατρὸς καὶ ἐξῆλθεν τοῦ μοναστηρίου μηδὲν κακὸν ἔχων. ἐνόμιζεν δὲ λαθεῖν τὸν θεόν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς λήθην λαβὼν τοῦ θεοῦ ὡς ἀληθῶς ἄφρων εἶπεν ἐν καρδίαι αὐτοῦ· οὐκ ἔστιν θεός. τῆς οὖν μιᾶς ἡμέρας παρελθούσης τῆι δευτέραι νυκτὶ περὶ ὥραν ἕκτην ἀνέκειτο μόνος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον γρηγορῶν καὶ λογισμοῖς ματαίοις ἐνασχολούμενος, καὶ θεωρεῖ ἄφνω τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτομάτως ἀνοιγομένην καί τινα γέροντα μοναχὸν εἰσερχόμενον, φωτὶ λάμποντα καὶ τὸν οἶκον φωτίζοντα, πέντε νεωτέρους ἔχοντα καὶ ῥάβδον τῆι χειρὶ κατέχοντα καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὸν αὐστηρᾶι τῆι φωνῆι καὶ βλοσυρῶι τῶι βλέμματι· εἰπέ, ἀνέλπιστε τῶν ἀνθρώπων, τί ἀπῆλθες ποιῆσαι εἰς τὴν Εὐθυμίου μονήν; ὡς οὖν ἐκεῖνος ἐφιμώθη μηδὲν εἰς ἀπολογίαν εὑρών, εἶπεν ὁ ἅγιος τοῖς νεωτέροις· ἐπάρατε αὐτόν. οἳ δὲ εὐθέως κρατήσαντες αὐτὸν ἔτειναν ἐκ τεσσάρων. καὶ δίδωσιν τῶι πέμπτωι τὴν ἐν τῆι

16 Ps 13, 1

OLVC(n)

3 αὐτῶν fehlt V 5 οὖν O: δὲ LVCn 6 Εὐθυμίου fehlt V 7 εἰσ C 9 ὕστερον O: ἡμῖν ὕστερον LCn ἡμῖν V 10 ἐκδιδοῦντα LVCn 11 ἴδε V 12 ἐφ' — ἐλθεῖν fehlt O 13 εἰσήλθομεν O ἦλθον V | εἰσ τὸ μοναστήριον C 14 ἐκ τοῦ C 15 λανθάνειν C 16 τοῦ θῦ λαβὼν O | εἶπεν ἄφρων [ἄφρον C] VCn | τῇ καρδίᾳ C 19 ματαίοισ λογισμοῖσ Cn λογισμοῖσ O | καὶ² fehlt L 20 αὐτομάτωσ fehlt V 21 φωτίζοντα τὸν οἶκον L 22 ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ C | κατέχοντα OCn: βαστάζοντα LV | καὶ² fehlt LC | λέγοντα vor 23 εἰπὲ gestellt V 23 αὐστηρᾶι—βλέμματι fehlt C 25 ἐκεῖνοσ O: αὐτὸσ LCn ἦλθεν εἰσ ἑαυτὸν V | εἶπεν δὲ V

χειρὶ ῥάβδον λέγων· τύπτε αὐτὸν καὶ λέγε· μή, ἐπίορκος· μή, ἀποστερητής· μὴ καταφρόνει τῆς τοῦ θεοῦ ἀνεξικακίας. ὡς δὲ ἐπὶ πλέον τυπτόμενος ἐβασανίζετο, λέγει ὁ ἅγιος τῶι τύπτοντι· καλῶς ἔχει, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἀπὸ τῶν τριχῶν λέγει αὐτῶι· ἔγνως, ἀνόσιε, ὅτι ἔστιν θεὸς ἀποδιδοὺς ἑκάστωι τὰ πρὸς ἀξίαν; ἰδοὺ δὴ ταύτηι τῆι νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἀπεστέρησας, τίνι ἔσται; ἐπειδὴ οὖν τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ θεοῦ κατεφρόνησας, ἐθησαύρισας σεαυτῶι τὴν ὀργὴν ταύτην, ἵνα ἀπὸ σοῦ μάθωσιν ἅπαντες μηδένα ἀποστερεῖν μηδὲ ὅλως εἰς ὅρκον ἑαυτοὺς ἐκδιδόναι, εἰ καὶ ἀληθεύειν μέλλουσιν. καὶ οὕτως ἀπέστησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φόβωι συσχεθεὶς ἔκραξεν λέγων· ἐλεήσατέ με διὰ τὸν θεόν. καὶ συναχθέντες πρὸς αὐτὸν οἱ ἐγγύτατοι τά τε συμβάντα ἀκούσαντες καὶ τὸν νῶτον σεσηπότα ἀπὸ τῶν πληγῶν θεωρήσαντες ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. ὅντινα παρακαλέσαντα ἀπενεχθῆναι εἰς τὴν μονὴν καὶ πολλὰ ἡμαρτηκέναι κατὰ τοῦ ἁγίου τόπου καθομολογήσαντα ἐπιθήσαντες ὄνωι δύο σακκίων ἀχύρου μέσον ἤγαγον εἰς τὴν μονὴν καὶ διηγησάμενοι ἡμῖν πάντα τὰ συμβεβηκότα ἔδειξαν καὶ τὰς ἐν τῶι νώτωι πληγὰς καὶ εἴδομεν τὸν νῶτον αὐτοῦ ὄντα ὡς ἀπὸ βουνεύρων πολλῶν. διὰ τοῦτο φόβωι συσχεθέντες οἱ τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ τότε οὐ συγχωροῦσίν τινα, ὅσον τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὁρκίζειν ἢ ὀμνύειν ἐν τῆι τοῦ ἁγίου πατρὸς θήκηι. ἐκεῖνοι δὲ μίαν ἡμέραν ποιήσαντες ἐν τῶι μοναστηρίωι καὶ μὴ ἰσχύσαντες ἐν τῶι κοιμητηρίωι κοιμῆσαι αὐτὸν τῆς γαστρὸς λυομένης αὐτοῦ καὶ αἱμορροούσης καὶ τοῦ στόματος ἐμοῦντος πυκνότερον λαβόντες αὐτὸν ἡμιθανῆ ἀπῆλθον καὶ τῆι ἑξῆς ἐτελεύτησεν ὑπόδειγμα μελλόντων ἐπιορκεῖν γεγονώς.

Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἦλθέν τις ἀποδημητὴς ξενικὸς εἰς τὸ $\overline{N\Theta}$ 59
μοναστήριον καὶ φιλοφρόνως ξενοδοχηθεὶς περὶ τὸ μεσονύκτιον καταβὰς εἰς τὸ κοιμητήριον τὴν ἀργυρᾶν χώνην τοῦ σημειοφόρου

5 Lc 12, 20 — 7 Rom 2, 4. 5

OLV, C [— 10 *μέλλουσιν*], (n)

1 *τύπτεται* C | *λέγετε* C 1/2 *μή*[1]—*ἀποστερητήσ* fehlt C 1 *ἐφίορκοσ* LV 2 *καταφρόνη* OC *καταφρονητῆσ* V | *πλεῖον* V 4 *καὶ* fehlt L | *αὐτὸν* fehlt OVn 8 *σεαυτὸν* C 9 *πάντεσ* C | *μηδέν* Cn 10 *καὶ οὕτωσ* — p. 83, 10 *ὑπ᾽ αὐ*— fehlt C durch Blattausfall 16 *σάκκων* L 20 *τινὶ* O 21 *ὅσον*—*ἢ* fehlt n | *ἐπ᾽* O: *ἐν* LV | *ὁρκεῖν* LV 24 *αὐτοῦ* fehlt LVn 27 $\overline{N\Theta}$ OLV $\overline{NH}$ n | *ταύταις*] *αὐταῖσ* V

πατρὸς ἀπερίζωσεν καὶ ταύτην λαβὼν συνεξῆλθεν τοῖς ἀλόγοις τοῦ μοναστηρίου ἐν αὐτῆι τῆι νυκτί. Προκόπιος δὲ ὁ πρώην ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου τὴν τοῦ θυρωρίου διακονίαν πεπιστευμένος ἐξελθὼν πρωὶ εὗρεν τὸν τὴν χώνην κλέψαντα ἐστηλωμένον καὶ τρόπον τινὰ προσηλωμένον ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου καὶ μαθὼν τῆς στηλώσεως τὴν αἰτίαν εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν μονήν. ὅστις ὡμολόγησεν ἡμῖν ὅτι διάστημα μιλίων τριάκοντα σχεδὸν περι|πατήσας καὶ ἱκανῶς p. 9 συγκλασθεὶς τὰ μεθόρια τοῦ μοναστηρίου οὐκ ἴσχυσα παρελθεῖν. ἡμεῖς δὲ τὴν χώνην λαβόντες τὴν μὲν δύναμιν τε καὶ ἀνεξικακίαν τοῦ σημειοφόρου πατρὸς ἡμῶν ἐθαυμάσαμεν, τὸν δὲ ἄνδρα ἐφοδιάσαντες ἐνδεῆ ὄντα ἀπελύσαμεν.

| Ταῦτα ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀναλεξάμενος ἀνεγραψάμην, ἅπερ τοῖς Ξ 60 ὀφθαλμοῖς ἑώρακα, συνάψας αὐτὰ τοῖς ἐξ ἀκοῆς ἀναγραφεῖσι περὶ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ πατρὸς ἡμῶν πρὸς τὸ γνῶναι τούς τε ἐντυγχάνοντας καὶ τὴν ὁσιότητα τὴν σὴν τὴν τῆς παρεδρευούσης τῆι Εὐθυμίου θήκηι θείας χάριτος δύναμιν καὶ ἀναλογίσασθαι ὅτιπερ μαρτυρεῖ τῆι λαμπρότητι τῆς ἐκείνου ἐν σαρκὶ πολιτείας τὰ μετὰ τὴν αὐτοῦ κοίμησιν ἐνεργούμενα θαύματα. οὐ μόνον γὰρ ἡνίκα ἐν σαρκὶ ὑπῆρχεν, ἐθαυματούργει ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν, ὅτε τοῖς ἀγγέλοις ἀνεμίχθη, μεγάλας ἐν ἡμῖν ἐργάζεται θαυματουργίας καὶ ἐν ἀμείνονι λήξει ὑπάρχων οὐκ ἀπέστη ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ μείζονος βοηθείας κήδεταί τε καὶ ἐπιμελεῖται ἡμῶν. ὅθεν κἀγὼ ὁ ἀνάξιος αὐτοῦ δοῦλος πλειστάκις παρ' αὐτοῦ εὐεργετηθεὶς ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς καὶ βλέπων τὰς ἐκ τῆς θήκης αὐτοῦ ἀναβλυζούσας εὐεργεσίας κατὰ διάνοιαν ἐκπληττόμενος ἐλογιζόμην ὅτι ἄρα πῶς παρελθὼν τὸν ἀνθρώπινον τοῦτον βίον καὶ ἐν τίσιν εὐαρεστήσας τῶι θεῶι κατορθώμασιν ὁ ἅγιος οὗτος Εὐθύμιος τοιαύτης θείας τετύχηκε χάριτος; ἐντεῦθεν θερμοτάτη μοι ἐπῆλθεν ἐπιθυμία τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν καὶ διαγωγὴν καταμα|θεῖν καὶ ἀναγράψασθαι, καὶ διερώτων ἐπιμελῶς p. 9 τοὺς κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην θεοφόρους τε καὶ ἀρχαιοτάτους πατέρας

OLV, p [von 7 -πατήσασ], (n)

3 θυρωροῦ L **8** ἴσχυσα O: ἴσχυσεν LVpn **9** τε fehlt O **12** Ξ̄ OLV N̄Θ̄ n | συνεγραψάμην V **15** τὴν σὴν ὁσιότητα V τὴν ὁσιότητα σὴν p **15/16** τῆσ παρεδρευούσησ — τὴν δύναμιν L **17** ἐκείνου λαμπρότητι τῆσ V **21** ἐργάζεσθαι pn **22** τε fehlt Ln **23** ἡμῖν O fehlt p **25** τὰσ ἐκ fehlt O | αὐτοῦ θήκησ O **27** βίον τοῦτον L | καὶ fehlt L **28** θείασ fehlt Vp | ἐντεῦθεν δὲ p **30** διηρώτουν O δὴ ἠρώτων n

τὰ περὶ Εὐθυμίου μὲν τοῦ μεγάλου ἀκριβῶς ἀκοῆι μεμαθηκότας, τοῦ δὲ πανευφήμου Σάβα συγχρόνους τε καὶ συναγωνιστὰς γεγονότας, καὶ ὅσα παρ᾽ ἑκάστου τούτων μαθεῖν καὶ ἀναλέξασθαι ἴσχυσα, οὐ μόνον τὰ Εὐθυμίωι τῶι μεγάλωι τεθαυματουργημένα τε καὶ πεπολιτευμένα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Σάβα πολιτείας τε καὶ διαγωγῆς ἀναμεμιγμένα ἐν διαφόροις χάρταις ἀνεγραψάμην ἀτάκτοις τισὶ καὶ συγκεχυμένοις διηγήμασιν. ὀλίγον δέ τινος χρόνου διελθόντος καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης καὶ τῶν Ὠριγένους καὶ Νεστορίου δογμάτων ὑπ᾽ αὐτῆς ἀναθεματισθέντων οἱ προενοικοῦντες τὴν Νέαν λαύραν τῆς Ὠριγένους αἱρέσεως ἀντιλαμβανόμενοι τῆς τε καθολικῆς κοινωνίας ἀπέστησαν καὶ τῆς Νέας λαύρας ἐδιώχθησαν. ἐν ἧι Νέαι λαύραι ὀρθόδοξοι πατέρες ἐκείνων ἀναχωρησάντων κατωικίσθησαν ἔκ τε τῆς λαύρας τοῦ μακαρίου Σάβα καὶ ἑτέρων εὐαγῶν καὶ ἀνεπιλήπτων μοναστηρίων. τότε δὴ γνώμηι καὶ ἐπιτροπῆι τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ ἀποστὰς τοῦ κοινοβίου τὴν Νέαν ὤικησα | λαύραν ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ τοὺς περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάβα p. 97 ἐγγεγραμμένους χάρτας καὶ κελευσθεὶς παρὰ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος μαθούσης περὶ τῶν εἰρημένων χαρτῶν τὰ τούτοις ἐμφερόμενα κεφάλαια ἁρμοδίως συντάξαι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης φράσεώς τε καὶ συντάξεως καὶ ταῦτα αὐτῆι ἀποστεῖλαι ἔμεινα περί που δύο χρόνους ἐν ταύτηι ἡσυχάζων τῆι Νέαι λαύραι καὶ τῆς εἰς τοὺς χάρτας ἀδολεσχίας μὴ ἀφιστάμενος. καὶ ἀρχὴν τῆς συντάξεως ἠπόρουν ποιήσασθαι καὶ ὡς ἰδιώτης καὶ μηδ᾽ ὅλως ἀχθεὶς διὰ παιδείας τῆς ἔξωθεν καὶ ὡς ἄπειρος τῶν θείων λογίων καὶ βραδύγλωσσος· ἀλλ᾽ ὁ τῶν θαυμασίων θεὸς ὁ πᾶσίν τε γλῶσσαν ἐμπήξας καὶ τοῖς ἀπόροις πόρον διδοὺς καὶ τὰ δυσχερῆ τῶν πραγμάτων ἐξομαλίζων καὶ τὰς τῶν μογγιλάλων γλώσσας τρανὰς ἐργαζόμενος παράδοξόν τι πεποίηκε καὶ ἐπὶ τῆι ἐμῆι ταπεινώσει δι᾽ Εὐθυμίου καὶ Σάβα τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἐμοῦ ἐξ ἀπορίας λόγων τε καὶ φράσεων ἤδη καὶ καταλιπεῖν τοὺς χάρτας διενθυμηθέντος, πλὴν προσευχῆι καὶ δεήσει θερμοτάτηι χρωμένου.

OLV, C [von 10 -τῆσ ἀναθεματισθέντων an], p(n)

3 ἴσχυσαν p **4** Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου pn | τε fehlt L **6** διαφόραισ p **7** δέ fehlt L | ἐλθόντοσ O **10** προενοικοῦντεσ On: πρώην οἰκοῦντεσ LVCp | τῆσ] τῶν τῆσ p **12** Νέαι fehlt C **17** λαῦραν ὤκησα O **20/21** ἐχομένησ τάξεωσ τὲ καὶ φράσεωσ C **21** τάξεωσ n **22** ταύτη περι C | Νέαι fehlt V **25** ὡσ fehlt LVp **26** ἀπόροισ τε C **27** τῶν[2] fehlt pn **28** τρανῶσ p **30** ἐμοῦ γὰρ C **31** διευθυμηθέντοσ p

ἐν μιᾶι γὰρ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τῆς συνήθους καθέδρας καθεστῶτί μοι καὶ τοὺς χάρτας μετὰ χεῖρας ἔχοντι περὶ δευτέραν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐπιφαίνονταί μοι ὕπνωι κατασχεθέντι οἱ | ὅσιοι πατέρες Εὐθύμιός p. 9 *τε καὶ Σάβας μετὰ στολῆς ἱεροπρεποῦς τῆς συνήθους αὐτοῖς. καὶ ἤκουσα τοῦ ἐν ἁγίοις Σάβα πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον λέγοντος· ἰδοὺ δὴ ὁ Κύριλλος, σοῦ τοὺς χάρτας ἔχει μετὰ χεῖρας καὶ σπουδὴν ἐνδείκνυται θερμοτάτην καὶ τοσοῦτον πονήσας καὶ μοχθήσας ἀρχὴν συντάξεως ποιήσασθαι οὐκ ἰσχύει. ὁ δὲ μέγας πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη Εὐθύμιος· πῶς γὰρ δυνήσεται τὴν περὶ ἡμῶν ποιήσασθαι σύνταξιν μήπω εἰληφὼς προσφόρου λόγου χάριν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος; τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις Σάβα εἰπόντος· καὶ δὸς αὐτῶι, πάτερ, τὴν χάριν, ἐπινεύσας ὁ μέγας Εὐθύμιος καὶ ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ κόλπου ἀλάβαστρον ἀργυροῦν μετὰ μήλης ἐξαγαγὼν καὶ ἐμβάψας τὴν μήλην ἐκ τοῦ ἀλαβάστρου δέδωκεν τρίτον εἰς τὸ στόμα μου. τοῦ δὲ ἐμβληθέντος διὰ τῆς μήλης τὸ μὲν εἶδος ὑπῆρχεν ἐλαίου, ἡ δὲ γεῦσις γλυκυτέρα ἐτύγχανε μέλιτος καὶ ὄντως τοῦ θείου λογίου δήλωσις. ὡς γλυκεῖα γάρ φησιν τῶι λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου· ὑπὲρ μέλι τῶι στόματί μου, ὥστε με ἐκ τῆς ἀφάτου ἐκείνης γλυκύτητος διυπνισθέντα ἔτι τὴν πνευματικὴν ἐκείνην εὐωδίαν τε καὶ γλυκύτητα ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ στόματος ἔχοντα ἀρχὴν εὐθὺς τοῦ προοιμίου τῆς παρούσης ποιήσασθαι συγγραφῆς. καὶ οὕτω τῆι τοιαύτηι χά|ριτι τὸν περὶ Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου διεξῆλθον λόγον, ἐπειγόμενος* p. 9 *τῆι τοιαύτηι χάριτι ἐπερειδόμενος τὴν ὑπόσχεσιν πληρῶσαι καὶ τὰ περὶ τῆς τοῦ οὐρανοπολίτου Σάβα πολιτείας τε καὶ διαγωγῆς ἐν δευτέρωι διηγήσασθαι λόγωι. ἀξιῶ δὲ τοὺς ἀμφοτέρους αὐτοὺς πρὸς τῆι δοθείσηι χάριτι καὶ πρεσβείαν ὑπὲρ ἐμοῦ ποιήσασθαι καὶ ἱλασμὸν τῶν ἐμοὶ ἐπταισμένων αἰτῆσαι πρὸς τὸ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἐλεεινὸν*

10 Eph 6, 19 — **16** Ps 118, 103

OLVCp(n)

1 *γὰρ* fehlt LC | *καθεσθέντι* L 3 *ἐπιφαίνεταί* L | *κατενεχθέντι* O 4 *τε* fehlt C 6 *δὴ* fehlt Vp | *σοῦ τοὺσ*] *οὗτοσ* L 7 *πονέσασ* O 8 *ποιῆσαι* LV 9 *γὰρ ἂν* C | *δυνήσειται* L *δυνήσηται* V 10 *προσφόρου—χάριν* O: *χάριν προφορικοῦ* [*προφητικοῦ* C] *λόγου* LVCpn | *ἐν—στόματοσ* fehlt O 12 *αὐτοῦ* C 13 *ἀργυρὸν* O | *μίλησ* OVp *μέλιτοσ* n | *μίλην* OVp 15 *μίλησ* OVp 16 *λόγου ἡ* C 17 *τῶι—μου* fehlt O 18 *στόμα* C 20 *στόματόσ μου* C 22 *χάριτι καὶ* O^corr 23 *τῆ* O: *καὶ τῆ* LVCpn | *τοιαύτη* OCn: *αὐτῆ* LV *αὐτοῦ* p | *τὴν δὲ* p 24 *ἀγωγῆσ* O 25 *τοὺσ* fehlt O 26 *καὶ*¹ fehlt C 27 *ἐν ἐμοὶ* C | *ἐμπταισμένων* C *πταισμάτων* O

καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῆι μελλούσηι ἀναστάσει ἀκαταίσχυντον διατηρηθῆναι καὶ εὑρεῖν ἔλεος ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. αὐτῶι ἡ δόξα σὺν τῶι πατρὶ καὶ τῶι ἁγίωι πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΜΟΝΑΧΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ ΕΡΗΜΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΥΠΟ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΛΕΙΣΑ ΤΩΙ ΑΒΒΑΙ ΓΕΩΡΓΙΩΙ ΗΣΥΧΑΖΟΝΤΙ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΣΥΣΤΗΣΑΜΕΝΩΙ ΕΝ ΤΩΙ ΚΑΤΑ ΣΚΥΘΟΠΟΛΙΝ ΤΟΠΩΙ ΚΑΛΟΥΜΕΝΩΙ ΒΕΕΛΛΑ

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΑΒΑ p. 220

Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ διεγείρας τὴν ὑμετέραν ἐπ᾿ ἀρετῆι τελειότητα ἐπιτάξαι τῆι ἐμῆι οὐδενίαι ἀναγράπτους αὐτῆι ἀποστεῖλαι τὰς θεαρέστους τῶν προωδευκότων ἁγίων πατέρων ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Σάβα ἀναστροφὰς ὁ καὶ ἐμοὶ τῶι ἐλεεινῶι κατὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν σταγόνα λόγου δι᾿ αὐτῶν ἐπιστάξας ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου πρὸς τὸ ὑπουργῆσαι τῆι τοιαύτηι ὀνησιφόρωι ἐπιταγῆι. ἤδη μὲν οὖν εἴρηταί μοι περὶ Εὐθυμίου τοῦ σεβασμίου πατρὸς μικρά τινα πάνυ καὶ τῆς ἐκείνου μεγαλονοίας ἀνάξια· οὔτε γὰρ ἀνευρεῖν πλείονα ἠδυνήθην ὀγδοηκοστοῦ ἤδη χρόνου παρεληλυθότος τῆς ἐκείνου (1)

12 II Cor 1, 3 — **17** Eph 6, 19

OLVCp(n)

2 *καὶ εὑρεῖν ἔλεοσ* fehlt C | *τοῦ βήματοσ* fehlt O | *Χριστοῦ*] *κῦ ἡμῶν ιῦ χῦ* L **3** *ἡ δόξα καὶ τὸ κράτοσ* L | *εἰσ*] *νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰσ* L

OLVW(G)

5—10 fehlt LWG **9** *τόπωι* fehlt O **11** *ΒΙΟΣ—ΣΑΒΑ* V *εἴτοι εἰσ τὸν βίον τοῦ ὁσίου πρσ ἡμῶν σάβα* O *ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ* [*ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ* G] *ΠΡΣ ΗΜΩΝ ΣΑΒΑ* LWG **14** *οὐδενία* V *οὐθενία* LWG *ἀδυναμία* O **15** *ἁγίων* fehlt L **16** *ὁ* fehlt LV | *αὐτοῦ* fehlt L **20** *γὰρ ἀνευρεῖν* OWG: *μὴν εὑρεῖν* LV **21** *χρόνου ἤδη* VW

πρὸς θεὸν ἀναλύσεως, ὥς γε καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα συνερανισάμην μόλις ὧδέ τε κἀκεῖσε περιθέων καὶ περιαθροίζων αὐτὰ καὶ συλλέγων ὥσπερ ἔκ τινος βυθοῦ τοῦ μακροῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης ἀναλεγόμενος, ἵνα μὴ ἐξίτηλα τῶι χρόνωι γένηται ἡμῖν τὰ περὶ ἐκείνου ψυχωφελῆ διηγήματα. νυνὶ δὲ κέκληκέν με ὁ καιρὸς εἰς πέρας ἀγαγεῖν (2) τὸ ἐλλεῖπον τοῖς παρ᾽ ὑμῶν ἐπιταχθεῖσιν καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ πολυθρυλήτου πατρὸς ἡμῶν Σάβα | συγγράψασθαι, ἅπερ φροντίσας p. 22 καὶ πονήσας ἀνελεξάμην παρ᾽ ἀληθευόντων ὁσίων ἀνδρῶν φοιτητῶν τε αὐτοῦ καὶ συναγωνιστῶν γεγονότων καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὴν ἐκείνου μιμουμένων πολιτείαν καὶ φωτιζόντων ἡμῶν τὰ κατὰ θεὸν διαβήματα. τοῦτο γὰρ πεποιηκέναι ἤδη ἐν τῶι προλαβόντι ὑπεσχόμην λόγωι, πλὴν ὅτι τὴν μὲν ἐμαυτοῦ ἰδιωτείαν καὶ ἀναξιότητα οὐκ ἀγνοῶ, μείζοσι δὲ ἐμβατεύω οὐ θρασείαι χρώμενος γνώμηι, ἀλλὰ τόν τε τῆς παρακοῆς κίνδυνον ὑφορώμενος καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἐννοῶν ἀπειλὴν τὴν λέγουσαν δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρέ, ἔδει σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις. δυσωπῶ τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖσδε τοῖς πόνοις καὶ τὴν ὁσιότητα τὴν σήν, ὦ πατέρων ἄριστε καὶ φιλοτεκνότατε Γεώργιε, πρῶτον μὲν τὸν δεσπότην δυσωπῆσαι Χριστὸν συγγνώμης ἀξιωθῆναί με τὸν ἐλεεινὸν ἐπὶ τῶι πεφαυλισμένωι μου βίωι καὶ τοῖς πολλοῖς μου ἁμαρτήμασιν, ἔπειτα δὲ μηδενὶ ἀπιστεῖν τῶν τε ἤδη προλεχθέντων καὶ τῶν νυνὶ ῥηθησομένων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ χρόνων ἀκριβείας καὶ τόπων καὶ προσώπων καὶ ὀνομάτων ἐμνημόνευσα πρὸς τὸ ἐγγύθεν ἔχειν τε καὶ ποιεῖσθαι τὴν τῆς ἀληθείας περὶ τούτων ἐξέτασιν. τοιγαροῦν ἐντεῦθεν βοηθοῦντα καὶ συνεργοῦντα τὸν θεὸν ἔχειν πιστεύσας τοῦ περὶ Σάβα λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχήν.

| Οὗτος ὁ τῆς ἐπουρανίου μητροπόλεως γεγονὼς πολίτης Σάβας $\overline{A}$ 1 P. πατρίδος μὲν ὑπῆρχεν τῆς Καππαδοκῶν χώρας Μουταλάσκης τῆς (3)

15 Mt 25, 26. 27

OLVW(G)

1 ὥσ γε LVWG: ὥστε O
χρόνω WG | ἡμῖν γένηται O 2 τε] γε L 4 γένηται ἡμῖν τῶ
του OLG 6 τινὰ καὶ WG 7 πολυθρυλλή-
OWG: παρὰ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ ὄντων LV | 7/8 πονήσασ καὶ φροντίσασ L 8 παρ᾽ ἀληθευόντων
ἀεὶ L 10 ἡμῶν fehlt L | ὁσίων fehlt WG 9 αὐτοῦ]
ἑαυτοῦ LG 11 γὰρ καὶ LV 12 μὲν fehlt OG |
WG 13 τῆ γνώμη O | τε fehlt WG 14 ἐκείνην fehlt
τοίνυν] οὖν WG 14/15 ἀπειλὴν ἐννοῶν G ἀπειλὴν L 16 τὰ ἀργύριά V |
21 δὲ fehlt V 27 $\overline{A}$ LV: $\overline{B}$ O

κώμης ὑπὸ μητρόπολιν τελούσης τὴν Καισαρέων, ἀγνώστου μὲν τὸ πρὶν οὔσης διὰ σμικρότητα καὶ ταπεινότητα, πᾶσιν δὲ περιφανεστάτης γενομένης διὰ τὸν ἐξ αὐτῆς βλαστήσαντα θεῖον τοῦτον νεανίαν, ἐπεὶ καὶ ἡ Ἁρμαθαὶμ ἄσημός τε καὶ εὐτελεστάτη οὖσα τὸ πρὶν περίφημος γέγονε πάσηι τῆι κτίσει ἀφ' οὗπερ ἐξ αὐτῆς ἔφυ ὁ ἐκ βρέφους ἀνακείμενος τῶι θεῶι Σαμουήλ. γονέων δὲ ἐτύγχανε Χριστιανῶν τε καὶ εὐγενεστάτων Ἰωάννου καὶ Σοφίας προσαγορευομένων, ἀφ' ὧν ἐγεννήθη, ὡς ἐκ τῆς ἀκριβείας τῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνων διέγνωμεν σαφῶς, ἐπὶ τῆς ἑπτακαιδεκάτης Θεοδοσίου ὑπατείας. καὶ μετ' οὐ πολὺ τοῦ πατρὸς στρατευθέντος ἐν Ἀλεξανδρείαι ἐν νουμέρωι τῶι Ἰσαύρων προσαγορευομένωι καὶ μετὰ τῆς συμβίου τῆς Καππαδοκῶν μετοικήσαντος χώρας καταλιμπάνεται ἐκ θεοῦ οἰκονομίας ὁ ἱερὸς οὗτος νεανίας πενταέτης ὢν σχεδὸν τὴν ἡλικίαν ἐν τῆι μνημονευθείσηι κώμηι Μουταλάσκων μετὰ τῶν γονικῶν αὐτοῦ πραγμάτων παρὰ τῶι ἑαυτοῦ ἐκ μητρὸς θείωι Ἑρμίαι καλουμένωι ἔχοντι γυναῖκα κακότροπον, οὗπερ ἕνεκεν ἀθυμήσας ἀναχωρεῖ πρὸς Γρηγόριόν τινα ἐκ πατρὸς θεῖον ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων οἰκοῦντα ἐν κώμηι Σκανδῶι καλουμένηι.

| Ὀλίγου δέ τινος χρόνου διελθόντος καὶ τῶν αὐτοῦ θείων Ἑρμία B̄ 2 p. 223
τε καὶ Γρηγορίου περί τε αὐτοῦ καὶ τῶν γονικῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους (4)
διαμαχομένων ὁ Σάβας προωρισμένος ὢν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ μήτρας καὶ προεγνωσμένος πρὸ διαπλάσεως κατὰ τὸν μέγαν προφήτην Ἱερεμίαν πάντων ὁμοῦ τῶν τοῦ βίου περιφρονήσας ἐκδέδωκεν ἑαυτὸν μοναστηρίωι Φλαβιαναῖς μὲν καλουμένωι, εἴκοσι δὲ σταδίους διέχοντι τῆς κώμης Μουταλάσκης. καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου εἰσδεχθεὶς καὶ τῆι αὐτόθι συνοδίαι ἐναρίθμιος γεγονὼς τὴν τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐξεπαιδεύθη ἀκρίβειαν καὶ ἐν ὀλίγωι χρόνωι τό τε ψαλτή-

4 I Reg 1, 1 — 9 Theodosius cos. XVII = 439 — 22 Ier 1, 5

OLVW(G)

1 τὴν VW: τῆσ OLG 2 καὶ ταπεινότητα fehlt L | ταπεινότητα βίου O 3 γεναμένησ OG | τοῦτον fehlt WG 4 ἀρμαθὲμ OLWG 6 τῶ θω̄ ἀνακείμενοσ WG 8 τῶν fehlt L | χρόνον L 10 καὶ fehlt L | μεθ' LV | πολὺ δὲ L 11 τῶι] τὸ O τῶν LVWG | προσαγορευομένων LV 12 μετοικήσαντα O | καταλειμπάνεται OLG καταλειμπάννεται V 13 τῆ ἡλικία O 15 πρσ O 16 ἔρχεται O 18 καλουμένην O 19 B̄ LV | τινοσ om. O | ἑρμίου W^corr 20 τε αὐτοῦ καὶ fehlt O | αὐτοῦ πραγμάτων O 21 ἐκ μήτρασ ὑπὸ τοῦ θῦ V 24 σταδίοισ. LVW 24/25 ἀπίχοντα O 26 μοναδικῆσ OWG

ριον ἐκμανθάνει καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος κατάστασιν. τῶν δὲ εἰρημένων αὐτοῦ θείων εἰς σύμβασιν ἐλθόντων καὶ πειραθέντων πλειστάκις τοῦ μοναστηρίου αὐτὸν ἀποστῆσαι πρὸς τό, φησίν, ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἑαυτοῦ γονικῶν χωρίων καὶ εἰς ἐπιγαμβρίαν ἐκκαλουμένων αὐτὸς ὑπὸ τοῦ θεοῦ φρουρούμενος ἐξελέξατο μᾶλλον παραριπτεῖσθαι ἐν τῶι οἴκωι τοῦ θεοῦ ἤπερ τοῖς κοσμικοῖς θορύβοις ἑαυτὸν ἐπιδιδόναι. ὅθεν οὐ κατεδέξατο παντελῶς τῆς σεμνῆς ἐκείνης πολιτείας ἀποστῆναι, τὴν εὐαγγελικὴν ἀπόφασιν ἐννοῶν τοῦ κυρίου λέγοντος οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνθυμούμενος καὶ ἐν ἑαυτῶι τὰ τοιαῦτα λέγων· ἐγὼ | τοὺς συμβουλεύοντάς μοι τῆς ὁδοῦ τοῦ p. 2[illegible] θεοῦ ἀποστῆναι ὡς ἀπὸ ὄφεων φεύγω· φθείρουσι γὰρ ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. καὶ φοβοῦμαι μήποτε τῶι ἐνδελεχισμῶι χαυνωθεὶς κατάραν ἀπενέγκωμαι τοῦ προφήτου λέγοντος ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου. τοιοῦτος ἦν ἐκ παιδὸς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας πόθον ὁ Σάβας.

Τούτωι ποτὲ εἰς τὸν κῆπον τοῦ μοναστηρίου ἐργαζομένωι ἐπι- $\overline{\Gamma}$ 3 θυμία τις ἐπῆλθεν φαγεῖν μῆλον φανὲν ὡραῖον καὶ λίαν τερπνότατον πρὸ τῆς ὡρισμένης ὥρας. ὅστις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐξαφθεὶς ἀφείλατο μὲν τοῦ δένδρου τὸ μῆλον, ἐπιλογισάμενος δὲ ἐκράτησεν ἑαυτοῦ γενναίως, ἐπετίμα δὲ ἑαυτῶι εὐσεβεῖ λογισμῶι λέγων· ὡραῖος ἦν εἰς ὅρασιν καὶ καλὸς εἰς βρῶσιν ὁ ἐμὲ θανατώσας καρπὸς διὰ τοῦ Ἀδάμ, αὐτοῦ προτιμήσαντος τοῦ νοητοῦ κάλλους τὸ τοῖς σαρκίνοις ὀφθαλμοῖς φανὲν τερπνὸν καὶ τῶν πνευματικῶν ἀπολαύσεων τὴν πλησμονὴν τῆς γαστρὸς τιμιωτέραν θεμένου, δι' οὗ καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. μὴ τοίνυν ἀπονεύσω τοῦ κάλλους τῆς ἐγκρατείας ψυχικῶι τινι νυσταγμῶι βαρηθείς· ὥσπερ γὰρ πάσης καρποφορίας προηγεῖται ἄνθος, οὕτως ἡ ἐγκράτεια πάσης προηγεῖται ἀγαθοεργίας.

6 Ps 83, 11 — 9 Lc 9, 62 — 13 I Cor 15, 33 — 15 Ps 118, 21 — 22. 23 Gen 3, 6 — 26. 27 Sap Sal 2, 24

OLVW(G)

5 οὗτοσ O 6 ἐν—θῦ παραριπτεῖσθαι O | εἴπερ OLVW ἢ G 7 ἐπι [ἐκ G] δοῦναι WG 9 αὐτοῦ fehlt VWG 11 τοῦ θῦ O 12 τὰ fehlt L 13 ὄφεωσ L 14 καὶ fehlt O | ἐντελεχισμῶ O 15 τὴν κατάραν L | ἐπενέγκομαι O 18 $\overline{\Gamma}$ LV: $\overline{\Delta}$ O | τὸν fehlt WG 19 ἦλθεν LG 20 πρὸ—ὥρασ fehlt O, nach μῆλον am Rand 21 ἐκράτησεν μὲν VW | ἑαυτὸν O 22/23 εἰσ ὅρασιν fehlt L 23 διὰ τοῦ ἀδὰμ καρπὸσ V | διὰ fehlt O 27 καλοῦ LVWG 28 βαρυνθεὶσ O 29 ἡ fehlt OG | προηγεῖται πάσησ O

καὶ οὕτως τῶι κρείττονι λογισμῶι τὴν ἐπιθυμίαν νικήσας ἔρριψεν τὸ μῆλον χαμαὶ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ κατεπάτει ποσὶν | συγκαταπατῶν τῶι p. 225 *μήλωι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ δίδωσιν ἑαυτῶι ἀπὸ τότε νομοθεσίαν τοιαύτην τοῦ μέχρι θανάτου τῆι τοῦ μήλου βρώσει μὴ κεχρῆσθαι.*

Ἐντεῦθεν δύναμιν ἐξ ὕψους λαβὼν τῆι ἐγκρατείαι ἑαυτὸν ἐπε- Δ̄ 4 *δίδου ὡς τοὺς πονηροὺς ἀναστελλούσηι λογισμοὺς καὶ τὴν τοῦ ὕπνου ἀνακοπτούσηι βαρύτητα, πρὸς δὲ τῆι ἐγκρατείαι καὶ σωματικῶς ἐκοπία μεμνημένος τῆς πρὸς τὸν θεὸν λεγούσης Δαυιτικῆς μελωιδίας· ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. δι' ὃ πάσηι σπουδῆι καὶ προθυμίαι τὴν μὲν ψυχὴν ἐταπείνου τῆι ἀσιτίαι, τὸ δὲ σῶμα κόπωι καὶ μόχθωι ἐδάμαζεν. καὶ ἑξήκοντα ἢ καὶ ἑβδομήκοντα συναγωνιστὰς ἔχων ἐν τῶι εἰρημένωι Φλαβιαναῖς μοναστηρίωι ὑπερηκόντισεν ἅπαντας τῆι τε ταπεινοφροσύνηι καὶ ὑπακοῆι καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας πόνοις.*

Καὶ τοῦτο δὲ φέρεται ἐν τοῖς περὶ τῶν παιδικῶν αὐτοῦ ἀγωνισμά- Ē 5 (6) *των διηγήμασιν ὅτι ὁ ἀρτοκόπος τοῦ μοναστηρίου ἐν ὥραι χειμῶνος ἁπλώσας τὰ ἑαυτοῦ βραχέντα ἱμάτια ἔνδον ἐν τῆι θέρμηι τοῦ φούρνου πρὸς τὸ αὐτὰ ξηρανθῆναι ἡλίου μὴ ἐπιφαίνοντος ἐπελάθετο καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἄρτων λειψάντων τινὲς τῶν πατέρων ἐπιταγέντες εἰργάζοντο εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον, μεθ' ὧν ὑπῆρχεν ὁ θαυμάσιος Σάβας. αὐτῶν δὲ τὸν φοῦρνον ὑποκαιόντων ὑπομνησθεὶς ὁ μάγκιψ καὶ ταραχθεὶς περὶ τῶν ἱματίων μεγάλης φλογὸς γενομένης καὶ μηδενὸς |* p. 226 *εἰσελθεῖν τολμῶντος μεγάλου ὄντος τοῦ φούρνου καὶ ἱκανῶς, ὡς ἔφθην εἰπών, ὑποκαέντος ὁ νεανίας πρεσβύτης πίστει ἀδιστάκτωι κραταιωθεὶς καὶ τῶι σημείωι τοῦ σταυροῦ ἑαυτὸν καθοπλίσας εἰσεπήδησεν εἰς τὸν φοῦρνον καὶ λαβὼν τὰ ἱμάτια ἐξῆλθεν ἀβλαβής. οἱ δὲ πατέρες τὸ παράδοξον τοῦτο θαῦμα ἰδόντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες· ἄρα ὁποῖος ἔσται ὁ νεανίας οὗτος τοσαύτης χάριτος ἐκ*

5 Lc 24, 49 — 8 Ps 24, 18

OLVW(G)

2 *ποσὶ κατεπάτει* [*συνεπάτει* G] WG 3 *καὶ*[1] O: fehlt LVWG | *νομοθεσίαν ἀπὸ τότε* WG 4 *χρῆσθαι* V 5 Δ̄ LV | *τῆι* fehlt WG 6 *ἀναστελλούσησ* O 7 *ἀνακοπτούσησ* O 8 *τὸν* fehlt L | *δαυιτικῶσ* L 12 *ἢ* fehlt L 15 Ē OLV | *περὶ* fehlt V 20 *ἐν τῶ ἀρτοκοπίω* L 21 *μάγκηψ* O 22 *ταραχθεὶσ* O: *ταραχῆσ* LVW *ἐν ταραχῆ* G | *μεγάλησ φλογὸσ* O: fehlt LVWG | *γενόμενοσ* G 23/24 *ὡσ ἔφθην εἰπὼν* O: fehlt LVWG 24 *νεανίασ πρεσβύτησ* OLV: *θαυμαστὸσ οὗτοσ νεανίασ* WG

πρώτης ἡλικίας ἀξιωθείς; ταῦτα δὲ διεξῆλθον παρὰ Γρηγορίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ παραλαβών, ἐπιδεῖξαι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι βουλόμενος ὁποῖος ἦν ἐκ παιδὸς τῆι τε πίστει καὶ τῆι συνέσει καὶ τοῖς ἀρίστοις πλεονεκτήμασι.

Ἀπὸ δόξης τοίνυν εἰς δόξαν προκόπτειν ἐπειγόμενος καὶ ἀναβάσεις ϛ 6 ἐν τῆι καρδίαι διατιθέμενος δέκα χρόνους πληρώσας ἐν αὐτῶι τῶι μοναστηρίωι ἐπιθυμίαν θεάρεστον εἰσδέχεται τὸ τὴν ἁγίαν πόλιν καταλαβεῖν καὶ ἡσυχάσαι ἐν τῆι περὶ αὐτὴν ἐρήμωι. ἔδει γὰρ δι' αὐτοῦ ταύτην πολισθῆναι καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆι τοῦ μεγαλοφώνου Ἡσαίου πληρωθῆναι προφητείας. καὶ προσελθὼν τῶι ἀρχιμανδρίτηι ἐδυσώπει ἀπολυθῆναι μετ' | εὐχῆς. τῶι δὲ μὴ βουληθέντι θεία τις ἀπο- p. 2 καλύπτεται ὀπτασία λέγουσα· ἀπόλυσον τὸν Σάβαν, ἵνα μοι λατρεύσηι ἐν τῆι ἐρήμωι. τότε ὁ ἀρχιμάνδρίτης τοῦτον προσκαλεσάμενος ἐν μυστηρίωι λέγει· ἐγὼ μέν, ὦ τέκνον, ὑπὸ θείας ὀπτασίας ἐπιτραπεὶς ἀπολύω σε· σὺ δὲ μηδενὸς τῆς συνοδίας γινώσκοντος ἄπιθι ἐν εἰρήνηι καὶ κύριος ἔστω μετὰ σοῦ. καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁδηγούμενος ἔρχεται εἰς Ἱεροσόλυμα ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας περὶ τὸ τέλος τῆς εὐσεβοῦς Μαρκιανοῦ βασιλείας καὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραρχίας Ἰουβεναλίου. καὶ δεξιοῦται παρά τινι Καππαδόκηι γέροντι ἐν τῶι τοῦ ἐν ἁγίοις Πασσαρίωνος μοναστηρίωι τὸ τηνικαῦτα κυβερνωμένωι ὑπὸ Ἐλπιδίου τοῦ ἀρχιμανδρίτου. ἐν ὧι παραχειμάσας ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Σάβας καὶ ὑπὸ τοῦ γέροντος προτραπεὶς αὐτόθι καταταγῆναι οὐκ ἠνέσχετο, ὁμοίως δὲ ὑπὸ ἄλλων εἰς διαφόρους τόπους ταγμάτων τε καὶ διαρίων ἑλκόμενος, φιλήσυχος ὢν ἐκ παιδόθεν καὶ τῶι θεῶι ἀνακείμενος, οὐδενὶ παντελῶς συναπήχθηι.

Ἀκούων δὲ παρὰ πάντων σχεδὸν τὰ κατὰ τὸν θεῖον Εὐθύμιον Z ἐναθλοῦντα τὸ τηνικαῦτα ἐν τῆι ἐξ ἀνατολῶν τῆς ἁγίας πόλεως ἐρήμωι καὶ φωστῆρος δίκην ἐκλάμποντα καὶ τὰς τῶν θαυμάτων ἀ-

5 Ps 83, 6 — 9 Ies 58, 12 — 12 Exod 7, 16 — 17 18. Lebensjahr = 456 — 21 Winter 456/457, vgl. die Note zu Vit. Euthym. p. 49, 23

OLVW(G)

1 καταξιωθεὶσ L | παρὰ μὲν LV 2 δὲ fehlt WG 5 ϛ OLV 6 τιθέμενοσ OG | τῶ αὐτῶ O 8 αυτῆσ O 9 αὐτῶ O 10 φωνάσ WG 12/13 ἐν τῆ ἐρήμω ἵνα—λατρεύση O 16 ἔσται WG | τοῦ fehlt O 20 καππαδόκι OLVG | πασαρίωνοσ O 21 τῶ OVG 22 παρὰ WG 23 δὲ καὶ O 25 παιδὸσ LVWG | συνάπήχθη WG συνυπήχθη OL συνηπήχθη V 26 Z OLV 27 τῆσ—πόλεωσ fehlt L 28 ἐκλάμποντοσ O

κτῖνας πανταχοῦ ἐκπέμποντα καὶ ἀναπτερωθεὶς τὴν διάνοιαν ἐπεπόθησεν τὸν ἅγιον θεάσασθαι. | p. 228 καὶ προσελθὼν τῶι μακαρίτηι Ἐλπιδίωι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶι ἀναθέμενος μετ' εὐχῆς καί τινος ὑποδεικνύοντος ἀπελύθη. καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον καὶ τοῖς ἐκεῖσε πατράσι προσκαρτερήσας τῶι σαββάτωι θεωρήσας τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐρχόμενον παρεκάλει μετὰ δακρύων τοῖς ὑπ' αὐτὸν συναρίθμιος γενέσθαι. ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων· τέκνον, οὐ νομίζω δίκαιον εἶναι νεώτερόν σε ὄντα εἰς λαύραν μένειν· οὔτε γὰρ τῆι λαύραι ὄνησιν φέρει τὸ νεώτερον ἔχειν οὔτε νεωτέρωι πρέπει ἐν μέσωι εἶναι ἀναχωρητῶν. ἄπελθε τοίνυν, τέκνον, εἰς τὴν κάτω μονὴν πρὸς τὸν ἀββᾶν Θεόκτιστον καὶ ἔχεις πάνυ ὠφεληθῆναι. ὁ δὲ μακάριος ἀπεκρίθη Σάβας· γινώσκω, τίμιε πάτερ, ὅτι ὁ πάντων προνοητὴς θεὸς σωθῆναί με βουλόμενος ὡδήγησέν με εἰς τὰς ἁγίας σου χεῖρας ἐλθεῖν· ὡς ἂν μοι κελεύηις, ποιῶ. τότε ὁ μέγας Εὐθύμιος τῶι μακαρίτηι αὐτὸν ἀπέστειλεν Θεοκτίστωι, δηλώσας αὐτῶι ποιεῖσθαι αὐτοῦ φροντίδα ὡς μέλλοντος τῆι τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἐν τῆι μοναχικῆι διαπρέψαι πολιτείαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀσκόπως, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ὁ μέγας πεποίηκεν Εὐθύμιος, ἀλλὰ διορατικῶι ὄμματι μᾶλλον προβλέπων πάντων τῶν ἐν Παλαιστίνηι | p. 229 ἀναχωρητῶν ἀρχιμανδρίτην αὐτὸν μέλλειν ἔσεσθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν μεγίστην τε καὶ περιφανεστάτην λαύραν τὴν ὑπερέχουσαν πασῶν τῶν ἐν Παλαιστίνηι λαυρῶν συνιστᾶν μέλλοντα καὶ ἔσεσθαι αὐτὸν ἀρχηγέτην τε καὶ νομοθέτην πάντων τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀναχωρούντων, ἐκ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματος νομοθεσίαν αὐτῶι δίδωσιν μὴ δέχεσθαι ἐν λαύραι ἀγένειον, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἄλλων λαυρῶν ἡγουμένοις τὸν τοιοῦτον παραδιδόναι νόμον παλαιὸν ὄντα καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πατράσι κρατήσαντα· πρόδηλον δὲ ὅτι πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον αἰδέσιμον.

Γεγονὼς δὲ ὑπὸ τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας $\overline{H}$ 8 ἐκδέδωκεν μὲν ἑαυτὸν ὅλον τῶι θεῶι· ἅπερ δὲ εἶχεν ἀπὸ τῶν ἰδίων

27. 28 citiert Vit. Steph. iun. p. 478

OLVW(G)

1 καὶ fehlt L | τῇ διανοίᾳ O 2 μακαρίω LVWG 4 ἐπιδειχθέντα L 7 συναρίθμιον L 8 εἶναι fehlt L 11 πρὸσ—θεόκτιστον εἰσ—μονὴν L 14 ἐὰν L ἂν οὖν VWG | κελεύσησ LVG κελεύσεισ W 17 θῦ LV | μοναδικῇ OL | διαπρέπειν O 20 μέλλειν αὐτὸν L μέλλειν V 21 τε fehlt WG 22 παλαιστήνη L durchweg, nicht weiter notiert 23 ἀναχωρητῶν WG 29 $\overline{H}$ OV, in L der Rand stark beschnitten 30 μὲν fehlt LG | ὅλον ἑαυτὸν VWG

αὐτοῦ, δέδωκεν εἰς τὰς τοῦ ἡγουμένου χεῖρας καὶ ἀποδύεται πρὸς τοὺς ἀγῶνας, κόπωι μὲν σωματικῶι διημερεύων, ἄυπνος δὲ ἐν ταῖς τοῦ θεοῦ δοξολογίαις διαννκτερεύων, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ὑπακοὴν ῥίζαν καὶ θεμέλιον τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας ποιούμενος, ἐπιτήδειος ὢν ἐν τῶι κανόνι τῆς θείας λειτουργίας καὶ προθυμότατος, πρὸ πάντων ἐν τῆι ἐκκλησίαι εἰσερχόμενος καὶ πάντων ὕστερον ἐξερχόμενος. πρὸς δὲ τοῖς ψυχικοῖς ἀνδραγαθήμασιν ὑπῆρχεν καὶ τῶι σώματι εὐμεγέθης καὶ γενναῖος, καὶ πάντων πρὸς ἓν φορτίον μαννουθίων ἐν τῆι ἐρήμωι κοπτόντων καὶ τῶι κοινοβίωι ἀποκομιζόντων αὐτὸς τρία | p. 2 φορτία καθ' ἡμέραν κόπτων ἀπεκόμιζεν. καὶ πρὸς τούτοις τοῖς τοῦ κοινοβίου διακονηταῖς προθύμως ἐβοήθει ὑδροφορῶν καὶ ξύλα κομίζων καὶ τὰ ἄλλα πάντα διακονῶν. γέγονεν μέντοι καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον βουρδωνάριος, καὶ ἄλλας δὲ διαφόρους διακονίας ἐγχειρισθεὶς ἀνεπιλήπτως καὶ ἀκαταγνώστως διετέλεσεν, ὥστε θαυμάζειν τοὺς τοῦ κοινοβίου πατέρας τὴν τοσαύτην ἐν νεαζούσηι ἡλικίαι ἀρετήν τε καὶ ἐπιτηδειότητα.

$\overline{Θ}$ 9 Ἦν δέ τις ἀδελφὸς ἐν τῶι κοινοβίωι Ἀλεξανδρεὺς μὲν τῶι γένει, Ἰωάννης δὲ τῆι κλήσει, ὅστις ἐπὶ συχνὸν χρόνον ἐδυσώπει τὸν ἐν ἁγίοις Θεόκτιστον ἀπολυθῆναι ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὸ τὰ γονικὰ αὐτοῦ πράγματα διαθεῖναι καλῶς, μαθὼν τετελευτηκέναι τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς. καὶ ἀπολυθεὶς παρεκάλει λαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀββᾶν Σάβαν ὡς γνήσιον καὶ πιστὸν καὶ κακοπαθῆσαι δυνάμενον. ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Θεόκτιστος ταῖς τοῦ Ἰωάννου παρακλήσεσιν εἴξας ἀποστέλλει μετ' αὐτοῦ τὸν ἀββᾶν Σάβαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· αὐτῶν δὲ ἐν Ἀλεξανδρείαι γεγονότων καὶ περὶ τὴν τῶν Ἰωάννου γονικῶν πραγμάτων ζήτησιν ἀδολεσχούντων ἀνεγνωρίσθη ὁ μακαρίτης Σάβας Σοφίαι τε τῆι μητρὶ καὶ Ἰωάννηι τῶι πατρὶ Κόνωνι μετονομασθέντι καὶ τοῦ τῶν Ἰσαύρων νουμέρου κρατοῦντι. καὶ προτραπεὶς ὑπ' αὐτῶν αὐτόθι μεῖναι καὶ στρατεύεσθαι καὶ πρεσβύτερον τοῦ νουμέρου γενέσθαι | p. 2

OLVW(G)

1 χεῖρασ τοῦ ἡγουμένου O **2** σωματικῶ μὲν κόπω WG **5** ἁγίασ καὶ θείασ O **6** πάντων² fehlt WG **8** καὶ OWG: ὡσ LV | μανουθίων OG **11** διακονιταῖσ V διακονισταῖσ L **12** πάντα διακονῶν O: διακονούμενοσ LVWG **13** βουρδωνάριοσ V βουρδουνάριοσ O βορδονάριοσ LW βωρδουνάριοσ G | δὲ fehlt LVWG **17** $\overline{Θ}$ OLV **18** ὃσ L **18/19** ἐν ἁγίοισ O: μακαρίτην LVWG **20** αὐτοῦ fehlt LW **20/21** γονεῖσ αὐτοῦ WG **22** οὖν fehlt O **23** εἴξασ ταῖσ—παρακλήσεσιν WG **24** τὸν—σάβαν μετ' αὐτοῦ LVWG **25** τὴν τῶν] τῶν τοῦ L **26** ἀδολεσχοῦντα L **27** τε fehlt L **28** νουμέρω LG **29** στρατεύσασθαι WG

ἀποπεμψάμενος αὐτοὺς ἔλεγεν· ἐγὼ μὲν ἐστρατεύθην τῶι παμβασιλεῖ θεῶι καὶ τὴν στρατείαν αὐτοῦ ἀθετῆσαι οὐ δύναμαι, τοὺς δὲ ἀποστῆσαί με ταύτης ἐπιχειροῦντας γονεῖς λέγειν οὐκ ἀνέχομαι. ἐμμένω γὰρ τῆι αὐτοῦ ὁμολογίαι ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς, τελειωθῆναι ἐλπίζων ἐν τῆι σεμνῆι τῆς ἀσκήσεως πολιτείαι. ὡς οὖν πολλὰ μηχανησάμενοι οὐκ ἴσχυσαν χαυνῶσαι αὐτοῦ τὸν λογισμὸν καὶ κρατῆσαι παρ' ἑαυτοῖς, εἴκοσι νομίσματα παρεῖχον αὐτῶι εἰς ἀνάλωμα. ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο, ἰδὼν δὲ αὐτοὺς σφόδρα λυπηθέντας λαβὼν τρία νομίσματα μόνα διὰ τὸ θεραπεῦσαι αὐτοὺς ἐξῆλθεν εὐθέως ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἅμα τῶι συναποσταλέντι αὐτῶι Ἰωάννηι καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ κοινόβιον τὰ τρία νομίσματα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μεγάλου δέδωκε Θεοκτίστου.

Αὐτοῦ δὲ ἐν αὐτῶι τῶι κοινοβίωι ἤδη τὸν δέκατον διατελοῦντος Ī 10 ἐνιαυτὸν συνέβη τελευτῆσαι τὸν τρισμακάριον Θεόκτιστον τρίτηι τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς τετάρτης ἰνδικτιόνος, ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος ἐκεῖσε κατελθὼν καὶ τὸ νικηφόρον κηδεύσας σῶμα Μάριν τινὰ ἀξιοθαύμαστον διάδοχον τῆς ἡγουμενίας κατέστησεν. ὅντινα ἐπὶ δύο χρόνους τῆς μονῆς κρατήσαντα καὶ θεαρέστως τελειωθέντα πάλιν ὁ μέγας κατελθὼν Εὐθύμιος καὶ ἐν τῆι τοῦ μακαρίτου Θεοκτίστου σορῶι καταθέμενος Λογγίνωι τινὶ ἐναρέτωι | τὴν τοῦ κοινοβίου p. 232 ἐγχειρίζει προστασίαν. τότε δὴ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὸν τριακοστὸν τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας πληρώσας χρόνον καὶ πάντας τοὺς ἐν τῶι κοινοβίωι προβεβηκότας ὑπερακοντίσας τῆι τε νηστείαι καὶ ἀγρυπνίαι καὶ τῆι ταπεινοφροσύνηι καὶ ὑπακοῆι παρεκάλεσεν τὸν ἀββᾶν Λογγῖνον ἐπιτρέψαι αὐτῶι ἡσυχάσαι ἐν σπηλαίωι ὄντι ἔξωθεν τοῦ κοινοβίου εἰς τὸν κατὰ νότον κρημνόν. ὅστις ἀββᾶς Λογγῖνος θεωρῶν αὐτοῦ

15 genauer Vit. Euthym. p. 54, 13 ἀρχῆι τῆσ πέμπτης ἰνδικτιόνοσ = 466
21 nach vollendetem 30. Lebensjahr = 469.

OLVW(G)

2 αὐτοῦ O: fehlt LVWG   3 ἐγχειροῦντασ O   4 αὐτοῦ OL: ἑαυτοῦ G ἐμαυτοῦ VW   6 χαυνῶσαι — καὶ fehlt L | αὐτοῦ τὸν λογισμὸν O: αὐτὸν VW   6/7 παρ' ἑαυτοῖσ] αὐτὸν L | κρατήσαι αὐτὸν παρ' ἑαυτοῖσ καὶ χαυνῶσαι G   8 ἰδὼν δὲ O: ἀλλ' ἰδὼν LVWG   9 μόνα fehlt V | θεραπεῦσαι LVWG: μὴ λυπῆσαι O   11 τὰσ fehlt O   12 Ī LV, in O der Rand weggeschnitten   13 μακάριον L τρισμακάριστον G   14 ἰνδικτιῶνοσ WG | μακάριοσ O   15 μάρην WG   16 ἡγεμονίασ LVW   18 καὶ πάλιν O | εὐθύμιοσ κατελθὼν L | μακαρίου WG   20 προχειρίζει L   21 πληρώσασ ἤδη χρόνον WG χρόνον ἤδη πληρώσασ LV   22 ἀγρυπνία καὶ ἀοργησία LVWG   23 τῆι fehlt L

τὴν διαφέρουσαν ἀρετὴν τό τε εὐσταθὲς τοῦ ἤθους καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ τρόπου καὶ τὸ ἐν ταῖς προσευχαῖς σπουδαῖόν τε καὶ σύντονον καὶ ἀνενενέγκας τὰ κατ᾽ αὐτὸν τῶι μεγάλωι Εὐθυμίωι καὶ ἀκούσας ὅτι μὴ ἐμποδίσῃς αὐτὸν τοῦ ἀγωνίσασθαι ὡς βούλεται, ἐπέτρεψεν αὐτῶι τὰς πέντε τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας ἡσυχάζειν ἐν τῶι ῥηθέντι σπηλαίωι. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὴν περιπόθητον δεξάμενος ἐπιτροπὴν ἔμεινεν ἐπὶ πέντε χρόνους τοιαύτην ἔχων διαγωγήν· κατὰ τὴν ἑσπέραν τὴν μετὰ τὴν κυριακὴν ἐξήρχετο τοῦ κοινοβίου ἔχων θαλλοὺς βαίων, τὴν χρείαν τῆς ἑβδομάδος, καὶ διέμενεν τὰς πέντε ἡμέρας μηδενὸς τὸ σύνολον μεταλαμβάνων καὶ τῶι σαββάτωι ἕωθεν ἤρχετο εἰς τὸ κοινόβιον φέρων μεθ᾽ ἑαυτοῦ τῶν πέντε ἡμερῶν τὸ ἐργόχειρον πεντήκοντα μαλάκια πεπληρωμένα.

Ταύτην ἔχειν αὐτὸν τὴν πολιτείαν γνοὺς ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐλάμβανεν αὐτὸν μεθ᾽ ἑαυτοῦ κατὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην | τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς εἰς τὴν πανέρημον τοῦ Ῥουβᾶ ἅμα Δομετιανῶι τῶι μακαρίωι, πληροφορίαν ἔχων εἰς αὐτὸν καὶ παιδαριογέροντα αὐτὸν ὀνομάζων, καὶ ὡς καλὸς παιδοτρίβης προεβίβαζεν αὐτὸν καὶ ἐγύμναζεν εἰς ὑψηλοτέρας ἀρετάς. αὐτόθι γὰρ διετέλουν ἕως τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς πάσης ἀνθρωπίνης χωριζόμενοι συναναστροφῆς. ἐξῆλθεν δέ ποτε ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐκ τοῦ Ῥουβᾶ τὴν ἔρημον διοδεῦσαι βουλόμενος τὴν ἐπέκεινα τῆς νεκρᾶς θαλάσσης πρὸς μεσημβρίαν ἑπομένους ἔχων Δομετιανὸν καὶ Σάβαν. καὶ ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τόπους ἀνύδρους καὶ χρονισάντων σφοδροῦ καύσωνος ὄντος διψήσας λίαν ὁ μακάριος Σάβας ἔπεσεν μηκέτι ἰσχύων βαδίσαι τῆς ἐν τῶι βάθει τῶν σπλάγχνων, ὡς οἶμαι, ὑγρότητος ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ καύσωνος ἀναλωθείσης. ὁ δὲ γέρων σπλαγχνισθεὶς καὶ διαχωρίσας ἑαυτὸν ὡσεὶ λίθου βολὴν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενος τοῦ θεοῦ καὶ λέγων· κύριε ὁ θεός, δὸς ὕδωρ ἐν γῆι διψώσηι τὴν τοῦ νεωτέρου δίψαν παραμυθούμενον. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν καλέσας αὐτὸν καὶ τρίτον τῶι σκαλιδίωι ὀρύξας ἔδειξεν αὐτῶι ὕδωρ ζῶν καὶ πιὼν ὁ Σάβας ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ ἐξ

ΙΑ p.

(11)

OLVW(G)

1 τε εὐσταθὲσ O: εὐσταθέσ τε VWG εὐσταθὲσ L 2 τε fehlt O | εὔτονον LVW 4 αὐτῶ VWG | τοῦ O: fehlt LVWG | ἀγωνίσασθαι αὐτὸν W 7 τοιαύτην OW: τὴν αὐτὴν LVG 13 ΙΑ OLV 14 τεσσαρισκαιδεκάτην OL 16/17 ὀνομάζων αὐτὸν L 17 διεβίβαζεν WG 19 συναναστροφῆσ χωριζόμενοι WG | ἀναστροφῆσ O 20 ἐκ—ῥουβᾶ ὁ—εὐθύμιοσ LVWG 22 τε καὶ V 23 μακαρίτησ LVW 24 Σάβασ—βαδίσαι fehlt W | ἰσχύσασ LVG 26 δὲ fehlt W 28 παραμυθούμενοσ WG 29 καὶ μετὰ—αὐτὸν fehlt V

ἐκείνου δύναμιν θείαν ἐδέξατο πρὸς τὸ ὑποφέρειν τὰ δυσχερῆ τῆς
ἐν ἐρήμωι διαγωγῆς. ὀλίγου δέ τινος χρόνου παριππεύσαντος ὁ μέγας
πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος | ἐν εἰρήνηι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν p. 234
τοῦ κυρίου κατὰ μόνας ἐπ᾽ ἐλπίδι κατοικίσαντος αὐτὸν ἔτους πεντε-
καιδεκάτου τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραρχίας Ἀναστασίου.

Τότε δὴ ὁ μακάριος Σάβας τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου τῆς ἑαυτοῦ ΙΒ 12
ἡλικίας χρόνου πληρωθέντος θεασάμενος τὴν τοῦ κοινοβίου διαγωγὴν
ἀλλασσομένην ἅτε δὴ τῶν τῆς μονῆς πατέρων τελειωθέντων ἀνεχώ-
ρησεν ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν ἔρημον τοῦ ἐν ἁγίοις Γερασίμου τὸ τηνι-
καῦτα φωστῆρος δίκην ἐκλάμποντος καὶ ἐν τῆι κατὰ τὸν Ἰορδάνην
ἐρήμωι τὰ τῆς εὐσεβείας σπείροντος σπέρματα. τοῦ μέντοι πατρὸς
ἡμῶν Σάβα ἐν τῆι κατὰ τὸν Κουτιλᾶν καὶ τὸν Ῥουβᾶν διάγοντος
ἐρήμωι καὶ τὸ Δαυιτικὸν ἐκεῖνο λόγιον ἔργωι ψάλλοντος τὸ ἰδοὺ
ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ηὐλίσθην ἐν τῆι ἐρήμωι καὶ τῆι τε
ἡσυχίαι καὶ ἀσιτίαι καὶ ταῖς ἀπαύστοις προσευχαῖς σχολάζοντος καὶ τὴν
ἑαυτοῦ διάνοιαν ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐργαζο-
μένου κατὰ τὸ γεγραμμένον σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ
εἰμι ὁ θεός, φθονήσας ὁ διάβολος πολλοὺς ἐπενόει κατ᾽ αὐτοῦ πει-
ρασμοὺς βουλόμενος αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἀποστῆσαι διαγωγῆς. καὶ
ποτὲ μὲν ἀνακειμένου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ψάμμου ἐν μεσονυκτίωι μετασχη-
ματισθεὶς εἰς ὄφεις καὶ σκορπίους ἐπειρᾶτο ἐκφοβεῖν αὐτόν, ὁ δὲ
μικρὸν δειλιάσας ἐνόησεν τοῦ διαβόλου τὴν πονηρίαν καὶ | κατασφρα- p. 235
γισάμενος καὶ τὴν δειλίαν ἀποτιναξάμενος ἀνέστη θαρρῶν καὶ λέγων·
ὅταν καὶ ἰσχύσηις φοβῆσαί με, τότε ἡττηθήσηι, ὅτι μετ᾽ ἐμοῦ κύριος
ὁ θεός ἐστιν ὁ δοὺς ἡμῖν τὴν κατὰ σοῦ δυναστείαν εἰπὼν ἰδοὺ δέδωκα
ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ
ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγον-

3 Ps 4, 9. 10 — 4 Euthymios starb den 20. Jan. 473 [Vit. Euthym. p. 59, 23]; Anastasius 15. Regierungsjahr = Juli 472—Juli 473 — 6 nach vollendetem 35. Lebensjahr = 474 — 13 Ps 54, 8 — 16 Sap Sal 7, 26 — 17 Ps 45, 11 — 25 Lc 10, 19

OLVW(G)

2 ἐρήμοισ V τῆ ἐρήμω G | παριππεύοντοσ L παριππάσαντοσ WG 4 κατοικήσαντοσ WG κατωκήσαντοσ OLV 6 ΙΒ OLV | αὐτοῦ WG 7 πληρωθέντοσ fehlt V 11 κατασπείροντοσ δόγματα WG 12 ἐν fehlt L 16 τοῦ θῦ V 18 ἐπενόησεν WG 20 μὲν O: fehlt LVWG 24 καὶ fehlt LV | ἐκφοβῆσαι WG | με fehlt W | καὶ ὅτι O 26 τοῦ πατεῖν WG 27 αὐτοῦ fehlt L | 27/p. 96, 1 εἰπὼν L

τος ἀφανῆ παραυτίκα γεγόνασι τὰ ἰοβόλα θηρία. ἄλλοτε πάλιν φαίνεται αὐτῶι ὁ σατανᾶς ἐν ὁμοιώματι λέοντος φοβερωτάτου ἐπερχομένου καὶ βλοσυρὸν ἀπειλοῦντος. ὃ δὲ τὴν φοβερὰν τοῦ θηρίου ὁρμὴν θεασάμενος ἔλεγεν· εἰ μὲν ἔλαβες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, μὴ ἀναμείνηις· εἰ δὲ μή γε, τί μάτην κοπιᾶις; ἐμὲ γὰρ τοῦ θεοῦ ἀποστῆσαι οὐ μὴ ἰσχύσηις. αὐτὸς γὰρ θαρρεῖν παρεκελεύσατό μοι λέγων ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσηι καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. καὶ τούτων λεχθέντων εὐθέως τὸ τοιοῦτον θηρίον γέγονεν ἄφαντον. καὶ ἀπὸ τότε ὑπέταξεν αὐτῶι ὁ θεὸς πᾶν ἰοβόλον τε καὶ σαρκοβόρον θηρίον καὶ τοῖς τοιούτοις ἐν ταῖς ἐρήμοις συναναστρεφόμενος οὐκ ἠδικεῖτο.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χρόνον συνηντήθη τέσσαρσιν Σαρακηνοῖς ΙΓ πεινῶσιν καὶ ἐκλείπουσιν. καὶ τούτοις συμπαθήσας ἐπέτρεψεν καθίσαι καὶ ἐκένωσεν τὸ ἑαυτοῦ μηλωτάριον ἔμπροσθεν αὐτῶν μηδὲν ἕτερον ἔχον πλὴν ῥίζας | μελαγρίων καὶ καρδίας καλάμων. καὶ οἱ p. 2 μὲν βάρβαροι φαγόντες καὶ χορτασθέντες περιεργασάμενοι ἐν ποίωι σπηλαίωι τοῦ Ῥουβᾶ μένει, εὐπορήσαντες μεθ' ἡμέρας ἤνεγκαν αὐτῶι ἄρτους καὶ τυρία καὶ φοίνικας· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὴν τῶν βαρβάρων εὐγνωμοσύνην θαυμάσας καὶ κατανυγεὶς ἔλεγεν μετὰ δακρύων· οἴμοι ψυχή μου· πόσην ἔθεντο οὗτοι οἱ βάρβαροι σπουδὴν τῆς μηδὲν οὔσης θεραπείας τὴν χάριν ἀνταμείψασθαι· τί ποιήσωμεν ἡμεῖς οἱ ἐλεεινοὶ καὶ ἀγνώμονες οἱ τοσούτων θείων χαρισμάτων καὶ δωρεῶν καθ' ἡμέραν τοῦ θεοῦ ἀπολαύοντες καὶ οὕτως ἐν ἀμελείαι καὶ ῥαθυμίαι τὸν ἑαυτῶν ἀναλίσκοντες βίον, μὴ σπουδάζοντες εὐχαριστεῖν τῶι δωρησαμένωι θεῶι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν καὶ τοῦ ἀδιαλείπτως προσφέρειν αὐτῶι καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τὸ ὄνομα αὐτοῦ; καὶ ἐπέμενεν ἐπὶ χρόνον τῆι

6 Ps 90, 13 — 26 Hebr 13, 15

OLVW(G)

1 παραυτίκα fehlt L | θηρία fehlt VWG 4 μὲν fehlt LVWG | ἔλαβεσ κατ' ἐμοῦ ἐξουσίαν VWG | ἀναμένησ W ἀναμένεισ G 5 οὐκ ἰσχύσεισ O 6 θαρρεῖν fehlt O 8/9 ἄφαντον γέγονεν O 10 τοῖς fehlt O 12 ΙΓ OLV | κατ' αὐτὸν LVWG | δὲ V 13 πεινοῦσιν LVG | καὶ ἐκλείπουσιν fehlt L 15 ἔχων LVG | μελιαγρίων O, so durchweg 16 καὶ περιεργασάμενοι L 17 μένει τοῦ ῥουβᾶ V 18 ὁ δὲ LVWG: καὶ ὁ O 19 θεασάμενοσ WG 20 οἴμμοι OLV οἴμοι οἴμοι G 21 ποιήσομεν W 23 τοῦ θῦ ἀπολαύοντεσ καθ' ἡμέραν O 24/25 εὐχαριστεῖν O: εὐαρεστεῖν LVWG 25/26 ἐντολῶν αὐτοῦ WG 26 αὐτῶ προσφέρειν W 27 ἐπέμεινεν V

αὐτῆι κατανύξει διημερεύων· καὶ διανυκτερεύων ἐν τῆι προσευχῆι αὐτοῦ.

ΙΔ 14 Ἐν αὐτῆι δὲ τῆι κατὰ τὸν Ῥουβᾶν ἐρήμωι ἦλθεν πρὸς αὐτὸν μοναχός τις ἀξιομνημόνευτος Ἄνθος προσαγορευόμενος καὶ συνέμεινεν αὐτῶι· ὅστις καὶ τῶι τρισμακαρίωι ἀββᾶι Θεοδοσίωι ἐπὶ χρόνον ἐν τῆι τοῦ Καθίσματος ἐκκλησίαι συνανεστράφη. αὐτῶν τοίνυν ἐν τῆι αὐτῆι διαγόντων ἐρήμωι ἐπέρριψαν κατ' | p. 237 αὐτῶν Σαρακηνοὶ τὸν ἀριθμὸν ἕξ, τῶι ἤθει βάρβαροι, τῆι γνώμηι κακοποιοί. οἵτινες κακοηθείαι φερόμενοι προέπεμψαν ἕνα ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ πειρᾶσαι τοὺς μακαρίους, ἴσως τοῦτο βουλευσάμενοι ὥστε ἐπελθεῖν καὶ τοὺς ἀμφοτέρους αἰχμαλωτίσαι, εἰ τῶι ἑνὶ ἐναντιωθῶσιν. οἱ δὲ μακάριοι πατέρες τὴν ἀνάγκην ἑωρακότες καὶ μηδ' ὅλως εἰς δειλίαν καταπεσόντες, ἀλλὰ τῶι τῆς ψυχῆς ὄμματι πρὸς θεὸν ἀναδραμόντες προσηύχοντο ἐκτενῶς τῆς τῶν ἀλιτηρίων ἐκείνων βαρβάρων ἐπιβουλῆς λυτρωθῆναι. καὶ παραχρῆμα· ἠνοίχθη ἡ γῆ καὶ κατέπιεν τὸν πειράζειν αὐτοὺς θέλοντα βάρβαρον· οἱ δὲ λοιποὶ τὸ φοβερὸν θαῦμα ἑωρακότες καὶ δειλίαι συσχεθέντες ἔφυγον. καὶ ἀπὸ τότε θεῖον ἐδέξατο χάρισμα ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας πρὸς τὸ μὴ πτοεῖσθαι ἐπιβουλὰς βαρβάρων. τότε δὴ ἐν πρώτοις διὰ τῆς τοῦ μακαρίου Ἄνθου συναναστροφῆς ἐγνωρίσθη ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τῶι μακαρίτηι ἀββᾶι Θεοδοσίωι πρὸ τῆς συστάσεως τῆς κατ' αὐτὸν εὐαγεστάτης καὶ περιφανεστάτης μονῆς.

ΙΕ 15 Τετραετῆ δὲ χρόνον ἐν ἐκείναις ταῖς ἐρήμοις διατελέσαντι τῶι ἁγίωι πατρὶ ἡμῶν Σάβαι καὶ περιερχομένωι τοὺς λοιποὺς ἐρημοτέρους τόπους, γενομένωι αὐτῶι εἰς τὸν ὑψηλότατον βουνὸν ἔνθα ποτὲ ἡ μακαρία Εὐδοκία τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου ἀπήλαυσεν Εὐθυμίου, καὶ τῆι πρὸς θεὸν δεήσει | p. 238 διανυκτερεύοντι ἐπιφαίνεται μορφή τις ἀγγελικὴ ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτούσηι δεικνύουσα αὐτῶι κατὰ νότον

15 Num 16, 32

OLVW(G)

2 αὐτοῦ O: τοῦ θῦ LVWG 3 ΙΔ OLV | ταύτη W fehlt G | δὲ fehlt G 3/4 τίσ μοναχὸσ L 5 ὃσ L 7 σαρρακινοὶ L 8 τὸ εἴθει O τὸ ἦθοσ LVWG | τὴν γνώμην VWG 9 ἐξ fehlt WG 11 ἐπιβουλευθῶσιν WG 12 εωρακότεσ τὴν ἀνάγκην L 13 τῶι fehlt L τὸ OV | ὄμμα V | ἀναλαβόντεσ LV | ηὔχοντο O 14 ἐκείνων fehlt L | ἐπιδρομῆσ G 16 θέλοντα O: ἐλθόντα VWG ἐπελθόντα L 17 καὶ—συσχεθέντεσ fehlt WG | δέει LV 19 τότε δὴ ἐν πρώτοισ stellt O nach συναναστροφῆσ | ἄνθουσ V 20 ἀββᾶι fehlt WG 21 τε καὶ LVW 22 ΙΕ OL p. 98, 6 V 24 γενομένου αὐτοῦ O 25 ἀπέλαυσεν W[corr] 26 νυκτερεύοντι V 27 δεικνύουσά τε LVWG | κατὰ Cotelier: κατα τὸν O τὸν κατὰ LVWG | νότου L

τοῦ αὐτοῦ βουνοῦ χείμαρρόν τινα ἀπὸ τοῦ Σιλωὰμ καταφερόμενον καὶ λέγουσα· εἰ ὅλως βούληι τὴν ἔρημον ταύτην πολίσαι, στῆθι καὶ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ χειμάρρου ἐκείνου, οὗ ὁρᾶις ἄντικρυς σπήλαιον ἀνεπηρέαστον, ἄνελθε καὶ οἴκησον εἰς αὐτό, καὶ ὁ παρέχων τοῖς κτήνεσιν τροφὴν αὐτῶν καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν αὐτός σου προνοήσεται. καὶ ἕως μὲν τούτου ἡ ὀπτασία· αὐτὸς δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν καὶ τὸν κατὰ νότον ὑποδειχθέντα θεασάμενος χείμαρρον καὶ περιχαρὴς γεγονὼς κατῆλθεν ἐκ τοῦ βουνοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁδηγούμενος εὗρεν τὸ σπήλαιον καθὼς ἐλαλήθη αὐτῶι ἐν τῆι ὀπτασίαι. καὶ ἀνελθὼν ᾤκησεν εἰς αὐτὸ ἐν ἀρχῆι τοῦ τεσσαρακοστοῦ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνου, ἐν ὧι χρόνωι ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἀναστάσιος τὸν ἐννεακαιδέκατον ἐν τῆι πατριαρχίαι πληρώσας ἐνιαυτὸν ἐτελεύτησεν ἐν ἀρχῆι τοῦ Ἰουλίου μηνὸς Μαρτύριον διάδοχον καταλείψας, Ζήνων δὲ ὁ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ τὸν τύραννον φονεύσας Βασιλίσκον ἐπὶ εἴκοσι μῆνας τυραννήσαντα τὴν οἰκείαν ἀπέλαβεν βασιλείαν. τότε δὴ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὸ εἰρημένον οἰκήσας σπήλαιον διὰ τὴν τῆς ἀναβάσεως δυσχέρειαν σχοινίον περὶ τὸ στόμιον κρεμάσας δι' αὐτοῦ ἀνήρχετο καὶ κατήρχετο· εἶχεν δὲ τὸ ὕδωρ ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε ἀπὸ λάκκου Ἑπταστόμου ἐπιλεγομένου. | χρόνου δέ τινος p. 23 *διελθόντος καὶ τεσσάρων Σαρακηνῶν ἐπελθόντων τῶι τόπωι καὶ εἰς τὸ σπήλαιον μὴ δυνηθέντων ἀνιέναι θεωρήσας ὁ ἡγιασμένος Σάβας ἄνωθεν καὶ τὸ σχοινίον χαλάσας ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἀνελθεῖν.*

4 Ps 146, 9 — 10 40. Lebensjahr = 478. In diesem Jahr, Anfang Juli, starb Anastasius, vgl. Vit. Euth. p. 62, 12. Schwierigkeiten macht, im Unterschied von p. 95, 5, die Angabe der Amtsjahre; das 19. lief schon Anfang Juli 477 ab. Über Zenon und Basiliskos vgl. zu Vit. Euthym. p. 62, 12

OLVW(G)

1 *τοῦ—βουνοῦ* fehlt WG | *χειμάρρουν* WG | *τινα* O: *τὸν* LVWG 2 *βούλει* LWG | *οἰκῆσαι* WG | *καὶ* O: fehlt LVWG 3 *οὗ* O: *καὶ* LVW *καὶ ὅπερ* G | *ἄντικρυ* OWG 4 *ἀνεπερέαστον* OLG | *ἐν αὐτῷ* [*αὐτό* G] LG 5 *τὴν τροφὴν* O 6 *σοι* O | *προνοήσειται* L | *καὶ* fehlt LVW 8 *χείμαρρον θεασάμενοσ* V | *γενόμενοσ* VW[corr] *γενάμενοσ* LWG 9 *καὶ—ὁδηγούμενοσ* fehlt L | *ηὗρεν* O 10 *πρὸσ αὐτὸν* VWG 11 *ἡλικίασ αὐτοῦ* WG 12 *μὲν* fehlt LVWG 13 *ἱεραρχία* LV | *ἐνιαυτὸν* LVWG: *χρόνον* O 20 *ἑπταστόμου ἐπιλεγομένου* O: *λεγομένου* [*καλουμένου* LV] *ἑπταστόμου* LVWG 22 *ἀνιέναι μὴ δυνηθέντων* LVWG

οἵτινες βάρβαροι ἀνελθόντες καὶ μηδὲν αὐτῶι εὑρηκότες ἐθαύμασαν τὴν αὐτοῦ ἀκτημοσύνην καὶ ἀρετὴν καὶ ἀναχωρήσαντες ἤρχοντο δι᾽ ἡμερῶν πρὸς αὐτὸν φέροντες ἄρτους ξηροὺς καὶ τυρία καὶ φοίνικας καὶ εἴ τι ἕτερον ἐνέπιπτεν αὐτοῖς.

Ἐποίησεν δὲ ἐν τῶι χειμάρρωι τούτωι μόνος ἔτη πέντε καθ᾽ Ις 16
ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίαι ὁμιλῶν τῶι θεῶι καὶ τὸ τῆς διανοίας ὀπτικὸν ἐκκαθαίρων πρὸς τὸ ἀνακεκαλυμμένωι προσώπωι τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρίζεσθαι ἡττηθέντων ἤδη τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταῖς τε ἀπαύστοις προσευχαῖς καὶ τῆι πρὸς θεὸν ἐγγύτητι. καὶ οὕτως λοιπὸν τῶι τεσσαρακοστῶι πέμπτωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι ψυχῶν προστασίαν παρὰ θεοῦ πιστεύεται προτραπεὶς ὑπὸ τοῦ θείου λόγου μὴ τοῖς ἡττημένοις ἐχθροῖς μάτην προσασχολεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς πολεμικῆς ἕξεως μετασκευάσαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἐπὶ τὸ γεωργεῖν τοὺς ὑλομανοῦντας τοῖς τῆς κακίας λογισμοῖς ἐπ᾽ ὠφελείαι τῶν πολλῶν, ἐν τῶι λέγειν τὸν προφήτην· συγκόψατε τὰς μαχαίρας ὑμῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα. καὶ ἤρξατο πάντας δέχεσθαι τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτόν. | πλεῖστοι τοίνυν τῶν διεσπαρμένων ἀναχωρητῶν καὶ τῶν p. 240
βοσκῶν ἐλθόντες συνέμενον αὐτῶι, ἐν οἷς ἦσαν ὅ τε ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ τῆς Νέας λαύρας ὕστερον ἡγησάμενος καὶ ὁ μακαρίτης Ἰάκωβος ὁ τὴν ἐν τῶι Ἰορδάνηι τῶν πυργίων λαύραν μετὰ ταῦτα συστησάμενος καὶ ὁ ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν αἰδέσιμος Σευηριανὸς ὁ τὴν περὶ Καπαρβαριχὰ μονὴν μετὰ χρόνον οἰκοδομήσας καὶ ὁ μέγας Φιρμῖνος ὁ ἐπὶ τὰ μέρη Μαχμᾶς λαύραν συστησάμενος, πρὸς τούτοις καὶ Ἰουλιανὸς ὁ ἐπίκλην Κυρτὸς ὁ τὴν ἐν τῶι Ἰορδάνηι τοῦ Νεελκεραβᾶ προσαγορευομένην λαύραν περιποιησάμενος καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλωι ζωῆς. καὶ ἑκάστωι τούτων ἐρχομένωι

7. 8 II Cor 3, 18 — **10** 45. Lebensjahr = 483 — **16** Ies 2, 4 — **27** Phil 4, 3

OLVW(G)

1 *αὐτῶι* fehlt O *ἐν αὐτῶι* Wcorr **5** Ις OLV **10/11** *τῆσ—χρόνω* OLV: *ἔτει—ἡλικίασ* WG **11** *παρὰ*] *ἐκ* V **13** *τῆσ ψυχῆσ*] *ψυχικᾶσ* L **15** *ἐν—προφήτην* OLV: *ἐπὶ λέγειν τὸν προφήτην* G *κατὰ τὸν λέγοντα προφήτην* W; *ἐν τῶι—λέγειν* greift auf 11 *προτραπεὶς* zurück **16** *ζιβύνασ ὑμῶν* L **18** *τῶν*[2] fehlt LV **19** *ἐλθόντων* V **21** auf *συστησάμενοσ* folgt 23/24 *καὶ ὁ μέγασ—συστησάμενοσ* LVWG **22** *μοναδικοῖσ* O **25** *τὴν* fehlt L *τὴν τοῦ* O | *μεὲλ κὲ* [*καὶ* L] *ῥαβὰ* LV **26** *τοῦτοισ* L **27** *ἑκάστου* O | *ἐρχομένων* O *ἐρχόμενον* L

πρὸς αὐτὸν παρεῖχεν ἐπιτήδειον τόπον ἔχοντα μικρὸν κελλίον καὶ σπήλαιον καὶ ἔφθασεν τῆι τοῦ θεοῦ χάριτι ἡ αὐτοῦ συνοδία μέχρις ἑβδομήκοντα ὀνομάτων, πάντων θεοπνεύστων, πάντων Χριστοφόρων, οὓς ἐάν τις καλέσειεν χορὸν ἀγγέλων ἢ δῆμον ἀθλητῶν ἢ πόλιν εὐσεβῶν ἢ ἑβδομήκοντα ἀποστόλων νέον χορόν, οὐ διαμαρτήσει τοῦ πρέποντος. καὶ ἦν ἡγούμενος αὐτῶν καὶ ὁδηγὸς καὶ ποιμήν. καὶ κτίζει ἐν πρώτοις ἐν τῶι βουνῶι τῶι ἐν τῆι βορινῆι ἀρχῆι τοῦ χειμάρρου μετὰ τὴν κάμψιν πύργον, δράξασθαι τοῦ τόπου βουλόμενος ἀπαραλήπτου ὄντος. ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο συνιστᾶν τὴν λαύραν τῆι τοῦ ὁδηγοῦντος αὐτὸν | ἁγίου πνεύματος χάριτι καὶ p. συνεργείαι. ἐν δὲ τῶι μέσωι τοῦ χειμάρρου μικρὸν εὐκτήριον ὠικοδόμησεν, ἐν ὧι θυσιαστήριον ἔπηξεν ἡγιασμένον, καὶ ὅτε τινὰ ξένον παραβάλλοντα ἐδέχετο χειροτονίαν ἔχοντα πρεσβυτέρου, ἐποίει αὐτὸν ἐκτελεῖν ἐν τῶι εὐκτηρίωι τὴν ἀναφοράν. οὐ γὰρ κατεδέχετο αὐτὸς χειροτονίαν λαβεῖν· εἶχεν γὰρ πραότητα πολλὴν καὶ ταπεινοφροσύνην ἀληθινήν, μιμούμενος ἐν τούτωι Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεὸν τὸν ἑαυτὸν παρασχόντα τοῖς βουλομένοις εἰς μίμησιν φήσαντα μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῆι καρδίαι. πρὸς τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα βλέπων ἐταπείνου ἑαυτὸν πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐλάχιστον καὶ ὑπηρέτην ἑαυτὸν καθιστῶν. ἕνα δὲ ἕκαστον αὐτῶν ὡς πάντων ἐν πείραι γεγονὼς ἐδίδασκεν καὶ ἐνουθέτει στῆναι γενναίως πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου καὶ μηδ' ὅλως ἐνδοῦναι ἢ λύπηι τινὶ καταπίπτειν ἐκ τῆς ποικίλης τῶν δαιμόνων πονηρίας. δεῖ γάρ, ἔλεγεν, τὸν κεκαθαρμένον καὶ ἑαυτὸν τῶι θεῶι

18 Mt 11, 29 — 22 Eph 6, 11

OLVW(G); 10 ἁγίου—14 ἀναφοράν. 17 μίμησιν—19 ἐταπείνου auf zwei Blättern einer Uncialhandschr. auf dem Sinai, mitgeteilt von Mrs. Lewis in den Studia Sinaitica 1 App. p. 113. 110, vgl. Ehrhard, Texte u. Unters. 50, 1 p. 79

2 χῦ WG | καὶ ἡ O | μέχρι L 3 πάντων—πάντων fehlt O | θεοπνεύστων LV: θεοφόρων WG 4 οὖσ] ὡσ L | χορῶ L | ἀθλητῶν OLV: μαρτύρων WG | πόλιν] πάλην O 5 ἕτερον νέον LVWG 6 δέοντοσ L 7 τῶι² fehlt O | βορρινῆ O ὀρινῆ L 8 τοῦ τόπου βουλευσάμενοσ V βουλευσάμενοσ τοῦ τόπου L 9 ἐκεῖθεν fehlt WG | τὴν ἀρχὴν O ἀρχὴν LVW ἀρχὴν οὖν W^corr ἀρχὴν δὲ G 10 χάριτι καὶ fehlt Sin. 12 θυσιαστήριον ἔπηξεν fehlt Sin. 14 τὴν ἁγίαν WG 17 θῦ ἡμῶν WG 17/18 φήσαντα μάθετε OLV Sin.: μάθετε γὰρ φησὶν WG 18 πραύσ Sin. 19 τοῦτο τὸ] ὅπερ Sin. | βλέπων καὶ ὁ ἡγιασμένοσ πατὴρ ἡμῶν σάβασ Sin. 23 ῆ in τῆ corr. O | τινὶ] ὅντινι O

καθιερώσαντα τῆι ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν περιπεφράχθαι. ἀνάνδρου γὰρ ψυχῆς ἐστιν ἴδιον τὸ ὑποπίπτειν τοῖς λυπηροῖς. τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἔργοις καὶ λόγοις τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἔτρεφε καὶ ἀρδεύων οὐ διελίμπανεν καὶ πτερὰ αὐτοῖς ἐδίδου καὶ πέτασθαι αὐτοὺς ἐδίδασκεν καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπερβαίνειν παρεσκεύαζεν. | p. 242

Αὐτῶν δὲ στενουμένων διὰ τὴν τοῦ ὕδατος χρείαν ηὔχετο ἐν μιᾶι ΙΖ 17 νυκτὶ λέγων· κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων, εἴ ἐστιν σὸν θέλημα οἰκισθῆναι τὸν τόπον τοῦτον εἰς δόξαν τοῦ ἁγίου σου ὀνόματος, καταξίωσον προνοήσασθαι ἡμῖν ὀλίγην τινὰ ὕδατος παραμυθίαν. ταῦτα αὐτοῦ ἐν τῶι μικρῶι εὐκτηρίωι εὐχομένου ἠκούσθη κτύπος ὀνάγρου ἀποτελούμενος κάτω ἐν τῶι χειμάρρωι καὶ παρακύψας πληροσελήνου ὄντος θεωρεῖ τὸν ὄναγρον τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶν ὀρύσσοντα τὴν γῆν ἐπὶ πολύ. καὶ μετὰ τὸ ὀρύξαι ἱκανὸν ὄρυγμα κατενόει αὐτὸν ἄνωθεν παραθέντα τῶι ὀρύγματι τὸ στόμα καὶ πίνοντα. καὶ λογισάμενος ὅτι μᾶλλον ὁ θεὸς ἐπισκεψάμενος ὕδωρ τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἐξήγαγεν, κατέβη εὐθέως καὶ τὸν τόπον ὀρύξας εὗρεν ὕδωρ ζῶν, καὶ ἰδοὺ μέχρι τοῦ νῦν ἔστι τὸ ὕδωρ κατὰ τὸ μέσον τῆς λαύρας πολλὴν παραμυθίαν τοῖς πατράσι παρέχον. καὶ οὔτε ἐν χειμῶνι περισσεύει οὔτε ἐν θέρει ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἀντλούμενον διαλείπει.

Ἐν ἄλλῃι δὲ νυκτὶ ὁ μακάριος Σάβας ἐξῆλθεν τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ ΙΗ 18 (17) καὶ διεκίνει εἰς τὸν χείμαρρον μόνος στιχολογῶν ψαλμοὺς Δαυιτικούς, καὶ ὁρᾶι ἄφνω ἐν τῶι δυτικῶι τοῦ χειμάρρου κρημνῶι, ἔνθα νῦν κατάκειται τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον ἀνὰ μέσον τῶν νυνὶ ὄντων δύο ἐκκλησιῶν, στῦλον πυρὸς ἐπεστηριγμένον ἐν τῆι γῆι, οὗ ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν. | ὁ δὲ θεασάμενος τὸ φοβερὸν τοῦτο p. 243 θέαμα καὶ ἔμφοβος ἐν ταυτῶι καὶ περιχαρὴς γεγονὼς ἐλογίζετο τὰ τῆι γραφῆι εἰρημένα περὶ τῆς τῶι πατριάρχηι Ἰακὼβ φανείσης κλίμακος λέγων ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστιν τοῦτο ἀλλ' ἢ οἶκος θεοῦ. καὶ διακαρτερήσας τῆι προσευχῆι ἐν τῶι τόπωι ἕως τοῦ διαφαύματος ἀνέβη μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης

24. 28 Gen 28, 12. 17

OLVW(G)

2 ἴδιον fehlt O **4** διελείμπανεν OLVG **6** ΙΖ OV **9** ἡμῖν fehlt O | ὑδάτων V **11** εἰσ τὸν χείμαρρον LVWG **12** τὸν fehlt WG **13** κατανοεῖ V **14** τῶ ὀρύγματι παραθέντα V **15** ἐξήνεγκεν WG **17** τὸ² fehlt L **18** οὔτε² OWG: οὐδὲ LV **19** σχεδὸν fehlt WG **20** ΙΗ OLV | δὲ fehlt LVWG | μακαρίτησ WG | αὐτοῦ fehlt O **23** κεῖται O **25** ἀφίκνυτο L ἀφείκνοιτο V **26** θαῦμα O | ἐν τῇ O **27** Ἰακὼβ fehlt O **28** οὗτοσ OWG: ἐκεῖνοσ καὶ LV **29** καρτερήσασ WG **30** ἀνέστη O

ἰδεῖν τὸν τόπον ἔνθα ὁ στῦλος τοῦ πυρὸς ἐδείχθη, καὶ εὗρεν σπήλαιον μέγα τε καὶ θαυμαστὸν ἐκκλησίας θεοῦ ἐκτύπωμα ἔχον. κατὰ γὰρ τὸ ἀνατολικὸν μέρος κόγχη ἐστὶν θεόκτιστος καὶ κατὰ τὸ βόρειον μέρος οἶκον εὗρεν μέγαν διακονικοῦ τάξιν ἐπέχοντα· ἐκ δὲ τοῦ νότου τὴν εἴσοδον πλατεῖαν καὶ τὴν φωταγωγίαν ἱκανῶς εἰσδεχομένην ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος. τοῦτο τὸ ἄντρον θείαι συνεργείαι κοσμήσας ἐκεῖσε τὸν κανόνα ἐπέτρεψεν γίνεσθαι κατὰ σάββατον καὶ κυριακήν. καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν τῆι τοῦ θεοῦ συνεργείαι ἐπληθύνθη ἡ συνοδία (18) καὶ ἔφθασεν μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα πατέρων τὸν ἀριθμόν. τῆς οὖν συνοδίας πληθυνομένης καὶ διαφόρων κελλίων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ χειμάρρου κτιζομένων λοιπὸν καὶ κτήνη ἐκτήσατο πρός τε σύστασιν τῆς λαύρας καὶ ὑπηρεσίαν τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῆι. πρόνοιαν γὰρ αὐτῶν ἐποιεῖτο πρὸς τὸ ἔχειν αὐτοὺς ἔνδον τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ τούτου ἕνεκεν ἐπὶ τὸν κόσμον ἀναγκάζωνται ἐξιέναι οἱ | βου- p. 24 λόμενοι ἀναχωρεῖν τῶν ἔξω θορύβων. αὐτοὶ δὲ ἑκουσίως ὑπ᾽ αὐτοῦ ποιμαινόμενοι καὶ ὁδηγούμενοι ἐκαρποφόρουν ἀξίως τῆς κλήσεως καὶ πρὸ τῆς ἐλπιζομένης ἀφθαρσίας τὸ σῶμα πνευματικὸν ἀπετέλουν. τὸ μέντοι εἰρημένον ἄντρον, τουτέστιν τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν ἐγκαινίσαι ὑπερέθετο διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι χειροτονηθῆναι πρεσβύτερον ἢ ὅλως κληρικὸν προβαλέσθαι. ἔλεγεν γὰρ ὅτι τῆς φιλαρχίας ἀρχὴ καὶ ῥίζα ἐστὶν [τῶν λογισμῶν] ἡ τοῦ κληρωθῆναι ἐπιθυμία. ἔστιν δὲ ὑπεράνω τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας πέτρα ἀκρότομος καὶ ὑψηλοτάτη λίαν· ἐφ᾽ ἧι ᾠκοδόμησεν ἑαυτῶι ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας πύργον, [καὶ] ἀνάβασιν κρυπτὴν ἔνδον τοῦ ἁγίου ἄντρου ὡς ἐπὶ κοχλίου εὑρὼν ἀπὸ τοῦ διακονικοῦ ἐπὶ τὸν πύργον, καὶ εἰς αὐτὸν ἔμενεν χάριν τοῦ κανόνος καὶ τῆς λοιπῆς διοικήσεως. πολλαχοῦ μὲν οὖν τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης διαθεούσης πλεῖστοι ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πολλὰ

OLVW(G)

1 *ἰδεῖν τὸν τόπον* O: fehlt LVWG 1. 4 *ηὗρεν* O 2 *μέγαν* OW | *θαυμάσιον* LVWG | *ἔχοντα* O | *γὰρ* fehlt V 3 *βορρινὸν* O 4 *ἐν—τῶ νότω* O 5 *εἰσδεχόμενον* O 11 *καὶ λοιπὸν καὶ* L | *τε* fehlt O 13 *αὐτῶν* fehlt LW | *ἔνδον* OW: *ἔνδοθεν* G *ἀνενδεῶσ* LV 14 *ἵνα* LVWG: *καὶ* O 18 *μὲν οὖν* O | *τὴν* fehlt W 19 *ὑπερέθετο ἐγκαινίσαι* O | *χειροτονῆσαι* WG 20 *ὅτι* fehlt O 20/21 *τῆσ—λογισμῶν* O, *τῶν λογισμῶν* von mir gestrichen: *ἀρχὴ καὶ ῥίζα ἐστὶν τῶν τῆσ φιλαρχίασ λογισμῶν* LVWG 22 *καὶ* fehlt O 23 *λίαν* fehlt O | *ὁ—σάβασ ἑαυτῶ* WG 24 *καὶ* von mir gestrichen | *τοῦ ἁγίου ἄντρου* OWG: *τῆσ θεοκτίστου ἐκκλησίασ* LV 25 *γὰρ* nach *εὑρὼν* übergeschrieben W[corr] | *πύργον* OWG: nach *πύργον* am Rand hinzugefügt *διάβασιν* W *πύργον τὴν ἀνάβασιν* LV | *καὶ* fehlt WG

προσφέροντες αὐτῶι, μάλιστα ὁρῶντες τήν τε ἀγγελικὴν αὐτοῦ πολιτείαν
καὶ τὴν ἄυλον διαγωγήν· ὁ δὲ μακαρίτης τὰ πλεῖστα τῶν προσφερο-
μένων εἰς οἰκοδομὰς μᾶλλον καὶ εἰς σύστασιν τοῦ τόπου ἀνήλισκεν.
καὶ ὅπερ εὐάρεστον ἐνόμιζεν εἶναι τῶι θεῶι, τοῦτο ἐποίει καὶ οὐδεὶς
τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν ἐτόλμα ἔν τινι ἐναντιωθῆναι αὐτῶι, Μαρτυρίου τὸ
τηνικαῦτα τὴν ἱεραρχίαν ἐγκεχειρισμένου καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ
μεγάλου Εὐθυμίου γινώσκοντος αὐτὸν καὶ σφόδρα ἀγαπῶντος. | p. 245

Τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις Μαρτυρίου τὸν ὄγδοον ἐν τῆι πατριαρχίαι διατε- $\overline{ΙΘ}$ 19
λοῦντος ἐνιαυτὸν πρὸς τὸν θεὸν ἐκδημήσαντος μηνὶ Ἀπριλίωι τρισκαι-
δεκάτηι τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος καὶ Σαλουστίου τὴν ἱεραρχίαν δια-
δεξαμένου τῶι τεσσαρακοστῶι ὀγδόωι τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα
ἡλικίας χρόνωι ἀνεφύησαν τινὲς ἐν τῆι αὐτοῦ λαύραι σαρκικοὶ τῶι
φρονήματι καὶ κατὰ τὴν γραφὴν πνεῦμα μὴ ἔχοντες· οἵτινες
ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν συσκευὴν ποιησάμενοι ἔθλιβον αὐτὸν παντοίως.
ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὸν Ἰούδαν ἐν τοῖς ἀποστόλοις ἐᾶσθαι καὶ μετὰ
Ἐλισσαίου τὸν Γιεζει ἕως καιροῦ καὶ τὸν Ἠσαῦ ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ
γεννηθῆναι καὶ ἀδελφὸν εἶναι τοῦ Ἄβελ τὸν Κάιν. οὗτοι τοίνυν περὶ
ὧν ὁ λόγος, ὁμονοήσαντες ἀνέρχονται ἐν τῆι ἁγίαι πόλει καὶ τῶι
ἀρχιεπισκόπωι προσέρχονται Σαλουστίωι λαβεῖν παρακαλοῦντες
ἡγούμενον. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος λέγει πρὸς αὐτούς· ποίου τόπου
ἐστέ; οἳ δὲ εἶπον· εἰς χείμαρρόν τινα τῆς ἐρήμου οἰκοῦμεν. καί
φησιν ὁ ἀρχιεπίσκοπος· εἰς ποῖον χείμαρρον; οἳ δὲ στενούμενοι
λέγουσιν· εἰς τὸν παρά τισιν τοῦ ἀββᾶ Σάβα καλούμενον. καὶ λέγει
ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καὶ ὁ ἀββᾶς Σάβας ποῦ ἐστιν; λέγουσιν αὐτῶι
ἐκεῖνοι· ἀνίκανός ἐστιν διοικῆσαι τὸν τόπον διὰ τὴν πολλὴν ἀγροικό-
τητα αὐτοῦ. ἵνα δὲ καὶ τοῦτο εἴπωμεν, οὔτε αὐτὸς χειροτονίαν ἔχει οὔτε
ἄλλον συνεχώρησεν κληρικὸν γενέσθαι καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα

8ff. Das 8. Amtsjahr des Martyrios = Juli 485—Juli 486; ind. VIII = 1. Sept. 485—31. Aug. 486; 48. Lebensjahr = 486 — **13** Iud 19 — **16** IIII Reg 5, 20ff.

OLVW(G)

1 *φέροντεσ* G | *τε* fehlt LVGW | *αὐτοῦ ἀγγελικὴν* L **2** *καὶ—διαγωγήν* O: fehlt LVWG **3** *εἰσ* OG: *τὴν* VW fehlt L **4** *ἐνόμιζεν εὐάρεστον* LV **5** *τινι τὸ σύνολον* V | *ἐναντιωθῆναι αὐτῶ ἔν τινι* WG | *μαρτυρίου τοίνυν* W[corr] **8** $\overline{ΙΘ}$ OLV **9** *ἀπριλλίω* LWG **10** *ἐννάτησ* OLG | *ἰνδικτιῶνοσ* WG **12** *ἑαυτοῦ* W **13** *καὶ* fehlt WG **15** *ἐᾶσθαι*: *ἔσεσθαι* LVWG *εἶναι* O **16** *γιεζει* V *γιεζῆ* OLW *γηεζῆ* G **18** *ἀπέρχονται* O **21** *εἶπον* OLV: *πρὸσ αὐτόν* WG **22** *στενοχωρούμενοι* V **24** *λέγουσιν αὐτῶ* OG: *καὶ λέγουσιν* LVW **25** *τὴν* fehlt LVWG **26** *αὐτοῦ* fehlt LVWG | *οὔτε*[1]] *οὐδὲ* LV | *δέχεται* WG | *οὔτε*[2]] *οὐδὲ* V **27** *κληρικὸν γενέσθαι συνεχώρησεν* LVWG

ὀνομάτων συνοδίαν πῶς | p. 24 δύναται κυβερνῆσαι; Κυρικὸς δέ τις ἀξιομνημόνευτος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος ὑπάρχων τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ σταυροφύλαξ παρὼν τότε καὶ τῶν λεχθέντων ἐπακούσας εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὑμεῖς αὐτὸν ἐδέξασθε εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς μᾶλλον ἐδέξατο ὑμᾶς; οἱ δὲ εἶπον· αὐτὸς μὲν ἡμᾶς ἐδέξατο, ἀγροικότερος δὲ ὢν κυβερνῆσαι ἡμᾶς ἀδυνατεῖ, πληθυνθέντων ἡμῶν. καὶ λέγει πάλιν ὁ τρισμακάριος Κυρικός· εἰ ἐκεῖνος, ὡς ὑμεῖς φατέ, ἐν τῶι τόπωι συνήγαγεν ὑμᾶς καὶ τὸν τόπον ἔρημον ὄντα ἐπόλισεν, πόσωι μᾶλλον τόν τε πολισθέντα τόπον καὶ ὑμᾶς εἰς ἓν συναχθέντας κυβερνήσει; ὁ γὰρ συνεργήσας αὐτῶι θεὸς εἰς τὸ συναγαγεῖν ὑμᾶς καὶ τὸν τόπον συστήσασθαι πολλῶι μᾶλλον καὶ εἰς τὸ κυβερνᾶν συνεργήσει. τότε ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπέλυσεν αὐτοὺς λέγων· ὑπάγετε τέως, σκέψασθε, καὶ τῆι ἑξῆς μετέρχεσθε. καὶ μεταστειλάμενος ὡς ἐπ' ἄλλωι τινὶ τὸν μακάριον Σάβαν, μεταπεμψάμενος δὲ καὶ τοὺς κατηγόρους, κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν χειροτονεῖ αὐτὸν πρεσβύτερον καὶ λέγει αὐτοῖς· ἰδοὺ ἔχετε τὸν πατέρα ὑμῶν καὶ τῆς κατ' ὑμᾶς λαύρας ἡγούμενον, ὅνπερ ὁ θεὸς ἄνωθεν ἐψηφίσατο καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἐγὼ γὰρ μόνον χειροθετήσας τὴν θείαν ἐκύρωσα ψῆφον. καὶ ταῦτα εἰπὼν λαβὼν τόν τε μακαρίτην Σάβαν καὶ αὐτοὺς ἐκείνους κατῆλθεν εἰς τὴν λαύραν ἔχων | p. 2 μεθ' ἑαυτοῦ τὸν μνημονευθέντα σταυροφύλακα Κυρικὸν καὶ τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν ἐγκαινίσας θυσιαστήριον ἡγιασμένον ἐν τῆι θεοκτίστωι κόγχηι κατέπηξεν πλεῖστα λείψανα ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον καταθέμενος μηνὶ Δεκεμβρίωι δωδεκάτηι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος πεντηκοστῶι τρίτωι τῆς τοῦ μακαρίου Σάβα ἡλικίας χρόνωι, ἐν ὧι

24ff. ind. XIIII = 1. Sept. 490—31. Aug. 491; Zenon starb am 9. April 491, am 11. wurde Anastasius gekrönt. Um dieses Datums willen und weil das 52. Lebensjahr des Sabas am 12. Dezember 490 bis auf einen halben Monat abgelaufen war, ist das 53. = 491 angesetzt. Vgl. die Parallelstelle Iohann. Hesych.

OLVW(G)

1 δυνήσηται VG δυνήσεται W | κυβερνᾶν O 3 ἀκούσασ WG 5 αὐτός[1]] ἐκεῖνοσ V | εἶπαν LVW, corr. W 6/7 πληθυνθέντων ἡμῶν O: πληθυνθέντασ LVWG 7 κυριακόσ L κήρυκοσ OWG | εἰ] ἡ V ἢ G 7/8 ὡσ—φατέ fehlt an dieser Stelle G 8 ὑμᾶσ [ὑμᾶσ ὡσ φατὲ G] ἐν τῷ τόπῳ συνήγαγεν LVWG 9 τε fehlt LV 10 οὐ κυβερνήσει O^corr 11 κυβερνῆσαι O 13 ἔρχεσθαι O 14 ἄλλό τι LV 18 χειροθετήσασ O: ἐμαυτὸν εὐεργετήσασ LVWG 19 παραλαβὼν L | μακάριον WG 21 κυριακὸν L κήρυκον OWG | ἐγκαινίσασ ἐκκλησίαν LV 24 νοεμβρίῳ O | τεσσαρισκαιδεκάτησ OLG | ἰνδικτιῶνοσ WG 25 δὲ [δὲ καὶ WG] τρίτῳ LVWG

χρόνωι Ζήνωνος τοῦ βασιλέως τελευτήσαντος Ἀναστάσιος τὴν βασιλείαν παρέλαβεν.

Καθ' ὃν δὴ χρόνον ἐδέχθη εἰς τὴν λαύραν ἀνήρ τις θεοφόρος καὶ K̄ 20 θείοις χαρίσμασιν ἠγλαισμένος τῶι μὲν γένει Ἀρμένιος, τῆι δὲ προσηγορίαι Ἱερεμίας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ δύο μαθητὰς ὁμοτρόπους τε καὶ συναγωνιστὰς Πέτρον καὶ Παῦλον προσαγορευομένους. ἐπὶ τούτοις ἐχάρη λίαν ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ὡς εὐλαβέσιν οὖσιν καὶ δέδωκεν αὐτοῖς σπήλαιον καὶ μικρὸν κελλίον πρὸς βορρᾶν τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου ἔνθα καὶ ἐν πρώτοις ἔμεινεν, ὅτε ἦν μόνος ἐν τῶι χειμάρρωι. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἐν τῶι μικρῶι εὐκτηρίωι Ἀρμενιστὶ ἐπιτελεῖν τὸν κανόνα τῆς ψαλμωιδίας τῶι τε σαββάτωι καὶ τῆι κυριακῆι. καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν οἱ Ἀρμένιοι ἐπληθύνθησαν ἐν τῆι λαύραι· εἷς δὲ τῶν μνημονευθέντων μαθητῶν τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου Παῦλος ὁ θεσπέσιος | μέχρι τοῦ νῦν ταῖς κατὰ θεὸν ἀρεταῖς ἐν τῆι Μεγίστηι p. 248 λαύραι διαπρέπων πολλά τε θαυμάσια περὶ αὐτοῦ διηγεῖται καὶ πλεῖστα τῶν τῆιδε τῆι συγγραφῆι ἐμφερομένων ἐμοὶ παραδέδωκεν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ χρόνον καθ' ὃν ἡ θεόκτιστος ἐκκλησία ἐνε- K̄Ā 21 καινίσθη, ἤγαγεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν λαύραν τὸν θεσπέσιον πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἡσυχαστὴν τὸν τὰ πλεῖστα περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάβα ὀνησιφόρων διηγημάτων ἐμοὶ παραδεδωκότα καὶ εἰς τὸ ταῦτά με ἀναγράψασθαι διεγείροντα. ὅντινα ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας τοῖς ἐν τῆι λαύραι ἐναρίθμιον πεποίηκεν, τριάκοντα μὲν καὶ ὀκτὼ ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ἄγοντα, ναὸν δὲ ἡγιασμένον τοῦ παναγίου πνεύματος γεγονότα καὶ τοῖς θείοις κομῶντα χαρίσμασιν φωτοφόρον τε ὑπάρχοντα καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν σαρκὶ ὄντα καὶ ἀγγελικῶς βιοῦντα καὶ φωτίζοντα ἡμῶν τὰ κατὰ θεὸν διαβήματα. οὗτινος τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώματα οὐ δυνατὸν νῦν ἐν παρεκβάσει γραφῆναι, ἀλλ' εἴπερ τῶι θεῶι φίλον, τὴν ἐν χερσὶν πραγματείαν εἰς

OLVW(G)

3 K̄ OLV | δὴ fehlt O 3/4 εἰσ τὴν λαῦραν steht nach ἠγλαισμένοσ O 6 ὀνομαζομένουσ LV ἐπονομαζομένουσ WG 8 αὐτοῦ O: ἑαυτοῦ LVW ἑαυτῶν G 9 ὅτ' ἂν O | μοναχὸσ W 10 ἐπιτελεῖν ἀρμενιστὶ LVWG 11 τῆσ ψαλμωιδίασ fehlt WG | τε fehlt O | τῆι fehlt V 13 τρισμακαρίου WG 14 τοῦ νῦν] πολλοῦ G 15 nach διαπρέπων noch einmal μέχρι τοῦ νῦν O | τε fehlt O ausradiert W | διηγεῖται [διηγεῖτο G] ὧν WG 16 ἐμοὶ παραδέδωκεν] ἐστίν WG 17 K̄Ā OLV 20/21 περὶ—παραδεδωκότα OLV: μοι διηγησάμενον περὶ εὐθυμίου καὶ σάβα WG 21/22 ἅγιοσ O 25/26 ἀγγελικῶσ—καὶ fehlt V

πέρας ἀγαγὼν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ τά τε πᾶσιν σχεδὸν πρόδηλα καὶ ἅπερ τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἀκήκοα διηγουμένης γλώττης, ἐν ἰδιαζούσηι πραγματείαι διηγήσομαι πολλὰ ὄντα καὶ δυνατά. οὔτε γὰρ δίκαιόν ἐστιν ταῦτα σιωπῆι καὶ λήθηι παραπέμπεσθαι αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν | καθ' ἡμᾶς πολιτείαν περιφήμου καὶ περιβοήτου διὰ τὸν βίον καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν ὑπάρχοντος.

E *Οὗτος ὁ πολὺς ἐν ἀρετῆι ἡσυχαστὴς καὶ ἐπίσκοπος Ἰωάννης διηγήσατό μοι λέγων ὅτι ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας διὰ σπουδῆς εἶχεν παντοίως ἀκολουθεῖν τῆι τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου διαγωγῆι. ἐπειδὴ οὖν ἐκείνωι εἴθιστο κατὰ τὴν τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς προθεσμίαν ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὴν πανέρημον κἀκεῖσε διατελεῖν τὴν τεσσαρακοστήν, μικρόν τι τοῦ ἔθους ὑπαλλάξας μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου μνήμην ἀπήρχετο καὶ ἐπετέλει τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μνήμην τὴν κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς ἐπιτελουμένην, εἶθ' οὕτως ἀνεχώρει ἐπὶ τὴν πανέρημον πάσης ἀνθρωπίνης συναναστροφῆς ἀφιστῶν ἑαυτὸν ἕως τῆς τῶν βαΐων ἑορτῆς καὶ οὕτως ἐποίει σχεδὸν κατ' ἐνιαυτόν. καθ' ὃν τοίνυν εἴρηται τρόπον ἐξελθὼν καὶ περὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἔρημον διοδεύων τὴν ἐπὶ Ζώαρα εἶδεν ἐν τῆι θαλάσσηι νῆσόν τινα χέρσον καὶ σμικροτάτην καὶ ἐπεθύμησεν εἰσελθεῖν καὶ ἡσυχάσαι εἰς αὐτὴν τὰς τῶν νηστειῶν ἡμέρας. καὶ ἐν τῶι αὐτὸν εἰσέρχεσθαι συνέβη ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ φθόνου δαιμόνων καταπεσεῖν αὐτὸν εἰς τόπον τινὰ τῆς θαλάσσης σομφώδη καὶ θερμῆς τινος αἰθάλης ἀναδοθείσης κατεφλέχθη αὐτοῦ ἡ ὄψις μετὰ τῆς γενειάδος καὶ ἑτέρων τοῦ σώματος μερῶν, ὥστε αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας πλείους κεῖσθαι ἄφωνον, ἄχρις οὗ | τις θεία δύναμις ἐπιστᾶσα ἰάσατο αὐτὸν*

14f. Tag des h. Antonius = 17. Januar

OLVW(G)

1 *τέλοσ* O 2 *αὐτοῦ ἁγίασ* V | *διηγουμένησ ἀκήκοα* LV | *γλώσσησ* VG 4 *σιωπᾶν* WG 5 *τῇ — πολιτείᾳ* OG 6 *τὸν βίον καὶ τὴν ἀρετὴν* LWG *τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν βίον* V 7 $\overline{KB}$ OLV 9 *διαγωγῇ εὐθυμίου* L 10 *ἐπεὶ* LVWG | *ἤθιστο* LVG | *τὴν* O: *τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην* [*τεσσαρισκαὶ δεκάτην* LG] LVGW 10/11 *προθεσμίαν* fehlt LVWG 12 *ἤθουσ* WG 13 *ἀνήρχετο* L | *ἁγίου* WG 16 *σχεδὸν* fehlt WG 17 *τοίνυν*] *νῦν* O | *δὲ καὶ* O *καὶ τὴν* VWG 19 *μικροτάτην* LV 20 *ἐν αὐτῇ* L 21 *ἐξ*] *δι'* L 22 *σομφόβη* L | *θέρμησ* WG 22/23 *ὡσ ἐξ* vor *αἰθάλησ* zugesetzt W[corr] 24 *μελῶν* W 25 *οὗ* fehlt O | *θεία*] *τίσ* LV

*καὶ κατὰ τῶν ἀκαθάρτων ἐνίσχυσεν πνευμάτων πλὴν ὅτι ἀπὸ τότε
τῆς γενειάδος, ὡς εἴρηται, καταφλεχθείσης καὶ μηκέτι αὔξησιν
δεξαμένης διέμεινεν σπανός, ὥστε αὐτὸν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν
ἡμερῶν ἐλθόντα εἰς τὴν λαύραν μὴ γνωρισθῆναι ὑπὸ τῶν πατέρων,
εἰ μὴ ἀπὸ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ ἤθους. καὶ ηὐχαρίστει τῶι θεῶι ἐπὶ
τῆι τῶν γενείων ἀφαιρέσει θείαν οἰκονομίαν ταύτην εἶναι λογισάμενος
πρὸς τὸ ταπεινοῦσθαι καὶ μὴ ἐναβρύνεσθαι ἐπὶ κόμηι γενειάδος.*

Κατὰ δὲ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐξῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῶι ἐπὶ τὴν KΓ 23
*πανέρημον μετά τινος μαθητοῦ Ἀγαπητοῦ καλουμένου καὶ ὀλίγων
ἡμερῶν διελθουσῶν ἔθηκεν ἑαυτὸν ἐν μιᾶι τῶν νυκτῶν ὁ Ἀγαπητὸς
ὕπτιον ἀπὸ τοῦ κόπου καὶ τῆς ἀσιτίας. καὶ αὐτοῦ καθευδήσαντος
καὶ τοῦ μακαρίου Σάβα κατὰ νοῦν προσευχομένου λέων παμμεγε-
θέστατος ἐλθὼν ὠσφραίνετο τοῦ Ἀγαπητοῦ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς.
καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἐδέετο τοῦ θεοῦ περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ λέων
ὑπὸ τῆς εὐχῆς τοῦ γέροντος ὡς ὑπὸ μάστιγος διωκόμενος τῆι οὐρᾶι
τὴν ὄψιν τοῦ Ἀγαπητοῦ ἠρέμα πλήξας καὶ διυπνίσας ᾤχετο. ὁ μὲν
οὖν Ἀγαπητὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξας καὶ τὸν λέοντα φοβερώτατον
θεωρήσας φόβωι συσχεθεὶς ἀνέστη καὶ τῶι διδασκάλωι προσέφυγεν,
ὁ δὲ μέγας πρεσβύτης προσλαβόμενος αὐτὸν ἐνουθέτει λέγων· ἀπό-
στησον | τὸν πολὺν ὕπνον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου καὶ τὴν ἀμέλειαν* p. 251
*ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἵνα σώιζηι ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων
καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος.*

Καὶ τοῦτο δέ μοι ὁ θεσπέσιος ἡσυχαστὴς διηγήσατο ὅτι ἐν ἄλλωι KΔ 24
*καιρῶι μέλλων ἐξιέναι ἐπὶ τὴν πανέρημον δέδωκεν Ἀγαπητῶι τὸ
μηλωτάριον ἔχον δέκα σχιζία ἄρτου ξηροῦ ὡς ἀπὸ δέκα οὐγκιῶν
σταθμὸν ἔχοντα. καὶ ἐξελθόντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην καὶ
ὁδεύσαντες παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Ἰορδάνου πρὸς δυσμάς, ἐπὶ τὰ*

21 Prov 6, 5

OLVW(G)

1 *πνευμάτων ἐνίσχυσεν* V | *ὅτι* fehlt O   3 *διέμενεν* O   4 *γνωρίζεσθαι* V   5 *τοῦ ἤθουσ καὶ τῆσ φωνῆσ* O   6 *λογιζόμενοσ* O   8 KΓ OLV   9 *μαθητοῦ αὐτοῦ* LVWG   12 *μακαρίου καὶ ἐν ἁγίοισ* O | *λέων τίσ* LVW   13 *ὀσφραίνεται* L | *κορυφῆσ* LV   14 *τοῦ θεοῦ* fehlt LV, corr. V   15 *κέρκω* WG   18 *θεασάμενοσ* LVWG   19/20 *ἀπόστησον τέκνον* VWG   20 *σου τέκνον* L   21/22 *δορκὰσ – ὥσπερ* fehlt O   23 KΔ OLV | *διηγήσατο ὁ – ἡσυχαστὴσ* L   24 *τῶ ἀγαπητῶ* WG   25 *δέκα ἔχον* [*ἔχων* G] WG *δέκα ἔχοντα* LV | *ξηρὰ* O | *ὀγκίων* LG   27 *διοδεύσαντεσ* LW *διοδεύοντεσ* V *διώδευσαν* G

ἀρκτῶια μέρη πορευόμενοι, ἦλθον εἰς τόπον τινὰ κρημνώδη, ἐφ' ὧι ὑπεράνω σπήλαιον ὑπῆρχεν. κατανυγεὶς δὲ ὁ μακάριος Σάβας, μᾶλλον τοῦ θεοῦ αὐτῶι ἀποκαλύψαντος, λαβὼν Ἀγαπητὸν ἀνέβη μετὰ δυσχερείας καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ σπήλαιον εὗρον ἔνδον ἀναχωρητήν τινα διορατικόν. εὐχῆς δὲ ὑπὸ τῶν ἀμφοτέρων γενομένης τρόπον τινὰ θαυμάσας ὁ ἀναχωρητὴς εἶπεν· Σάβα δοῦλε τοῦ θεοῦ, τίς σοι τὸν τόπον τοῦτον ὑπέδειξεν; ἰδοὺ γὰρ ἔχω σὺν θεῶι τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνους ἐν τούτωι τῶι σπηλαίωι καὶ ἀνθρώπωι τὸ παράπαν οὐ συνέτυχον. καὶ νῦν αὐτὸς πῶς ἦλθες ἐνταῦθα; ὁ δὲ μακαρίτης Σάβας ἔφη αὐτῶι· ὁ θεὸς ὁ ἀποκαλύψας σοι τὸ ὄνομά μου αὐτὸς κἀμοὶ τὸν τόπον ὑπέδειξεν. καὶ αὐτῶν ἀσπασαμένων ἀλλήλους ἐξῆλθον οἱ περὶ τὸν Σάβαν καὶ | ἐπὶ πολὺ ὁδεύσαντες καὶ διαπεράσαντες μεταξὺ p.
τῆς θαλάσσης Τιβεριάδος καὶ τοῦ Ἰορδάνου καὶ εὐξάμενοι εἰς τὸν Χορσίαν καὶ τὴν Ἑπτάπηγον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς αὐτόθι σεβασμίους τόπους καὶ ἕως Πανιάδος ὑποστρέφουσιν. καὶ ἐλθόντων αὐτῶν κατὰ τὸ σπήλαιον τοῦ ἀναχωρητοῦ λέγει ὁ μακαρίτης Σάβας· ἀνέλθωμεν δή, ἀδελφέ, καὶ ἀσπασώμεθα τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ. καὶ ἀνελθόντες εὗρον αὐτὸν κλίναντα τὰ γόνατα ἐπὶ ἀνατολάς. καὶ νομίσας ὁ γέρων ὅτι προσεύχεται, ἐξεδέξατο ἐπὶ πολύ· ὡς δὲ ἡ ἡμέρα παρῆλθεν καὶ οὐκ ἠγείρετο, λέγει ὁ μακαρίτης· παράθου ἡμᾶς τῶι Χριστῶι, πάτερ. καὶ αὐτοῦ μὴ ἀποκριναμένου ἐγγίσας καὶ ἁψάμενος αὐτοῦ εὗρεν αὐτὸν τελειωθέντα. καὶ λέγει· δεῦρο, τέκνον, κηδεύσωμεν αὐτόν· εἰς γὰρ τοῦτο ἡμᾶς ἀπέστειλεν ὁ θεός. καὶ προσκυνήσαντες τὸ σῶμα καὶ πληρώσαντες ἐπ' αὐτῶι τὸν συνήθη κανόνα ἐν αὐτῶι κατέθεντο τῶι σπηλαίωι καὶ τοῦτο φράξαντες λίθοις μεγάλοις διήνυον τὴν ἑαυτῶν ὁδόν. καὶ οὕτως ἦλθον εἰς τὴν λαύραν τῶι σαββάτωι τῶν βαΐων, πάσας δὲ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν διετέλει ἄσιτος, τῆι κατὰ

OLVW(G)

p. 107, 27/1 τῶ ἀρκτώω μέρει WG **2** μᾶλλον δὲ LG **3** τὸν ἀγαπητὸν WG **6** τοῦ fehlt WG | τί W **7** τοῦτον fehlt WG | καὶ fehlt WG **9** εἰσῆλθεσ L | μακάριοσ LV **9/10** σάβασ ἔφη αὐτῶ O: ἀπεκρίθη σάβασ LVW ἀπεκρίθη αὐτῶ σάβασ καὶ εἶπεν G **12** τὸν fehlt O | καὶ διαπεράσαντεσ fehlt O **13/14** τὴν χορσίαν L | ἑπτάπληγον WG | τοὺσ λοιποὺσ τοὺσ VWG **15** καὶ[1] fehlt LVWG | σπανιάδοσ OLVWG **18** ηὕραμεν O | κλίνοντα L **19** ἐξεδέχετο L | ἡ fehlt O **20** ἐγείρετο OL | ὁ μακαρίτησ σάβασ L | πάτερ fehlt V **21** ἀποκριθέντοσ LVWG **23** ἀπέστειλεν ἡμᾶσ LVWG | προσκυνήσαντεσ καὶ κηδεύσαντεσ WG **24** ἐν G | αὐτῶ[1] G: αὐτὸ OV αὐτὸν LW | ἐν τῶ W[corr] **27** τὴν O

σάββατον καὶ κυριακὴν ἀρκούμενος κοινωνίαι. τὰ μέντοι δέκα
σχιζία ἅπερ ἦν λαβών, τὴν τοῦ Ἀγαπητοῦ χρείαν ἐπλήρωσαν.

Κατὰ τὸν μνημονευθέντα τοῦ ἐγκαινισμοῦ τῆς θεοκτίστου ἐκκλη- KE 25
σίας χρόνον Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Κόνων | ὁ πατὴρ τοῦ ἀββᾶ ἡμῶν p. 253
Σάβα ἐν Ἀλεξανδρείαι ἐτελεύτησεν πλεῖστα δυνηθεὶς καὶ διαπρέψας
ἐν τῶι τῶν Ἰσαύρων νουμέρωι. ἡ δὲ μακαρία Σοφία ἤδη προβεβηκυῖα
ἐν ἡμέραις πολλαῖς μαθοῦσα περιβόητον ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν
τὸν ἑαυτῆς υἱὸν Σάβαν γεγονότα πάντα τὰ ἑαυτῆς διαπωλήσασα
ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα χρυσίον ἱκανὸν ἐπιφερομένη. ἥντινα ὁ μακα-
ρίτης δεξάμενος Σάβας καὶ ἀποτάξασθαι πᾶσιν τοῖς τοῦ κόσμου
παρασκευάσας μετ' ὀλίγον χρόνον κοιμηθεῖσαν αὐτὴν ἐκήδευσεν
καὶ κατέθετο ἐν θήκαις ὁσίαις, τὴν δὲ αὐτῆς περιουσίαν τῆι
ἑαυτοῦ προσεκύρωσεν λαύραι. ἐξ ἧς περιουσίας τό τε ἐν Ἱεριχῶι
ξενοδοχεῖον περιεποιήσατο σὺν τοῖς αὐτόθι παραδεισίοις ὕδωρ
αὐτοῖς ὠνησάμενος καὶ τὸ ἐν τῆι λαύραι ἔκτισεν ξενοδοχεῖον πρὸς
τὴν τῶν πατέρων ὑπηρεσίαν καὶ ἄλλα πλεῖστα κατορθώματα διε-
πράξατο.

Τοῦ δὲ ξενοδοχείου τῆς λαύρας κτιζομένου ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ Kς 26
ἡμῶν Σάβας ἀδελφόν τινα εἰς τὴν Ἱεριχῶ ξύλα ἐνέγκαι ἐργάσιμα
μετὰ τῶν τῆς λαύρας ἀλόγων. ὅστις ἀδελφὸς κατελθὼν καὶ τὰ ἄλογα
φορτώσας ἤρχετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν λαύραν, καύσωνος δὲ τότε
σφοδροτάτου γεγονότος ἐδίψησεν λίαν καὶ ὀλιγοψυχήσας κατὰ τὸ
μέσον τῆς ὁδοῦ ἔπεσεν. καὶ ὑπόμνησιν τοῦ ἁγίου γέροντος λαβὼν
ηὔξατο | λέγων· κύριε ὁ θεὸς τοῦ ἀββᾶ μου Σάβα, μή με ἐγκαταλείπῃς. p. 254
καὶ εὐθέως ὁ ἐν στύλωι νεφέλης ποτὲ ὁδηγήσας τὸν Ἰσραὴλ θεὸς
καὶ τούτου εἰς σκέπην νεφέλην διεπέτασεν δρόσον αὐτῶι ἀναψύξεως
παρέχουσαν καὶ ἐνδυναμοῦσαν. καὶ οὕτως ἔχων τὴν νεφέλην ἀκο-
λουθοῦσαν ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν.

25 Exod 13, 21

OLVW(G)

1 κοινωνία ἀρκούμενοσ LVWG 2 πεπλήρωκαν LV 3 KE OLV 7 ἐν² τοῖσ W^corr | κατορθώμασιν fehlt WG 8 υν αὐτῆσ L | γεγονότα OLV: εἶναι WG | αὐτῆσ L 12/13 προσεκύρωσεν τῇ ἑαυτοῦ O 13 τε fehlt O 14 παραδείσοισ O 15 ὠνιησάμενοσ V 18 Kς OV, Rand abgeschnitten L 19 τὴν fehlt VG | ἐργάσιμα ἐνέγκαι O 21 εἰσ OLV: ἐπὶ W πρὸσ G 24 ἀββᾶ LVWG: ἁγίου O | Σάβα fehlt WG | ἐγκαταλίπησ W 25 ποτὲ νεφέλησ LG

Τῶι πεντηκοστῶι τετάρτωι τῆς τοῦ μεγάλου Σάβα ἡλικίας χρόνωι, KZ δευτέρωι δὲ ἔτει τοῦ ἐγκαινισμοῦ τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου ἐν τῆι λαύραι παρουσίας τῆι εἰκάδι πρώτηι τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος ἦλθεν ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας εἰς τὸν τοῦ Καστελλίου βουνὸν ὡς ἀπὸ εἴκοσι σταδίων ὄντα τῆς λαύρας κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἀρκτῶιον μέρος. ἦν δὲ ὁ βουνὸς ἐκεῖνος φοβερός τε καὶ ἄβατος διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰς αὐτὸν ἐμφωλευόντων δαιμόνων, ὅθεν οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν κατὰ τὴν ἔρημον ποιμένων προσεγγίσαι τῶι τόπωι. ὁ μὲν οὖν σεβάσμιος οὗτος πρεσβύτης τὸν ὕψιστον θέμενος καταφυγὴν ἑαυτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐλαίου τοῦ πανσέπτου Σταυροῦ ἐπιρράνας τὸν τόπον ἔμεινεν αὐτόθι τὰς ἡμέρας τῆς τεσσαρακοστῆς καὶ ταῖς ἀπαύστοις προσευχαῖς καὶ ταῖς θείαις δοξολογίαις ἡμερώθη ὁ τόπος. πολλὰς δὲ θλίψεις ὑπέμεινεν ἐν ἐκείνωι τῶι βουνῶι ὑπὸ τῶν δαιμόνων πλὴν ὅτι αὐτὸς μὲν ὡς ἄνθρωπος δειλανδρήσας ἠβουλήθη ἀναχωρῆσαι, ἀλλ' | ὁ τῶι μεγά- p. 2
λωι ἀββᾶι Ἀντωνίωι ἐπιφανείς ποτε καὶ τούτωι ἐπεφάνη θαρρεῖν παρακελευόμενος τῆι τοῦ σταυροῦ δυνάμει. καὶ οὕτως θάρσος λαβὼν τῆι πίστει καὶ τῆι ὑπομονῆι περιεγένετο τῆς τῶν δαιμόνων θρασύτητος· αὐτοῦ γὰρ ἐγκαρτεροῦντος τῆι ἀνενδότωι προσευχῆι καὶ τῆι ἀσιτίαι περὶ τὸ τέλος τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐν μιᾶι νυκτὶ ἀγρυπνοῦντος αὐτοῦ καὶ δεομένου τοῦ θεοῦ καθαρισθῆναι τὸν τόπον ἀπὸ τῶν ἐμφωλευόντων ἀκαθάρτων πνευμάτων ἤρξαντο ἄφνω οἱ δαίμονες κτύπον ἀποτελεῖν καὶ φαντασίας δεικνύειν ποτὲ μὲν ἑρπετῶν καὶ θηρίων, ποτὲ δὲ κοράκων ὁμοιώματα βουλόμενοι αὐτὸν ταῖς τοιαύταις ἐκφοβῆσαι φαντασίαις. ὡς δὲ οὐκ ἴσχυσαν αὐτοῦ τῆι προσευχῆι προσκαρτεροῦντος, ἐξῆλθον ἐκεῖθεν ἀνθρωπίνηι φωνῆι βοῶντες καὶ λέγοντες· ὢ βία ἀπὸ σοῦ, Σάβα· οὐκ ἀρκεῖ σοι ὁ χείμαρρος ὁ πολισθεὶς παρὰ σοῦ,

1ff. 54. Lebensjahr = 492. ind. XV = 1. Sept. 491—31. Aug. 492. Vgl. Ioh. Hesych. — 10 Ps 90, 9 — 16 Athan. Vit. Anton. 10

OLVW(G)

1 KZ OLV | τετάρτωι fehlt LV 2 τοῦ τε L 4 ἰνδικτιῶνοσ WG, nicht weiter notiert 6 ὄντα fehlt L 8 αὐτὸ L 12 τεσσερακοστῆσ L 12/13 προσευχαῖσ καὶ ταῖσ O: fehlt LVWG 15 ἐβουλήθη VW 16 ἀββᾶι fehlt O 16/17 παρακελευόμενοσ LV: παρακελευσάμενοσ WG παρασκευασάμενοσ O 18 περιεγένετο—θρασύτητοσ LVWG: ἐνίκα αὐτούσ O am Schluß eines Blattes 19 νηστεία WG 20 ἀγρυπνοῦντι V | αὐτῶ L 22 οἱ δαίμονεσ ἄφνω V | κτύπουσ LVWG 24 ἐκφοβεῖν V 26 φωνῆι fehlt L

ἀλλὰ καὶ τῶι τόπωι ἡμῶν ἐπέβης. ἰδοὺ ὑποχωροῦμεν τῶν ἰδίων ἡμῶν· ἀντιστῆναι γάρ σοι οὐ δυνάμεθα ἔχοντι τὸν θεὸν ὑπέρμαχον. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ὁμοθυμαδὸν ἐν αὐτῶι τῶι μεσονυκτίωι ὡς πλῆθος κοράκων φαινόμενοι μετὰ κτύπου τινὸς καὶ θορύβου ἀτάκτου. καὶ ποιμένες ἦσαν κατὰ τὴν περὶ τὸ ὄρος ἐκεῖνο ἔρημον ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες τὴν ἑαυτῶν ποίμνην· οἵτινες τὸν τῶν κοράκων θόρυβον βλέποντες καὶ τῶν φωνῶν ἀκούοντες καὶ λίαν φοβηθέντες | ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους p. 256 ὡς μᾶλλον ἅγιοί τινες ἄνδρες μένουσιν ἐν τῶι Καστελλίωι καὶ τὰ ἐκεῖσε οἰκοῦντα δαιμόνια ἐφυγάδευσαν· ἀλλὰ διέλθωμεν δὴ ἕως τοῦ βουνοῦ καὶ ἴδωμεν τί τὸ γεγονός, καὶ εἴ εἰσιν ἐκεῖσε ἄνδρες ἅγιοι, προσκυνήσωμεν αὐτούς. καὶ γενομένης πρωίας ἀνέβησαν εἰς τὸν τοῦ Καστελλίου βουνὸν καὶ εὑρόντες τὸν ἅγιον πρεσβύτην μονώτατον διηγήσαντο αὐτῶι ὅσα τῆι νυκτὶ εἶδον καὶ ἤκουσαν. ὁ δὲ ἅγιος εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὑπάγετε, τέκνα, ἐν εἰρήνηι καὶ τὸν φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε. καὶ οὕτως θαρσοποιήσας αὐτοὺς ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνηι. πληρωθεισῶν δὲ τῶν ἡμερῶν τῶν νηστειῶν ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν καὶ ποιήσας τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν ἔλαβεν τινὰς τῶν πατέρων καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Καστέλλιον καὶ ἤρξατο ἀνακαθαίρειν τὸν τόπον καὶ κτίζειν κελλία ἐκ τῆς εὑρεθείσης ὕλης. ἐν τῶι οὖν ἀνακαθαίρειν αὐτοὺς εὑρίσκουσιν ὑποκάτωθεν τῆς ὕλης οἶκον βιωτικὸν μέγαν ἀπὸ λίθων θαυμαστῶν κεκαμαρωμένον. ὅντινα ἐκχοίσας καὶ διακοσμήσας ἐκκλησίαν πεποίηκεν καὶ ἐκ τούτου λοιπὸν ἐσκέψατο κοινόβιον τὸν τόπον ποιῆσαι, ὅπερ καὶ γέγονεν. αὐτοῦ δὲ ἐν τούτωι τῶι Καστελλίωι κοπιῶντος μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ μηδὲν ἔχοντος τῶν πρὸς τροφὴν ἐπιτηδείων περὶ τὸν Αὔγουστον μῆνα ἀποκαλύπτεται τῶι ἐν ἁγίοις ἀββᾶι Μαρκιανῶι περὶ τὴν ἁγίαν κοινοβιαρχοῦντι Βηθλεὲμ τὰ κατὰ

5—7. 8. 10 Lc 2, 8. 15 — 15 1 Petr 3, 14 — 18 Ostern 492, 5. April — 24ff. vgl. Ioh. Hesych.

OLVW(G)

3 ἀνεχώρησαν ἄφνω LVW **4/5** φαινομένων O **8** καί² fehlt LV | ἀλλήλουσ O: ἑαυτοὺσ LVWG **9** ὡσ OW^corr: ὅτι G fehlt LVW **10** ἐφυγαδεύθησαν W | δὴ fehlt V **11** ἐκεῖ WG **14** τῆι νυκτὶ] τὲ L **17** πληρωθέντων LVW | τῶν νηστειῶν O: τῆσ νηστείασ LVWG **18** τοῦ πάσχα O: πασχαλίαν LVW πασχάλιον G **19** καστέλλιν VW, corr. W καστέλλην L **21** αὐτοὺσ O: fehlt LVWG | βιωτικὸν OWG: βητικὸν LV **22** ἐκχοήσασ LV ἐκχωήσασ O ἐκκαθάρασ W^corr ἐκθιάσασ G **24** γέγονεν LVWG: πεποίηκεν O **27** ἀββᾶι fehlt O

τὸν θεῖον πρεσβύτην. ἑώρα γὰρ ἐν μιᾶι νυκτὶ μορφήν τινα ἀγγελικὴν ἀπαστράπτουσαν καὶ λέγουσαν πρὸς αὐτόν· | ἰδοὺ σύ, Μαρκιανέ, p. καθέζηι ἐν ἀνέσει ἔχων πάντα τὰ πρὸς τροφὴν τοῦ σώματος· ὁ δὲ δοῦλος τοῦ θεοῦ Σάβας κοπιᾶι ἐν τῶι Καστελλίωι μετά τινων ἀδελφῶν διὰ τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπην πεινῶν καὶ μηδενὸς τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τροφὴν εὐπορῶν. ἀλλὰ θέλησον ἀνυπερθέτως ἀποστεῖλαι αὐτοῖς τροφάς, ἵνα μὴ ἀθυμήσωσιν. ὁ δὲ μέγας Μαρκιανὸς αὐτίκα διαναστὰς ἐκέλευσεν στρωθῆναι τὰ τοῦ κοινοβίου ἄλογα καὶ ταῦτα φορτώσας διάφορα ἀναλώματα ἀπέστειλεν εἰς τὸ Καστέλλιον μετὰ ἀδελφῶν. οὕστινας ἀδελφοὺς μετὰ τοῦ φόρτου ὁ θεῖος δεξάμενος πρεσβύτης τὰς εὐχαριστηρίους φωνὰς τοῦ τε Δαυὶδ καὶ τοῦ Δανιὴλ ἐπὶ τῆι τοῦ θεοῦ ἐπισκοπῆι ἐμελέτα προσφόρως καὶ γέγονεν περὶ τὴν τοῦ κοινοβίου οἰκοδομὴν προθυμότερος· ὁ μέντοι ἐν ἁγίοις Μαρκιανὸς μετὰ τὴν εἰρημένην ἀποκάλυψιν τέσσαρας μῆνας ἐπιβιώσας εἰς τὸν ἀγήρω καὶ ἄλυπον μετέστη βίον μηνὶ Νοεμβρίωι εἰκάδι τρίτηι τῆς πρώτης ἰνδικτιόνος. καὶ οὗτος μέν ἐστιν ὁ τῆς τοῦ Καστελλίου συστάσεως καὶ τῆς τοῦ θείου Μαρκιανοῦ τελευτῆς ἀκριβέστατος χρόνος· ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἡμῶν Σάβας πληροφορηθεὶς θεραπεύεσθαι τὸν θεὸν ἐπὶ τῶι ἑαυτοῦ κόπωι ἐπλήρωσεν τὴν τοῦ κοινοβίου οἰκοδομὴν σπουδῆι πολλῆι καὶ προθυμίαι χρησάμενος. καὶ συνοδίαν ἱκανὴν αὐτόθι περιποιησάμενος Παῦλόν τινα ἀρχαῖον ἀναχωρητὴν ἅμα Θεοδώρωι μαθητῆι αὐτοῦ διοικητὴν τοῦ τόπου κατέστησεν. τοῦ δὲ Παύλου τελειωθέντος κρατήσας τῆς διοικήσεως ὁ Θεόδωρος τόν τε ἴδιον ἀδελφὸν Σέργιον καὶ Παῦλον τὸν ἑαυτοῦ | θεῖον προσελάβετο Μελιτηνοὺς ὄντας τῶι p. γένει· οἵτινες κατὰ καιροὺς τοῦ Καστελλίου καλῶς ἡγησάμενοι τῆς τε Ἀμαθούντων καὶ τοῦ Ἀιλᾶ τὰς ἱεραρχίας διεδέξαντο. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Καστελλίου·

15 ind. I = 1. Sept. 492—31. Aug. 493

OLVW(G)

3 καθεύδεισ O 4 ἀδελφῶν τινῶν LVWG 5 μηδὲν O 7 ἀθυμῶσιν L | ἀναστὰς O 9 ἀποστέλλει W | καστέλλιν VW, corr. W καστέλλην L | τῶν ἀδελφῶν WG 10 οὖσ L | τοῦ fehlt L | δεξάμενοσ ὁ θεῖοσ V 11 ἐπὶ fehlt O 12 προσφόρωσ ἐμελέτα LVWG 13 Μαρκιανὸσ] ἀββᾶσ [σάβασ G] μαρκιανὸσ WG 15 τρίτη OWG: τετάρτη LV 15/16 τῆσ—ἰνδικτιόνοσ] ινδικτιόνοσ τρίτησ O 16 οὕτωσ LWG 18 αὐτοῦ O 19 σπουδὴν πολλὴν OG 20 προθυμίαν O | ἱκανὴν OWG: πολλὴν LV | περιποιησάμενοσ αὐτόθι O 21 ἑαυτοῦ VWG 22 διοικητὰσ G 23 ὁ fehlt WG 24 προεβάλετο O | μελιτινοὺσ LVWG

ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὸ τοῦ Καστελλίου κοινόβιον συστησάμενος πᾶσαν σπουδὴν ἐποιεῖτο καταφυτεῦσαι εἰς αὐτὸ ἄνδρας προβεβηκότας καὶ ἐν μοναχικῆι πολιτείαι διαπρέποντας. καὶ ὅταν κοσμικούς τινας ἐδέχετο ἀποτάξασθαι βουλομένους, οὔτε εἰς τὸ Καστέλλιον οὔτε εἰς τὴν λαύραν εἰς κελλίον ἠφίει αὐτοὺς οἰκῆσαι, ἀλλὰ μικρὸν κοινόβιον κατὰ τὸ ἀρκτῶιον μέρος τῆς λαύρας συστησάμενος καὶ ἄνδρας εἰς αὐτὸ ἐστυμμένους καὶ νηφαλέους καταστήσας ἐκεῖσε τοὺς ἀποτασσομένους μένειν ἐκέλευσεν, ἕως οὗ τό τε ψαλτήριον μάθωσι καὶ τὸν τῆς ψαλμωιδίας κανόνα καὶ τὴν μοναχικὴν παιδευθῶσιν ἀκρίβειαν, αὐτοῦ πάντοτε λέγοντος ὅτι δεῖ εἶναι τὸν κελλιώτην μοναχὸν διακριτικὸν καὶ σπουδαῖον, ἀγωνιστήν, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν οὐ διδασκαλίας χρήιζοντα, ἱκανὸν ὄντα τά τε μέλη πάντα τοῦ σώματος χαλιναγωγῆσαι καὶ τὸν νοῦν τηρεῖν ἀσφαλῶς. τὸν γὰρ τοιοῦτον μονότροπον οἶδα τὴν γραφὴν ὀνομάζουσαν ἐν τῶι λέγειν κύριος κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκωι. | p. 259 ὅτε δὲ ἐδοκίμαζεν τοὺς ἀποταξαμένους τόν τε τῆς ψαλμωιδίας κανόνα ἀκριβῶς μεμαθηκότας καὶ ἱκανοὺς γεγονότας τὸν ἑαυτῶν νοῦν τηρεῖν καὶ καθαριεύειν τῆς τῶν κοσμικῶν μνήμης τὴν διάνοιαν καὶ πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους λογισμοὺς ἀνταγωνίζεσθαι, τότε παρεῖχεν αὐτοῖς κελλία εἰς τὴν λαύραν· εἰ δὲ εἶεν δυνατοί, ἐπέτρεπεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι διαβεβαιούμενος καὶ λέγων ὅτι ὅστις ἐν τῶι τόπωι τούτωι κτίσει κελλίον ἢ ἐπικτίσει, οὕτως ἐστὶν ὡς ἐκκλησίαν θεοῦ κτίζων. KH 28

Ταῦτα ποιῶν καὶ διδάσκων ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἀγενείωι παντελῶς οὐ συνεχώρει συνοικῆσαι τῆι ὑπ' αὐτὸν συνοδίαι μὴ πληρώσαντι τὴν ὄψιν τῶν γενείων διὰ τὰ σκάνδαλα τοῦ πονηροῦ καὶ εἴ ποτέ τινα KΘ 29

13 Iac 3, 2 — **15** Ps 67, 7

OLVW(G)

1 KH OV, Rand abgeschnitten L **2** *πᾶσαν* fehlt LV | *αὐτὸν* L **3** *μοναδικῆ* O **4/5** *καστέλλιν* LVW **5** *ἐν τῆ λαύρα* VWG *εἰσ κελλία* WG fehlt V | *ἠφείη* O *ἤφιεν* LVWG **7** *εἰσ αὐτὸ* fehlt O *ἐν αὐτῶ* G | *ἐστημένουσ* L *γενναίουσ* W^corr | *νηφαλίουσ* V **8** *ἐκέλευεν* LV **9** *ψαλμωιδίασ*] *ἐκκλησίασ* O **11** *μοναχὸν* OLV: *μοναχικὴν παίδευσιν καὶ ἀκρίβειαν ἐξησκημένον* WG | *καὶ* fehlt WG | *νηφάλιον* V **13** *τε* fehlt WG | *τοῦ σώματοσ πάντα* O **14** *ὀνομάζοντα* O **16** *ἐδοκίμασεν* W^corr **18** *καθαρεύειν* LVW **20** *ἦσαν* LV **20/21** *οἰκοδομῆσαι κελλίον* LV *οἰκοδομήσαι ἑαυτοῖσ* G **21** *διαβεβαιούμενοσ αὐτοὺσ* O **22** *ἐπεκτίσοι* L | *ὥσ ὁ* W **24** KΘ OLV **25** *οἰκῆσαι* OWG | *ὑπ' αὐτοῦ* O *μεταυτοῦ* G

ἀγένειον ἐν ἀτελεῖ ὄντα τῆι ἡλικίαι βουλόμενον ἀποτάξασθαι ἐδέχετο, ἐδεξιοῦτο καὶ τῶι τρισμακαρίωι ἀπέστελλεν ἀββᾶι Θεοδοσίωι ἐκ τῆς τοῦ Καθίσματος ἤδη ἐκκλησίας ἀναχωρήσαντι καὶ ὑπὸ Μαρίνου τοῦ τὴν Φωτεινοῦ λεγομένην συστησαμένου μονὴν καὶ Λουκᾶ τοῦ Μετωπινοῦ τῶν πάλαι ὑπὸ τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου παιδευθέντων εἰς μοναχικὴν τελειότητα προβιβασθέντι καὶ ὡς ἀπὸ τριάκοντα πέντε σταδίων τῆς λαύρας οἰκήσαντι πρὸς δυσμὰς καὶ κοινόβιον αὐτόθι τῆι τοῦ Χριστοῦ συνεργείαι συνιστῶντι περιφανέστατον. καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἀποστέλλων, ὡς εἴρηται, ἀδελφὸν τῶι μεγάλωι | p. ἀββᾶι Θεοδοσίωι πρῶτον τὰ τοιαῦτα αὐτὸν ἐνουθέτει λέγων· τέκνον, ἀπρεπές ἐστι, μᾶλλον δὲ ἐπιβλαβὲς τὸ τὴν τοιαύτην λαύραν ἀγένειον ἔχειν τινά· τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι τῆς Σκήτεως πατέρες ἐνομοθέτησαν καὶ ἐμοὶ παραδέδωκαν οἱ περὶ τὸν μέγαν πατέρα ἡμῶν Εὐθύμιον. βουληθέντα με γὰρ τὴν αὐτοῦ λαύραν οἰκῆσαι ἀγένειον θεασάμενος τῶι μακαρίτηι ἀπέστειλεν Θεοκτίστωι λέγων ὅτι ἄτοπόν ἐστι καὶ ἐπιβλαβὲς ἀγένειον ἐν λαύραι οἰκεῖν. καὶ αὐτὸς ἄπιθι πρὸς τὸν ἀββᾶν Θεοδόσιον κἀκεῖσε χρησιμεύσεις. ὁ δὲ μέγας ἀββᾶς Θεοδόσιος δεχόμενος τὸν παρ᾿ αὐτοῦ πεμφθέντα ἀδελφὸν ἔσπευδεν πᾶσιν τρόποις θεραπεύειν αὐτὸν διὰ τὸν ἀποστείλαντα. γεγόνασι γὰρ ὁμόψυχοι καὶ ὁμόφρονες πνέοντες ἀλλήλους μᾶλλον ἢ τὸν ἀέρα, ὥστε τὴν κατὰ θεὸν αὐτῶν ὁμόνοιάν τε καὶ συμφωνίαν τοὺς Ἱεροσολυμίτας καλεῖν ἀποστολικὴν ζυγὴν νέαν Πέτρου καὶ Ἰωάννου.

Ὅθεν τοὺς ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἀρχιμανδρίτας καὶ τῶν μοναχῶν Ᾱ ἐξάρχους πεποίηκεν ὁ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπίσκοπος Σαλούστιος μέλλων ἐν Χριστῶι τελειοῦσθαι αἰτηθεὶς παρὰ παντὸς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος· τίς δὲ ἡ αἰτία γέγονεν τῆς τούτων προβολῆς, δι᾿ ὀλίγων ἐρῶ. (30 Ἐλπιδίου καὶ Ἡλία τῶν τοῦ ἐν ἁγίοις Πασσαρίωνος διαδόχων

OLVW(G)

1 ἀτελεῖ O: τελεία LVWG | τῆι fehlt LVWG 1/2 ἐδέχετο. ἐδεξιοῦτο O: ἐδεξιοῦτο LVW ἐδέξατο G 2 καὶ O: fehlt LVWG 3 ἐκκλησίασ ἤδη O | ἀναχωρήσαντοσ O 4 τοῦ τὴν] τὴν τοῦ O | λεγομένου O | μονὴν συστησαμένου LVWG 5 τῶν fehlt WG | καὶ εἰσ O 6 προβιβασθέντων O 7 οἰκήσαν V | κοινόβιν O 12 σκίτεωσ O | πατέρεσ fehlt O 13 καμοὶ L καὶ ἄλλοι V | παρέδωκαν WG | μέγα L fehlt V 14 βουληθέντι V | γάρ με LVW γάρ καμὲ G 15 μακαρίω OG 16 ἐν λαύραι] λαῦραν O 18 παρ᾿ αὐτοῦ τὸν LV 19 θεραπεῦσαι LVWG 20 συμπνέοντεσ ἀλλήλοισ O 21 τε fehlt LVG 22 νέαν ἀποστολικὴν ζυγὴν [συζυγὴν V νέον ἀποστολικὸν ζεῦγοσ W^corr] LVWG 23 Ᾱ OLV αὐτῶν O 24 σαλουστίνοσ O 25 μοναδικοῦ O 26 παραβολῆσ L 27 τοῦ fehlt WG

τελευτησάντων ἀρχιμανδριτῶν κατὰ διαδοχὴν ὄντων καὶ Λαζάρου | p. 261 *τινὸς τὴν ἐκείνων ἡγεμονίαν διαδεξαμένου, ὁμοίως δὲ καὶ Γεροντίου τοῦ τὴν μακαρίαν Μελάνην διαδεξαμένου ἀποσχίσαντος τῆς καθολικῆς κοινωνίας καὶ τελευτήσαντος καί τινος Ἀναστασίου τὴν ἡγεμονίαν διαδεξαμένου ἀναρχία τις ἦν καὶ πολυαρχία ἐν τοῖς μοναχοῖς τὸ τηνικαῦτα ἐκράτει, ἐξ ὧν πέφυκεν γεννᾶσθαι ἀταξία τε καὶ στάσις. ὅθεν ἐν συγχύσει τοῦ μοναχικοῦ ὑπάρχοντος, Λαζάρου ἤδη καὶ Ἀναστασίου τῶν κατὰ διαδοχὴν ἀρχιμανδριτῶν ἐξησθενηκότων ἐκ τοῦ τόνου τῆς μοναχικῆς ἀκριβείας καὶ ταῖς γηίναις φροντίσι καὶ κοσμικαῖς προσόδοις προσασχοληθέντων, ὅτε μάλιστα καὶ Ἀναστασίου τὴν βασιλείαν Ζήνωνος διαδεξαμένου καὶ τοῖς Ἀποσχισταῖς παρρησίαν δεδωκότος, τότε διαναστὰς ὁ ἐν ἁγίοις Σαλούστιος τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἀββᾶν Μαρκιανὸν ἀρχιμανδρίτην πεποίηκεν. ὀλίγου δὲ χρόνου παρελθόντος καὶ Μαρκιανοῦ ἐν Χριστῶι κοιμηθέντος πάντων τῶν τῆς ἐρήμου μοναχῶν ἐν τῶι ἐπισκοπείωι παρὰ τῶι πατριάρχηι ἀρρωστοῦντι συναθροισθέντων προεβλήθησαν κατὰ κοινὴν ψῆφον Θεοδόσιος καὶ Σάβας ἀρχιμανδρῖται καὶ ἔξαρχοι πάντων τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν μοναστηρίων ὡς ἐρημῖται καὶ ἀκτήμονες βίωι καὶ λόγωι κεκοσμημένοι καὶ τοῖς θείοις κομῶντες χαρίσμασιν. ἀπὸ τότε τοίνυν ὁ μὲν ἀββᾶς Θεοδόσιος ἀρχηγὸς γέγονε καὶ ἀρχιμανδρίτης παντὸς τοῦ* | *κοινοβιακοῦ κανόνος ἔχων μετ'* p. 262 *αὐτὸν δευτερεύοντα τῆς τῶν κοινοβιακῶν καταστάσεως φροντίδων τὸν ἐν ἁγίοις ἀββᾶν Παῦλον τὸν τῆς τοῦ μακαρίου Μαρτυρίου μονῆς ἡγούμενον· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἄρχων κατεστάθη καὶ νομοθέτης παντὸς τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου καὶ πάντων τῶν ἐν τοῖς κέλλαις ζῆν προαιρουμένων.*

Τοῦ μέντοι ἀρχιεπισκόπου Σαλουστίου ἐπὶ ὀκτὼ χρόνους καὶ $\overline{ΛΑ}$ 31
μῆνας τρεῖς τοῦ Ἱεροσολύμων θρόνου κρατήσαντος καὶ ἐν Χριστῶι

OLVW(G)

3/4 *καθολικῆσ*] *τοῦ θῦ* L **4** *κοινωνίασ* WG: *ἐκκλησίασ* LV *ἐκκλησίασ καὶ κοινωνίασ* O | *καὶ*[1] fehlt O **5** *ἡγουμενίαν* LVG *ἡγουμενείαν* W | *ἦν* OWG: *ἢ* LV **6** *ἐκράτει* fehlt WG | *γενέσθαι* V **9** *τόπου* O | *γηίνοισ* LV **10** *κοσμικοῖσ* O | *ἀποσχοληθέντων* L **11** *Ζήνωνοσ* fehlt O **12** *δὴ ἀναστὰσ* OLVG | *σαλουστίνοσ* O **13** *ἀββᾶ* L | *ἀρχιμανδρίτην τῶν μοναχῶν* LVWG **14** *προελθόντοσ* LVWG **18/19** *ἀκτήμονεσ καὶ* LVWG **19** *λόγω καὶ βίω* L **20** *καὶ ἀπὸ* W **21** *παντὸσ* fehlt O **22** *καταστάσεων* OWG | *φροντίδοσ* WG **24** *καὶ νομοθέτης* fehlt O **25/26** *κέλλαισ—προαιρουμένων* LVWG: *ἐκκλησίαισ ζώντων* O **27** $\overline{ΛΑ}$ OV fehlt L | *σαλουστίνου* OG **28** *θρόνον* L | *καὶ* fehlt O

κοιμηθέντος μηνὶ Ἰουλίωι εἰκάδι τρίτηι τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος Ἡλίας ὁ πλειστάκις ἐν τῶι περὶ τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου λόγωι μνημονευθεὶς τὴν πατριαρχίαν διεδέξατο τῶι πεντηκοστῶι ἕκτωι τῆς τοῦ μακαρίου Σάβα ἡλικίας χρόνωι. ὅστις πατριάρχης Ἡλίας ᾠκοδόμησεν μοναστήριον πλησίον τοῦ ἐπισκοπείου καὶ ἐν αὐτῶι περισυνήγαγεν τοὺς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως σπουδαίους εἰς τοὺς περὶ τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ τόπους διεσπαρμένους, κελλία ἑκάστωι αὐτῶν διανείμας πᾶσαν σωματικὴν ἀνάπαυσιν ἔχοντα. αὐτῶν δέ, ὡς εἴρηται, συναθροισθέντων ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας διάφορα παρ' αὐτῶν ἀγοράσας κελλία ξενοδοχεῖον ταῦτα τῆι λαύραι πεποίηκεν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα [κελλία] κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῶν ἀγορασθέντων κελλίων, ἅπερ ἐβούλετο ἀγοράσαι εἰς λόγον ξένων μοναχῶν. καὶ ἱκανῆς χρυσίου | ποσότητος ζητουμένης οὐκ εἶχεν πλὴν ἑνὸς σημισσίου p. καὶ τῆι εἰς θεὸν πίστει ἐπερειδόμενος δέδωκεν τὸ σημίσσιν ἀρραβῶνα λέγων· εἰ μὴ αὔριόν σε πληρώσω, ἀπολῶ τὸν ἀρραβῶνα. καὶ ἐν αὐτῆι τῆι ἡμέραι πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον αὐτοῦ περὶ τούτου ἐνθυμουμένου καὶ κατὰ διάνοιαν προσευχομένου ἔρχεταί τις πρὸς αὐτὸν ξενικὸς ἄγνωστος παντελῶς καὶ δίδωσιν αὐτῶι ἑκατὸν ἑβδομήκοντα νομίσματα καὶ παραυτίκα ἀναχωρεῖ μηδὲ τὴν οἰκείαν ἀπαγγείλας προσηγορίαν. ὁ δὲ μακαρίτης θαυμάσας τὴν τοῦ θεοῦ ταχεῖαν ἀντίληψιν δέδωκεν τὸ τίμημα τῶν κελλίων καὶ καθίστησιν ξενοδοχεῖον ἕτερον πρὸς τὴν τῶν ἐρχομένων ἀπὸ ξένης μοναχῶν ἀνάπαυσιν. ἦν δὲ καὶ τῶι Καστελλίωι περιποιησάμενος ξενοδοχεῖα δύο ἔν τε τῆι ἁγίαι πόλει οὐ μακρὰν τοῦ πύργου τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐν Ἱεριχῶ ἐν ἑνὶ τῶν ὠνηθέντων παρ' αὐτοῦ παραδεισίων.

1—3 ind. II = 1. Sept. 493—31. Aug. 494; 56. Lebensjahr = 494

OLVW(G)

1 ιουνίω O 3 καὶ τὴν L 6 συνήγαγεν O ἐπισυνήγαγεν G | τούς[2]] τὸν O 7 διεσπαρμένουσ fehlt L 8 πᾶσαν fehlt O | δὲ fehlt O 10 ταῦτα fehlt O | τῆσ λαύρασ O 11 ἄλλα O: ἄλλα κελλία LVWG | βόρριον O 13 σημισσίου L σημισίου G σιμισίου W ἡμισσίου V ἡμισίου O 14 σημίσσην L σιμίσιν W σημίσιον G ἡμίσσιν V ἡμίσιον O 15 σε πληρώσω O: πᾶσαν τὴν τιμὴν [τιμὴν δώσασ G] ἀποπληρώσω LVWG | ἀπόλλω OLVWG ἀπολλύω W[corr] 16 ἡμέρα O: ὁρισθείση ἡμέρα LVWG 17 προσευχομένου LVWG: προσευλαβουμένου O | πρὸσ αὐτόν τισ O 18 ἄγνωστοσ ξενικὸσ O 19 ἀναγγείλασ O 20 ἀντίλημψιν V[corr] 24 τοῦ[2] fehlt L | ἐν[2] fehlt L 25 παραδείσων WG

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τῶι πατρὶ ἡμῶν δύο ΛΒ 32
ἀδελφοὺς κατὰ σάρκα ἐκ τῆς μὲν Ἰσαυρίας ὁρμωμένους, Θεόδουλον δὲ καὶ Γελάσιον προσαγορευομένους, οὕστινας, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, Βεσελεὴλ καὶ Ἐλιὰβ τοὺς ἀρχιτέκτονας τῆς σκηνῆς εἰ καλέσειέν τις, οὐχ ἁμαρτήσει. τούτους γὰρ ἔχων ὁ παρ' ἡμῖν νέος Μωυσῆς τά τε λείποντα εἰς τὴν ἑαυτοῦ περιφανεστάτην ἔκτισεν λαύραν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν εὐαγῆ μοναστήρια. καὶ πρῶτον μὲν ἔκτισεν μαγκιπεῖον καὶ νοσοκομεῖον ἐν τῆι | λαύραι καὶ ὑπεράνω τὴν μεγάλην ᾠκοδό- p. 264
μησεν ἐκκλησίαν τῆς πανυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας στενοχωρούσης τὴν συνοδίαν πληθύνουσαν καὶ τῶν Ἀρμενίων πληθυνθέντων καὶ ἐν τῶι μικρῶι εὐκτηρίωι στενοχωρουμένων. ἀνὰ μέσον δὲ τῶν ἀμφοτέρων ἐκκλησιῶν μεσίαυλον πεποίηκεν, ἔνθα πρώην εἶδεν τὴν τοῦ στύλου πυρὸς ὀπτασίαν· ἐποίησεν δὲ καὶ δοχεῖα ὑδάτων μέγιστα ἐν τῶι χειμάρρωι. τῆς οὖν μεγάλης ἐκκλησίας οἰκοδομηθείσης καὶ κόσμωι παντὶ διακοσμηθείσης κατελθὼν ὁ ἐν ἁγίοις Ἡλίας ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν λαύραν ταύτην ἐνεκαίνισεν καὶ θυσιαστήριον ἡγιασμένον κατέπηξεν ἐν αὐτῆι μηνὶ Ἰουλίωι πρώτηι τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος, ἑξηκοστῶι δὲ τρίτωι τῆς τοῦ μεγάλου Σάβα ἡλικίας χρόνωι. τότε οὖν τοὺς μὲν Ἀρμενίους μετέστησεν ἀπὸ τοῦ μικροῦ εὐκτηρίου πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὸν τῆς ψαλμωιδίας κανόνα τῆι τῶν Ἀρμενίων διαλέκτωι εἰς τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν παρεγγυήσας αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν ἐν ταῖς συνάξεσιν Ἀρμενιστὶ καθ' ἑαυτοὺς λέγειν καὶ ἐν τῶι καιρῶι τῆς θείας προσκομιδῆς ἔρχεσθαι μετὰ τῶν Ἑλληνισταρίων καὶ τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυστηρίων· ἐπειδὴ δὲ

4 Exod 31, 2. 6 — 18. 19 ind. VIIII = 1. Sept. 500 = 31. Aug. 501; 63. Lebensjahr = 501.

OLVW(G)

1 ΛΒ OV, Rand abgeschnitten L | τῶν πρων L 2 ὁρμωμένων O | θεόδωρον V 3 τε O fehlt G 3—5 ὡσ—τισ O: ἐάν τισ ὡσ ἔμοιγε δοκεῖ [ὡσ ἔμοιγε δοκεῖ ἐάν τισ V ὡσ ἐάν τισ ἐμοίγε δοκεῖ G] — σκηνῆσ καλέσειεν LVWG 4 ἐλιὰμ V 5 οὐκ' OV | νέοσ παρ' ἡμῖν LVWG | μωσῆσ L 6 αὐτοῦ LV 10 πληθυνθεῖσαν LVGW 12 μέσαυλον WG 13 τοῦ πυρὸσ LVW 15/16 καὶ—διακοσμηθείσησ fehlt L 16 ὁ fehlt L 17 ταύτην τὲ LWG 17/18 εἰσ αὐτὴν LVW | ἰουλίω OLV: ἰαννουαρίω WG | ἐννάτησ OG 18/19 ἑξηκοστῶι—χρόνωι fehlt L ἑξηκοστοῦ δὲ τρίτου—χρόνου VWG 19 μὲν O: fehlt LVWG 21/22 εἰσ—ἐκκλησίαν nach ἀκολουθίαν 23 gestellt O 23 Ἀρμενιστὶ fehlt O

τινὲς αὐτῶν λέγειν ἐπεχείρησαν τὸν τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἐπίκλην Κναφέως ἐπινοηθείσης προσθήκης τοῦ ὁ | σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἀγανακτήσας εἰκότως ὁ θεῖος πρεσβύτης Ἑλληνιστὶ τοῦτον αὐτοὺς ψάλλειν τὸν ὕμνον ἐκέλευσεν κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παράδοσιν καὶ οὐ κατὰ τὴν τοῦ ῥηθέντος Πέτρου καινοτομίαν τοῦ τὰ Εὐτυχοῦς φρονήσαντος καὶ ἐκ δευτέρου τυραννικῶι τρόπωι τοῦ Ἀντιοχείας θρόνου κρατήσαντος καὶ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἐκβληθέντος καὶ πάλιν ἐκ τρίτου μετὰ τὴν ἐν Ἰσαυρίαι γεγενημένην τοῦ Ἰλλοῦ τυραννίδα ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος βασιλικῆι αὐθεντίαι τοῦ αὐτοῦ θρόνου κρατήσαντος ἀθέσμως μὴ λυθέντων τῶν κατ' αὐτοῦ γεγονότων ἀναθεμάτων καὶ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἐκταράξαντος καὶ ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης Φίλικος ἀναθεματισθέντος διά τε τὴν ἑτεροδοξίαν καὶ τὴν εἰρημένην τῶι τρισαγίωι προσθήκην. ὅθεν δικαίως καὶ εὐσεβῶς ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὴν ὑπ' ἐκείνου ἐπινοηθεῖσαν προσθήκην ἀπωσάμενος τῆι ἐκκλησιαστικῆι εἵπετο παραδόσει. ἐθέσπισεν δὲ ὥστε κατὰ μὲν σάββατον τὴν σύναξιν εἰς τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν γίνεσθαι, κατὰ δὲ κυριακὴν εἰς τὴν τῆς θεοτόκου ἐπιτελεῖσθαι ἐκκλησίαν καὶ ἀπαραλείπτως ἀπὸ ὀψὲ ἕως πρωὶ ἀγρυπνίαν ἐν ἀμφοτέραις γίνεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις κατά τε κυριακὴν καὶ δεσποτικὴν ἑορτήν.

ΛΓ Αὐτοῦ τοίνυν τῆι τοῦ θεοῦ χάριτι ἐν ὀλίγωι χρόνωι τήν τε λαύραν πλατύναντος καὶ τὴν συνοδίαν | αὐξήσαντος καὶ τὸ τοῦ Καστελλίου κοινόβιον συστησαμένου καὶ πάντων τῶν λοιπῶν λαυρῶν καὶ ἀναχωρητῶν ἐξαρχοῦντος οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ κατήγοροι τῆι τοῦ Καστελλίου συστάσει μᾶλλον φθονήσαντες ἄλλους τε τῆς συνοδίας ὑπονοθεύσαντες καὶ τεσσαράκοντα γεγονότες ἔκ τινος σκαιοῦ δαίμονος συστροφὰς κατ' αὐτοῦ ἐποιοῦντο. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας πραῢς μὲν ὑπάρχων πρὸς ἀνθρώπους, μαχητὴς δὲ πρὸς δαίμονας, παραχωρήσας αὐτοῖς ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ μέρη Σκυθοπόλεως καὶ ἐκάθισεν εἰς ἔρημον τόπον παρὰ τὸν λεγόμενον ποταμὸν Γαδάρων καὶ ἔμεινεν ἐκεῖσε ἐν σπηλαίωι ἐπὶ χρόνον ὀλίγον, ἐν ὧι εἰώθει λέων παμμεγεθέστατος ἀναχωρεῖν. ὅστις λέων περὶ

OLVW(G)

2 τοῦ[1]] τὸ O 4 αὐτουσ τὸν ὕμνον ψάλλειν LVW τὸν ὕμνον ψάλλειν αὐτοὺσ G 5 τὴν fehlt O 6 ὑπὸ πέτρου LV | τοῦ τὰ] ταῦτα O | φρονοῦντοσ O 8 θεσμὸν W καὶ τὸν ταύτησ θεσμὸν W[corr] 12 φίληκοσ V φήλικοσ G 15 ἀποσεισάμενοσ LVWG | τῆι fehlt WG 17 γίνεσθαι fehlt LVWG 21 ΛΓ OLV θῦ O: χῦ LVWG 24 ἐξάρχοντοσ WG 29 εἰσ LV 30 ἐκάθισεν ἐκεῖ O 32 εἴωθεν O

τὸ μεσονύκτιον ἐλθὼν εὗρεν τὸν μακαρίτην καθεύδοντα καὶ λαβόμενος τοῦ κεντωνίου αὐτοῦ τῶι στόματι εἷλκεν αὐτὸν ἐξῶσαι τοῦ σπηλαίου φιλονικῶν. τὸν δὲ ἀναστάντα καὶ τῆς νυκτερινῆς ψαλμωιδίας ἀρξάμενον ἐξελθὼν ὁ λέων ἐξεδέχετο ἔξω τοῦ σπηλαίου· τοῦ δὲ πρεσβύτου τὸν κανόνα πληρώσαντος καὶ κατακλιθέντος ἐν ὧι τόπωι εἰώθει ὁ λέων κατακλίνεσθαι, πάλιν εἰσελθὼν καὶ τοῦ κεντωνίου αὐτοῦ λαβόμενος εἷλκεν ἐξῶσαι αὐτὸν τοῦ σπηλαίου πειρώμενος. τοῦ τοίνυν λέοντος κατεπείγοντος αὐτὸν ἐξελθεῖν τοῦ σπηλαίου λέγει πρὸς αὐτὸν θαρσαλέωι τῶι φρονήματι ὁ πρεσβύτης· τὸ μὲν σπήλαιον εὐρύχωρόν ἐστιν δυνάμενον ἀφθόνως τοὺς ἀμφοτέρους ὑποδέξασθαι· εἷς γὰρ τῶν ἀμφοτέρων ἡμῶν ὁ δημιουργός. σὺ δὲ | εἰ p. 267 μὲν βούληι, μένε αὐτοῦ· εἰ δὲ μή γε, ἀναχώρησον. ἐγὼ γὰρ χειρὶ θεοῦ ἐπλάσθην καὶ τῆι αὐτοῦ εἰκόνι τετίμημαι. ταῦτα ἀκούσας ὁ λέων καὶ τρόπον τινὰ αἰδεσθεὶς ἀνεχώρησεν.

Αὐτοῦ δὲ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐπισήμου αὐτόθι γεγονότος ἤρχοντο ΛΔ 34 τινὲς πρὸς αὐτὸν τῶν Σκυθοπολιτῶν καὶ τῶν Γαδαρηνῶν, ἐν οἷς νεώτερός τις Σκυθοπολίτης ὀνόματι Βασίλειος προσγενὴς ὑπάρχων Σευήρου καὶ Σωφρονίου τῶν αὐτόθι περιβοήτων θείαι κινηθεὶς κατανύξει ἦλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπετάξατο καὶ τὴν ἀσκητικὴν ἐπαιδεύετο ἀκρίβειαν. περὶ οὗ Βασιλείου λησταί τινες μαθόντες ἐπῆλθον αὐτοῖς ἄφνω ἐν μεσονυκτίωι χρήματα ἔχειν τὸν Βασίλειον ὑποπτεύοντες καὶ μηδὲν αὐτοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου εὑρηκότες ἀπῆλθον οἰκοδομηθέντες, τὴν αὐτῶν πολιτείαν καὶ ἀκτημοσύνην καταμαθόντες. καὶ συναντῶσι δυσὶ λέουσι παμμεγεθεστάτοις, ἔμφοβοι δὲ γενόμενοι ὥρκισαν τοὺς θῆρας οὕτως λέγοντες· τὰς εὐχὰς τοῦ ἀββᾶ Σάβα, οὗτινος νῦν τὴν ἀρετὴν ἐθαυμάσαμεν, ἀπόστητε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἵνα περάσωμεν. καὶ οἱ μὲν θῆρες τὸ ὄνομα τοῦ ἀββᾶ Σάβα ἀκούσαντες ὡς ὑπὸ μάστιγός τινος ἐλαυνόμενοι ἔφυγον, οἱ δὲ λησταὶ ἀγασθέντες τῶι θαύματι ἐλογίσαντο ὅτι ὄντως δοῦλος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ γέρων, ὅστις καὶ μὴ παρὼν θαυματουργεῖ, καὶ ὑπέστρεψαν ὁμοθυμαδὸν πρὸς αὐτὸν

OLVW(G)

2 κεντωναρίου V | ἐξεῶσαι LVWG 3 φιλονεικῶν LVW φηλονεικῶν G 3/4 τοῦ—ἀναστάντοσ—ἀρξαμένου W^{corr} 5 καθίσαντοσ WG 6/7 κεντωναρίου V 7 ἐξεῶσαι LVWG 10 ἀφθόνωσ fehlt WG 10/11 χωρῆσαι ἤτοι ὑποδέξασθαι O 11 ἡμῶν fehlt LVWG 12 βούλει LWG 15 ΛΔ OLV | γεγονότοσ αὐτόθι LV 16 πρὸσ αὐτὸν τινὲσ O | γαδαρινῶν OLVG 21 ὑποπτεύοντεσ O: ὑποπτεύσαντεσ L ὑποτοπήσαντεσ VG ὑπονοήσαντεσ W 22 εὑρόντεσ τοῦ αἰῶνοσ τούτου WG 23 καὶ^{2} δὴ W^{corr} 25 οὗ L 26 ἀπὸ fehlt LVWG | περάσωμεν O: παρέλθωμεν LVWG 27 ἀββᾶ fehlt LV

καὶ προσπεσόντες αὐτῶι τὸ | γεγονὸς θαῦμα διηγήσαντο. καὶ συν- p. 2 θέμενοι τῶι θεῶι μηκέτι ἀδικῆσαι ἄνθρωπον ἀπετάξαντο πάσηι παρανομίαι καὶ ταῖς ἰδίαις ἀπὸ τότε ἐσχόλαζον γεωργίαις. τούτου δὲ διαφημισθέντος συνέτρεχον πρὸς αὐτὸν πολλοί· ἦν γὰρ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις κελλίον δειμάμενος καὶ ἄλλους δύο ἀδελφοὺς περιποιησάμενος. ὡς οὖν εἶδεν ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν κοσμικῶν ὀχλούμενον, ἀνεχώρησεν λάθρα παραθέμενος τῶι θεῶι τοὺς ἀδελφούς. ὧντινων τῶι χρόνωι τελειωθέντων Εὐμάθιός τις Ἴσαυρος τὸ αὐτὸ κελλίον διαδεξάμενος κοινόβιον πεποίηκεν καὶ συνοδίαν εἰς αὐτὸ περιεποιήσατο. ἐξ ἧς συνοδίας ἐστὶν ὁ τίμιος ἀββᾶς Ταράσιος ὁ τὴν Εὐμαθίου ἀρετὴν καὶ ἡγεμονίαν διαδεξάμενος, Ἴσαυρος ὢν καὶ αὐτὸς τῶι γένει καὶ ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν βιωσάμενος.

Ὁ μέντοι ἡγιασμένος Σάβας ἐλθὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν εὗρεν $\overline{ΛΕ}$ τοὺς μνημονευθέντας τεσσαράκοντα τοὺς πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν ἐπιτηδείους ὑπονοθεύσαντας καὶ ἑξήκοντα γεγονότας. καὶ ἐλυπεῖτο καὶ ἔκλαιεν ἱκανῶς διὰ τὴν ἐγγινομένην τῆι ἑαυτοῦ συνοδίαι βλάβην καὶ ἐθαύμαζεν πῶς εὐζήλωτον καὶ πρόχειρον ἡ μοχθηρία ῥαιδίως τοὺς χαύνους ἐπισπωμένη. καὶ πρῶτον μὲν ἀντετίθει τῶι ἐκείνων θυμῶι τὴν μακροθυμίαν, τῶι μίσει τὴν ἀγάπην, πνευματικῆι συνέσει καὶ ἀκεραιότητι τὸν ἑαυτοῦ λόγον ῥυθμίζων· ἔπειτα δὲ βλέπων αὐτοὺς τῆι πονηρίαι ἀνδρειουμένους καὶ ἀναισχυντίαι κεχρημένους καὶ μὴ ἀνεχομένους ἐν τῆι ταπεινῆι ὁδῶι τοῦ Χριστοῦ βαδίζειν, ἀλλὰ προφασιζομένους προφάσεις ἐν | ἁμαρτίαις καὶ p. 2 λόγους ἀνευρίσκοντας συνηγόρους τοῖς πάθεσι δίδωσι τόπον τῆι ὀργῆι καὶ ἀναχωρεῖ ἐπὶ τὰ μέρη Νικοπόλεως καὶ ἡσυχάζει αὐτόθι ἐπὶ πλείους ἡμέρας ὑποκάτω μιᾶς κερατέας ἐκ τῶν κερατίων διαιτώμενος. καὶ μαθὼν ὁ τοῦ τόπου ἐπίτροπος ἐξῆλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ κτίζει αὐτῶι ἐν αὐτῶι τῶι τόπωι κελλίον καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις

23 Ps 140, 4 — 24 Rom 12, 19

OLVW(G)

3 τούτου] τούτον W τοῦ G 4 δὲ fehlt L | πολλοὶ πρὸσ αὐτὸν LVWG 8 αὐτὸ fehlt LV 9 τε πεποίηκε WG 10 τάρασισ L 11 καὶ τὴν G 12 βιωσάμενοσ O: βεβοημένοσ LVW ἀκρίβειαν μεμνημένοσ G 13 $\overline{ΛΕ}$ V, Rand abgeschnitten L 15 καὶ[1]] καὶ ἑτέρουσ καὶ W[corr] 16 ἐνγινομένην L 19 ἀγάπην] ἀνεξικακίαν L | $\overline{πνι}$ L 20 δὲ fehlt WG 23 ἀλλὰ nach ἁμαρτίαισ O 24 εὑρίσκοντασ O 26 ἡμέρασ πλείουσ LVWG 26 κερατaίασ LVWG, corr. W 28 αὐτῶι[1] fehlt OG

τὸ κελλίον ἐκεῖνο κοινόβιον γέγονεν τῆι τοῦ Χριστοῦ συνεργείαι καὶ χάριτι. αὐτοῦ τοίνυν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ὄντος οἱ γεννάδες ἐκεῖνοι τῆς χρονίας αὐτοῦ ἀπουσίας δραξάμενοι διαφημίζουσιν εἰς τὴν λαύραν ὅτι ὁ ἀββᾶς ἡμῶν τὰς ἐρήμους περιερχόμενος θηριάλωτος γέγονεν, καὶ συναρπάσαντες τοὺς λοιποὺς εἰσέρχονται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν λέγοντες ὅτι ὁ ἀββᾶς ἡμῶν εἰς τὴν περὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἀναχωρῶν ἔρημον λεοντόβρωτος γέγονεν· ἀλλὰ κέλευσον δοῦναι ἡμῖν ἡγούμενον. ὁ δὲ ἀληθῶς τοῦ θεοῦ ἱεράρχης Ἡλίας γινώσκων ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου τὴν ἐκ νεότητος τοῦ θείου Σάβα ἀναστροφὴν ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἐγὼ μὲν ὑμῖν οὐ πιστεύω· οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ ἄδικος ὁ θεὸς παριδεῖν τὸν δοῦλον αὐτοῦ θηριάλωτον γενέσθαι· ἀλλ᾽ ὑπάγετε, μᾶλλον τὸν ἀββᾶν ὑμῶν ζητήσατε ἢ ἡσυχάσατε ἕως οὗ ὁ θεὸς φανερώσηι αὐτόν. τῆς οὖν ἡμέρας τῶν ἐγκαινίων φθασάσης κατὰ τὴν τῶν ἡγουμένων συνήθειαν ἀνέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν p. 270 μετά | τινων ἀδελφῶν τοῦ περὶ Νικόπολιν μοναστηρίου· ἦν γὰρ ἐκεῖ, ὡς εἴρηται, μοναστήριον συστησάμενος καὶ ἀδελφοὺς εἰς αὐτὸ περιποιησάμενος. συνήργει γὰρ αὐτῶι ὁ θεὸς ἐν παντὶ καιρῶι καὶ τόπωι (35) καὶ πράγματι. καὶ εἰσέρχεται μετά τινων ἡγουμένων πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον. ὅντινα πρεσβύτην ὁ πατριάρχης θεασάμενος καὶ περιχαρὴς γεγονὼς λαβὼν αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν παρεκάλει εἰς τὴν ἰδίαν ὑποστρέψαι λαύραν. τοῦ δὲ συγχωρηθῆναι παρακαλοῦντος καὶ μηδ᾽ ὅλως ἀνεχομένου κινηθεὶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν· πίστευε ὅτι ἐὰν μὴ ὑπακούσηις τῆς τε παρακλήσεώς μου καὶ συμβουλίας, οὐκέτι ὄψηι τὸ πρόσωπόν μου. οὐδὲ γὰρ φέρω ὁρᾶν τοὺς κόπους σου ὑπὸ ἄλλων διοικουμένους. ταῦτα τοῦ ἀρχιεπισκόπου εἰπόντος ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ὑπέσχετο μὲν εἶξαι τῆι αὐτοῦ κελεύσει, ἀναγκάζεται δὲ τὴν ἀκαταστασίαν ἐξειπεῖν τῶν φατριασάντων ἑξήκοντα καὶ τὴν φιλοτάραχον αὐτῶν γνώμην. τότε διαναστὰς ὁ πατριάρχης γράφει πρὸς τοὺς ἐν τῆι λαύραι ἐπιστολὴν οὕτως ἔχουσαν

11. 12 Hebr 6, 10

OLVW(G)

1/2 καὶ χάριτι O: fehlt LVWG 2 ὄντοσ τοῖσ τόποισ W 7 ἔρημον ἀναχωρῶν LVWG 9 ἁγίοισ OLV: ἁγίοισ ~~προ~~ ἡμῶν WG 13 ἀλλ᾽ fehlt W 14 φανερώσει OLWG | ΛΕ O 16 ἐκεῖσε WG 17/18 καὶ—περιποιησάμενοσ fehlt W 20 ὅντινα πρεσβύτην] ὃν L 21 γενόμενοσ V γενάμενοσ L | καθ᾽ L 23 ἔφη L | ὅτι fehlt WG 24 τε fehlt O | ὄψει W[corr] G 28 εἰπεῖν VG 29 δὴ ἀναστὰσ L 30 τοὺσ—λαύρα LVWG: τὴν λαῦλαν O | ἔχουσαν οὕτωσ O

Γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ὅτι ὁ πατὴρ ὑμῶν ζῆι καὶ λεοντόβρωτος οὐ γέγονεν. εἰς τὴν ἑορτὴν γὰρ ἦλθεν πρός με καὶ κατασχὼν αὐτὸν συνεῖδον μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ λαύραν, ἥνπερ αὐτὸς μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας κοπιάσας συνεστήσατο. θελήσατε οὖν τοῦτον μετὰ τῆς ὀφειλομένης δέξασθαι τιμῆς καὶ πᾶσιν | τρόποις ὑποταγῆναι αὐτῶι. p.
οὔτε γὰρ ὑμεῖς αὐτὸν ἐπελέξασθε, ἀλλ' αὐτὸς ὑμᾶς ἐδέξατο· δι' ὃ ἀνάγκη ὑμῖν ὑποταγῆναι αὐτῶι. εἰ δὲ τινὲς ἐξ ὑμῶν αὐθάδεις εἰσὶν καὶ ὑπερήφανοι καὶ ἀπειθεῖς καὶ οὐκ ἀνέχονται ταπεινωθῆναι, μὴ μείνωσιν αὐτόθι. οὐκ ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸν μὴ ἀπολαβεῖν τὸν ἴδιον τόπον.

Ὁ τοίνυν πατὴρ ἡμῶν Σάβας παρακούειν μὴ γινώσκων τινὰ τῶν μετ' αὐτοῦ μαθητῶν Νικοπολίτην τῶι γένει Σευῆρον ὀνόματι ἡγούμενον τοῦ περὶ Νικόπολιν μοναστηρίου πεποίηκεν· ὅντινα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τὸ αὐτὸ μοναστήριον κυβερνήσαντα Δόμνος διεδέξατο τελευτήσαντα. ὅστις μετὰ πολὺν χρόνον Σαβάρωνά τινα καταλείψας διάδοχον ἐτελεύτησεν. ὅντινα Σαβάρωνα γινώσκομεν αὐτόθι γηράσαντα καὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦ τόπου κρατοῦντα.

Ὁ δὲ ἡγιασμένος Σάβας τὰ γράμματα τοῦ πατριάρχου λαβὼν Λς
κατῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν, καὶ τῶν γραμμάτων ἐπὶ ἐκκλησίας ἀναγνωσθέντων ἀγανακτήσαντες οἱ γεννάδες ἐκεῖνοι καὶ ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν τυφλωθέντες κακίας σύστρεμμα ποιήσαντες ὁμοθυμαδὸν οἱ ἑξήκοντα κατὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ὡς εἰς πόλεμον παρατάσσονται. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἡτοιμάζοντο τῶν ὅλων τά τε ἱμάτια καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν, οἱ δὲ λοιποὶ λαβόντες πέλυκας ἅμας τε καὶ ὀρυκτῆρας καὶ μοχλοὺς ἀνέρχονται εἰς τὸν πύργον αὐτοῦ καὶ καταστρέφουσιν αὐτὸν ἕως ἐδάφους μετὰ πλείστης μανίας καὶ ῥίπτουσιν τά τε ξύλα καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ κάτω εἰς τὸν χείμαρρον. καὶ ἀναχωροῦσιν

OLVW(G)

2 ἡμῶν O 2/3 ἦλθεν γὰρ πρόσ με εἰσ τὴν ἑορτὴν LVWG 4 τῆσ—βοηθείασ O: τῆσ—προνοίασ W τὴν—πρόνοιαν LVG 7/8 οὔτε—αὐτῶι fehlt WG 7 αὐτὸν fehlt L | ἐξελέξασθε L | ἐπελέξατο LV 8 ὑμῖν fehlt O | αὐθάδη L 12 τοίνυν OLV: δὲ WG 17 διάδοχον fehlt WG 19 Λς OV ΛΕ L 20 αὐτοῦ O 23 ὡσ fehlt O 23/24 παρατάσσονται καὶ O: παρατασσόμενοι VWG ταρασσόμενοι L 24 αὐτὸν L | ἡτυμάζοντο O: ἡτοιμάζοντο λαβεῖν G ἡτοίμαζον VW ἡτίμαζον οἱ δὲ ἀφεῖλαν L | ὅλων λαβεῖν W[corr] πάντων G | τε fehlt L 24/25 τῶν—ἅπασαν fehlt O 25 ἅμμασ VWG ἅμα L 26/27 καὶ—μανίασ fehlt L 27 τε fehlt O 28 κάτω fehlt WG

μετὰ τῆς ἀποσκευῆς αὐτῶν καὶ ἔρχονται εἰς τὴν λαύραν τοῦ Σουκᾶ καὶ παρεκάλουν μεῖναι αὐτόθι. καὶ μαθὼν ὁ ἐν ἁγίοις Ἀκυλῖνος ὁ τηνικαῦτα τὴν τοῦ Σουκᾶ ἡγεμονίαν ἐγκεχειρισμένος τὰ κατ' | p. 272 αὐτοὺς ἀπωσάμενος αὐτοὺς οὐκ ἐδέξατο. αὐτοὶ δὲ μὴ δεχθέντες ἀνεχώρησαν εἰς τὸν κατὰ νότον Θεκώων χείμαρρον, εἰς ὃν ἔμειναν εὑρόντες ὕδωρ καὶ ἴχνη κελλίων ὑπὸ τῶν Ἀποσχιστῶν πάλαι οἰκοδομηθέντων καὶ κτίσαντες ἑαυτοῖς κελλία Νέαν λαύραν τὴν τοποθεσίαν ὠνόμασαν. τούτων οὕτως ἀναχωρησάντων ἐκ τῆς τοῦ πρεσβύτου λαύρας οἱ λοιποὶ ἐκαρποφόρουν τῶι θεῶι τὴν τῆς καρδίας καθαρότητα ἀνεμποδίστως ὥσπερ σῖτος αὐξανόμενος τῶν ζιζανίων ἐκριζωθέντων. ὀλίγου δέ τινος χρόνου διελθόντος γνοὺς ὁ ἐν ἁγίοις Σάβας ποῦ καταμένουσιν οἱ λειποτακτήσαντες μαθηταὶ αὐτοῦ, τά τε τῆς λαύρας καὶ τοῦ Καστελλίου ἄλογα ἀναλωμάτων πεφορτωμένα λαβὼν ἄπεισι πρὸς αὐτοὺς ἐκεῖσε. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν τοῦτον θεωρήσαντες ἐρχόμενον ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα ὁ στραβὸς ἥκει. ὁ δὲ ἅγιος πρεσβύτης κατανοήσας αὐτοὺς ἐν πολλῆι ὄντας στενοχωρίαι ἐκ τοῦ μήτε ἐκκλησίαν ἔχειν μήτε κεφαλήν, ἀλλ' εἰς τὸ προφητεῖον τὸ ἐν Θεκώοις τοῦ ἁγίου Ἀμὼς κατὰ κυριακὴν κοινωνοῦντας καὶ τῆι ἀταξίαι τῆς ἀναρχίας κεχρημένους καὶ πρὸς ἀλλήλους λοιπὸν διαμαχομένους καὶ στασιάζοντας σπλαγχνισθεὶς εἰς αὐτοὺς ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτοὺς τῶι πατριάρχηι καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν συγκροτῆσαι αὐτούς. ὅστις πατριάρχης δοὺς αὐτῶι ἀπὸ χειρὸς χρυσίου | λίτραν p. 273 μίαν παρέσχεν αὐτῶι καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ τῶν ἐν αὐτῶι οἰκούντων ὡς τῆς αὐτοῦ συνοδίας ὄντων. ὁ μὲν οὖν θεῖος πρεσβύτης κατῆλθεν πρὸς αὐτοὺς ἔχων τεχνίτας καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα καὶ ποιήσας μῆνας πέντε παρ' αὐτοῖς ᾠκοδόμησεν αὐτοῖς ἀρτοκοπεῖον καὶ ἐκκλησίαν, ἥντινα διακοσμήσας ἐνεκαίνισεν τῶι ἑξηκοστῶι ἐνάτωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι. καὶ μεταπεμψάμενος

28 69. Lebensjahr = 507

OLVW(G)

3 ἱεραρχίαν τὲ καὶ ἡγεμονίαν L 5 θεκῶον W θεκώου G 6/7 ᾠκοδομηθέντων OLV 8 τούτων δὲ LVWG | πρεσβυτέρου O 12 λιποτακτήσαντεσ LVG 13 τὰ τοῦ L | φορτωμένα O 14 ἐξ fehlt LVWG 14/15 ἐρχόμενον θεωρήσαντεσ LVWG 17 ἐκκλησίαν OWG: κεφαλὴν LV | κεφαλὴν OWG: ἐκκλησίαν LV 18 τὸ] τοῦ O | θεκουὲ O 19 τὴν ἀταξίαν O ἀταξία τῆ [τὴν G] WG 19/20 καὶ πρόσ—διαμαχομένουσ fehlt OG 20 μαχομένουσ L 21 περὶ τούτων O | τῶ πατριάρχη OG: ἐπὶ τὸν πατριάρχην LVW 22 δώσασ WG, corr. W | αὐτοῖσ O | λίτρα L 24 ὡσ—ὄντων fehlt V | ἑαυτοῦ OWG 27 ἣν L | ἀνεκαίνησεν L 28 ἐννάτω OG | αὐτοῦ O

ἐκ τῆς ἑαυτοῦ λαύρας τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἀναχωρητὴν Ἰωάννην, Ἑλλαδικὸν μὲν ὄντα τῶι γένει, προφητικὸν δὲ χάρισμα κεκτημένον, καθίστησιν αὐτὸν τῆς Νέας λαύρας ἡγούμενον. ὅστις Ἰωάννης θεοφορούμενος προεφήτευσεν τὰ τῆι αὐτῆι Νέαι λαύραι συμβάντα ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις. μέλλων γὰρ ἐν κυρίωι τελειοῦσθαι καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς συνοδίας πρὸς αὐτὸν καθεζομένων σύνδακρυς γεγονὼς εἶπεν· ἰδοῦ ἡμέραι ἐλεύσονται καὶ ὑψωθήσονται σφόδρα οἱ τοῦ τόπου τούτου οἰκήτορες καὶ τῆς ὀρθῆς ἀποστήσονται πίστεως καὶ ταπεινωθήσεται τὸ ὕψος αὐτῶν καὶ ἐν τῆι θραύσει αὐτῶν διωχθήσονται. καὶ ταῦτα εἰπὼν εἰς τὸν τῆς καταπαύσεως λιμένα κατήντησεν, ἐπὶ ἑπτὰ χρόνους τὴν αὐτὴν λαύραν θεαρέστως κυβερνήσας καὶ σημειοφόρος ἀναδειχθείς. οἱ δὲ ἐκεῖσε πατέρες τῆι τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα συμβουλίαι χρησάμενοι προβάλλονταί τινα Ῥωμαῖον ἁπλούστατον καὶ ἀκτήμονα Παῦλον ὀνομαζόμενον ταῖς κατὰ θεὸν ἀρεταῖς ἀπαστράπτοντα. καὶ ὁ μὲν | ἀββᾶς Παῦλος ἐπὶ ἓξ μῆνας τῆς Νέας λαύρας ἄκων κρατήσας φυγὰς ᾤχετο ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ μετέπειτα ἐλθὼν ἐπὶ Καπαρβαριχᾶ ἐτελειώθη πρὸς τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Σευηριανὸν κοινόβιον αὐτόθι οἰκοδομοῦντα· οἱ δὲ τῆς Νέας λαύρας πατέρες ἐμήνυσαν τῶι θείωι πρεσβύτηι τὴν τοῦ Παύλου φυγὴν καὶ πολλὰ παρακαλέσαντες ἔλαβον ἡγούμενον τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Ἀγαπητὸν τὸν αὐτοῦ μαθητήν. ὅστις Ἀγαπητὸς τὴν τῆς Νέας λαύρας ἡγεμονίαν δεξάμενος εὗρεν τέσσαρας μοναχοὺς ἐν τῆι συνοδίαι ὑπὸ τοῦ ἁπλουστάτου Παύλου εἰσδεχθέντας αὐτόθι τὰ κατ᾽ αὐτοὺς μὴ ἐπισταμένου ψιθυρίζοντας ἐν κρυπτῶι τὰ Ὠριγένους δόγματα, ὧν πρῶτος ὑπῆρχεν ἀνήρ τις Παλαιστινὸς Νόννος καλούμενος, ὅστις χριστιανίζειν προσποιούμενος καὶ εὐλάβειαν ὑποκρινόμενος τὰ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων δόγματα ἐφρόνει τὰ ὑπὸ Ὠριγένους καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου περὶ προυπάρξεως μεμυθολογημένα. καὶ δεδιὼς ὁ μακαρίτης Ἀγαπητὸς μήπως διανε-

8. 9 Ies 2, 11

OLVW(G)

1 αὐτοῦ L 2 ὄντα fehlt LV 4 θεοφορούμενοσ fehlt O 5 μέλλων—κυρίωι fehlt V | χῶ L 9 θραύσει LV 12 ΛϚ L 16 ἄκων O: ἀκουσίωσ LVWG 17 ἐπὶ LV: περι O ἐπὶ τὰ μέρη WG 22 ηὗρεν O | τέσσαρασ fehlt LV 24 ὡριγένεια W ὡριγένια V 25 νόνοσ W, so durchweg, fehlt O | ὀνόματι WG 26 καὶ—ὑποκρινόμενοσ fehlt V 27 ἀθέων fehlt LV | μανιχαίων καὶ ἰουδαίων WG 29 μεμυθολογημένα LV: μεμυθευμένα O μυθολογούμενα W καθόμολογούμενα G | μακάριοσ V

μηθῆι εἰς ἑτέρους ἡ τῆς αἱρέσεως λύμη, γνώμης γενόμενος τοῦ
ἐν ἁγίοις ἀρχιεπισκόπου Ἡλία καὶ ἐπιτραπεὶς τούτους τῆς Νέας λαύ-
ρας ἐξέωσεν. οἵτινες ἐξεωθέντες ἀπῆλθον εἰς τὴν πεδιάδα τὰ πονηρὰ
αὐτόθι ζιζάνια κατασπείροντες· χρόνου δὲ διαδραμόντος καὶ τοῦ
ἀρχιεπισκόπου κατασκευασθέντος, ὡς μικρὸν ὕστερον | λεχθήσεται, p. 275
ἐλθόντες οἱ περὶ τὸν Νόννον ἐν τῆι ἁγίαι πόλει παρεκάλουν τὸν τὴν
πατριαρχίαν διαδεξάμενον ἐπιτρέψαι μεῖναι αὐτοὺς εἰς τὴν Νέαν
λαύραν. ὅστις συνέσει θείαι κοσμούμενος τόν τε ἐν ἁγίοις Σάβαν καὶ
τὸν μακαρίτην Ἀγαπητὸν μεταστειλάμενος ἠρώτα εἰ δυνατὸν δεχθῆναι
αὐτούς. τοῦ δὲ Ἀγαπητοῦ εἰπόντος ὅτι ἐπὶ λύμηι τῆς συνοδίας
τὰ Ὠριγένεια ἀνακινοῦσιν δόγματα καὶ αἱροῦμαι μᾶλλον ἀπὸ τοῦ
τόπου γενέσθαι ἢ τῆι ἐμοὶ ἐγχειρισθείσηι συνοδίαι τούτους ἐγκατα-
μῖξαι, εἶπεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος· ἀγαθὰ καὶ θεάρεστα ἐβουλεύσω.
γνόντες οὖν ἐκεῖνοι ὅτι οὐ προσίεται αὐτοὺς ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἀπῆλθον
πάλιν εἰς τὴν πεδιάδα. τοῦ δὲ μακαρίου Ἀγαπητοῦ τὴν Νέαν λαύραν ἐπὶ
πέντε χρόνους κυβερνήσαντος καλῶς καὶ τελευτήσαντος προβάλλονται
οἱ Νεολαυρῖται Μάμαν τινὰ ἡγούμενον. τότε οἱ περὶ Νόννον ἀκού-
σαντες τήν τε τοῦ Ἀγαπητοῦ τελευτὴν καὶ τὴν τοῦ Μάμα προβο-
λὴν ἦλθον καὶ ὑπὸ τοῦ Μάμα λανθανόντως ἐδέχθησαν εἰς τὴν Νέαν
λαύραν, ἔχοντες μὲν ἐν τῆι ψυχῆι τὸ πονηρὸν ἐμμελέτημα, ἀνέκφο-
ρον δὲ παντελῶς εἰς μοναχῶν ἀκοὴν φόβωι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς
ἡμῶν Σάβα. αὐτοῦ γὰρ περιόντος μία τῆς πίστεως ὁμολογία
ὑπῆρχεν ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον μοναχοῖς. καὶ ταῦτα μὲν
περὶ τῶν Νεολαυριτῶν τέως εἰρήσθω· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀκόλουθον
ἐξήγησιν τῶν τοῦ θείου πρεσβύτου κατορθωμάτων ἐπανέρχομαι. | p. 276

Λαμπρὰ τοῦ πεφωτισμένου πατρὸς ἡμῶν Σάβα τὰ θεῖα χαρίσματα· ΛΖ 37
ἡ μὲν γὰρ πολιτεία ἔνδοξος, ὁ δὲ βίος ἐνάρετος καὶ ἡ πίστις ὀρθό-
δοξος. καὶ τοῦτο μὲν ἐκ μέρους ἤδη διὰ τῶν εἰρημένων ἀπεδείχθη·

OLVW(G)

1 γνώμισ W, corr. W γνωμεὺσ G | γεναμένησ O | τῶ WG 2 ἐν ἁγίοισ fehlt WG | ἀρχιεπισκόπω WG 4 κατασπείραντεσ W 5 κατασκευασθέντοσ] ἐν χῶ τελειωθέντοσ W am Rand 6 ἐν τῇ ἁγία πόλει [εἰσ τὴν ἁγίαν πόλιν G] οἱ περὶ νόννον LVWG | νόνον O, so durchweg 7 δεξάμενον L 8 ὃσ L 9 μακάριον LVW 11 ὠριγένουσ L 12 τὴν—ἐγχειρισθεῖσαν συνοδεῖαν τούτοισ O | ἐμῇ L 13 εἶπεν δὲ L 15 πάλιν fehlt L | Νέαν fehlt O 16 καλῶσ κυβερνήσαντοσ LVWG | καὶ τελευτήσαντοσ fehlt L 17 μάμαντα WG 18 τοῦ^{2} fehlt W | μάμαντοσ WG 19 τοῦ μάμαντοσ WG τὸν μάμα L αὐτοῦ O 20 ἐνμελέτημα V 22 σάβα ποιούμενοι W^{corr} 26 ΛΖ OLV 28 ἤδη ἐκ μέρουσ LVWG

ἐντελέστερον δὲ διὰ τῶν ῥηθησομένων ἀποδειχθήσεται εὐοδοῦντος τοῦ θεοῦ λόγου τὸν λόγον. οὗτος τοίνυν ὁ ἡγιασμένος Σάβας ἤδη τροπαιοφόρος ἀναδειχθεὶς ἐν τῶι Καστελλίωι κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἕτερον εὐσεβείας καταγώγιον τῆι συνεργείαι τοῦ ἐν αὐτῶι ἁγίου πνεύματος ἀναδείκνυσιν πολίσαι τὴν ἔρημον ἐπειγόμενος. μετὰ γὰρ τὴν τῶν γεννάδων ἐκείνων ἀναχώρησιν καὶ τὴν τῆς Νέας λαύρας σύστασιν τοῦ διαβόλου παγιδεῦσαι θελήσαντος τοὺς τοῦ Σάβα μαθητὰς καὶ ὑπὸ τοῦ Σάβα παγιδευθέντος ἕτερον πάλιν κατ᾽ αὐτοῦ ὁ Σάβας ἀνίστησι τρόπαιον. ἐπανελθὼν γὰρ ἐκ τῆς Νέας λαύρας καὶ ὀλίγας ἡμέρας ἡσυχάσας περὶ τὸν τῆς νηστείας καιρὸν λαβὼν μεθ᾽ ἑαυτοῦ Παῦλόν τινα γέροντα πλείστοις κατορθώμασιν διαπρέψαντα ἔρχεται εἴς τινα χείμαρρον τῆς Μεγίστης λαύρας ἀπέχοντα σταδίους δεκαπέντε πλησίον τοῦ Καστελλίου κατὰ δυσμάς. καὶ εὑρὼν ἐν τῶι βορεινῶι κρημνῶι σπήλαιον μέγα τε καὶ ἀνεπηρέαστον ᾤκησεν μετὰ Παύλου εἰς αὐτὸ ἕως τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς· μετὰ δὲ τὸ πάσχα λαβὼν Θεόδουλον καὶ Γελάσιον καὶ αὐτὸν τὸν Παῦλον καὶ ἑτέρους σὺν αὐτοῖς ἔρχεται εἰς τὸν τόπον καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τοῦ θεοῦ | συνεργήσαντος τὸ μὲν σπήλαιον ἐκκλησίαν πεποίηκεν, κατὰ δὲ πρόσβασιν κοινόβιον περιφανέστατον αὐτόθι συνεστήσατο τοῦ Σπηλαίου αὐτὸ ἐπονομάσας. καὶ τὸν μὲν μακαρίτην Παῦλον διοικητὴν τοῦ τόπου κατέστησεν παρασχὼν αὐτῶι ἐκ τῆς λαύρας τρεῖς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Κυριακὸν καὶ Εὐστάθιον καὶ τοῦ θεοῦ εὐδοκήσαντος ηὐξήθη ὁ τόπος καὶ ἐπλατύνθη σφόδρα. καὶ τί τὰ πολλὰ λέγω; πρόκειται γὰρ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν τὸ τοῦ Σπηλαίου κοινόβιον, ὅπερ μετὰ μυρίων ἱδρώτων ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα συνέστη. τοῦ δὲ μακαρίτου Παύλου ἐν Χριστῶι τελευτήσαντος διεδέξαντο κατὰ καιροὺς τὴν ἡγεμονίαν Κυριακὸς καὶ Εὐστάθιος καὶ μετὰ τὴν

3. 4 Eph 6, 12

OLVW(G)

1 *εἰρησομένων* L *εἰρημένων* V **1/2** *εὐοδοῦντοσ—λόγον* fehlt O **4/5** *ἐν αὐτῶι* fehlt O **6** *ἐκείνων* fehlt O **8** *πάλιν* fehlt O **8/9** *ὁ σάβασ κατ᾽ αὐτοῦ ἀνίστησιν* [*ἀνίστησι κατ᾽ αὐτοῦ* G] LVWG **9** *ἀντίστησιν* O **10/11** *μετ᾽ αὐτοῦ* O **13** *δέκα καὶ πέντε* O | *πρὸσ* LV **14** *βορρινῶ* O | *τε* fehlt L | *ἀνεπερέαστον* OG **14/15** *εἰσ αὐτὸ μετὰ παύλου* W *ἐν αὐτῶ μετὰ παύλου* LVG **16** *τὸν* fehlt LVW **17** *σὺν αὐτοῖσ* fehlt L **17/18** *συνεργοῦντοσ* O **19** *αὐτὸ* fehlt L *τὸ αὐτὸ* G **21** *παρέσχεν δὲ* WG **22** *καὶ*[1] fehlt OG | *κήρυκον* WG **23** *ἐπλατύνθη* O: *ἐπληθύνθη* LVWG | *τὰ* fehlt V **26** *μακαρίου* LVWG | *τελειωθέντοσ* WG | *διεδέξατο* W **27** *κήρυκοσ* OWG

τούτων ἀποβίωσιν Σέργιος τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο. ὁ γὰρ Γεώργιος ἀποσταλεὶς εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ τῶι ἀρχιεπισκόπωι Ζωίλωι συντυχὼν ἐπίσκοπος τοῦ Πηλουσίου ἐχειροτονήθη. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μονῆς τῆς τὴν τοῦ Σπηλαίου ἐπωνυμίαν δεξαμένης· Μαρκιανὸς δέ τις πρεσβύτερος τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ ἡγούμενος τῆς ἁγίας Σιὼν πυκνότερον παρέβαλλεν τῶι ἐν ἁγίοις πατρὶ ἡμῶν Σάβαι πολλά τε προσφέρων αὐτῶι καὶ οἰκείαις χερσὶ πίστει φερόμενος μετὰ τῶν παιδίων αὐτοῦ Ἀντωνίου καὶ Ἰωάννου, κάμνων καὶ βοηθῶν τοῖς κοπιῶσιν ἐν ταῖς τῶν εἰρημένων εὐαγῶν τόπων οἰκοδομαῖς· τοσαύτη ἦν ἡ τοῦ ἀνδρὸς πίστις. ὅντινα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας ἀγαπήσας ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησεν Σεβαστῆς καὶ τῆς | Ἀσκαλωνιτῶν ἐκκλη- p. 278
σίας τὸν Ἀντώνιον, τὸν δὲ Ἰωάννην διάκονον πεποίηκεν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως. ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν τοῦ θείου πρεσβύτου κατορθωμάτων ἐπανιτέον.

Τὸν ἐν τῶι ὑψηλοτέρωι πάσης τῆς ἀνατολικῆς ἐρήμου βουνῶι $\overline{ΛΗ}$ 38
οἰκοδομηθέντα πύργον ὑπὸ τῆς μακαρίας Εὐδοκίας, ὡς ἤδη μοι εἴρηται ἐν τῶι περὶ Εὐθυμίου λόγωι, διεδέξαντο μέν τινες μοναχοὶ τῆς Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς μανίας ὑπασπισταὶ καὶ τούτων ἐν τῆι δευτέραι ἑνώσει μετὰ Γεροντίου καὶ Ῥωμανοῦ διωχθέντων ἕτεροι δύο μοναχοὶ τῆς Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς αἱρέσεως ὑπέρμαχοι τὴν τοῦ αὐτοῦ πύργου οἴκησιν διεδέξαντο μὴ ὁμολογοῦντες κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν, ἀλλ' οὐδὲ ἕνα εἶναι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος ἐπρέσβευον Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεόν. τούτους τοιγαροῦν ἔχων ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Σάβας κατὰ κορυφῆς τῶν τριῶν αὐτοῦ μοναστηρίων ἐλυπεῖτο καὶ ἐδυσφόρει

2 Zoilos Patriarch von Alexandrien 540—551, vgl. Jülicher, Festgabe für Karl Müller 18 — 18ff. unter dem Patriarchat des Martyrios, vgl. p. 67, 14ff. Die erste ἕνωσις ist gleich dem Scheitern der Revolte des Theodosius

OLVW(G)

1 σέργιοσ OLV: γεώργιοσ WG | διεδέξατο καὶ μετὰ τοῦτον σέργιοσ WG 1—3 ὁ γὰρ—ἐχειροτονήθη fehlt G 3 καπηλουσίου V 4 τῆσ[2] fehlt WG 6 ἐν ἁγίοισ LVWG: ἁγίω O 8 ἀντωνίνου L 9 κοπιοῦσιν L κοποιοῦσιν V | τῶν fehlt L 10 ὃν L 11 τῆσ τῶν O 12 τῆσ ἁγίασ πεποίηκεν VWG 15 $\overline{ΛΗ}$ OLV | Τὸν] τῶ O 16 ὠκοδομηθέντα V | ὠκοδομηθέντι πύργω O 17 εὐθυμίου τοῦ μεγάλου LV τοῦ μεγάλου εὐθυμίου WG 18 ἐπὶ W 20 αἱρέσεωσ ὑπέρμαχοι LVWG: ὑπέρμαχοι καὶ ὑπασπισταὶ αἱρέσεωσ O 24 θ̄ν̄ ἡμῶν OG | μέγασ fehlt LV 25 κορυφὴν WG

σφόδρα περὶ αὐτῶν. συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν αὐταῖς ταῖς ἡμέραις ὅραμα τοιόνδε θεάσασθαι. ἑώρα ἑαυτὸν συνάξεως ἐπιτελουμένης ἐν τῆι ἁγίαι Ἀναστάσει καὶ τούτους αὐτοὺς ὑπό τινων ῥαβδοφόρων ἐκβαλλομένους μετὰ πλείστης ἀπειλῆς, ἑαυτὸν δὲ παρακαλοῦντα τοὺς ῥαβδοφόρους συγχωρῆσαι αὐτοῖς κοινωνῆσαι. πρὸς ὃν αὐστηρᾶι | τῆι φωνῆι p. 27 ἀπεκρίναντο λέγοντες· οὐκ ἐξὸν αὐτοὺς κοινωνῆσαι· Ἰουδαῖοι γὰρ ὑπάρχουσιν μὴ ὁμολογοῦντες θεὸν ἀληθινὸν εἶναι τὸν Χριστὸν καὶ θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν. ἀπὸ τότε οὖν συμπαθήσας αὐτοῖς ὁ πρεσβύτης ἐδέετο τοῦ θεοῦ ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτοὺς ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ ἀνανῆψαι ἐκ τῆς Νεστορίου αἱρέσεως. καὶ ἔμεινεν ἐπὶ χρόνον πυκνάζων αὐτοῖς παρακαλῶν, νουθετῶν, τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα διεξερχόμενος. καὶ οὕτως ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας πολλὰ μὲν ταῖς εὐχαῖς, πολλὰ δὲ ταῖς νουθεσίαις κοπιάσας συνεργήσαντος τοῦ θεοῦ παρεσκεύασεν αὐτοὺς τὰ μὲν Νεστορίου δόγματα ἀναθεματίσαι, τῆι δὲ καθολικῆι ἐκκλησίαι κοινωνῆσαι. καὶ οὕτως λαβὼν αὐτοὺς τῶι μακαρίτηι παρέθετο Θεοδοσίωι· τινὰ δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀξιοθαύμαστον Βυζάντιον μὲν τῶι γένει, Ἰωάννην δὲ τῆι κλήσει, ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν σχολαρίων σχολῆς εἰς τὸν μοναδικὸν μεταστάντα βίον καὶ ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι τὴν μοναχικὴν κατορθώσαντα πολιτείαν διοικητὴν καὶ ἡγούμενον τοῦ πύργου ἐκείνου κατέστησεν ὡς φρονήσει θείαι κεκοσμημένον καὶ τοῦ τόπου ἀντιλαμβάνεσθαι ἱκανώτατον, παρασχὼν αὐτῶι ἀδελφοὺς ἐκ τῆς λαύρας καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἀνερχόμενός τε ἐκεῖσε καὶ κοπιῶν καὶ φροντίδα ποιούμενος, ἕως οὗ συνεργείαι τοῦ θεοῦ κοινόβιον τὸν πύργον πεποίηκεν. ἐν ὧι κοινοβίωι πολλὴν | συνοδίαν ὁ σχολάριος περιεποιή- p. 280 σατο, ἐξ ἧς συνοδίας ἐστὶν ὁ τίμιος Ἀβράμιος ὁ Κρατίας ἐπίσκοπος. καὶ ὁ μὲν σχολάριος τριάκοντα πέντε χρόνους ἐν αὐτῶι τῶι μοναστηρίωι διατελέσας μοναχικοῖς κατορθώμασιν καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασιν διέπρεψεν· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας πολλὰ ἐν τῆι οἰκοδομῆι

10 II Tim 2, 25. 26

OLVW(G)

1 δὲ WG | ἐν αὐταῖσ αὐτῶν V **2/3** ἐν—ἀναστάσει συνάξεωσ ἐπιτελουμένησ LVWG **5** αὐτοὺσ V **6** ἀπεκρίνοντο W | αὐτοῖσ VG **11** ἔμενεν W ἐπέμενεν G | καὶ νουθετῶν O νουθετῶν διδάσκων L **11/12** τὸ—δόγμα διεξέρχεσθαι O **13** Σάβας fehlt O **14** συνεργεία τοῦ ἁγίου πνσ L **16** παρέδωκεν OG **17** μαθητῶν ἑαυτοῦ V ἑαυτοῦ μαθητῶν L | ἰωάννησ L **24** τοῦ fehlt OG | τοῦ τόπου [τὸν τόπον V] τοῦ πύργου LV **26** συνοδίασ fehlt WG **27** πέντε ἐλάσασ O **28** καὶ διατελέσασ O | ἐν μοναχικοῖσ LVWG | μοναχικοῖσ τε VWG

καὶ συστάσει τοῦ αὐτοῦ κεκοπίακεν κοινοβίου καὶ μέχρι τελευτῆς ἐπισκεπτόμενος καὶ εὐεργετῶν τὸν τόπον οὗ διελίμπανεν.

$\overline{ΛΘ}$ 39 Μοναχός τις ἐκ τῆς Μεγίστης λαύρας Ἱεροσολυμίτης μὲν τῶι γένει, Ἰάκωβος δὲ τῆι κλήσει, αὐθαδείαι χρησάμενος ἅμα τῶι ἐξελθεῖν τὸν μέγαν ἐπὶ τὴν πανέρημον λαβὼν τινὰς τῆς λαύρας ἀρχὴν ἐποιήσατο παρὰ τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Ἑπτάστομον λάκκον κτίζειν εὐκτήριον μικρὸν καὶ κελλία, λαύραν προσδοκῶν αὐτόθι συστήσασθαι. τῶν δὲ πατέρων τῆς λαύρας ἀγανακτησάντων καὶ κωλυόντων τὸ ἔργον ἐψεύσατο λέγων τοῦ ἁγίου πατρὸς εἶναι τὴν κέλευσιν. οἱ δὲ πατέρες τοῦτο ἀκούσαντες ἐλυπήθησαν μέν, τὸ δὲ ἔργον οὐκ ἐκώλυσαν. ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἐλθὼν περὶ τὴν ἑορτὴν τό τε ἔργον θεασάμενος καὶ τὸν Ἰάκωβον μεταπεμψάμενος λέγει· οὐκ ἔστιν τὸ ἔργον σου θεάρεστον, τέκνον, τὸ ἑτέραν λαύραν συστήσασθαι ἐν τοῖς τῆς λαύρας τόποις, μάλιστα τῶν τῆς λαύρας πατέρων μὴ συνευδοκούντων, ἀλλὰ καὶ λίαν ταρασσομένων διὰ τὸ κατὰ τὴν ὁδὸν εἶναι καὶ παρὰ τὸν ἡμέτερον λάκκον. εἰ δὲ | p. 281 καὶ λέγοι τις ὑπὸ τὴν λαύραν μέλλειν ἔσεσθαι τὸ οἰκοδόμημα, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον βούλομαι ἐκτεῖναι τὴν λαύραν. πλὴν ἄκουε τί ὁ προφήτης συμβουλεύει τοῖς δι' ἀπειρίαν ἢ ἀπόνοιαν ἐγχειροῦσιν τοῖς ὑπὲρ ἀξίαν καὶ δύναμιν· συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας· τί γὰρ ὄφελος γεωργίας πολέμου τὴν γῆν κατέχοντος; καὶ αὐτὸς τοίνυν μήπω τὰ σαρκικὰ πάθη καὶ τὰ ψυχικὰ νικήσας πῶς ἑτέρους παιδεύσεις ἔτι ὑπὸ ἡδονῆς καὶ κενῆς δόξης κρατούμενος; τοῦ δὲ Ἰακώβου τούτοις ἀντιλέγοντος καὶ μὴ ἀνεχομένου λέγει ὁ γέρων πρὸς αὐτόν· ἐγὼ μέν, τέκνον, ὅπερ νομίζω συμφέρειν σοι, συμβουλεύω· ἐπειδὴ δὲ ἐπιμένεις τῆι ἀπειθείαι, ἤδη διὰ πείρας μαθήσηι ὅτι ἀληθῶς ἡ γραφὴ λέγει· ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός, ὁ δὲ κύριος ἄγγελον

19 Ioel 3, 10 — **27** Prov 17, 11

OLVW(G)

2 *ἐπισκεπτόμενοσ καὶ εὐχόμενοσ* O | *τὸν τόπον* fehlt O | *διέλειπεν* VG *διέλιπεν* W **3** $\overline{ΛΘ}$ OLV **4** *τῇ κλήσει* O: *τῷ ὀνόματι* LVWG | *τῶι*] *τὸ* OLVWG **7** *προσδοκῶν λαῦραν* O | *συστήσασθαι αὐτόθι* WG **9** *ἁγίου* fehlt O **10** *μέν* fehlt W **11** *πηρ ἡμῶν* O **12/13** *τέκνον θεάρεστον* LVWG **13** *συστήσασθαι λαῦραν* O **16** *καί* fehlt LV **18** *ὅτι* WG | *ἀπόνοιαν ἢ ἀπειρίαν* WG **19** *δύναμιν* O: *δύναμιν λέγων* LVWG **22** *καὶ τὰ ψυχικὰ πάθη* LV *πάθη* WG **22/23** *παιδεύσησ* OLG **23** *ἔτι*] *ὅτι* L | *κενοδοξίασ* L **24** *ἀνασχομένου* O **25** *σοι συμφέρον* L | *ἐπεί* O

ἀνελεήμονα ἐπιπέμπει αὐτῶι. καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου εἰρηκότος καὶ ἐπὶ τὸ πυργίον αὐτοῦ ἀναχωρήσαντος φρίκηι καὶ πυρετῶι δεινοτάτωι συσχεθεὶς ὁ Ἰάκωβος καὶ ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας ὑπὸ τῆς νόσου βασανισθεὶς ἀπεγνώσθη περὶ τὸν Νοέμβριον μῆνα καὶ παρεκάλεσεν τοὺς πατέρας βασταχθῆναι καὶ ἀπενεχθῆναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς λαύρας καὶ τεθῆναι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου πρὸς τὸ συγχωρήσεως ἀξιωθῆναι πρὶν ἀποθανεῖν. καὶ τούτου γεγονότος λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἅγιος· ἔγνως τίς ὁ | μισθὸς τῆς αὐθαδείας καὶ ἀντιλογίας; ἐπαιδεύθης ὑπὸ (p. 2) τῆς ἀλαζονείας σου; τοῦ δὲ μόλις δυνηθέντος ἀνοῖξαι τὸ στόμα καὶ εἰπεῖν συγχώρησόν μοι, πάτερ, λέγει ὁ ἅγιος· ὁ θεὸς συγχωρήσει σοι, καὶ δοὺς αὐτῶι χεῖρα ἀνέστησεν αὐτὸν ἐπιτρέψας αὐτῶι τῶν ἀχράντων μεταλαβεῖν μυστηρίων. ὁ δὲ τούτων μεταλαβὼν παραυτίκα καὶ τροφῆς μετέλαβεν καὶ ἐνισχύθη, ὥστε θαυμάζειν ἅπαντας τὴν ἀθρόαν Ἰακώβου μεταβολήν. ἀπὸ τότε οὖν οὐκέτι εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐκείνην ὑπέστρεψεν. καὶ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας ταῦτα μαθὼν ἀπέστειλεν τινὰς καὶ τὴν οἰκοδομὴν Ἰακώβου κατέστρεψεν· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας λαβὼν τινὰς τῆς λαύρας ἐπιτηδείους ὡς ἀπὸ πέντε σταδίων πρὸς βορρᾶν τῆς καταστραφείσης οἰκοδομῆς κτίζει εὐκτήριον καὶ κελλία κύκλωι· καὶ καταστήσας τινὰς τῆς Μεγίστης λαύρας ἐκεῖσε διοικητὰς Παῦλον καὶ Ἀνδρέαν προσαγορευομένους ἀδελφοὺς ὄντας κατὰ σάρκα καὶ Ἑλλαδικοὺς τῶι γένει καὶ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτόθι φυτεύσας λαύραν τὸν τόπον συνεστήσατο Ἑπτάστομον ταύτην ἐπονομάσας. τὴν μέντοι τοποθεσίαν αὐτῆς εἴληφεν παρά τινος Ζανάγωνος καλουμένου ἀπὸ Βηταβουδισσῶν τῆς κώμης ὁρμωμένου. καὶ ἐφρόντιζεν τοῦ τόπου δεόντως καὶ ὅτε ἐγίνετο εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν ἀγάπη, ἔπεμπεν καὶ τοῖς αὐτόθι τὰς εὐλογίας πολλὴν ποιούμενος τοῦ τόπου φροντίδα.

| Χρόνου δέ τινος παριππεύσαντος ὁ μνημονευθεὶς Ἰάκωβος τὴν (M 4) τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μεγίστης λαύρας διακονίαν λαβὼν ἠναγκάζετο (p.) μαγειρεύειν τοῖς ἐν τῆι ἐρήμωι συλλογῆς ἕνεκεν μαννουθίων ἐξερχομένοις. αὐτοῦ δέ ποτε ἑψήσαντος φάβα εἰς πλῆθος τὸ παρ' ἡμῖν πισάριον λεγόμενον καὶ περισσεύσαντος ἐπὶ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν

OLVW(G)

10/11 μοι—σοι, καὶ fehlt W **10** περ̅ L: περ̅ τίμιε O τίμιε περ̅ VG | σοι συγχωρήσει VG **13** μετελάμβανε O **14** οἰκοδομίαν LWG **16** ἰακώβου οἰκοδομὴν L **20** διοικητᾶσ ἐκεῖσε L **23** ὀνομάσασ OV | αὐτῆσ O: αὐτὴν LVW ταύτην G **24** βιταβουδισσῶν OWG βηταβουδησῶν L βηταβουδήσον V **28** M̅ OVW, Rand abgeschnitten L **30** ἕνεκε V | μανουθίων OW **32** πισσάριον G | πρώτην O

καὶ ὕστερον ἀπὸ τῆς θυρίδος ἐπὶ τὸν χείμαρρον ῥίψαντος τὸ περισσευθὲν κατανοήσας ὁ γέρων ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ πυργίου καὶ κατελθὼν λαθραίως καὶ καθαρίως ἐπισυνάξας τὸ ῥιφὲν πισάριον ἔλαβεν καὶ τοῦτο ἁπλώσας ἐξήρανεν. τοῦ δὲ χρόνου προκόψαντος προτρέπεται μονώτατον εἰς ἑστίασιν τὸν Ἰάκωβον πληρώσαντα τὴν διακονίαν κἀκεῖνο τὸ ξηρὸν πισάριον μαγειρεύσας καὶ καλῶς ἀρτύσας παρέθηκεν. ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν εἶπεν ὁ γέρων· σύγγνωθί μοι, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ οἶδα ἀρτύειν καλῶς καὶ ἴσως οὐκ ἐθεραπεύθης ἐπὶ τῶι φαγίωι. τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι λίαν ἐθεραπεύθην, τίμιε πάτερ, καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου τοιούτου οὐ μετέσχον ἡδυτάτου φαγίου, ἀπεκρίνατο λέγων ὁ πρεσβύτης· πίστευέ μοι, τέκνον, ἐκεῖνό ἐστιν τὸ ῥιφὲν ὑπὸ σοῦ πισάριον ἀπὸ τοῦ ξενοδοχείου εἰς τὸν χείμαρρον· γίνωσκε δὲ τοῦτο ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος χαλκίον ὀσπρέου οἰκονομῆσαι πρὸς τὸ τὴν χρείαν τῶν ὑπ᾿ αὐτὸν | p. 284
ποιῆσαι καί τί ποτε τοῦ ὀσπρέου μὴ ἀπολέσαι συνοδίαν κυβερνῆσαι οὐ δύναται, καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει· εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰάκωβος καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

Οὗτος αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος εἰς τὸ ἑαυτοῦ κελλίον ἡσυχάζων ἐπειράσθη MA 41
δεινῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἀγωνισάμενος καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀκηδιάσας τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος πυρώσεως ἐπὶ πλεῖον ἐκταθείσης εἴτε ἄγνοιαν ἔχων εἴτε λήθην λαβὼν τῶν εἰρημένων τοῖς θείοις καὶ ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι μάχαιραν λαβὼν ἐξέτεμεν ἀφειδῶς τοὺς ἑαυτοῦ διδύμους. καὶ μὴ ἐνέγκας τήν τε τοῦ αἵματος ῥύσιν καὶ τὰς ἀλγηδόνας ἔβαλεν προσκαλεῖσθαι τοὺς γείτονας. οἵτινες συνελθόντες τό τε πάθος θεασάμενοι καὶ ἰατρόν τινα τῆς λαύρας προσκαλεσάμενοι ἐπεμελοῦντο αὐτοῦ. ὅπερ γνοὺς ὁ ἡγιασμένος Σάβας ὑγιωθέντα τὸν Ἰάκωβον ὡς αὐτοφονευτὴν γεγονότα τῆς

15 I Tim 3, 5 — **22** can. Nic. 1. apostol. 22. 23

OLVW(G)

2 ἐκ] ἀπὸ V | πύργου WG **3** πισσάριν W πισσάριον G **4/5** τὸν ἰάκωβον εἰσ ἑστίασιν W **6** πισσάριον WG **7** μοι δὴ O **8** εἰπόντοσ O: εἰρηκότοσ LVWG **9** πολλοῦ τοῦ LV **9/10** οὐ fehlt O, οὐ τοιούτου O^corr **11** τέκνον ὅτι LV | πισσάριον WG **13** χαλκίου O fehlt V | ὀσπρίου WG **13/14** οἰκονομῆσαι—ὀσπρέου fehlt G **14** ὀσπρίου W **16** ἐπιμελήσηται O **17** πολλὰ] σφόδρα V **18** ἑαυτοῦ V **19** MA OLV | αὐτὸσ fehlt O | ἑαυτοῦ OWG: ἴδιον LV **22** πλείω OW **23** λαβὼν μάχαιραν LV **26** καὶ τό τε O καὶ τὸ G **28** ὑγιασθέντα LV

λαύρας ἐδίωξεν. ὅντινα εἰς τὴν μονὴν ὁ μέγας δεξάμενος Θεοδόσιος καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἐρευνήσας κατήγαγεν εἰς τὴν λαύραν καὶ παρεκάλεσεν τὸν γέροντα δέξασθαι αὐτὸν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιτιμίας· ὁ δὲ ἡγιασμένος Σάβας δέδωκεν αὐτῶι ἐντολὰς ἡσυχάζειν εἰς τὸ ἴδιον κελλίον καὶ μηδαμοῦ προιέναι μήτε μὴν τινὰ δέξασθαι εἰς συντυχίαν | παρεκτὸς μόνου τοῦ ὑπηρετοῦντος αὐτῶι. ὁ δὲ Ἰάκωβος p. 28 τὴν τοῦ γέροντος δεξάμενος ἐντολὴν ἐδέετο τοῦ θεοῦ μετὰ δακρύων ἐπὶ συχνὸν χρόνον. καὶ ἀποκαλύφθη τῶι γέροντι ὅτι ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν Ἰακώβου ἐδέξατο. ἑώρα γὰρ ἄνδρα τινὰ φωτοφόρον δεικνύοντα αὐτῶι νεκρόν τινα κείμενον ἔμπροσθεν Ἰακώβου εἰς εὐχὴν ἱσταμένου. οὗτινος ἀκούσαντος ὅτι εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, Ἰάκωβε, ἀλλ' ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου καὶ ἀνάστησον τὸν κείμενον, καὶ αὐτοῦ ἀναστήσαντος τὸν νεκρὸν λέγει ὁ φωτοφόρος τῶι γέροντι· ἰδοὺ ὁ νεκρὸς ἀνέστη· λῦσον καὶ αὐτὸς τὸν ἐπικείμενον τῶι ἀναστήσαντι δεσμόν. ὁ δὲ γέρων εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν καὶ διακρίνας τὴν ὀπτασίαν ἐπέτρεψεν προελθεῖν τὸν Ἰάκωβον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ὅστις ἐλθὼν ἠσπάσατο αὐτὸν καὶ τοὺς πατέρας, ἀνελθὼν δὲ καὶ πρὸς τὸν μακαρίτην Θεοδόσιον καὶ τοῦτον ἀσπασάμενος τῆι ἑβδόμηι ἡμέραι μετὰ τὴν ὀπτασίαν ἐτελεύτησεν ἐν χαρᾶι.

Δύο ἀδελφοὶ σαρκικοὶ ἦσαν ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι καὶ ἀληθῶς MB κατὰ θεὸν ἀδελφὰ φρονοῦντες ἐκ τῶν περὶ τὴν Χεβρὼν ὁρμώμενοι τόπων Ζάννος καὶ Βενιαμὶν προσαγορευόμενοι καὶ ταῖς κατὰ θεὸν ἀρεταῖς κομῶντες. οὗτοι συμφώνως παρεκάλεσαν τὸν ἡγιασμένον Σάβαν δοῦναι αὐτοῖς κελλίον ἀναχωρητικόν, ὅπερ ἦν αὐτὸς ἑαυτῶι οἰκοδομήσας ὡς ἀπὸ δεκαπέντε σταδίων τῆς λαύρας διακείμενον | p. 2[illegible] πρὸς λίβα. ὁ δὲ μέγας πρεσβύτης γινώσκων αὐτοὺς ἐργάτας ὄντας θεοῦ εἶξεν τῆι αἰτήσει καὶ δέδωκεν αὐτοῖς τὸ κελλίον. καὶ ἔμειναν κατέχοντες αὐτό τε τὸ ἀναχωρητικὸν κελλίον καὶ τὸ ἐν τῆι λαύραι ἴδιον αὐτῶν. αὐτοὶ μὲν οὖν εἰς τὸ ἀναχωρητικὸν ἐκεῖνο κοπιάσαντες κελλίον καὶ μοχθήσαντες κοινόβιον αὐτὸ συνεστήσαντο τοῦ ἐν ἁγίοις

OLVW(G)

1 ἀπεδίωξεν L | ὃν L 2 ἐρευνήσασ OWG: ἐρευνήσασ καὶ ἀνακρίνασ LV 3 τὸν γέροντα fehlt O 4 ἡσυχάζειν τε LWG 5 μήτε—δέξασθαι fehlt G | δέχεσθαι W 5/6 εἰσ συντυχίαν O: ἢ συντυχίασ ποιεῖσθαι LVWG 12 νεκρὸν WG 13 αὐτοῦ fehlt V | νεκρὸν OLV: κείμενον νεκρὸν WG 14 τὸν] τὸ L 16 προσελθεῖν L 20 MB OLVW | σαρκικοὶ fehlt OWG | καὶ ἀληθῶσ fehlt OWG 21 τὴν] τῶν LG 22 ζάνοσ O | βενιαμεὶν W | καὶ fehlt WG 25 ὠκοδομήσασ OG | πέντε WG 27/30 καὶ ἔμειναν—κελλίον fehlt G 28 αὐτό τε fehlt O | τε fehlt W 28/30 καὶ τὸ—κελλίον fehlt OW 29/30 κελλίον ἐκεῖνο κοπιάσαντεσ V 30 μοχθήσαντεσ fehlt G

πατρὸς ἡμῶν Σάβα συμβοηθοῦντος αὐτοῖς καὶ τὰ ἀναλώματα καὶ τὴν λοιπὴν ὑπουργίαν ἐπιχορηγοῦντος. ἀδελφῶν δὲ αὐτόθι συναχθέντων οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν φροντίσας ἐνεκαίνισεν καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἄλλων αὐτοῦ κοινοβίων παρέδωκεν ἐκεῖσε. ὅπερ κοινόβιον μέχρι τοῦ νῦν τῆι τοῦ θεοῦ χάριτι ἀνθεῖ τὴν τοῦ μακαρίου Ζάννου ἐπωνυμίαν λαχόν.

Γέρων τις ἦν ἐν τῆι λαύραι ἐν πολλοῖς μοναχικοῖς κατορθώμασιν MΓ 43 διανύσας τὸν ἑαυτοῦ βίον, τῆς μὲν Βιθυνίας ὁρμώμενος, Ἄνθιμος δὲ προσαγορευόμενος. οὗτος ἐν ἀρχῆι κτίσας ἑαυτῶι μικρὸν κελλίον ἀντιπέρα τοῦ χειμάρρου κατὰ ἀνατολὰς ἄντικρυς τοῦ πύργου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα καὶ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μείνας ἐν αὐτῶι περὶ τὸ γῆρας ἠσθένησεν καὶ γέγονεν κλινήρης. ὁ δὲ μακαρίτης Σάβας βλέπων αὐτὸν εἰς βαθυτάτην ἐλάσαντα σωματικὴν ἀσθένειαν παρεκάλει αὐτὸν πλησίον τῆς ἐκκλησίας λαβεῖν κελλίον πρὸς τὸ ἀκόπως δύνασθαί τινα ὑπηρετεῖν αὐτῶι. ὁ δὲ γέρων | οὐκ ἐβούλετο λέγων· p. 287 πιστεύω τῶι θεῶι ὅτι ἐν τῶι κελλίωι ἐν ὧι ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθην μεῖναι, ἐν αὐτῶι λαμβάνει τὴν ψυχήν μου ὁ κτίσας αὐτὴν θεός. χρόνου δέ τινος διελθόντος ἐν μιᾶι νυκτὶ ἀναστὰς ὁ ἅγιος πρὸ τῆς τοῦ κρούσματος ὥρας ἤκουσεν φωνὴν ψαλμωιδίας ὡς ἀπὸ πολλοῦ ὄχλου γινομένην καὶ ἐνόμισεν ὅτι τινὸς συμβάντος γίνεται ὁ κανὼν ἐν τῆι ἐκκλησίαι, καὶ ἐθαύμαζεν ὅτι παρὰ γνώμην αὐτοῦ τὸ παρὰ συνήθειαν γίνεται. καὶ κατελθὼν μετὰ σπουδῆς εὗρεν τὴν ἐκκλησίαν ἠσφαλισμένην. εἶτα πάλιν ἀνελθὼν εἰς τὸν πύργον ἤκουσεν πλήθους ψαλλόντων μετὰ μέλους ἡδυφώνου τοῦτον μόνον τὸν στίχον ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπωι σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ ἐν φωνῆι ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορταζόντων. καὶ γνοὺς πόθεν γίνεται ὁ τῆς ψαλμωιδίας ἦχος, ἐξυπνίζει

24 Ps 41, 5

OLVW(G)

2 ὑπουργίαν LV: λειτουργίαν WG χρείαν O 3 ὠκοδομηθῆναι O 4 ἄλλων fehlt L | παραδέδωκεν W 5/6 τῆ—ἐπωνυμία OG 5 ζάνου O 7 MΓ OLVW 8/9 Ἄνθιμοσ—προσαγορευόμενοσ fehlt L 9 μικρὸν fehlt L 10 ἀντικρὺ WG 11 ἡμῶν fehlt W | Σάβα fehlt L 15 ἠβουλήθη O ἠβούλετο WG, corr. W | λέγων ὅτι O 16 τῶ θεῶ fehlt LV 18/19 κρούματοσ W[corr] 19 φωνῆσ LVG | γενομένην G γινομένησ LVW[corr] 21 τὸ OLV: τοῦτο W τοῦτο τὸ G 22 ηὗρεν O | ἀσφαλισμένην WG, corr. W 23 τὸ πυργίον LV | ἤκουεν O | ψαλόντων O 24 μόνον fehlt WG 26 καὶ ἐξομολογήσεωσ fehlt O | ἤχουσ LV

τὸν κανονάρχην καὶ ποιεῖ αὐτὸν κροῦσαι καὶ ἀπέρχεται μετὰ θυμιάματος καὶ κηρῶν εἰς τὸ κελλίον τοῦ γέροντος καὶ οὐδένα εὑρίσκει, εἰ μὴ αὐτὸν μόνον τελειωθέντα. καὶ ἐθαύμασαν ἅπαντες οἱ μετὰ τοῦ γέροντος ἐλθόντες καὶ κηδεύσαντες τὸ τίμιον λείψανον ἤγαγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πληρώσαντες τὸν συνήθη κανόνα ἐπ᾽ αὐτῶι κατέθεντο ἐν θήκαις ὁσίαις δοξάζοντες τὸν θεὸν τὸν δοξάζοντα τοὺς ἁγίους αὐτοῦ.

Ἀδελφός τις ἐκ τῆς τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου μονῆς τῶι μὲν γένει MΔ 4
Ἀσιανός, τῆι δὲ προσηγορίαι | Ἀφροδίσιος τὴν τῶν βορδοναρίων p. 28
διακονίαν ἐγχειρισθεὶς τὸν τοῦ βορδονίου γόμον, τουτέστιν δώδεκα μοδίους σίτου μόνος ἐκ τῆς γῆς κουφίζων τοῖς ἑαυτοῦ ἐπετίθει ὤμοις· τῶι γὰρ μεγέθει τοῦ σώματος πάντας τοὺς τοῦ κοινοβίου ὑπερέβαλεν. συνέβη δὲ αὐτὸν ποτὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ὀργισθέντα τύψαι τῆι χειρὶ τὴν τοῦ βόρδονος ὄψιν καὶ συντρῖψαι αὐτήν. οὗτινος παραυτίκα πεσόντος καὶ ἀποθανόντος ὁ Ἀφροδίσιος τόν τε τοῦ ἀλόγου φόρτον καὶ τὸ σάγμα ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρας ἦλθεν εἰς τὴν μονήν. καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου διωχθεὶς διὰ τὸν τοῦ ἀλόγου φόνον κατέρχεται εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ τὸ σφάλμα αὐτοῦ ἀνατίθησιν τῶι ἐν ἁγίοις Ἰωάννηι τῶι Αἰγυπτίωι ἐν τῶι Χουζιβᾶ τὸ τηνικαῦτα ταῖς ἀρεταῖς ἀπαστράπτοντι. καὶ ἀκούσας παρ᾽ αὐτοῦ ὅτι εἰ θέλεις σωθῆναι, ἄπελθε πρὸς τὸν ἀββᾶν ἡμῶν Σάβαν καὶ ὃ λέγει σοι, ποίησον, ἔρχεται μετὰ σπουδῆς πρὸς αὐτόν, ὁμολογῶν τὸ σφάλμα καὶ παρακαλῶν λόγον σωτηρίας ἀκοῦσαι παρ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας δίδωσιν αὐτῶι κελλίον λέγων· στοίχησον τῶι κελλίωι σου καὶ ἄλλωι κελλίωι μὴ παραβάλῃς μηδὲ τῆς λαύρας ἐξέλθῃς καὶ ἐγκρατὴς γενοῦ γλώσσης καὶ κοιλίας καὶ σώιζηι. ταύτην τὴν ἐντολὴν δεξάμενος ὁ Ἀφροδίσιος καὶ ἐν μηδενὶ αὐτὴν ἀλογήσας ἐπὶ τριάκοντα ἔτη οὔτε τῆς λαύρας

OLVW(G)

1 ἀνέρχεται O **2** κηρίων O **3** εἰ μὴ OWG: ἀλλ᾽ LV | πάντεσ WG | μετὰ τοῦ] μετ᾽ αὐτοῦ L **4** ἀνελθόντεσ O | κηδεύσαντεσ] προσκυνήσαντεσ L **6/7** δοξάζοντα τοὺσ ἁγίουσ αὐτοῦ [ἑαυτοῦ ἁγίουσ LV] OLV: δόντα ἐξουσίαν καὶ δοξάζοντα τοὺσ δοξάζοντασ αὐτὸν ἁγίουσ WG **8** MΔ OLVW **8/9** τῶ—ἀσιανὸσ LVWG: ἀσιανὸσ τῶ γένει O **9** ἀφροδίσιοσ καλούμενοσ O | βορδοναρίων W βουρδοναρίων OG βουρδωνίων LV **10** βορδονίου O βορδουνίου W βουρδουνίου G βουρδονίου LV **11** ἐκ τῆσ γῆσ μόνοσ LV | ὤμοισ ἐπετίθει O **12** ὑπερέβαλλεν WG **14** ὄψιν τοῦ βόρδονοσ O | βούρδωνοσ G **15** φόρτον O: γόμον LVWG **16** σαῦμα O **17** διωχθεὶσ τῆσ μονῆσ LV **18** ἑαυτοῦ LV **19** τὸ fehlt V **21** ἀβᾶν O | ἔρχεται οὖν L **22** αὐτῶ τὸ σφάλμα O τὸ σφάλμα αὐτοῦ WG **27** καὶ—ἀλογήσασ fehlt WG | ἀλογίσασ V

ἐξῆλθεν οὔτε εἰς κελλίον παρέβαλεν, οὐκ ἐκτήσατό ποτε χύτραν ἢ χαλκίον ἢ μαγειρεῖον ἢ χαλάδριον, οὐ μετέλαβεν οἴνου ἢ | εὔκρατος, p. 289 οὐκ ἐκτήσατο δύο χιτῶνας, ἀλλ' ἐν στιβαδίωι μὲν ἐκάθευδεν ἐπὶ ψιαθίου καὶ κεντωνίου, λαμβάνων δὲ βάια παρὰ τοῦ οἰκονόμου ἐνενήκοντα μαλάκια πεπληρωμένα καθ' ἕκαστον μῆνα παρεῖχεν τῶι ξενοδόχωι. τὰ δὲ περισσευόμενα ἑψητὰ εἴτε λάχανον εἴτε ὄσπρεον εἴτε ψευδοτρόφιον, ταῦτα λαμβάνων ἀπετίθετο εἰς μίαν λεκάνην καὶ ἐκ τῆς λεκάνης ἐλάμβανεν καθ' ἡμέραν μικρὸν καὶ αὐτῶι ἤρκεῖτο. καὶ εἰ ὤζεσεν τὸ ἐν τῆι λεκάνηι ἢ σκώληκας ἐποίησεν, οὐκ ἔρριπτεν τοῦτο, ἀλλὰ μόνον προσετίθει τὰ περισσευόμενα ἑψητά. ὁ πάννυχος δὲ αὐτοῦ κλαυθμὸς οὐκ ἤφιεν τοὺς γείτονας ἀνεθῆναι. ἐν ταύτηι τοίνυν τῆι πολιτείαι τριάκοντα, ὡς εἴρηται, χρόνους πληρώσας μηδέποτε ἀσθενήσας ἢ ἀκηδιάσας ἢ βλαβεὶς τὸν στόμαχον διορατικοῦ ἠξιώθη χαρίσματος καὶ τὴν ἡμέραν προέγνω τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς πρὸ ἑβδομάδος. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρεκάλει τὸν πατέρα ἡμῶν Σάβαν ἀπολυθῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου· ὁ δὲ γέρων γνοὺς ὅτι ἤγγικεν αὐτοῦ ἡ ἡμέρα, ἀποστέλλει Θεόδουλον τὸν Γελασίου ἀδελφὸν πρεσβύτερον ὄντα μετ' αὐτοῦ δηλώσας τῶι μακαρίτηι Θεοδοσίωι· ἰδοὺ ἄνθρωπόν ποτε τὸν Ἀφροδίσιον δεξάμενος νῦν χάριτι Χριστοῦ ἀπέστειλά σοι αὐτὸν ἄγγελον. ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Θεοδόσιος | τοῦτον μετὰ χαρᾶς δεξάμενος p. 290 ἠσπάσατο καὶ φιλοφρόνως εἰς συνεστίασιν προτρεψάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνηι· ὁ δὲ Ἀφροδίσιος ἐλθὼν εἰς τὴν λαύραν καὶ μικρόν τι νοσήσας ἐτελεύτησεν ἐν χαρᾶι. ὅντινα οἱ πατέρες κηδεύσαντες ἔθαψαν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων· ὁ μέντοι μακαρίτης Σάβας παρὰ πλάγιον ἐκέλευσεν τεθῆναι τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον πρὸς τὸ γνωρίζεσθαι ἐπὶ χρόνον καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῶν κατερχομένων ἐν αὐτῆι τῆι θήκηι πατέρων.

OLVW(G)

1 οὐκ] οὔτε O | ποτε fehlt G οὔτε W | κύθραν V **2** χαλκίον ἢ fehlt LV **3** ἀλλ' ἐν OLV: ἀλλὰ WG **4** ψιαθίου δὲ LV | βαὶν L fehlt V **5/6** καθ'—ξενοδόχω πεπληρωμένα WG **6** ξενοχω L ξενουχω L^{corr} | λάχανα LV | ὄσπριον WG **7** εἰσ OWG: μεμιγμένα εἰσ LV **8** ἐκ τῆσ λεκάνησ [λακάνησ O] OLV: ταύτησ WG | μικρὸν καθ' ἡμέραν W καθ' ἡμέραν G **9** ὤξισεν W | λακάνη O | ἔριπτεν LV **10** ἑψήματα OV **13** καὶ διορατικοῦ O **14** χαρίσματοσ ἠξιώθη LV | αὐτοῦ WG **15** σάβα O | ἀπολυθῆναι αὐτὸν W **17** ἤγγισεν LV **18** τὸν τοῦ WG **19** μακαρίω LV **24** ὃν L **25** πρεσβυτέρων OLV: πατέρων WG | πλάγιον OW: πλάγην G μέροσ LV **26** τὸ—λείψανον fehlt L **27** καὶ προσκυνεῖσθαι ἐπὶ χρόνον LV

Μεδαβὰ πόλις ἐστὶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατὰ ἀνατολὰς ὑπὸ τὴν ME *Ἀραβίαν τελοῦσα, ἧς οἱ οἰκήτορες ἤρχοντο πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Σάβαν πλείστας ψυχικὰς εὐεργεσίας ἀρυόμενοι καὶ καρποφοροῦντες τοῖς κοινοβίοις αὐτοῦ καὶ λαύραις σῖτον καὶ ὄσπρεον. ἐξ ὧν ἦν τις Γερόντιος καλούμενος, ὅστις σωματικὴν ἀσθένειαν περικείμενος καὶ διὰ ταύτην εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν χρονίσας ἐπεθύμησεν εὔξασθαι εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάληψιν. καὶ ζώιωι τινὶ ἐπικαθίσας ἀπήιει ἔχων τοὺς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν. περὶ δὲ τὴν τοῦ ὄρους ἀνάβασιν τοῦ ἀλόγου ἔκ τινος συμβάντος σκιασθέντος ἔπεσεν ὁ Γερόντιος καὶ οὕτως ἐκλάσθη, ὥστε ἐλθόντα τὸν κηρωματίτην τῆς αὐτοῦ ἀπογνῶναι θεραπείας. Πορφύριος δέ τις μικρότερος τούτου ἀδελφὸς μηδενὶ μηδὲν εἰρηκὼς κατέρχεται εἰς τὴν λαύραν, παρακαλῶν τὸν ἐν ἁγίοις | Σάβαν ἀνελθεῖν καὶ ἐπισκέψασθαι τὸν Γερόντιον. ὅστις* p. 2 *πρεσβύτης τὴν ἐπελθοῦσαν τῶι Γεροντίωι συμφορὰν ἀκούσας καὶ σφόδρα λυπηθεὶς αὐτίκα εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἀνῆλθεν καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Γερόντιον καὶ εὐχὴν ἐκτενῆ ὑπὲρ αὐτοῦ ποιήσας καὶ ἔλαιον τοῦ ἁγίου Σταυροῦ ἀλείψας αὐτὸν ὑγιῆ ἀπεκατέστησεν, ὥστε τοὺς πάντας θαυμάζειν ἐπὶ τῆι τοσαύτηι ἀθρόαι μεταβολῆι καὶ παραδόξωι θαυματουργίαι.*

Χρόνου δὲ πολλοῦ διαδραμόντος ὁ τούτου τοῦ Γεροντίου υἱὸς Mς *ὀνόματι Θωμᾶς παραβαλὼν τῶι ἐν Ἱεριχῶι τῆς Μεγίστης λαύρας ξενοδοχείωι ὀψίας βραδείας οὔσης ἐν τῶι τῆς λιμοῦ καιρῶι εὗρεν αὐτόθι τὸν ἐν ἁγίοις Σάβαν καὶ Θεόδωρον καὶ Παῦλον τοὺς τοῦ Καστελλίου καὶ τοῦ Σπηλαίου διοικητάς. ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Σάβας τοῦτον ἰδὼν καὶ περιχαρὴς γενόμενος λέγει τῶι ξενοδόχωι· ποίησον ἡμῖν δεῖπνον. αὐτῶν δὲ δειπνούντων ἐρωτηθεὶς ὁ ξενοδόχος εἰ ἔχει οἶνον, ἀπεκρίνατο μηδ' ὅλως ἔχειν, κολοκύνθιον δὲ ὄξους ἔλεγεν*

OLVW(G)

1 ME OLVW | *πέραν* fehlt L 2 *οἱ* fehlt O 3 *σάβα* OL | *εὐεργεσίασ ψυχικὰσ* V 4 *κοινοβίοισ* WG: *κοινοβίοισ τε* O *τε κοινοβίοισ* LV | *καὶ*[2] fehlt W | *ὄσπριον* WG 5 *γερόντιοσ* OWG: *γέρων γερόντιοσ* LV 9 *συμβάματοσ* W 10 *συνεκλάσθη* O 10/11 *ἀπογνῶναι τῆσ αὐτοῦ* L 11 *τούτου μικρότεροσ* LVG 14 *τῶι* fehlt LVWG 16 *τὸν* fehlt LV | *καὶ*[1] fehlt L 20 Mς OLVW *τούτου* fehlt O 21 *ὀνόματι θωμᾶσ* O: *θωμᾶσ καλούμενοσ* LVWG | *παραλαβὼν* LG | *τῶι ἐν Ἱεριχῶι*] *ἐν ιεριχῶ τὸ* O 22 *ηὗρεν* O 23 *ἐν ἁγίοισ* OW: *ἐν ἁγίοισ πρα ἡμῶν* G *τε ἁγιώτατον* LV 24 *καὶ τοῦ Σπηλαίου* fehlt V | *ὁ μὲν οὖν* LV: *ὁ μέντοι* O *καὶ ὁ μὲν* WG 25 *τοῦτο* L | *γενάμενοσ* L *γεγονὼσ* W 26 *ἔχοι* O 27 *ἀπεκρίνατο ὁ ξενεδόχοσ* L | *κολοκύνθιον, θ* durchweg in *τ* corrigiert W | *ὄξου* W

ἔχειν ἐπὶ τὸ ἀρτύειν τὸ ὄσπρεον. καὶ λέγει ὁ ἅγιος· φέρε μοι ἐνταῦθα τὸ κολοκύνθιον· καὶ εὐλογητὸς κύριος ὅτι ἔχομεν εὐφρανθῆναι ἐξ αὐτοῦ. ὁ γὰρ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλὼν Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν αὐτὸς καὶ τὸ ὄξος εἰς οἶνον μεταβάλαι δυνατός ἐστιν. ταῦτα τοῦ ἁγίου εἰρηκότος καὶ τοῦ κολοκυνθίου ἐνεχθέντος εὑρέθη τὸ ὄξος εἰς οἶνον καλὸν μεταβληθέν. καὶ ἐξέστη ὁ | Θωμᾶς ἐπὶ τῶι παραδόξωι τοῦ p. 292 θαύματος καὶ λέγει ὁ μακάριος Σάβας τῶι ξενοδόχωι· φέρε λαμπρὰ τάχιον καὶ βάλε θυμίαμα· ἐπισκοπὴ γὰρ θεία γέγονεν ἡμῖν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην. εὐλογήθη δὲ ὁ τοῦ κολοκυνθίου οἶνος τοσοῦτον ὥστε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἅπαντας πλουσίως πίνειν ἀπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ Θωμᾶς ἀγασθεὶς τῆι θαυματουργίαι παρεκάλεσεν τὸν γέροντα λαβεῖν τὸ κολοκύνθιον εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον· τοῦ δὲ ἁγίου τὸ κολοκύνθιον δεδωκότος λαβὼν ὁ Θωμᾶς ἀπῆλθεν. καὶ ἔμεινεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ περισσευθέντος οἴνου πίνων αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἕως Μεδαβῶν. ταῦτα δέ μοι διηγήσατο ὁ ἀββᾶς Γερόντιος ὁ νῦν τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου διοικῆσαι λαχών, τοῦ μὲν Θωμᾶ υἱὸς ὑπάρχων, τοῦ δὲ Γεροντίου ἔγγονος, προστεθηκὼς καὶ τοῦτο τῆι διηγήσει λέγων ὅτι εἴχομεν τοῦτο τὸ κολοκύνθιον εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν ἐπὶ ἔτη πολλὰ καὶ ὅταν τις ἠσθένει, ἐγέμιζον αὐτὸ ὕδατος οἱ τοῦ οἴκου καὶ τὸν ἀσθενοῦντα ἐρράντιζον καὶ αὐτὸς ὁ ῥαντισμὸς τὸν κάμνοντα πάσης σωματικῆς ἐκούφιζεν νόσου.

Οὗτος ὁ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴς Σάβας ὁδεύων ποτὲ μετά τινος MZ 47 μαθητοῦ ἀπὸ τῆς Ἱεριχῶ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην συνηντήθη κοσμικοῖς τισίν, ἐν οἷς νεᾶνις τις ὑπῆρχεν πιθανή. ἐκείνων δὲ παρελθόντων θέλων ὁ γέρων δοκιμάσαι τὸν μαθητὴν λέγει· | ποταπή ἐστιν ἡ παρελ- p. 293 θοῦσα κόρη καὶ ἐστὶν μονόφθαλμος; καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· οὐχί, πάτερ, τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς ἔχει. ὁ δὲ γέρων φησίν· ἠπατήθης, τέκνον· μονόφθαλμος γάρ ἐστιν. ὁ δὲ διεβεβαιοῦτο μετὰ ἀκριβείας εἰδέναι μὴ εἶναι αὐτὴν μονόφθαλμον, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐόμματον. καὶ λέγει ὁ

OLVW(G)

1 τὸ ὄσπρεον OLV: τὰ λάχανα WG 2 καὶ fehlt L | κσ OLV: ὁ θσ WG 3 τὸ οἶνον εἰσ ὕδωρ L 4 καὶ fehlt LVWG 5/6 εἰσ—μεταβληθέν OWG: οἶνοσ καλὸσ γεγενημένοσ LV 9 ηὐλογήθη OW, corr. W | δὲ fehlt L 10 πλουσίωσ ἅπαντασ V | πάντασ WG 14 μηδαβῶν OL μηδάβων V μιβάδων W 16 ἐν ἁγίοισ LVW 17 ἔκγονοσ V | προστεθεικὼσ W | τῆ διηγήσει καὶ τοῦτο LV 18 εἴχομεν O: ἔσχομεν LVWG | ἐπὶ fehlt LVG 20 ἐράντιζον LVG 22 MZ OVW Rand abgeschnitten L | ποτὲ fehlt V 23 μαθητοῦ αὐτοῦ LVG 26 καὶ[1] OLV: οὐκ WG | ἀδελφόσ] μαθητῆσ L 27 φησίν fehlt W λέγει αὐτῶ G

γέρων· πόθεν σοι τὸ σαφῶς εἰδέναι; ὁ δὲ εἶπεν· ἐγώ, πάτερ, ἐπιμελῶς προσέσχον καὶ ἔγνων ὅτι ἀμφοτερόφθαλμός ἐστιν. τότε λέγει ὁ γέρων· καὶ ποῦ τέθειται παρὰ σοὶ τὸ παράγγελμα τὸ λέγον· μὴ ἐρείσηις σὸν ὄμμα πρὸς αὐτὴν καὶ μὴ συναρπασθῆις σοῖς βλεφάροις; φλέγον τὸ πάθος ἐκ περιέργου θέας. καὶ πέπεισο· ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ μενεῖς μετ' ἐμοῦ ἐν τῶι κελλίωι διὰ τὸ μὴ τηρεῖν σε τοὺς ὀφθαλμούς σου ὡς πρέπει. καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν εἰς τὸ Καστέλλιν καὶ ποιήσαντα ἐκεῖσε χρόνον ἱκανὸν καὶ παιδευθέντα πάσηι φυλακῆι τηρεῖν τούς τε ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν διάνοιαν ἐδέξατο αὐτὸν κελλιώτην εἰς τὴν λαύραν.

Ὁ μάγειρος τῆς λαύρας ἥψησέν ποτε κολοκύνθια εἰς λόγον τεχνιτῶν $\overline{MH}$ καὶ τῆι ὥραι τοῦ φαγεῖν γευσάμενος εὗρεν αὐτὰ πικρά. καὶ στενοχωρηθεὶς μὴ ἔχων ἄλλο τι παραθεῖναι αὐτοῖς ἀπελθὼν δρομαίως προσέπεσεν τῶι γέροντι τὸ συμβὰν ἀπαγγέλλων. ὁ δὲ ἅγιος ἐλθὼν καὶ σφραγίσας τὸ χαλκίον τῶι σημείωι τοῦ σταυροῦ λέγει τῶι μαγείρωι· πορεύου· εὐλογητὸς κύριος· | παράθες εἰς τὰ τραπέζια. καὶ p. 2 παραχρῆμα ἐγλυκάνθησαν τὰ κολοκύνθια καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν.

Τούτωι τῶι ἁγίωι πρεσβύτηι πορευομένωι ποτὲ ἀπὸ τοῦ Ῥουβᾶ $\overline{M\Theta}$ ἐπὶ τὸν καλαμῶνα τοῦ Ἰορδάνου συνηντήθη λέων παμμεγεθέστατος χωλαίνων καὶ προσπεσὼν ἐδείκνυεν αὐτῶι τὸν πόδα, νεύματι παρακαλῶν ὠφελείας τυχεῖν. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας κατανοήσας τὴν τοῦ θηρίου ὀδύνην καθίσας καὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ ἐπιλαβόμενος σκόλοπα ἐμπεπαρμένον ἐξήγαγεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ κουφισθεὶς τῆς ὀδύνης ὁ λέων ἀναστὰς ᾤχετο καὶ ἀπὸ τότε τὰς τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἠκολούθει τῶι γέροντι εὐνοικὴν δουλείαν ἀποπληρῶν. εἶχεν

4 Prov 9, 18^{a}. 6, 25 — 17 Mc 6, 42

OLVW(G)

1 σὺ L | σαφὲσ LV | εἴδεσ L   3 τέθηται LVG | τὸ παρὰ σοὶ L | σοῦ W   5 φλέγων OWG: φλέγοντοσ W^{corr} ὡσ φλέγοντοσ ἤδη [δῆλον V] LV | τὸ OWG: τοῦ LVW^{corr} | πάθουσ LV   6 ὅτι οὐ W^{corr} μένεισ OLVWG   7 σου fehlt LV | καστέλλειν V καστέλλιον G   8 ποιήσαντοσ L | ἱκανὸν καὶ OWG: τινὰ καὶ ἱκανῶσ LV | παιδευθέντα LV: παιδευθέντα πρεπόντωσ O παιδευθέντα ἱκανῶσ WG   8/9 πάσηι—καὶ fehlt WG   9 τε fehlt O   11 $\overline{MH}$ OLVW   ἔψησέ LVG | εἰσ λόγον OG: λόγω LV εἰσ λόγω W   13 καὶ μὴ WG | δρομαίωσ fehlt O   16 τὴν τράπεζαν L   17/18 καὶ ἐχορτάσθησαν πάντεσ O: πάντεσ καὶ ἐχορτάσθησαν LVWG   19 $\overline{M\Theta}$ OLVW | ποτὲ fehlt LVW   22 ὠφελείασ OWG: ἐπιμελείασ LV | ἡμῶν Σάβασ fehlt WG

δὲ τότε ὁ ἡγιασμένος πρεσβύτης μαθητήν τινα Σύρον Φλάιν καλούμενον κάτω εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἔχοντα ὄνον πρὸς ὑπηρεσίαν. καὶ ὅτε ἀπέστελλεν αὐτὸν εἰς ἀπόκρισιν, ἐπέτρεπεν τῶι λέοντι φυλάττειν αὐτοῦ τὸν ὄνον. ὁ μὲν οὖν λέων κατὰ πρωὶ τοῦ ὄνου τὴν φορβέαν τῶι στόματι λαμβάνων ἀπήρχετο καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἔβοσκεν καὶ περὶ ὀψίαν ποτίζων ἤρχετο ἔχων αὐτόν. ἡμερῶν δέ τινων διελθουσῶν καὶ τοῦ λέοντος τὴν τοιαύτην διακονίαν ἀποπληροῦντος ἀποσταλεὶς εἰς ἀπόκρισιν ὁ Φλάις καὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἀμελήσας τάχα ἐπάρσει τινὶ περιπεσὼν καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαταλειφθεὶς ἔπεσεν εἰς πορνείαν. καὶ ἐν αὐτῆι τῆι ἡμέραι ὁ λέων τὸν ὄνον συντρίψας βρῶμα | p. 295 ἑαυτοῦ πεποίηκεν. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ Φλάις ἐπέγνω αἰτίαν οὖσαν τοῦ βρωθῆναι τὸν ὄνον τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν καὶ μηκέτι τολμήσας φανῆναι τῶι γέροντι ἀπέγνω ἑαυτοῦ, κακῶς ποιῶν. καὶ ἀπελθὼν ἔμεινεν εἰς τὸ ἴδιον χωρίον τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν πενθῶν, πλὴν ὅτι ὁ θεῖος πρεσβύτης τὴν δεσποτικὴν φιλανθρωπίαν μιμούμενος οὐ περιεφρόνησεν αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλὰ ζητήσας αὐτὸν καὶ εὑρὼν τῆι τοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ νουθετήσας αὐτὸν καὶ παρακαλέσας καὶ τοῦ πτώματος διαναστήσας ἔσωσεν αὐτὸν ἐγκλείσαντα ἑαυτὸν καὶ μετανοήσαντα ἐκ ψυχῆς καὶ εὐαρεστήσαντα τῶι θεῶι μεγάλως.

Τῶι ἑβδομηκοστῶι τρίτωι τῆς τοῦ μεγάλου Σάβα ἡλικίας χρόνωι N̄ 50 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας τινὰς τῶν ἡγουμένων βουληθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστεῖλαι μεταπεμψάμενος τὸν πατέρα ἡμῶν Σάβαν ἐδυσώπει αὐτὸν ἀνελθεῖν μετ' αὐτῶν καὶ πάσηι δυνάμει ἀγωνίσασθαι ἀτάραχον τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν διαφυλαχθῆναι τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου σφοδρῶς ἀγανακτοῦντος καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀνατρέψαι καὶ συγχέειν πειρωμένου. τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου μανίας τε καὶ ἀγανακτήσεως, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δι' ὀλίγων ἐρῶ. τοῦ μακαρίου Ἡλία τῆς Ἱεροσολύμων ἱεραρχίας κρατήσαντος τῶι

20 73. Lebensjahr = 511

OLVW(G)

6 *διελθόντων* LV 7 *πληροῦντοσ* W 8 *φθάϊσ* L | *ἢ τάχα* LV 11 *ἑαυτῶ* L **13/14** *εἰσ—χωρίον ἔμεινε* WG **16** *0ῦ* O **17** *καὶ*[1] fehlt LVG **18** *αὐτὸν* fehlt O | *ἐγκλείσασ* O | *μετανοήσασ* O **19** *εὐαρεστήσασ* O **20** *N̄* OLVW | *μεγάλου* OL: *ἡγιασμένου* VWG **21** *ἀρχιεπίσκοποσ ἱεροσολύμων* LV **21/22** *κωσταντίνου* L **25** *ἀγανακτήσαντοσ* O **26** *ἀναστρέψαι* O **27** *τῆς* fehlt L | *ἐπισκόπου* OWG **29** *μακαρίου* fehlt WG | *τῆσ ἱεραρχίασ κρατήσαντοσ ἱεροσολύμων* O *τῆσ ἱεραρχίασ κρατήσαντοσ* G

τρίτωι ἔτει τῆς Ἀναστασίου | βασιλείας συνεκέχυτο ἡ τοῦ θεοῦ p. *ἐκκλησία τριχῆι διαιρεθεῖσα, τῶν μὲν κατὰ τὴν Ῥώμην ἀρχιερέων διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Βυζάντιον διὰ τὸ ἐντετάχθαι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὴν προσηγορίαν Ἀκακίου ἐπισκόπου γεγονότος Κωνσταντινουπόλεως ὡς μὴ τῆι αὐτῶν ἀκριβείαι ἀκολουθήσαντος, τῶν δὲ κατὰ τὸ Βυζάντιον διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ὡς ἀναθεματίζοντας τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ τὴν τοῦ ὑπ' αὐτῆς καθαιρεθέντος Διοσκόρου κοινωνίαν προσιεμένους. ὁ μὲν οὖν Ἡλίας τὸν τοῦ Βυζαντίου μόνον εἶχεν κοινωνικὸν Εὐφήμιον τῶν Δυτικῶν, ὡς εἴρηται, ἀποσχισάντων καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Παλλαδίου πρὸς χάριν βασιλέως τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίσαντος καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀλεξανδρέων προσιεμένου. τότε τοίνυν Εὐφήμιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα συνοδικῶς κυρώσαντα καθεῖλεν τῆς ἐπισκοπῆς συκοφαντίαι περιβαλών. τῶν δὲ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Ἀντιόχειαν συναινεσάντων τῆι Εὐφημίου ἐκβολῆι ὁ Ἡλίας οὔπω τὸν δεύτερον πληρώσας ἐνιαυτὸν ἐν τῆι ἐπισκοπῆι συναινέσαι οὐκ ἠνέσχετο, εὑρὼν μέντοι ὀρθόδοξον τὸν χειροτονηθέντα Μακεδόνιον ἐκ τῶν αὐτοῦ συνοδικῶν τοῦτον κοινωνικὸν εἰσεδέξατο καὶ τοῦτο ἐν προοιμίοις οὐ μικρῶς τὸν βασιλέα διετάραξεν. ἦν τοίνυν ὁμόνοια | Μακεδονίου καὶ Ἡλία, Φλαβιανοῦ δὲ μετὰ τελευτὴν Παλλαδίου* p. *τῆς Ἀντιοχέων κρατήσαντος καὶ τούτοις ἑνωθέντος οὐκ ἤνεγκεν ὁ κατὰ μόνης τῆς εὐσεβείας θρασὺς βασιλεὺς τὴν τούτων συμφωνίαν, ἀλλ' ἐμάνη ὑπερορίσαι αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Μακεδόνιον συκοφαντίαις διαφόροις περιβαλὼν καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεώσας καὶ*

1 3. Jahr des Anastasius = 11. April 493—10. April 494; Elias wurde Patriarch nach dem 23. Juli 494, s. oben p. 116, 1 — 14 vgl. Theophan. p. 137, 11 Victor Tunn. p. 192, 15 aus Theodorus Lector — 16 Elias' 2. Amtsjahr lief am 22. Juli 496 ab — 24 Makedonios wurde vertrieben am 7. August 511, vgl. Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 244

OLVW(G)

1 *τοῦ θεοῦ* fehlt WG **5** *ἐξακολουθήσαντοσ* L **7** *ἀναθεματιζόντων* OWG | *καλχηδόνι* W *καλχιδόνι* OG **7/8** *ὑπὸ ταύτησ* LV **8** *προιεμένουσ* O *προσιεμένων* WG **10** *ἀποσχοινισάντων* LV **11** *παλαδίου* OW, corr. O | *καλχηδόνι* OG **12** *ἀναθεματίζοντοσ* LV **14** *καλχιδόνι* O **15** *τῶν δὲ* OLV : *τότε τοίνυν* WG **17** *τὸν δεύτερον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ πληρώσασ ἐνιαυτὸν* LV *πληρώσασ τὸν δεύτερον χρόνον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ* G **20** *μικρὸν* O **21** *τὴν τελευτὴν* L | *παλαδίου* W **23** *συμφορὰν* O **25** *ἐξελάσασ* LV | *καὶ*[2]] *τοῖσ τοῦ* W[corr]

Τιμόθεον εἰς αὐτὴν προαγαγὼν Φλαβιανὸν καὶ Ἡλίαν ἀπήτει συνθέσθαι. οἵτινες τοῖς μὲν Τιμοθέου συνήινεσαν συνοδικοῖς, οὐ μὴν δὲ καὶ τοῖς καθαιρετικοῖς Μακεδονίου. τότε σφοδρῶς κατὰ τῶν ἀμφοτέρων κινηθέντος τοῦ βασιλέως κλύδων μέγας ταῖς ἀμφοτέραις ἐπέκειτο ἐκκλησίαις. τούτου τοίνυν ἕνεκεν ὁ μακάριος Ἡλίας, ὡς εἴρηται, ἀποστέλλει ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν πατέρα ἡμῶν Σάβαν καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῶι ἡγουμένους γράψας τῶι βασιλεῖ τοιάδε

Ἐπιλογὴν δούλων θεοῦ ἀγαθῶν τε καὶ πιστῶν καὶ τῆς πάσης ἐρήμου ἀρχηγῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν κύριον Σάβαν τὸν πολιστὴν καὶ πολιοῦχον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρήμου καὶ ὅλης τῆς Παλαιστίνης φωστῆρα, ἀπέστειλα πρὸς δυσώπησιν τοῦ ὑμετέρου κράτους.

Ὁ μὲν οὖν ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας τοιαῦτα γεγράφηκεν· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἐπλήρου ὑπακοὴν προθυμούμενος, εἰ δυνηθείη, βοηθῆσαι τῆι καθολικῆι | ὀρθοδόξωι πίστει τὸ τηνι- p. 298
καῦτα κλυδωνιζομένηι καὶ κινδυνευούσηι. αὐτοῦ τοίνυν ἀπολυθέντος καὶ τὴν ὁδὸν διανύοντος ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἀσχέτωι μανίαι κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ Ἡλία τῶν πατριαρχῶν κεχρημένος κελεύει σύνοδον ἐν Σιδόνι γενέσθαι τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων, ἐξάρχειν τῆς συνόδου κελεύσας Σωτήριχόν τε τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Φιλόξενον τὸν Ἱεραπόλεως τοὺς μάλιστα τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίζοντας καὶ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροδοξίας ἀντιλαμβανομένους.

Τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα μετὰ τῶν συναποσταλέντων $\overline{NA}$ 51
πατέρων τὴν βασιλίδα φθασάντων καὶ τῶι βασιλεῖ μηνυσάντων

2. 3 vgl. Euagr. 3, 33 p. 132, 20

OLVW(G)

1/2 *Τιμόθεον—μὲν* fehlt W **1** *ταύτην* LV **3/4** *ἀγανακτοῦντοσ τοῦ βασιλέωσ κατὰ τῶν ἀμφοτέρων* WG **4/5** *ἐπέκειτο ταῖσ ἀμφοτέραισ* WG **5** *μακάριοσ* fehlt WG **6** *ἐν Κωνσταντινουπόλει* fehlt L **10** *τῆσ—ἐρήμου* fehlt O | *τῆσ²* fehlt LV **12** *οὖν* fehlt OWG | *γέγραφεν* WG **13** *τὴν* fehlt WG **15** $\overline{NA}$ LV **16** *ἀσχέτωι μανίαι* fehlt G **17** *κεχρημένοσ* LVWG: *μανεὶσ* O **18** *σιδῶνι* OWG **19** *ἐξάρχειν τε* WG | *τε* fehlt O **20** *τὸν*] *τῆσ* L | *ἱερᾶσ πόλεωσ* LV **21** *καλχηδόνι* G *καλχιδόνι* O | *ἀναθεματίσαντασ* V **22** *εὐτυχέωσ* LV *τὰ εὐτυχοῦσ* W[corr] **24** $\overline{NA}$ OW | *πατρὸσ ἡμῶν* fehlt LV **25** *φθάσαντοσ* LV *μηνυθέντων* WG *μηνύσαντοσ* LV

ἐκελεύσθησαν ἅπαντες εἰσελθεῖν. ὁ δὲ δοξάζων τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν θεὸς βουλόμενος τὴν τῶι δούλωι αὐτοῦ Σάβαι ἑπομένην χάριν φανερῶσαι ὠικονόμησέν τι τοιοῦτον συμβῆναι. πάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὸ παλάτιον εἰσερχομένων καὶ τὸ λεγόμενον σιλεντιαρίκιν φθασάντων οἱ ἐπὶ τῶν θυρῶν σιλεντιάριοι πάντας ἔνδον εἰσδεξάμενοι τοῦτον τὸν μέγαν φωστῆρα τῆι τοῦ φρονήματος μετριότητι ἔσχατον ἑαυτὸν κανονίσαντα ἀπωσάμενοι ὡς προσαίτην τινὰ καὶ πάντων εὐτελέστατον φαινόμενον οὐκ εἰσεδέξαντο κεντώνια ῥυπαρὰ καὶ πολύραφα φοροῦντα αὐτὸν θεασάμενοι. | καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Ἀναστά- p. σιος εὐμενῶς τοὺς πατέρας δεξάμενος τὸν ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπαινούμενον ἅγιον ἐπεζήτει Σάβαν· οἱ δὲ πατέρες περιεβλέποντο ὧδε κἀκεῖσε, πῶς ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν, μὴ γινώσκοντες. τοῦ δὲ βασιλέως κελεύσαντος σπουδαίως ζητηθῆναι αὐτὸν καὶ θορύβου ὑπὸ τῶν κουβικουλαρίων γεγονότος ἐξελθόντες οἱ σιλεντιάριοι εὗρον αὐτὸν εἰς γωνίαν παρὰ μέρος ἱστάμενον εἰς τὸν οἶκον τὸν καλούμενον κονσιστώριον ψαλμοὺς Δαυιτικοὺς καθ' ἑαυτὸν στιχολογοῦντα. καὶ ἁρπάσαντες αὐτὸν εἰσήγαγον· αὐτοῦ δὲ ἔνδον τοῦ βήλου γεγονότος θεωρεῖ ὁ βασιλεὺς ἀγγελικήν τινα μορφὴν προηγουμένην αὐτῶι. καὶ ἀναστὰς καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς δεξάμενος αὐτὸν ἐκέλευσεν πάντας καθίσαι. ἦν γὰρ φιλομόναχος, εἰ καὶ ὑπό τινων μιαρῶν παρεσκευάζετο τὴν ὀρθὴν ἐκπολεμῆσαι πίστιν. εἶτα τινῶν κινηθέντων λόγων τῶν ἄλλων ἡγουμένων ἕκαστος τοῦ ἰδίου ἐφρόντιζεν μοναστηρίου καὶ ὃ μὲν αὐτῶν ἠιτεῖτο τὰ κυκλοῦντα τὸ ἴδιον μοναστήριον χωρία, ὃ δὲ ἑτέραν τινὰ ἐσπούδαζεν πορίσασθαι θείαν κέλευσιν. ὁ μέντοι βασιλεὺς ἕκαστον θεραπεύσας λέγει πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Σάβαν· αὐτός, καλόγηρε, μηδὲν βουλόμενος αἰτῆσαι τίνος ἕνεκεν τοσοῦτον σκυλμὸν ὑπέμεινας; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν· ἦλθον ἐνταῦθα προηγουμένως μὲν | προσκυνῆσαι τὰ ἴχνη τῆς ὑμετέρας p.

1 I Reg 2, 30

OLVW(G)

1 πάντεσ WG 2 τοῦ δούλου V 3 τοιοῦτο V 4 σιλεντιαρίκην OG σελεντιαρίκην LV 5 σελεντιάριοι LV | ἅπαντασ O 7 ἑαυτὸν LV: αὐτὸν OG αὐτῶν W | κανονήσαντεσ O κανονίσαντα ἑαυτὸν W κατανοήσαντα L | ἀπωσάμενοι fehlt V 8 εὐτελέστερον O 12 διέστη O 13 σπουδῇ V 14 σελεντιάριοι LVG | ηὗρον O 15/16 κοσιστόριον W [ό in ω corr.], κοσσιστόριον G 21 πολεμεῖν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν WG | πίστιν ἐκπολεμῆσαι O 24 κέλευσιν θεῖαν O 25 ἐν ἁγίοισ] ἅγιον L 27 ὑπέμεινεσ O 28 τὰ] τὰ τίμια L

εὐσεβείας, ὡς ἔτι εἰμὶ ἐν τούτωι τῶι σώματι· ἔπειτα δὲ δυσωπῆσαι ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ὁσιωτάτου αὐτῆς ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸ εἰρήνην βραβεῦσαι ταῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἀταράχου τῆς ἐν αὐταῖς ἱερατείας μενούσης. διὰ γὰρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἐν ἡσυχίαι διάγοντες ἡμεῖς, ἐν ἧι κατορθοῦσθαι πεφύκασιν αἱ ἀρεταί, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπερευξόμεθα τῆς ὑμετέρας γαληνότητος ὡς τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν ἐπαναπαυόμενοι νόμοις. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι χίλια νομίσματα λέγων· λάβε ταῦτα, πάτερ, καὶ εὔχου ὑπὲρ ἡμῶν· ἤκουσα γὰρ ὅτι πολλῶν ἐν τῆι ἐρήμωι ἀντέχηι μοναστηρίων. ὁ δὲ μέγας Σάβας ἔφη· βούλομαι ἐνταῦθα παραχειμάσαι καὶ ἀξιοῦσθαι προσκυνεῖν τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν. τότε ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν ἄλλους ἡγουμένους ἐπὶ Παλαιστίνην ἀπέλυσεν, αὐτὸν δὲ ἐκεῖσε παραχειμάσαι ἐκέλευσεν καὶ ἀκωλύτως εἰς τὰ βασίλεια εἰσιέναι μηνύσεως χωρίς.

Ἡμερῶν δέ τινων διαγενομένων μεταπεμψάμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς (NB 52) εἶπεν· ὁ ὑμέτερος ἀρχιεπίσκοπος ὑπέρμαχον ἑαυτὸν κατέστησεν τῆς τὰ Νεστορίου δόγματα κυρωσάσης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀντιοχείας Φλαβιανὸν ἀνάστατον ποιησάμενος ἑαυτῶι συγκατέσπασεν. ὅθεν μελλόντων τῶν ἐν Χαλκηδόνι | (p. 301) δογματισθέντων ἀναθεματισθῆναι καθολικῶς ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης συνόδου ἐν Σιδόνι αὐτὸς μόνος ἐκώλυσεν συμποιήσας μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας Φλαβιανοῦ καί, ὡς ἐνόμισεν, τὸ ἡμέτερον ἔπαιξεν κράτος ἐν οἷς ἐπέστειλεν ἡμῖν αὐταῖς λέξεσιν οὕτω λέγων

πᾶσαν αἵρεσιν καινοπρεπές τι κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐπεισάγουσαν ἀποβάλλομεν, οὐ προσιέμενοι καὶ τὰ ἐν Χαλκηδόνι πεπραγμένα διὰ τὰ γενόμενα δι' αὐτὴν σκάνδαλα

11. 14 es ist der Winter 511/512; in demselben Winter fand auch die Synode von Sidon statt, vgl. Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10, 244[2] 26. 27 vgl. Theophan. p. 153, 24. 25

OLVW(G)

1 δὲ fehlt LG 2 ἁγίασ τοῦ θῦ O fehlt G 7 ὑπερευχόμεθα O 7/8 ἀναπαυόμενοι L 9 ἔχου W | ἐμοῦ L 10 ἀντέχη ἐν τῇ ἐρήμω O 16 NB OLVW 16/17 εἶπεν πρὸσ αὐτὸν O εἶπεν αὐτῷ G 17 κατέστησεν ἑαυτὸν O 18. 20 καλχηδόνι W καλχιδόνι O καλχιδώνι G 21 νυνὶ fehlt O 22 σιδῶνι OW σινδώνι G 24 οἶσ καὶ γράμμα W[corr] 26 ἀποβάλλομαι O | καλχηδόνι WG καλχιδόνι O

καί, ὡς ἐνόμισεν, τούτοις ἡμᾶς τοῖς λόγοις ἠπάτησεν θεσπίσαντας ἄπρακτον διαλυθῆναι τὴν σύνοδον· πλὴν οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς οὔτε νῦν οὔτε πρότερον, ἡνίκα τοῖς καθαιρετικοῖς Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου τῶν Νεστοριανῶν συναινέσαι οὐ κατεδέξατο, ὅτι ὑπέρμαχος τυγχάνει τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ τῆς ὅλης Νεστορίου αἱρέσεως. ὅθεν τοῦτον ὡς λυμεῶνα θεσπίζομεν τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι καὶ ἄνθρωπον ὀρθόδοξον καὶ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου ἄξιον προχειρισθῆναι, ἵνα μὴ οἱ σεβάσμιοι ἐκεῖνοι καὶ θεοδόχοι τόποι τοῖς Νεστορίου δόγμασιν καταμιαίνωνται. καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεύς· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἀπεκρίθη λέγων· πληροφορείσθω ἡ ὑμετέρα γαληνότης ὅτιπερ ὁ τῆς ἡμετέρας ἁγίας τοῦ θεοῦ πόλεως ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φωστήρων καὶ σημειοφόρων πατέρων τῆς καθ' ἡμᾶς | ἐρήμου τὰ τῆς εὐσεβείας p. 3[illegible] *δόγματα παιδευθεὶς ἐξ ἴσου ἀποβάλλεται τήν τε Νεστορίου διαίρεσιν καὶ τὴν σύγχυσιν Εὐτυχοῦς καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας μέσην βαδίζων ὁδὸν οὔτε εἰς δεξιὰ οὔτε εἰς ἀριστερά, γραφικῶς εἰπεῖν, ἐκκλῖναι ἀνέχεται· τοῦτον γὰρ ἴσμεν τὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας θεῖα δόγματα πνέοντα καὶ τοὺς ἐναντιωθέντας ἢ ἐναντιουμένους τοῖς ἐκείνου δόγμασιν ἀναθεματίζοντα. δυσωποῦμεν τοίνυν τὴν ὑμετέραν γαληνότητα ἀτάραχον διαφυλαχθῆναι τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧι τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ἐφανερώθη μυστήριον, ἀκινήτου μενούσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας. καὶ ὁ βασιλεὺς κατανοήσας τὴν τοῦ πρεσβύτου ἁγιωσύνην τε καὶ ἁπλότητα καὶ πνευματικὴν σύνεσιν εἶπεν· ὄντως, καλόγηρε, καλῶς εἴρηται τῆι θείαι γραφῆι ὅτι ὁ πορευόμενος ἁπλῶς πορεύεται πεποιθώς. ἀλλ' εὖξαι ἡμῖν καὶ ἀμερίμνει ὅτι οὐδὲν κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑμῶν θεσπίζομεν διὰ τὴν σὴν ἁγιωσύνην καὶ μετὰ πάσης θεραπείας ἀπολῦσαί σε ἐντεῦθεν σπουδάσω.*

16 Deut 5, 32 — **21** I Tim 3, 16 — **25** Prov 10, 9

OLVW(G)

2 *οὔτε νῦν* fehlt WG **3** *εὐθυμίου* OWG **4** *κατεδέξαντο* LG **5** *καλχηδόνι* WG *καλχιδόνι* O **7** *καὶ*[1] fehlt O | *καὶ*[2] *τοῦ* L **8** *ἀξιωθῆναι καὶ προχειρισθηῆαι* O **9** *τοῖσ τοῦ* W[corr] | *καταμιαίνονται* OLV: *καταμίγνυνται* WG **11** *ὑμετέρασ* L **13** *ἐρήμου* fehlt V **14** *τε* fehlt O **16** *εἰσ*[1] fehlt V | *εἰσ*[2] fehlt L **17** *τοῦτο* WG, corr. W | *γὰρ* fehlt O | *τοῦ*[2] fehlt O **22** *ἐφανερώθη*] *ἐπράχθη* L **24** *π̅ν̅ι* L **26** *ἀμερίμνη* V **27** *ἐπισκόπου* O | *ἀλλὰ καὶ* W[corr] | *μετὰ* fehlt V

Οὕτως ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὁ πρεσβύτης εἰσῆλθεν πρὸς τὴν ΝΓ 53
αὐγοῦσταν Ἀρεάδνην καὶ εὐλογήσας αὐτὴν παρεκάλει ἀντιλαβέσθαι
τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς αὐτῆς Λέοντος τοῦ μεγάλου βασιλέως
πίστεως. καὶ λέγει αὐτῶι ἐκείνη· καλῶς | λέγεις, καλόγηρε, ἐὰν p. 303
ἔστιν ὁ ἀκούων. καὶ οὕτως ἐξελθὼν ἀπ᾽ αὐτῆς τοὺς πολιτικοὺς
φεύγων θορύβους ἐξῆλθεν τῆς πόλεως καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ προάστειον
Ῥουφίνου τοῦ κατὰ Δημόστρατον. ἡ δὲ πατρικία Ἰουλιάνα ἡ Οὐαλεν-
τινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐγγόνη καὶ Ἀναστασία ἡ τοῦ πατρικίου Πομ-
πηίου ὁμόζυγος ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῶι ὄρει τῶν Ἐλαιῶν τοῖς
μοναχικοῖς κατορθώμασιν διαλάμπουσα ἐξήρχοντο πρὸς αὐτὸν πυκνό-
τερον ἔνθα κατέμενεν, προσκυνοῦσαι αὐτῶι καὶ τῆς θείας αὐτοῦ
διδασκαλίας ἀπολαύουσαι. ἦσαν γὰρ λίαν πιστόταται καὶ τῆι ὀρθο-
δοξίαι καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς διαπρέπουσαι.

Μεθ᾽ ἡμέρας δὲ ὀλίγας πάλιν μεταπεμφθεὶς εἰσῆλθεν πρὸς τὸν ΝΔ 54
βασιλέα καὶ λόγου κινηθέντος περὶ τῆς ἁγίας πόλεως παρεκάλει
λέγων· πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων πολιτεία τῆι ὑμετέραι εὐχαριστεῖ
γαληνότητι ἐλευθερωθεῖσα ἤδη πρὸ δεκατριῶν τούτων χρόνων τῆς
ἀδικωτάτης τοῦ χρυσαργύρου συντελείας. καὶ νῦν δυσωποῦμεν ὑμᾶς
κουφίσαι τὴν ἐπιτεθεῖσαν περισσοπρακτίαν τῆι τε ἁγίαι Ἀναστάσει
καὶ τοῖς τῆς ἁγίας πόλεως κτήτορσιν ἐκ τῶν ἀπόρων καὶ δυσπράκτων
προσώπων. τίς δὲ ἡ αἰτία γέγονεν τῆς τοιαύτης περισσοπρακτίας,
ἐρῶ. οἱ κατὰ καιρὸν τρακτευταὶ καὶ βίνδικες τῶν κατὰ Παλαιστίνην
δημοσίων ἑκατὸν χρυσίου λίτρας ἐξ ἀπόρων προσώπων καὶ | δυσπράκ- p. 304
των ἀνυσθῆναι μὴ δυναμένας εἰσπραττόμενοι ἠναγκάσθησαν ἐπιρρῖψαι
τὴν τούτων εἴσπραξιν τοῖς κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα συντελεσταῖς κατ᾽
ἀναλογίαν τῆς ἑκάστου δυνάμεως. τῶν τοίνυν ἑκατὸν τοῦ χρυσίου
λιτρῶν καθ᾽ ὃν εἴρηται τρόπον διανεμηθεισῶν περισσοπρακτίαι
ἀπεγράφησαν ἥ τε ἁγία Ἀνάστασις καὶ οἱ λοιποὶ σεβάσμιοι τόποι
καὶ οἱ κτήτορες. ταύτην τὴν περισσοπρακτίαν παρακαλοῦμεν κου-
φισθῆναι. ὁ δὲ βασιλεὺς τῆι παρακλήσει εἴξας αἰδεσθεὶς τοῦ πρεσ-

OLVW(G)

1 ΝΓ OW | εἰσ O 2 ἀριάδνην LVW | αὐτὴν παρεκάλει αὐτὴν W 4 καλόγηρε λέγεισ L 6 φεύων L 7/8 ἰουαλεντινιανοῦ W 8 ἐκγόνη V 13 διαπρέπουσαι fehlt O 14 ΝΔ O ΝΓ V | ἦλθεν WG 18 συντελείασ, am Rand συνεισφορᾶσ W 19 τεθεῖσαν O | περισσοπραξίαν O | τῇ τε τῇ L 21 γέγονεν fehlt O 24 ἐπιρίψαι VGW, corr. W 25 τὰ fehlt LVG | κατ᾽] κατὰ τὴν O 26 τοῦ fehlt LV 27 λυτρῶν V | διανεμηθέντων O | περισσοπρακταῖα O τῇ περισσοπρακτία W^corr 29 οἱ κτήτορεσ OLW: κτήτορεσ G οἰκήτορεσ V | ταύτην O: ταύτην τοίνυν LV ταύτην οὖν WG

βύτου τὴν ἁγιότητα μετεπέμψατο τὸν ἔπαρχον τῶν πραιτωρίων Ζωτικὸν καὶ ἐκέλευσεν κουφισθῆναι τὴν εἰρημένην περισσοπρακτίαν ἐκ τοῦ κατὰ Παλαιστίνην σκρινίου καὶ ταύτην τὴν συγχώρησιν τῆι ἁγίαι πόλει φιλοτιμήσασθαι. τούτων οὕτως δοξάντων Μαρῖνός τις ἀδικώτατος καὶ κατὰ συγχώρησιν θεοῦ τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων κρατῶν καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῶι ἄγων καὶ φέρων τὴν τοῦ βασιλέως εὐρίπιστον γνώμην γνοὺς τὰ τῶι βασιλεῖ περὶ τῆς συγχωρήσεως δόξαντα παραυτίκα εἰσελθὼν οὐ συνεχώρησεν τὴν περὶ τῆς τοιαύτης συγχωρήσεως διάταξιν προελθεῖν, Νεστοριανοὺς τοὺς κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν ἀποκαλῶν καὶ Ἰουδαίους καὶ τῶν βασιλικῶν δωρεῶν ἀναξίους. τότε ὁ ἐν ἁγίοις Σάβας πλησθεὶς ὡς ἀληθῶς πνεύματος ἁγίου εἶπεν πρὸς Μαρῖνον· παῦσαι διασκεδάζων τὴν ἀγαθὴν τοῦ βασιλέως βουλήν· παῦσαι τοῦ κατὰ τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλη|σιῶν p. 8[illegible] *πολέμου· παῦσαι τῆς τοσαύτης φιλοχρηματίας καὶ πονηρίας καὶ ἀσφάλισαι σεαυτόν. εἰ δὲ ἐμοῦ παρακούσηις, οὐ μετὰ πολὺν χρόνον πανέχθιστα κακὰ σεαυτῶι μὲν προξενήσεις, τῶι δὲ κράτει αὐτοῦ οὐ μικρὸν ἐπαγάγηις κίνδυνον καὶ τῆι πόλει πάσηι. καὶ πάντων μὲν γυμνωθήσηι ἐν καιροῦ ῥοπῆι, ὁ δὲ οἶκός σου πυρίκαυστος γενήσεται. ταῦτα ὁ ἅγιος γέρων ἐπὶ τοῦ βασιλέως πρὸς Μαρῖνον εἰρηκὼς μετὰ συνέσεως καὶ ἁπλουστάτης ἕξεως παρεκάλει ἐπὶ Παλαιστίνην ἀπολυθῆναι. καὶ λαβὼν ἀπὸ χειρὸς τοῦ βασιλέως ἄλλα χίλια νομίσματα καὶ συνταξάμενος κατέπλευσεν ἐπὶ Παλαιστίνην περὶ τὸν Μάιον μῆνα τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος. καὶ οὕτως ἐκωλύθη ἐπὶ Ἀναστασίου ἡ ἐκ τῶν ἀπόρων περισσοπρακτία συγχωρηθῆναι πλὴν ὅτι μέρος μὲν αὐτῆς συνεχωρήθη ἐπὶ τοῦ εὐσεβῶς βασιλεύσαντος Ἰουστίνου ἀναφορᾶς γενομένης ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων, τοῦ δὲ ὑπολοίπου αὐτῆς τελεία συγχώρησις*

22. 23 ind. V = 1. Sept. 511—31. Aug. 512

OLVW(G)

3 *κατὰ παλαιστίνην* OLV: *παλαιστίνησ* W *τῆσ παλαιστίνησ* G | *ταύτησ* O 4 *ΝΔ* LV 5 *ἐκ συγχωρήσεωσ* LVWG 6 *αὐτῶι* fehlt O 7 *εὐρύπιστον* L 8 *δόξαντα* OWG: *θεσπισθέντα* LV 8/9 *παραυτίκα—συγχωρήσεωσ* fehlt LV 11 *ὡσ ἀληθῶσ* fehlt O 12 *Μαρῖνον* OLV: *αὐτὸν* WG | *διασχεδάζων* O 13/14 *τοῦ*[1]*—παῦσαι* fehlt WG 15 *παρακούσεισ* VW[corr] 16 *πανέχθιστα* WG: *ἔκχθιστα* O *κατενεχθείσ. τὰ* LV | *κακὰ σεαυτῶ μὲν* [*μὲν σεαυτῶ* LV] *προξενήσεισ* [*προξενήσησ* LG] LVWG: *σεαυτῶ προξενήσεισ κακὰ* O 17 *ἐπαγάγεισ* OLVW 18 *ἐν μιᾶ* W 22 *συνταξάμενοσ αὐτῶ* O 24 *συνχωρηθῆναι* W 25 *μὲν* fehlt O 26 *γεναμένησ* L

γέγονεν ἐπὶ τῆς παρούσης θεοφυλάκτου βασιλείας Ἰουστινιανοῦ διὰ τῆς τοῦ πάπα Εὐσεβίου μεσιτείας. καὶ τοῦτο μὲν ὕστερον· ἡ δὲ πρὸς Μαρῖνον ῥηθεῖσα τοῦ θείου πρεσβύτου προφητεία οὐ διήμαρτεν. ὀλίγων γὰρ μηνῶν διελθόντων γέγονεν τῆι τοῦ δήμου στάσει ὁ οἶκος Μαρίνου πυρίκαυστος καὶ τὰ προλεχθέντα πάντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐπληρώθη. | ταῦτα δ' ἐμοὶ διηγήσατο ἡ ἀμμᾶς Ἀναστασία ἡ ἐν τῶι p. 306 ὄρει τῶν Ἐλαιῶν τὸ μοναχικὸν σεμνύνουσα σχῆμα καὶ τοῖς θείοις χαρίσμασιν διαλάμπουσα παρὰ Πομπηίου τοῦ ἑαυτῆς μὲν ὁμοζύγου, τοῦ δὲ βασιλέως ἀνεψιοῦ ἀκούσασα.

Ὁ τοίνυν πατὴρ ἡμῶν Σάβας πολλὴν μὲν χρυσίου ποσότητα ἀπέ- NE 55 στειλεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου εἰς Μουταλάσκην τὴν ἰδίαν κώμην πρὸς τὸ κτισθῆναι τὸν γονικὸν αὐτοῦ οἶκον ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ὅπερ καὶ γέγονεν· Μάμαν δέ τινα ἀρχιμανδρίτην τῶν περὶ Ἐλευθερόπολιν ἀποσχιστῶν μοναχῶν τὸν μετὰ Σευήρου τινὸς ἐξάρχου τῶν Ἀκεφάλων ἀνελθόντα ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ πολλῆς παρρησίας παρὰ τῶι βασιλεῖ μετασχόντα καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν Σευῆρον πικρῶς διενεχθέντα κατενέγκας μεθ' ἑαυτοῦ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας εἰς Ἱεροσόλυμα παρεκάλει ἀποστῆναι τῆς τῶν Ἀκεφάλων ἑτεροδοξίας καὶ τῆι καθολικῆι κοινωνῆσαι ἐκκλησίαι. καὶ πολλαῖς τοιαύταις χρησάμενος προτροπαῖς προσαγαγὼν αὐτὸν τῶι πατριάρχηι Ἡλίαι δέξασθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ κοινωνῆσαι τῆι καθολικῆι ἐκκλησίαι παρεσκεύασεν Εὐτυχῆ καὶ Διόσκορον ἀναθεματίσαντα καὶ πολλοὺς εἰς τοῦτο καθοδηγήσαντα διὰ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματος. ὅπερ | οὐ μικρῶς τὸν βασιλέα p. 307 Ἀναστάσιον κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἡλία διετάραξεν. διένειμεν δὲ ὁ θεῖος πρεσβύτης τὸ κατενεχθὲν μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου χρυσίον τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις, τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντων ἐν τῶι Βυζαντίωι μαθητῶν αὐτοῦ σφόδρα λυπηθέντων διὰ τὴν τοῦ χρυσίου

4ff. am 6. Nov. 512, vgl. Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 247f.

OLVW(G)

1 ὑπὸ WG 4 γέγονεν ἐν L 5 πάντα fehlt W 6 ἀμμὰ V | ἡ² om. O 7 σχῆμα σεμνύνουσα WG 8/9 παρὰ—ἀκούσασα fehlt O 10 NE OLVW 12 ἁγίων μαρτύρων VWG 13 τινα LVWG: τὸν O 14 ἀποσχισάντωνO | τὸν W: τῶν OLV τοῦ G | σεβήρου O 17 σεβῆρον O σευῆρον ὕστερον WG 21 καλχιδόνι OWG καλχηδόνι Wcorr 22 παρεσκεύασεν αὐτὸν O | τὸν εὐτυχῆ VWG 25 ἐτάραξεν O 26 ὅσιοσ O | μετ' αὐτοῦ fehlt LV 28 αὐτοῦ fehlt O

διανομὴν ἔλεγεν αὐτοῖς· ἡμεῖς μὲν σωματικῶς ἐκοπιάσαμεν, οὗτοι δὲ πνευματικῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἠγωνίζοντο καὶ διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν διέσωσεν ἡμᾶς ὁ θεός. τοῦτο δέ, ὡς οἶμαι, πεποίηκεν τῶι τοῦ Δαυὶδ ἑπόμενος ὑποδείγματι, ὃς ἰσομοιρίαν ἀπένειμεν τοῖς τε ἐν πολέμωι κοπιάσασιν καὶ τοῖς τὸ στρατόπεδον διαφυλάξασιν.

Ἀλλὰ καλεῖ με λοιπὸν ὁ καιρὸς τοῖς ἰδικοῖς τοῦ θείου πρεσβύτου Ν̅ς̅ *κατορθώμασίν τε καὶ ἀγωνίσμασιν τοὺς γενικοὺς περὶ πίστεως ἀγῶνας αὐτοῦ τε καὶ τῶν σὺν αὐτῶι κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην διαπρεψάντων ἁγίων πατέρων ἐπισυνάψαι. Φλαβιανοῦ τοίνυν καὶ Ἡλία τῶν πατριαρχῶν ἐν Σιδόνι, ὡς εἴρηται, γεγονότων καὶ γράμμασιν κολακευτικοῖς καὶ οἰκονομικοῖς πρὸς τὸν βασιλέα χρησαμένων καὶ τὴν ἐν Σιδόνι κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως συναθροιζομένην σύνοδον διαλυσάντων καὶ εἰς τοὺς οἰκείους θρόνους ἐπανελθόντων ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Σωτήριχον καὶ Φιλόξενον εἰς ὀργὴν ἄσχετον ἐκίνησαν τὸν βασιλέα ὡς ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν πατριαρχῶν πανουργίας καὶ προσποιήσεως. καὶ λαβόντες ἣν | ἤθελον ἐξουσίαν καὶ χρυσίον ἱκανὸν τῶι* p. 3 *Ἀντιοχείας δήμωι διαδώσαντες καὶ πολυτρόπως θλίψαντες τὸν Φλαβιανὸν καὶ τρόπον τινὰ ἀποπνίξαντες καὶ καταναγκάσαντες τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθεματίσαι οὕτως αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεώσαντες ὑπερορίαι κατεδίκασαν. καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ περιχαρὴς γεγονὼς Σευῆρον τὸν τῶν Ἀκεφάλων ἔξαρχον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν. ὅστις Σευῆρος τῆς πατριαρχίας δραξάμενος πολλὰ μὲν δεινὰ τοῖς μὴ κοινωνοῦσιν αὐτῶι ἐπεδείκνυτο, ἀποστέλλει δὲ τὰ ἑαυτοῦ συνοδικὰ τῶι ἀρχιεπισκόπωι Ἡλίαι καὶ μὴ δεχθεὶς κινεῖ εἰς ὀργὴν τὸν βασιλέα. καὶ πάλιν ἀποστέλλει τὰ αὐτὰ συνοδικὰ εἰς Ἱεροσόλυμα τῶι Μαίωι μηνὶ τῆς ἕκτης ἰνδικτιόνος μετά τινων κληρικῶν καὶ δυνάμεως βασιλικῆς. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἀνελθὼν ἐν τῆι ἁγίαι πόλει μετὰ τῶν ἄλλων τῆς*

3 I Reg 30, 22—24 — 26 ind. VI = 1. Sept. 512—31. Aug. 513

OLVW(G)

2 *ἠγονίσαντο* O 6 Ν̅ς̅ OLVW 8 *σὺν* fehlt O 10. 12 *σιδῶνι* OWG 11 *τε καὶ*[1] LVW | *τὸν* fehlt V | *χρησάμενοι* L | *τὴν* fehlt O 12 *τῆσ*] *τῆσ αὐτῆσ* O | *συναθροιζομένην* fehlt O 15 *τῆσ* fehlt O | *τὲ καὶ* L 16 *καὶ*[2] fehlt O 17 *διαδόσαντεσ* LVW *διαδόντεσ* OW[corr] 18 *καὶ καταναγκάσαντεσ* fehlt O 19 *καλχηδόνι* WG *καλχιδῶνι* O 20 *ὑπερόριον* LV 21 *γενόμενοσ* WG 22 *τὴν πατριαρχίαν* WG 23 *μὲν* fehlt O | *ἀποστείλασ* O 25 *αὐτὰ* LVWG: *ἑαυτοῦ* O 26 *Μαίωι μηνὶ*] *μακαρίτη ἰωάννη* O 27 *ἐν ἁγίοισ* fehlt VW *μέγασ* G

ἐρήμου ἡγουμένων τοὺς μὲν ἐλθόντας μετὰ τῶν συνοδικῶν Σευήρου τῆς ἁγίας ἀπεδίωξαν πόλεως, τὸ δὲ πλῆθος τῶν μοναχῶν πάντοθεν ἐπισυνάξαντες ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κρανίου μετὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἔκραζον λέγοντες· ἀνάθεμα Σευήρωι καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῶι, παρόντων ἔτι καὶ ἀκουόντων τῶν τε μαγιστριανῶν καὶ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων. οὗτος γὰρ ὁ Σευῆρος ἀλαζονείαι δεινῆι κρατηθεὶς καὶ βασιλικῆι | δυναστείαι p. 309 ἐπερειδόμενος τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μυρίοις καθυπέβαλεν ἀναθέμασιν καὶ τὴν Εὐτυχοῦς ἑτεροδοξίαν κρατῦναι φιλονικῶν μίαν τοῦ δεσπότου Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μετὰ τὴν ἐκ παρθένου σάρκωσίν τε καὶ ἐνανθρώπησιν ἐκήρυττεν φύσιν φθαρτήν. καὶ φιλοτάραχος ὢν πολλὰς καινοτομίας ἀνεπλάσατο κατὰ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων τε καὶ θεσμῶν. τὴν γὰρ ἀσεβεστάτην τε καὶ ληιστρικωτάτην ἐν Ἐφέσωι δευτέραν σύνοδον ἀποδέχεται καὶ ὁμοίαν εἶναι λέγει ταύτην τῆι πρότερον ἐν τῆι αὐτῆι Ἐφέσωι συναθροισθείσηι καὶ ἴσους ἐν διδασκάλοις ἀποφαίνεται Κύριλλόν τε τὸν μέγαν καὶ θεοφόρον τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχιεπίσκοπον καὶ Διόσκορον τὸν εἰς κοινωνίαν δεξάμενον Εὐτυχὴν τὸν αἱρετικὸν ὡς ὁμόφρονα καὶ τὸν ἁγιώτατον καὶ ὀρθοδοξότατον Φλαβιανὸν τὸν τῆς βασιλίδος πόλεως ἀρχιεπίσκοπον καθελόντα καὶ κατακτείναντα. καὶ οὕτως τῆι ἀσεβείαι προκόπτων ὁ αὐτὸς Σευῆρος ἠκόνησεν εἰς βλασφημίαν θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν καὶ διεῖλεν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις τὴν ἐν τριάδι μίαν καὶ ἀδιαίρετον θεότητα. λέγων γὰρ καὶ διαβεβαιούμενος εἶναι τὴν ὑπόστασιν φύσιν καὶ τὴν φύσιν ὑπόστασιν καὶ μηδεμίαν διαφορὰν ἐν τούτοις γινώσκων τοῖς ὀνόμασιν τὴν ἁγίαν καὶ προσκυνητὴν ὁμοούσιον τριάδα τῶν θείων ὑποστάσεων τριάδα φύσεων καὶ θεοτήτων καὶ θεῶν | λέγειν p. 310 τετόλμηκεν. τὸν τοιοῦτον τοίνυν ψυχοφθόρον καὶ λυμεῶνα ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἠνάγκαζεν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι· τοῦ δὲ μὴ θέλοντος μηδὲ ὅλως τοῦτο πρᾶξαι ὑπερζέσας τῶι

OLVW(G)

2 ἀπεδίοξεν L ἐδίωξεν O 6 πεμφθέντων VG 7 δεινῆ LVWG: τινὶ O 8 καλχηδόνι G καλχιδόνι OW | καθ' ὑπέβαλλεν WG, corr. W 9 φιλονεικῶν VWG 10 δεσπότου ἡμῶν WG 11 ἐκήρυσσεν V 12 ὀρθοδόξων O 13 τε fehlt O | τε² fehlt LV 15 ταύτην λέγει O | συνελθούσῃ LV fehlt WG 16 μέγαν καὶ fehlt LVWG 18 εὐτυχῆ WG 19 ὀρθόδοξον O 20 κατακτείναντα OLV: κατακρίναντα WG 21 θεοῦ fehlt L 22 διεῖλεν ἐν VWG 23 τὴν ὑπόστασιν εἶναι L 25 καὶ ὁμοούσιον OW 26 θεῶν] θῡ O 27 τοίνυν καὶ [ἀσεβῆ καὶ G] WG | καὶ fehlt WG 28 ἠνάγκασεν O 28/29 δέξασθαι O 29 μὴ—πρᾶξαι O: μηδ' ὅλωσ τοῦτο πρᾶξαι [μηδ' ὅλωσ πράξασθαι L] καταδεξαμένου LVWG

θυμῶι ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ὀλυμπόν τινα Καισαρέα τὸ δουκάτον ἔχοντα Παλαιστίνης συναποστείλας αὐτῶι τὴν ἀπὸ Σιδόνος γραφεῖσαν οἰκονομικὴν ἐπιστολὴν καθομολογοῦσαν μὴ προσίεσθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον πρὸς τὸ πᾶσιν τρόποις τὸν Ἡλίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεῶσαι. ὅστις Ὄλυμπος μετὰ δυνάμεως βασιλικῆς παραγενόμενος καὶ πολλοῖς τρόποις καὶ μηχανήμασιν χρησάμενος καὶ τὴν εἰρημένην ἐπιστολὴν ἐμφανίσας Ἡλίαν μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσεν καὶ εἰς τὸν Αἰλᾶν περιώρισεν, Ἰωάννην δὲ τὸν Μαρκιανοῦ υἱὸν συνθέμενον τόν τε Σευῆρον κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων πεποίηκεν τῆι πρώτηι τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀρχῆι τῆς δεκάτης ἰνδικτιόνος. γνοὺς δὲ ὁ ἡγιασμένος Σάβας καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐρήμου πατέρες ταῦτα συνθέμενον τὸν Ἰωάννην συναχθέντες διεμαρτύραντο αὐτὸν Σευῆρον εἰς κοινωνίαν μὴ δέξασθαι, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προκινδυνεύειν ἔχοντα πάντας συμμαχοῦντας. καὶ οὕτως ὁ Ἰωάννης ὅσα ὑπέσχετο τῶι δουκὶ | ποιεῖν, παρέβη τοὺς πατέρας ὑφορώμενος· Ἀναστάσιος p. 31 *δὲ ὁ βασιλεὺς γνοὺς τὸν Ἰωάννην τὰς συνθήκας ἠθετηκότα καὶ απομανεὶς τοῦ Ὀλύμπου ἐκποδὼν γεγονότος ἀποστέλλει Ἀναστάσιον τὸν Παμφίλου τὸ δουκάτον ἔχοντα Παλαιστίνης ἐπὶ τὸ παρασκευάσαι τὸν Ἰωάννην Σευῆρον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι ἢ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτὸν ἐξεῶσαι· ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα αἰφνιδιάζει τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ βάλλει αὐτὸν εἰς τὴν δημοσίαν φυλακήν. πάντες δὲ οἱ τῆς ἁγίας πόλεως οἰκήτορες ἐπεχάρησαν διὰ τὸ γενέσθαι αὐτὸν ἐπίβουλον καὶ προδότην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἡλία. Ζαχαρίας δέ τις τὴν Καισαρέων ἀρχὴν διέπων λαθραίως εἰς τὴν φρουρὰν εἰσελθὼν συμβουλεύει τῶι Ἰωάννηι λέγων· εἰ θέλεις*

10. 11 ind. X begann am 1. Sept. 516

OLVW(G)

1 *ὀλύμπιον τινὰ* OW *τίνα ὀλύμπιον* G **2** *αὐτῶι* fehlt O | *σιδῶνοσ* OWG **3** *ὁμολογοῦσαν* LV **4** *καλχιδόνι* OG **5** *ὀλύμπιοσ* OW^corr | *παραγενάμενοσ* OWG **8** *τὸν*¹ fehlt WG | *ἀιλᾶ* WG *ναυίλαν* L **9** *καλχηδόνοσ* G *καλχιδόνοσ* O **11** *ἐνδεκάτησ* O | *ὅ τε* WG **13** *αὐτῶ* O fehlt G **14** *ὑπὲρ* fehlt WG | *καλχηδόνι* W^corr G *καλχιδόνι* OW **15** *οὖτοσ* O | *ὅσα μὲν* L *ὦσ* O **16** *ὑφορούμενοσ* L **18** *ὀλυμπίου* OW^corr **19** *παμφύλου* L **20** *εἰσδέξασθαι* WG **20/21** *καλχιδόνοσ* O *καλχιδῶνοσ* G **21** *αὐτὸν* fehlt WG **22** *ἀφνιδιάζει* O **23** *τὴν* fehlt O | *κτήτορεσ* O **23/24** *ἐχάρησαν* O **24** *αὐτοῖσ* LV **25** *τισ ἦν* LV *τὴν τῆσ* O | *διέπων ἀρχὴν* WG | *λάθρα* O **26** *συνελθὼν* W

καλῶς πρᾶξαι καὶ τῆς ἐπισκοπῆς μὴ στερηθῆναι, μηδείς σε πείσηι Σευῆρον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι, ἀλλὰ δόξον συντίθεσθαι τῶι δουκὶ καὶ λέγειν ὡς ὅτι καὶ ἐνταῦθα μὲν τὰ προτεινόμενα ποιεῖν οὐκ ἀναβάλλομαι, ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσίν τινες κατὰ ἀνάγκην καὶ βίαν πεπραχέναι με, ἀπολυθῶ ἐντεῦθεν καὶ μετὰ δύο ἡμέρας κυριακῆς οὔσης πράξω προθύμως τὰ παρ' ὑμῶν κελευόμενα. καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις πιστωθεὶς ὁ δοὺξ ἀποκαθίστησιν αὐτὸν τῆι ἐκκλησίαι. ὁ οὖν ἀρχιεπίσκοπος ἀπολυθεὶς διὰ τῆς νυκτὸς ἅπαν τὸ μοναχικὸν εἰς τὴν ἁγίαν μετεπέμψατο | πόλιν, τοῦτο πάντοθεν ἐπισυνάξας· ὡς δὲ τινὲς ἀριθμήσαντες p. 312 τὸ πλῆθος ἀπήγγειλαν, ὅτι εἶχεν τὸ ἄθροισμα δέκα χιλιάδας μοναχῶν. καὶ ἐπειδὴ πᾶσα ἐκκλησία τὸν τοσοῦτον οὐκ ἐχώρει λαόν, ἔδοξεν συνελθεῖν ἅπαντας εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἱκανὸν ὄντα εἰς ὑποδοχὴν πλήθους, ἅμα δὲ καὶ ὑπαντῆσαι βουλόμενοι Ὑπατίωι τῶι ἀνεψιῶι τοῦ βασιλέως τότε ἐκ τῆς Βιταλιανοῦ ἀπολυθέντι αἰχμαλωσίας καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα εὐχῆς ἕνεκεν ἐλθόντι. συνελθόντες οὖν ἅπαντες οἵ τε μοναχοὶ καὶ οἱ πολῖται ἐν τῶι μνημονευθέντι σεβασμίωι οἴκωι, συνῆλθεν ὅ τε Ἀναστάσιος ὁ δοὺξ καὶ Ζαχαρίας ὁ ὑπατικός· παραγενομένου δὲ τοῦ Ὑπατίου καὶ μετὰ τοῦ πλήθους εἰς τὸν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου εἰσεληλυθότος οἶκον, προσδοκῶντος τοῦ δουκὸς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως γενέσθαι, ἀνέρχεται ἐπὶ ἄμβωνος ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Θεοδόσιον καὶ Σάβαν τοὺς τῶν μοναχῶν κορυφαίους καὶ ἡγεμόνας καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας ἔκραζεν λέγων· τοὺς αἱρετικοὺς ἀναθεμάτισον καὶ τὴν σύνοδον βεβαίωσον. ἀμελλητὶ οὖν οἱ τρεῖς ἐκ συμφώνου ἀναθεματίζουσιν Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα καὶ Σευῆρον καὶ Σωτήριχον

13ff. Hypatius war schon 514 von Vitalian geschlagen und gefangen genommen; der Friede, bei dem er losgekauft wurde, muß noch in demselben Jahr geschlossen sein; vgl. Abhandlg. der Bayer. Ges. d. Wiss. N. F. 10 p. 250. Er hat also einige Zeit gewartet, bis er die wohl aus Anlaß seiner Gefangenschaft gelobte Pilgerfahrt nach Jerusalem unternahm.

OLVW(G)

1 σε πείση [πείσει W] OWG: πείση [πείσει L] σε LV **2** συνθέσθαι LVWG **4** τινὲσ ὅτι LV **11** ἡ ἐκκλησία OW^corr | οὐκ ἐχώρει τὸν τοσοῦτον O **12** πάντασ O ἅπαντασ τῇ κυριακῇ LV ἅπαντασ κατὰ τὴν κυριακὴν WG **14** βηταλιανοῦ LV βαταλινοῦ O **16** τε fehlt WG **18** ὕπατοσ L | δὲ OWG: δὲ καὶ LV | ὑπατικοῦ O **19** οἶκον εἰσεληλυθότοσ LV οἶκον [ναὸν W] εἰσελθόντοσ WG **20** προσδοκοῦντοσ OLG | γενήσεσθαι V **21** ἐπίσκοποσ O **23** ἔκραζεν ἐπὶ—ὥρασ O **24** ἀμέλει τὶ [τί V] OV ἀμελητὶ WG

τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ πάντα τὸν μὴ δεχόμενον τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος. καὶ τῶν τριῶν ταῦτα κηρυξάντων | καὶ κατελθόντων p. 31 *ὑποστρέψας ὁ ἀββᾶς Θεοδόσιος ἀφίησιν τοιαύτην φωνὴν τῶι λαῶι λέγων· εἴ τις οὐ δέχεται τὰς τέσσαρας συνόδους ὡς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἔστω ἀνάθεμα. τούτων οὕτως γεγονότων ὁ μὲν δοὺξ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς Καισάρειαν· ὁ δὲ Ὑπάτιος ὅρκοις ἔπεισεν τοὺς πατέρας ὅτι ἦλθον ἐνταῦθα μὴ κοινωνήσας Σευήρωι, ἀλλ᾽ ἔσπευσα τῆς ὑμῶν ἀξιωθῆναι κοινωνίας, καὶ προσφέρει ἀνὰ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν τῆι τε ἁγίαι Ἀναστάσει καὶ τῶι ἁγίωι Κρανίωι καὶ τῶι τιμίωι Σταυρῶι καὶ δίδωσιν Θεοδοσίωι καὶ Σάβαι χρυσίου λίτρας ἑκατὸν πρὸς τὸ διανεῖμαι τοῖς κατὰ τὴν χώραν μοναχοῖς. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀναστάσιος γνοὺς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις* (57) *γεγονότα παρεσκευάζετο δυνάμει τόν τε ἀρχιεπίσκοπον Ἰωάννην καὶ Θεοδόσιον καὶ Σάβαν τοὺς τῶι ἀρχιεπισκόπωι εἰς τὸν ἄμβωνα συναναβάντας ὑπερορίαις καταδικάσαι.*

Καὶ τούτου ἐν Ἱεροσολύμοις γνωσθέντος οἱ τῶν μοναχῶν ταξιάρχαι NZ 5 *καὶ τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταὶ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας στρατηγοὶ καὶ πρόμαχοι Θεοδόσιός τε καὶ Σάβας συναθροίσαντες ἅπαν τὸ μοναχικὸν τῆς ἐρήμου καὶ μιᾶς γνώμης γεγονότες δέησιν ἤτοι διαμαρτυρίαν γράψαντες τῶι βασιλεῖ ἀποστέλλουσιν οὕτω περιέχουσαν*

Βασιλεῖ θεοφιλεστάτωι καὶ εὐσεβεστάτωι ἐκ θεοῦ αὐγούστωι καὶ αὐτοκράτορι Φλαβίωι | Ἀναστασίωι τῶι φιλοχρίστωι δέησις καὶ p. 31- *ἱκεσία παρὰ Θεοδοσίου καὶ Σάβα τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν ἁπάντων τῶν τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ τὸν Ἰορδάνην κατοικούντων. Ὁ παμβασιλεὺς τῶν ἁπάντων θεὸς καὶ δεσπότης Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπὶ πάντων μετ᾽ αὐτὸν βασιλείας τῶι θεοφιλεῖ ὑμῶν κατεπίστευσεν κράτει τὸ μέγα τῆς*

OLVW(G)

1 *πάντασ τοὺσ μὴ δεχομένουσ* O 2 *καλχηδόνοσ* W *καλχιδόνοσ* O *καλχηδώνοσ* G 3 *φωνὴν τοιαύτην* LVW 6 *μοναζόντων* O | *ἔφυγεν τὸ—μοναχῶν* WG | *φοβηθεὶσ* fehlt WG 7 *ὑπατικὸσ* V 7/8 *κοινωνῆσαι* L 9 *ἑκατὸν*] *ρ̄ τὸ διανῆμαι τοῖσ κατὰ τὴν χώραν* L 10 *ἁγίωι—τῶι* fehlt O 11 *διαδοῦναι* O 14/15 *τοὺσ—συναναβάντασ* fehlt O 15 *ταῖσ ὑπερωρίαισ* O 16 NZ LV 17 *τῆσ εὐσεβεῖσ* O 18 *τε* fehlt O | *ἅπαν* O: *πάντα* LVWG 21 *ἐκ—αὐγούστωι* fehlt L 21/22 *ἀγούστω αὐτοκράτορι* V 24 *τοῦ θεοῦ* fehlt WG | *πόλιν ιερουσαλὴμ* O 26 NZ OW 27 *υσ̄ τοῦ θῡ* WG | *ἐπὶ πάντων* fehlt O | *μετ᾽*] *ὑπ᾽* O 28 *ἡμῶν* W

εἰρήνης ἀγαθὸν διὰ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας πάσαις μὲν ταῖς ἁγιωτάταις αὐτοῦ ἐκκλησίαις, ἐξαιρέτως δὲ τῆι μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν Σιὼν βραβεῦσαι βουλόμενος, ἐν ἧι τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας φανερωθὲν καὶ τελειωθὲν μυστήριον ἀρχόμενον ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦ θείου καὶ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰς πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀνέτειλεν. τούτου τοῦ τιμίου καὶ ὑπερφυοῦς κατὰ Χριστὸν μυστηρίου διὰ τοῦ νικοποιοῦ καὶ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῆς ζωοποιοῦ Ἀναστάσεως, ἔτι μὴν καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ προσκυνουμένων τόπων τὴν ἀληθῆ καὶ ἀφαντασίαστον ὁμολογίαν καὶ πίστιν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων ἀποστόλων παραλαβόντες ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκήτορες ἄτρωτον καὶ ἀπαρεγχείρητον ἐν Χριστῶι διεφυλάξαμεν καὶ εἰς ἀεὶ θεοῦ χάριτι διαφυλάξομεν μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων | κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραινέσεις μήτε μὴν p. 315 περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμωι τῆς διδασκαλίας ἐν τῆι κυβείαι τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίαι τῶν ψυχοφθόροις καὶ ἀπατηλοῖς σοφίσμασιν ἐξαπατώντων τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἄδολον τῆς ὀρθῆς πίστεως νᾶμα τῆι ἑαυτῶν κακοδοξίαι συνταραττόντων. ἐν ταύτηι τῆι ἁγίαι καὶ ἀμωμήτωι πίστει τῆς φιλοχρίστου ὑμῶν βασιλείας θεοῦ χάριτι τεχθείσης καὶ τραφείσης καὶ πάσης σχεδὸν τῆς ὑφηλίου τὸ κράτος θεόθεν, καθὼς πιστεύομεν, δεξαμένης θαυμάζομεν πῶς ἐπὶ τῶν θεοφιλῶν καιρῶν τῆς ὑμετέρας βασιλείας τάραχος τοσοῦτος καὶ κλόνος κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλὴμ ἐπεχύθη, εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν ἐκταθείς, ὡς καὶ τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν Σιὼν καὶ τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἀνάστασιν, τὸ καταφύγιον καὶ φυγαδευτήριον πάντων τῶν ἀδικουμένων ἐκ παντὸς τοῦ κόσμου καὶ

5 Rom 10, 18 — 13 Phil 1, 28 — 15 Eph 4, 14 — 17 Rom 16, 18

OLVW(G)

1 *εὐσεβείασ* LVWG: *βασιλείασ* O **2** *Σιὼν* fehlt LVWG **8** *ἀναστάσεωσ* G: *ἀναστάσεωσ αὐτοῦ* O *αὐτοῦ ἀναστάσεωσ* LVW **11** *γῆσ ταύτησ* LVWG: *ταύτησ πόλεωσ* O **12** *διεφυλάξαμεν ἐν χ̅ω̅* O **12/13** *καὶ—διαφυλάξομεν* fehlt OW **15** *παντὶ ἀνέμω* OLV: *ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων* WG **15/16** *τῆ—ἀνθρώπων* OLV: *τῆ διδασκαλία τῶν π̅ρ̅ω̅ν̅ ἐν τῆ κυβία* W *τῆσ διδασκαλίασ τῶν ἀνθρώπων εν τη κυβία* G **19** *συμπατούντων* O **21** *τῆσ ὑφηλίου* [*ὑφηλίω* V] *σχεδὸν* LV **25** *ἐκταθέντων* W | *τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν* O | *σιὼν* WG: fehlt OLV **26/27** *καὶ φυγαδευτήριον* fehlt O

σωτηρίας ἐπιδεομένων, δημοσίαν ἀγορὰν καὶ κοινὸν τόπον γενέσθαι, τῆς εἰς τύπον καὶ τόπον θεοῦ προκαθημένης ἱερωσύνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν τελούντων λειτουργῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τὸν μονήρη βίον ἀναδεδεγμένων ἐν ὄψεσιν ἐθνικῶν Ἰουδαίων τε καὶ Σαμαρειτῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ἁγίας Σιὼν καὶ τῆς προσκυνητῆς Ἀναστάσεως φανερῶς μετὰ βίας ἐξωθουμένων καὶ εἰς βεβήλους καὶ ἀκαθάρτους τόπους διὰ μέσης τῆς πόλεως κατασυρομένων καί τινα πρὸς βλάβην τῆς πίστεως | ποιεῖν ἀναγκαζομένων, ὡς ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τοὺς εὐχῆς χάριν παραγινομένους τε καὶ παραγενομένους ἀντὶ ὠφελείας τε καὶ οἰκοδομῆς σκανδάλων πληρουμένους εἰς τὰς ἰδίας ἐπανιέναι πατρίδας. εἰ τοίνυν πίστεως ἕνεκεν ταῦτα πάντα κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλὴμ κινεῖται, τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ φωστῆρος πάσης τῆς οἰκουμένης, τῆς τὸν τοῦ εὐαγγελίου λόγον δεξαμένης, εἴπερ κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱονεὶ χερσὶν οἰκείαις καθ' ἑκάστην τὴν ἀλήθειαν ψηλαφῶντες οἱ ταύτης οἰκήτορες δι' αὐτῶν τῶν σεβασμίων τόπων, ἐν οἷς τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐπράχθη μυστήριον, πῶς οὖν μετὰ πεντακόσια καὶ περαιτέρω τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἔτη οἱ Ἱεροσολυμῖται πίστιν μανθάνομεν; ὅθεν ἀσφαλῶς ἔστιν γνῶναι ὅτι ἡ ἐπαγομένη δῆθεν νυνὶ τῆι προτέραι κατὰ Χριστὸν πίστει διόρθωσις οὐ τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀντιχρίστου καθέστηκεν διδαχὴ τοῦ τὴν ἕνωσιν καὶ εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ συγχέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πληρώσαντος. τούτων δὲ πάντων ἀρχηγὸς καὶ αὐτουργὸς καθέστηκεν ὁ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Ἀκέφαλος καὶ Ἀποσχίστης Σευῆρος ὁ τῆς Ἀντιοχέων πρόεδρος

14 Ies 2, 3 — 17/18 Tit 2, 13 — 18 πῶσ οὖν — p. 156, 14 πρόκεινται werden aus dem Schreiben angeführt von Theodoros in der Lobrede auf Theodosius p. 56, 23—59, 14 Usener mit den Ergänzungen von Krumbacher, Studien z. d. Legenden d. hl. Theodosios [Sitzungsber. d. Bayer. Akad. d. Wiss. 1892 p. 309f.]

OLVW(G)

3 αὐτὸν W | ἱερουργῶν V | τῶν τὸν] τῶν W τὸν G **6** καὶ μετα O **8** κατ' ἀναγκαζομένων ποιεῖν O **9** παραγιναμένουσ O | παραγινομένουσ—καὶ fehlt WG | γενομένουσ V | τε fehlt O **11** τοῦ θεοῦ fehlt WG **15** θυ̅ O **16** τὴν fehlt LV **18** ἥμων ιυ̅ χυ̅ O | οὖν gestrichen W **19** τοῦ χυ̅ O Theod.: χυ̅ LVWG **21/22** ἀληθῶσ Theod. **22** τοῦ χυ̅ G fehlt V **24** πληροῦν ἐθέλοντοσ Theod. **26** ὁ OG Theod.: fehlt LVW

ἐπ' ὀλέθρωι τῆς οἰκείας ψυχῆς καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας κατὰ θεοῦ συγχώρησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν προβληθεὶς καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας ἡμῶν ἀναθεματίσας τοὺς τὴν ἀποστολικὴν πίστιν τὴν ὁρισθεῖσαν καὶ | παραδοθεῖσαν ἡμῖν διὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν p. 317 *Νικαίαι συνελθόντων διὰ πάντων βεβαιώσαντας καὶ ἐν αὐτῆι πάντας φωτίζοντας. οὗπερ Ἀκεφάλου τὴν κοινωνίαν καὶ ἕνωσιν ἀποφεύγοντες καὶ παντελῶς ἀπαρνούμενοι δεόμεθα τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας κατελεῆσαι τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν Σιὼν τὴν ὑπερασπίζουσαν τοῦ θεοφιλοῦς ὑμῶν κράτους οὕτως ἀτίμως ὑβριζομένην καὶ πορθουμένην, καὶ θεσπίσαι καταξιώσατε ὥστε παντελῶς κωλυθῆναι τὸν ἐπικείμενον τῆι ἁγίαι τοῦ θεοῦ πόλει χειμῶνα. ζωῆς γὰρ καὶ θανάτου κειμένων ἐν τῶι περὶ πίστεως λόγωι ὁ θάνατος ἡμῖν ἐστιν προτιμότερος. τῶν γὰρ ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ματαίων ἀναθεμάτων καθ' οἷον δήποτε τρόπον ἢ λόγον οὐδ' ὅλως κοινωνοὶ γενησόμεθα τὴν ἀποστολικὴν σὺν θεῶι κατέχοντες πίστιν, ἐν ἧι ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἓν φρόνημα καὶ μίαν πίστιν ἔχοντες ἅπαντες σὺν θεῶι οἱ τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκήτορες τεσσαράς τε ἁγίας συνόδους εὐαγγελικῶι χαρακτῆρι τετιμημένας ὁμοδόξους ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ φρονήματι ἀσμένως δεξάμενοι τὰς κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους θείαι ἐπιπνοίαι συγκροτηθείσας πρὸς τὰς τῶν ὑποκειμένων αἱρέσεων πολυσχεδεῖς πλάνας, λέξεσι μόνον καὶ οὐ δυνάμει τὸ διάφορον ἐχούσας, ὥσπερ ἡ τῶν θεοχαράκτων εὐαγγελίων εἰκών τε καὶ δύναμις. | τούτων τῶν ἁγίων συνόδων προλάμπει καὶ ὑπέρκειται* p. 318

16 Rom 5, 2

OLVW(G)

1 *ὃσ ἐπ'* Theod. | *πολιτείασ*] *ὁμολογίασ* Theod. **2** *καὶ* fehlt Theod. **3** *ἀνεθεμάτισεν* Theod. | *πίστιν*] *χῦ πίστιν* WG **4** *διὰ τῶν*] *παρὰ τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτὼ* Theod. **4/5** *τῶν—Νικαίαι* fehlt Theod. **4** *π̅ρ̅ω̅ν̅ ἡμῶν* LV **5** *βεβαιώσαντεσ* G *βεβαιωσάντων* W **6** *φωτίζοντασ* O: *φωτίσαντασ* Theod. *φωτίσαντεσ* G *φωτιζόντων* W *φωτίζουσαν* LV | *ἀποφεύγοντεσ* OW Theod.: *ἀποφυγόντεσ* LVG **8** *τῶν ἐκκλησιῶν ἁπασῶν* LV *πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν* Theod. **12** *προκειμένων* Theod. | *ἡμῖν ἐστιν* O Theod.: *ἐστιν ἡμῖν* LV *ἡμῖν* WG **14** *αυτὴν* O **15** *γενόμεθα* L **15/16** *κατέχοντεσ—ἑστήκαμεν* fehlt W, am Rand hinzugefügt W[corr] **16** *καὶ* fehlt W **17** *ἔχοντεσ καὶ—πίστιν* WG **18** *ταύτησ γῆσ* WG Theod. **20** *τὰσ* OWG: *καὶ τὰσ* LV *αἵτινεσ* Theod. **21** *συγκροτηθεῖσαι* Theod. **22** *μόναισ* OWG **23** *ἔχουσιν* Theod. | *ἡ* fehlt WG | *ἡ εἰκών* G *εἰκόνασ* W[corr] **24** *δυνάμεισ* W *δ. ἀποδεχόμεθα* W[corr] | *ὑπέκειται* V

ὁ μνημονευθεὶς τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων χορὸς ὁ ἐν Νικαίαι κατὰ τοῦ ἀθεωτάτου Ἀρείου συνελθών, ὧι κατὰ πάντα ἐξηκολούθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ τρεῖς ἅγιαι σύνοδοι, τουτέστιν ἡ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα κατὰ τοῦ πνευματομάχου Μακεδονίου συνελθοῦσα καὶ ἡ ἐν Ἐφέσωι μετ᾽ ἐκείνους κατὰ τοῦ ἐπαράτου καὶ ἀνθρωπολάτρου Νεστορίου συναθροισθεῖσα, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μετ᾽ αὐτοὺς ἐν τῆι Χαλκηδονέων πόλει συνδραμοῦσα ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου ἀναθέματος καὶ ἐκβολῆι καὶ ἀναθεματισμῶι τοῦ ἀσεβοῦς Εὐτυχοῦς. διὰ τούτων τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων τὴν μονογενῆ καὶ ἀποστολικὴν πίστιν, καθὼς πολλάκις εἴρηται, δεξαμένων πάντων ἡμῶν τῶν τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκητόρων καὶ ἐν αὐτῆι σὺν θεῶι ἐστηριγμένων παντὶ τῶι μὴ οὕτως φρονοῦντι καὶ ταύταις πειθαρχοῦντι οὐδεὶς ἡμᾶς καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον ἑνῶσαι δυνήσεται, κἂν μύριοι θάνατοι πρόκεινται. πληροφορίας δὲ ἕνεκεν τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις προσθήσωμεν ὡς ἀνάθεμα ἔσται μετὰ πάσης αἱρέσεως ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Νεστόριος καὶ πᾶς ὁ τὰ ἐκείνου φρονῶν ἢ τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα | υἱοὺς δύο p. 8[illegible] ἐννοῶν ἢ ὁ τὴν θείαν τε καὶ ἀπερινόητον ἕνωσιν εἰς δύο φύσεις ἀνὰ μέρος μερίζων ἢ ὁ ταῖς τοιαύταις φρενοβλαβείαις καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον ἢ λόγον τιθέμενος· ἀνάθεμα δὲ σὺν αὐτῶι καὶ Εὐτυχεῖ τῶι τὴν θείαν οἰκονομίαν κατὰ φαντασίαν ἢ τροπὴν εἰσάγοντι τήν τε διαφορὰν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἐν τῆι ἀδιαιρέτωι καὶ ἀσυγχύτωι καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσει ἀναθεματίσαντι καὶ παντελῶς ἀρνησαμένωι σὺν αὐτῶι τε τῶι ἀσεβεῖ

16 Rom 9, 3

OLVW(G)

1 *ἁγίων* fehlt O | *πατέρων* fehlt VW Theod. 3 *ἅγιαι τρεῖσ* O 5 *μετ᾽ ἐκείνουσ*] *τὸ πρότερον* Theod. 6 *δὲ* fehlt LV | *αὐτὰσ* O 7 *καλχηδονέων* G *καλχιδονέων* O | *τοῦ*² fehlt O 10 *μονογενῆ*] *καθολικὴν* W^corr | *εἴρηται καὶ* LV 11 *ἡμῶν πάντων* G *ἡμῶν* O | *ταύτησ γῆσ* O Theod. 12 *αὐταῖσ* Theod. 13 *καθ᾽ οἴω—τρόπω* L 13/14 *δυνήσεται ἑνῶσαι* Theod. 14 *δυνήσηται* OG | *κἂν—πρόκεινται* fehlt V | *πληροφορήσασ* L 15 *προσθήσομεν* OW 17 *ἢ ὁ* LV 19 *ἢ* OWG: *καὶ ἀνάθεμα ἔστω* LV 20 *ὁ* fehlt WG | *φρενοβλαβαῖσ* L 21 *τιθέμενος*] *καθυπαγόμενοσ* W auf Rasur | *ἀνάθεμα* LV: *ἀναθεματίζομεν* OWG | *σὺν αὐτῷ* OWG: fehlt LV | *εὐτυχὴ* LVWG *εὐτυχέα* O | *τὸν* OVG 22 *εἰσάγοντα* G 23 *τῆσ* fehlt LV | *Ἰησοῦ* fehlt LV 24 *ἀληθινοῦ* fehlt LVWG 25 *ἀναθεματίσαντα* G

Νεστορίωι ἀναθεματισθέντι ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων ἁγίων πατέρων. ταύτην τὴν ἔγγραφον πληροφορίαν καὶ δέησιν δεξαμένη εὐμενῶς ἡ ὑμετέρα γαληνότης παρὰ τῆς πάντων ἡμῶν ταπεινότητος θεσπίσαι καταξιώσει λωφῆσαι λοιπὸν τὰ τολμώμενα ἐφ᾽ ἑκάστης κακὰ καὶ τὰς συνεχεῖς ἀκαταστασίας κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ ταύτης πόλεως καὶ τοῦ ὁσιωτάτου ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου διὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας ὀνόματι δῆθεν τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, πεπεισμένον τὸ ὑμέτερον κράτος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ὡς κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἢ λόγον τὴν πρὸς τοὺς εἰρημένους Ἀποσχιστὰς ἕνωσιν καταδεχόμεθα ἄνευ ἐνθέσμου καὶ κανονικῆς κρίσεως οὔτε μὴν καινοτομίαι τινὶ περὶ πίστεως καθ᾽ οἷον δήποτε λόγον συντιθέμεθα ἢ πρόσωπον τῶν Ἀκεφάλων ἐν οἵωι δήποτε καιρῶι κατὰ βίαν χειροτονούμενον καταδεξόμεθα. εἰ | δέ τι τοιοῦτον διὰ τὰς ἁμαρτίας p. 320 *ἡμῶν συμβαίη, πληροφοροῦμεν ἐνώπιον τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν ὡς τὰ αἵματα πάντων ἡμῶν προθύμως ἐκχέηται καὶ πάντες οἱ ἅγιοι τόποι πυρὶ ἀναλίσκονται πρὶν ἄν τι τοιοῦτον ἐν τῆι ἁγίαι τοῦ θεοῦ ταύτηι πόλει γένηται. τί γὰρ ὄφελος τῆς ψιλῆς τῶν ἁγίων τόπων προσηγορίας οὕτως αὐτῶν πορθουμένων καὶ ἀτιμαζομένων; ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν καὶ παύσει τὰ κατ᾽ αὐτῆς ἐπικείμενα σκάνδαλα νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ καύχημα τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν βασιλείας.*

7—22 angeführt von Theodoros a. a. O. p. 59, 16—60, 11 Usener mit den Ergänzungen von Krumbacher a. a. O. p. 310 — 19 Phil 4, 7

OLVW(G)

1 *μνημονευθέντι* V **1/2** *$\overline{\text{πρων}}$ ἡμῶν* LVWG **5** *ταύτησ* fehlt LG **6** *ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν* WG **7** *πεπεισμένον* LV Theod.: *πεπεισμένον τοίνυν* [*δὲ* WG] *ἔστω* OWG **9** *τὴν—εἰρημένουσ* LV Theod.: *τοὺσ προειρημένουσ* OWG **10** *ἕνωσιν* LV Theod.: *εἰσ ἕνωσιν* OWG | *καὶ* fehlt OG **11/12** *λόγον—δήποτε* fehlt G **11** *λόγον* LV Theod. (LV): *τρόπον* OW Theod. (PP¹) **12** *καιρὸν* G **13** *τοιούτω* V **13/14** *συμβῆ διὰ—ἡμῶν* Theod. **15** *γαληνότητα* Theod. **15/16** *προθύμωσ* LV Theod.: fehlt OWG **16** *ἐκχέηται* OW: *ἐκχέει τε* G *ἐκχεῖται* LV Theod. | *ἁλίσκονται* VW **17** *τι τοιοῦτον* OWG Theod.: *τοιοῦτό τι* LV | *ταύτη τοῦ $\overline{\text{θυ}}$* LV *τοῦ Χριστοῦ* Theod. | *γενήσεται* L | *τίσ* OWG, corr. W **18** *αὐτῶν ἐφ᾽ ἑκάστησ* Theod. **21** *αὐτὴν* OWG **22** *δόξαν—καὶ* fehlt Theod.

Τὰ ἴσα δὲ τῆς τοιαύτης δεήσεως ἀπέστειλαν οἱ πατέρες ἡμῶν Ἰωάννηι τῶι τηνικαῦτα ἐπισκόπωι χειροτονηθέντι Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος Τιμοθέου. ταύτην τοίνυν τὴν ἱκεσίαν δεξάμενος ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος καὶ συνεχόμενος ὑπὸ τῶν Βιταλιανοῦ βαρβαρικῶν ὀχλήσεων συνεβουλεύθη ἐν τῶι τέως ἡσυχάσαι ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὕτως τοῦ Ἱεροσολύμων θρόνου οὐκ ἐξεβλήθη ὁ Ἰωάννης. ἀλλ' ἐντεῦθεν ἤδη τέλος τοῖς γενικοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἀγῶσιν ἐπιθετέον καὶ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ περὶ μόνου τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα λόγου ἰτέον καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀξιομνημόνευτα ἰδικὰ κατορθώματα τῆι τοῦ θεοῦ χάριτι ἐξηγητέον.

| *Ὁ ἐπίγειος ἄγγελος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος Σάβας ὁ σοφὸς καὶ* NH
ἐπιστήμων διδάσκαλος, ὁ τῆς ὀρθοδοξίας συνήγορος καὶ τῆς κακοδοξίας κατήγορος, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος ἀναδειχθείς, ὁ τὰ θεῖα τάλαντα πολυπλασιάσας, ὁ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐνδυσάμενος εὐδοκίαι τε τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ συνεργείαι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμπνεύσει τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἔρημον πολίσας τῶι πλήθει τῶν μοναχῶν ἑπτὰ μοναστήρια περιβόητα καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐν αὐτῆι συνεστήσατο, ἅτινά ἐστιν ταῦτα· ἐν μὲν λαύραις ἡ Μεγίστη τε αὐτοῦ καὶ πασῶν τῶν ἐν Παλαιστίνηι λαυρῶν προκαθεζομένη καὶ ἡ μετ' αὐτὴν τῆι τάξει Νέα λαύρα καὶ ἡ Ἑπτάστομος καλουμένη, ἐν δὲ κοινοβίοις τὸ τοῦ Καστελλίου καὶ τοῦ Σπηλαίου καὶ τὰ ὀνομασθέντα τοῦ Σχολαρίου καὶ Ζάννου. οὐχ ἧττον δὲ ἀντελαμβάνετο καὶ τῶν

p. 5

1—3 Theophan. p. 162, 14 *οἱ μοναχοὶ τῆς ἐρήμου . . . τέσσαρας διαμαρτυρίας συντάξαντες δύο μὲν ἔπεμψαν τῶι βασιλεῖ, μίαν δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς χώρας καὶ μίαν τῶι ἐπισκόπωι Ἱεροσολύμων Ἰωάννηι.* Timotheos starb am 5. April 515, sein Nachfolger Iohannes wurde am 17. April ordiniert [Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 257] — **3—6** Vitalian war 515 derartig geschlagen, daß er für den Kaiser keine Gefahr mehr bedeutete. Die durch Theodor von Petra [p. 60 Usener] erhaltene Antwort des Kaisers hat Kyrill ignoriert — **15** Lc 24, 49

OLVW(G)

2 *ἰωάννησ* L **5** *κλήσεων* WG **6/7** *καὶ—Ἰωάννησ* fehlt WG **7** *τέλοσ* fehlt WG **9/10** *ἰτέον—χάριτι* fehlt G **9** *ἰτέον* LV: *ἐξηγητέον* OW **10** *ἰδικὰ* LV: *ἤδη* OW | *χῦ* LV **12** NH OLVW **13/14** *καὶ—κατήγοροσ* fehlt L **16** *θεοῦ καὶ* fehlt WG *θῦ* L **18/19** *ἐν αὐτῆι* fehlt OWG **19** *συστησάμενοσ* O **20** *προκαθεζομένη μονή* OW **21** *μετὰ ταύτην* LV | *καλουμένη ἑπτάστομοσ* O **22** *τὸ*] *τό τε* LV **23** *καὶ τὰ* O | *ζάνου* OW^corr | *δὲ* ausradiert W

ἀρχαίων δύο κοινοβίων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Θεοκτίστου. τούτων τῶν ἑπτὰ μοναστηρίων τὴν φροντίδα ποιούμενος καὶ τὴν πρόνοιαν πρόσοδον τὸ σύνολον περιποιήσασθαι οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ πίστει καὶ πεποιθήσει τῆι εἰς θεὸν ἐπερειδόμενος οὐδέποτε κατέπεσεν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς μερίμνης ἀθυμίαν καὶ μάλιστα ἐν τῶι τῆς λιμοῦ καιρῶι. ἅμα γὰρ τῶι ἐξορισθῆναι τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς τοῦ μὴ βρέξαι ἐπὶ τὴν γῆν ἐπὶ πέντε χρόνους καὶ πρὸς τῆι ἀβροχίαι καὶ ἀκρὶς πολλὴ γέγονεν σφόδρα καὶ | p. 322 βροῦχος οὗ οὐκ ἦν ἀριθμός, καὶ κατέληξεν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. τῶι δὲ δευτέρωι τῆς ἀκρίδος χρόνωι ἦλθεν ἑτέρα ἀκρὶς καὶ τὸν ἀέρα ἐκάλυψεν καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ κατέφαγεν καὶ γέγονεν ἰσχυρὰ λιμὸς καὶ θνῆσις, ὥστε τοὺς Ἱεροσολυμίτας λέγειν ὅτι διὰ τὴν γενομένην εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν ἁμαρτίαν ἐπῆλθεν τὰ κακὰ ταῦτα. τότε ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν ἑαυτοῦ μοναστηρίων παρήινει μηδέποτε μεριμνᾶν περὶ τῶν σαρκικῶν καὶ τὴν τοῦ κυρίου φωνὴν ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τὴν λέγουσαν· μὴ μεριμνήσητε λέγοντες τί φάγομεν ἢ τί πίομεν ἢ τί περιβαλόμεθα· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήιζετε τούτων ἁπάντων. πλὴν ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ὁ μὲν οὖν θεῖος οὗτος πρεσβύτης τοιαῦτα καὶ ἐφρόνει καὶ ἐδίδασκεν· ὁ δὲ θεὸς πᾶσαν χρείαν ἀφθόνως ἐχορήγει αὐτῶι, ὥστε λείπεσθαι μᾶλλον τοὺς ἐπὶ χρήμασιν καὶ προσόδοις πεποιθότας ἢ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ προνοούμενα μοναστήρια.

ἐν αὐτῶι τοίνυν τῶι τῆς λιμοῦ καιρῶι ἦλθεν ὁ τῆς Μεγίστης λαύρας (59) οἰκονόμος πρὸς αὐτὸν λέγων· οὐ δυνάμεθα, πάτερ, κροῦσμα ποιῆσαι τούτωι τῶι σαββάτωι ἢ τῆι κυριακῆι, ὅτι οὐδὲν ἔχομεν, ἀλλ᾽ οὔτε διάκλυσμα εἰς λόγον τῶν πατέρων συναγομένων. καὶ λέγει αὐτῶι ὁ γέρων· | ἐγὼ τὴν τοῦ θεοῦ λειτουργίαν οὐ κωλύω· εἰ δὲ τινὸς τῶν p. 323 ἀναγκαίων λείπεσθε, πέμψει ὁ κανονάρχης κειμήλιον ἢ ἱμάτιον διὰ τοῦ προσφοραρίου εἰς τὴν πόλιν καὶ τοῦτο πωλήσας τὸ λειπόμενον

1—4 516/517—520/521 — 8/9 Ps 104, 34 — 17 Mt 6, 31—33

OLVW(G)

1 ἡμῶν fehlt LV | τε καὶ LV **2/3** τὴν πρόνοιαν ποιούμενοσ καὶ φροντίδα L τὴν πρόνοιαν καὶ φροντίδα ποιούμενοσ V **3** ποιήσασθαι O **6** τῶι] τὸ L τοῦ OW **7** μὴ fehlt W **10** δευτέρα LV **13** γεναμένην LG **15** μὴ ποτε O | περὶ fehlt O **17** περιβαλλόμεθα W **18** ἡμῶν O **19** πρῶτον fehlt O **22** τοῖσ O **23** ὑπὸ τούτου LV **27** εἰσ λόγω W fehlt G **28** πρεσβύτησ LV | τι O

ἀγοράσει καὶ ἡμεῖς τὴν τοῦ θεοῦ λειτουργίαν πληρώσομεν. πλὴν πιστός ἐστιν ὁ λέγων μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς αὔριον. καὶ τῆι ἡμέραι τῆς παρασκευῆς ἔρχονταί τινες τῆς ἁγίας πόλεως προπινάριοι οἱ λεγόμενοι τοῦ Σωζᾶ παῖδες ἔχοντες βασταγὴν τριάκοντα ἀλόγων ἐπιφερόμενοι οἶνον καὶ ἄρτους καὶ σῖτον καὶ ἔλαιον καὶ μέλι καὶ τυρὸν καὶ πληροῦσιν τὸ οἰκονομεῖον παντοίων ἀγαθῶν καὶ ποιοῦσιν ἑορτὴν μεγάλην τοῖς πατράσιν. καὶ ὁ μὲν γέρων ὠνείδιζεν τὸν οἰκονόμον λέγων· τί λέγεις, κύρι ὁ οἰκονόμος; κωλύωμεν τὸ κροῦσμα, ὅτι οὐκ ἔχουσιν διάκλυσμα οἱ πατέρες; ὁ δὲ οἰκονόμος εἰς αἴσθησιν ἐλθὼν ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ συγχώρησιν λαβεῖν ἀξιῶν. καὶ ὁ γέρων εὐλογήσας αὐτὸν ἐνουθέτει λέγων· μηδέποτε διστάσηις, ἀλλὰ πίστει κραταιούμενος πᾶσαν τὴν μέριμνάν σου ἐπίρριπτε εἰς τὸν θέον, ὅτι αὐτῶι μέλει περὶ ἡμῶν.

Ἦλθόν ποτε οἱ ἐν τῶι Σπηλαίωι μένοντες πατέρες πρὸς τὸν ἅγιον γέροντα λέγοντες ὑπό τινων ποιμένων πάνυ ὀχλεῖσθαι πυκνῶς τὰς ἑαυτῶν ἀγέλας νεμόντων | ἐν τοῖς τοῦ μοναστηρίου τόποις καὶ ἀναιδῶς ἀναλώματα ἀπαιτούντων, ὥστε ἡμᾶς ἡσυχάζειν ἀπ' αὐτῶν μὴ συγχωρεῖσθαι. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ γέρων ἀπέστειλεν ἐπιτιμῶν καὶ παραγγέλλων αὐτοῖς μηκέτι ἐγγίζειν τῶι μοναστηρίωι. αὐτῶν δὲ παρακουσάντων ἄφνω οἱ μαζοὶ τῶν θρεμμάτων ἐπεσχέθησαν τοῦ μὴ φέρειν γάλα καὶ ἐκ τούτου τὰ ἀρτιγέννητα ἐρίφια καὶ ἀρνία τῆι λιμῶι διεφθείροντο. τότε οἱ αἰπόλοι εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες καὶ λογισάμενοι ὅτι ἡ παρακοὴ τὸν ἐν τοῖς ἀλόγοις θάνατον κατειργάσατο, δρομαῖοι ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα καὶ προσπεσόντες συνέθεντο αὐτῶι μηκέτι προσεγγίζειν τινὶ τῶν αὐτοῦ μοναστηρίων. ὁ δὲ γέρων τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν δεξάμενος ἐποίησεν εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ εὐλογήσας ἀπέλυσεν αὐτούς. αὐτοὶ δὲ ἀπελθόντες εὗρον τὸ γάλα ἀνεμποδίστως ἐκφερόμενον καὶ διερωτήσαντες καὶ γνόντες ὅτι κατὰ τὴν

2 Mt 6, 34 — 12/13 I Petr 5, 7

OLVW(G)

1 ὑμεῖσ O | πληρώσωμεν LVG πληρώσατε O 2 μεριμνᾶν O 3 ἀπὸ τῆσ[2] LV 4 οἱ fehlt VWG 5 οἶνον πολὺν LV 8 κωλύομεν OVW 10/11 καὶ ὁ OLV: ὁ δὲ WG 11 νυστάξησ W νυστάξεισ G 12 πρὸσ OWG 14 ΝΘ OLVW | τότε O 15 ποιμένων—ὀχλεῖσθαι O: πάνυ ὀχλεῖσθαι ποιμένων LV ἐνοχλεῖσθαι ποιμένων [ποιμένων ἐνοχλεῖσθαι G] πάνυ WG 17 ὑπ' VG 21 καὶ[2]—τῆι fehlt G | τε καὶ LV | τῶ W[corr] 22 εἰσ] συνελθόντεσ καὶ εἰσ O 23 ἡ παρακοὴ αὐτῶν O 25 προσεγγίσαι LV 27 ηὗρον O

ὥραν καθ' ἣν ὁ γέρων ποιήσας εὐχὴν εὐλόγησεν, ῥέειν καὶ φέρεσθαι
ἤρξατο τὸ γάλα, θαυμάσαντες ἐδόξασαν τὸν θεόν.

Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας τῶι ὀγδοηκοστῶι τῆς αὐτοῦ Ξ 60
ἡλικίας χρόνωι περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς τῆς ἑνδεκάτης ἰνδικτιόνος
ἀπῆλθεν εἰς Ἀιλᾶ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν ἐκ θεοῦ οἰκονο-
μίας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Στέφανον τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου
Εὐθυμίου καὶ Εὐθάλιον τὸν ἡγούμενον τῶν ἐν Ἱεριχῶι μοναστηρίων
αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Ἡλία. | οὕστινας μετὰ χαρᾶς δεξάμενος ὁ μακα- p. 325
ρίτης Ἡλίας ἐκράτησεν παρ' ἑαυτῶι ἡμέρας τινάς· ἐν αἷς ἡμέραις
ἀπὸ μὲν τῆς τῶν λυχνικῶν ἀπολύσεως ἕως πάλιν ὥρας ἐνάτης τῆι
ἑξῆς οὐκ ἐφαίνετο αὐτοῖς, περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ἐξήρχετο καὶ ἐκοινώνει
μετ' αὐτῶν καὶ ἐγεύετο καὶ μετὰ τὸ λυχνικὸν ἀνεχώρει. οὕτως τοίνυν
αὐτοῦ διάγοντος συνέβη αὐτὸν τῆι ἐνάτηι τοῦ Ἰουλίου μηνὸς μὴ
ἐξελθεῖν κατὰ τὸ εἰθισμένον, αὐτῶν δὲ ἐκδεχομένων καὶ μήτε κοινω-
νούντων μήτε τινὸς γευομένων ἐξελθὼν περὶ ὥραν ἕκτην τῆς νυκτὸς
λέγει· γεύσασθε ὑμεῖς· ἐγὼ γὰρ οὐ σχολάζω. τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις
Σάβα κρατήσαντος καὶ τρόπον τινὰ βιασαμένου αὐτὸν εἰπεῖν τί ἔχει,
σύνδακρυς γενόμενος λέγει· ταύτηι τῆι ὥραι ἐτελεύτησεν Ἀναστάσιος
ὁ βασιλεὺς καὶ δεῖ με πάντως ἀπελθεῖν μετὰ δεκάτην ἡμέραν καὶ
δικάσασθαι μετ' αὐτοῦ. καὶ διετάξατο περὶ τῶν ἑαυτοῦ μοναστη-
ρίων, ὥστε μετὰ τὴν τελευτὴν Εὐθαλίου Νέσταβον καὶ Ζαχαρίαν
τὴν ἡγεμονίαν διαδέξασθαι κατὰ καιροὺς ὥστε μὴ τολμῆσαί τινα
διαιρεῖν ἀπ' ἀλλήλων τὰ αὐτὰ μοναστήρια. ταῦτα διαταξάμενος καὶ
ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν ὀπτασίαν ποιήσας τῆι κοινωνίαι μόνηι καὶ τῶι
εὐκράτωι ἀρκούμενος μικρὸν ἠρρώστησεν. τῶν δὲ περὶ τὸν ἐν ἁγίοις
Σάβαν προσκαρτερούντων αὐτῶι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τῆι εἰκάδι τοῦ

3—5 80. Lebensjahr = 518; ind. XI = 1. Sept. 517—31. Aug. 518

OLVW(G)

1 *τὴν εὐχὴν* O | *ηὐλόγησεν* LG fehlt O | *φέρειν* LG **3** Ξ OV, Rand weggeschnitten L **5** *τὸν ἀιλὰν* V *τὸν ναιλᾶν* L | *θείασ* O **6** *τε τὸν* LV **8** *τοῦ—Ἡλία* fehlt WG | *οὖσ* L **8/9** *μακαρίτησ* fehlt WG **10** *μὲν* fehlt OWG | *πάλιν* fehlt OWG | *ἐννάτησ* OG fehlt L **10/11** *τῆι ἑξῆσ* fehlt OWG **11** *ἐννάτην* OG **12** *ἐγεύγετο* O *ἐγένετο* G **13** *ἐννάτη* OG **14** *ἠθισμένον* LVG **15** *ἕκτην ὥραν* LV **17** *εἶπεν* W | *ἔχεισ* W **18** *σύνδακρυσ δὲ γενόμενοσ* W fehlt L | *φησὶν πρὸσ αὐτόν* L **21** *τὴν* fehlt V **22** *κατὰ καιροὺσ*: *κατὰ καιροὺσ κρίνασ* Cotelier, zweifellos nach einer Hs., *κατακρίνασ* OLVWG | *ὡσ* L **25** *ἠρώστησεν* OW

Ἰουλίου μηνὸς κοινωνήσας | καὶ εὐξάμενος καὶ εἰπὼν τὸ ἀμὴν ἐν εἰρήνηι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν ζήσας τὸν ἅπαντα χρόνον ἔτη ὀγδοήκοντα ὀκτώ. ὁ δὲ μακαρίτης Σάβας τὴν ἡμέραν σημειωσάμενος καὶ ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα ἔγνω ὅτιπερ τῆι νυκτὶ τῆς δεκάτης τοῦ Ἰουλίου μηνὸς καθ᾽ ἣν ὁ μακάριος Ἡλίας τὴν ὀπτασίαν εἶδεν, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον ἐνειλουμένων καὶ τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον μονώτατον σχεδὸν καταβοσκομένων ἀδημονοῦντα αὐτὸν καὶ φεύγοντα ἀπὸ τόπων εἰς τόπους ἐν ἑνὶ τῶν κοιτωνίσκων κατέλαβεν ἡ ὀργὴ καὶ ῥίψασα ἀπέκτεινεν, ὥστε αἰφνίδιον εὑρεθῆναι νεκρόν. οὕτως δὲ τοῦ Ἀναστασίου τελευτήσαντος Ἰουστῖνος αὐτίκα τὴν βασιλείαν παραλαβὼν νόμοις ἐχρήσατο τοῖς κελεύουσιν τοὺς ὑπὸ Ἀναστασίου ἐξορισθέντας πάντας ἀνακληθῆναι καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον τοῖς ἱεροῖς ἐνταγῆναι διπτύχοις. τῶν δὲ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως κελεύσεων ἐλθόντων εἰς Ἱεροσόλυμα συνήχθη ἄπειρον πλῆθος μοναχῶν τε καὶ λαικῶν, συνέδραμεν δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Σάβας καὶ ἡ τῶν ἐπισκόπων σύνοδος καὶ ἑορτῆς γενομένης τῆι ἕκτηι τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐνεφανίσθησαν αἱ θεῖαι κελεύσεις καὶ ἐνετάγησαν αἱ τέσσαρες σύνοδοι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις.

Τότε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἰωάννης πείθει τὸν ἐν | ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Σάβαν διελθεῖν ἕως Καισαρείας καὶ Σκυθοπόλεως μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων πρὸς τὸ ἐμφανίσαι τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα καὶ τὰς τέσσαρας συνόδους τοῖς ἱεροῖς κατὰ πόλιν ἐντάξαι διπτύχοις. καταλαβόντες δὲ τὴν Καισαρέων, συνήντησεν αὐτοῖς ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Χουζιβίτης τὴν αὐτόθι τὸ τηνικαῦτα ἱεραρχίαν ἐγκεχειρισμένος. καὶ πληρώσαντες ἐκεῖσε τὰ ἐντεταλμένα ἦλθον εἰς Σκυθόπολιν καὶ ἐξῆλθον ἅπαντες οἱ πολῖται ἅμα τῶι ἁγιωτάτωι μητροπολίτηι Θεοδοσίωι εἰς συνάντησιν αὐτοῖς εἰς τὸ ἀποστολεῖον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ. καὶ εἰσελθόντες μετὰ ψαλμῶν,

2 Ps 4, 9

OLVW(G)

3 ὀκτώ fehlt WG 4 καὶ—ὅτιπερ fehlt L 5/6 τὴν ὀπτασίαν ἴδεν ἠλίασ V 7 μόνον OWG 8 τόπου εἰσ τόπον O 9 καταλαβοῦσα αὐτὸν O | καὶ fehlt O | ἀπέκτεινεν αὐτὸν WG 10 αὐτὸν νεκρόν O 13 καλχηδόνι WG καλχιδόνι O 13/18 τῶν δὲ—διπτύχοις fehlt G 16 γεναμένησ V 17 θεῖαι fehlt OW 18 σύνοδοι LV: ἅγιαι σύνοδοι OW 19 ΞΑ OLVW | ἰωάννησ ἱεροσολύμων WG 20/21 σκυθοπόλεωσ καὶ καισαρείασ V 22 τὰ γράμματα τοῦ βασιλέωσ L 24/25 αὐτόθι—τὴν O τὴν αὐτόθι—τὴν [ausradiert W] WG

γέγονεν ἡ σύναξις ἐν τῆι ἀρχαίαι ἐκκλησίαι καὶ ἐμφανίζεται τὸ θεῖον γράμμα καὶ ἐντάσσονται τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις αἱ τέσσαρες σύνοδοι. ἦν δέ τις ἐν Σκυθοπόλει σχολαστικὸς Ἰωάννης ὁ τοῦ ἐκσπελλευτοῦ, ἀνὴρ σοφὸς καὶ τὴν ψυχὴν πεφωτισμένος, ὅστις ἐλθὼν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Σάβαν ἐν τῶι ἐπισκοπείωι περὶ Σιλουανοῦ τοῦ Σαμαρείτου τὸν λόγον παρέτεινεν τὸ τηνικαῦτα παραδυναστεύοντος ἐν βασιλικοῖς ἀξιώμασιν καὶ τοῖς Χριστιανοῖς ἐπιβουλεύοντος, ἐξηγούμενος τὰς τούτου πονηρίας τε καὶ θεομαχίας. καὶ ἀκούσας ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθεὶς εἶπεν τῶι τε ἐπισκόπωι καὶ τοῖς παροῦσιν· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, | p. 328 *καὶ πληρωθήσεται εἰς Σιλουανὸν ὁ Δαυιτικὸς πεντηκοστὸς πρῶτος ψαλμὸς πρὸς τὸ αὐτὸν ἐν μέσηι τῆι πόλει πυρίκαυστον γενέσθαι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ Σιλουανοῦ προεφήτευσεν·*

ἔστιν δὲ αὐτόθι μοναστήριον τὸ ἐπίκλην Ἐνθεμανεὶθ ἐν τοῖς περὶ $\overline{ΞΒ}$ 62 *τὸν ἅγιον Ἰωάννην τόποις, ἐν ὧι ἀναχωρητής τις ὑπῆρχεν Ἰωάννης ὀνόματι, τὴν μὲν ψυχὴν πεφωτισμένος καὶ διορατικοῦ χαρίσματος ἀνάπλεως, ἀπὸ ὀμμάτων δὲ τῶι σώματι γεγονὼς ἔκ τε τῶν παννύχων ἀγρυπνιῶν καὶ τῶν πολλῶν δακρύων καὶ τοῦ βαθυτάτου γήρους, ὅντινά φασιν τὸν ἑκατοστὸν μὲν ὑπερβεβηκότα ἐνιαυτόν, ὀγδοήκοντα δὲ χρόνους εἰς αὐτὸ τὸ μοναστήριον διατελέσαντα, ἐξ ὧν πεντήκοντα ἔτη μεμενηκέναι ἀπρόϊτον. πρὸς τοῦτον ⟨ὁ⟩ ἐν ἁγίοις γέρων τὸν θεσπέσιον ἄνδρα ἀπερχόμενος καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως γενόμενος κατὰ τὴν λεγομένην ἁψῖδα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, γυνή τις αἱμορροοῦσα πολλοὺς χρόνους ποιήσασα ἐν τῆι ἀσθενείαι αὐτῆς καὶ εἰς τοσαύτην δυσωδίαν ἐλάσασα, ὥστε μηκέτι ὑποφέρειν τινὰ προσεγγίσαι αὐτῆι, ἔκειτο ἐν τῶι δυτικῶι ἐμβόλωι τῆς αὐτῆς πλατείας καὶ ἀκούσασα περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα καὶ τοῦτον παριόντα μετὰ ὄχλου*

11 Ps 51, 7

OLVW(G)

1 *ἀρχαία* O: *ἀρχαία ἁγίαι* LVW *ἁγία καὶ ἀρχαῖα* G **3/4** *ἐκσπελευτοῦ* O *ἐκσπηλευτοῦ* G *ἐκπηλευτοῦ* W **4** *σοφὸσ* LV *θαυμαστὸσ* O *ἀγαθὸσ* WG **10** *συμπαροῦσιν* O **14** $\overline{ΞΒ}$ OLVW | *τὸ ἐπίκλην* fehlt WG | *ἐνθεμανεὶθ* LV: *ἔνθεν ἀνῆλθεν* O fehlt WG **17** *τε* fehlt O **18** *γήρωσ* V **18/19** *ὃν* L **19** *φησιν* OLG **21/22** *ὁ—ἄνδρα*: *ἐν ἁγίοισ γέροντα τὸν θεσπέσιον* [*τοῦ θεσπεσίου* W] OWG *θεσπέσιον ἄνδρα* LV **22** *ἀπερχόμενοσ* OG: *ἀπερχομένου* W *ἐξερχομένου τοῦ ἐν ἁγίοισ σάβα* LV | *μέσησ τῆσ πόλεωσ* O: *μέσησ* [*τῆσ μέσησ* L] *διερχομένου τῆσ πόλεωσ καὶ* LV *μέσησ τῆσ πόλεωσ διερχόμενοσ καὶ* G *τῆσ μέσησ πόλεωσ διερχομένου καὶ* W | *γενόμενοσ* O: *γενομένου* LVWG **24** *ποιήσασα* OWG: *ἔχουσα* LV **25** *αὐτῆ αὔτη* V

θεασαμένη ἔκραξεν λέγουσα· ἐλέησόν με, δοῦλε τοῦ θεοῦ Σάβα, καὶ λύτρωσαί με ἐκ τῆς συνεχούσης με συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῖς κραυγαῖς εἴξας καὶ κατοικτειρήσας αὐτὴν | ἀπέρχεται πρὸς αὐτὴν εἰς τὸν ἔμ- p. 3[illegible] *βολον καὶ λέγει· τὶ παρασχεῖν σοι οὐκ ἔχω· ὃ δὲ ἔ χ ω , τ ο ῦ τ ό σ ο ι δ ί δ ω μ ι. τὴν χεῖρά μου ταύτην κιχρῶ σοι, ἐπίθες αὐτὴν ἐν ὧι πάσχεις τόπωι, καὶ πιστεύω τῶι θεῶι ὧι λατρεύω, ὅτι ἔχεις ὑγιασθῆναι. ἡ δὲ τῆς τοῦ ἁγίου χειρὸς ἐπιλαβομένη ἐπέθηκεν αὐτὴν τῶι κεκρυμμένωι τόπωι καὶ εὐθέως ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς καὶ ἰάθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα, ὡς οἶσθα, τίμιε πάτερ, μέχρι τῆς σήμερον ᾄδεται παρ' ἡμῖν.*

Ἀνήρ τις ἐν αὐτῆι τῆι μητροπόλει θυγατέρα ἔχων δαιμονιῶσαν ΞΓ [illegible] *καὶ πιστεύσας ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν γέροντα ἐν αὐτῶι τῶι Ἐνθεμανῆ μοναστηρίωι καὶ διηγήσατο αὐτῶι τὰς ἀνάγκας τὰς ἐπενεχθείσας αὐτῆι ὑπὸ τοῦ μιαρωτάτου δαίμονος. ὁ δὲ θαυματουργὸς πρεσβύτης συμπαθήσας αὐτῶι ᾐτήσατο ἔλαιον τοῦ πανσέπτου Σταυροῦ καὶ λαβὼν αὐτὴν καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς παρὰ μέρος ἐν τῶι κήπωι καὶ ἐκδυθῆναι αὐτὴν κελεύσας ἤλειψεν αὐτῆς ὅλον τὸ σῶμα ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν. καὶ εὐθέως ἐφυγαδεύθη τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπ' αὐτῆς καὶ ἰάθη τὸ κοράσιον ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. ὁ δὲ ἐμὸς πατὴρ Ἰωάννης καλούμενος αὐτόπτης καὶ ὑπηρέτης τοῦ θαύματος γέγονεν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας οὐκ ἀπέστη τοῦ ἁγίου γέροντος πάσας τὰς ἡμέρας τῆς αὐτόθι αὐτοῦ διατριβῆς. ἐν αἷς ἡμέραις ἐν | πρώτοις ὅ τε οἶκος ἡμῶν τῆς αὐτοῦ παρουσίας* p. 3[illegible] *ἠξιώθη καὶ ἡ ἐμὴ μήτηρ τῆς αὐτοῦ ἀπήλαυσεν εὐχῆς τε καὶ εὐλογίας. μὴ θαυμαζέτω δὲ ἡ ὑμετέρα ὁσιότης εἴ τινα ὧν ἀκριβῶς ἐπίστασθε, ὧν ἴσως τὴν γνῶσιν ἐμοὶ παρεδώκατε, ἐν τούτωι τῶι πρὸς ὑμᾶς ἐνέθηκα συντάγματι. πρὸς ἕνα γὰρ σκοπὸν ὁρῶν, τίμιε πάτερ, τῆς τῶν ἐντυγχανόντων ὠφελείας τοῦτο πεποίημαι.*

4. 5 Act 3, 6 — **8. 9** Lc 8, 44. Mt 9, 22 — **20** Lc 1, 2

OLVW(G)

1 *ἔκραζεν* O | *χῦ* OWG 4 *ὁ—ἔχω* fehlt OWG | *δέ σοι* OWG 5 *καὶ ἐπίθεσ* O 5/6 *τόπω πάσχεισ* O 7 *ταύτην* LV 9/10 *τοῦτο—ἡμῖν* fehlt G 10 *τῆσ σήμερον* OW: *καὶ τήμερον* LV | *ὑμῖν* LV, corr. V 11 ΞΓ VW, Rand abgeschnitten L | *ἣν θυγατέρα* OW | *δαιμονιῶσαν ἔχων* W 12/13 *αὐτὴν*] *αὐτὴν εἰσ τὸ μοναστήριον* G | *ἐν—μοναστηρίω* LV: *ἔνθα* [*εἰσ αὐτὸ ἔνθα* W] *ἣν τὸ μοναστήριον* OW 13/14 *τὰσ*[1]*—μιαρωτάτου* LV: *τὰ τοῦ* OWG 15 *αὐτῇ* LV 16 *ταύτησ πρᾶ* LV | *εἰσ τὸν κῆπον* WG *τοῦ κήπου* O 17 *αὐτὴν* fehlt O 18 *τε* fehlt V 19 *ἐξ* O 20—28 *ὁ δὲ—πεποίημαι* fehlt G 21 *τοῦ θαύματοσ* fehlt O 24 *ἀπέλαυσεν* W[corr] 27 *συγγράμματι* L

Ἐν δὲ τῶι ἐπανελθεῖν ἀπὸ Σκυθοπόλεως τὸν ἡγιασμένον Σάβαν ΞΔ 64 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἰς συνεστίασιν αὐτὸν προετρέψατο καλέσας καὶ ἄλλους τῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων καὶ Ἀντώνιον τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἐπίσκοπον ὄντα Ἀσκάλωνος. ὁ μέντοι ἡγιασμένος Σάβας καὶ τοῦτο ἐκέκτητο πρὸς τοῖς ἄλλοις χαρίσμασιν· καὶ γὰρ τοσοῦτον ἐγκρατὴς ὑπάρχων καὶ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ὅλας ἄσιτος διαμένων καὶ μηδ᾽ ὅλως ἀτονῶν κοπιῶν ἐν καύματι πολλάκις καὶ τῶι παντὶ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας χρόνωι τὰς ἑβδομάδας νηστεύειν δεδιδαγμένος, εἴποτε ἐφιλοξένει τινὰ ἢ καὶ εἰς ἀγάπην εὑρέθη, δεύτερον τῆς ἡμέρας ἐσθίων καὶ ὑπὲρ κόρον λαμβάνων οὐκ ἠδικεῖτο τὸν στόμαχον. τοῦτον οὖν πλησίον ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐδίδου ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἄρτους καὶ ἄλλα τινὰ τῶν εὑρεθέντων, Ἀντωνίου ὁμοίως τοῦ ἐπισκόπου Ἀσκάλωνος ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὄντος καὶ προτρεπομένου. ὁ δὲ θεῖος πρεσβύτης ἀπροσποιήτως τε καὶ ἁπλουστάτως πάντα τὰ διδόμενα | ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλάμβανεν. καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν p. 331 καὶ ἀρχιερέων εἰς τὸ μέσον αὐτὸν ἐχόντων καὶ ἀσχολουμένων εἰς τὸ προτρέψασθαι αὐτὸν ἔλεγεν αὐτοῖς, ἵνα καὶ τῆς αὐτολέκτου λέξεως αὐτοῦ μνημονεύσω· ἄφετε πατέρες· ἐγὼ ὅσον χρήιζω, μεταλαμβάνω. ὁ δὲ μέγας ἀββᾶς Θεοδόσιος τότε παρὼν χαριέντως εἶπεν· ὁ κύρις Σάβας πεινᾶι τοσοῦτον, ὅτι ἀμφότεροι ὑμεῖς οἱ μετὰ θεὸν τὴν Παλαιστίνην διατρέφοντες ἐν τῆι παρούσηι μάλιστα λιμῶι ἐναγώνιοι ἐγένεσθε ὑπουργῆσαι αὐτῶι φαγεῖν. καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπεκρίνατο λέγων· συγχωρήσατε, πατέρες, ὅτι ἡμεῖς μὲν πάντες οὔτε νηστείαν φέρομεν οὔτε κόρον, οὗτος δὲ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος τοῦ ἀποστολικοῦ μετασχὼν χαρίσματος οἶδεν καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδεν καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύηται καὶ χορτάζεσθαι καὶ

25 Phil 4, 12. 13

OLVW(G)

1 ΞΔ VLW Ξ O 3 τῶν fehlt O | ἡγουμένουσ O | ἡγουμένων τῆσ ἐρήμου WG 4 ὄντα ἐπίσκοπον O 5 τοσοῦτοσ L 6/7 διατελῶν WG 7 ἀτονῶν ἢ OWG 8 ἑαυτοῦ πολιτείασ LV: ἑαυτοῦ ἡλικίασ OW ἡλικίασ αὐτοῦ G | τὰσ ἑβδομάδασ LV: ἑβδομάδασ O ἑβδομάδα WG | νηστεύειν LV: νηστεύων ἦν δὲ O νηστεύων ἦν WG, nach ἦν fügt hinzu καὶ τοῦτο W^{corr} 9 καὶ fehlt WG | ηὑρέθη O 10 καὶ—λαμβάνων fehlt OWG | ἠδίκει OG, corr. O 14 ἁπλάστωσ WG 17 προτρέπεσθαι O 18 ἄφετε ἄφετε V 18/19 λαμβάνω V 20 τοσοῦτον πεινᾶ LV 21 τῶ παρόντι W^{corr} 23 ἀπεκρίθη O | ἅπαντεσ LV 24 αὐτὸσ WG 25 μετέχων LV | ταπεινοῦσθαι οἶδεν καὶ O: ταπεινοῦσθαι καὶ WG fehlt LV 26 περισσεύεσθαι WG

πεινᾶν καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι καὶ πάντα ἰσχύειν ἐν τῶι ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῶι.

Ἦν δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας μέτριος μὲν τῶι φρονήματι, πραῢς ΞΕ 65 *δὲ τοῖς τρόποις καὶ ἁπλούστατος τῶι ἤθει καὶ πλήρης πάσης πνευματικῆς φρονήσεώς τε καὶ διακρίσεως· ἀγάπην δὲ ἀνυπόκριτον ἔσωιζεν καὶ γνησιωτάτην πρὸς τὸν μνημονευθέντα μακαρίτην ἀββᾶν Θεοδόσιον, τὴν αὐτὴν δὲ γνησιότητα κἀκεῖνος πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν ἔσωιζεν Σάβαν. ἦσαν δὲ ἀληθῶς οἱ ἀμφότεροι υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας, ἄνθρωποι τοῦ θεοῦ καὶ πιστοὶ | θεράποντες, φωστῆρες ἐν* p. 332 *κόσμωι φαινόμενοι, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, στῦλοι ὄντες καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, ἄνδρες ἐπιθυμιῶν τῶν κρειττόνων ἀμφότεροι. οὗτοι ἅπαν τὸ μοναχικὸν ὡδήγουν πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἁγίοις Θεοδόσιος ἀρχηγὸς ἦν καὶ ἀρχιμανδρίτης παντὸς τοῦ ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβιακοῦ κανόνος, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ὁ δὲ ἡγιασμένος Σάβας ἄρχων ὑπῆρχεν καὶ νομοθέτης παντὸς τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου καὶ πάντων τῶν ἐν ταῖς κέλλαις ζῆν προηιρημένων. τούτους γὰρ αὐτοὺς ἀρχιμανδρίτας προεχειρίσατο κατὰ αἴτησιν παντὸς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ὁ ἐν ἁγίοις Σαλούστιος ὡς ἐρημίτας καὶ ἀκτήμονας καὶ τὰ θεῖα ἀκριβῶς ἠσκημένους καὶ τὴν μοναχικὴν ἀκρίβειαν κατορθώσαντας καὶ πολλοὺς πρὸς θεογνωσίαν ἄγοντας. καὶ ἦν αὐτοὺς θεάσασθαι παραβάλλοντας ἀλλήλοις καὶ τῆι τοῦ πνεύματος στοργῆι παρρησίαι προσδιαλεγομένους. ἐν οἷς διαλόγοις τὸν ἡγιασμένον Σάβαν πυκνότερον πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἀποφθέγγεσθαι Θεοδόσιον λόγον τοιοῦτον· κύρι ἀββᾶ, σὺ μὲν παιδίων ὑπάρχεις ἡγούμενος, ἐγὼ δὲ ἡγουμένων εἰμὶ ἡγούμενος· ἕκαστος γὰρ τῶν ὑπ' ἐμὲ αὐτεξούσιος ὢν τοῦ ἰδίου κελλίου ἡγούμενός ἐστιν. τὸν δὲ πρὸς*

8. 9 I Thess 5, 5 — 9. 10 Phil 2, 15. 16 — 10 I Tim 3, 15 — 11 Dan 9, 23

OLVW(G)

1 *περιττεύειν* WG | *ἰσχύει* V 3 ΞΕ OLVW | *πρᾶοσ* WG 4 *καὶ*[2] fehlt O 5/6 *καὶ γνησιωτάτην ἔσωζεν* LVWG 6 *ἀβᾶν* W 8 *οἱ* fehlt OWG 11 *ἐκκλησίασ* LG 13 *ἐν ἁγίοισ* OLV: *ἅγιοσ* WG | *καὶ ἀρχιμανδρίτησ ἦν* OWG 14 *ὑπὸ—πόλιν* fehlt L 16 *προαιρουμένων* LVG 17 *αὐτοὺσ*] *τοὺσ* L 18 *παντὸσ* fehlt O | *ἐν ἁγίοισ* fehlt WG | *σαλουστῖνοσ* O 20 *ἀγαγόντασ* O 21 *τούτουσ* LV | *ἀλλήλουσ* WG 22 *στοργῆι* fehlt WG | *διαλόγοισ* O: *διαλεγομένου* W *λέγεται* LVG 22/23 *τοῦ ἡγιασμένου σάβα* W 23/24 *θεοδόσιον ἀποφθέγγεσθαι* L *θεοδόσιον* G 24 *κυριαβᾶ* W 25 *ἡγουμένων* OWG: *ἡγούμενοσ* LV | *ἡγούμενοσ* OWG: *ἡγουμένων* LV

ταῦτα ἀποκρινόμενον· οὐ τραχύτερος ὁ λόγος οὗτος ἐμοὶ φανήσεται, ἀλλὰ καὶ λίαν ἡδύτατος· πάντα γὰρ οἴσει φιλία καὶ πάσχουσα καὶ ἀκούουσα. | καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· p. 333

ἤδη δὲ τοῦ τετάρτου χρόνου τῆς ἀβροχίας πληρουμένου οἱ ἐν τῶι ΞϚ 66 *Σπηλαίωι μαθηταὶ τοῦ ἡγιασμένου πατρὸς ἔρχονται εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν πρὸς αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον ἡμᾶς, πάτερ· μεῖναι γὰρ ἐν τῶι σῶι μοναστηρίωι οὐ δυνάμεθα ὕδωρ τὸ σύνολον μὴ ἔχοντες, καὶ τοῦ Μαίου μηνὸς πληρωθέντος ἀποκέκλεισται ὁ τοῦ ὄμβρου καιρός. ὁ δὲ ἅγιος τὰ μὲν ἐπιπλήξας, τὰ δὲ νουθετήσας μετ' εὐχαριστίας ὑπομένειν τὰ ἐπερχόμενα εἶπεν· πιστεύω τῶι θεῶι ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας γομοῦνται πάντα τὰ δοχεῖα ὑμῶν· ἀπελθόντες οὖν τοὺς ἀγωγοὺς φιλοκαλήσατε καὶ ἑτοιμάσθητε καὶ ὄψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ταχεῖαν αὐτοῦ ἐπίσκεψιν. καὶ τῆι τρίτηι ἡμέραι ὤφθη νέφος ἐπάνω τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου μόνου καὶ ἐγένετο ὄμβρος πολὺς καὶ ἐπληρώθη πάντα αὐτοῦ τὰ δοχεῖα κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ ἁγίου· ἐν τοῖς δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ Σπηλαίου μοναστηρίοις τῶι τε ἐξ ἀνατολῶν τοῦ Καστελλίου καὶ τῶι ἐκ δυσμῶν τοῦ Σχολαρίου ὡς ἀπὸ πέντε σχεδὸν σταδίων καὶ τῆι Μεγίστηι λαύραι οὔσηι πρὸς λίβα σταγὼν ὕδατος οὐ κατέβη. ὧντινων μοναστηρίων οἱ ἀρχηγοὶ λυπηθέντες ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα λέγοντες· τί τὸ ἀνόμημα ἡμῶν, τίμιε πάτερ, ὅτι οὕτως ἀπώσω ἡμᾶς τοῦ μὴ εὔξασθαι ὑπὲρ τῶν λοιπῶν σου μοναστηρίων; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἅγιος |· τοῖς χρῄζουσιν* p. 334 *ὁ θεὸς τὴν εὐλογίαν ἐξέπεμψεν, καὶ ὑμεῖς δὲ μὴ ἀθυμήσητε. οὐ μὴ γὰρ λείψει ὑμῖν ὕδωρ ἕως δώσει κύριος τὸν ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν.*

Τῶι πέμπτωι ἔτει τῆς λιμοῦ ἀρχομένωι τοσαύτη ἦν στένωσις ΞΖ 67 *ὑδάτων, ὥστε τοὺς πτωχοὺς τῆς ἁγίας πόλεως ὕδωρ ἐπαιτεῖν καὶ*

4. 8 Juni 520 — 25 Ende August 520

OLVW(G)

1 *ἀποκρινάμενον* LV | *ἐμοὶ οὗτοσ ὁ λόγοσ* LV **2** *καὶ*[1] fehlt O **3** *ἀκούουσα* V[corr] WG: *ἄκουσα* OLV **4** $\overline{ΞϚ}$ OLVW | *τῆσ ἀβροχίασ χρόνου* LV **11** *γεμίζονται* W | *πάντα* fehlt WG **12/13** *δωρεὰν τοῦ θ̅ῡ* LV: *δόξαν τοῦ θ̅ῡ καὶ δωρεὰν* [*τὴν δωρεὰν* W *τὴν δωρεὰν αὐτοῦ* G] OWG **13** *ἐπισκοπήν* LV **14** *αὐτοῦ* fehlt OV | *μόνον* OWG **15** *αὐτῶν* OG **16** *τῶ* LVW: *τοῦ* OG **17** *καὶ τοῦ* WG | *τῶ* LV: *τοῦ* OWG **18** *λίβαν* O **21** $\overline{περ}$ *τίμιε* OWG **23** *ἔπεμψεν* WG | *ἀθυμήσητε* V: *ἀθυμεῖτε* L *ῥαθυμήσητε* OWG **24** *ἕωσ οὗ* LV | *δώσῃ* OW | *τὸν* fehlt LV **25** $\overline{ΞΖ}$ OLVW | *τῆσ*] *τοῦ* W auf Rasur | *ἐρχομένω* LG *ἀρχομένου* W | *στένωσισ γέγονεν* O **26** *ὕδατοσ* O **25/26** *γέγονεν στένωσισ ὑδάτων* WG

τῆι δίψει διαφθείρεσθαι. ὑπὸ γὰρ τῆς πολυχρονίου ξηρότητός τε καὶ ἀνομβρίας τὸ ὕδωρ ἐξέλιπεν τοῦ τε Σιλωὰμ καὶ Λουκιλιάναις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ πηγαὶ Κολωνίας τε καὶ Νεφθοῦς ὠλιγώθησαν. ὁ τοίνυν ἀρχιεπίσκοπος τὴν τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν ὑφορώμενος περιήρχετο τοὺς ὑγροτέρους τόπους σκάπτων βοθύνους πολυχειρίαι χρώμενος ὕδωρ νομίζων εὑρίσκειν καὶ οὐχ εὕρισκεν. καὶ κατελθὼν εἰς τὸν τοῦ Σιλωὰμ χείμαρρον πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μεγίστης λαύρας διά τινος μηχανικοῦ καὶ πλήθους ἐργατῶν ἔσκαψεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ὀργυιάς. καὶ μὴ εὑρίσκων ὕδωρ ἐλυπεῖτο σφόδρα τῶν ἐγκαινίων ἐγγὺς ὄντων. καὶ συμβούλωι τῶι Σούμμωι χρησάμενος, ἀνδρὶ πολυπείρω καὶ διαφόρους πολιτικὰς ἀρχὰς διανύσαντι, ἠπόρει λέγων· τί ποιήσω, τοῦ Σεπτεμβρίου ἤδη εἰσεληλυθότος καὶ τῆς πόλεως ὕδωρ μὴ ἐχούσης; ὑπολαβὼν δὲ ὁ Σοῦμμος λέγει· ἤκουσταί μοι περὶ τοῦ ἀββᾶ Σάβα ὅτι πρὸ ὀλίγων τούτων ἡμερῶν ἑνὸς τῶν αὐτοῦ μοναστηρίων λείψαντος ὕδατος | p. βροχὴ κατηνέχθη σφοδροτάτη κύκλωι τοῦ λειπομένου μοναστηρίου μόνου καὶ πάντα αὐτοῦ ἐπλήρωσεν τὰ δοχεῖα αἰτηθέντος αὐτοῦ παρὰ τῶν οἰκούντων καὶ προσευξαμένου. ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος μεταστέλλεται ὡς ἐπ' ἄλλωι τινὶ τὸν μακάριον Σάβαν ἐν τῶι ἐπισκοπείωι καὶ λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν παρεκάλει δεηθῆναι τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ διαλλαγῆναι τῶι λαῶι αὐτοῦ καὶ ἐλεῆσαι διαφθειρομένην τὴν ἀνθρωπότητα τῆι τε λιμῶι καὶ τῆι δίψει, εἰπὼν καὶ τοῦτο· εἰ ἐγὼ ἥμαρτον, τί πρὸς τὸν φθειρόμενον λαόν; καὶ λέγει ὁ ἐν ἁγίοις Σάβας· ἐγὼ τίς εἰμι ἵνα ἰσχύσω ἀποστρέψαι ὀργὴν θεοῦ ἁμαρτωλὸς ὢν καὶ ἀσθενής; μάλιστα τῆς γραφῆς λεγούσης· ἐὰν κλείσηι τὸν οὐρανόν, τίς ἀνοίξει; καὶ πολλῶν λόγων παρακλητικῶν ὑπὸ

10 Die Enkaenien der Anastasiskirche wurden am 13. Sept. gefeiert — **25** Hi 12, 14

OLVW(G)

1 *δίψη* Wcorr | *πολυχρονίου*] *ὑποχρίου* O **2** *ἐξέλειπεν* OG | *λουκιλιάναισ* V: *λουκιλιανῶν* O *λουκιάναισ* L *λουκιανεσ* WG **3** *οὐ* LV: *ἔτι γε* OWG | *κολονίασ* OV *κωλονείασ* G **4** *τότε τοίνυν ὁ* WG **5** *πολυχερία* O **6** *ηὕρισκεν* OW, corr. W *εὕρισκον* L **7** *σπηλαίου*: *σπηλαίου καὶ τοῦ στύλου* OW *σπηλαίου καὶ* G *στύλου* LV **10** *ἐγγιζόντων* WG **11** *σούμω* OWG | *πολυπείρω καὶ* O: fehlt LVWG **12** *τὸ τί* LV **14** *σοῦμοσ* OGWcorr | *ἀβᾶ* W *ἁγίου* O **15** *ὕδατα* LV **17** *μόνον* WG *καὶ μόνον* O **20** *καθ' ἰδίαν* LV **22** *τῆι*[1] fehlt O *τῶ* WG | *τε* fehlt OWG | *τῆι*[2] fehlt O | *δίψη* OW **25** *τῆσ γραφῆσ μάλιστα* LV | *κλείσησ* WG **26** *ἀνοίξει αὐτόν* WG | *παρακλητικῶν* LV: fehlt OWG

τοῦ ἀρχιεπισκόπου λεχθέντων τέλος εἴξας ὁ θεοφόρος Σάβας εἶπεν· ἰδοὺ εἰς τὸ κελλίον κατέρχομαι καὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν τῆς σῆς μακαριότητος δέομαι τοῦ προσώπου τοῦ θεοῦ καὶ οἶδα ὅτι φιλάνθρωπός ἐστιν καὶ ἐλεήμων *καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ*. πλὴν τοῦτό σοι ἔστω τὸ σημεῖον· ἐὰν αἱ τρεῖς ἡμέραι παρέλθωσιν καὶ μὴ βρέξηι, γίνωσκε ὅτι οὐκ ἐπακήκοέν μου ὁ θεός. εὔξασθε οὖν καὶ ὑμεῖς, ἵνα σχῆι παρρησίαν ἡ δέησίς μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν τῆι τρίτηι τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ. τῆι δὲ ἐπαύριον καύματος σφοδροτάτου ὄντος τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν | p. 336 ἐν τῶι προλεχθέντι ὀρύγματι εἰργάζοντο καὶ περὶ ὀψίαν ἀφέντες ἅπαντα τὰ ἐργαλεῖα αὐτῶν πολλὰ ὄντα καὶ τοὺς κοφίνους ἀπῆλθον προσδοκῶντες ἕωθεν εἰς τὸ ἔργον ἀπαντῆσαι. καὶ περὶ ὥραν πρώτην τῆς νυκτὸς ἄνεμος νότος ἔπνευσεν καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ βροχὴ κατηνέχθη ῥαγδαία, ὥστε πρὸ τοῦ διαφαύματος γομωθῆναι τοὺς ἀγωγοὺς καὶ τοὺς χειμάρρους πάντοθεν φέρεσθαι. καὶ τῶν ὑδάτων ἐν τῶι τόπωι πληθυνθέντων τοῦ σκάμματος τὰ διὰ τοσούτου χρόνου καὶ κόπου καὶ ἀναλώματος ἀνελθόντα χώματα ἐν μιᾶι καιροῦ ῥοπῆι κατεσύρθησαν εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ ἐκάλυψαν τάς τε σκαλώσεις καὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τοὺς κοφίνους καὶ ἔμειναν κάτω ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑδάτων καὶ τῆς τοῦ θεοῦ ῥοπῆς ἰσώθη ὁ τοῦ σκάμματος τόπος καὶ ὡμαλίσθη τοσοῦτον, ὥστε μὴ γνωσθῆναι, ἐγομώθησαν δὲ τὰ δοχεῖα τῆς ἁγίας πόλεως καὶ ἐγένετο ἡ ἑορτὴ τῶν ἐγκαινίων μετ᾽ εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας.

4 Ps 144, 9

OLVW(G)

1 *ῥηθέντων* LV **3** *τῶ προσώπω* OWG **4** *ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων* WG **5** *ἔστω*] *ἐγὼ* V | *σημεῖον δίδω* V **9** *ὄντοσ σφοδροτάτου* LV **10** *εἰργάζοντο* [*εἰργάζετο* V] *ὀρύγματι* LV *ὠρύγματι εἰργάζετο* G | *ὀψίασ* OWG **11** *ἅπαντεσ* LV | *αὐτῶν* fehlt LV | *πάμπολλα* L *πάντα πολλὰ* V **14/15** *γομωθῆναι* L: *γομωσθῆναι* V *γεμισθῆναι* OW *γεμήσαι* G **16** *τοῦ ὀρύγματοσ* O fehlt G **17** *τοῦ τοσούτου* V | *πόνου* O | *ἀναλωμάτων* O **18** *καὶ ἐκάλυψαν* fehlt WG **19** *τάσ*] *αἵ* W | *οἱ κόφινοι* W **21** *ἰσώθη*] *ἐγένετο* W auf Rasur | *ὁ τόποσ τοῦ σκάμματοσ* WG **22** *γνωσθῆναι* LV: *γνωσθῆναι τὸν τόπον* OWG | *ἐγομώθησαν* W *ἐγωμώθησαν* V *ἐγομώσθησαν* L *ἐγεμίσθησαν* OGW[corr] **23/24** *μετὰ θυμηδίασ καὶ εὐφροσύνησ* L

Τῶι ὀγδοηκοστῶι ἕκτωι τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα ἡλικίας χρόνωι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης τὸν ἕβδομον ἐνιαυτὸν καὶ ἕβδομον μῆνα ἐν τῆι πατριαρχίαι πληρώσας καὶ τὸν μακαριώτατον Πέτρον Ἐλευθεροπολίτην ὄντα τῶι γένει διάδοχον τῆς ἱεραρχίας καταλιπὼν ἐτελεύτησεν μηνὶ Ἀπριλλίωι εἰκάδι τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος. τριῶν δὲ χρόνων διαγενομένων ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουστῖνος πρεσβύτης ὢν καὶ | ἀρρωστίαι σωματικῆι κατεχόμενος ψήφωι θεοῦ καὶ συναινέσει πάσης τῆς συγκλήτου βουλῆς Ἐπιφανίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιθέντος τὰς χεῖρας προβάλλεται εἰς τὸ βασιλεῦσαι Ἰουστινιανὸν τὸν θεοφύλακτον ἡμῶν βασιλέα ἀδελφιδοῦν ὄντα ἑαυτοῦ, πατρίκιον τυγχάνοντα καὶ ὕπατον καὶ στρατηγὸν καὶ τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων κραταιῶς ἀντεχόμενον. προάγεται τοίνυν αὐτόν, ὡς εἴρηται, βασιλέα μηνὶ Ἀπριλλίωι τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος ἐν τῆι ἁγίαι πέμπτηι. τεσσάρων δὲ μηνῶν διελθόντων κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ὁ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Ἰουστῖνος χρόνους ἐννέα ἐν τῆι βασιλείαι διατελέσας τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο. ἀλλ' ἐπὶ τὸν τοῦ πρεσβύτου βίον ἐπανιτέον. ὁ τρισμακάριος τοίνυν Πέτρος τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν θρόνου κρατήσας τὴν αὐτὴν τοῖς προλαβοῦσιν πατριάρχαις τῶι μακαρίτηι Σάβαι ἀπένειμεν τιμὴν καὶ πρὸς αὐτὸν πυκνότερον εἰς τὴν ἔρημον κατιέναι διὰ σπουδῆς εἶχεν. ὅστις πατριάρχης ἀδελφὴν ἐκέκτητο κατὰ σάρκα Ἡσυχίαν προσαγορευομένην καὶ ταῖς κατὰ θεὸν διαπρέπουσαν ἀρεταῖς· ἥστινος ἀρρωστίαι δεινοτάτηι περιπεσούσης καὶ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπογνωσθείσης ὁ ταύτης ἀδελφὸς συναλγήσας τὸν μακάριον Σάβαν μεταστειλάμενος παρεκάλει σκυλῆναι ἕως τοῦ

Margin: ΞΗ (beside line 1); p. [illegible] (beside line 7)

1. 5 86. Lebensjahr = 524; ind. II = 1. Sept. 523—31. Aug. 524 — 14 ind. V = 1. Sept. 526—31. Aug. 527, Gründonnerstag fiel 527 auf den 1. April — 15 nach der herrschenden Tradition am 1. August, vgl. Malal. p. 424, 17. Chron. Pasch. p. 617, 9 [durch den Wochentag, feria I, bestätigt]. Euagr. 4, 9

OLVW(G)

1 *ΞΗ* OLVW 5 *ἀπρηλίω* V | *εἰκάδι* fehlt WG 7 *συνέσει* V 8 *τῆσ* fehlt LV | *καὶ βουλῆσ* O fehlt G | *τοῦ* fehlt L 9/10 *βασιλεύειν* LVG 13 *ὡσ εἴρηται* fehlt O | *εἰσ βασιλέα* O fehlt G | *Ἀπριλλίωι*] *ἀπριλίω πέμπτη* LV 14 *ἐν—πέμπτηι* fehlt L 17 *τὸν—βίον* OWG: *τὴν περὶ* [fehlt V] *τοῦ πρεσβύτου διήγησιν* LV 18 *τῆσ—θρόνου* LV: *θρόνου ἱεροσολύμων* O *τῆσ ἱεροσολύμων ἐκκλησίασ θρόνου* WG 20 *ἀπένεμεν* VW 23 *ἧσ* L 23/24 *καὶ—ἀπογνωσθείσησ* fehlt WG

οἴκου αὐτῆς καὶ εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῆς ποιῆσαι. ὁ δὲ ἅγιος παρακούειν
μὴ γινώσκων ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὴν καὶ ἐν ἀπογνώσει οὔσης αὐτῆς
ποιήσας εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ | σφραγίσας αὐτὴν τρίτον τῶι σημείωι p. 338
τοῦ σταυροῦ ἀπεκατέστησεν ὑγιῆ. τοῦ δὲ θαύματος κατὰ πᾶσαν
τὴν ἁγίαν πόλιν διαφημισθέντος ἐδόξαζον ἅπαντες τὸν θεόν.

Τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης πατρικίας Ἰουλιάνας πολλὰς ἀγαθο- ΞΘ 69
εργίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ποιησάσης καὶ τέλει τοῦ βίου χρησα-
μένης οἱ ταύτης εὐνοῦχοι ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐν γνώσει ὄντες
τοῦ ἀββᾶ Σάβα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς
τὴν Μεγίστην λαύραν χρήματα ἱκανὰ ἐπιφερόμενοι καὶ παρεκά-
λουν τῆι ὑπ᾽ αὐτὸν συνοδίαι ἐναρίθμιοι γενέσθαι. ὁ δὲ πρεσβύτης
ἐκεκρίκει ἀγένειον ἢ εὐνοῦχον ἐν λαύραι μὴ δέξασθαι· πάνυ γὰρ
ἀπηρέσκετο ὄψιν γυναικείαν βλέπειν ἐν πᾶσιν τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν μοναστη-
ρίοις, ἐξαιρέτως δὲ εἰς οἱανδήποτε λαύραν. πλὴν ἐπειδὴ γνωστοὶ
ἦσαν, πᾶσιν τρόποις πληροφορήσας καὶ οἰκοδομήσας αὐτοὺς τῶι
μακαρίτηι παρέθετο Θεοδοσίωι. οἵτινες ἐπὶ χρόνον ὀλίγον μοναχικῶς
παιδευθέντες παρεκάλεσαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον δοῦναι αὐτοῖς τόπον
πρὸς τὸ ἰδιάσαι. ὁ μὲν οὖν ἀρχιεπίσκοπος μεταπεμψάμενος τινὰ
Ἀλέξανδρον ἡγούμενον τῶν περὶ τὴν Ἱεριχὼ μοναστηρίων τοῦ ἀρχιε-
πισκόπου Ἡλία Νέσταβον καὶ Ζαχαρίαν διαδεξάμενον παρεκάλει
αὐτὸν πρὸς ὀλίγας ἡμέρας δέξασθαι αὐτοὺς ἐν παροικίαι. ὁ δὲ Ἀλέξαν-
δρος | ἢ φιλαργυρίαι δουλωθεὶς ἢ κενοδοξίαι κρατηθεὶς τὰς τοῦ p. 339
ἀρχιεπισκόπου Ἡλία ἐντολὰς παραλογισάμενος καὶ τὸ ἴδιον καταπα-
τήσας συνειδὸς διεῖλεν τὰ μοναστήρια καὶ ἀπὸ τότε τὸ διαιρεθὲν
μοναστήριον τῶν εὐνούχων τὴν ἐπωνυμίαν ἐδέξατο.

Ἀρχομένου τοῦ ἐνενηκοστοῦ πρώτου τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ο 70
Σάβα ἡλικίας χρόνου ὁ ἐν ἁγίοις ἀββᾶς Θεοδόσιος τέλει τοῦ βίου
ἐχρήσατο μηνὶ Ἰαννουαρίωι ἑνδεκάτηι τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιόνος,
πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. Σωφρόνιος δὲ ἐν μοναχικοῖς

26 91. Lebensjahr = 529; ind. VII = 1. Sept. 528—31. Aug. 529 — **29** Gen 25, 8

OLVW(G)

1 ἅγιοσ γέρων LV **4** ἀποκατέστησεν W^corr **5** πάντεσ WG **6** ΞΘ OLVW **9** τῶ ἀβᾶ [μακαρίω G] WG **11** συναρίθμιοι LG ἐναριθμίουσ W^corr **13** πᾶσιν μὲν LV fehlt O **14** δὲ fehlt O | ἐπειδὴ fehlt O **16** οἷ L **17** τόπον OWG: τόπον ἐπιτήδειον [ἐπιτίδιον L] LV **18** οὖν fehlt LV **18/19** ἀλεξάνδρόν τινα LV **22** ἢ¹ OLV: τῇ WG | ἢ²—κρατηθεὶσ fehlt WG | καὶ τὰσ W^corr **26** Ο OLVW **27** ἀβᾶσ W fehlt G **29** δὲ ὁ LV

κατορθώμασιν αἰδέσιμος τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο. τῶι οὖν τετάρτωι μηνὶ τῆς τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου κοιμήσεως οἱ κατὰ Παλαιστίνην Σαμαρεῖται τὸ ἔθνος ἅπαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν στρατεύσαντες πολλὰ ἀθέμιτα διεπράξαντο, τὰς μὲν ἐμπιπτούσας ἐκκλησίας πραιδεύοντές τε καὶ πυρὶ παραδιδόντες, τοὺς δὲ ἐμπίπτοντας Χριστιανοὺς διαφόροις κολάσεσιν ἀφειδῶς ἀποκτείνοντες καὶ χωρία ὁλόκληρα τῶι πυρὶ παραδιδόντες ἐν τοῖς μάλιστα περὶ Νεάπολιν τόποις. ἔνθα τυραννήσαντες ἔστεψαν ἑαυτοῖς βασιλέα Ἰουλιανόν τινα σύνεθνον αὐτῶν. τότε δὴ τὸν μὲν ἐπίσκοπον Νεαπόλεως Μαμωνᾶν κατέσφαξαν, τινὰς δὲ συλλαβόμενοι πρεσβυτέρους καὶ τούτους κατακόψαντες ἀπετηγάνισαν μετὰ λειψάνων ἁγίων μαρτύρων. καὶ πολλὰ τοιαῦτα πεποιήκασιν, ὥστε τὰς βασιλικὰς καλουμένας ὁδοὺς ἀβάτους καὶ ἀδιοδεύτους τοῖς Χριστιανοῖς γενέσθαι. τούτων οὖν ἁπάντων εἰς ἀκοὰς ἐλθόντων τοῦ εὐσεβεστάτου | ἡμῶν βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐκελεύσθησαν Θεόδωρος καὶ Ἰωάννης οἱ ἐνδοξότατοι στρατὸν συναγεῖραι καὶ τῶν Σαμαρειτῶν καταστρατεῦσαι καὶ συμβολῆς γενομένης ἀνηιρέθη Ἰουλιανὸς καὶ πλῆθος πολὺ Σαμαρειτῶν σὺν αὐτῶι. τότε δὴ Σιλουανὸς ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ὡς ἐπὶ εἰρήνηι ἐν Σκυθοπόλει ἐλθὼν χωρὶς κελεύσεως βασιλικῆς ἁρπαγεὶς ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὸ μέσον ἐκαύθη τῆς πόλεως καὶ ἐπληρώθη ἡ περὶ αὐτοῦ πρὸς Ἰωάννην τὸν τοῦ ἐκσπελλευτοῦ ῥηθεῖσα ἐν τῶι ἐπισκοπείωι προφητεία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα. Ἀρσένιος δέ τις τοῦ καέντος Σιλουανοῦ υἱὸς ἰλλουστρίου ἀξίωμα ἔχων καὶ ἐν

1 Malal. p. 445, 19 τῶι Ἰουνίωι μηνὶ τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιόνος . . . πολλοὶ τόποι ἐνεπρήσθησαν ἐν Σκυθοπόλει ἐκ τῶν . . Σαμαρειτῶν: der Aufstand war seit dem Beginn im April gefährlicher geworden. Der *Lampadio et Oreste coss.* [530] datierte Bericht Chron. Pasch. p. 619, 14ff. behandelt nur das Ende, vgl. p. 619, 15 mit Malal. p. 447, 19

OLVW(G)

1 ἡγουμενίαν LVG 2 ἀβᾶ W 4 διὰ πράξαντεσ V 4/5 πραιδεύοντέσ VG: πρεδεύοντεσ L πρεδεύσαντεσ O πραιδεύσαντεσ W 5 τε fehlt LG | παραδόντεσ OW 5—7 τοὺσ δὲ—παραδιδόντεσ fehlt L 5 συμπίπτοντασ V 6 ἀποκτένοντεσ VWG 8 αὐτοῖσ WG 9 μαμωνᾶν O: μάμμωνα L πάμμωνα V fehlt WG | ἔσφαξαν WG 11 ἀπετηγάνισαν αὐτοὺσ WG | τοιαῦτα OWG: δεινᾶ τοιαῦτα L τοιαῦτα δεινὰ V 16 συναγεῖραι—σαμαρειτῶν LV: fehlt OWG | στρατεῦσαι OW στρατοπαιδεῦσαι G | συμβουλῆσ LG 18 ὁ—μνημονευθεὶσ fehlt LV 19 εἰσελθὼν LV 20 τὸ fehlt OW 21 τοῦ fehlt L | ἐκσπηλευτοῦ OWG 23 $\overline{υσ}$ OLV: $\overline{ανοσ}$ WG

Κωνσταντινουπόλει τὸ τηνικαῦτα διατρίβων καὶ πολλὴν οὐκ οἶδα ὅθεν πάροδον ἔχων παρά τε τῶι θεοφυλάκτωι ἡμῶν βασιλεῖ καὶ Θεοδώραι τῆι βασιλίσσηι παραδιδάξας τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν εἰς ὀργὴν κατὰ τῶν ἐν Παλαιστίνηι Χριστιανῶν κεκίνηκεν. τότε τοίνυν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις παρακαλεῖ τὸν πατέρα ἡμῶν Σάβαν ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως συγχώρησιν φιλοτιμήσασθαι δημοσίων πρώτης καὶ δευτέρας Παλαιστίνης διὰ τοὺς γεγονότας ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν φόνους τε καὶ ἀφανισμούς. καὶ εἴξας ταῖς τῶν ἀρχιερέων παρακλήσεσιν ὁ πρεσβύτης ἀνέρχεται | ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸν Ἀπρίλλιον p. 341 μῆνα τῆς ὀγδόης ἰνδικτιόνος.

Τοῦ δὲ πατριάρχου γράμματα τῶι βασιλεῖ προαποστείλαντος ŌA 71 (70) τὴν τοῦ θείου Σάβα παρουσίαν μηνύοντα ὁ θεοφύλακτος ἡμῶν βασιλεὺς περιχαρὴς γεγονὼς τοὺς βασιλικοὺς ἀπέστειλεν δρόμωνας εἰς συνάντησιν αὐτοῦ· μεθ' ὧν ἐξῆλθον οἱ περὶ τὸν πατριάρχην Ἐπιφάνιον καὶ τὸν πάπαν Εὐσέβιον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἐφέσου Ὑπάτιον ἀπαντῆσαι αὐτῶι. οἵτινες λαβόντες εἰσήγαγον τῶι βασιλεῖ, ὁ δὲ θεὸς τὴν ἑπομένην τῶι δούλωι αὐτοῦ χάριν τῶι βασιλεῖ ἐφανέρωσεν ὥσπερ καὶ πάλαι ἐπὶ Ἀναστασίου. τούτου γὰρ μετὰ τῶν μνημονευ- (71) θέντων ἀρχιερέων εἰς τὰ βασίλεια εἰσερχομένου καὶ ἔνδον τοῦ βήλου γεγονότος διήνοιξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως καὶ θεωρεῖ θείαν τινὰ χάριν φωτοειδῆ ἐξαστράπτουσαν καὶ τύπον ἔχουσαν στεφάνου ἐπὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου κεφαλῆς ἀκτῖνας ἡλιακὰς ἐκπέμπουσαν. καὶ προσδραμὼν προσεκύνησεν αὐτῶι καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων τὴν θείαν αὐτοῦ κατεφίλησεν κεφαλὴν καὶ εὐλογηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐδέξατο ἐκ χειρὸς αὐτοῦ τὰς ἀπὸ Παλαιστίνης δεήσεις καὶ ἔπεισεν αὐτὸν εἰσελθεῖν καὶ τὴν αὐγούσταν Θεοδώραν εὐλογῆσαι. καὶ ὁ μὲν γέρων εἰσῆλθεν· ἡ δὲ αὐγούστα δεξαμένη αὐτὸν μετὰ χαρᾶς καὶ προσκυνήσασα παρεκάλει αὐτὸν λέγουσα· εὖξαι ὑπὲρ | p. 342

10. 11 ind. VIII = 1. Sept. 529—31. Aug. 530

OLVW(G)

1 καὶ fehlt OWG 2 πόθεν O | ἔχων fehlt O 5 παρεκάλει V 6 $\overline{\pi\rho\alpha}$ ἡμῶν OWG: ἀββᾶν LV | εἰσελθεῖν L 7 φιλοτιμεῖσθαι LV 8 Παλαιστίνησ] τοῖσ ἐν παλαιστίνη W^corr 9 τε fehlt LV 10 ἔρχεται LV 10/11 ἀπρίλιον O ἀπρήλιον LV 12 ŌA OLVW | δὲ fehlt L 15 ἀπάντησιν O 16 Ὑπάτιον fehlt V 17 ὑπαντῆσαι VWG 19/20 μνημονευθέντων LV: fehlt OWG 24 χαρᾶσ καὶ fehlt WG 25 κεφαλὴν κατεφίλησεν WG 27 εἰσελθεῖν fehlt L

ἐμοῦ, πάτερ, ἵνα χαρίσηταί μοι ὁ θεὸς καρπὸν κοιλίας. καὶ λέγει ὁ γέρων· ὁ θεὸς ὁ πάντων δεσπότης φυλάξει τὴν βασιλείαν ὑμῶν. καὶ λέγει πάλιν ἡ αὐγούστα· εὖξαι, πάτερ, ἵνα δώηι μοι ὁ θεὸς τέκνον. ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν· ὁ θεὸς τῆς δόξης ἐν εὐσεβείαι καὶ νίκηι τὴν βασιλείαν ὑμῶν διατηρήσει. ἐλυπήθη δὲ ἡ αὐγούστα ὅτι οὐκ ἐπένευσεν τῆι αἰτήσει αὐτῆς. αὐτοῦ οὖν ἀπ' αὐτῆς ἐξελθόντος οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες πατέρες διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν λέγοντες· τί ὅτι ἐλύπησας τὴν αὐγούσταν μὴ κατὰ τὴν αὐτῆς εὐξάμενος αἴτησιν; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· πιστεύσατέ μοι, πατέρες, ὅτι οὐ μὴ ἐξέλθηι ἐκ τῆς κοιλίας ἐκείνης καρπός, ἵνα μὴ τῶν Σευήρου θηλάσηι δογμάτων καὶ χεῖρον Ἀναστασίου ταράξηι τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ἐπετράπησαν ἐν τῶι παλατίωι καταμένειν. τοῦ τοίνυν θεοφυλάκτου βασιλέως δεξαμένου παρὰ τοῦ θείου πρεσβύτου τὰς ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν Παλαιστίνης δεήσεις ἀνθυπεστράφη ἡ ὀργὴ κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν αὐτοῦ διαναστάντος καὶ διατάξει ἤτοι νόμωι χρησαμένου τοῦ παύεσθαι τὰς τῶν Σαμαρειτῶν συναγωγὰς καὶ πάσης τῆς πολιτείας ἀπελαύνεσθαι καὶ μὴ κληρονομεῖν τοὺς ἰδίους εἴτε κατὰ δωρεὰς δίκαιον ἑαυτοῖς παραπέμπειν. ἔτι ἐθέσπισεν ἀναιρεθῆναι αὐτοὺς καὶ μάλιστα τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν καὶ ἀτάκτους. τότε δὴ ὁ Ἀρσένιος ἀφανὴς ἐγένετο ἐπὶ χρόνον τοῦ βασιλέως ἀναιρεθῆναι αὐτὸν κελεύσαντος, ὕστερον δὲ προσφυγὼν τῶι μακαρίτηι Σάβαι ἔτι ἐνδημοῦντι τῆι βασιλίδι πόλει ἐβαπτίσθη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες. |

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας μεταστειλάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν ἡγιασμένον Σάβαν λέγει αὐτῶι· ἤκουσταί μοι, πάτερ, ὅτι πλεῖστα μοναστήρια

14 vgl. Cod. Iust. 1, 5[17]; die Constitution wurde durch Nov. 129 vom 15. Juni 551 aufgehoben, aber von Iustin II. durch Nov. 144 vom 18. Mai 572 erneuert

OLVW(G)

3 θσ̄ OWG: κσ̄ LV 4 ἀπεκρίθη δὲ O καὶ ἀπεκρίθη W 4 καί[1]: ὁ ἀββᾶσ καὶ O ὁ σάβασ καὶ LVG ὁ γέρων καὶ W 6 δεήσει VW 8 αἴτησιν εὐξάμενοσ W 9 ὅτι fehlt W 10 χεῖρον O χείρων W 12 ΟΒ̄ W 13/14 τὰσ—δεήσεισ OLV: τὴν ἐπιστολὴν εἰσ ἣν αἱ περὶ τῶν ἐκκλησιῶν παλαιστίνησ δεήσεισ ἐνετυποῦντο WG 14/15 διαναστάντοσ αὐτοῦ W 17 μὴ OWG: μήτε LV 17/18 εἴτε—παραπέμπειν fehlt G 17 εἴτε OW: μήτε LV δικαίων OW τῶν δικαίων W[corr] 18 ἀναιρεῖσθαι O 19 ἀφανὴσ ἐγένετο ὁ ἀρσένιοσ W 19/20 ἐπὶ χρόνον γέγονεν LV 21 προσφυγόντι V 22 καί[1] fehlt LV οἱ μετ' αὐτοῦ O 23 ΟΒ̄ OLV

ἐν τῆι ἐρήμωι συνεστήσω, ἀλλ' ὅπου ἐὰν βούληι, αἴτησαι πρόσοδον πρὸς τὴν τῶν οἰκούντων χρείαν καὶ παρέξομεν, ἵνα εὔχωνται ὑπὲρ τῆς ἡμῖν ἐμπιστευθείσης πολιτείας. ὁ δὲ εἶπεν· οἱ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ὑπερευχόμενοι τοιαύτης προσόδου οὐ χρήιζουσιν· ἡ γὰρ μερὶς αὐτῶν καὶ ἡ πρόσοδος ὁ κύριός ἐστιν ὁ ἐν ἐρήμωι λαῶι ἀπειθοῦντι καὶ ἀντιλέγοντι ἄρτον οὐράνιον ὀμβρίσας καὶ ἀναβλύσας ὀρτυγομήτραν. πλὴν ἡμεῖς, βασιλεῦ πανευσεβέστατε, διὰ τὴν σύστασιν τὴν κατὰ Παλαιστίνην τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν συγχώρησιν δημοσίων αἰτοῦμεν καὶ ἀνοικοδομὴν τῶν ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν καέντων σεβασμίων οἴκων καὶ ἀντίληψιν τῶν ἐν Παλαιστίνηι ὀλιγωθέντων καὶ πραιδευθέντων Χριστιανῶν. ἓν δὲ νοσοκομεῖον παρακαλοῦμεν ἐν τῆι ἁγίαι πόλει συστήσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἀρρωστούντων ξένων ἐπιμέλειαν καὶ τὴν αὐτόθι θεμελιωθεῖσαν νέαν τῆς θεοτόκου ἐκκλησίαν πρὸ χρόνου ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Ἡλία οἰκοδομῆσαι καὶ διακοσμῆσαι. τοῦτο γὰρ μάλιστα πρέπει καὶ τῆι ὑμετέραι εὐσεβείαι. καὶ διὰ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομὴν τὴν ὑμετέραν παρακαλοῦμεν γαληνότητα κελεῦσαι Σούμμωι τῶι ἐνδοξοτάτωι ἀπὸ τοῦ δημοσίου λόγου κάστρον οἰκοδομῆσαι ἐν τῆι ἐρήμωι παρὰ κάτω τῶν διὰ τῆς ἐμῆς μετριότητος συστάντων μοναστη|ρίων. καὶ πιστεύω ὅτι ὑπὲρ p. 344 *τῶν πέντε τούτων θεαρέστων σου πράξεων προστίθησιν ὁ θεὸς τῆι ὑμετέραι βασιλείαι Ἀφρικήν τε καὶ Ῥώμην καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Ὀνωρίου βασιλείαν, ἥνπερ ἀπώλεσαν οἱ προβεβασιλευκότες τῆς ὑμετέρας πανευσεβοῦς γαληνότητος, πρὸς τὸ ὑμᾶς τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν σὺν τῆι Νεστοριανῆι καὶ τῆι Ὠριγένους ἐκποδὼν ποιήσασθαι*

5 Ies 65, 2 — 6 Exod 16, 4. Num 11, 31

OLVW(G)

1 *ὅπου ἐὰν* WG: *ὅπωσ ἂν* O *εἴ τι δ' ἂν* [*τι ἂν* V] LV | *βούλει* WG *δέη* LV | *αἴτησαι πρόσοδον* OWG: fehlt LV 2 *χρείαν* OWG: *χρείαν εἰπὲ* LV 3 *ἐμπιστευθείσησ ἡμῖν* WG 5 *ἐρήμωι*] *δίμω* V 7 *Α͞* LV am Rand | *πανευσεβέστατε* [*εὐσεβέστατε* L] *βασιλεῦ* LV | *τὴν*²] *τῶν* V 8 *τῶν* fehlt LV | *δημοσίαν* L 9 *Β͞* LV am Rand 10 *ἀντίλημψιν* V | *ἐν—καὶ* fehlt V 11 *πραιδευθέντων*, am Rand *ληισθέντων* W | *Γ͞* LV am Rand 11/12 *ἐν τῇ—πόλει παρακαλοῦμεν ὑμᾶσ* LV 12 *συστήσασθαι* OLV: *γενέσθαι* G fehlt W 13 *Δ͞* LV am Rand | *θεμελιωθεῖσαν* LV: *τελειωθεῖσαν* OWG | *ἁγίαν νέαν* [*νέαν* fehlt G] *ἐκκλησίαν τῆσ θκοῦ* WG 15 *τῇ ὑμετέρα πρέπει εὐσεβεία* LV | 16 *Ε͞* LV am Rand 17 *σούμω* OW *σούμα* G 18 *ᾠκοδομῆσαι* L | *διὰ* fehlt V 19 *συσταθέντων* L 20 *σου* fehlt LV 20/21 *τῇ βασιλεία σου* O 23 *πανευσεβοῦσ* LV: fehlt OWG

καὶ ἐκ τῆς τῶν αἱρέσεων λύμης ἐλευθερῶσαι τὴν πόλιν καὶ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν. τίνος δὲ ἕνεκεν τῶν τριῶν τούτων αἱρέσεων μόνον τὴν ἀποβολὴν ποιήσασθαι τῶι βασιλεῖ ὑπέθετο, ἐρῶ. τὴν μὲν Ἀρείου αἵρεσιν, ἐπείπερ οἱ τότε Γότθοι καὶ Οὐισσιγότθοι καὶ Οὐανδάλοι καὶ Γήπιδες Ἀρειανοὶ ὄντες πάσης τῆς Δύσεως ἐκράτουν καὶ ἔγνω πάντως διὰ τοῦ πνεύματος μέλλειν τὸν βασιλέα τούτων περιγεγονέναι· τὴν δὲ Νεστορίου αἵρεσιν ὠνόμασεν, ὅτι τινὲς τῶν ἀνελθόντων μετ᾿ αὐτοῦ μοναχῶν Θεοδώρου τοῦ Μομψουεστίας εὑρέθησαν ἀντιλαμβανόμενοι εἰς τὴν βασιλικὴν μετὰ τῶν Ἀποσχιστῶν ἀντιβάλλοντες· τὴν δὲ Ὠριγένους φθοροποιὸν αἵρεσιν τῆι τῶν εἰρημένων αἱρέσεων ἀποβολῆι συνηρίθμησεν, ἐπειδήπερ εὑρέθη τὶς τῶν μετ᾿ αὐτοῦ μοναχῶν Βυζάντιος τῶι γένει Λεόντιος ὀνόματι εἷς ὑπάρχων τῶν μετὰ τοῦ Νόννου εἰσδεχθέντων ἐν τῆι Νέαι λαύραι μετὰ τὴν Ἀγαπητοῦ τοῦ ἡγουμένου κοίμησιν τῶν Ὠριγένους δογμάτων ἀντιλαμβανόμενος. τῆς γὰρ ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προΐστασθαι προσποιούμενος | ἐγνώσθη τὰ Ὠριγένους φρονῶν· ὅθεν ἀκούσας ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας καὶ τῶν τοῦ μακαρίου Ἀγαπητοῦ λόγων ἀναμνησθεὶς αὐτόν τε καὶ τοὺς τὰ Θεοδώρου φρονοῦντας ἀποτομίαι χρησάμενος ἀπεβάλετο καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπέστησεν συνδιαγωγῆς, τῶι δὲ βασιλεῖ ὑπέθετο τὴν ἀποβολὴν ποιήσασθαι τῶν ἀμφοτέρων αἱρέσεων.

Ὅσα μὲν οὖν ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ᾔτησεν, ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς ἀνυπερθέτως πεποίηκεν· ὅσα δὲ πάλιν προεφήτευσεν, ὁ φιλάνθρωπος εἰργάσατο θεός, καὶ τοῦτο σαφῶς διὰ τῶν ἑξῆς μαθησόμεθα. πρῶτον μὲν γὰρ γίνονται θεῖαι κελεύσεις πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον καὶ πρὸς τοὺς κατὰ Παλαιστίνην ἄρχοντας θεσπίζουσαι Ἀντώνιον τὸν ἐπίσκοπον Ἀσκάλωνος καὶ Ζαχαρίαν τὸν ἐπίσκοπον Πέλλης ἐποπτεῦσαι τὰ καέντα κτίσματα ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν

OLVW(G)

1 *τῶν* OWG: *τῶν τριῶν τούτων* LV | *τὴν πόλιν καὶ* OWG: fehlt LV **2/3** *τὴν ἀποβολὴν μόνον* W **4** *τότε* OWG: *τε* LV | *γόθθοι* L | *Οὐισσιγότθοι καὶ* fehlt O | *οὐισσιγότθοι* V *οὐισσογόθθοι* L *οὐσίγοτθοι* WG | *οὐάνδηλοι* WG **5** *γήπιδεσ* W *γήπηδεσ* G *γύπιδεσ* O *γίππιδεσ* L *γιππῆδεσ* V **7** *ἐλθόντων* WG **8** *μοψουεστίασ* W auf Rasur *μαμψοεστίασ* G | *ηὑρέθησαν* O **9** *βασιλικὴν καὶ* W^corr G | *ἀντιβάλλοντεσ*] *ἀντιλαμβάνοντεσ* O **11** *ἐπειδὴ παρ᾿* V **13** *τοῦ* fehlt V | *νόνου* O **13/14** *τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ* OWG **14** *ἡγουμένου* OLV: *ἠγαπημένου* WG **15** *καλχηδόνι* W *καλχιδόνι* OG **19** *ἀπεβάλλετο* OG | *ἑαυτοῦ* LV | *συναγωγῆσ* L **21** *ΟΓ* O | *οὖν* fehlt V **22** *βασιλεὺσ ἰουστινιανὸσ* LV | *ἐποίησεν* W | *δὲ πάλιν* O: *δ᾿ αὖ* L *δ᾿ αὖ* [*δ᾿ ἂν* W] *πάλιν* VWG **23** *θσ εἰργάσατο* L | *σαφῶσ* fehlt LV | *ΟΓ* L **24** *τε* [*τὸ* V] *τὸν* LV **27** *ἐφοπτεῦσαι* LV | *κτήματα* LV | *τῶν* fehlt O

πρώτης καὶ δευτέρας Παλαιστίνης καὶ συγχωρῆσαι ἀπὸ τῶν δημοσίων ἐνάτης καὶ δεκάτης ἐπινεμήσεως ἀναλόγως τῆι γενομένηι ἑκάστωι τόπωι βλάβηι χρυσίου κεντηνάρια δεκατρία. ἐποπτεῦσαι δὲ αὐτοὺς πάλιν ἐκέλευσεν τοὺς καέντας εὐκτηρίους οἴκους καὶ συνιδεῖν τὰ ὀφείλοντα δοθῆναι εἰς ἀνανέωσιν ἑκάστου σεβασμίου τόπου καὶ ταῦτα παρασχεθῆναι ἢ ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου ἢ ἐκ τῆς τῶν Σαμαρειτῶν ὑποστάσεως διὰ Στεφάνου τοῦ λαμπροτάτου κόμητος τοῦ καὶ κελευσθέντος διασώιζειν τοὺς | ἐπισκόπους μεθ' ὅσης χρήι- p. 346
ζουσιν βοηθείας. ἐκέλευσεν δὲ κατὰ τὴν τοῦ θείου πρεσβύτου τρίτην αἴτησιν νοσοκομεῖον κτισθῆναι ἐν τῶι μέσωι τῆς ἁγίας πόλεως ἑκατὸν μὲν κραβαττίων, πρόσοδον δὲ καθαρὰν ἀφορίσας αὐτῶι τὸ πρότερον ἐνιαυσιαῖον νομισμάτων χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα, μετέπειτα δὲ διακοσίων κραβαττίων ἐκέλευσεν τὸ αὐτὸ γενέσθαι νοσοκομεῖον προσθεὶς τοσαύτην καθαρὰν καὶ ἀδιάπτωτον πρόσοδον. σπουδῆι δὲ πολλῆι ἐχρήσατο πρὸς τὸ καὶ τὴν τετάρτην πληρῶσαι αἴτησιν τοῦ πρεσβύτου καὶ ἀποστέλλει ἐν Ἱεροσολύμοις Θεόδωρόν τινα μηχανικὸν ἐπὶ τὸ τὴν νέαν οἰκοδομῆσαι ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας κελεύσας τοῖς τρακτευταῖς Παλαιστίνης χρυσίον ὑπουργῆσαι εἰς τὴν οἰκοδομήν. καὶ τῶι μὲν ἀρχιεπισκόπωι Πέτρωι τὴν αὐθεντίαν παρέσχεν, Βαράχωι δὲ τῶι ἐπισκόπωι Βακάθων τοῖς τῆς οἰκοδομῆς ἔργοις ἐπιστατεῖν ἐκέλευσεν. καὶ οὕτως τῆι πολυχειρίαι καὶ σπουδῆι διὰ δώδεκα χρόνων ὠικοδομήθη ἡ νέα ἐκκλησία τῆς πανυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ παντὶ κόσμωι διεκοσμήθη καὶ ἐνεκαινίσθη. οὗτινος σεβασμίου οἴκου τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀπαστράπτουσαν δόξαν καὶ τὸ πολυτελὲς τῆς κοσμήσεως περιττὸν τὸ διηγήσασθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν προ-

2 für die mit den Indictionen identischen Steuerjahre 530/1 und 531/2

OLVW(G)

2 ἐννάτησ O[corr] G | τῶν ἐπινεμήσεων LVW | ἀνηλόγωσ LV ἀνηλόγω G 3 βλάβην O | ἐφοπτεῦσαι LV 4 ἐκέλευσεν fehlt V 8 καὶ fehlt WG 9 ΟΓ V 11 μὲν OWG: μὲν τὸ πρῶτον LV | πρόσοδον δὲ [fehlt WG] καθαρὰν OWG: fehlt hier LV | τὸ πρότερον OWG: πρόσοδον καθαρὰν LV 12 ἐνιαυσιαίων OWG ἐνιαύσιον LV 13 τῶ αὐτῶ W | νοσοκομείω W 14 προσφοράν L 17 ὠκοδομῆσαι L 18 καὶ ἀειπαρθένου fehlt LV 20 Πέτρωι fehlt V | βαράχω OLV: βραχέωσ WG 20/21 Βακάθων] καθ' ὃν L 22 δέκα W | οἰκοδομήθη OLVG | νέα fehlt W 23 καὶ—Μαρίασ fehlt LV 24 ἀνεκαινίσθη WG 25 τό τε LV | δόξαν] αἴγλην L 26 κοσμήσεωσ LV: διηγήσεωσ καὶ κοσμήσεωσ OWG | διηγήσασθαι LV: εἰπεῖν OGW

κειμένου καὶ πάντα ὑπερβάλλοντος τὰ παλαιὰ θεάματά τε καὶ | διηγήματα ὅσα θαυμάζουσιν ἄνθρωποι καὶ ἱστορίαις παραδεδώκασιν Ἕλληνες. καὶ οὗτος μὲν τῆς τοῦ θείου Σάβα τετάρτης αἰτήσεως ὁ καρπός· ὁ δὲ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς ἰδὼν καὶ ἐπὶ τὴν πέμπτην τοῦ θείου Σάβα αἴτησιν ποιεῖ διάταξιν πρὸς Σοῦμμον κελεύουσαν χίλια νομίσματα ὑπὲρ οἰκοδομῆς κάστρου τῶι ἀββᾶι Σάβαι δοθῆναι ἐκ τῶν Παλαιστίνης δημοσίων καὶ παραφυλακὴν στρατιωτικὴν ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου ἀποτρεφομένην καὶ φυλάττουσαν αὐτοῦ τὰ μοναστήρια. τοῦ τοίνυν θεοφυλάκτου ἡμῶν βασιλέως ἐν τούτοις ἀσχολουμένου μετὰ Τριβουνιανοῦ τοῦ κυέστορος εἰς τὴν καλουμένην Μαγναῦραν ὁ μακαρίτης Σάβας ἑαυτὸν μικρὸν διαχωρίσας ἐστιχολόγει ἐν ἑαυτῶι Δαυιτικοὺς ψαλμοὺς τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς τρίτης ὥρας ἐπιτελῶν. εἷς δέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἱερεμίας καλούμενος διάκονος ὑπάρχων τῆς Μεγίστης λαύρας προσελθὼν αὐτῶι λέγει· τίμιε πάτερ, τοῦ βασιλέως τοσαύτην ἐπιδεικνυμένου σπουδὴν τὰς αἰτήσεις σου πληρῶσαι διὰ τί αὐτὸς ἵστασαι παρὰ μέρος; καὶ λέγει αὐτῶι ὁ γέρων· ἐκεῖνοι, τέκνον, τὸ ἴδιον ποιοῦσιν· ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον.

Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα πάντα διαταξάμενος καὶ δοὺς τῶι ἁγίωι πρεσβύτηι τὰς κελεύσεις ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνηι· ὁ δὲ θεὸς τὴν ἀντιμισθίαν τῶι βασιλεῖ παρέσχεν | μυριοπλασίως καὶ τὴν τοῦ πρεσβύτου προφητείαν ἐπλήρωσεν. ὅστις βασιλεὺς ὀλίγου χρόνου διελθόντος δύο τρόπαια ἀνέστησεν νίκας δύο ἀναδησάμενος, οἵας οὐδέπω πρότερον οὐδενὶ τῶν προβεβασιλευκότων διαπεπρᾶχθαι συνέβη. τὴν γὰρ Ἀφρικὴν καὶ Ῥώμην ὑπὸ ἀνταρτῶν κρατουμένας παρέλαβεν καὶ τοὺς δύο βασιλεῖς ἀχθέντας ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶδεν Οὐιττίγην τε τὸν Ῥώμης καὶ Γελίμερα τὸν Ἀφρικῆς. καὶ οὕτως γῆς τε καὶ θαλάσσης τὴν ἡμίσειαν μοῖραν ἐν ὀλίγωι χρόνωι τῆι τῶν Ῥωμαίων βασιλείαι ἀνεσώσατο. καὶ ἐλευθερώσας πᾶσαν τὴν Δύσιν τῆς τῶν

OLVW(G)

1 θαύματά LV 2 δεδώκασιν L διαδεδώκασιν V 3 δεήσεωσ L 5 αἴτησιν τοῦ—σάβα O | σοῦμον OW | κελεύουσαν τοῦ O κελεύουσιν L 10 κοιαίστοροσ W 11 μικρὸν ἑαυτὸν LV 13 ἐπιτελῶν ὥρασ LV | τισ fehlt LV 15 λέγει αὐτῶ WG 16 διὰ τί fehlt O | αὐτὸσ O: αὐτὸσ ἀποστὰσ αὐτοῦ [αὐτοῦ fehlt V] LV αὐτὸσ αὐτοῦ WG 18 ποιήσομεν W[corr] 19 $\overline{ΟΔ}$ OW | πάντα ταῦτα W 20/21 τῶ τε βασιλεῖ τὴν ἀντιμισθίαν LV 21 παρέσχε τῶ βασιλεῖ WG 23 ἀνίστησιν O ἔστησεν LV 24 βεβασιλευκότων L 26 οὐττίγην G οὐττίκην W 27 καὶ—Ἀφρικῆσ fehlt O 28 θαλάττησ L 28/29 τὴν—βασιλείαν O 29 ἀνεσώσατο LV: ἀνενεώσατο OWG | δύσιν LV: πολιτείαν OWG | τῆσ fehlt O

εἰρημένων τυράννων Ἀρειανῶν ὄντων δουλείας θείαις ἐχρήσατο διατάξεσιν ὥστε τὰς πανταχοῦ τῶν Ἀρειανῶν ἐκκλησίας ἀφαιρεθῆναι τῆι τοῦ θείου πρεσβύτου ἑπόμενος ἐντολῆι ἢ γοῦν προφητείαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς Νεστορίου καὶ Ὠριγένους αἱρέσεις γενναίως διαναστὰς ἀνέτρεψέν τε καὶ ἀνεθεμάτισεν διά τε τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων ἰδίκτων καὶ διὰ τῆς νῦν συναθροισθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον· ὁ δὲ θεῖος πρεσβύτης ἀποστήσας, ὡς εἴρηται, τῆς ἑαυτοῦ συνοδίας Λεόντιόν τε τὸν Βυζάντιον καὶ τοὺς τῶι Θεοδώρωι τῶι Μομψουεστίας προσκειμένους καὶ τούτους ἐν Κωνσταντινουπόλει καταλιπὼν κατέπλευσεν ἐπὶ Παλαιστίνην μηνὶ Σεπτεμβρίωι τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος καὶ ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα τὰς μὲν θείας κελεύσεις ἐνεφάνισεν, ὅπερ δὲ ἤγαγεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου | χρυσίον, διένειμεν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις. p. 349 *τότε ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς διάκονος Ἱερεμίας λυπηθεὶς διὰ τὴν τοῦ χρυσίου διανομὴν ἀνεχώρησεν τῆς Μεγίστης λαύρας καὶ ᾤκησεν εἰς χείμαρρόν τινα ἔρημον ἐκ βορρᾶ τοῦ Σπηλαίου ὡς ἀπὸ πέντε σταδίων. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν τόπον θεασάμενος ἐχάρη σφόδρα καὶ λαβών τινας ἐπιτηδείους καὶ σκεύη καὶ χρήματα καὶ ἀναλώματα ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πολλῆι σπουδῆι χρησάμενος ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ μικρὸν εὐκτήριον καὶ κελλία διάφορα καὶ ἔδωκεν αὐτόθι ἀδελφοὺς μένειν ἐπιτρέψας τῶι Ἱερεμίαι διοικεῖν αὐτοὺς παραδοὺς αὐτοῖς τοὺς τῆς ἑαυτοῦ Μεγίστης λαύρας κανόνας. καὶ οὕτως τῆι τοῦ θεοῦ χάριτι λαύραν τὸν τόπον συνεστήσατο· ἥτις λαύρα μέχρι τοῦ νῦν ἀνθεῖ τὴν τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου ἐπωνυμίαν λαχοῦσα.*

Τῶν τοίνυν, ὡς εἴρηται, θείων κελεύσεων ἐμφανισθεισῶν εἰς Ἱεροσόλυμα παρακληθεὶς ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ὑπό τε τοῦ ἀρχιεπισκόπου $\overline{\text{OE}}$ 75

2 vgl. Novell. 37 — **11** ind. VIIII = 1. Sept. 530—31. Aug. 531

OLVW(G)

1 *τυράννων* fehlt LV | *θείασ* O 2 *ὥσ* V 3 *ἤτουν* LV 5 *ἀνέτρεπεν* O | *καὶ*] *καὶ συνέχεεν καὶ* W | *ἀνεθεμάτιζεν* O | *διά τε* W: *καὶ διά τε* OG *καὶ διὰ* LV | *γενομένων* V: *γινομένων* L fehlt OWG 6 *νυνὶ* LV 7 $\overline{\text{ΟΔ}}$ LV | *καὶ—ὕστερον* fehlt L | *ὕστερον μέν* O *μὲν οὕτωσ* WG 8 *αὐτοῦ* O | *συνουσίασ* V 9 *τε* fehlt WG | *τῶι*[1] fehlt LV | *τῶι*[2] fehlt W | *μοψουεστίασ* W[corr] 11 *ἐννάτησ* OG 19 *καὶ ἀναλώματα* LV: fehlt OWG | *σπουδῇ πολλῇ* LV *σπουδὴν πολλὴν* G 20 *ἐκεῖσε* LV | *μικρὸν* LV: *θυσιαστήριον μικρὸν καὶ* OWG 21 *δέδωκεν* LV 22 *αὐτοῦ* OWG 23 *χῦ* LG 24 *τὴν ἐκ* OWG | *θείου* WG 26 $\overline{\text{OE}}$ OLVW 27 *παρακληθεὶσ—Σάβασ* fehlt V

ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἀπέρχεται ἐπὶ Καισάρειαν καὶ Σκυθόπολιν τὰς αὐτὰς κἀκεῖσε ἐμφανίσαι κελεύσεις. καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ ἐν Σκυθοπόλει, ὡς οἶσθα, ἐξῆλθεν ὁ μητροπολίτης Θεοδόσιος μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ· ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ἐμὸς πατὴρ τὸ ἐπισκοπεῖον κρατῶν τὸ τηνικαῦτα καὶ τῶι μητροπολίτηι συνεδρεύων. καὶ τῶν θείων κελεύσεων ἐμφανισθεισῶν εἰσενεχθεὶς ὁ μέγας πρεσβύτης ἐν τῶι ἐπισκοπείωι κατέμενεν ἐν τῶι ἐκεῖσε οἴκωι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου ἔχων τὸν ἐμὸν πατέρα ἀναπόσπαστον. | ἐμὲ δὲ παῖδα ὄντα καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς εὑρεθέντα καὶ τοῖς τοῦ θείου πρεσβύτου ποσὶν προσπεσόντα εὐλογήσας ὁ ἅγιος γέρων καὶ ἀναστήσας καὶ περιπτυξάμενος τῶι μὲν ἐμῶι πατρὶ ἔφη· οὗτος ὁ παῖς ἀπὸ τοῦ νῦν ἐμὸς μαθητής ἐστιν καὶ τῶν τῆς ἐρήμου πατέρων υἱός· εἶπεν δὲ καὶ τῶι μητροπολίτηι· κύρι ὁ μέγας, τοῦτον ἐγώ σοι παρατίθημι τὸν παῖδα· πρόσεχε αὐτῶι, ὅτι χρήιζω αὐτοῦ. ἀνηγγέλη δὲ ταῦτα τῆι ἐμῆι μητρὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆι διηγησαμένου καὶ ἐζήτει τὸν ἅγιον προσκυνῆσαι· τοῦ δὲ εἰς τοὺς περὶ τὸν ἅγιον Θωμᾶν τόπους ἐξιέναι μέλλοντος πρὸς τὸν ἀββᾶν Προκόπιον τὸν ἡσυχαστὴν ἀκούσασα ἡ μήτηρ τοῦ πατρὸς αὐτῆι δηλώσαντος ἐξῆλθεν λαβοῦσα με εἰς τὸ αὐτὸ ἀποστολεῖον καὶ τὸν πρεσβύτην αὐτόθι ἐλθόντα λαβὼν ὁ πατὴρ παρὰ μέρος ἤγαγεν εἰς προσκύνησιν τὴν μητέρα καὶ γνοὺς ταύτην ὁ γέρων εἶναι δούλην θεοῦ εὐλόγησεν αὐτήν. καὶ θεασάμενός με λέγει· ἰδοὺ ὁ μαθητής μου Κύριλλος, καὶ ποιήσαντά με μετάνοιαν εὐλογήσας καὶ ἀναστήσας εἶπεν πρὸς τὸν πατέρα· δίδαξον αὐτὸν τὸ ψαλτήριον, ὅτι χρήιζω αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μαθητής μού ἐστιν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκείνην μὲν εὐλογήσας ἀπέλυσεν, ἐμὲ δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς ἐκράτησεν. εἰσελθόντες δὲ πρὸς τὸν ἀββᾶν Προκόπιον καὶ γευσάμενοι ἤλθομεν εἰς τὸ | ἐπισκοπεῖον. καὶ τῆι ἑξῆς ἡμέραι μέλλων ὁδεῦσαι ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ὁ πρεσβύτης ἦλθεν μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν οἶκον

OLVW(G)

1 ἡμῶν fehlt LV | εἰσ LG 2 ἐμφανίσων O 3 ἴστε LVWG 4—6 ἐν οἷσ—συνεδρεύων fehlt G 5 τοῦ τε ἐπισκοπεῖου [ἐπισκοπίου L] τὸ τηνικαῦτα κρατῶν LV τῶ τε [τῶ τότε W^{corr}] ἐπισκόπω τηνικαῦτα κρατῶν W 6 θείων fehlt OWG 8 ἀναπόστατον OL ἀπόσπαστον G 10 ὁ γέρων ὁ ἅγιοσ W 11 μὲν fehlt W 13 καὶ fehlt L | πρὸσ τὸν μητροπολίτην LV 14 αὐτὸν WG | αὐτοῦ] αὐτόν O 15 ἅγιον WG: ἅγιον πρα O ἅγιον γέροντα LV 16 τοὺσ] τὸν O 18/19 αὐτὸ τὸ O 20 μητέρα μου OG | αὐτὴν W 21 τοῦ θῦ W | ηὐλόγησεν O | αὐτήν] με W | με fehlt V 22 ποιήσαντόσ μου W 23 ἀναστήσασ με W | πρα μου O 24 αὐτοῦ] αὐτόν O 27 ἤλθον LV | ὁδεύειν W 28 εἰσ τὰ OG | μετὰ—πατρὸσ fehlt W | πρσ μου OG

καὶ ποιήσας εὐχὴν καὶ εὐλογήσας τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ ἐμὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ Σκυθοπόλεως μετὰ τῶν σὺν αὐτῶι πατέρων. νομίζω δέ, τίμιε πάτερ, ὅτιπερ ταῦτα εἰδέναι εἴρηκάς μοι, ἡνίκα συνεβούλευσάς μοι τὴν τοῦ μακαρίου Σάβα λαύραν οἰκῆσαι. ἀμέλει γοῦν ἐμοῦ εἰρηκότος ὅτι καὶ ἡ Νέα λαύρα δι' αὐτοῦ συνέστη, μάλιστα διωχθέντων τῶν Ὠριγένους ὑπασπιστῶν, ἀπεκρίθης λέγων· ναὶ ναί, κἀγὼ οἶδα· ἀλλὰ κρεῖττόν ἐστιν οἰκῆσαί σε εἰς τὴν ἐκείνου ἔχουσαν ἐπωνυμίαν λαύραν. καὶ οἶδα ὅτι τοῦτο πάντως ἀποβήσεται, ἵνα καὶ ἐν τούτωι προφήτης ἀναδειχθῆι ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Σάβας. καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ὑμῶν πρὸς ἐμὲ λεχθέντα· ἐγὼ δὲ τοῦ θεοῦ θέλοντος ἑτοίμως ἔχω κελλίον ἐμαυτῶι οἰκοδομῆσαι ἐν τῆι αὐτῆι Μεγίστηι λαύραι καὶ ἐν αὐτῆι τὴν οἴκησιν ἔχειν πρὸς τὸ πληρωθῆναι τήν τε ἐκείνου, ὡς εἴρηται, προφητείαν καὶ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος. ὁ μέντοι μητροπολίτης πυκνότερον ἀπὸ τότε χαριέντως ἔλεγεν τῶι ἐμῶι πατρί· πῶς ἔχει ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Σάβα; ἅμα δὲ καὶ κατεπείγων αὐτὸν τό τε ψαλτήριον διδάξαι με καὶ τὸν ἀπόστολον. καὶ οὕτως εὐλογήσας με καὶ ἀποθρίξας ἐν τῆι ἀρχῆι τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατέστησεν | βαθμῶν. τοιγαροῦν ἐμφανισθεισῶν τῶν p. 352
κελεύσεων καὶ τῶν γενομένων ἀφανισμῶν ἐποπτευθέντων τῆι μὲν πρώτηι Παλαιστίνηι ὡς τὴν πᾶσαν Σαμάρειαν ἐχούσηι δώδεκα κεντηναρίων ἐποιήσαντο συγχώρησιν δημοσίων· τοῖς δὲ ὁρίοις Σκυθοπόλεως ὡς μὴ πολλῶν αὐτόθι γεγονότων ἀφανισμῶν ἑνὸς καὶ μόνου κεντηναρίου συγχώρησιν δοθῆναι συνεῖδον οἱ ἐπίσκοποι. ὑπὲρ δὲ τῶν καεισῶν ἐκκλησιῶν λαβόντες οἱ Παλαιστινοὶ ἐπίσκοποι χρυσίον

OLVW(G)

1 πρα μου O **2** πρων O: τιμίων πρων LVW ἁγίων πρων G | νομίζω—**18** βαθμῶν fehlt G **3** ὅτιπερ fehlt W | εἰδέναι LVW: εἰδέναι ἃ καὶ W^corr fehlt O **3/4** συνεβουλεύσω O **4** θείου V | γοῦν O: τοι LVW **5** ὅτι fehlt O | αὐτὸν O | ἀνέστη καὶ μάλιστα L **6** ἀπεκρίθη OW^corr | ναί² fehlt O **7** σε fehlt O | ἔχουσαν τὴν ἐκείνου LVW **9** μέγασ fehlt LW **10** καὶ fehlt L **11** ἑαυτῶ O **12** πρὸσ τὸ] ἐπὶ τῶ W **13** τε fehlt O **14** μητροπολίτησ] μοὶ προπολίτησ V | πυκνότερον fehlt W **14/15** ἔλεγεν χαριέντωσ L **15** μαθησ O **16** κατεπῆγον O | τε fehlt O **17** ἀποθρήξασ με καὶ εὐλογήσασ W **18** κατέστησέν με LV | Ος LV **19** ἐφοπτευθέντων LV **21** συγχώρησιν ἐποιήσαντο LVW | ὅροισ O **22/23** ἑνὸσ καὶ—ἐπίσκοποι ὡσ μὴ—ἀφανισμῶν LVWG **23** δωρηθῆναι W | συνίδαν L συνοῖδαν V **23** περὶ OG **24** καυθησῶν O καέντων W καυθέντων G

ἱκανὸν ἑκάστην ἐκκλησίαν καεῖσαν ἀνήγειραν δαψιλῶς καὶ πρέποντι κόσμωι ἐφαίδρυναν.

Ὁ δὲ μέγας τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴς Σάβας τὴν ὑπὲρ Χριστιανῶν Ο̅ϛ̅ 76 *πληρώσας διακονίαν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου εἰσδεχθεὶς καὶ τοὺς σεβασμίους προσκυνήσας τόπους καὶ οἱονεὶ αὐτοῖς συνταξάμενος ἦλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ Μεγίστην λαῦραν καὶ ὀλίγον χρόνον διατελέσας ἀρρωστίαι περιέπεσεν. ὅπερ μαθὼν ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Πέτρος κατῆλθεν ἐπισκέψασθαι αὐτὸν καὶ βλέπων αὐτὸν μὴ ἔχοντά τινα παραμυθίαν ἐν τῶι κελλίωι αὐτοῦ πλὴν ὀλίγων κερατίων καὶ φοινικίων παλαιῶν βαλὼν αὐτὸν εἰς λεκτίκην ἔλαβεν εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον καὶ ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ καὶ ἰδίαις χερσὶν ὑπηρέτει αὐτῶι. ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαγενομένων ἀποκάλυψίν τινα εἶδεν ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας | τὴν ἑαυτοῦ μηνύουσαν* p. 353 *κοίμησιν οὐ μετὰ πολλὰς ἔσεσθαι ἡμέρας· ἥντινα τῶι ἀρχιεπισκόπωι ἀπαγγείλας παρεκάλει ἀπολυθῆναι εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν πρὸς τὸ ἐν τῶι κελλίωι τελειωθῆναι. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος πᾶσιν τρόποις βουλόμενος αὐτὸν θεραπεῦσαι ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν μετὰ τῆς δεούσης θεραπείας. ὅστις πρεσβύτης ἐν τῶι ἰδίωι ἀνακλιθεὶς πυργίωι ἐν ἀρχῆι τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς προσκαλεσάμενος τοὺς πατέρας τῆς λαύρας δέδωκεν αὐτοῖς ἡγούμενον τινὰ Βηρύτιον μὲν τῶι γένει, Μελιτᾶν δὲ τῆι κλήσει, παραγγείλας αὐτῶι τὰς παραδόσεις τὰς παραδοθείσας ἐν τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν μοναστηρίοις ἀτρώτους διαφυλάξαι δοὺς αὐτῶι ταύτας ἐγγράφως. καὶ διαμείνας τέσσαρας ἡμέρας μηδενὸς μεταλαμβάνων μηδέ τισιν συντυγχάνων ὀψὲ σαββάτων τῆι ἐπιφωσκούσηι εἰς μίαν σαββάτων αἰτήσας κοινωνίαν καὶ*

24. 25 Mt 28, 1

OLVW(G)

1 *καεῖσαν* [*καυθεῖσαν* W auf Rasur] *ἐκκλησίαν* LVW | *ἤγειραν* OWG 1/2 *καὶ πρέποντι κόσμω δαψιλῶσ* W 3 Ο̅ϛ̅ O 5 *δεχθεὶσ* W 8 *ἁγιώτατοσ* fehlt W | *ἀρχιεπίσκοποσ* W 9 *αὐτὸν*[1] fehlt OG 10 *αὐτοῦ* fehlt LVW | *φοινίκων* WG 11 *ἔλαβεν* [*ἔφερεν* G] *αὐτὸν* WG | *ἐπεμελήσατο* O *ἐπιμελήσατο* G 12 Ο̅ϛ̅ W Ο̅Ζ̅ V | *ἡμερῶν δὲ ὀλίγων* LVW 13 *ἑώρακεν* LVW 13/14 *κοίμησιν μηνύουσαν* OG 14 *ἦν* L 15 *εἰσ—λαῦραν μετὰ τῆσ δεούσησ θεραπείασ* OG *ἐπὶ τὴν λαύραν* LVW 16 *κελλίω* LW: *κελλίω αὐτοῦ* OG *ἑαυτοῦ κελλίω* V 16/17 *πᾶσιν—θεραπεῦσαι* fehlt W 17/18 *μετὰ τῆς δεούσης θεραπείας* fehlt OG 19 *δικεμβρίου* O 20 *τινὰ ἡγούμενον* LVWG | *βηρύττιον* O 24 *μηδὲ—συντυγχάνων* fehlt G | *μηδέ τισιν* O: *μὴ δὲ τινὶ* LW *μηδενὶ* V

κοινωνήσας καὶ εἰπὼν τελευταῖον κύριε, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου παρέδωκεν τὴν ψυχήν.

Οὕτως ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος, τὸν OZ 77
δρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας τῶι τῆς δικαιοσύνης κατεκοσμήθη στεφάνωι. καὶ ἡ μὲν τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν πέμπτην τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τῆς δεκάτης ἰνδικτιόνος, ἀπὸ μὲν κτίσεως κόσμου ἀφ᾽ οὗπερ ἤρξατο χρόνος τῆι τοῦ ἡλίου φορᾶι μετρεῖσθαι ἔτους τετάρτου εἰκοστοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου ἐκ παρθένου ἐνανθρωπήσεως καὶ κατὰ σάρκα γεννήσεως ἔτους | p. 354
τετάρτου εἰκοστοῦ πεντακοσιοστοῦ κατὰ τοὺς συγγραφέντας χρόνους ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων Ἱππολύτου τε τοῦ παλαιοῦ καὶ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων καὶ Ἐπιφανίου τοῦ τῶν Κυπρίων ἀρχιερέως καὶ Ἥρωνος τοῦ φιλοσόφου καὶ ὁμολογητοῦ· ὁ δὲ χρόνος τῆς αὐτοῦ ἐν σαρκὶ ζωῆς οὗτός ἐστιν. ἦλθεν μὲν ἐν Παλαιστίνηι ἐτῶν δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ ἔμεινεν ἐν τῶι κοινοβίωι ἔτη δεκαεπτὰ καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι ἐποίησεν ἔτη πεντήκοντα ἐννέα, τελευτᾶι δὲ τῶι ἐνενηκοστῶι τετάρτωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι μετὰ τὴν

1 Ps 30, 6 — 3 II Tim 4, 7. 8 — 6f. ind. X = 1. Sept. 531—31. Aug. 532; auf das gleiche Jahr führen das Welt- und das Incarnationsjahr, über deren Construction die Note zu V. Euthym. p. 59, 22 zu vergleichen ist. Dies Indictionsjahr hat Kyrill selbst für das richtige gehalten und in das Welt- und Incarnationsjahr umgesetzt; von ihm zählt er die Jahre nach Sabas Tod. Daneben hat er, ohne die Differenz anzumerken, eine zweite Datierung gekannt, die Z. 13 beginnt. Indem die letzte und längste Lebensperiode des Sabas — die beiden früheren stehen durch die biographische Erzählung fest — zu 59 Jahren angesetzt wird, kommt als Todesjahr das 94. Lebensjahr heraus = 532, das ist auch das Jahr p. c. II Lampadii et Orestis und das 6. Regierungsjahr Iustinians = 1. April 532—31. März 533. Diese Datierung ist die richtige; denn nur im Jahr 532 fällt der 5. December auf einen Sonntag, im Jahr 531 auf einen Freitag. Sie ist also die überlieferte, vgl. p. 214, 4. 5; diese Stelle liefert die Lösung der Aporie

OLVW(G)

1 τὸ τελευταῖον W   1/2 παρατίθημι W   3 OZ OW | τόν^2 τε W   4/5 κατεκοσμίθη W κατεκοσμήσθη L κατεσκοσμίσθη V   6 δικεμβρίου O | τῆσ—ἰνδικτιόνοσ fehlt L   11 πρων̄ ἡμῶν LV | ὑπολύτου O   12 τῶν κυπρίων OG: τῆσ κυπρίων VW τῆσ κυπρέων L | ἀρχιεπισκόπου W   13 εἴρωνοσ O   14 ἐτῶν fehlt W   15 nach ὀκτὼ am Rand zugesetzt ὑπάρχων ἐτῶν W   16 ἐν fehlt LVW | καὶ ἐννέα W

ὑπατείαν Λαμπαδίου καὶ Ὀρέστου τὸ δεύτερον, τῶι ἕκτωι ἔτει τῆς παρούσης θεοφυλάκτου βασιλείας. φήμης δὲ διαδραμούσης καθ' ὅλης τῆς περιχώρου τῆς τούτου κοιμήσεως συνήγαγεν ἄπειρον πλῆθος μοναχῶν τε καὶ λαικῶν, παρεγένετο δὲ καὶ ὁ ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος μετὰ τῶν εὑρεθέντων ἐπισκόπων καὶ τῶν τῆς ἁγίας πόλεως λογάδων. καὶ οὕτως τὸ τίμιον αὐτοῦ κατετέθη λείψανον ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἐν ὧι τόπωι τὸν στῦλον τοῦ πυρὸς (78) ἑώρακεν. πλὴν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν οὗτος ὁ ἅγιος, ἀλλὰ καθεύδει ὡς ἀνεπίληπτον βίον ζήσας καὶ θεῶι εὐαρεστήσας, καθὼς γέγραπται ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ θεοῦ καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν θάνατος. ἀμέλει καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ σῶον | καὶ ἀδιάλυτον μέχρι p. 8[illegible] τῆς σήμερον πεφύλακται. τοῦτο γὰρ ἐγὼ αὐταῖς ὄψεσιν ἐθεασάμην ἐπὶ τῆς παρελθούσης δεκάτης ἰνδικτιόνος.

Τῆς γὰρ τιμίας θήκης ἀνοιχθείσης πρὸς τὸ κατατεθῆναι τοῦ $\overline{OH}$ μακαρίου Κασιανοῦ τὸ λείψανον κατέβην προσκυνῆσαι τοῦ θείου πρεσβύτου τὸ σῶμα καὶ εὗρον αὐτὸ σῶον καὶ ἀδιάλυτον πεφυλαγμένον καὶ θαυμάσας ἐδόξασα τὸν θεὸν τὸν δοξάσαντα τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ τῆι ἀφθαρσίαι τιμήσαντα αὐτὸν πρὸ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ καθολικῆς. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἁγίου λειψάνου· τὸ δὲ πνεῦμα αὐτοῦ πολλῆς ἠξίωται τῆς πρὸς θεὸν παρρησίας, ἧς τὴν ἀκτῖνα δι' ὀλίγων παραδεῖξαι πειράσομαι. ἔστιν τις ἐν τῆι ἁγίαι πόλει ἀργυροκόπος, τῶι μὲν γένει Δαμασκηνός, τῶι δὲ ὀνόματι Ῥωμύλος, διάκονος τῶν πρώτων τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς. οὗτος

10 Sap 3, 1 — 13 ind. X = 1. Sept. 546—31. Aug. 547. Cassian starb am 20. Juli dieser Indiction (547), vgl. p. 196, 12

OLVW(G)

3 τῆσ[2]] περὶ τῆσ W | πλῆθοσ LVG: ὄχλον OW 6 λείψανον κατετέθη WG λείψανον μετέθηκαν L 7 ὧ τόπω OVG: ὧ L τῶ τόπω ὅπου W 8 $\overline{OH}$ V 10 δικαίων ψυχαὶ L 11 βάσανοσ [= Sap.] VG | ἀμέλει τοι LVWG | σῶον καὶ ἀδιάλυτον fehlt G | σῶον O: σῶον ἐν τῶ τάφω LVW 11/12 διέμεινεν καὶ πεφύλακται μέχρι τῆσ σήμερον V 14 $\overline{OH}$ O, Rand abgeschnitten L | καὶ πρὸσ L | τεθῆναι L 15 λείψανον] σῶμα L 15/16 κατέβην—σῶμα fehlt G 16 σῶμα O: λείψανον LVW | εὑρὼν OG | ἄλυτον O 17 καὶ fehlt OG 17/18 τὸν[3]—τιμήσαντα fehlt W 18/19 καὶ καθολικῆσ ἀναστάσεωσ LVW 19 λειψάνου O: αὐτοῦ λειψάνου LVW λειψάνου αὐτοῦ G 20 τὸν θ͞ν W 20/21 ἧσ—ἀκτῖνα] τοῦτο δὲ ἐξ ὧν εὐεργετοῦνται πολλοὶ W 21 δι' ὀλίγων fehlt OG | $\overline{OH}$ W 21/22 ἀργυροκόποσ ἐν—πόλει W 22 τῶι δὲ fehlt O 23. 185, 1 ῥώμυλλοσ V ῥώμιλλοσ L 23 τῇ ἁγία L | γεθσιμανῆ L γεθσημανῆ VWG

δέ μοι ὁ Ῥωμύλος διηγήσατο λέγων ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κοιμήσεως τοῦ μακαρίου Σάβα ἐσυλήθη τὸ ἀργυροκοπεῖόν μου καὶ ἀπώλοντο μέχρις που ἀργύρου λιτρῶν ἑκατόν. ἐγὼ δέ, φησίν, εὐθέως ἐξῆλθον εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου καὶ ἐποίησα ἐπὶ πέντε ἡμέρας τὰ φῶτα τοῦ ναοῦ καὶ ἔμεινα νυκτὸς καὶ ἡμέρας κλαίων ἐπὶ τῶν καγκέλλων τοῦ θυσιαστηρίου. περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς πέμπτης ἡμέρας εἰς ὕπνον ἡρπάγην καὶ θεωρῶ τὸν ἅγιον τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα Θεόδωρον λέγοντά μοι· τί ἔχεις; τί ἀδημονεῖς τοσοῦτον καὶ κλαίεις; ὡς δὲ εἶπον ὅτι τὰ ἴδια | καὶ τὰ ἀλλότρια ἀπώλεσα καὶ τοσαύτας p. 356 ἡμέρας συντρίβομαι καὶ οὐδὲν ὠφέλησα, λέγει μοι ὁ ἅγιος· πέπεισο, οὐκ ἤμην ὧδε· ἐκελεύσθημεν γὰρ συνδραμεῖν καὶ τῆι ἁγίαι τοῦ ἀββᾶ Σάβα ψυχῆι ὑπαντῆσαι καὶ ὁδηγῆσαι ταύτην εἰς τὸν τῆς ἀναπαύσεως τόπον. καὶ τὰ νῦν πορεύου εἰς τόνδε τὸν τόπον καὶ εὑρίσκεις τοὺς κλέψαντας αὐτόθι καὶ τὸν ἄργυρον. καὶ ἀναστὰς αὐτῆι τῆι ὥραι καὶ λαβὼν ἄλλους τινὰς ἀπῆλθον εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου μηνυθέντα τόπον καὶ εὕραμεν οὕτως καθὼς διὰ τῆς ὀπτασίας ἐμηνύθη.

Δύο τινὲς ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς πεδιάδος ὁρμώμενοι ἀπὸ $\overline{\text{ΟΘ}}$ 79 Βουριρῶν τῆς κώμης πίστιν εἶχον εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Σάβαν, ὅθεν καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν αὐτοῦ μοναστηρίων ἐκεῖσε εἰς διακονίαν κατερχομένους πίστει δεχόμενοι ἐθεράπευον, ἐσπούδαζον δὲ καὶ τοὺς ἑαυτῶν πόνους θεαρέστως διανέμειν. ἐξ ἐνεργείας δέ τινος σατανικῆς ἐν τῶι καιρῶι τοῦ τρυγητοῦ τοσοῦτον οἱ ἀμφότεροι ἠρρώστησαν, ὥστε ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀπογνωσθῆναι· αὐτῶν δὲ λυπουμένων διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ τρυγητοῦ καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀββᾶ Σάβα ἐλθόντων τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἐκάλουν εἰς βοήθειαν. καὶ ἐπιφαίνεται ἑκάστωι αὐτῶν κατ' ἰδίαν λέγων· ἰδοὺ ἐδεήθην τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑγείας ὑμῶν καὶ ἐχαρίσατό μοι τὴν αἴτησιν. τοίνυν ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, ἀναστάντες ἐξέλθετε εἰς τὸ ἔργον ὑμῶν. οἳ δὲ παραχρῆμα ἐν-

OLVW(G)

1 δέ μοι fehlt L ἐμοὶ W | ὁ Ρωμύλος fehlt W | διηγήσατό μοι L 2 ἐσυλώθη LVW 3 μέχρι WG | ἀργυρίου LV | εὐθέωσ fehlt OG 5 ἔμενα O 5/6 τὸ καγκέλλιον L 6 μέσον O | πέμπτησ fehlt O 9 ἀπώλεσα καὶ OG: ἀπολέσασ LVW 11 ἐκελεύθημεν O ἐκελεύσθην W 12 ἀπαντῆσαι LV | καταπαύσεωσ O 13 εὑρήσεισ ἐκεῖ W 14 αὐτόθι] ἅμα W 15 λαβὼν] μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν G | τινὰσ μεθ' ἑαυτοῦ ἀπῆλθεν O | ἀπῆλθεν G 16 εὗρον W εὗρεν OG | διεμηνύθη O ἐμηνύθη μοι W 17 $\overline{\text{ΟΘ}}$ OLVW | κατὰ σάρκα fehlt W 18 βουρίνων O | εἶχον LV: ἔχοντεσ OWG 18/19 ὅθεν—ἐκεῖσε] πάντασ τοὺσ ἐκεῖθεν W 25/26 καθ' ἰδίαν L 26 περι O | ὑγείασ] ἀδελφότητοσ W[corr] 27 Ἰησοῦ fehlt G τοῦ W 28 ἐξέλθατε L

δυναμωθέντες | ἀπῆλθον εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἰδίοις τὸ θαῦμα. καὶ ἀπὸ τότε κατ' αὐτὴν τὴν τῆς θαυματουργίας ἡμέραν πάνδημον ἑορτὴν ὅλωι τῶι ἑαυτῶν ἐπιτελοῦσιν κτήματι. p.

Γυνή τις ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως ὁρμωμένη Γηνάρους Π καλουμένη δύο κορτίνας ἐτάξατο ποιῆσαι τῶι τε Καστελλίωι καὶ τῶι Σπηλαίωι. πάσης δὲ τῆς ὑπουργίας ἑτοιμασθείσης αἱ συνθέμεναι ὑφᾶναι τὰ δόξαντα ἠθέτησαν. τῆς δὲ Γηνάρους σφόδρα λυπουμένης φαίνεται αὐτῆι καθ' ὕπνους ὁ μακαρίτης Σάβας λέγων· ἔωθεν μετάπεμψαι τὰς γερδίας καὶ ἔρχονται καὶ πληροῦσιν τὸ ἔργον. καὶ μὴ λυποῦ· οὐ γὰρ ἐμποδίζεται ἡ καρποφορία σου. ἐμφανίζεται δὲ καὶ ταῖς γερδίαις ὁμοίως, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῆι τοῦ ἔργου ἀναβολῆι. πρωίας δὲ γενομένης ἦλθον πᾶσαι μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας, διηγούμεναι ἀλλήλαις τὰς ὀπτασίας. καὶ οὕτως ἐπλήρωσαν τὸ ἔργον εὐχαριστοῦσαι τῶι θεῶι.

Χρόνου δὲ ἱκανοῦ διαδραμόντος ὁ οἰκονόμος τῆς Μεγίστης λαύρας ΠΑ καμήλους ἐμισθώσατο Σαρακηνικὰς παρακομίσαι βουλόμενος ἀπὸ τῆς νεκρᾶς θαλάσσης τὸν ἀπὸ Μαχαιρούντων ἀγορασθέντα σῖτον. ὡς οὖν αἱ κάμηλοι ἔφθασαν πεφορτωμέναι τὴν λαύραν, μία ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸ ξενοδοχεῖον ἀνερχομένης ὁδοῦ ἐκκλίνασα εἰς τὰ δεξιὰ κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὸν χείμαρρον πεφορτωμένη ἐπὶ δέκα | σχεδὸν ἀνδρόμηκα τὸ ὕψος ἔχοντος τοῦ κρημνοῦ· ὁ δὲ τῆς καμήλου δεσπότης Σαρακηνὸς ὢν ἔκραζεν λέγων· ἀββᾶ Σάβα, αἱ εὐχαί σου βοηθήσουσι τῆι καμήλωι μου. καὶ κυλιομένης τῆς καμήλου ἐβόα· ἀββᾶ Σάβα, βοήθει. καὶ θεωρεῖ γέροντά τινα ἱεροπρεπῆ τῆι κυλιομένηι καμήλωι ἐπικαθήμενον καὶ δρομαίως δι' ἄλλης ὁδοῦ κατελθὼν καὶ πλησίον τῆς καμήλου γενόμενος τὸν μὲν ἐπικαθήμενον γέροντα οὐχ εὗρεν, τὴν δὲ κάμηλον ὑγιῆ φυλαχθεῖσαν πεφορτωμένην ἐγείρας καὶ δι' ὁμαλωτέρας ὁδοῦ ταύτην εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἀναγαγὼν ἀπεφόρτωσεν. ὅστις βάρβαρος τῶι παραδόξωι τοῦ θαύματος ἀγασθεὶς

OLVW(G)

1 ἑαυτῶν V 2 τὴν fehlt LW 2/3 τῆσ θαυματουργίασ τὴν ἡμέραν W 4 Π OLVW 6 αἱ OWG: καὶ LV 7/8 λυπηθείσησ LVG 8 ἐπιφαίνεται O | ὕπνον LV 9 γέρδισσασ LV 11 γέρδισσαισ L γέρδισαισ V | μεταβολῆ WG 15 ΠΑ OLVW 16 σαρακηνὰσ O 18 αἱ κάμηλοι OW: αἱ μισθωθεῖσαι κάμηλοι G ἐμισθώθησαν αἱ κάμηλοι καὶ LV | εἰσ τὴν W 20 χειμάῤῥουν ἐπιφορτωμένη W 20/21 πεφορτωμένη τοῦ κρημνοῦ ἐπὶ—ἔχοντοσ LV | δέκα δὲ O 21 τοῦ κρημνοῦ fehlt G 22 ἔκραξεν LV 22—24 αἱ εὐχαί—Σάβα fehlt O 23 βοηθήσωσιν LG 25 ἐπικαθημένω O | δρομαῖοσ O 27 οὐκ' V 28 ταύτην—ξενοδοχεῖον fehlt W

καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἔρχεται εἰς τὴν λαύραν τὴν τοῦ πρεσβύτου
θήκην προσκυνῶν καὶ παρέχων ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ καμάτου τῶι κατὰ
καιρὸν οἰκονόμωι τριμίσιον ἓν ὑπὲρ εὐχαριστίας.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον λάκκος ᾠκοδομήθη μέγας ὑποκάτω τοῦ ΠΒ 82
πυργίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα ἐν σπηλαίωι, ἐν ὧι ἀνάβασις
ὑπῆρχεν κρυπτὴ ἀπὸ τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας ἐπὶ τὸν εἰρημένον
πύργον· ἐν δὲ τῆι ὑπερκειμένηι πέτραι πρὸς ὕψος σκεπτούριν ᾠκο-
δόμησαν οἱ πατέρες πρὸς τὸ ἐν αὐτῶι δινλίζεσθαι τὸ ὕδωρ πρότερον,
εἶθ' οὕτως εἰς τὸν λάκκον κατιέναι. Μάμας δέ τις Βηθλεεμίτης
χρίστης τὴν τέχνην τὸ ἔργον τοῦ τε λάκκου καὶ τοῦ σκεπτουρίου
πεποίηκεν. ὅστις τῆι τοῦ σκεπτουρίου φιλοκαλίαι ἐφιστάμενος, ἔχων
μαθητὴν τινὰ παῖδα Αὐξέντιον καλούμενον, | χειμῶνος γεγονότος τὸ p. 359
ὕδωρ ἐδέχετο, τῶν δὲ ὑδάτων πληθυνθέντων ἐρράγη τὸ ἔργον τοῦ
σκεπτουρίου. καὶ ὁ μὲν Μάμας ἀνδρεῖος ὢν διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον
ῥαιδίως ἴσχυσεν, ὁ δὲ παῖς καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ συμπτώματος τῶν
τε λίθων καὶ τοῦ σφοδροῦ ὕδατος συνκατεσύρθη ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ
κάτω εἰς τὸ μεσίαυλον τὸ ἐν μέσωι τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἔνθα κεῖται
τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα· ἔχει δὲ σχεδὸν
τὸ τοῦ κρημνοῦ ὕψος ὀργυιὰς δέκα. καὶ μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν
βροχὴν εὑρέθη ὁ παῖς ὑποκάτω τοῦ συμπτώματος τῶν λίθων ἔμπρο-
σθεν τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας μηδὲν βλαβεὶς τὸ σύνολον. τούτου
τοῦ θαύματος αὐτὸς ἐγὼ θεατὴς γέγονα ἀπὸ τῆς Νέας λαύρας ἐν
αὐταῖς ταῖς ἡμέραις εἰς τὴν Μεγίστην παραγενόμενος λαύραν βουλό-
μενος τόπον περιποιήσασθαι καὶ κελλίον ἐμαυτῶι οἰκοδομῆσαι. καὶ
ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα περὶ τοῦ θείου πρεσβύτου ἀναλεξάμενος
ἀνεγραψάμην· καλεῖ δέ με ὁ καιρὸς τὰ συμβάντα τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις
τε καὶ μαθηταῖς ἐκ μέρους διηγήσασθαι.

Ὁ ἀββᾶς Μελιτᾶς ὁ τὸν θεῖον πρεσβύτην διαδεξάμενος τὰ διὰ ΠΓ 83
τοῦ Σουμμου δοθέντα κατὰ θείαν κέλευσιν χίλια νομίσματα ὑπὲρ τῆς
τοῦ κάστρου οἰκοδομῆς ἢ ῥαθυμίαι ἢ ἀπραγμοσύνηι χρησάμενος δέ-

OLVW(G)

2 καμάτου OW: κόπου VG κώπου L 3 τριμίσιον O τριμίσιν W τριμή-σιν L τριμίσσιον G τριμίσσιν V | ἕνα LV 4 ΠΒ OLVW 6 κρυπτὴ ὑπῆρχεν W 7 ὑποκειμένη V | σκεπτούριν V σκεπτούριον L σκηπτοῦ-ριν OWG 10 τῇ τέχνῃ O 10. 11 σκηπτουρίου OWG 13 πληθυ-νόντων O 14 σκηπτουρίου OWG 15 ἴσχυσεν] ἠδυνήθη W 16 συνκατεσύρη W[corr] συγκατεσύρθη LG 17 μέσαυλον WG | τὸ—μέσωι fehlt O 20 ηὑρέθη O 21 τούτου δὲ LG 24 τὸν τόπον OW 28 ΠΓ OLVW 29 σούμου OW[corr] σύμμου G | τὴν θείαν W

δωκεν τῶι ἀρχιεπισκόπωι Πέτρωι καὶ οὕτως ἐκωλύθη ἡ τοῦ κάστρου οἰκοδομή, ὁ μέντοι πατριάρχης τὰ χίλια δεξάμενος | νομίσματα p. *διαφόροις αὐτὰ διένειμεν μοναστηρίοις. τούτου τοῦ ἀββᾶ Μελιτᾶ τὴν τοῦ θείου πρεσβύτου ποίμνην εὐθηνοῦσαν παραλαβόντος λύκοι αὐτὴν λυμήνασθαι ἤμελλον, εἰ μὴ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπισκοπὴ διέσωσεν· πῶς δὲ καὶ ποίωι τρόπωι, δι᾽ ὀλίγων ἐρῶ. τοῦ πανευφήμου πατρὸς ἡμῶν Σάβα ἐν σαρκὶ περιόντος μία τῆς πίστεως ὁμολογία ὑπῆρχεν ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον μοναστηρίοις καὶ ἦν ἰδεῖν πάντα τὰ τέκνα τῆς Ἱερουσαλὴμ πορευόμενα ἐν τῶι οἴκωι τοῦ θεοῦ ἐν ὁμονοίαι, τῆι συμφωνίαι τῶν θείων δογμάτων τὸ ἄρρηκτον καὶ ἀστασίαστον κεκτημένα, ὡς πληροῦσθαι τὸ γεγραμμένον τὸ ἆρον* κύκλωι τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου. *τοῦ δὲ ἀρίστου ποιμένος τῶν τῆιδε μεταστάντος τὸ ἑαυτοῦ ποίμνιον γέγονεν ἠπορημένον ὑπὸ ποιμένος ἀπείρου ἀγόμενον. οἱ γὰρ περὶ Νόννον τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν κοιμήσεως δραξάμενοι, λέγω δὴ Σάβα, τὴν ἐν τῶι βάθει τῶν σπλάγχνων δημοσιεύσαντες κακοδοξίαν ἐπότιζον τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολερὰν καὶ οὐ μόνον πάντας τοὺς ἐν τῆι Νέαι λαύραι λογιωτέρους εἰς τὴν ἑαυτῶν μιαρὰν συγκατέσπασαν αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς Μαρτυρίου μονῆς καὶ τοὺς τῆς Φιρμίνου λαύρας ἤδη τῶν αὐτῆς πατέρων κοιμηθέντων Φιρμίνου τε καὶ Σωιζομενοῦ τῶν μακαρίων φοιτητῶν γεγονότων καὶ | συναγωνιστῶν τοῦ θείου πρεσβύτου. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς* p. *τὴν Μεγίστην λαύραν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἐρήμου μοναστήρια ἴσχυσαν ἐν ὀλίγωι χρόνωι τὴν Ὠριγένους κατασπεῖραι κακοδοξίαν. κατ᾽ αὐτὸν δὴ τὸν χρόνον Δομετιανός τε ὁ τῆς Μαρτυρίου μονῆς ἡγούμενος καὶ Θεόδωρος ὁ ἐπίκλην Ἀσκιδᾶς τῶν τῆς Νέας λαύρας ἐξάρχων γεγονὼς ἀμφότεροι τῆς Ὠριγένους λύμης μετασχόντες εἰς κόρον ἀνέπλευσαν ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνό-*

12 Ies 60, 4 — 17 Hab 2, 15 — 28 Die *σύνοδος ἐνδημοῦσα* unter Menas tagte vom 2. Mai bis 4. Juni 536

OLVW(G)

2 *νομίσματα λαβὼν* W 3 *μοναχοῖσ* O | *Μελιτᾶ* fehlt L 5 *ἔμελλον* W *ἤθελον* O | *μὴ ἡ* W[corr] G 6 nach *διέσωσε* am Rand zugesetzt *ταύτην* W | *ποίω*] *ποῖ* V 12 *τὸ* O: fehlt LVWG 13 *ποιμένοσ*] *ποιμένοσ ἀπείρου ἀγόμενον* O 14/15 *ὑπὸ—ἀγόμενον* fehlt O 15 *νόνον* OW | *ἡμῶν* O: fehlt G *ἡμῶν σάβα* LVW 16 *δρεξάμενοι* L | *λέγω—σάβα* O: fehlt LVWG 17 *τὸν*] *τοὺσ* W 18 *Νέαι* fehlt L 20 *πρων* *αὐτῆσ* V 25/26 *τε ὁ—ἡγούμενοσ* fehlt O 27 *γεγονότων* O *τότε* W 28 *καὶ* fehlt W | *καλχηδόνι* W *καλχιδόνι* O *καλχιδώνι* G

δου προσποιούμενοι ἀγωνίζεσθαι καὶ διὰ τῆς παραθέσεως Λεοντίου τοῦ ἀνωτέρου μνημονευθέντος Βυζαντίου προσκολλῶνται τῶι πάπαι Εὐσεβίωι καὶ διὰ τούτου τῶι εὐσεβεστάτωι ἡμῶν βασιλεῖ καὶ τῆι τῆς ὑποκρίσεως περιουσίαι τὴν κακοδοξίαν ἐπισκιάσαντες καὶ πρώτης παρρησίας ἐν τῶι παλατίωι μετασχόντες ὁ μὲν Δομετιανὸς τῆς Γαλατῶν χώρας τὴν ἱεραρχίαν παρέλαβεν, ὁ δὲ Θεόδωρος τὴν Καισαρείας Καππαδοκίας διεδέξατο προεδρίαν. ἐντεῦθεν οἱ περὶ Νόννον ἰσχὺν πλείονα λαβόντες σπουδαίως καὶ ἐπαγρύπνως τὰ Ὠριγένεια σπέρματα πανταχοῦ τῆς Παλαιστίνης κατέσπειραν.

Τοῦ δὲ ἀββᾶ Μελιτᾶ τῆς τοῦ ἀββᾶ Σάβα ἀγέλης ἐπὶ χρόνους πέντε ΠΔ 84
κρατήσαντος καὶ τελευτήσαντος, τελειωθέντος δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Θεοδούλου τοῦ πολλάκις ἀνωτέρω μνημονευθέντος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γελάσιος τὴν τοῦ ἀββᾶ Σάβα ἡγεμονίαν διεδέξατο | ἐν ἀρχῆι τῆς πεντε- p. 362
καιδεκάτης ἰνδικτιόνος. ὅστις Γελάσιος τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν καὶ τὴν Ὠριγένους λύμην πολλοὺς τῆς ἑαυτοῦ συνοδίας νεμομένην θεασάμενος, γνώμης γενόμενος τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ, συναγωνιστὰς ἔχων Εὐστάθιόν τέ τινα καλλιγράφον τῶι γένει Γαλάτην καὶ Στέφανον Ἱεροσολυμίτην καὶ Τιμόθεον Γαβαληνὸν τὸν μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῆι Σκήτει ταῖς ἀρεταῖς διαλάμποντα τὸ σύγγραμμα τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀντιπάτρου τοῦ ἐπισκόπου Βόστρων τὸ κατὰ τῶν Ὠριγένους δογμάτων ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκεσθαι πεποίηκαν. ὅθεν κινηθέντες οἱ τὴν ψυχοφθόρον αἵρεσιν εἰσδεξάμενοι τὴν ἐκκλησίαν ἐτάρασσον. γέγονεν δὲ τῆς διαστροφῆς ἀρχηγὸς Ἰωάννης τις διάκονος τῆς λαύρας καὶ κανονάρχης Ἀντιοχεὺς τῶι γένει, ὅστις τοῦ ἱερατείου ὑπὸ τῶν πατέρων ἐκβληθεὶς διὰ τὴν αἵρεσιν συμφατριάζει μετὰ Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Βροντοδαίμονος καὶ Πτολεμαίου καὶ ἄλλων. οἵτινες παρασυνάγματα ποι-

10. 13 ind. XV = 1. Sept. 536—31. Aug. 537. Melitas 5 Jahre sind vom 5. Dezember 531 an gerechnet.

OLVW(G)

2 βυζαντίου τοῦ—μνημονευθέντοσ O LVG **3** διὰ τούτου OW: δι' αὐτοῦ LVG **5** παρρησίασ τῆσ LVWG **7** περὶ νόνον W^{corr} περίνον O **8** πλεῖον OL πλέον G | ὠριγενίασ V **9** Παλαιστίνησ] οἰκουμένησ W **10** ΠΔ OLVW **13** ἡγουμενεῖαν W **14** ἡγουμενεῖαν W **15** πολλοὺσ] ὑπο πολλοὺσ O **17** τέ fehlt OG **19** γαβαλινὸν G καὶ γαβαλινὸν O γεβαλινὸν LVW | τὴν σκήτην εὗρον ἐν ἄλλω V am Rand: κλητῆ OLV κλίτη W κλήσει G **20** ἐν ἁγίοις] μακαρίου W | τοῦ^{2} fehlt LV **22** πεποίηκαν OW: παρεσκεύασεν LVG **23** εἰσδεξάμενοι ἐταράσσοντο W | καταστροφῆσ W **26** συνφατριάζει L | τοῦ] τὸ WG

οὖντες ἐπειρῶντο πολλὰς διαστρέφειν ψυχάς. τότε οἱ πατέρες κοινῆι γνώμηι τῆς λαύρας ἐξέωσαν αὐτοὺς κατὰ μέρος, τεσσαράκοντα σχεδὸν εὑρεθέντας. οἵτινες εἰς τὴν Νέαν λαύραν ἀπελθόντες πρός τε τὸν Νόννον καὶ Λεόντιον τὸν Βυζάντιον τὸ τηνικαῦτα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως παραγεγονότα καὶ κατὰ τῶν τοῦ μακαρίου Σάβα διαδόχων ἐμμανῶς ἔχοντα κατεβόων τοῦ τε ἀββᾶ | Γελασίου καὶ τῶν τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρων. πάντων δὲ αὐτόθι τῶν τῆς αἱρέσεως ἀρχηγῶν συναθροισθέντων Λεόντιος ὁ Βυζάντιος ἐνέχων ἔκπαλαι τῶι μακαρίτηι Σάβαι συμβουλεύει τοῖς πᾶσιν αὐθαδείαι χρήσασθαι καὶ τὴν Μεγίστην καταστρέψαι λαύραν πρὸς τὸ μὴ κατοικεῖσθαι. καὶ συνάγει εἰς τὴν Νέαν λαύραν πάντας πανταχόθεν τοὺς τῆι κακοδοξίαι συμπεριφερομένους. οἵτινες συναθροισθέντες ἦλθον μετὰ Λεοντίου καὶ τῶν διωχθέντων εἰς τὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου μονὴν συναρπάσαι νομίζοντες τόν τε τῆς μονῆς ἡγούμενον Σωφρόνιον τὸν ἀοίδιμον καὶ τοὺς πατέρας, ἀλλ' ἐματαιώθη αὐτῶν ἡ βουλὴ καὶ ἐξῆλθον κατῃσχυμμένοι. ἐντεῦθεν ἐμμανεῖς γεγονότες οἱ περὶ Λεόντιον κατὰ Γελασίου καὶ τῆς Μεγίστης λαύρας ἀποστείλαντες εἰς διαφόρους τόπους καὶ συναγαγόντες ὀρυκτῆρας καὶ ἅμας καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς καταστροφῆς ὄργανα καὶ ἀγροικικὴν βοήθειαν ἀπήρχοντο μετὰ πλείστης μανίας τὴν Μεγίστην καταστρέψαι λαύραν. ὁ δὲ τοῦ ἀββᾶ Σάβα θεὸς μέγα θαῦμα εἰργάσατο· οὔσης γὰρ ὥρας δευτέρας ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς ἀχλὺς καὶ σκότος καὶ πᾶσαν συγκλασθέντες τὴν ἡμέραν διὰ τραχέων τόπων καὶ ἀβάτων ὁδεύοντες, ὡς παρά τινων ἀκριβῶς εἰδότων μεμαθήκαμεν, μόλις τῆι ἑξῆς ἡμέραι εἰς τὴν τοῦ μακαρίου Μαρκιανοῦ μονὴν εὑρέθησαν καὶ οὕτως τὸ κοινὸν φῶς θεασάμενοι ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια ἄπρακτοι καὶ κατῃσχυμμένοι. | τοῦτο ἐθαυματούργησεν ὁ τῶν θαυμασίων θεὸς ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, ταπεινοῖς δὲ χάριν ἐπιμετρῶν, ὁ ἐπὶ τοῦ Λὼτ καὶ Ἐλισαίου πατάξας τοὺς ἐναντίους ἀορασίαι.

22 Act 13, 11 — 27 Prov 3, 34 — 28 Gen 19, 11 — 29 III Reg 6, 18

OLVW(G)

2 αὐτοὺσ κατὰ μέροσ ἐξέωσαν [ἐξεώσαντεσ V] LV κατὰ μέροσ ἐξέωσαν [ἔξωσαν G] αὐτοὺσ WG 3 εὑρεθέντεσ L 4 τὸν[1] fehlt VWG | νόνον OW | τὸν[2]] τὸ VW 10 λαῦραν καταστρέψαι O 11 πάντασ fehlt W 14 τε fehlt OV, corr. V | τὸν[2]] τινὰ O 16 καταισχυμμένοι LV 18 ἄμμασ LVWG 22 ἔπεσεν W 23 τραχείων O τραχειῶν W βραχίων G | καὶ ἀβάτων τόπων L 24 τινων τῶν W[corr] | μεμάθηκα LVG 25 ηὑρέθησαν O 26/27 ἄπρακτοι καὶ κατησχυμμένοι [καταισχυμμένοι L] ὑπέστρεψαν—ἴδια LVG 28 ἀντιμετρῶν V 29 ἐλισσαίου LVW τοῦ ελισσαίου G

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον παρεγένετο ἐν Παλαιστίνηι ὅ τε πατριάρ- ΠΕ 85 χης Ἀντιοχείας Ἐφραίμιος καὶ ὁ πάπας Εὐσέβιος διὰ τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Παύλου ἐκβολήν. ὧιτινι πάπαι Εὐσεβίωι ἐλθόντι εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ τὸ διαλυθῆναι τὴν σύνοδον προσάγουσιν οἱ περὶ Λεόντιον τοὺς ἐκ τῆς Μεγίστης λαύρας διωχθέντας προσερχομένους κατὰ Γελασίου ὡς εἰς δύο μέρη τὴν συνοδίαν σχίσαντος καὶ αὐτοὺς μὲν διώξαντος, τοὺς δὲ ἀντιδίκους αὐτῶν περιποιησαμένου. ὁ δὲ πάπας Εὐσέβιος ὑπὸ τῶν Λεοντίου λόγων ἀπατηθεὶς καὶ μηδὲν περὶ τῆς αἱρέσεως γνοὺς μεταπέμπεται τὸν ἀββᾶν Γελάσιον καὶ καταναγκάζει αὐτὸν ἢ τοὺς διωχθέντας εἰσδέξασθαι ἢ τοὺς ἀντιδίκους αὐτῶν διῶξαι, πειρώμενος τὴν ἔριν διαλῦσαι. καὶ τοιαύτης ἀνάγκης ἐπιτεθείσης συσκεψάμενοι οἱ πατέρες ἔπεμψαν ἐκ τῆς λαύρας Στέφανον καὶ Τιμόθεον καὶ ἄλλους τέσσαρας ἀδελφούς. οἵτινες τὸν ἑκούσιον διωγμὸν ὑπομείναντες ἀπῆλθον εἰς Ἀντιόχειαν καὶ τὰ συμβάντα τῶι πατριάρχηι Ἐφραιμίωι γνωρίσαντες τὰς τοῦ μακαρίου Ἀντιπάτρου βίβλους αὐτῶι ἐνεφάνισαν. ὅστις πατριάρχης τὰς Ὠριγένους ἀκούσας βλασφημίας ἐκ τῶν ἐπιδοθέντων βιβλίων, γνοὺς δὲ καὶ παρὰ τῶν ἐπιδεδωκότων | τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῶν p. 365 Ὠριγενιαστῶν γεγονότα διανίσταται γενναίως καὶ δημοσίωι συνοδικῶι ἀναθέματι καθυποβάλλει τὰ Ὠριγένους δόγματα. καὶ τούτου ἐν Ἱεροσολύμοις γνωσθέντος ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Νόννον συνασπιστὰς ἔχοντες Λεόντιόν τε τὸν Βυζάντιον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναπλεύσαντα καὶ Δομετιανὸν τὸν Γαλατίας καὶ Θεόδωρον τὸν Καππαδοκίας ἠνάγκαζον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον τὴν Ἐφραιμίου προσηγορίαν τῶν ἱερῶν ἀφελέσθαι διπτύχων. πολλῆς δὲ στάσεως ὑπ᾽ αὐτῶν γενομένης μεταπέμπεται ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐν μυστηρίωι τοὺς περὶ Σωφρόνιον καὶ Γελάσιον καὶ ἐπιτρέπει αὐτοῖς ποιῆσαι λίβελλον κατὰ τῶν Ὠριγενιαστῶν ὁρκίζοντα αὐτὸν μὴ ἀφαιρεθῆναι τῶν ἱερῶν διπτύχων τὴν Ἐφραιμίου τοῦ πατριάρχου προσηγορίαν. καὶ οἱ μὲν πατέρες τὸν λίβελλον ποιήσαντες ἐπιδεδώκασιν, ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος τοῦτον δεξάμενος τῶι βασιλεῖ ἀπέστειλεν γράψας αὐτῶι τὰ ὑπὸ τῶν Ὠριγενιαστῶν νεωτερισθέντα. ὅντινα λίβελλον

OLVW(G)

1 ΠΕ OLVW | κατ᾽ αὐτὸν LVG **3** Παύλου fehlt OW **10** διωχθένταϲ—ἢ τουϲ fehlt V **12** συνσκεψάμενοι LV **16** αὐτόθι V **18** γνοὺϲ—ἐπιδεδωκότων] καὶ G | καὶ O: fehlt LVW | ἐπιδοσάντων LV | καὶ τὰ W | παρὰ LV **21** γνωσθέντοσ ἐν ἱεροσολύμοισ W | νόνον OW^corr **25** διαπτύχων W **26** γινομένησ L | ὡσ ἐν V **28. 30. 32** λίβελον O

ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεξάμενος βασιλεὺς ἴδικτον κατὰ τῶν Ὠριγένους πεποίηκε δογμάτων· ᾧτινι ἰδίκτωι καθυπέγραψεν Μηνᾶς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου. ἠναγκάσθησαν δὲ καὶ οἱ περὶ Δομετιανὸν καὶ Θεόδωρον ὑπογράψαι, ὧντινων ἡ ὑπόκρισις ἔκδηλος τοῖς πᾶσιν γέγονεν. | ὁ μὲν γὰρ Δομετιανὸς p. 3[illegible]
ὑπογράψας καὶ γνοὺς τινὰς τῆς Ὠριγένους κακοδοξίας λαθόντας καὶ μὴ ὑπογράψαντας λύπηι καὶ ἀδημονίαι περιπεσὼν κείρας ἑαυτοῦ τὸν πώγωνα ἐχώρισεν ἑαυτὸν τῆς καθολικῆς κοινωνίας καὶ οὕτως ὑδρωπιάσας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτελεύτησεν ἀκοινώνητος· τῆι δὲ Θεοδώρου ὑποκρίσει μαρτυροῦσιν οἱ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑπογραφὴν ἐπενεχθέντες βαρύτατοι διωγμοί.

Τοῦ τοίνυν κατὰ Ὠριγένους ἰδίκτου ἐν Ἱεροσολύμοις ἐμφανισθέντος ΠϚ
περὶ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος τῶι ἑνδεκάτωι τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα κοιμήσεως χρόνωι καὶ πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκόπων καὶ τῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων τῶι αὐτῶι καθυπογραψάντων ἰδίκτωι παρεκτὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀβίλης ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Νόννον καὶ Πέτρον καὶ Μηνᾶν καὶ Ἰωάννην καὶ Κάλλιστον καὶ Ἀναστάσιον καὶ λοιποὺς τῆς αἱρέσεως ἀρχηγοὺς τῆς τε καθολικῆς κοινωνίας ἀπέστησαν καὶ τῆς Νέας λαύρας ὑποχωρήσαντες ἔμειναν εἰς τὴν πεδιάδα. καὶ τούτου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκουσθέντος, ἤδη τοῦ πάπα Εὐσεβίου κοιμηθέντος καὶ Λεοντίου ἀποθανόντος Θεόδωρος ὁ Καππαδοκίας τοῦ παλατίου κρατῶν τοὺς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως ἀποκρισιαρίους μεταπεμψάμενος ἔλεγεν μετὰ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ ὅτι εἰ μὴ πληροφορήσει ὁ πατριάρχης Πέτρος τοὺς πατέρας καὶ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοὺς ἐπαναγάγηι λαύραν, ἀπὸ ἐπισκόπων αὐτὸν ἐν ταύταις ποιῶ ταῖς ἡμέραις. τότε οἱ περὶ Νόννον καθ' ὑπόθεσιν τοῦ εἰρημένου Θεοδώρου τοῦ ἐπίκλην Ἀσκιδᾶ γράφουσιν τῶι ἀρχιεπισκόπωι τοιάδε

12. 13 ind. V = 1. Sept. 541—31. Aug. 542; das 11. Jahr nach Sabas Tod ist also vom 5. Dez. 531 an gerechnet.

OLVW(G)

4 ὧν LW 5 πρόδηλοσ LVG 6 καθ' ὑπογράψασ V 12 ΠϚ OLVW 13 φευρουάριον V 15 παλαιστίνησ O 17 ἀμνίασ βίλησ L | νόνον OW[corr] 19 τε fehlt OG | κοινωνίασ] ἐκκλησίασ W 21 ἀκουσθέντοσ OW: ἀκουτισθέντοσ G γνωσθέντοσ LV[corr] γνωρισθέντοσ V 23 ἀναστάσεωσ LVWG: πόλεωσ O 24 πληροφορήσῃ V[corr] WG 25 ἐπαναγάγει OL 26 ποιῶ ἐν ταύταισ OG 27 νόνον OW[corr] | τοῦ εἰρημένου fehlt LVG

Δυσωποῦμεν τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα διά τινος μετρίας πληροφορίας θεραπεῦσαι τὰς ἡμετέρας διανοίας ἐν τῶι ὑμᾶς ἀποφαίνεσθαι καθολικῶς μετὰ πάσης προθυμίας καὶ λέγειν· λελυμένον ἔστω καὶ λέλυται ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος πᾶν γεγονὸς ἀνάθεμα μὴ ἀρέσκον θεῶι. τὴν γὰρ τοιαύτην πληροφορίαν καταδεχόμεθα, εἰ καὶ μὴ τὴν κατὰ λεπτὸν ἀκρίβειαν ἔχει.

Τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν | δεξάμενος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὰ μὲν p. 367 πρῶτα οὐ κατεδέχετο τὴν αἰτηθεῖσαν πληροφορίαν ποιήσασθαι ὡς ταραχοποιὸν καὶ οὐκ ἔνθεσμον, πλὴν τὴν τοῦ Ἀσκιδᾶ συσκευὴν ὑφορώμενος καὶ τὸν ἑαυτοῦ καιρὸν ἐξαγοράσασθαι διανοηθεὶς μεταπέμπεται ἐκ τῆς πεδιάδος τοὺς περὶ Νόννον καὶ λαβὼν αὐτοὺς κατ᾽ ἰδίαν τὴν αἰτηθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς ποιεῖται πληροφορίαν. καὶ οὕτως πληροφορηθέντες ὑπέστρεψαν μὲν εἰς τὴν Νέαν λαύραν, ἔμειναν δὲ ἐνέχοντες πικρῶς τοῖς τῆς Μεγίστης λαύρας πατράσιν. τότε δ᾽ Ἀσκιδᾶς ἀνελθόντα ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον ἠνάγκασεν συγκέλλους ἔχειν Πέτρον τε τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ Ἰωάννην τὸν Στρογγύλον, Ἰωάννην δὲ τὸν εὐνοῦχον τῆς μονῆς Μαρτυρίου κρατοῦντα ἡγούμενον τῆς νέας ἐκκλησίας πεποίηκεν. ἐντεῦθεν πλείονα ἄδειαν λαβόντες οἱ περὶ Νόννον τὴν μὲν ἑαυτῶν ἀσέβειαν δημοσίαι καὶ κατ᾽ οἴκους ἐκήρυττον, διωγμοὺς δὲ διαφόρους ἐπενόουν κατὰ τῶν τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρων. καὶ εἴ τινα ἑώρων ἐν τῆι ἁγίαι πόλει μοναχὸν ὀρθόδοξον, τοῦτον διὰ κοσμικῶν τινῶν τύπτοντες καὶ Σαβαΐτην ἀποκαλοῦντες τῆς ἁγίας ἀπήλαυνον πόλεως. καὶ τινῶν τῶν ὀρθοδόξων πατέρων τυπτηθέντων καὶ πολέμου κατὰ τῶν εὐσεβῶν γεγονότος οἱ Βέσσοι τοῦ Ἰορδάνου θείωι ζήλωι φερόμενοι ἀνῆλθον ἐν τῆι ἁγίαι πόλει βοηθῆσαι τοῖς πολεμουμένοις ὀρθοδόξοις. καὶ δημοσίου πολέμου συγκροτηθέντος κατά τε τῶν | Βέσσων καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων καὶ αὐτῶν προσφυ- p. 368

10 Eph 5, 16

OLVW(G)

2 ὑμετέρασ L 3 ἔσται L 4 τοῦ πρσ WG | τοῦ υυ G | τοῦ ἁγίου G | γεγονὸσ] γένοσ O 7 τοιαύτην οὖν W τοιαύτην δὲ LG τοιάνδε V 10 ἐξαγοράσαι LVG 11 νόνον OW^corr 12 ποιεῖται πρὸσ αὐτοὺσ LV αὐτοῖσ ποιεῖται G 13 ὑπέστρεψαν μὲν LVW: ὑποστρέφομεν O ὑπεστρέψαμεν G 14 ἔχοντεσ O 16 ἠνάγκαζεν L | τε fehlt WG | ἀλεξανδρείασ OG 19 νόνον OW 24 τῶν fehlt V 25 βέσοι OW, so durchweg 28 τε fehlt L

γόντων τῶι τῆς Μεγίστης λαύρας ξενοδοχείωι ἐπῆλθον ἄφνω οἱ πολέμιοι μετὰ πλείστης μανίας βουλόμενοι τοὺς πατέρας διαχειρίσασθαι. καὶ τὸ ξενοδοχεῖον ἠσφαλισμένον εὑρόντες τὰς θυρίδας τοῖς λίθοις κατέκλασαν καὶ τοὺς ἔνδον ἀνενδότως ἐλίθαζον. τῶν οὖν πατέρων πολιορκουμένων Θεόδουλός τις Βέσσος πτύον εὑρὼν καὶ τοῦτο μετὰ χεῖρας λαβὼν καὶ τοῦ ξενοδοχείου ὑπεξελθὼν τριακοσίους ὄντας σχεδὸν τοὺς πολεμίους διεσκόρπισεν μόνος, φυλαξάμενος μέντοι μηδένα τὸ παράπαν πλῆξαι, αὐτὸς δὲ παρ' αὐτῶν λίθωι πληγεὶς ἔπεσεν καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐτελεύτησεν. καὶ ἐντεῦθεν ὁ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πόλεμος διελύθη πλὴν ὅτι τὸ κλασθὲν σιδήριον τῆς τοῦ ἐργοπρατείου θυρίδος μέχρι τῆς σήμερον καταβοᾶι τῆς τῶν πολεμίων ἐκείνων ἀποτομίας.

Τότε οἱ τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρες δυσωποῦσιν τὸν ἀββᾶν $\overline{ΠΖ}$ Γελάσιον ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῦτα γνωρίσαι τῶι εὐσεβεστάτωι ἡμῶν βασιλεῖ. ὅστις ἀββᾶς Γελάσιος μέλλων ὁδεύειν τοὺς πατέρας ἐν τῆι τῆς Μεγίστης λαύρας ἐκκλησίαι συνηγμένους ἀσπασάμενος ἐκήρυξεν λέγων· ἰδού, πατέρες, κατὰ τὴν αἴτησιν ὑμῶν ἀνέρχομαι ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἐν τῆι ὁδῶι συμβησόμενά μοι μὴ εἰδώς. δυσωπῶ τοίνυν ὑμᾶς ὥστε τινὰ τῶν Θεοδώρωι τῶι Μομψουεστίας προσκειμένων μὴ ἐᾶσαι συμμεῖναι ὑμῖν, αἱρετικῶι αὐτῶι ὄντι, ἐπείπερ καὶ ὁ ἐν | ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας τοῦτον μετὰ p. 3[illegible] τοῦ Ὠριγένους ἐμυσάττετο. ἐγὼ γὰρ σφόδρα μεταμεμέλημαι καθυπογράψας τῶι γενομένωι ὑπὸ τῆς ἐρήμου λιβέλλωι κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ μὴ ἀναθεματισθῆναι αὐτόν. πλὴν ὅτι ὁ θεὸς κηδόμενος τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας τὸν μὲν λίβελλον ἀπαράδεκτον γενέσθαι ᾠκονόμησεν, αὐτὸν δὲ Θεόδωρον ἀναθεματισθῆναι εὐδόκησεν. ταῦτα ὁ μακαρίτης Γελάσιος εἰπὼν τοῖς πατράσιν καὶ συνταξάμενος ἐξῆλθεν. αὐτοῦ δὲ κατὰ τὸ Βυζάντιον γεγονότος μηνύεται τῶι Ἀσκιδᾶι ἡ αὐτοῦ παρουσία καὶ παραγγέλλονται οἵ τε

OLVW(G)

3 ἀσφαλισμένον OW, corr. W 4 ἔκλασαν G κατέκλων W[corr] 5 πολυορκουμένων LV 6 τοῦτο—λαβὼν καὶ fehlt O 7 φυλαξάμενοσ fehlt L 8 πλήξασ L | δὲ ausradiert W | λίθοισ LV 9 ὁ fehlt L 10 κλασθὲν LVG: fehlt OW 12 ἀποτομίασ] ἐπαναστάσεωσ V 13 $\overline{ΠΖ}$ OLVW 15 ὁδεῦσαι LV 16 σεσυνηγμένουσ L 17 αἴτησιν] κέλευσιν W 18 ἀπέρχομαι OW 20 μοψουεστίασ W[corr] | προσκειμένω L 21 πατὴρ fehlt W 22 σφόδρα fehlt W | μεταμέλημαι L μεταμέλλημαι G 23 λιβέλω O 25 τῆσ ἑαυτοῦ κηδόμενοσ VWG | λίβελον O | ἄπρακτον LV 26 αὐτὸν] τὸν L | δὲ fehlt W 26/27 ηὐδόκησεν OG

τοῦ ὀρφανοτροφίου καὶ τοῦ πατριαρχείου καὶ τοῦ παλατίου μοναχὸν
ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ δέξασθαι. ὁ οὖν ἀββᾶς Γελάσιος μηδαμοῦ
δεχθῆναι δυνηθεὶς καὶ τὰς τοῦ Ἀσκιδᾶ συσκευὰς ὑφορώμενος ἐξέρχεται
τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ Παλαιστίνην πεζῆι τὴν πορείαν ποιούμενος.
καὶ δὴ φθάσας τὸ Ἀμόριον ἐτελεύτησεν μηνὶ Ὀκτοβρίωι τῆς ἐνάτης
ἰνδικτιόνος. καὶ τοῦτο ἐγνωκότες οἱ τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρες ἀνῆλ-
θον ὁμοθυμαδὸν ἐν τῆι ἁγίαι πόλει αἰτῆσαι ἡγούμενον καὶ μηνύ-
σαντες τῶι πατριάρχηι τοῦ ἐπισκοπείου μεθ' ὕβρεων καὶ ὠθισμῶν
ἐξεβλήθησαν κατ' ἐπιτροπὴν τῶν συγκέλλων καὶ πολλῶν θλίψεων
αὐτοῖς ἐντεῦθεν ἐπιγενομένων ἄπρακτοι εἰς τὴν λαύραν ὑπέστρεψαν.
τότε δὴ πάντες | προσετίθεντο τοῖς Ὠριγενιασταῖς ἢ χρείαι δουλεύ- p. 370
οντες ἢ κολακείαις δελεαζόμενοι ἢ ἀγνοίαι κλεπτόμενοι ἢ τὸ τῆς
ἀσεβείας κράτος φοβούμενοι. καὶ οὕτως οἱ ἑτερόδοξοι πάντων κρα-
τήσαντες πρὸς μόνην τὴν Μεγίστην λαύραν ἀντιτείνουσαν εἶχον τὴν
παράταξιν καὶ πολλὴν ἐτίθεντο σπουδὴν ταύτης περικρατεῖς γενέσθαι. (88)
πολλοῖς τοίνυν χρησάμενοι δελεάσμασιν προεβάλοντο ἡγούμενόν τινα
Ὠριγενιαστὴν Γεώργιον προσαγορευόμενον. καὶ καταφέρουσιν αὐτὸν
εἰς τὴν λαύραν δορυφορούμενον καὶ καθίζουσιν αὐτὸν ἐν τῶι θρόνωι
τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα μηνὶ Φεβρουαρίωι τῆς ἐνάτης ἰνδικ-
τιόνος. καὶ γίνεται τότε διωγμὸς μέγας καὶ τῶν ἁγίων πατέρων
ἡμῶν σκορπισμὸς ἐπὶ τῆι τοῦ λύκου παρουσίαι. καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος
πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡσυχαστὴς διὰ πολλῶν χρόνων
ἐξελθὼν τοῦ ἑαυτοῦ ἐγκλειστηρίου ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν καὶ σὺν αὐτῶι ἅπαντες οἱ τῆς εὐσεβείας τρόφιμοι, ἐξ ὧν
πολλοὶ κατὰ τὰς χώρας διεσπάρησαν· ὁ δὲ θεὸς μέγα σημεῖον πεποίη-
κεν ὥσπερ ἐπὶ Ἀρείου ποτέ. ἐν αὐτῆι γὰρ τῆι τοῦ διωγμοῦ ἡμέραι
ἐν ἧι οἱ τῆς Μεγίστης λαύρας ἐξηλαύνοντο, ὁ τῶν πολεμίων ἔξαρχος καὶ

5. 19 ind. VIIII = 1. Sept. 545—31. Aug. 546

OLVW(G)

1 τοῦ παλατίου καὶ τοῦ πατριαρχίου W 5 ἐννάτησ O 6 γνόν-τεσ V γνῶντεσ LG | λαύρασ fehlt W 8 ὕβρεωσ LV | αἰκισμῶν L 10 ἐντεῦθεν αὐτοῖσ LW | ἐπιγινομένων W ἐπιγομένων L 12 κολα-κεία W 13 φοβούμενοι κράτοσ W 14 ἀτονοῦσαν W 14/15 εἶχον τὴν παράταξιν OW: ἦν αὐτοῖσ ἡ παράταξισ LVG 15 ἐτίθοντο L 16 δελεασμοῖσ O | προεβάλλοντο OG | τινὰ ἡγούμενον L ἡγούμενον V 17 προσφέρουσιν O 19 φευρουαρίω V | ἐννάτησ OV 21 ἡμῶν fehlt O | τῆσ—παρουσίασ L 23 ἑαυτοῦ fehlt L 26 ὥσπερ—ποτέ fehlt L

τῆς ἀσεβείας στρατηγὸς Νόννος ἐξ ἀνθρώπων ἀνάρπαστος γέγονεν αἰφνιδίωι κατασχεθεὶς θανάτωι.

῾Ο μέντοι βαρύτατος λύκος Γεώργιος ἐπὶ ἑπτὰ | μῆνας τῆς ἱερᾶς ΠΗ τοῦ θείου Σάβα ποίμνης κρατήσας ταύτης ἐκβάλλεται ὑπὸ τῶν p. ἑαυτοῦ συνασπιστῶν ἐπὶ ἀσωτίαι καὶ αἰσχρότητι κατηγορηθείς· τὰς δὲ κατηγορίας αὐτὰς ἑκὼν παρασιωπήσω, ἵνα μὴ δημοσιεύσω τῶι λόγωι τὰ λήθης ἄξια καὶ βαθείας σιγῆς. τότε οἱ ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι περιλειφθέντες πατέρες κατὰ γνώμην τοῦ πατριάρχου ἔλαβον ἡγούμενον τὸν ἀββᾶν Κασιανὸν τὸν Σκυθοπολίτην τὴν τοῦ Σουκᾶ συνοδίαν τὸ τηνικαῦτα καλῶς καὶ ὀρθοδόξως κυβερνῶντα, ἄνδρα ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀποταξάμενον καὶ ὑπὸ τοῦ θείου Σάβα παιδευθέντα καὶ πρεσβύτερον τῆς Μεγίστης λαύρας γεγονότα καὶ ἐπὶ ὀκτὼ χρόνους τὴν τοῦ Σουκᾶ λαύραν κυβερνήσαντα καὶ τὴν τοῦ Ζουγγᾶ λεγομένην μονὴν ἐν Σκυθοπόλει συστησάμενον. ὅστις ἀββᾶς Κασιανὸς τὴν τοῦ θείου πρεσβύτου ἱερὰν ποίμνην ἐπὶ δέκα μῆνας ποιμάνας ἐν εἰρήνηι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν μηνὶ Ἰουλίωι εἰκάδι τῆς δεκάτης ἰνδικτιόνος τῶι ἑξκαιδεκάτωι τῆς τοῦ μεγάλου Σάβα κοιμήσεως χρόνωι.

Τότε τοίνυν οἱ τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρες ἐκ θεοῦ κινηθέντες ΠΘ προβάλλονται ἡγούμενον τὸν ἀββᾶν Κόνωνα, ἄνδρα ἔν τε μοναχικοῖς κατορθώμασιν καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασιν περιβόητον, Λύκιον μὲν τῶι γένει καὶ ἐν τῆι πατρίδι ἐκ βρέφους τὴν μοναχικὴν ἀσκήσαντα πολιτείαν καὶ ἐν πολλοῖς κατὰ θεὸν ἀγωνίσμασιν ἀριστεύσαντα, ἐλθόντα δὲ εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων μετὰ τὴν τοῦ μακαρίου Σάβα κοίμησιν καὶ εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν ὑπὸ τοῦ | θεοῦ ὁδηγηθέντα p. καὶ πάντας τοὺς πατέρας οἰκοδομήσαντα τῆι τε τοῦ βίου καθαρότητι καὶ τῆι τοῦ ἤθους ἁπλότητι καὶ τῆι τῶν τρόπων πραότητι καὶ τῆι τῆς πνευματικῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως συγκράσει. ὅστις

16 Ps 4, 9 — 17 20. Juli 547, vgl. die Note zu p. 184, 13; das 16. Jahr nach Sabas Tod ist vom 5. December 531 an gerechnet

OLVW(G)

1 νόνοσ OW^corr 2 κατενεχθεὶσ W 3 ΠΗ O | ἐπὶ] ὁ ἐπι O 6 αὐτὰσ LVWG: αὐτοῦ O | παρασιωπήσομαι LV 7 τῶι λόγωι fehlt OW 7 ΠΗ LVW 7/8 περὶ τὴν μεγίστην λαύραν G τῆσ μεγίστησ λαύρασ LV 13 κυβερνοῦντα LG κυβερνήσαντα W 14 ζουγᾶ O σουκᾶ G | μονὴν fehlt W 15 ἀββᾶσ fehlt LVG 17 ἑξκαιδεκάτωι] ἑξκαιδεκάτω ἔτει OW 19 ΠΘ OLVW 20 τε fehlt LV 22 μοναδικὴν V 23 κατὰ θεὸν fehlt W 27/28 τοῦ ἤθουσ—πραότητι καὶ τῆι fehlt W | τῶν τρόπων—καὶ τῆι fehlt O 27 πραύτητι VG 28 καὶ²] τε καὶ LV | συγκρίσει W^corr

ἀββᾶς Κόνων τὴν τοῦ μακαρίου Σάβα ποίμνην ἐλαττωθεῖσαν καὶ ὀλιγωθεῖσαν παραλαβὼν ἐπλήθυνέν τε αὐτὴν καὶ περιφανεστέραν εἰργάσατο καὶ τοὺς κατὰ τὰς χώρας διασπαρέντας πατέρας πάντοθεν ἐπισυνήγαγεν. τότε δὴ ὁ ἀεὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας προνοούμενος θεὸς διεσκέδασεν τὴν τῶν Ὠριγενιαστῶν ὁμόνοιαν, ὥσπερ πάλαι ἐπὶ τοῦ Ἔβερ πεποίηκεν τῆι τῶν γλωσσῶν διαιρέσει τὴν θεομάχον διαλύσας συμφωνίαν. τοῦ γὰρ Νόννου ἐκποδὼν γεγονότος οἱ τῆς Φιρμίνου λαύρας πρὸς τοὺς τῆς Νέας λαύρας διενεχθέντες περὶ τῶν σφῶν αὐτῶν δογμάτων εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων ἀπησχολήθησαν πόλεμον. καὶ ἡ μὲν τῶν ἀμφοτέρων πολυσχεδὴς ἀσέβεια κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ὑπό τινων θεοφιλῶν ἀνδρῶν τῆς ἡμετέρας ἀγέλης ἀκριβεστέρωι τε καὶ πλατυτέρωι λόγωι στηλιτεύεται καὶ τῆς προσηκούσης τυγχάνει ἀνατροπῆς· ῥάιδιον δέ ἐστιν παντὶ βουλομένωι καταμαθεῖν τὴν τούτων ἀσέβειαν ἐξ αὐτῶν τῶν προσηγοριῶν ὧνπερ αὐτοὶ ἀλλήλους ὀνομάζουσιν, τῶν μὲν Νεολαυριτῶν τοὺς ἀπὸ τῶν Φιρμίνου Πρωτοκτίστους ἢ γοῦν Τετραδίτας καλούντων, τῶν δ' αὖ πάλιν Φιρμινιωτῶν τοὺς Νεολαυρίτας Ἰσοχρίστους ὀνομαζόντων. ἐκ τῶν γὰρ οἰκείων τῆς ἀσεβείας δογμάτων τὰς ὀνομασίας ἐκληρώσαντο ἕκαστοι. Θεοδώρου τοίνυν τοῦ Καππαδοκίας | p. 373 τῶν τῆς πολιτείας κρατοῦντος πραγμάτων καὶ τοῦ μέρους τῶν Ἰσοχρίστων ὄντος καὶ ἀντιλαμβανομένου καὶ πολλοὺς αὐτῶν χειροτονηθῆναι ἐπισκόπους Παλαιστίνης παρασκευάσαντος, γενέσθαι δὲ καὶ Θεόδωρον τὸν τῆς Νέας λαύρας ἡγούμενον σταυροφύλακα καὶ τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπολίτην ζάλαι τινὲς καὶ κλύδωνες κατελάμβανον οὐ μόνον τὴν ἡμετέραν ἀγέλην, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶι ἀσεβεστάτωι Πρωτοκτίστωι δόγματι προσκειμένην, ἧς ἡγούμενος ὑπῆρχεν Ἰσίδωρος. ὅστις Ἰσίδωρος

6 Gen 10, 25. 11

OLVW(G)

1/2 καὶ ὀλιγωθεῖσαν fehlt LV 2 τε αὐτὴν LVW: ταύτην OG 5 διεσχέδασεν O 7 διαλύσασ OWG: παύσασ LV | νόνου OW^corr 8 φηρμήνου L φερμίνου OW φορμίνου V 9 σφῶν OVW: σοφῶν LG | ἀπησχόλησαν O 10 πολυσχηδὴσ V 12 τε fehlt WG | λόγωι fehlt W 15 φηρμήνου L φερμίνου OW 16/17 φηρμινιοτῶν L φερμινιοτῶν O φερμινιωτῶν W 17 γὰρ τῶν WG 18 ἕκαστοσ L ἑκάτεροι W 19 κρατούντων O 20 καὶ² fehlt V 20/21 ἀντιλαμβανομένου τούτουσ W^corr 21/22 παλαιστίνησ παρασκευάσαντοσ V: παλαιστίνησ καὶ ἡγουμένουσ παρασκευάσαντοσ LW καὶ ἡγουμένουσ παλαιστίνησ παρασκευάσαντοσ O ἐν παλαιστίνῃ παρασκευάσαντοσ καὶ ἡγουμένουσ G 22 δὲ] δὴ O fehlt G 24 τινὲσ πάλαι W 26 προκειμένην L | ὁ ἰσίδωροσ OW

μὴ ἰσχύων ἀντιστῆναι τῶι Ἀσκιδᾶι καὶ τοῖς Νεολαυρίταις προσερρύη τῶι τῆς ἡμετέρας ἀγέλης ποιμένι ἀββᾶι Κόνωνι καὶ δοὺς αὐτῶι λόγον εἰς τὴν ἁγίαν Σιὼν ὡς οὐκ ἀντιλαμβάνεται τοῦ τῆς προυπάρξεως δόγματος, ἀλλὰ καὶ πάσηι δυνάμει συναγωνίσηται κατὰ τῆς ἀσεβείας, ἀνέβη σὺν αὐτῶι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἀρχῆι τῆς πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος.

Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν ἀββᾶν Κόνωνα ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγονότες ϙ̄ 90 *καὶ διαφόροις θλίψεσιν ὑπὸ τοῦ Ἀσκιδᾶ καθυποβληθέντες διὰ τῆς ὑπομονῆς νικηφόροι ἀνεδείχθησαν. ὀλίγων γὰρ διελθουσῶν ἡμερῶν Πέτρου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τελευτήσαντος καὶ Μακαρίου ὑπὸ τῆς αὐθαδείας τῶν Νεολαυριτῶν χειροτονηθέντος καὶ πολέμου ἐν τῆι ἁγίαι πόλει γεγονότος ὁ μὲν εὐσεβέστατος βασιλεὺς σφοδρῶς ἀγανακτήσας κατά τε τοῦ Ἀσκιδᾶ καὶ τῶν Ὠριγενιαστῶν Μακάριον τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεω|θῆναι ἐκέλευσεν, οἱ δὲ περὶ τὸν ἀββᾶν Κόνωνα* p. 37[illegible] *καιροῦ ἐπιτηδείου δραξάμενοι τὰ καθ' ἑαυτοὺς τῶι βασιλεῖ γνωρίσαντες λίβελλον αὐτῶι ἐπιδεδώκασιν πᾶσαν τὴν τῶν Ὠριγενιαστῶν ἀσέβειαν ἐμφανῆ ποιήσαντες Ἰσιδώρου τελευτήσαντος. καὶ ἐντεῦθεν πλείστης παρρησίας μετασχόντες Εὐστόχιον οἰκονόμον ὄντα Ἀλεξανδρείας καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγονότα ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων προβάλλονται, ὁ δὲ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Εὐστόχιον μὲν πατριάρχην γενέσθαι ἐθέσπισεν, ἐκέλευσεν δὲ καὶ σύνοδον οἰκουμενικὴν γενέσθαι. καὶ ὁ ἀββᾶς δὲ Κόνων ἀπολύων ἐπὶ Ἱεροσόλυμα τὸν Εὐστόχιον παρεκάλεσεν ἀποστεῖλαι τὸν τῆς μονῆς τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου ἡγούμενον Εὐλόγιον, ἐφ' ὧι εὑρεθῆναι καὶ αὐτὸν ἐν τῆι ἀθροιζομένηι συνόδωι. ὅστις Εὐστόχιος τῆς πατριαρχίας ἐντὸς γενόμενος τρεῖς μὲν ἐπισκόπους ἀπέστειλεν τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἐν τῆι συνόδωι ἀναπληροῦντας, ἀπέστειλεν δὲ καὶ τὸν ἀββᾶν Εὐλόγιον μετὰ ἄλλων δύο ἡγουμένων Κυριακοῦ τε τῆς λαύρας τῆς λεγομένης Πηγῆς καὶ Παγκρα-*

5 ind. XV = 1. Sept. 551—31. Aug. 552 — **20. 21** Die Synode wurde noch zu Lebzeiten des Patriarchen Menas berufen, der am 24. August 552 starb, vgl. Diekamp, Origenistische Streitigkeiten p. 103[1]

OLVW(G)

1 *τῶ τε* LVG **3** *ὑπάρξεωσ* L **7** ϙ̄ OLVW **10** *καὶ πέτρου* O **13** *τε* fehlt O **14** *ἐξωσθῆναι* W **16** *λίβελον* O | *τῶν* fehlt LVW **17** *ἀφανὴ* L **21/22** *σύνοδον δὲ οἰκουμενικὴν γενέσθαι ἐκέλευσεν* LWG **24** *ἐφ' ὧ* OW: *πρὸσ τὸ* LVG **25** *γεγονῶσ* LVG **26/27** *πληροῦντασ* LV **27** *μετὰ καὶ* O **28** *τε* O: *τε τοῦ* LVG fehlt W

τίου τινὸς στυλίτου. τῆς τοίνυν ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης κοινῶι καὶ καθολικῶι καθυπεβλήθησαν ἀναθέματι Ὠριγένης τε καὶ Θεόδωρος ὁ Μομψουεστίας καὶ τὰ περὶ προυπάρξεως καὶ ἀποκαταστάσεως Εὐαγρίωι καὶ Διδύμωι εἰρημένα παρόντων τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν καὶ τούτοις συναινούντων. τοῦ μέντοι θεοφυλάκτου ἡμῶν | p. 375 βασιλέως ἀποστείλαντος ἐν Ἱεροσολύμοις τὰ ἐν τῆι συνόδωι πραχθέντα καὶ πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκόπων χειρὶ καὶ στόματι ταῦτα βεβαιωσάντων καὶ κυρωσάντων πλὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀβίλης καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθέντος καὶ ἐν τῶι Βυζαντίωι ὑπὸ σεισμοῦ καταχωσθέντος οἱ μὲν Νεολαυρῖται τῆς καθολικῆς ἐχώρισαν ἑαυτοὺς κοινωνίας, ὁ δὲ πατριάρχης Εὐστόχιος διαφόρως αὐτοὺς μεταχειρισάμενος καὶ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας τῆι πρὸς αὐτοὺς νουθεσίαι καὶ παρακλήσει χρησάμενος καὶ μὴ πείσας αὐτοὺς τῆι καθολικῆι κοινωνῆσαι ἐκκλησίαι βασιλικαῖς κελεύσεσιν χρησάμενος δι᾽ Ἀναστασίου τοῦ δουκὸς τῆς Νέας λαύρας αὐτοὺς ἐξέωσεν καὶ τὴν ἐπαρχίαν πᾶσαν τῆς αὐτῶν ἠλευθέρωσεν λύμης. μὴ βουλόμενος δὲ ἀοίκητον ἐᾶσαι τὸν τόπον ἑκατὸν εἴκοσι μοναχοὺς ἐπιλεξάμενος ἐκεῖσε κατεφύτευσεν, ἑξήκοντα μὲν ἐκ τῆς Μεγίστης λαύρας, ἐξ ὧν ἐχειροτόνησεν Ἰωάννην τινὰ ἀπὸ σχολαρίων ἡγούμενον, καὶ ἄλλους ἑξήκοντα ἀπὸ τῶν λοιπῶν τῆς ἐρήμου ὀρθοδόξων μοναστηρίων. ὧν εἷς εἰμὶ ἐγὼ μεταπεμφθεὶς ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου ὑπὸ τῶν τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρων γνώμηι καὶ ἐπιτροπῆι τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ. τοιγαροῦν συναθροισθέντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐξήλθομεν μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ νέου ἡγουμένου ἐπὶ Θεκῶαν τὴν κώμην καὶ τῶν Ὠριγενιαστῶν ὑπὸ

1ff. Die letzte Sitzung der 5. Synode fand statt am 2. Juni 553 — 9ff. Malal. p. 486, 23 ἐν τῶι Αὐγούστωι μηνὶ τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος [554] ἐγένετο σεισμὸς φοβερός . . . ἐν Βυζαντίωι; vgl. auch Vict. Tunnun. p. 203, 22

OLVW(G)

1/2 συνόδου πέμπτησ W   3 ὠριγένησ LVWG: ὠρειγενιασταί O | ὁ fehlt W   4 μοψουεστίασ W[corr]   6 συναινοῦντοσ V   9 ἀβέλησ OW   12 ἑαυτοὺσ ἐχώρησαν LVG   13 μετακαλεσάμενοσ W am Rand   16 δοκὸσ V | Νέασ fehlt O | αὐτοῦ O | ἐξῶσεν W[corr]   17 ἑαυτῶν O | ἐλευθέρωσεν OLV   19 μὲν OW: τε VG fehlt L

᾿Αναστασίου τοῦ δουκὸς | διωχθέντων παρελάβομεν τὴν Νέαν λαύραν μηνὶ Φεβρουαρίωι εἰκάδι πρώτηι τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος τῶι εἰκοστῶι τρίτωι τῆς τοῦ μακαρίου Σάβα κοιμήσεως χρόνωι. καὶ ἐν τούτοις μὲν τέλος ἐδέξατο ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας πόλεμος, ἐγὼ δὲ ἐνταῦθα στῆσαι μέλλων τὸν περὶ τοῦ θείου πρεσβύτου λόγον τὴν προφητικὴν φωνὴν προσφόρως ἐρῶ· ἀγαλλιάσθω ἡ ἔρημος καὶ ἀνθείτω ὡς κρίνον, ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὰ τέκνα αὐτῆς, ἐκεῖνα πρὸς ἑαυτὸν εἰπών· ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἀκήκοα καὶ βούλομαι ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ βουληθεὶς ἐπεσκέψατο καὶ ἐπισκεψάμενος ἔσωσεν καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς καταδυναστείας τῶν ᾿Ωριγενιαστῶν καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου ἡμῶν καὶ κατεσκήνωσεν ἡμᾶς ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν καὶ τοὺς πόνους αὐτῶν κατεκληρονόμησεν ἡμᾶς, ὅπως ἂν φυλάξωμεν τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐκζητήσωμεν. αὐτῶι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

p. 37

Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα

1ff. ind. II = 1. Sept. 553—31. Aug. 554; das 23. Jahr nach Sabas Tod ist vom 5. Dec. 531 ab gerechnet — 6 Ies 35, 1 — 8 Exod 3, 7. 8 — 13 Ps 77, 55. 104, 44. 45

OLVW(G)

1 δοκὸσ V   3 τρίτω ἔτει LV | χρόνω OG: fehlt LVW   6 φωνὴν O: ἐκείνην φωνὴν VWG ἐκείνην L | ἡ fehlt L   8 αὐτὸν O   10/11 καὶ ἐπισκεψάμενοσ LVWG: ἐπισκεπτόμενοσ καὶ O   13 αὐτῶν fehlt O   14 κατεκληροδότησεν W^{corr} 15 ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ δόξα [δόξα σὺν τῶ πρι καὶ τῶ ἁγίω καὶ ζωοποιῶ πνι G] WG | δόξα καὶ τὸ κράτοσ LW   16 αἰῶνασ τῶν αἰώνων LVWG   17 fehlt LVWG

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΑΒΑ

Πρῶτον προτίθημι τῶι λόγωι τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν τῆς λαύρας p. 16a
τοῦ μακαρίου Σάβα ἡσυχαστὴν ὡς καὶ τῶι χρόνωι καὶ τῆι τοῦ βίου λαμπρότητι τῶν ἄλλων ἁπάντων προτερεύοντα. οὗτος τοίνυν ὁ πεφωτισμένος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς κατὰ Ἀρμενίαν Νικοπόλεως γονέων γεγονὼς Ἐγκρατίου καὶ Εὐφημίας ὀνομαζομένων, πλούτωι δὲ καὶ περιφανείαι γένους κομώντων καὶ ἐν πολλαῖς ἀρχαῖς πολιτικαῖς διαπρεψάντων ἔν τε στρατηγίαις καὶ δημαγωγίαις καὶ δυναστείαις ἐν βασιλικαῖς αὐλαῖς, περὶ ὧν πλεῖστα προβάλλονται διηγήματά τε καὶ κατορθώματα οἵ τε Βυζαντίων καὶ Ἀρμενίων παῖδες. ἅπερ ἵνα μὴ ἐκ προοιμίων κόρον τῶι διηγήματι ἐμποιήσω, ἑκὼν ὑπερβήσομαι, ἐκεῖνα μόνα περὶ αὐτοῦ διηγούμενος τὰ πᾶσιν σχεδὸν πρόδηλα τοῖς αὐτὸν ἐπισταμένοις.

Τοιγαροῦν ἐγεννήθη, ὡς αὐτός μοι διηγήσατο, κατὰ τὴν ὀγδόην τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιόνος τῶι τετάρτωι ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλείας· καὶ Χριστιανῶν ὄντων
τῶν γεγεννηκότων Χριστανικῶς ἀνήγετο σὺν τοῖς ἑαυτοῦ ἀδελφοῖς, 2
χρόνου δὲ τινὸς διελθόντος καὶ τῶν γονέων ἐν Χριστῶι τελειωθέντων καὶ τῆς γονικῆς οὐσίας διανεμηθείσης ὁ θεοφόρος οὗτος ἀνὴρ τῶι θεῶι ἑαυτὸν ἀφιέρωσεν καὶ οἰκοδομήσας ἐν αὐτῆι τῆι Νικοπόλει ἐκκλησίαν τῆι πανυμνήτωι θεοτόκωι καὶ ἀειπαρθένωι Μαρίαι ἀπε-

16. 17 ind. VII = 1. Sept. 453—31. Aug. 454; Marcians 4. Regierungsjahr begann am 24. oder 25. Aug. 453

OLVs; Überschrift und 4—7 ὁρ auf einem Blatt einer Unzialhs. Petrop. 28, vgl. Ehrhard, Texte und Unters. 50, 1 p. 77

1 *ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ* LV Petr. | *ΕΝ—ΗΜΩΝ* O: *ΜΑΚΑΡΙΟΥ* LV Petr. *ΑΓ* s 2 *ΤΟΥ* fehlt Petrop. 3 *ΕΝ—ΗΜΩΝ* O: *ΑΒΒΑ* LVs Petr. 6 προτεύοντα V 7 ὁρμάται LVs: ὁρμᾶτο O 8 ἐγκρατίου Os: εὐκρατίου LV | εὐφημίασ μὲν L 9 πλούτου V 10 διαπρεψάντων πολιτικαῖσ L 11 βασιλείοισ LVs 12/13 παῖδεσ καὶ Ἀρμενίων s 14 μόνα τὰ L 15 τὰ OLV: καὶ s 17 τῶι fehlt L 18 Μαρκιανοῦ τοῦ] τοῦ μαρκιανοῦ L | θεοφιλεστάτου V 19 γεννηκότων L γονέων V 22 ὠκοδομήσασ OV ᾠκοδόμησεν s 23 τῆσ πανυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίασ καὶ s

τάξατο τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν τῶι ὀκτωκαιδεκάτωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι καὶ προσλαβόμενος δέκα ἀδελφοὺς θέλοντας σωθῆναι κοινόβιον αὐτόθι συνεστήσατο. ἐν παντὶ δὲ τῶι τῆς ἑαυτοῦ νεότητος χρόνωι πολλὴν ἐτίθετο σπουδὴν γαστρός τε κρατεῖν καὶ τύφου περιφρονεῖν, γινώσκων ὅτι ὁ μὲν τῆς γαστρὸς κόρος οὔτε | ἀγρυπνεῖν p. 1 οἶδεν οὔτε σωφρονεῖν καὶ ὁ τῦφος ἠρεμεῖν οὐκ ἀνέχεται, ἡ δὲ ἄσκησις ἄνευ γρηγορήσεως καὶ ἁγνείας καὶ ταπεινοφροσύνης κατορθωθῆναι οὐ δύναται. οὕτως αὐτὸς μὲν ἐν νεαζούσηι ἡλικίαι ἠγωνίζετο καὶ τὸν νοῦν ἀμετεώριστον φυλάττειν καὶ τὸν λόγον ἀκατάγνωστον ἠρτυμένον τῶι θείωι ἅλατι, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτὸν λόγωι καὶ ἔργωι πρὸς τὴν πολιτείαν τῆς ἀσκήσεως μετερύθμιζεν, μήτε καταφορτίζων αὐτοὺς τῶι τοῦ κανόνος ζυγῶι νεοπαγεῖς ὄντας μήτε μὴν ἀπόνους αὐτοὺς μένειν συγχωρῶν καὶ ἀγυμνάστους, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ ἄγων αὐτοὺς καὶ θείοις ἀρδεύων νάμασιν καρποφορεῖν ἀξίως τῆς κλήσεως παρεσκεύαζεν.

Τοῦ μέντοι εἰκοστοῦ ὀγδόου τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνου εἰσεληλυ- 3 θότος καὶ τῆς ἐν αὐτῶι ἀπαστραπτούσης χάριτος πάντοσε διαθεούσης ὁ τῆς Σεβαστείας μητροπολίτης ὑπό τε τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης δυσωπηθεὶς καὶ ὑπὸ τῶν τῆς Κολωνίας λεγομένης πόλεως παρακληθεὶς οἰκητόρων ὡς ἐπὶ ἄλλωι πράγματι τοῦτον μεταπεμψάμενος ἤδη τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἀκολουθίαν διεξελθόντα χειροτονεῖ αὐτὸν ἐπίσκοπον τῆς εἰρημένης πόλεως, τοῦ αὐτῆς ἐπισκόπου τελευτήσαντος. καὶ οὕτως τὴν ἀρχιερωσύνην ἀκουσίως δεξάμενος τὸν κανόνα τῆς μοναχικῆς πολιτείας οὐκ ἐνήλλαξεν, ἀλλ' ἐν τῶι ἐπισκοπείωι ὡς ἐν μοναστηρίωι ἠγωνίζετο, κεχρημένος μάλιστα τῆι ἀλουσίαι, εὐλαβούμενος οὐ μόνον παρ' ἑτέρου ὁραθῆναι ἀλλὰ καὶ μὴ ἑαυτὸν γυμνὸν θεωρεῖν, ἐνθυμούμενος τὴν τοῦ Ἀδὰμ γύμνωσιν καὶ τὰ ἐν ἐκείνωι τῶι μέρει γεγραμμένα, καὶ ὑπετίθετο μίαν εἶναι τῶν μεγίστων

1 18. Lebensjahr = 8. Jan. 471—7. Jan. 472 — 16 28. Lebensjahr = 8. Jan. 481—7. Jan. 482

OLVs

5 μὲν fehlt V 7 ἐγρηγόρσεως L εὐγρηγορήσεως s 8 μὲν αὐτὸς V 9 ἀμετεώρητον s 14 τοῖς θείοις LV 17 χάριτος—διαθεούσης fehlt s | παντὸς ἐνδιαθεούσης V 18 περὶ fehlt V 19 κολωνίας L κολονίας OVs | παραβληθεὶς s ἐδυσωπήθη L fehlt V 22 αὐτὸν fehlt s 24 μοναρχικῆς s | οὐκ fehlt V | ἀλλὰ καὶ ἐν s 25 τῶ μοναστηρίω LV 26 καὶ μή: καὶ μὴν O μηδὲ L μὴ καὶ V μὴν καὶ s | αὐτὸν s

ἀρετῶν τὸ κεχρῆσθαι τῆι ἀλουσίαι καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσιν τρόποις ἐποιεῖτο σπουδὴν εὐαρεστῆσαι τῶι θεῶι ἔν τε νηστείαις καὶ προσευχαῖς καὶ ἁγνότητι σώματος καὶ καρδίας καθαρότητι, | λογισμοὺς ἀεὶ p. 17a καθαιρῶν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Περγάμιος παρ᾽ ἑκατέρωι βασιλεῖ Ζήνωνι καὶ Ἀναστασίωι εὐδοκιμήσας καὶ ἀρχὰς πλείστας πολιτικὰς διανύσας ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς φωτιζόμενος πολλὴν ἐτίθετο σπουδὴν εὐαρεστῆσαι τῶι θεῶι. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ ἐνδοξότατος ἀντιγραφεὺς τὴν τοῦ ἐν ἀρεταῖς γηράσαντος θείου αὐτοῦ ἀκοὴν δεχόμενος καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ἀκοῆς φωτιζόμενος μεγάλως εὐηρέστει τῶι θεῶι μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ. ὅστις Θεόδωρος παρὰ πάσηι νῦν τῆι συγκλήτωι καὶ τῶι εὐσεβεστάτωι ἡμῶν βασιλεῖ Ἰουστινιανῶι ἐπί τε συνέσει καὶ σεμνότητι βίου καὶ ὀρθῆι πίστει καὶ συμπαθείαι καὶ ἐλεημοσύνηι θαυμάζεται. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ χρόνου ἐπανέρχομαι.

Τούτου τοίνυν τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἐννέα χρόνους ἐν τῆι ἐπι- 4 σκοπῆι διατελέσαντος συνέβη τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας Πασίνικον καλούμενον τὴν τῶν Ἀρμενίων διέπειν ἀρχήν· ὅστις ἐξ ἐνεργείας σατανικῆς ἐπεχείρει ζημιοῦν καὶ ταράσσειν τὴν τούτωι ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν, τοῖς μὲν οἰκονομοῦσιν αὐτὴν μὴ συγχωρῶν τὴν δέουσαν ποιεῖσθαι φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, τοὺς δὲ τοῖς αὐτῆς ὅροις προσφεύγοντας μετὰ βίας ἀποσπῶν καὶ τὴν τῶν ὅρων λύων ἀσυλίαν. καὶ πλειστάκις παρακαλούμενος καὶ διὰ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ νουθετούμενος χειρότερος ἀνεδείκνυτο Μαρίας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἤδη τελευτησάσης. ἐντεῦθεν οὖν θλίψει δεινοτάτηι περιπεσὼν ὁ δίκαιος ἀναγκάζεται ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἀνελθεῖν. καὶ δὴ γεγονὼς αὐτόθι καὶ τὰ συμφέροντα τῆι αὐτοῦ ἐκκλησίαι δια-

3 II Cor 10, 5

OLVs

2 τῶι fehlt O 3 ἁγιότητι LV 4 καθαίρων OLVs | κατὰ] καὶ τὰ s 6 πολιτικὰς fehlt s 8 εὐαρεστεῖν Vs | τῶι fehlt O | ἀδελφίδησ LV 9 τοῦ O: τούτου τοῦ LVs 11 εὐαρέστει LV 12 παρὰ] μετὰ V | πάσηι: πᾶσιν Os πάσησ LV | τῇ συγκλήτῳ βουλῇ Ls τῆσ συγκλήτου βουλῆσ V 13 ἐπί] ἐπεί O | τε] τῇ V 15 τοῦ χρόνου ἀκολουθίαν LV 16 ἐνέα L 18 πασινίκοντα LV 19 ζημιοῖν O 21 φροντίδα] τὴν φροντίδα L 22 αὐτοῖσ V 24 λόγου OLV: δούλου s 25 αὐτοῦ Os: fehlt LV 27 ἑαυτοῦ L

νόσας περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Ζήνωνος Εὐφημίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ὑπεραγωνισαμένου αὐτοῦ θεάρεστον βουλεύεται βουλὴν ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ἀναχωρῆσαι καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχάσαι ἀπὸ τῶν τοῦ βίου πραγμάτων. καὶ ἀπολύσας τοὺς σὺν αὐτῶι πρεσβυτέρους τε καὶ κληρικοὺς μετὰ τῶν ἀνυσθέντων θείων κελεύσεων καὶ λαθὼν ἅπαντας καὶ μονώτατος ἐπιβὰς πλοίωι ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ καταμένει ἐν τῶι πρὸ τῆς ἁγίας πόλεως γηροκομείωι τῶι ὑπὸ τῆς μακαρίας κτισθέντι Εὐδοκίας, ἐν ὧι γηροκομείωι εὐκτήριόν ἐστιν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γεωργίου. καὶ γεγονὼς ἐν αὐτῶι καὶ κοσμικὴν ὄχλησιν αὐτόθι θεασάμενος ἐλυπήθη κατὰ διάνοιαν καὶ παρεκάλει τὸν θεὸν μετὰ δακρύων ὁδηγηθῆναι αὐτὸν εἰς τόπον εὐάρεστόν τε καὶ ἥσυχον καὶ πρὸς τὸ σωθῆναι ἐπιτήδειον.

Ὡς οὖν ἐν τῶι εἰρημένωι γηροκομείωι διέμεινεν ὁ τίμιος πατὴρ 5
ἡμῶν Ἰωάννης ταῖς πρὸς θεὸν δεήσεσιν διανυκτερεύων ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ἐν μιᾶι νυκτὶ ἀναπατῶν μόνος εἰς τὸ τοῦ γηροκομείου μεσίαυλον καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψας θεωρεῖ ἄφνω ἀστέρα φωτὸς σταυροῦ τύπον ἔχοντα ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν καὶ ἀκούει φωνῆς λεγούσης ἐκ τοῦ φωτὸς ἐκείνου· εἰ θέλεις σωθῆναι, ἀκολούθει τῶι φωτὶ τούτωι. καὶ πιστεύσας ἐξῆλθεν εὐθέως καὶ τῶι φωτὶ ἐκείνωι ἠκολούθει καὶ τοῦ φωτὸς ὁδηγοῦντος ἦλθεν εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα Σαλουστίου τὸ τηνικαῦτα ἱεραρχοῦντος τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος τῶι τριακοστῶι ὀγδόωι τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνωι, ἐν ὧι χρόνωι ἡ μὲν θεόκτιστος ἐκκλησία τῆς Μεγίστης ἐνεκαινίσθη λαύρας, ὁ δὲ Ἀνα-

1. 2 Zenon starb am 9. April 491 [Malal. p. 391, 3]; Euphemios wurde Bischof von Konstantinopel im März 489 [Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 213] — 22f. Die Höhlenkirche der großen Laura wurde eingeweiht am 12. Dec. 490, vgl. V. Sabae p. 104, 24 mit der Note; das 38. Lebensjahr = 8. Jan. 491—7. Jan. 492

OLVs

2/3 βούλεται s   5 πρεσβυτέρους τε καὶ fehlt LV   6 πάντασ V   6/7 εἰσ πλοῖον V   7 πρὸ LV: πρώτω Os   8 τῶι—Εὐδοκίασ fehlt O | Εὐδοκίασ γεγονότι s   12 αὐτὸν O: fehlt LVs   15 τὸν θν̄ V   16 ἀναπατῶν OLV: ἀναπεσὼν s | μέσαυλον Ls   17 πρὸσ s   18/19 ἐκ—ἐκείνου λεγούσησ LV   22 τὸ] τοῦ s   23 ἐκκλησίασ fehlt L | τεσσαρισκαιδεκάτησ OL   24 ἑαυτοῦ LV | ἐν—χρόνωι fehlt O

στάσιος τὴν βασιλείαν Ζήνωνος τελευτήσαντος διεδέξατο, καθὼς τῆς
αὐτοῦ ἀκήκοα διηγουμένης γλώσσης. γεγονὼς τοίνυν εἰς τὴν Μεγίστην
λαύραν εὗρεν τὸν μακαρίτην Σάβαν συνοδίαν ἑκατὸν πεντήκοντα
ἀναχωρητῶν περιποιησάμενον, ἐν πολλῆι μὲν τῶν σωματικῶν διαγόν-
των πτωχείαι, τοῖς δὲ πνευματικοῖς πλουτούντων χαρίσμασιν. ὁ μὲν
οὖν μακαρίτης Σάβας τοῦτον δεξάμενος παραδίδωσιν τῶι | οἰκονόμωι p. 17b
τῆς λαύρας ὡς ἕνα τῶν ἀρχαρίων ἐπιτάσσεσθαι καὶ διακονεῖν, ἀγνοῶν
τὸν ἐν αὐτῶι θησαυρόν. μὴ θαυμαζέτω δέ τις ὅτι ἀπεκρύβη τῶι
γέροντι Σάβαι ὁ θησαυρὸς τῶν Ἰωάννου κατορθωμάτων, ἀλλὰ μᾶλλον
λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος ὅτι ὅταν βουληθῆι ὁ θεὸς ἀποκαλύψαι τοῖς
ἁγίοις αὐτοῦ, προφῆταί εἰσιν, ὅταν δὲ ἀποκρύψαι θελήσηι, καθ'
ὁμοιότητα πάντων ὁρῶσιν. καὶ μαρτυρεῖ μοι τῶι λόγωι, ὁ προφήτης
Ἐλισαῖος λέγων περὶ τῆς Σουμανίτιδος ὅτι κατώδυνός ἐστιν
ἡ ψυχὴ αὐτῆς καὶ κύριος ἀπέκρυψεν ἀπ' ἐμοῦ.

Ὁ δέ γε θεσπέσιος Ἰωάννης πᾶσαν ἐπλήρου ὑπακοὴν τῶι τε οἰκονό-
μωι καὶ τοῖς λοιποῖς πατράσιν μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ προ-
θυμίας ὑπηρετῶν, ὕδωρ ἐκ τοῦ χειμάρρου ἀναφέρων μαγειρεύων τε τοῖς
οἰκοδόμοις καὶ ὑπουργῶν αὐτοῖς ἔν τε λίθοις καὶ ταῖς λοιπαῖς τῆς
οἰκοδομῆς ὑπουργίαις, ἡνίκα τὸ τῆς λαύρας ξενοδοχεῖον ἐκτίζετο.
τῶι μέντοι δευτέρωι τῆς αὐτοῦ ἐν τῆι λαύραι παρουσίας χρόνωι τοῦ 6
Καστελλίου καθαρισθέντος ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων οἰκήσεως, ὡς
ἤδη μοι εἴρηται εἰς τὸν περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Σάβα βίον, πολλὰ μετὰ τοῦ
πατρὸς ἡμῶν Σάβα κεκοπίακεν αὐτόθι σὺν ἄλλοις τισίν, ὡς αὐτός μοι
διηγήσατο, ἡνίκα καὶ ὁ ἐν ἁγίοις ἀββᾶς Μαρκιανὸς κατὰ θεῖαν ἀπο-
κάλυψιν ἀπέστειλεν αὐτοῖς τροφὰς πεινῶσιν καὶ μηδενὸς τῶν πρὸς
τροφὴν ἐπιτηδείων εὐποροῦσιν. τοῦ δὲ καιροῦ τῆς ἀλλαγῆς τῶν δια-
κονιῶν φθάσαντος ἐπὶ τῆς πρώτης ἰνδικτιόνος ὁ προβληθεὶς οἰκονόμος
τοῦτον τὸν μέγαν φωστῆρα ξενοδόχον προβάλλεται καὶ μάγειρον, καὶ

10 II Cor 10, 11 — **13** IIII Reg 4, 27 — **19** vgl. V. Sabae p. 109, 15. 18 — **20f.** 492 vgl. V. Sabae p. 110, 3ff. — **23f.** a. a. O. p. 111, 24ff. — **27** 1. Sept. 492

OLVs

1/2 καθὼσ—γλώσσησ fehlt V 1 τῆσ] τῆσ ἁγίασ L 2 διηγουμένου L | γλώττησ L 4 ποιησάμενον Os | μὲν LV: δὲ Os 4/5 πτωχεία διαγόντων LVs 7 καὶ διακονεῖν OLV: διακονὴν s 9 γέροντι: θαυμασίω γέροντι O σεβασμίω γέροντι Ls μακαρίω γέροντι V 10 βούλεται LVs 12 μοι O: fehlt LVs 13 ἐλισσαῖοσ LVs | σουνανίτιδοσ s 15 ἐπλήροι OV 17 τε fehlt LVs 19 οἰκοδομίασ s | τῆσ fehlt s 24 ἐν—ἀββᾶσ] ὅσιοσ V 25 πεινοῦσιν LV 28 τὸν fehlt L | μέγα OV

ταύτην μετὰ προθυμίας καὶ χαρᾶς τὴν διακονίαν δεξάμενος πάντας τοὺς πατέρας ταῖς ὑπουργίαις ἐθεράπευεν δουλεύων ἑκάστωι μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ ἐπιεικείας. καὶ ταύτην αὐτοῦ ἐκτελοῦντος τὴν διακονίαν συνέβη κτίζεσθαι τὸ κατὰ βορρᾶν ἔξω τῆς λαύρας κοινόβιον πρὸς τὸ ἐκεῖσε τοὺς ἀποτασσομένους τῶι βίωι τὴν μοναχικὴν πρότερον εἰς αὐτὸ παιδεύεσθαι ἀκρίβειαν, εἶθ' οὕτως εἰς τὴν λαύραν οἰκεῖν τὸν κοινοβιακὸν κανόνα ἀκριβῶς διδαχθέντας, τοῦ μακαρίου Σάβα διαβεβαιουμένου καὶ λέγοντος ὅτι ὥσπερ ἄνθος προηγεῖται καρποφορίας, οὕτως ὁ κοινοβιακὸς βίος τοῦ ἀναχωρητικοῦ προηγεῖται. τούτου τοίνυν κτιζομένου τοῦ κοινοβίου ἠναγκάζετο ὁ δίκαιος οὗτος ἀνὴρ ξενοδόχος τυγχάνων πρὸς ταῖς ἄλλαις τοῦ ξενοδοχείου ὑπουργίαις μαγειρεύειν τοῖς τεχνίταις καὶ δεύτερον ἀχθοφορεῖν καὶ βαστάζειν τά τε ἑψητὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλώματα καὶ τοῖς κοπιῶσιν ἀποκομίζειν ὡς ἐπὶ δέκα σταδίοις ἀπέχοντας τοῦ ξενοδοχείου. τοῦ δὲ ἐνιαυτοῦ τῆς τοιαύτης πληρωθέντος διακονίας καὶ 7
πάντων τῶν πατέρων οἰκοδομηθέντων εἴς τε τὴν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ σεμνότητα καὶ πνευματικὴν σύνεσιν δίδωσιν αὐτῶι ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας κελλίον πρὸς τὸ ἡσυχάσαι.

Ὁ μὲν οὖν τιμιώτατος Ἰωάννης τὸ κελλίον λαβὼν καὶ ἐπιτραπεὶς ἡσυχάσαι ἔμεινεν τρεῖς χρόνους τὰς πέντε τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας μήτε φαινόμενος ἀνθρώπωι τὸ παράπαν μήτε τινὸς μεταλαμβάνων, τῶι μέντοι σαββάτωι καὶ τῆι κυριακῆι πρὸ πάντων εἰσήρχετο ἐν τῆι ἐκκλησίαι καὶ πάντων ἐξήρχετο ὕστερος, ἐμβριθῶς καὶ μετὰ φόβου καὶ πάσης εὐλαβείας ἱστάμενος εἰς τὸν τῆς ψαλμωιδίας κανόνα κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς εἰρημένον δουλεύσατε τῶι κυρίωι ἐν φόβωι καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῶι ἐν τρόμωι. τοσαύτη δὲ αὐτῶι προσῆν κατάνυξις, ὥστε δακρύειν αὐτὸν σφοδρῶς ἐν τῶι καιρῶι τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ μὴ ἰσχύειν ἑαυτοῦ κρατῆσαι εἰς τὸ τοὺς

4ff. vgl. V. Sabae p. 113, 3ff. — **15** 1 Sept. 493 — **25** Ps 2, 11

OLVs

1 χαρὰσ καὶ προθυμίασ L 2 ἑκάστωι fehlt V 6 ἀκρίβειαν Os: πολιτείαν LV 7 διδαχθέντεσ L **11** ταῖσ ἄλλαισ ταῖσ L **14** κοπιοῦσιν L | ἀποκομίζων O | σταδίοισ s: σταδίουσ O σταδίων LV | ἀπέχοντασ LV: ἀπέχοντα Os **15** πληρωθέντοσ τῆσ τοιαύτησ V | πληρωθείσησ [πληρωθήσεισ O] Os **16** κατάστασιν] κατάνυξιν V **19** λαβὼν τὸ κελλίον LV **20** ἔμεινεν παρ' αὐτῷ L | ἡμέρασ τῆσ ἑβδομάδοσ LV 21 τὸ] τῷ s **22/23** εἰσ τὴν ἐκκλησίαν LVs **23** ὕστερον L 24 εἰσ LV: fehlt Os **26/27** προσῆν αὐτῷ LV **27** ἡ κατάνυξισ LV 28 εἰσ τὸ Os: ὥστε LV

ὁρῶντας πατέρας τὴν τῶν δακρύων χάριν ἐκπλήττεσθαι καὶ δοξάζειν τὸν τῶν ἀγαθῶν δοτῆρα θεόν. τοῦ τοίνυν τριετοῦς χρόνου πληρωθέντος ἐγχειρίζεται τὴν τῆς λαύρας οἰκονομίαν καὶ συνήργει αὐτῶι ὁ θεὸς ἐν πᾶσιν καὶ εὐλογήθη ἡ λαύρα καὶ ἐπληθύνθη ἡ συνοδία ἐπὶ τῆς διακονίας αὐτοῦ. | πληρώσαντα δὲ τὴν διακονίαν ἠβουλήθη p. 18a 8 ὁ μακάριος Σάβας χειροτονῆσαι αὐτὸν ὡς ἐνάρετον καὶ τέλειον μοναχὸν καὶ λαβὼν αὐτὸν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐπὶ τῆς ἕκτης ἰνδικτιόνος προσήγαγεν τῶι μακαρίτηι Ἡλίαι τῶι ἀρχιεπισκόπωι καὶ τὰς αὐτοῦ ἀρετὰς διηγησάμενος παρεκάλει χειροτονηθῆναι αὐτὸν πρεσβύτερον. καὶ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἀκούσας προέρχεται εἰς τὸ ἅγιον Κρανίον βουλόμενος αὐτὸν ἰδίαις χειροτονῆσαι χερσίν, ὁ δὲ μέγας οὗτος πατὴρ κρατηθεὶς πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἐκφυγεῖν μετὰ τῆς προσούσης αὐτῶι συνέσεως εἶπεν τῶι ἀρχιεπισκόπωι· τίμιε πάτερ, ἐπειδή τινά μοι ἔπταισται, παρακαλῶ κατ᾽ ἰδίαν τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν ἀναθέσθαι καὶ εἰ νομίσητέ με ἄξιον εἶναι, δέχομαι τὴν χειροτονίαν. καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄνοδον τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ κατ᾽ ἰδίαν λέγει· φεῖσαι τῆς ζωῆς μου δέομαι τῆς σῆς ἁγιότητος καὶ μηδενὶ τὸ μυστήριον ἐξαγγείλῃς, ἵνα μὴ τῆς χώρας ταύτης ὑποχωρήσω. τοῦ δὲ πληροφορήσαντος αὐτὸν λέγει· ἐγώ, πάτερ, τῆσδε τῆς πόλεως ἐπίσκοπος κεχειροτόνημαι, ἀλλὰ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ηὐλίσθην ἐν τῆι ἐρήμωι προσδεχόμενος τὴν τοῦ θεοῦ ἐπισκοπήν. δίκαιον δὲ ἡγησάμην, ὡς ἔτι εἰμὶ ἐν τῆι ἰσχύι τοῦ σώματος, διακονῆσαι καὶ δουλεῦσαι τοῖς πατράσιν, ἵνα ὅταν ἀτονήσω, ἀκατάκριτος ἔσωμαι ὑπὸ ἄλλων διακονούμενος. καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ θαυμάσας καλεῖ τὸν μακάριον Σάβαν καὶ λέγει· τινά μοι ἐθάρρησεν καὶ ἀδύνατόν ἐστιν χειροτονηθῆναι αὐτόν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας ἡσυχάσει μηδενὸς ἐνοχλοῦντος αὐτῶι. καὶ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος ταῦτα μόνον

2 1. September 493—31. Aug. 496 — 5 1. Sept. 496—31. Aug. 497 — 7 ind. VI = 1. Sept. 497—31. Aug. 498 — 20. 21 Mt 24, 12

OLVs

1 ἐκπλαγῆναι LV 2 τοῦ τοίνυν τοῦ L 3 συνεργεῖ s 4 εἰσ πάντα L | ηὐλογήθη O 5 πληρώσαντοσ V 6 αὐτὸν πρεσβύτερον L 9 παρακαλεῖ V 11 χερσὶν χειροτονῆσαι Os 12 π̄η̄ρ̄ ἡμῶν V 14 ἔπτεσται L ἔπτεσθαι s | καθ᾽ ἰδίαν L 15 νομίσετέ V 21 ἀνομίαν μου Os | ἐρήμω ταύτῃ O 22 γὰρ V 24 ἔσομαι LVs 26 λέγει] λέγει αὐτῷ ἐπειδὴ V 27 ἐστιν fehlt s | ἡμέρασ O: fehlt LVs

εἰρηκὼς ἀπέλυσεν αὐτούς, ὁ δὲ μακαρίτης Σάβας λυπηθεὶς κατὰ 9
διάνοιαν ἀνεχώρησεν ὡς ἀπὸ τριάκοντα σταδίων τῆς Μεγίστης αὐτοῦ λαύρας ἐκ δυσμῶν τοῦ Καστελλίου εἰς σπήλαιον, ἔνθα μετὰ ταῦτα κοινόβιον συνεστήσατο, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἔλεγεν μετὰ δακρύων· ἵνα τί, κύριε, τοσοῦτόν με ὑπερεῖδες, ὥστε με ἀπατηθῆναι καὶ νομίσαι ἄξιον εἶναι ἱερωσύνης τὸν Ἰωάννην; καὶ νῦν, δέσποτα κύριε, φανέρωσόν μοι τὰ κατ᾿ αὐτόν, ὅτι περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου, εἰ τὸ σκεῦος τὸ ὑπ᾿ ἐμοῦ νομισθὲν ἡγιασμένον τε καὶ εὔχρηστον καὶ τῆς τοῦ θείου μύρου ὑποδοχῆς ἄξιον ἄχρηστον ἐνώπιον τῆς σῆς μεγαλωσύνης καθέστηκεν. ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις μετὰ δακρύων λόγοις διανυκτερεύοντι τῶι ἀββᾶι Σάβαι ἀγγελική τις μορφὴ φαίνεται λέγουσα· οὐκ ἄχρηστον, ἀλλ᾿ ἐκλογῆς σκεῦος ὁ Ἰωάννης ἐστίν, ἐπίσκοπος δὲ ἤδη χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος γενέσθαι οὐ δύναται. καὶ ἕως μὲν τούτου ἡ ὀπτασία· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἐν συνηθείαι ὢν θεοφανείας τε καὶ ἀγγελικῆς ὀπτασίας οὐκ ἐδειλίασεν, ἀλλὰ περιχαρὴς γενόμενος ἦλθεν εἰς τὴν κέλλαν τοῦ θείου Ἰωάννου καὶ περιπτυξάμενος αὐτὸν ἔλεγεν· ὦ πάτερ Ἰωάννη, σὺ μὲν τὴν ἐπὶ σὲ τοῦ θεοῦ δωρεὰν ἀπέκρυψας ἀπ᾿ ἐμοῦ, ὁ δὲ κύριος ἐφανέρωσέν μοι. καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Ἰωάννης εἶπεν· περίλυπός εἰμι, πάτερ· οὐ γὰρ ἐβουλόμην τινὰ τοῦτο γινώσκειν τὸ μυστήριον. καὶ νῦν οὐ μὴ δυνήσομαι εἰς τὴν χώραν ταύτην οἰκῆσαι.
ὁ δὲ γέρων ὑπέσχετο διὰ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ μηδενὶ τὸ σύνολον 10
τοῦτο ἀπαγγεῖλαι, καὶ ἀπὸ τότε ἡσύχαζεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος μήτε τινὶ τὸ σύνολον συντυγχάνων παρεκτὸς τοῦ διακονοῦντος αὐτῶι ἐπὶ τέσσαρας χρόνους πλὴν τῆς ἡμέρας τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ γεγονότος ἐν τῆι λαύραι ἐπὶ τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς παναγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρ-

2ff. V. Sabae p. 126, 12ff. — 7 Mt 26, 38 — **13** Act 9, 15 — 26 ind. VIIII = 1. Sept. 500—31. Aug. 501; die Kirche wurde am 1. Juli 501 eingeweiht, vgl. V. Sabae p. 117, 18. 19ff.

OLVs

1 δὲ fehlt s 2 ὡσ fehlt V | ἑαυτοῦ V 5 με fehlt LV 6 εἶναι Os: ὄντα LV 7 ἐστὶν Os: γέγονεν LV 9 τε fehlt LV | ἀποδοχῆσ s 11 λόγοισ μετὰ δακρύων V 12 μορφὴ Os: ὀπτασία LV 13 δὲ] γὰρ V 14 γενέσθαι O: νῦν γενέσθαι LV γενέσθαι νῦν s | τούτου μὲν L 16 γεγονῶσ LV 17 θείου Os: ὁσίου V ὁσίου ἀββᾶ L 18 δωρεὰν τοῦ θῦ V 21 δυνήσωμαι O | εἰσ fehlt L 23 ἀναγγεῖλαι Os | ἡσύχασεν LV | ἑαυτοῦ V fehlt Ls 24 μηδὲ LV 25 αὐτὸν O | τέσσαρισ L 26 ἐννάτησ Os 27 παναγίασ Os: παναγίασ ἐνδόξου V παναγίασ ἐνδόξου δεσποίνησ ἡμῶν L

θένου Μαρίας. τότε γὰρ μόνον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν εἰς τὸν
ἐγκαινισμὸν παραγεγονότα ἠναγκάσθη ἐξελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι. |
ὅστις πατριάρχης συντυχὼν αὐτῶι καὶ ἐρασθεὶς τῆς πνευματικῆς p. 18b
αὐτοῦ συνέσεως καὶ γλυκείας ἐντεύξεως ἐν τιμῆι εἶχεν αὐτὸν πάντα
τὸν τῆς ἱεραρχίας αὐτοῦ χρόνον.

Τοῦ δὲ τετραετοῦς χρόνου πληρωθέντος καὶ τοῦ μακαρίου Σάβα 11
τῆς λαύρας ὑποχωρήσαντος ἐπὶ τὰ μέρη Σκυθοπόλεως διὰ τὴν ἀκα-
ταστασίαν τῶν εἰς ὕστερον τὴν Νέαν λαύραν οἰκησάντων ὁ τιμιώτατος
οὗτος Ἰωάννης φεύγων τὸ τῆς ἀταξίας συνέδριον ἀνεχώρησεν εἰς
τὴν ἔρημον τοῦ Ῥουβᾶ τῶι πεντηκοστῶι τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνωι
ἐπὶ τῆς ἑνδεκάτης ἰνδικτιόνος, ἡσύχασεν δὲ αὐτόθι ἐν σπηλαίωι
χρόνους ἓξ πάσης ἀνθρωπίνης συναναστροφῆς ἀφιστῶν ἑαυτόν,
ὁμιλεῖν τῶι θεῶι ἐπιποθῶν ἐν ἡσυχίαι καὶ τὸ τῆς διανοίας ὀπτικὸν
τῆι μακρᾶι φιλοσοφίαι ἐκκαθᾶραι πρὸς τὸ ἀνακεκαλυμμένωι προσώ-
πωι τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρίζεσθαι, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος
ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν προκόπτειν τῆι τῶν κρειττόνων ἐπιθυμίαι.
δι' ἡμερῶν δὲ δύο ἢ τριῶν τῆι φυσικῆι τοῦ σώματος χρείαι συγκα-
ταβαίνων ἐξήρχετο τοῦ σπηλαίου καὶ περιήιει τὴν ἔρημον συλλογῆς ἕνε-
κεν τῶν αὐτομάτως φυομένων μελαγρίων, ἐξ ὧν οἱ κατὰ τὴν ἔρημον
τρέφονται ἀναχωρηταί. ἐν μιᾶι δὲ τῶν ἡμερῶν ἐν ἀρχῆι τῆς αὐτόθι
διαγωγῆς, πρὶν ἐν πείραι τῆς αὐτῆς γένηται ἐρήμου, ἐξελθὼν ἐπὶ τὴν
εἰρημένην συλλογὴν καὶ τὴν ὁδὸν πλανηθεὶς εἰς ἀνοδίους κρημνοὺς
περιέπεσεν καὶ μὴ εὑρὼν διὰ ποίας ὁδοῦ εἰς τὸ σπήλαιον ἀνακάμψηι,
μήτε μὴν ἰσχύων βαδίσαι ἔπεσεν ὀλιγοψυχήσας. καὶ ἰδοὺ ἄφνω τῆι
ἐπισκοπῆι τῆς θείας δυνάμεως μετάρσιος γεγονὼς κατὰ τὸν προφήτην,

6 V. Sabae 33 p. 118, 29ff. — **10. 11** 50. Lebensjahr = 8. Januar 503—7. Jan. 504; ind. XI = 1. Sept. 502—31. Aug. 503 — **14** II Cor 3, 18

OLVs

2 πρὸ ἐλθεῖν LV | ἀσπάσασθαι αὐτόν V **3** ὅστισ ὁ s | ἀρχιεπίσκοποσ L **3/4** αὐτοῦ πνικῆσ LV **4** συνέσεωσ Os: συνέσεώσ τε καὶ καταστάσεωσ LV **5** χρόνον τῆσ αὐτοῦ ἱεραρχίασ LV **7** τῆσ Σκυθοπόλεωσ s **8** Νέαν fehlt V **10** τοῦ fehlt O | ἑαυτοῦ LV **11** ἡσύχασεν δὲ Os: καὶ ἡσύχασεν LV | αὐτόθι ἐν σπηλαίω LV: ἐκεῖ Os **12** ἀφιστῶν ἑαυτὸν fehlt s **14** μακρᾶι] μακαρίαι V | τὸ] τῷ s **15** πᾶσαν τὴν Os **16** προκόπτειν [προκόπτων V] εἰσ δόξαν LV **19** μελιαγρίων O **20** ἀποτρέφονται V | ἐν μιᾶ δὲ O: καὶ ἐν μιᾶ LVs | αὐτόθι [αὐτόθη L] αὐτοῦ LV **21** γενέσθαι τῆσ αὐτῆσ V **22** τὴν ὁδὸν LV: fehlt Os | ἀνοδίασ s **23** ὁδοῦ O: fehlt LVs | ἀνακάμψαι [ἀνακάμψει s] εἰσ τὸ σπήλαιον [σπήλαιον ὁδοῦ s] LVs

ὡς οἶμαι, Ἀμβακοὺμ εὑρέθη εἰς τὸ ἴδιον σπήλαιον. τοῦ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἐν πείραι τῆς πανερήμου ἐκείνης γεγονὼς καὶ τὸν τόπον καταμαθὼν ὅθεν μετάρσιος ἀπηνέχθη, εὗρεν τὸ διάστημα μιλίων πέντε.

Ἀδελφός τις ἐλθὼν εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἔμεινεν παρ᾽ αὐτῶι χρόνον 15
ὀλίγον τὸν ἀναχωρητικὸν βίον σὺν αὐτῶι μετερχόμενος. ὅστις ἀδελφὸς κόρον μᾶλλον λαβὼν τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας λέγει τῶι γέροντι ἤδη τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς ἐγγιζούσης· ἀνέλθωμεν δὴ εἰς τὴν λαύραν, πάτερ, καὶ τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν μετὰ τῶν πατέρων ἐπιτελέσωμεν, ὅτι οὐδὲν ἐνταῦθα βρώσιμον ἔχομεν πλὴν τῶν μελαγρίων τούτων. ὁ δὲ θεσπέσιος Ἰωάννης οὐκ ἐβούλετο ἀνελθεῖν ἐκεῖσε τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα μὴ ὄντος, ἀλλὰ τῆς λαύρας ὑποχωρήσαντος, ὡς εἴρηται, τὸν μέντοι κατεπειγόμενον ἀδελφὸν ἐνουθέτει λέγων· ἡσυχάσωμεν, ἀδελφέ, καὶ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἐν ἐρήμωι ἑξακοσίας χιλιάδας διαθρέψας ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνους αὐτὸς καὶ ἡμᾶς οὐ μόνον τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς περιττοῖς διαθρέψειεν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· οὐ μή σε ἀνῶ οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλείπω, καὶ ἐν τῶι εὐαγγελίωι φησίν· μὴ μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν ἢ τί πίομεν ἢ τί περιβαλώμεθα; οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήιζετε τούτων ἁπάντων, πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ὑπόμεινον τοίνυν, τέκνον, καὶ τὴν στενὴν ὁδὸν τῆς πλατείας προτίμησον. ἡ μὲν γὰρ ἐνταῦθα ἄνεσις τὴν αἰώνιον τίκτει τιμωρίαν, ἡ δὲ παροῦσα κακοπάθεια τὴν τῶν ἀγαθῶν ἑτοιμάζει ἀπόλαυσιν. τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις μὴ πεισθεὶς ὁ ἀδελφὸς ἀνεχώρησεν καὶ τὴν ἐπὶ τὴν λαύραν ὁδὸν διήνυεν.

1 Bel et drac [Dan 14] 36 — 14 Num 1, 46 — 17 Deut 31, 6 — 18 Mt 6, 31—33 — 23 Mt 7, 14. 13

OLVs

1 ὡσ οἶμαι LV: fehlt Os | Ἀββακοὺμ s | ἴδιον fehlt V 5 δέ τισ V | Ῥουβὰμ s 5/6 ὀλίγον χρόνον LV 6 σὺν—μετερχόμενοσ βίον V 7 μᾶλλον LV: fehlt Os 8 τοῦ πάσχα O: πασχαλίασ LVs 10 μελιαγρίων O 11 τοῦ Os: τοῦ μεγάλου LV 12 μὴ—ἀλλὰ fehlt LV | ὡσ εἴρηται τῆσ—ὑποχωρήσαντοσ LV τῆσ λαύρασ ὡσ εἴρηται ὑποχωρήσαντοσ s 13 ἀδελφὸν O: ἀδελφὸν ἀνελθεῖν [ἐλθεῖν s] LVs 14 πιστεύομεν V 14/15 διαθρέψασ χιλιάδασ L | ἐπὶ—χρόνουσ διαθρέψασ V 16 διαθρέψοιεν V, L am Rand 18 ὁ κσ φησίν L | λέγοντι V | πίωμεν s 20 ζητεῖτε πρῶτον LV 21 τῶν ουνωͮν O: τοῦ θῦ LV τοῦ θῦ πρῶτον s | καὶ[1]—θεοῦ fehlt L | τοῦ θεοῦ] αὐτοῦ V 23 ἄνεσισ Os: ἀφιδία L ἀφηδία V 26 διήνυσεν Os

αὐτοῦ δὲ ἀναχωρήσαντος ἔρχεται ἄνθρωπός τις ἄγνωστος παντελῶς πρὸς τὸν γέροντα ἔχων ὄνον πολλῶν ἀγαθῶν πεφορτωμένον, εἶχεν δὲ ὁ φόρτος ἄρτους καθαροὺς καὶ θερμοὺς οἶνόν τε καὶ ἔλαιον καὶ νεαρὰ τυρία καὶ ᾠὰ καὶ στάμνον μέλιτος. καὶ ἀποφορτώσας ἀπῆλθεν. καὶ ὁ μὲν τιμιώτατος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ἐπὶ τῆι τοῦ θεοῦ ἐπισκοπῆι ἠγαλλιάσατο τῶι πνεύματι, ὁ δὲ ὑποχωρήσας ἀδελφὸς τὴν ὁδὸν πλανηθεὶς καὶ ἱκανῶς συγκλασθεὶς ὑπέστρεψεν τῆι τρίτηι ἡμέραι πεινῶν καὶ ἐκλελυμένος | καὶ τῶν τῆς οἰκείας παρακοῆς ἀπολαύσας p. 19a *καρπῶν. καὶ εὑρὼν τὰ τοσαῦτα ἀγαθὰ ἐν τῶι σπηλαίωι καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπιστίας καὶ ἀπειθείας καταγνοὺς προσέπεσεν μετ᾽ αἰσχύνης τῶι γέροντι συγχώρησιν λαβεῖν ἀξιῶν. ὁ δὲ γέρων συναλγήσας τῆι ἀνθρωπίνηι ἀσθενείαι καὶ τῶι ἀδελφῶι συμπαθήσας ἀνέστησεν αὐτὸν καὶ ἐνουθέτει λέγων· γίνωσκε ἀκριβῶς ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἑτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμωι.*

Κατ᾽ αὐτὸν δὴ τὸν χρόνον Ἀλαμούνδαρος ὁ Σικίκης βασιλέως 13 *ἀξίωμα τῶν ὑπὸ Πέρσας τελούντων Σαρακηνῶν εἰληφὼς ἐπῆλθεν τῆι τε Ἀραβίαι καὶ Παλαιστίνηι μετὰ πολλοῦ τοῦ κατὰ Ῥωμαίων θυμοῦ πάντα ληιζόμενος καὶ κατὰ πολλὰς μυριάδας Ῥωμαίους ἀνδραποδίζων καὶ πολλὰ ἀθέμιτα διαπραττόμενος μετὰ τὴν Ἀμίδης ἅλωσιν. τοῦ τοίνυν πλήθους τῶν βαρβάρων κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην διασπαρέντος καὶ τῶν φυλαρχεῖν τε καὶ φυλάττειν τὴν ἔρημον τεταγμένων μηνυσάντων εἰς τὰ μοναστήρια τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον ἀσφαλίζεσθαι οἱ τῆς Μεγίστης λαύρας πατέρες ἐδήλωσαν τῶι τιμιωτάτωι πατρὶ τῆς μὲν ἐν τῶι Ῥουβᾶι διαγωγῆς ἀποστῆναι, εἰς δὲ τὴν λαύραν ἀνελθεῖν καὶ ἐν τῶι ἰδίωι ἡσυχάσαι κελλίωι. καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Ἰωάννης τῆς θείας γλυκύτητος διὰ τῆς ἡσυχίας ἀπογευσάμενος ταύτης*

14 Ps 77, 20 — 19 Der Perserkönig Qawâd begann die Belagerung von Amida am 5. Oct. 502 [Ios. Styl. 50 p. 46, 11]; die Stadt wurde erobert am 10. Jan. 503 [a. a. O. 53 p. 50, 15]

OLVs

1 *ἀναχωρήσαντοσ ἔρχεται* fehlt s, [*ἀποχωρήσαντοσ ἦλθεν*] ist Ergänzung der Herausgeber 3 *τε* fehlt LVs 6 *ὑπαναχωρήσασ* V 7 *συγκλασθεὶσ* fehlt s 8 *τῶν* V: *τὸν* OLs 9 *καρπὸν* Os | *τὰ* fehlt s 12 *ἀνθρωπίᾳ* s | *ἀνέστησέν τε* V 15 *δὲ* Vs | *ἀλαμύνδαροσ* O | *σικηκῆσ* V | *βασιλεὺς* V 16 *ἀξίωμα*] *ἀξιωμάτων* V | *ἀπῆλθε* s | *τε* fehlt O 18 *κατὰ* fehlt V | *ῥωμαίουσ* fehlt O 19 *ἀμιδὴ* L 20 *τοίνυν*] *τε* s 21 *διαφυλάττειν* LV 22 *τὴν—ἔφοδον εἰσ τὰ μοναστήρια* Os 23 *τιμιωτάτωι*] *τιμίω τοῦτο* L

ἀσπασίως εἴχετο καὶ ἀποστῆναι οὐκ ἠνέσχετο, λογισάμενος καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ἑαυτῶι λέγων· εἰ οὐ φροντίζει μου ὁ θεός, τί καὶ ζῶ; καὶ οὕτως τὸν ὕψιστον θέμενος καταφυγὴν ἑαυτοῦ ἔμεινεν ἀκατάπληκτος. ὁ δὲ θεὸς ὁ πάντοτε τῶν ἑαυτοῦ κηδόμενος δούλων τοῖς μὲν ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐνετείλατο κατὰ τὴν γραφὴν τὸν ὅσιον αὐτοῦ διαφυλάξαι, πληροφορῆσαι δὲ αὐτὸν μικρὸν δειλιάσαντα βουλόμενος φύλακα αἰσθητὸν ἀπέστειλεν λέοντα παμμεγεθέστατόν τε καὶ φοβερώτατον φυλάττειν αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐκ τῆς τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων ἐπιβουλῆς. ἀμέλει γοῦν τῆι πρώτηι νυκτὶ θεασάμενος τὸν λέοντα παρακοιμώμενον μικρὸν ἐδειλίασεν, ὡς αὐτός μοι διηγήσατο· ὡς δὲ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀκολουθοῦντα καὶ ἀναπόσπαστον ὄντα καὶ τοὺς βαρβάρους ἀμυνόμενον τὸν λέοντα ἐθεάσατο, τὰς εὐχαριστηρίους ᾠδὰς ἀνέπεμπεν τῶι θεῶι τῶι μὴ ἀφιέντι τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων.

Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἐλθὼν ἀπὸ Νικοπόλεως 14
καὶ τὴν Νέαν συστησάμενος λαύραν καὶ εἰς τὴν τοῦ Σπηλαίου οἰκοδομὴν ἐλθών, ὡς ἐν τῶι δευτέρωι εἴρηται λόγωι, καὶ ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς πρὸς αὐτόν ποτε γενομένης ὀπτασίας περὶ τοῦ ὁσίου Ἰωάννου ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ῥουβᾶν καὶ λέγει αὐτῶι· ἰδοὺ ἐφύλαξέν σε ὁ θεὸς ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς καὶ ἐπληροφόρησέν σε αἰσθητόν σοι φύλακα ἀποστείλας· ἀλλὰ ἀνάστα, καὶ σὺ νῦν ποίησον τὸ ἀνθρώπινον καὶ φύγε ὥσπερ οἱ πατέρες, ἵνα μὴ λογισθῆι σοι τῦφος. καὶ πολλαῖς ἑτέραις πρὸς αὐτὸν χρησάμενος παραινέσεσιν ἀνήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν ἐπὶ τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος καὶ καθεῖρξεν αὐτὸν εἰς κελλίον πεντηκοστὸν ἕκτον χρόνον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας ἄγοντα μηδενὸς ἑτέρου τῆς συνοδίας γινώσκοντος ὅτι ἐπίσκο-

3. 5 Ps 90, 9. 11 — 13 Ps 124, 3 — 15 f. vgl. V. Sab. 35—37; p. 123, 28 ist das Jahr 507 angegeben — 24 ff. ind. II = 1. Sept. 508—31. Aug. 509; 56. Lebensjahr = 8. Jan. 509—7. Jan. 510

OLVs

1 ἀσπασίωσ—καὶ[1] fehlt LV 1/2 ἐν ἑαυτῷ καὶ τὰ τοιαῦτα s καὶ ἐν ἑαυτῷ τὰ τοιαῦτα [ταῦτα L] LV 2 μὴ LV | τί Os: ἵνα τί LV 5 διαφυλάττειν L 6 διεάσαντα O 8 φυλάττοντα LVs 9 ἐπιδρομῆσ L | οὖν V 11 ἀναπόστατον OL 11/12 τοῖσ βαρβάροισ O 12 τὸν λέοντα fehlt O | ἐθεάσατο V: ἐθεάσαντο L θεασάμενοσ Os 14 ἐπὶ κλήρῳ δικαίων LV 20 πληροφορίσασ V 21 ἀπέστειλεν V | ἀλλὰ fehlt Ls | νῦν V: νῦν καὶ L fehlt Os 22 φεῦγε s | πρέσ σου V | λογισθεῖ L λογισθείη V 23 χρησάμενοσ πρὸσ αὐτὸν L | ἤγαγεν V 25 ἑαυτὸν V | ἕκτον fehlt O | ἑαυτοῦ fehlt LVs

πός ἐστιν. χρόνου δὲ συχνοῦ διελθόντος ᾠκονόμησεν ὁ θεὸς φανερωθῆναι τὸν κεκρυμμένον Ἰωάννου θησαυρὸν τρόπωι τοιῶιδε. ἀνήρ 15 τις ἐκ μὲν τῆς Ἀσιανῶν ὁρμώμενος χώρας, Αἰθέριος δὲ καλούμενος, τῆι ἀρχιερωσύνηι τετιμημένος καὶ ταύτης ἀξίως πολιτευόμενος, ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τοὺς σεβασμίους προσκυνήσας τόπους σὺν τῶι ζωοποιῶι τοῦ Σταυροῦ ξύλωι καὶ πολλὰ χρήματα διανείμας πτωχοῖς τε καὶ μοναστηρίοις ἐξῆλθεν τῆς ἁγίας πόλεως ἐπειγόμενος τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καταλαβεῖν. καὶ ἐπιβὰς | πλοίωι καὶ μικρόν τι p. 19b τοῦ πελάγους ἐκπλεύσας ὑπό τινος ἀντανεμίας ὑπέστρεψεν μετὰ πολλοῦ κινδύνου εἰς Ἀσκάλωνα. καὶ βουληθέντι αὐτῶι πάλιν μετὰ δύο ἡμέρας ἐκπλεῦσαι ἐπιφαίνεται κατ᾽ ὄναρ ἄγγελος κυρίου λέγων· ἀνενδεκτόν σοί ἐστιν πλεῦσαι, εἰ μὴ ὑποστρέψας ἐν τῆι ἁγίαι πόλει ἀπέλθηις εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἀββᾶ Σάβα καὶ συντύχηις τῶι ἀββᾶι Ἰωάννηι τῶι ἡσυχαστῆι, ἀνδρὶ δικαίωι καὶ ἐναρέτωι, ἐπισκόπωι ὄντι καὶ πλούτωι κοσμικῶι κομῶντι καὶ διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον καὶ πόθον πάντων τῶν τοῦ βίου καταφρονήσαντι καὶ τῆι ἑκουσίωι ἀκτημοσύνηι καὶ ἀσκήσει ταπεινώσαντι ἑαυτόν. τότε τοίνυν ὁ Αἰθέριος ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τὴν ὀπτασίαν διακρίνας σπουδῆι πάσηι διερωτῶν ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἀββᾶ Σάβα καὶ τὴν ὀπτασίαν τοῖς πατράσιν ἀπαγγείλας ἠνέχθη πρὸς τὸν ἡσυχαστήν. καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν καὶ μείνας παρ᾽ αὐτῶι δύο ἡμέρας καὶ εἰς πλάτος ἐλθὼν συντυχίας ὁρκίζει αὐτὸν τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν ἀνυποστόλως διηγήσασθαι καὶ ἐξειπεῖν. καὶ οὕτως βιασθεὶς ἀπήγγειλεν τό τε γένος καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἱερωσύνην. καὶ ταῦτα γνοὺς ὁ Αἰθέριος καὶ ὑπερθαυμάσας εἶπεν· ἀληθῶς καὶ νῦν λίθοι ἅγιοι κυλίονται ἐν τῆι γῆι. καὶ οὕτως συνταξάμενος τῶι δικαίωι ἀπῆλθεν πρὸς τὸν

25 Sach 9, 16

OLVs

2 ἰωάννου κεκρυμμένον L 3 ἀσιανῆσ L ἀσίασ V | χώρασ fehlt LV | ἐκκαλούμενοσ L 4 τῆι—τετιμημένοσ fehlt s, [τῇ τάξει Ἀρχιεπίσκοποσ ὢν] ist Ergänzung der Herausgeber | ταύτῃ LV | πολιτευσάμενοσ V 7 μοναχοῖσ O 10 πολλοῦ τοῦ L | πάλαι s 11 καθόναρ V αὐτῷ κατ᾽ ὄναρ L 12 εἰσ τὴν ἁγίαν πόλιν LV 13 ἀπηλθοίησ s 15 κοσμικῶι] πνευματικῷ s 16 καταφρονήσαντα O 17 ἀκτημοσύνηι καὶ ἀσκήσει] ταπεινώσει καὶ ἀκτημοσύνῃ V | ταπεινώσαντα O 17/18 ἀναστὰσ ὁ αἰθέριοσ [ἐθέριοσ V] LV Αἰθέριος ἀναστὰς s 20 ἀπαγγείλασ τοῖσ πατράσιν V 21 αὐτὸν] αὐτῷ s 22/23 διηγήσασθαι καὶ fehlt LV 23 τε fehlt Os 25 κυλίονται ἅγιοι O ἅγιοι κυλιῶντες s

μακαρίτην Σάβαν καὶ ἐξηγήσατο αὐτῶι τε καὶ τοῖς πατράσιν πάντα τὰ κατὰ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην καὶ ἀπὸ τότε ἐγνώσθη τοῖς πατράσιν τό τε γένος Ἰωάννου καὶ ἡ ἐπισκοπή.

Τῶι ἑβδομηκοστῶι ἐνάτωι τῆς τοῦ ὁσίου τούτου Ἰωάννου ἡλικίας 16
χρόνωι, εἰκοστῶι τετάρτωι δὲ τῆς αὐτοῦ ἐν τῶι κελλίωι καθείρξεως ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἐν εἰρήνηι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν μηνὶ Δεκεμβρίωι πέμπτηι τῆς δεκάτης ἰνδικτιόνος. τότε δὴ ἐλυπήθη ὁ τιμιώτατος οὗτος μαργαρίτης Ἰωάννης κατὰ διάνοιαν, ὅτι μὴ ἐξῆλθεν τοῦ κελλίου καὶ ἐπέστη τῆι τελειώσει τοῦ ἁγίου πατρός. αὐτοῦ τοίνυν ἐν τοιαύτηι γεγονότος ἀθυμίαι καὶ τὴν τοῦ πατρὸς στέρησιν δάκρυσιν θρηνοῦντος ἐπιφαίνεται καθ' ὕπνους ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας λέγων· μὴ λυπηθῇς, πάτερ Ἰωάννη, περὶ τῆς ἐμῆς τελευτῆς· εἰ γὰρ καὶ ἐχωρίσθην σου τῆι σαρκί, ἀλλὰ τῶι πνεύματι σὺν σοὶ εἰμί. αὐτοῦ δὲ λέγοντος ὅτι παρακάλεσον τὸν δεσπότην ἵνα κἀμὲ προσλάβηται, λέγει ὁ μακαρίτης Σάβας· τοῦτο νῦν οὐκ ἔστιν δυνατὸν γενέσθαι· πειρασμὸς γὰρ σφοδρῶς ἐπέρχεσθαι μέλλει τῆι λαύραι καὶ βούλεταί σε ὁ θεὸς εἶναι ἐν τῆι σαρκὶ εἰς παραμυθίαν καὶ στηριγμὸν τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀνδριζομένων τε καὶ ἀγωνιζομένων. ταῦτα ἰδὼν καὶ ἀκούσας ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης περιχαρὴς μὲν γέγονεν τὴν περὶ τοῦ πατρὸς ἀθυμίαν ἀποτιναξάμενος, πλὴν ἐμερίμνα
περὶ τοῦ μηνυθέντος πειρασμοῦ. ἐπιθυμίαν δὲ εἰσεδέξατο ἰδεῖν πῶς 17
χωρίζεται ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἐν ὅσωι περὶ τούτου τὸν θεὸν παρεκάλει, ἡρπάγη τῆι διανοίαι εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ ὁρᾶι ἐν τῶι νάρθηκι τῆς αὐτόθι σεβασμίας ἐκκλησίας ἄνδρα ξένον ἅγιον ἀνακείμενον καὶ τελειούμενον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὸ ἀγγέλων

4ff. Vgl. die Note zu V. Sabae 77 p. 183, 6f. ind. X = 1. Sept. 531—31. Aug. 532 ist dasselbe unrichtige Datum, nach dem Kyrillos zu rechnen pflegt. Iohannes 79. Lebensjahr = 8. Januar 532—7. Januar 533 stimmt zu dem richtigen Datum des 5. Dec. 532, ebenso das 24. nach der Reclusion, wenn diese nur nach dem 56. Lebensjahr des Iohannes und nicht auch zugleich nach der Indiction datiert wird, vgl. p. 212, 24ff. — **6** Ps 4, 9

OLVs

2 *πᾶσι* V **3** *τὸ γεγονὸσ τό τε γένοσ* O | *Ἰωάννου* fehlt L **4** *ἐνάτω* LV: fehlt Os | *τούτου*] *τοῦ* s | *Ἰωάννου* fehlt L **5** *δὲ τετάρτω* LV | *τῷ αὐτῇ* s **7** *δικεμβρίω* O **8** *δὲ* s | *Ἰωάννησ* fehlt L **8/9** *κατὰ διάνοιαν* fehlt V **9/10** *τῇ τοῦ πρσ τελειώσει* LV **10** *αὐτῶ* Ls | *γεγονότι* LVs **11** *θρηνοῦντι* LVs **15** *μακάριοσ* LV | *τοίνυν* L **16** *γενέσθαι* fehlt LV | *σφοδρὸς* s **18** *ἀνδριζομένων*] *ὁπληζομένων* V **19** *μὲν* fehlt V **20** *γεγονὼσ* s

παραλαμβανομένην καὶ μετὰ θείας τινὸς ὑμνωιδίας τε καὶ εὐωδίας εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀναφερομένην. καὶ ἐζήτει αὐταῖς ὄψεσιν ἰδεῖν εἰ οὕτως ἔχει, καὶ ἀναστὰς αὐτῆι τῆι ὥραι ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ εὗρεν ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐξεδήμησεν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἀσπασάμενος τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον ἐν αὐτῶι τῶι νάρθηκι καὶ κηδεύσας κατέθετο ἐν θήκαις ὁσίαις καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ.

| *Τούτου τοῦ πεφωτισμένου γέροντος οἱ μαθηταὶ Θεόδωρος καὶ* p. 20a 18 *Ἰωάννης διηγήσαντό μοι λέγοντες ὅτι μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἐν ἁγίοις Σάβα ἀπέστειλεν ἡμᾶς ὁ γέρων εἰς ἀπόκρισιν ἐπὶ Λιβιάδα καὶ ἐν τῆι ὁδῶι μετὰ τὸ περᾶσαι τὸν Ἰορδάνην συνήντησαν ἡμῖν τινὲς λέγοντες· ὁρᾶτε, ὅτι ὁ λέων ἔμπροσθεν ὑμῶν ἐστιν. ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ θεὸς διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἀββᾶ ἡμῶν φυλάξαι ἡμᾶς· μὴ γὰρ τῶι θελήματι ἡμῶν ἐξήλθομεν; τοῦ γέροντος ἡμῶν τὴν ἐντολὴν πληροῦμεν. ταῦτα λογισάμενοι περιεπατοῦμεν, καὶ ἰδοὺ ὁ λέων ἔρχεται εἰς συνάντησιν ἡμῶν καὶ ἐφοβήθημεν σφόδρα καὶ ἰσχὺς οὐχ ὑπελείφθη ἡμῖν. καὶ παρευθὺ θεωροῦμεν τὸν γέροντα ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων ἡμῶν τὴν δειλίαν ἡμῶν ἀφαιροῦντα καὶ θαρρεῖν κελεύοντα. τότε ὁ λέων ὡς ὑπὸ μάστιγος ἐλαυνόμενος ἀνεχώρησεν φεύγων ἀφ' ἡμῶν καὶ ἡμεῖς ἀβλαβῶς ὁδεύσαντες ἤλθομεν πρὸς τὸν γέροντα. ὅστις προλαβὼν λέγει πρὸς ἡμᾶς· εἴδετε πῶς εὑρέθην μεθ' ὑμῶν ἐν τῆι ἀνάγκηι; ἀλλά γε καὶ ἐνταῦθα πολλὰ ἐδεήθην τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἰδοὺ ἐποίησεν ἔλεος. καὶ τοῦτο δὲ εἷς τῶν μαθητῶν* 19 *αὐτοῦ Θεόδωρος τοὔνομα διηγήσατό μοι λέγων ὅτι πολλὰ ἔτη ἐποίησεν ῥοφὴν μόνον λαμβάνων καὶ τούτωι τὴν τοῦ θυμιατηρίου σποδιὰν κατέμιγεν, εἶθ' οὕτως ἤσθιεν· κατέλαβον δὲ αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα τρόπωι τοιούτωι. ἔλαθεν ἅπαξ δοῦναι τὸ κατόχιον τοῦ θυριδίου αὐτοῦ καὶ*

18 Dan 10, 8

OLVs

1 *τε—εὐωδίασ* fehlt V | *τε* fehlt s 2 *ἐξήτει* O 5 *λείψανον καὶ* s | *καὶ*² fehlt s 6 *κατέθετο* [*κάθετο* s] *αὐτὸ* [*αὐτῶ* V *αὐτὸν* L] LVs 7 *ἑαυτοῦ* LV 10 *ἁγίοισ* Os: *ἁγίοισ πρσ ἡμῶν* L *ἁγίοισ ἀββᾶ* V | *λυβιάδα* L *λιβιάδαν* V 12 *λέγοντεσ τινέσ* V 14 *ἡμῶν φησὶν ἐξ' ἤλθαμεν* L 14/15 *ἐξήλθομεν—ἡμῶν* fehlt Os 15 *ἐντολὴν ταύτην* O | *καὶ ταῦτα* LV 17 *ὑπελήφθη* LVs | *ἐν ἡμῖν* L 18 *τὴν—ἡμῶν* fehlt s 19 *πληγείσ* LV 20 *ἤλθαμεν* L 21 *λέγει—ἡμᾶσ* OLV: *ἡμᾶσ λέγει* s | *ἴδετε* OLVs | *ηὑρέθην* O 23 *τὸ ἔλεοσ αὐτοῦ* L 24 *αὐτοῦ—διηγήσατο* fehlt s | *τοὔνομα* fehlt LV | *μοι διηγήσατο* L 25 *ῥοφὴν* [*ῥοφὶν* L] OL: *τροφὴν* Vs | *μόνον ἄρτον* s | *σποδὸν* s 25/26 *κατέσμιγεν* LV 27 *τοιῶδε* L

θελήσας ἐγὼ τὸ εὐκράτιον δοῦναι αὐτῶι ἀψάμενος τῆς θυρίδος ἤνοίγη, καὶ εὑρίσκω αὐτὸν τὸ θυμιατήριον εἰς τὸ καυκίον ἐκκενοῦντα. τοῦ δὲ ἐπὶ τούτωι πάνυ λυπηθέντος καταστεῖλαι θέλων τὴν λύπην εἶπον· οὐχὶ σὺ μόνος τοῦτο ποιεῖς, πάτερ, ἀλλὰ καὶ οἱ πλεῖστοι τῆς λαύρας ταύτης, πληροῦντες τὴν γραφὴν τὴν λέγουσαν ὅτι σ π ο δ ὸ ν ὡ σ ε ὶ ἄ ρ τ ο ν ἔ φ α γ ο ν. καὶ μόλις τούτοις ἠδυνήθην τοῖς λόγοις μεταβάλαι τὸν γέροντα.

Τῶι ἐνενηκοστῶι τῆς τοῦ ὁσίου τούτου γέροντος ἡλικίας χρόνωι 20
κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα τῆς ἕκτης ἰνδικτιόνος ἐξερχόμενος ἐκ τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπόλεως, ὡς καὶ ἤδη μοι εἴρηται ἐν τῶι περὶ Εὐθυμίου τοῦ ἁγίου λόγωι, ἐντολὰς ἔλαβον παρὰ τῆς ἐμῆς φιλοχρίστου μητρὸς μηδὲν τῶν εἰς ψυχὴν συντεινόντων διαπράξασθαι χωρὶς γνώμης καὶ ἐπιτροπῆς τούτου τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου, μήποτε, λέγουσά μοι, τῆι τῶν Ὠριγενιαστῶν πλάνηι συναπαχθεὶς ἐκπέσηις ἐκ προοιμίων τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. ἐλθὼν τοίνυν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς νέας ἐκκλησίας τῆς πανυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐπιτελέσας ἦλθον εἰς τὴν λαύραν τοῦ μακαρίου Σάβα καὶ παρέβαλον τῶι θεσπεσίωι τούτωι γέροντι τὰ κατ᾽ ἐμαυτὸν αὐτῶι ἀνατιθέμενος καὶ βουλὴν θεάρεστον παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιῶν. καὶ ἀκούσας παρ᾽ αὐτοῦ ὅτι εἰ βούληι σωθῆναι, τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου οἴκησον, ἐγὼ ὡς νέος καὶ μάταιος περιφρονήσας τῆς αὐτοῦ ἐντολῆς κατῆλθον εἰς τὸν Ἰορδάνην βουλόμενος εἰς ἓν τῶν αὐτόθι μοναστηρίων οἰκῆσαι καὶ οὐ μόνον οὐ κατευοδώθην, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἓξ μῆνας ἐν τῆι λαύραι τοῦ καλαμῶνος ἠσθένησα

5 Ps 101, 10 — 8ff. 90. Lebensjahr = 8. Januar 543—7. Jan. 544, dagegen ind. VI = 1. Sept. 542—31. Aug. 543. Dies wird durch V. Euthym. p. 71, 11. 17 als das richtige Datum (Nov. 542) der Reise Kyrills von Skythopolis nach Jerusalem erwiesen; die Datierung nach Iohannes 90. Lebensjahr bezieht sich auf den ersten Besuch Kyrills bei Iohannes, der in den Anfang des Jahres 543 zu setzen ist

OLVs

2 *καυκίον* O: *καυκὶν* [*καυκὴν* V] LV *καυχίον* s | *κενοῦντα* L *ἐσκενοῦντα* s **3** *τούτου* s **5** *αὐτῆσ* s *ταῦτησ* ~~*πρεσ*~~ L | *τὴν λέγουσαν γραφὴν* LV **6** *τοῖσ λόγοισ ἠδυνήθην* V | *ἠδυνήθη* O | *μεταβαλεῖν* V **8** *γέροντοσ τούτου* V **10** *καὶ* fehlt Vs **11** *λαβῶν* Vs **13/14** *λέγουσά μοι μήποτε* Vs **14** *συναπαχθείησ* V **19** *ἐμαυτὸν* LVs: *ἑαυτὸν* O **20** *βούλει* OLs **21** *ὤκησον* O *ὤκισον* L | *ἐγὼ δὲ* LVs | *μάταιοσ* O: *μάταιοσ ὢσ* LVs **22** *τὴν—ἐντολὴν* O | *καὶ βουλόμενοσ* O **23** *καὶ* fehlt O

ἀσθένειαν μεγάλην. ὡς δὲ ἐν πολλῆι λύπηι καὶ ἀδημονίαι γεγονότι μοι διά τε τὴν ξενιτείαν καὶ τὴν ἀρρωστίαν καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναί με ὑπὸ ζυγὸν συνοδίας φαίνεταί μοι καθ' ὕπνους ὁ πεφωτισμένος οὗτος γέρων οὕτως μοι λέγων· παρακούσας μου τῆς ἐντολῆς ἱκανῶς ἐπαιδεύθης· ἀλλὰ νῦν ἀναστὰς εἴσελθε εἰς τὴν Ἱεριχὼ καὶ εὑρίσκεις Γερόντιόν τινα μοναχὸν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Εὐθυμίου. ἀκολούθησον αὐτῶι εἰς τὴν μονὴν καὶ σώιζηι. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ παραυτίκα ἐνδυναμωθεὶς καὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλαβὼν καὶ γευσάμενος ἀνέβην πεζῆι εἰς Ἱεριχώ, ὥστε θαυμάζειν τοὺς πατέρας ἐπὶ τῆι τοσαύτηι ἀθρόαι μεταβολῆι. καὶ οὕτως | p. 20b *ἀνελθὼν ἔμεινα εἰς τὴν τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου μονὴν μηνὶ Ἰουλίωι τῆς ἕκτης ἰνδικτιόνος. καὶ ἀπὸ τότε συνεχῶς ἀπηρχόμην πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ κατ' ἐμὲ αὐτῶι ἀνατιθέμενος, πλὴν ὅτι ἀπὸ Σκυθοπόλεως εἶχον γνῶσιν πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς παραβάλλοντας τῶι ἡμετέρωι οἴκωι ὡς ἰδίωι αὐτῶν ξενοδοχείωι καὶ παρὰ τῶν ἐμῶν γονέων λαμβάνοντας εὐλογίαν τινὰ ἐνιαυσίαν τῶι τε κοινῶι τῆς λαύρας καὶ τῶι θεσπεσίωι πατρί. πάνυ γὰρ προσέκειντο αὐτῶι τε καὶ τοῖς τῆς λαύρας πατράσιν ἀφ' οὗπερ τῆς παρουσίας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα ὁ οἶκος ἡμῶν ἠξιώθη. ὅθεν καὶ ἡ ἐμὴ μήτηρ τὰς εἰρημένας δέδωκέν μοι ἀπολυομένωι ἐντολάς, δι' ὃ κἀγὼ παρρησιαστικώτερον ἀπιὼν ἀπολαύω τῆς αὐτοῦ νουθεσίας καὶ εὐχῆς, μάλιστα νῦν προτραπεὶς παρ' αὐτοῦ ἐᾶσαι τὴν τῆς Νέας λαύρας οἴκησιν καὶ τὴν Μεγίστην οἰκῆσαι λαύραν· ὅπερ καὶ πεποίηκα τοῦ θεοῦ εὐδοκήσαντος. καὶ τοῦτο μὲν ὕστερον·*

πρὸ δὲ χρόνου τινὸς ἱκανοῦ παρέβαλον τούτωι τῶι ἁγίωι γέροντι 21 *βαρηθεὶς ὑπὸ λογισμοῦ τινος σατανικοῦ καὶ τοῦτον αὐτῶι ἀναθέμενος*

12 Juli 543, s. die Note zu p. 216, 8ff.

OLVs

1 *ἀσθενείᾳ μεγάλῃ* s 2 *τε* fehlt Vs 4 *λέγων μοι οὕτωσ* L *οὑτωσὶ* [*οὕτωσ εἰ* V] *λέγων* Vs 6 *τῆς μονῆς* fehlt O 7 *εἰσ—μονὴν* fehlt Vs | *σώσῃ* s 9 *γευσάμενοσ τροφῆσ* O | *εἰσ τὴν* Vs **10** *ἀθρόαι* fehlt O **11** *ἀπελθὼν* O | *ἐν ἁγίοισ*] *ἁγίου* L 12 *ἀπέρχομαι* L **13** *ἐμὲ αὐτῷ* L: *ἐμαυτὸν αὐτῷ* V *ἐμαυτὸν* Os | *ἀντιθέμενος* s | *πλὴν ὅτι* O: *πλὴν ὅτι καὶ* L *πλὴν καὶ* Vs **14** *γνῶσιν*] *ἕνωσιν* L **15/16** *λαμβάνοντεσ* O **16** *ἐνιαύσιον* Vs | *κοινῶι*] *κοινοβίῳ* O | *καὶ* fehlt s **17** *προέκειντο* s **19** *ἔδωκέν* Vs **21** *ἀπήλαυον* L *καὶ ἀπολαύων* Vs **23** *εὐωδοῦντοσ* L *εὐδοκοῦντοσ* V **25** *τῷ ἁγίῳ τούτῳ* L **26** *τοῦτο ἀναθέμενοσ αὐτῷ* Vs

καὶ εὐχὴν λαβὼν παρ' αὐτοῦ αὐτίκα ἀνέσεως ἔτυχον. ἐμοῦ δὲ τῆι αὐτοῦ θυρίδι παρακαθημένου καὶ τῆς θείας αὐτοῦ ἀπολαύοντος διδασκαλίας Γεώργιός τις ἤγαγεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ δαιμονιῶντα πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦτον ῥίψας ἔμπροσθεν τῆς θυρίδος αὐτοῦ ἀπῆλθεν. τοῦ δὲ παιδίου κειμένου καὶ κλαίοντος γνοὺς ὁ γέρων ὅτι πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει, ἐσπλαγχνίσθη καὶ ποιήσας εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀλείψας αὐτὸν ἔλαιον τοῦ παναγίου Σταυροῦ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν ὑγιῆ. τοῦ γὰρ πονηροῦ αὐτίκα ὑποχωρήσαντος πνεύματος ἐκαθαρίσθη τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Ὁ ἀββᾶς Εὐστάθιος ὁ τὴν τοῦ Σπηλαίου [τοῦ μακαρίου Σάβα] 22 ἡγεμονίαν πρὸ ὀλίγων τούτων ἡμερῶν διαδεξάμενος Σεργίου τελευτήσαντος, ἀνὴρ τῆι τοῦ Χριστοῦ χάριτι συνέσει διαπρέπων πνευματικῆι καὶ ὀρθοῖς δόγμασιν καὶ σωφροσύνηι βίου διηγήσατό μοι λέγων ὅτι ἐπολεμήθην ποτὲ ὑπὸ τοῦ τῆς βλασφημίας δαίμονος δεινῶς καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν ἡσυχαστὴν ἀνεθέμην αὐτῶι τοὺς λογισμούς μου καὶ παρεκάλουν εὐχὴν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν. ὁ δὲ γέρων ἀναστὰς ἐποίησέν μοι εὐχὴν καὶ λέγει· εὐλογητὸς κύριος, τέκνον, ὅτι οὐ μὴ προσεγγίσει σοι ἔτι ὁ τῆς βλασφημίας λογισμός. καὶ οὕτως γέγονεν κατὰ τὸν λόγον τοῦ γέροντος καὶ ἀπὸ τότε οὐκέτι ἠισθόμην τοῦ πονηροῦ ἐκείνου καὶ βλασφήμου λογισμοῦ.

Γυνή τις Καππαδόκισσα μὲν τῶι γένει, Βασιλίνα δὲ τῆι κλήσει 23 διάκονος οὖσα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἔχουσα τινὰ μεθ' ἑαυτῆς ἀνεψιὸν μειζοτέρου τάξιν ἐπέχοντα, ὅστις τὰ ἄλλα μὲν εὐλαβὴς ὑπῆρχεν, τῆι δὲ καθολικῆι ἐκκλησίαι οὐκ ἐκοινώνει τὴν Σευήρου ἑτεροδοξίαν εἰσδεξάμενος. ἡ μὲν οὖν διάκονος πολλὴν ἐποιεῖτο σπουδὴν τὴν ἐκείνου μεταθεῖναι γνώμην καὶ ἑνῶσαι τῆι καθολικῆι ἐκκλησίαι, δι' ὃ καὶ ἕκαστον δίκαιον ἄνδρα παρεκάλει εὐχὴν ποιῆσαι ὑπὲρ αὐτοῦ. ἥτις γυνὴ ἀκού-

OLVs

1 αὐτίκα] παρ' αὐτίκα O 2 ἀπολαύοντοσ αὐτοῦ O 3 γεωργὸσ L 3/4 πρὸσ αὐτὸν δαιμονιῶντα O 3 δαιμονιοῦντα L δαιμονῶντα s 5 ὁ γέρων γνοὺσ LVs 7 ἁγίου Vs | ἀποκατέστησεν s | αὐτὸ Vs 8 πνσ̄ LVs: δαίμονοσ O | ἐκαθερίσθη O 10 τοῦ Σπηλαίου fehlt Vs | τοῦ [τούτου τοῦ O] μακαρίου [μακαρίτου LVs] Σάβα OLVs, von mir gestrichen 11 τὴν ἡγεμονίαν LVs 12 χάριτι καὶ LVs 12/13 πνικῆ διαπρέπων O 14 βλασμίασ O 15 ἀνεθέμην τε LVs 16 μου fehlt LVs | λαβεῖν παρ' αὐτοῦ L 17 λέγει μοι LVs 18 προσεγγίση OV | λογισμόσ OL: ἐχθρόσ Vs 20 αἰσθόμην OLVs 21 βασιλεῖνα O 22 τῆς—Κωνσταντινουπόλεωσ fehlt O 23 ἰλῆμ Vs | τινὰ fehlt O 24 τὰ fehlt s | εὐλαβῆσ μὲν Vs

σασα περὶ τῆς τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου χάριτος ἐπεπόθει μὲν προσκυνῆσαι αὐτόν, μαθοῦσα δὲ ὅτι ἀνένδεκτόν ἐστιν κατέρχεσθαι γυναῖκα εἰς τὴν λαύραν, μεταστειλαμένη Θεόδωρον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν ἐδυσώπει λαβεῖν τοῦτον καὶ τῶι ἁγίωι ἀπενέγκαι γέροντι, πιστεύουσα ὅτι διὰ τῆς αὐτοῦ εὐχῆς μεταβάλλει ὁ θεὸς τὴν σκληροκαρδίαν αὐτοῦ καὶ ἀξιοῦται κοινωνῆσαι τῆι καθολικῆι ἐκκλησίαι. ὅντινα λαβὼν ὁ μαθητὴς Θεόδωρος κατῆλθεν πρὸς τὸν γέροντα καὶ τὸ θυρίδιον κρούσας κατὰ τὸ ἔθος καὶ τοῦ γέροντος μέλλοντος | ἀνοίγειν ἔβαλον p. 21a μετάνοιαν ἀμφότεροι. καὶ τοῦ μαθητοῦ εἰπόντος· εὐλόγησον ἡμᾶς, πάτερ, ἀνοίξας ὁ γέρων λέγει πρὸς τὸν μαθητήν· σὲ μὲν εὐλογῶ, οὗτος δὲ ἀνευλόγητός ἐστιν. τοῦ δὲ μαθητοῦ λέγοντος· μὴ οὕτως πάτερ, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· ὄντως οὐκ εὐλογῶ αὐτόν, ἕως ἀποστῆι τοῦ φρονήματος τῶν Ἀποσχιστῶν καὶ τῆι καθολικῆι ἐκκλησίαι καθομολογήσηι κοινωνῆσαι. ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος ἐξεπλάγη ἐπὶ τῶι τοῦ γέροντος διορατικῶι χαρίσματι καὶ τῶι θαύματι ἀλλοιωθεὶς συνέθετο μετὰ πληροφορίας κοινωνῆσαι τῆι καθολικῆι ἐκκλησίαι. τότε ὁ γέρων εὐλογήσας αὐτὸν καὶ ἀναστήσας μετέδωκεν αὐτῶι πρῶτος τῶν ἀχράντων μυστηρίων πᾶσαν διψυχίαν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀποσμήξαντι καρδίας. τοῦτο μαθοῦσα ἡ Βασιλίνα εἰς πλείονα πόθον ἦλθεν τοῦ 24 θεάσασθαι αὐταῖς ὄψεσιν τὸν ἅγιον γέροντα καὶ ἐλογίσατο μεταμφιάσασθαι ἀνδρικὸν σχῆμα καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν λαύραν κατελθεῖν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὴν ἀναθέσθαι αὐτῶι. καὶ τούτου ὑπὸ ἀγγελικῆς ὀπτασίας φανερωθέντος αὐτῶι δηλοῖ αὐτῆι λέγων· γίνωσκε ὅτι κἂν ἔλθηις, οὐχ ὁρᾶις με· μὴ οὖν σκυλῆις, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπόμεινον καὶ ὅπου δὰν διάγηις, ἐφίσταμαί σοι καθ' ὕπνους καὶ ἀκούω τὰ παρὰ σοῦ καὶ ὅσα δὰν ἐμβάληι μοι ὁ θεός, ἀπαγγελῶ σοι. ταῦτα ἐκείνη ἀκούσασα καὶ πιστεύσασα δέχεται ἐναργῶς τὴν ὀπτασίαν. φαίνεται γὰρ αὐτῆι καθ' ὕπνους λέγων· ἰδοὺ δὴ ὁ θεὸς ἀπέσταλκέν με πρὸς σέ· ἀπάγγειλόν μοι, εἴ τι βούληι. ἡ δὲ τὰ καθ' ἑαυτὴν εἰποῦσα τὴν πρό-

OLVs

1 τῆσ fehlt L | θεσπεσίου τούτου LVs | μὲν fehlt O 5 καρδίαν Vs 7/8 κρούσασ εἰσ τὸ θυρίδιον Vs 8 ἐβάλομεν O 10 ἀνοίξασ Vs: καὶ ἀνοίξασ L fehlt O 10/11 ὁ γέρων—πάτερ fehlt O 12 γέρων] γέρων καὶ εἶπεν O | ἕωσ οὗ Vs 13 καθ' ὁμολογήσει OLVs 18 ἀποσμίξασ O 20 ἅγιον fehlt O 22 τοῦτο OL 23 δηλωθέντοσ s δηλωθέντι V 24 οὐχ' ὁρᾶσ OL: οὐ θεωρεῖσ Vs | σκυλθεὶσ L 25 ἐπίσταμαί Vs | ἀκούσω Vs | τὰ fehlt Vs 26 ἂν L | ἀπαγγέλλω V ἐπαγγελῶ s 26/27 ἀκούσασα ἐκείνη L 27 φαίνεται—αὐτῇ OL: καὶ ἰδοὺ φαίνεται αὐτῇ ὁ ἅγιοσ γέρων Vs 28 δὴ fehlt Vs 29 βούλει L

σφορον ἀπόκρισιν ἔλαβεν καὶ ἀνέστη εὐχαριστοῦσα τῶι θεῶι καὶ ἐλθόντι τῶι μαθητῆι τοῦ γέροντος τό τε σχῆμα καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀπήγγειλεν. ταῦτα ἐγὼ παρ' αὐτῆς ἐκείνης ἀκούσας τῆς διακόνου Βασιλίνης τῆι παρούσηι συγγραφῆι συνέταξα.

Ὁ τόπος ἐν ὧι ἐγκέκλεισται ὁ ἅγιος οὗτος γέρων, κρημνὸν ἔχει κατὰ δυσμὰς ὑψηλότατον τοίχου τόπον ἀποπληροῦντα, καθ' οὗ ἡ στέγη τοῦ κελλίου ἐπεστήρικται. ἡ δὲ τοῦ κρημνοῦ πέτρα τοσοῦτον ξηροτάτη λίαν ὑπάρχει καὶ ἄνικμος, ὥστε μηδ' ὅλως νοτίδα ἐμποιεῖν τῶι κελλίωι. ἐν μιᾶι τοίνυν τῶν ἡμερῶν λαβὼν ὁ ἅγιος οὗτος γέρων σπέρμα ἑνὸς σχαδίου λέγει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς Θεοδώρωι καὶ Ἰωάννηι· ἀκούσατέ μου, τέκνα· ἐὰν ἡ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία χαρίσηται τῶι σπέρματι τούτωι χάριν καὶ ταύτηι τῆι πέτραι δύναμιν πρὸς τὸ καρπογονῆσαι, γινώσκετε ὅτι δωρεὰν χαρίζεταί μοι τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν προσέπλασεν τῆι ἀρρήκτωι ἐκείνηι πέτραι τὴν σχάδαν. ὁ δὲ τὴν ῥάβδον Ἀαρὼν ξηρὰν οὖσαν βλαστῆσαι καὶ ἐξανθῆσαι ἐπινεύσας θεὸς αὐτὸς καὶ τὴν ἄρρηκτον ταύτην καὶ ξηροτάτην πέτραν βλαστῆσαι ἐκέλευσεν πρὸς τὸ δεῖξαι ταῖς μετέπειτα γενεαῖς ὁποίας ὁ δοῦλος αὐτοῦ τετύχηκε χάριτος. καὶ ἰδὼν ὁ γέρων τὸν βλαστὸν ηὐχαρίστει τῶι θεῶι μετὰ δακρύων. ὅστις βλαστὸς κατὰ μικρὸν εἰς ὕψος ἐγειρόμενος ἔφθασεν τὴν στέγην, ἣν καὶ ἀπεστέγασαν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶι χρόνωι ἰδοὺ τρία σῦκα ἐκαρποφόρησεν. ἅπερ λαβὼν ὁ γέρων καὶ μετὰ δακρύων καταφιλήσας ἔφαγεν εὐχαριστῶν τῶι πληροφορήσαντι αὐτὸν θεῶι, διαδοὺς καὶ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς πρὸς μικρόν. καὶ ἰδοὺ τὸ δένδρον βοᾶι τῆι ἀρετῆι τοῦ γέροντος μαρτυροῦν. ἀφ' οὗ δὲ τὰ σῦκα ἔφαγεν ὁ θεοφόρος οὗτος γέρων, ἑτοιμάζετο πρὸς τὴν ἔξοδον· | ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν εἰς βαθὺ γῆρας ἤλασεν, ἠνέωιξαν οἱ μαθηταὶ τὸν τόπον πρὸς τὸ διακονεῖν αὐτῶι. ἐγὼ τοίνυν

15 Num 17, 8

OLVs

1 ἀπέστη Vs 3 ταῦτα O: ταῦτα δὲ LVs 3/4 ἀκούσασ—βασιλείνησ O: τῆσ διακόνου βασιλίνησ ἀκήκοα Vs τῆσ διακόνου ἀκήκοα βασιλίνησ L 4 τῆι—συνέταξα fehlt LVs 5 ἐγκέκλειστο O 7 ἐπεστήρικτο O 8 ἄνιγμοσ OV ἄνηγμοσ L | νοτίαν LVs 9 τοίνυν OL: οὖν Vs | οὗτοσ ὁ ἅγιοσ L 12 χάριν O: fehlt LVs 13 καρποφορῆσαι O 14 βασιλείαν O: βασιλείαν ὁ θσ̄ LVs 15 βλαστῆσαι καὶ fehlt Vs 18 γέρων OL: ἅγιοσ γέρων Vs 20 κατὰ] μετὰ L 22 ἔφαγεν LVs: ἔλεγεν O 23 καὶ τῶ O | διαδοὺσ L: διαδοὺσ δὲ O διδοὺσ Vs | ἑαυτοῦ fehlt LVs 24 τὴν ἀρετὴν O 26 ἡτοιμάζετο O ἤλασεν [ἔλασεν Vs] ὁ ἅγιοσ LVs 27 ἠνέωξεν ὁ μαθητὴσ αὐτοῦ Vs

εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ φοβερὸν τοῦ βλαστοῦ θεασάμενος θέαμα, κατενόουν ἐπιμελῶς πῶς ἐριζώθη καὶ εἰ ῥαγάδα ἔσχεν ἡ πέτρα, καὶ εὑρεῖν οὐκ ἠδυνήθην, ὥστε με ἐκπλαγέντα εἰπεῖν· ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἴσασιν οἱ πολυχρόνιον πεῖραν τῆς λαύρας τοῦ μακαρίου Σάβα ἔχοντες ὅτιπερ οὔτε ἐν ἀέρι καὶ κήπωι συκῆ γίνεται ἢ ἕτερον δένδρον διὰ τὴν πολλὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα τῶν ἀέρων τῆς λαύρας· εἰ δέ τις προφέρει τὰ δένδρα τοῦ μικροῦ τῆς αὐτῆς λαύρας κοινοβίου τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ὄντα, γινωσκέτω ὁ τοιοῦτος ὅτι ἐκεῖνα εὐχῆς ἔργον γεγένηται τοῦ μακαρίου Σάβα βάθος τε γῆς εὑρηκότος καὶ εὐπορίαν τῶν τοῦ χειμάρρου ὀμβριμαίων ὑδάτων καὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ μικροῦ κοινοβίου πατέρων μέχρι τοῦ νῦν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ χειμάρρου ὅλον τὸν χειμῶνα αὐτὰ ποτιζόντων. ἀμέλει πολλῶν ἐπιχειρησάντων παρὰ τὸν χείμαρρον φυτεῦσαι ἔνθα βάθος γῆς ἦν, καὶ ὅλον τὸν χειμῶνα ποτιζόντων μόλις ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἴσχυσαν κρατῆσαι τὰ φυτὰ διὰ τήν, ὡς εἴρηται, πολλὴν τῶν ἀέρων ξηρότητα καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν καυμάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα ἀναλεξάμενος γραφῆι παραδέδωκα 27
παραλείψας διηγήσασθαι τοὺς περὶ πίστεως αὐτοῦ ἀγῶνας, οὓς ἐνεδείξατο κατὰ τῶν Ὠριγένους καὶ Θεοδώρου τοῦ Μομψουεστίας δογμάτων τε καὶ ὑπασπιστῶν, καὶ τοὺς διωγμοὺς οὓς ὑπέμεινεν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων. ἀλλὰ τὰ τούτου ἀνδραγαθήματα ἄλλοις συγγραφεῦσιν παραχωρῶ διηγήσασθαι· εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι πολλοῖς, ὡς εἰκός, μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν σπουδαστέον γενήσεται ἀναγράψασθαι τούς τε ἀγῶνας καὶ διωγμοὺς καὶ κινδύνους οὓς ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τὰς νίκας καὶ τὰς ἐνδόξους

3 Rom 11, 33

O [— 24 ἀποβίω-], LVs

1 θαῦμα θεασάμενοσ Vs θεασάμενοσ θαύμα L 2 εἰ] τὴν s 5/6 ἴσασιν γὰρ καὶ Vs 6 πολυχρόνιον O: πολὺν χρόνον LVs | τῆσ—σάβα πεῖραν Vs 7 γίνεται συκὴν L 9 τῆσ αὐτῆσ λαύρασ L: τῆς λαύρασ Vs fehlt O 10 ὁ τοιοῦτοσ O: fehlt LVs | ἐκεῖνα fehlt L 11 γεγένηνται LVs | τε] δὲ O | εὑρικότεσ O 12 ὀμβρομιαίων LVs 12—15 καὶ τῶν τοῦ—ποτιζόντων fehlt O 14 ἀμέλει τοι LVs 15 τοῦ χειμάρρου Vs | ἔνθα βάθοσ] ἔμβαθοσ O 17 καὶ fehltO | σφοδρῶ O 18 ἐκ πολλῶν O: τὰ LVs 19/20 ὅσουσ ἐδείξατο Vs 20 τοῦ] τὸ L | μομψουαστίασ L Μοψουεστίασ s 21 ὑπέμεινεν O: ὑπήνεγκεν LVs 22 τὰ τούτου] τοῦτο L 22/23 ἀνδραγαθήματα Vs: fehlt OL 24 mit ἀποβίω hört O am Ende des Blattes auf

αὐτοῦ πολιτείας κατὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν καθ' ἡμᾶς πολιτείαν καὶ διὰ τὸν βίον καὶ διὰ τὰς ἀπαστραπτούσας αὐτοῦ ἀρετὰς περιφήμου καὶ περιβοήτου γεγονότος. ὡς δὲ ἤκουσα τῆς ἁγίας αὐτοῦ γλώττης διηγουμένης, τῶι εἰκοστῶι ὀγδόωι τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνωι ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ ἐποίησεν ἐν τῆι ἐπισκοπῆι ἔτη ἐννέα καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν λαύραν τὸ πρότερον ἔτη δώδεκα, ἐξ ὧν ἐδιηκόνησεν ἔτη ἓξ καὶ ἡσύχασεν ἔτη ἕξ, καὶ ἔμεινεν εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἔτη ἓξ καὶ ἐν τῶι κελλίωι καθειργμένος, ἐν ὧι καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡσυχάζει, ἐπλήρωσεν σὺν θεῶι τεσσαράκοντα ἑπτὰ χρόνους, καὶ ἰδοὺ ἔφθασεν τὸν ἑκατοστὸν τέταρτον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνον καὶ ἔστιν λίαν πρεσβύτης καὶ φαιδρὸς τῶι προσώπωι καὶ τῆι ψυχῆι προθυμότατος καὶ θείας χάριτος ἐμπεπλησμένος· εὐχόμεθα δὲ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἵνα ὁ θεὸς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐνδυναμώσηι αὐτὸν καὶ τὸν δρόμον αὐτοῦ ἐν εἰρήνηι τελειώσηι. εὐχαῖς αὐτοῦ ἐλεήσει καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς τοὺς συγγραψαμένους. εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

[ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος οὗτος γέρων Ἰωάννης καὶ ἐπίσκοπος μηνὶ Δεκεμβρίωι ἑβδόμηι βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὧι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν]

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΤΟΥ ΣΟΥΚΑ

Τοῦ ἀναχωρητοῦ καὶ πάντων ἀναχωρητῶν ἀρίστου Κυριακοῦ πολλάκις ἐν τῶι περὶ Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου ῥηθέντι μοι λόγωι μνήμην ἐποιησάμην· ἀναγκαῖον τοίνυν ἡγησάμην τοῦτον δι' ὀλίγων γνωριμώτερον τοῖς ἐντυγχάνουσι καταστῆσαι ὀλίγας τινὰς ἀπαρχὰς τῶν αὐτῶι κατορθωθέντων διηγούμενος. εἰ γὰρ ἡ ἀπαρχὴ τῶν λεγομένων λογίων ἁγία, δῆλον ὅτι καὶ τὸ φύραμα τοῦ παντὸς αὐτοῦ βίου συνηγίασται.

9 Das 104. Lebensjahr begann den 8. Januar 557 — **25** Rom 11, 16

LVs

1 *ὡσ εἰπεῖν κατα πᾶσαν* Vs | *καὶ* fehlt Vs **2** *διά*^{2} fehlt V | *αὐτῶ* L **4** *ἑαυτοῦ* Vs **6** *ἐννέα* Vs: *ῑ* L | *ἔμειναν* s **7** *διηκόνησεν* s **8** *κελλίω* Vs: *καστελλίω* L | *τοῦ* fehlt L **12** *χάριτοσ θείασ* Vs **13** *ἐνδυναμώσει* LV *δυναμώσει* s **14** *τελειώσει* LV | *ἐλεήση* s **17—19** ein Zusatz der nicht von Kyrill verfaßt sein kann, vgl. Usener, Der h. Theodosios p. XIX **23** *τοῦτο* s **23/24** *τοῖσ ἐντυγχάνουσιν γνωριμώτερον* V **25** *αὐτοῦ κατορθωμάτων* V

Οὗτος τοίνυν ὁ τὴν ψυχὴν ἔχων πεφωτισμένην Κυριακὸς γένος μὲν τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχεν πόλεως Κορίνθου, γονέων δὲ πατρὸς μὲν Ἰωάννου πρεσβυτέρου τῆς κατὰ Κόρινθον ἁγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, μητρὸς δὲ Εὐδοξίας, ὑφ᾽ ὧν ἐγεννήθη περὶ τὸ τέλος τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας μηνὶ Ἰαννουαρίωι ἐνάτηι τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος. γέγονεν δὲ ἀνεψιὸς ἐκ μητρὸς Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου Κορίνθου, ὑφ᾽ οὗ γέγονεν ἀναγνώστης ἐκ βρέφους τῆς αὐτῆς ἁγίας ἐκκλησίας. ὅστις ἀββᾶς Κυριακὸς ἀναγινώσκων τὰς θείας γραφάς, ὡς αὐτός μοι διηγήσατο, καὶ διημερεύων ἐν αὐταῖς καὶ διανυκτερεύων ἔτι ὢν νέος ἐθαύμαζεν πῶς πολυτρόπως κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν τοὺς ὀρθῆι προαιρέσει εὐαρεστῆσαι σπουδάσαντας ἐδόξασεν ὁ θεὸς καὶ φωστῆρας ἐν κόσμωι ἀνέδειξεν καὶ πάντα ἐξ ἀρχῆς ᾠκονόμησεν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν μὲν Ἄβελ διὰ θυσίαν δοξάσας, 2
τὸν δὲ Ἐνὼχ δι᾽ εὐαρεστήσεως τῆι μεταθέσει τιμήσας, τὸν δὲ Νῶε διὰ δικαιοσύνης σπινθῆρα τοῦ γένους φυλάξας, τὸν Ἀβραὰμ διὰ πίστεως πατέρα ἐθνῶν ἀναδείξας, τὴν εὐσεβῆ τοῦ Μελχισεδὲκ ἱερωσύνην ἀποδεξάμενος, τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸν Ἰὼβ ὑπομονῆς τε καὶ σωφροσύνης εἰκόνα τῶι βίωι ἀναστήσας, τὸν Μωυσέα νομοθέτην καταστήσας, τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν ἡλίωι καὶ σελήνηι χαλιναγωγὸν καταστήσας, τὸν Δαυὶδ προφήτην καὶ βασιλέα καὶ φρικτοῦ μυστηρίου πρόγονον ἀναδείξας, τῆς Βαβυλωνίας καμίνου τὴν φλόγα εἰς δρόσον μεταποιήσας, Δανιὴλ τοὺς λέοντας ἐν τῶι λάκκωι νηστεύειν διδάξας, τὸ θαλάττιον κῆτος εἰς προφητικὸν θάλαμον μετασκευάσας. πρὸς τούτοις πᾶσιν ἰλιγγία αὐτοῦ ἡ διάνοια ἐννοοῦσα τὰ ὑπὲρ ταῦτα, τὸν τόκον τὸν τοιοῦτον τὸν ἄσπορον, τὴν παρθένον καὶ μητέρα, πῶς [ἂν] θεὸς λόγος ἀτρέπτως γέγονεν ἄνθρωπος καὶ διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως τόν τε ᾅδην ἐσκύλευσεν καὶ τὸν ἀπατεῶνα ὄφιν κατήργησεν θριαμβεύσας καὶ τοῖς ἰδίοις θανατωθέντα παραπτώμασιν Ἀδὰμ ζωοποιήσας πάλιν εἰς τὸν παράδεισον ἐπανήγαγεν.

5 ind. II = 1. Sept. 448—31. Aug. 449 — **13** Gen 4, 4 — **14** Gen 5, 24 — **15** Gen 7, 1 — **16** Gen 15, 6. 17, 4. 5 — **17** Gen 14, 18 — **19** Ios 10, 12. 13 — **21** Dan 3, 50 — **22** Dan 6, 18 — **23** Io 2, 1. 11

LVs

1 *γένουσ* L **4** *ἐγενήθη* s **4/5** *τῆσ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ* s **10** *τοὺσ* s: *καὶ τοὺσ* LV **18/19** *τὸν—καταστήσασ* fehlt L **19** *χαλιναγωγὸν* LV: *ἀναγωγὸν* s **25** *τὸν τοιοῦτον ἄσπορον τόκον* s | *ἂν* von mir gestrichen **29** *τὸν* fehlt s

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διανοούμενος ὁ Κυριακός, κατενύγη ἡ καρδία αὐτοῦ φόβωι θεοῦ καὶ ἐβουλεύσατο ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ἀναχωρῆσαι καὶ τοῖς βιωτικοῖς ἀποτάξασθαι πράγμασιν. καὶ τοῖς τοιούτοις 3 ἀδολεσχῶν λογισμοῖς ἤκουσεν ἐν μιᾶι κυριακῆι τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος εἴ τις θέ | λει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω p. ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι, καὶ παραυτίκα ἐξελθὼν τῆς ἐκκλησίας καὶ μηδενὶ μηδὲν εἰρηκὼς ἦλθεν ἐπὶ Κεγχρεὰς καὶ ἐπιβὰς πλοίωι διαπερῶντι ἐν Παλαιστίνηι παρεγένετο εἰς Ἱεροσόλυμα ὀκτωκαιδέκατον μὲν ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας, ὀγδόωι δὲ ἔτει τῆς ἱεραρχίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀναστασίου, ἐνάτωι δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐν ἀρχῆι τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐδεξιώθη παρὰ τῶι ἐν ἁγίοις Εὐστοργίωι, ἀνδρὶ ἁγίωι καὶ τοῖς τοῦ παναγίου πνεύματος χαρίσμασι διαλάμποντι, ἤδη μοναστήριον συστησαμένωι πλησίον τῆς ἁγίας Σιὼν περιφανέστατον. ἐν ὧι παραχειμάσας ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Κυριακὸς ἐπεπόθησεν τὴν ἔρημον οἰκῆσαι καὶ ἀκούων παρὰ πάντων σχεδὸν τὰ κατὰ τὸν θεῖον Εὐθύμιον παρεκάλεσεν τὸν μέγαν πατέρα Εὐστόργιον ἀπολυθῆναι μετ᾿ εὐχῆς καὶ ἀπο- 4 λυθεὶς ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ προσκαρτερήσας ἐκεῖσε. Ἀνατολίωι τινὶ πρεσβυτέρωι καὶ Ὀλυμπίωι μοναχῶι ἀδελφοῖς κατὰ σάρκα καὶ Κορινθίοις οὖσι τῶι γένει καὶ γνωστοῖς ἡμέρας ἱκανὰς προσεκύνησε μὲν τὸν μέγαν Εὐθύμιον καὶ τὸ σχῆμα διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ χειρῶν μετημφιάσατο, μεῖναι δὲ αὐτόθι οὐ συνεχωρήθη διὰ τὸ νέον τῆς αὐτοῦ ἡλικίας, ἀλλ᾿ ἀποστέλλεται εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Γεράσιμον, ἤδη τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου τελευτήσαντος. πάνυ γὰρ παρεφυλάττετο ὁ μέγας Εὐθύμιος ἀγένειον ἔχειν ἐν τῆι ἑαυτοῦ λαύραι· ὁ μέντοι ἐν ἁγίοις Γεράσιμος

5 Mt 16, 24 — 9ff. 18. Lebensjahr = 9. Jan. 466—8. Jan. 467; ind. V beginnt am 1. Sept. 466. Die beiden anderen Datierungen sind ungenau: Anastasius' 8. Amtsjahr war schon Anfang Juli 466, Leos 9. Regierungsjahr am 6. Februar 466 abgelaufen — 25 Theoktistos starb am 3. Sept. 466, V. Euth. 36 p. 54, 11ff.

LVs

3 πράγμασιν ἀποτάξασθαι s 8 κεγχρέαισ Ls κεγχρεαῖσ V | διαπεροῦντι V 10 ἐν ὀγδόῳ s 11 δὲ fehlt L 12 πέμπτησ LV: fehlt s | ἰνδικτιόνου s 14/15 συστησαμένῳ μοναστήριον s 15 σιὼν LV: πόλεωσ Σιὼν s 17 τὸν fehlt s 18 πρα ἡμῶν L | ἀπολύσαι s 20 σολυμπίω LVs 23 μετεμφιάσατο LV μεταμφιάσατο s

τοῦτον δεξάμενος καὶ νεώτερον αὐτὸν θεασάμενος ἐκέλευσεν αὐτὸν
μένειν εἰς τὸ κοινόβιον ** ξύλα κόπτων καὶ ὑδροφορῶν καὶ μαγειρεύων
καὶ πᾶσαν διακονίαν μετὰ προθυμίας ἐκτελῶν, διημερεύων μὲν ἐν
κόπωι καὶ μόχθωι, διανυκτερεύων δὲ ἐν ταῖς πρὸς θεὸν δεήσεσιν, ἐν
τῶι κανόνι τῆς ψαλμωιδίας προθυμότερος μετὰ ἐργοχείρου ἱστά-
μενος. ἐν δὲ τῶι κοινοβίωι διακονῶν τὴν τῶν ἀναχωρητῶν πολιτείαν 5
ἐκράτει διὰ δύο ἐσθίων ἄρτον καὶ ὕδωρ, ἐλαίωι ἢ οἴνωι ἢ εὐκράτωι
μὴ χρώμενος, ὥστε τὸν μέγαν Γεράσιμον θεωροῦντα τήν τε ἄσκησιν
καὶ πολιτείαν τοῦ νεωτέρου θαυμάζειν καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν. ὅθεν καὶ
ἐν τῶι καιρῶι τῶν ἁγίων νηστειῶν πληροφορούμενος ἐλάμβανεν
αὐτὸν εἰς τὴν πανέρημον τοῦ Ῥουβᾶ· οἵτινες αὐτόθι ἡσύχαζον ἕως
τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς, κατὰ κυριακὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου
Εὐθυμίου κοινωνοῦντες. ὀλίγου δέ τινος χρόνου διελθόντος καὶ τοῦ
μεγάλου Εὐθυμίου ἐν Χριστῶι τελειωθέντος εἶδεν ὁ ἐν ἁγίοις Γερά-
σιμος τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ὑπὸ ἀγγέλων ὁδηγουμένην καὶ εἰς οὐρανὸν
ἀναφερομένην καὶ λαβὼν τὸν ἀββᾶν Κυριακὸν ἀνῆλθεν εἰς τὴν μονὴν
αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα κηδεύσας ὑπέστρεψεν. τῶι μέντοι ἐνάτωι χρόνωι
τῆς ἐν Παλαιστίνηι παρουσίας τοῦ ἀββᾶ Κυριακοῦ ὁ μέγας πατὴρ
ἡμῶν Γεράσιμος ἐτελεύτησεν καὶ τῶι τῆς δικαιοσύνης κατεκοσμήθη
στεφάνωι μηνὶ Μαρτίωι πέμπτηι τῆς τρισκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος.
Βασιλείου δὲ καὶ Στεφάνου ἀδελφῶν τῆς ἡγεμονίας κρατησάντων
ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ἀνεχώρησεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ μεγάλου
Εὐθυμίου καὶ ὑπὸ Ἡλία τοῦ ἡγουμένου εἰσδεχθεὶς ἔλαβεν κελλίον
καὶ ἡσύχασεν ἐν τῶι εἰκοστῶι ἑβδόμωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι,
μηδὲν κτώμενος τοῦ αἰῶνος τούτου. πολλὰ δὲ κεκοπίακεν ἐν τῆι 6
οἰκοδομῆι τοῦ κοινοβίου· τότε γὰρ ἡ λαύρα εἰς κοινόβιον μετεσκευάσθη.
Ἦν δὲ ἐκεῖ τὸ τηνικαῦτα Θωμᾶς τις προσαγορευόμενος μέγας
τῶι βίωι. τούτου τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα γνοὺς ὁ ἀββᾶς
Κυριακὸς συνήφθη αὐτῶι τῆι τοῦ πνεύματος στοργῆι, προβιβαζό-
μενος καὶ γυμναζόμενος καὶ τῆι αὐτοῦ ἑπόμενος ἀγωγῆι. ὅστις

4 II Cor 11, 27 — **14** Euthymios starb am 20. Jan. 473 — 17ff. 9. Jahr des Lebens in Palästina = Sept. 474—Sept. 475, ind. XIII = 1. Sept. 474—31. Aug. 475 — **24** 27. Lebensjahr = 8. Jan. 475—7. Jan. 476

LVs

1 καί—θεασάμενοσ fehlt s **2** Zeichen der Lücke von mir eingesetzt **3** μὲν LV: δὲ s **7** ἐκράτησε s **10** ἁγίων fehlt s **11** ἔρημον ῥουβᾶ L **12** χειρῶν fehlt s **13** κοινωνούντων Vs **17** ἐννάτῳ s **19** κατεκοσμίσθη Vs **20** τρίτησ καὶ δεκάτησ V **21** καὶ fehlt s **23** Ἡλίας s **29/30** προσβιβαζόμενοσ s **30** γυμναζόμενοσ καὶ fehlt LV

Θωμᾶς ἀποσταλεὶς ὑπὸ Φίδου τοῦ διακόνου εἰς Ἀλεξάνδρειαν
ὠνήσατο ἁπλώματα παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου λόγωι τοῦ κτιζομένου
κοινοβίου· τὰ γὰρ τῶν πατέρων ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Θεοκτίστου
μοναστήρια ἦσαν τότε ἐν ὁμονοίαι κοινὸν τὸν βίον ἔχοντα καὶ μίαν
διοί|κησιν ὑπὸ ἕνα ὄντα οἰκονόμον κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου p.
ἐντολήν. δωδεκαετοῦς * χρόνου παρεληλυθότος μετὰ τὴν ἁγίαν
ἐκείνου κοίμησιν τοῦ ἡγουμένου τῆς τοῦ ἀββᾶ Θεοκτίστου μονῆς
ἀββᾶ Λογγίνου τελευτήσαντος καὶ Παύλου τὴν ἡγουμενίαν διαδεξα-
μένου Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς ὁ πάλαι βαπτισθεὶς καὶ ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ
μεγάλου Εὐθυμίου μέλλων τελευτᾶν ἱκανὰ κατέλιπεν πράγματα
τοῖς ἀμφοτέροις μοναστηρίοις. τοῦ δὲ Παύλου αὐθαδιάσαντος καὶ τὸ
τοῦ Τερέβωνος λείψανον καὶ τὰ πράγματα ἀποσπάσαντος σύγχυσις
ἀνεφύη καὶ τῶν μοναστηρίων διαίρεσις. τῶν τοίνυν περὶ τὸ μοναστή- 7
ριον χωρίων τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου διαιρεθέντων κτίζει ὁ Παῦλος πύργον
εἰς τὰ διαιρεθέντα χωρία καὶ δίδωσι διακόσια νομίσματα ὑπὲρ ἀγορα-
σίας ξενοδοχείου πρὸς τὸ αὐτὸν μόνον διακατέχειν τὸ ἐν τῆι ἁγίαι πό-
λει κοινὸν ξενοδοχεῖον. τότε οἱ μὲν τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου
ἠγόρασαν ξενοδοχεῖον τῶν αὐτῶν διακοσίων νομισμάτων πλησίον
τοῦ πύργου τοῦ Δαυὶδ παρὰ τῶν πατέρων τῆς λαύρας τοῦ Σουκᾶ·
ὁ δὲ ἀββᾶς Κυριακὸς διὰ τὴν γενομένην τῶν μοναστηρίων διαίρεσιν
ἀναχωρεῖ λυπηθεὶς κατὰ διάνοιαν καὶ ἔρχεται εἰς τὴν λαύραν τοῦ
Σουκᾶ περὶ τὸ τέλος τῆς ὀγδόης ἰνδικτιόνος. καὶ πληροῖ τέσσαρας
ἐν διαφόροις ἔτεσιν διακονίας τήν τε τοῦ ἀρτοκοπείου καὶ τοῦ νοσοκο-
μείου καὶ τοῦ ξενοδοχείου καὶ τοῦ οἰκονομείου καὶ πάντας τοὺς
πατέρας θεραπεύσας καὶ οἰκοδομήσας εἰσήχθη εἰς τὸ ἱερατεῖον.
ἦν γὰρ χειροτονηθεὶς διάκονος εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονὴν
καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη προεβλήθη κειμηλιάρχης καὶ κανονάρχης τῶι
τεσσαρακοστῶι ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι, πληρώσας δὲ δεκα-
τρία ἔτη ἐν αὐτῆι τῆι διακονίαι γέγονεν πρεσβύτερος καὶ διέμεινεν

6. 7. das 12. Jahr nach Euthymios' Tod lief ab am 19. Jan. 485 — **22** gegen Ende von ind. VIII = August 485

LVs

6 vor *χρόνου* ist *δὲ* oder eine derartige Partikel ausgefallen **6/7** *ἐ-κείνου ἁγίαν* L **7/8** *Θεοκτίστου—ἀββᾶ* fehlt L **9** *τερέβων ὁ* LV: *Τερέβονοσ* s **10** *μεγάλου* LV: *ἐν ἁγίοισ* s **11** *τὸ* fehlt L **16** *μόνον διακατέχειν* s: *κατέχειν* LV **19** *τῆσ λαύρασ* Vs: fehlt L **20** *γενα-μένην* Vs **22** *πληρεῖ* s **24** *ξενοδοχείου καὶ τοῦ* s: fehlt LV **25** *οἰκοδομήσασ* s: *οἰκονομήσασ* LV **28** *ἔτει*] lies *ἕκτωι*, s. zu S. 227, 6/7 | *δὲ* fehlt s

κειμηλιάρχης καὶ κανονάρχης ἄλλα δεκαοκτὼ ἔτη. διεβεβαιώσατο p. 151 8
δέ μοι λέγων· ἐν τῶι τοσούτωι τῶν τριάκοντα ἑνὸς χρόνων κανο-
νάρχην με ὄντα καὶ κειμηλιάρχην οὐκ εἶδέν με ὁ ἥλιος ἐσθίοντα οὐδὲ
ὀργιζόμενον. ἔλεγεν δέ μοι καὶ τοῦτο ὅτι οὐκ ἐπλήρουν κρούων εἰς
τὸ ξύλον τοῦ κρούσματος τῆς λαύρας τῆς νυκτερινῆς ψαλμωιδίας
μέχρις οὗ ἐστιχολόγουν ὅλον τὸν ἄμωμον. τῶι μέντοι ἑβδομηκοστῶι
ἑβδόμωι τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνωι παραδίδωσι τὸ κειμηλιαρχεῖον
ἐπὶ τῆς τρίτης ἰνδικτιόνος καὶ ἀναχωρεῖ ἐπὶ τὴν τοῦ Νατουφᾶ πανέρημον
μαθητήν τινα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ. καὶ ἐπειδὴ μελάγρια οὐχ εὑρίσκονται
ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, παρεκάλεσεν τὸν θεὸν διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ
σώματος παρασχεῖν αὐτοῖς ἐκ τῶν αὐτόθι σκιλλῶν τρέφεσθαι.
καὶ πιστεύσας τῶι τὰ πάντα κτίσαντι καὶ μεταβαλεῖν τὸ πικρὸν εἰς
γλυκὺ δυναμένωι εἶπεν τῶι ἑαυτοῦ μαθητῆι· ἄπιθι, τέκνον, συνάγαγε
σκίλλας καὶ ἕκζεσον· καὶ εὐλογητὸς κύριος, ὅτι ἔχομεν ἐξ αὐτῶν
εὐφρανθῆναι. καὶ συνήγαγεν ὁ μαθητὴς καὶ ἐξέζεσεν καὶ παρέθηκεν
μετὰ ἅλατος καὶ ἐγλυκάνθησαν αἱ σκίλλαι παραυτίκα καὶ ἔμειναν
ἐσθίοντες ἐξ αὐτῶν ἐπὶ χρόνον ἐτῶν τεσσάρων.

Τοῦ δὲ τετραετοῦς χρόνου πληρωθέντος ἀνήρ τις πρωτοκωμήτης
ἀπὸ Θεκούων τῆς κώμης μαθὼν τὰ περὶ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐν τῆι
ἐρήμωι θρέμματα νεμόντων ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ἔχων ὄνον ἄρτων
θερμῶν πεφορτωμένον καὶ ἀπογομώσας ἀπῆλθεν, καὶ ἤσθιον ἀπὸ 9
τοῦ ἄρτου. ὁ μὲν οὖν μαθητὴς χωρὶς γνώμης τοῦ γέροντος καθ' ἣν
εἶχεν συνήθειαν σκίλλας ἑκζέσας ἐγεύσατο καὶ μὴ ἐνέγκας τὴν πικρίαν
ἔκειτο ἄφωνος· ὁ δὲ γέρων μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς ἐπευ-
ξάμενος αὐτῶι καὶ ἐξαναστήσας αὐτὸν μετέδωκεν αὐτῶι τῶν ἀχράντων
μυστηρίων καὶ ὑγιῆ ἀποκαταστήσας ἐνουθέτει λέγων· τέκνον, ὁ

6 Ps 118 — **6. 7** Das 77. Lebensjahr [= 9. Jan. 525—8. Jan. 526] paßt zu ind. III = 1. Sept. 524—31. Aug. 525, widerspricht aber der Addition 40 + 31 p. 226, 28. 227, 2. Da die Zahl 31 durch die Posten 13 + 18 [p. 226, 28/29. 227, 1] gesichert ist, wird für das ohnehin verkehrte τεσσαρακοστῶι ἔτει p. 226, 28 τεσσαρακοστῶι ἕκτωι zu schreiben sein = 8. Jan. 494—7. Jan. 495

LVs

3 με fehlt s **5** λαύρασ] lies ὥρασ **6/7** ἑβδομηκοστῶ ἑβδόμω ἔτει [ἔτι L] LV οζ' s **9** μελάγριαι s | εὑρίσκοντο s **13** ἄπειθε s **15** ἔκζεσεν LV **20/21** ἄρτων θερμῶν s: fehlt LV **21** ἀπογυμ-νώσασ s **23** ἀνέγκασ s **24/25** ἐπευξάμενοσ V: ὑπερευξάμενοσ Ls **25** ἀναστήσασ s

θεὸς πάντοτε μὲν θαυματουργεῖ, πολλῶι δὲ μᾶλλον ἐν καιρῶι περιστάσεως καὶ ἀνάγκης, ἐξαιρέτως ὅπου καὶ σωτηρία ψυχῶν· μὴ οὖν δειλιάσηις. καὶ τῶν μὲν ἄρτων ἤδη πληρωθέντων καὶ ἀνάγκης μεγάλης αὐτοῖς γενομένης πάλιν ὁ γέρων εὐλογήσας τῶι μαθητῆι ἐπέταξεν ἐκ τῆς σκίλλης ἑτοιμάσαι εἰς τὴν ὥραν τοῦ γεύσασθαι· ὁ δὲ μαθητὴς ἐφοβεῖτο ἅψασθαι. καὶ λαβὼν ὁ γέρων καὶ εὐλογήσας καὶ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ποιήσας ἤρξατο πρῶτος ἐσθίειν. καὶ οὕτως ὁ μαθητὴς θαρρήσας ἔφαγεν καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής.

Τῶι δὲ πέμπτωι χρόνωι τῆς ἐν τῶι Νατουφᾶ αὐτοῦ διαγωγῆς πληρουμένωι ἀνήρ τις Θεκουηνὸς ἀκούσας περὶ αὐτοῦ ἤγαγεν πρὸς αὐτὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ δεινῶς σεληνιαζόμενον καὶ ἐδυσώπει αὐτὸν εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιήσασθαι. ὁ δὲ γέρων συμπαθήσας αὐτῶι εὐχὴν ἐποίησεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀλείψας αὐτὸν ἔλαιον τοῦ ἁγίου Σταυροῦ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν ὑγιῆ. ὅστις Θεκουηνὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὑγιῆ ἀπολαβὼν τὸ θαῦμα ἀνεκήρυττεν· τούτου δὲ διαφημισθέντος εἰς πᾶσαν τὴν ἐνορίαν ἐκείνην ἦλθον πρὸς αὐτὸν πολλοὶ καὶ ὤχλουν αὐτῶι. καὶ φεύγων ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς τὴν ὄχλησιν ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν ἐνδοτέραν ἔρημον τοῦ Ῥουβᾶ καὶ ἔμεινεν ἐκεῖσε χρόνον ἐτῶν πέντε ῥίζαις μελαγρίων ἀρκούμενος καὶ καρδίαις καλάμων. καὶ μαθόντες τινὲς κατήρχοντο πρὸς αὐτὸν φέροντες ἀσθενοῦντας καὶ ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐνοχλουμένους· οὕστινας ἐθεράπευσεν τῆι τοῦ Χριστοῦ χρώμενος ἐπικλήσει καὶ τῆι τοῦ τιμίου σταυροῦ σφραγῖδι. τότε τὴν πολλὴν δυσχεραίνων ὄχλησιν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Ῥουβᾶ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τόπον πανέρημον καὶ ἀπόκρυφον, ἔνθα οὐδεὶς τῶν ἀναχωρητῶν ἔμεινεν. ὁ δὲ τόπος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Σουσακεὶμ ὀνομάζεται, ἔνθα οἱ ἀμφότεροι χείμαρροι καταμίσγονται ὅ τε τῆς Νέας λαύρας καὶ ὁ τῆς Σουκᾶ λαύρας βαθύτατοι ὄντες καὶ φοβερώτατοι. φασὶ δὲ τινὲς τούτους εἶναι τοὺς ποταμοὺς Ἠθὰμ περὶ ὧν ὁ Δαυὶδ ἐν ταῖς πρὸς θεὸν μεγαληγορίαις φησὶν σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς Ἠθάμ. ποιήσας τοίνυν εἰς Σουσακεὶμ ἔτη ἑπτὰ ἐν

28 Ps 73, 15

LVs

1 *μὲν* s: fehlt LV 1/2 *ἀναγκησ καὶ περιστάσεωσ* Vs 4 *μεγάλησ* fehlt s | *πάλιν* s: fehlt LV 5 *κέλλησ* L 10 *πληρουμένωι*: *πληρουμένου* Vs, auf der Photographie von L ist außer *πληρουμ* nichts zu erkennen | *θεκουινὸσ* LVs 13 *ἐποίησεν εὐχὴν* Vs 14 *θεκουινὸσ* LVs 15 *ὑγιῆ* fehlt L 17 *φεύων* L 25 *ἐνχωρίων* s 26 *κατασμίγονται* L 28. 30 *Ἰθάμ* s

ταῖς ἡμέραις τῆς μεγίστης καὶ φοβερωτάτης θνήσεως οἱ τῆς λαύρας τοῦ Σουκᾶ πατέρες τὸν ἐπικείμενον φόβον δεδιότες κατῆλθον ὁμοθυμαδὸν μετὰ λιτῆς καὶ πολλῆι τῆι παρακλήσει χρησάμενοι ἀνήγαγον αὐτὸν ἀπὸ Σουσακεὶμ εἰς τὴν λαύραν. ὅστις ἀββᾶς Κυριακὸς εἰς τὴν λαύραν ἐλθὼν ἔμεινεν εἰς τὸ ἀναχωρητικὸν τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος ἐπὶ πέντε χρόνους καταγωνιζόμενος τῶν Ὠριγενιαστῶν.

Τότε δὴ ἐγὼ ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου παραβαλὼν 11
εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν τοῦ μακαρίου Σάβα τῶι ἀββᾶι Ἰωάννηι τῶι ἐπισκόπωι καὶ ἡσυχαστῆι ἀπεστάλην ὑπ᾽ αὐτοῦ πρὸς τοῦτον τὸν ἀββᾶν Κυριακὸν μετὰ γραμμάτων διηγουμένων περὶ τοῦ γεγονότος ἐν τῆι ἁγίαι πόλει δημοσίου πολέμου καὶ δυσωπούντων αὐτὸν νῦν ἀγωνίσασθαι ἐν ταῖς πρὸς θεὸν πρεσβείαις πρὸς τὸ ἐν τάχει καταβληθῆναι τὸ φρύαγμα τῶν ἐν τῆι Νέαι λαύραι μετὰ Νόννου καὶ Λεοντίου κατὰ Χριστοῦ στρατευομένων διὰ τῶν Ὠριγένους δογμάτων. ἐλθὼν τοίνυν ἐγὼ εἰς τὸν Σουκᾶν καὶ μετὰ Ζωσίμου καὶ Ἰωάννου τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐπέδωκα τὴν ἐπιστολήν, εἶπον δὲ αὐτῶι καὶ ἀπὸ στόματος τὰ παρὰ τοῦ θεσπεσίου ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ ἡσυχαστοῦ λεχθέντα. ὁ δὲ ἀββᾶς Κυριακὸς δακρύσας εἶπεν· εἰπὲ τῶι ἀποστείλαντί σε· μὴ ἀθυμήσωμεν, πάτερ· ὀψόμεθα γὰρ ἐν τάχει τὴν μὲν Νόννου καὶ Λεοντίου ἐν θανάτωι κατάλυσιν, τὴν δὲ τῶν λοιπῶν ἐκ τῆς Νέας λαύρας ἐκβολὴν πρὸς τὸ τοὺς γνησίους τοῦ μακαρίου Σάβα μαθητὰς τὴν Νέαν λαύραν οἰκεῖν τῶν νόθων ἐξ αὐτῆς διωχθέντων. ἐγὼ δὲ εἶπον· τί γάρ ἐστι, πάτερ, τὰ παρ᾽ 12
αὐτῶν πρεσβευόμενα; ἐπείπερ αὐτοὶ διαβεβαιοῦνται ὅτι τὰ περὶ προυπάρξεως καὶ ἀποκαταστάσεως δόγματα μέσα τυγχάνει καὶ ἀκίνδυνα, προφέροντες καὶ ἐκεῖνα τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λεγόμενα· φιλοσόφει μοι περὶ κόσμου, περὶ ὕλης, περὶ ψυχῆς, περὶ λογικῶν φύσεων βελτιόνων τε καὶ χειρόνων, περὶ ἀναστάσεως ⟨κρίσεως ἀνταποδόσεως⟩, Χριστοῦ παθημάτων· ἐν τούτοις γὰρ καὶ τὸ ἐπιτυγχάνειν οὐκ ἄχρηστον καὶ τὸ διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ γέρων καὶ εἶπεν· οὐ μέσα καὶ ἀκίνδυνα τὰ περὶ πρου-

28 PG 36, 25

LVs

1 τε καὶ s **5** ἀναχωρητικῶν s **15** Σωζίμου s **17** ἐπέδωκα LV: ἐπέδωκα αὐτῷ s **18** θεσπεσίου fehlt s **19** λεχθέντα τοῦ ἡσυχαστοῦ V **20** στείλαντί s **22** δὲ] τε s | τὸ τοὺσ V: τοὺσ L τοιούτουσ s **29/30** κρίσεωσ ἀνταποδόσεωσ Greg.: fehlt LVs

πάρξεως δόγματα, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνα καὶ ἐπιβλαβῆ καὶ βλάσφημα.
ἵνα δέ σε πληροφορήσω, ἐν ὀλίγαις λέξεσι τὴν πολυσχεδῆ αὐτῶν
ἀσέβειαν στηλιτεῦσαι πειράσομαι. λέγουσι μὴ εἶναι ἕνα τῆς τριάδος
τὸν Χριστόν· λέγουσι τὰ ἐξ ἀναστάσεως σώματα ἡμῶν εἰς παντελῆ
ἀπώλειαν ἐλθεῖν καὶ Χριστοῦ πρώτον· λέγουσιν ὅτι ἡ ἁγία τριὰς οὐκ
ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ ὅτι ἐν τῆι ἀποκαταστάσει δυνήσονται
πάντα τὰ λογικὰ μέχρι καὶ δαιμόνων δημιουργεῖν αἰῶνας· λέγουσιν
ὅτι αἰθέρια καὶ σφαιροειδῆ ἐγείρονται ἡμῶν τὰ σώματα ἐν τῆι ἀναστά-
σει, καὶ γὰρ καὶ τὸ τοῦ κυρίου οὕτω φασὶν ἐγηγέρθαι σῶμα· λέγουσιν ὅτι
γινόμεθα ἴσοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῆι ἀποκαταστάσει. ποῖος τοίνυν ἄιδης 13
ταῦτα ἐρεύξατο; οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ ταῦτα μεμαθήκασι, μὴ γένοιτο,
τοῦ λαλήσαντος διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων, ἀλλὰ παρὰ Πυθα-
γόρου καὶ Πλάτωνος Ὠριγένους τε καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου παρει-
λήφασι τὰ μυσαρὰ ταῦτα καὶ δυσσεβῆ δόγματα. ἐγὼ δὲ τεθαύμακα
πόσους τε εἰκῆι καὶ μάτην πόνους ἀνήντλησαν εἰς τοιαύτας ἐπιβλα-
βεῖς ματαιοπονίας καὶ πῶς οὕτως τὰς ἰδίας ὥπλισαν γλώσσας κατὰ
τῆς εὐσεβείας. οὐκ ἔδει μᾶλλον αὐτοὺς ἐπαινεῖν καὶ δοξάζειν φιλα-
δελφίαν φιλοξενίαν παρθενίαν πτωχοτροφίαν ψαλμωιδίαν τε καὶ
πάννυχον στάσιν καὶ δάκρυα κατανύξεως; οὐκ ἐχρῆν αὐτοὺς μᾶλλον
ὑποπιέζειν νηστείαις τὸ σῶμα καὶ δι' εὐχῆς πρὸς θεὸν ἐκδημεῖν
καὶ μελέτην θανάτου τὸν βίον ποιεῖσθαι καὶ μὴ ταῖς τοιαύταις ἐρεσχε-
λίαις ἀδολεσχεῖν;

Καὶ λέγει ὁ γέρων· ἀλλ' οὐκ ἠβουλήθησαν τῆι ταπεινῆι ὁδῶι τοῦ
Χριστοῦ πορευθῆναι, ἀλλ' ἐ μ α τ α ι ώ θ η σ α ν ἐ ν τ ο ῖ ς δ ι α λ ο γ ι-
σ μ ο ῖ ς α ὐ τ ῶ ν κ α ὶ ἐ σ κ ο τ ί σ θ η ἡ ἀ σ ύ ν ε τ ο ς α ὐ τ ῶ ν κ α ρ δ ί α·
φ ά σ κ ο ν τ ε ς ε ἶ ν α ι σ ο φ ο ὶ ἐ μ ω ρ ά ν θ η σ α ν. πάντων δὲ τῶν
ζιζανίων ὁ σπορεὺς καὶ τῶν κακῶν αἴτιος γέγονε Νόννος· ὅστις
τῆς τοῦ μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα κοιμήσεως δραξάμενος
ποτίζειν ἤρξατο τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολεράν, Λεόντιον τὸν
Βυζάντιον ὑπουργὸν ἔχων καὶ ὑπέρμαχον καὶ συναγωνιστήν. καὶ 14
πρῶτον μὲν τοὺς ἐν αὐτῆι τῆι Νέαι λαύραι λογιωτέρους, μᾶλλον δὲ
ἀλογωτέρους εἰς τὴν ἑαυτοῦ μιαρὰν συγκατέσπασεν αἵρεσιν· καὶ

20 I Cor 9, 27 — 24 Rom 1, 21. 22 — 29 Hab 2, 15

LVs

7 *δημιουργεῖν αἰῶνασ μέχρι καὶ δαιμόνων* V 8 *ἐγείροντο* s 9 *ἐ-γείρασθαι* s 12 *τῶν προφητῶν* s | *παρὰ* fehlt s 20 *ὑποπιάζειν* V 25 *σύνετοσ* L 28 *δραξάμενοσ* V: *δρεξάμενοσ* L *δοξαζόμενοσ* s 30 *ἔχων ὑπουργὸν* Vs 31 *τῆι* fehlt s 32 *αὐτοῦ* s *συνκατέσπασεν* s

οὐκ ἠρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα μοναστήρια τῆς ἐρήμου τῆς ἑαυτοῦ μεταδοῦναι λύμης ἐσπούδασεν. ποίαις δὲ μηχαναῖς οὐκ ἐχρήσατο κἀμὲ τὸν ταπεινὸν συγκατασπάσαι; ὁ δὲ θεὸς δι' ἀποκαλύψεως ἔδειξέ μοι τὸν τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ βόρβορον. ποίαις δὲ μεθοδείαις οὐκ ἐχρήσατο τῆι τοῦ Σουκᾶ συνοδίαι τῆς ἑαυτοῦ μεταδοῦναι κακοδοξίας; καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐμοῦ τῆι τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἕκαστον νουθετοῦντος καὶ παρακαλοῦντος τῆς ὀρθῆς μὴ ἀποστῆναι πίστεως. καὶ αὐτοῦ σπουδάσαντος ἡγούμενον τῆς ἑαυτοῦ αἱρέσεως ὑπασπιστὴν καταστῆσαι ἐν τῆι ἡμετέραι λαύραι, Πέτρον φημὶ τὸν Ἀλεξανδρέα, καὶ δουλῶσαι τὴν συνοδίαν, [καὶ] οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ συνοδία κινηθεῖσα τῆς ἡγεμονίας Πέτρον ἐξέωσε. πάλιν μὲν οὖν οἱ περὶ Νόννον ἀναιδῶς κινούμενοι ἄλλον Πέτρον Ἑλλαδικὸν τῆς Ὠριγένους λύμης ὄντα ὑπασπιστὴν ἡγούμενον ἡμῶν ἐγκατέστησαν, ἀλλ' ἡ συνοδία πάλιν ζήλωι πνευματικῶι κινουμένη Πέτρον μὲν τῆς ἡγεμονίας ἐξέωσεν καὶ εἰς τὴν λαύραν τοῦ μακαρίου Σάβα ἀπελθοῦσα ἔλαβεν ἑαυτῆι τὸν νῦν ἡγούμενον ἀββᾶν Κασιανὸν Σκυθοπολίτην ὄντα τῶι γένει ὀρθόδοξόν τε ὄντα καὶ βίωι καὶ λόγωι κεκοσμημένον. καὶ τότε μόλις ἰσχύσαμεν τοὺς Ὠριγένους ὑπασπιστὰς ἀποκρούσασθαι.

| Ταῦτα διηγησάμενός μοι ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Κυριακὸς καὶ γνοὺς p. 156 15
ὅτι τῆς μεγάλης μονῆς Εὐθυμίου τοῦ μακαρίου εἰμί, περιχαρὴς γεγονὼς εἶπεν· ἰδοὺ καὶ συγκοινοβιώτης μου εἶ, καὶ λοιπὸν ἀρχὴν ἐποιήσατο διηγεῖσθαί μοι πολλὰ περὶ αὐτῶν τῶν ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου τε καὶ Σάβα, ἅπερ ἔθηκα ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν ἤδη ῥηθεῖσι δυσὶ λόγοις. καὶ οὕτως ἐν τοῖς τοιούτοις διηγήμασι τὴν ἐμὴν διαθρέψας ψυχὴν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνηι.

Ὡς δὲ ἤρξαντο τινὲς ἐνοχλεῖν αὐτῶι εἰς τὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος σπήλαιον, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ὠριγενιαστῶν ἀποθανόντος Νόννου καὶ τῆς τούτων δυναστείας διαλυθείσης καὶ τοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πολέμου θραυσθέντος καὶ τῶν κακοδόξων εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον ἀσχοληθέντων ἀμεριμνήσας ὁ γέρων ἀνεχώρησεν πάλιν

16 nach Sab. 88 p. 196, 7ff. wurde Cassian 538 Hegumenos der Laura τοῦ Σουκᾶ und im Sept. 546 der großen Laura des Sabas

LVs

1 ἄλλα fehlt s **10** καὶ von mir gestrichen **15** μὲν fehlt L
16 κασσιανὸν Ls **23** αὐτῶν s: fehlt LV **24** τε fehlt L

ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τοῦ ἁγίου Χαρίτωνος ἐπὶ τὸν Σουσακεὶμ τῶι ἐνενηκοστῶι ἐνάτωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι καὶ ἡσύχασεν ἐκεῖσε χρόνους ὀκτώ. ἐγὼ τοίνυν ἐπιθυμήσας προσκυνῆσαι αὐτὸν ἦλθον εἰς τὴν λαύραν τοῦ Σουκᾶ καὶ λαβὼν Ἰωάννην τὸν αὐτοῦ μαθητὴν κατῆλθον εἰς Σουσακείμ· ἀπέχει δὲ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ τῆς τοῦ Σουκᾶ λαύρας ὡς ἐνενήκοντα σταδίους. ὡς οὖν ἠγγίσαμεν τῶι τόπωι, συναντᾶι ἡμῖν λέων παμμεγεθέστατός τε καὶ φοβερώτατος καὶ λέγει μοι θροηθέντι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· μηδὲν φοβηθῆις, καὶ ὡς εἶδεν ἡμᾶς ὁ λέων πρὸς 16
τὸν γέροντα ἀπιόντας, δέδωκεν τόπον. καὶ θεασάμενος ἡμᾶς ὁ γέρων καὶ περιχαρὴς γεγονὼς εἶπεν· ἰδοὺ ὁ συγκοινοβιώτης μου Κύριλλος. καὶ λέγει αὐτῶι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· πάνυ, πάτερ, ἐφοβήθη ἰδὼν τὸν λέοντα. καὶ λέγει μοι ὁ γέρων· μηδὲν φοβηθῆις, τέκνον· οὗτος γὰρ ὁ λέων προσκαρτερεῖ μοι ἐνταῦθα φυλάττων τὰ μικρὰ λάχανα ἀπὸ τῶν αἰγαγρίων. καὶ πολλὰ εἰπών μοι περί τε τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐρήμου ταύτης πατέρων προετρέψατό με γεύσασθαι. ἡμῶν δὲ γενομένων ἐλθὼν ὁ λέων ἔστη ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ ἀναστὰς ὁ γέρων δέδωκεν αὐτῶι κλάσμα ἄρτου καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν φυλάττειν τὰ λάχανα. καὶ ἔλεγέν μοι ὁ γέρων ὅτι οὐ μόνον τὰ λάχανα φυλάττει, ἀλλὰ καὶ ληιστὰς καὶ βαρβάρους ἀμύνεται. ποιήσαντος δέ μου τὴν μίαν ἡμέραν καὶ ἱκανῶς τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπολαύσαντος δέδωκέν μοι εὐλογίαν τῆι ἑξῆς καὶ ποιήσας μοι εὐχὴν ἀπέλυσέν με μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἐν εἰρήνηι. καὶ οὕτως ἐξελθόντες εὕρομεν τὸν λέοντα ἐν τῆι ὁδῶι καθήμενον καὶ αἰγάγριον ἐσθίοντα. ὅστις λέων ἰδὼν ἡμᾶς ἱσταμένους καὶ μὴ τολμῶντας ὁδεῦσαι καταλιπὼν τὴν θήραν ἀνεχώρησεν ἕως οὗ παρήλθομεν. ἐπειδὴ δὲ λάκκον οὐκ εἶχεν ὁ τόπος, ἐφιλοκάλησεν ἑαυτῶι τοὺς ἐν ταῖς πέτραις βοθύνους καὶ ἐδέχετο τῶι χειμῶνι τὸ ὕδωρ καὶ ὑπούργει αὐτῶι δαψιλῶς εἴς τε τὴν δίαιταν καὶ εἰς τὸ ποτίζειν τὰ λάχανα ὅλον τὸ θέρος. καὶ τοῦ ὕδατος ποτὲ λείψαντος περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἐστενώθη 17
σφόδρα καὶ ἀνατείνας τὸ ὄμμα πρὸς τὸν θεὸν παρεκάλει λέγων· κύριε ὁ θεός, παράσχου μοι ὀλίγον ὕδωρ διὰ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν τοῦ ταπεινοῦ μου σώματος τούτου. καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ θεὸς

2 99. Lebensjahr = 9. Jan. 547—8. Jan. 548

LVs

1 σουσακὶμ LV συσακεὶμ s 4 τὸν] τοῦ L 6 ὡσ[1] fehlt s 8 φοβηθῆσ s: θροηθῆσ LV 11 πάνυ περ LV: πάνυπερ s | ἐφοβήθην L 18 λέγει V 21 ἀπυλαύσαντι s 23 ηὕραμεν s | αἴγαγρον s 28 ποτίσαι s 32 μου fehlt Vs

καὶ παραχρῆμα ἀνέβη μικρὸν νέφος ἐπάνω τοῦ Σουσακεὶμ καὶ ἔβρεξεν
κύκλωι τοῦ κελλίου αὐτοῦ καὶ ἐπλήρωσεν αὐτοῦ πάντα τὰ μεταξὺ
τῶν πετρῶν δοχεῖα.
Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐνταῦθα μνημονεῦσαι ψυχωφελοῦς διηγήματος p. 159
ὅπερ διηγήσατό μοι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης. ὁδοιπορούντων γὰρ ἡμῶν
κατὰ τὴν ἔρημον ὑπεδείκνυέν μοι τόπον τινά, ὃν ἔλεγεν μνημεῖον
εἶναι τῆς μακαρίας Μαρίας, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τούτωι θαυμάσας ἠξίουν αὐτὸν
ἐξηγήσασθαι τὰ περὶ αὐτῆς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι πρὸ ὀλίγου
τινὸς χρόνου ἀπερχομένου [μου] ἅμα τοῦ συνμαθητοῦ μου τοῦ ἀββᾶ
Παράμμωνος πρὸς τὸν ἀββᾶν Κυριακὸν ἀτενίσαντες ἀπὸ μακρόθεν
θεωροῦμεν τινὰ ὡς ἄνθρωπον ἱστάμενον πλησίον ἀγριομυρίκης καὶ
νομίσαντες αὐτὸν ἕνα τινὰ τῶν ἀναχωρητῶν τῶν αὐτόθι εἶναι (ἦσαν
γὰρ τότε πολλοὶ ἀναχωρηταὶ ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις), ἐσπεύσαμεν
οὖν αὐτὸν προσκυνῆσαι. ὡς δὲ ἠγγίσαμεν τῶι τόπωι, ἐκεῖνος μὲν 18
ἀφανὴς ἐγένετο, ἡμεῖς δὲ φόβωι καὶ δειλίαι συσχεθέντες ἔστημεν
εἰς προσευχὴν νομίσαντες αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν εἶναι. μετὰ δὲ τὸ
τελέσαι τὸ ἀμὴν περιβλεψάμενοι ἔνθα καὶ ἔνθα εὕρομεν σπήλαιον
ὑπόγαιον, ἐν ὧι ὑπενοοῦμεν ὑποδύντα τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ τὸν ἀληθῆ
κρυβῆναι ἀφ' ἡμῶν. καὶ πλησίον τοῦ σπηλαίου γενόμενοι παρεκαλοῦ-
μεν αὐτόν, ἅμα δὲ καὶ ἐνωρκοῦμεν λέγοντες· μὴ στερήσῃς ἡμᾶς,
πάτερ, τῶν εὐχῶν σου καὶ τῆς ἀγαθῆς σου συντυχίας. ὁ δὲ μόλις ποτὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν· τί θέλετε ἀπ' ἐμοῦ; γυνή εἰμι. καὶ ἐπηρώτησεν
ἡμᾶς λέγουσα· ποῦ πορεύεσθε; ἡμεῖς δὲ εἴπαμεν· πρὸς τὸν ἀναχω-
ρητὴν τὸν ἀββᾶν Κυριακὸν ἀπερχόμεθα, ἀλλ' εἰπὲ ἡμῖν τί τὸ ὄνομά σου
καὶ πῶς διάγεις καὶ πῶς ἐνταῦθα παραγέγονας. ἡ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε
καὶ ἐν τῶι ὑμᾶς ὑποστρέψαι λέγω ὑμῖν. ὡς δὲ διεβεβαιούμεθα
μηδαμοῦ ἀπιέναι πρὶν τὰ κατ' αὐτὴν μαθεῖν, ἀπεκρίνατο λέγουσα·
τὸ μὲν ὄνομα μου Μαρία λέγομαι, ἐγενόμην δὲ ψάλτρια τῆς ἁγίας
Χριστοῦ Ἀναστάσεως καὶ πολλοὺς ὁ διάβολος ἐσκανδάλισεν εἰς ἐμέ,
καὶ φοβηθεῖσα μήπως ὑπεύθυνος γενομένη τῶν τοιούτων σκανδάλων
προσθήσω ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις μου ἐδυσώπουν τὸν θεὸν τοῦ
ῥυσθῆναί με τῆς αἰτίας τῶν τοιούτων σκανδάλων. ἐν μιᾶι οὖν κατανυ- 19

31 Sir 3, 27

LVs

1/2 ἔβρεξεν—καὶ Vs: fehlt L **3** δοκεῖα s **4/5** ψυχοφελῆ διηγήματα ἅπερ s **5** ὁδηπορούντων s **6** μνημείου L **8** πρὸσ s **9** μου von mir gestrichen **12** νοήσαντεσ s **13** πολλοὶ ἀναχωρηταὶ τότε V **16** καὶ μετὰ δὲ s **17** εὕραμεν L ηὕραμεν s **18** τὸν ἀληθῆ τοῦ θῦ Ls **20** δὲ fehlt s | ἐνορκοῦμεν LVs **22** γυνὴ γάρ s **25** ἐνταῦθα fehlt s **32** οὖν ⟨τῶν ἡμερῶν⟩ zu schreiben?

γεῖσα τὴν καρδίαν εἰς τὸν φόβον τοῦ θεοῦ κατῆλθον εἰς τὸν ἅγιον Σιλωὰμ καὶ ἤντλησα τὸ σκεῦος τοῦτο ὕδατος, ἔλαβον δὲ καὶ τὸ μαλάκιον τοῦτο τῶν βρεκτῶν καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς τῆς ἁγίας πόλεως παραθεμένη ἑαυτὴν τῶι θεῶι. ὃς καὶ ὡδήγησέν με ἐνταῦθα καὶ ἰδοὺ ἔχω ἐνταῦθα δεκαοκτὼ ἔτη καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ οὔτε τὸ ὕδωρ ἔλειψεν οὔτε τὸ μαλάκιον τῶν βρεκτῶν ἠλαττονήθη ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. ἀλλ᾿ οὐδὲ ἄνθρωπον εἶδον εἰ μὴ ὑμᾶς σήμερον. ἀλλ᾿ ὑπάγετε, φησίν, καὶ πληρώσατε τὴν διακονίαν ὑμῶν, καὶ ἐν τῶι ὑμᾶς ὑποστρέφειν ἐπισκέψασθέ με. ταῦτα ἀκούσαντες ἐπορεύθημεν πρὸς τὸν ἀββᾶν Κυριακόν, ἀνηγγείλαμεν δὲ αὐτῶι καὶ ταῦτα. ὁ δὲ ἀββᾶς ἀκούσας ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν· δόξα σοι, ὁ θεός, ὅτι πόσους ἁγίους κρυπτοὺς ἔχεις. ἀλλ᾿ ἀπέλθετε, τέκνα, καὶ ὡς εἶπεν ὑμῖν, οὕτως ποιήσατε. λαβόντες οὖν παράθεσιν ἐκ τοῦ ἁγίου γέροντος ἤλθομεν κατὰ τοῦ σπηλαίου καὶ κρούσαντες κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἀναχωρητῶν καὶ μηδενὸς ἀποκριναμένου ὑπεισελθόντες εὕρομεν αὐτὴν τελειωθεῖσαν. μὴ ἔχοντες οὖν τὸ πῶς ἐνταφιάσαι καὶ θάψαι αὐτήν, ἀνελθόντες ἐν τῆι ἡμετέραι λαύραι τοῦ Σουκᾶ ἠνέγκαμεν πάντα τὰ πρὸς τὴν χρείαν καὶ κηδεύσαντες αὐτὴν ἐθάψαμεν ἐν τῶι σπηλαίωι ἀποφράξαντες τὴν θύραν ἐν λίθοις. ταῦτα ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης 20 *διηγήσατο, ἅπερ ἀναγκαῖον ἡγησάμην, ὡς εἴρηται, γραφῆι παραδοῦναι πρὸς κατάνυξιν μὲν τῶν ἀκουόντων καὶ ἐντυγχανόντων, δόξαν δὲ τῶι Χριστῶι τῶι παρέχοντι εἰς τέλος ὑπομονὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἐπανακτέον δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν ἀββᾶν Κυριακόν.*

Πληρώσαντος γὰρ αὐτοῦ τὸν ὀκταετῆ χρόνον εἰς τὸν Σουσακείμ καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσαντος κατελθόντες οἱ τῆς λαύρας τοῦ Σουκᾶ πατέρες ἤγαγον αὐτὸν | εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος p. 1 *μετὰ τὴν τῶν Ὠριγενιαστῶν ἐκ τῆς Νέας λαύρας ἀναχώρησιν. ἐν ὧι σπηλαίωι διάγοντος αὐτοῦ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς πυκνῶς παρέβαλλον αὐτῶι καὶ πολλὴν τῆι ψυχῆι μου ὠφέλειαν ἐκαρπούμην· ἦν δὲ πάνυ προβεβηκὼς τὸν ἑκατοστὸν ἕβδομον πληρώσας ἐνιαυτόν. ἦλθεν γὰρ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐτῶν δεκαοκτὼ καὶ ἔμεινεν πρὸς τὸν ἐν*

27 Die Origeniasten wurden aus der neuen Laura vertrieben im Februar 554, vgl. V. Sab. 90 p. 199, 12ff. — **30** 107. Lebensjahr lief ab am 8. Januar 556; in diesem Jahr starb Kyriakos. Da die Dauerzahlen 31ff. nicht volle Jahre bezeichnen, ergibt ihre Addition eine zu hohe Zahl

LVs

2 *τοῦ σκεύουσ τούτου* V 6 *μαλάκην* V 8 *ὑπάγατε* s 11 *ἀββᾶσ* fehlt Vs 12 *κρυπτοὺσ ἁγίουσ* V | *ἀπέλθατε* V *ἀπένθατε* s 14 *ἤλθαμεν* s 15 *ηὕραμεν* s 22 *τοῖσ—αὐτόν* LV *τῆσ ἀγάπησ αὐτοῦ* s 31 *μὲν γὰρ* Ls

ἁγίοις Γεράσιμον ἔτη ἐννέα καὶ ἐν τῆι τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονῆι
ἔτη δέκα καὶ ἐποίησεν ἐν τῆι λαύραι τοῦ Σουκᾶ ἐν διαφόροις διαπρέψας
διακονίαις ἔτη τριάκοντα ἐννέα καὶ ἐν τῆι ἐρήμωι τοῦ Νατουφᾶ
σκίλλας ἐσθίων ἔτη πέντε καὶ ἐν τῶι Ῥουβᾶ ἔτη πέντε, ἡσύχασεν
δὲ καὶ εἰς Σουσακεὶμ ἔτη ἑπτὰ καὶ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἐν ἁγίοις
Χαρίτωνος ἔτη πέντε καὶ κατελθὼν πάλιν εἰς Σουσακεὶμ χρόνους
ὀκτώ. πρὸ δύο χρόνων τῆς αὐτοῦ τελευτῆς κατελθόντες οἱ πατέρες 21
ἤγαγον αὐτὸν πολλαῖς χρησάμενοι παρακλήσεσιν εἰς τὸ τοῦ μακαρίου
Χαρίτωνος σπήλαιον πάνυ, ὡς εἴρηται, προβεβηκότα. καὶ τοσοῦτος
γηραλέος ὢν στερρὸς ὑπῆρχεν καὶ πρόθυμος καὶ ἱστάμενος εἰς τὸν
κανόνα τῆς ψαλμωιδίας καὶ τοὺς εἰσερχομένους πρὸς αὐτὸν ὑπηρέτει
ἰδίαις χερσίν. καὶ οὐδὲ ὅλως ἠτόνει, ἀλλὰ πάντα ἴσχυεν ἐν τῶι ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῶι. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ πρᾶος καὶ εὐπρόσιτος, προφητικὸς διδασκαλικὸς ὀρθοδοξότατος, τῶι σώματι εὐμεγέθης καὶ γενναῖος καὶ ἀσινῆ πάντα ἔχων τὰ μέλη. καὶ ἦν ἀληθῶς πλήρης χάριτος καὶ πνεύματος ἁγίου.

Μετὰ οὖν πολλὰς ἡμέρας ἀσθενείαι σωματικῆι περιπεσὼν προσκαλεσάμενος πάντας τοὺς πατέρας τῆς λαύρας καὶ τούτους ἀσπασάμενος ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνηι παραδοὺς τὸ πνεῦμα τῶι κυρίωι, κομισάμενος παρ' αὐτοῦ τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον, ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἐστιν ἐν τῆι ἀναπαύσει πάντων τῶν δικαίων πρεσβεύων ὑπὲρ ἡμῶν, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐν Χριστῶι Ἰησοῦ τῶι κυρίωι ἡμῶν, ὧι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

Θεοδόσιος ὁ ἀξιομακάριστος καὶ οὐρανοπολίτης, τὸ μέγα κλέος p. 105 Usener
τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς ἐρήμου τὸ καύχημα καὶ τοῦ μοναχικοῦ

12. **13** Phil 4, 13—15 — **16** Ioh 1, 14 Luc 4, 1 — **20** II Tim 4, 8

LVs

1 *μονῆ* s: *λαύρα* LV **4** *καὶ ἐν—πέντε* LV: fehlt s **9/10** *τοσοῦτον χηραλαῖοσ* s **11** *ἐρχομένουσ* V *ἀρχομένουσ* s **15** *καὶ*[1] Ls: *τε καὶ* V **21** *ἀγαποῦσιν αὐτὴν* s **24** *ὧ—κράτοσ* L: *μεθ' οὗ τῶ π̅ρ̅ι ἡ δόξα ἅμα τῶ ἁγίω π̅ν̅ι* Vs | *αἰῶνασ τῶν αἰώνων* Vs

LV

25/27 *ΚΥΡΙΛΛΟΥ—ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ* V: *κυρίλλου μοναχοῦ περὶ τοῦ ἐν ἁγίοισ ἀββᾶ Θεοδοσίου* L **28** *ο̅υ̅ν̅οπολείτησ* V

σχήματος τὸ στήριγμα καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ὁ στρατηγὸς καὶ ὑπέρμαχος καὶ τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος ὁ ὁδηγὸς καὶ προστάτης πατρίδος μὲν ὑπῆρχεν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ἀπὸ κώμης Μωγαριασσοῦ καλουμένης ὑπὸ μὲν τὴν Καισαρέων πόλιν τελούσης, οὐ μακρὰν δὲ τῆς Κομάνων πόλεως τῆς λεγομένης χρυσῆς διακειμένης. ὅθεν καὶ τῆς Κομάνων αὐτῆς ἁγίας ἐκκλησίας ψάλτης χρησιμώτατος γέγονεν ἐκ παιδὸς καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα ἀκριβῶς ἐξεπαιδεύθη καὶ ἐξέμαθεν τό τε ψαλτήριον καὶ τὰς λοιπὰς θείας γραφάς. ἐντεῦθεν θείαι κρατηθεὶς κατανύξει τε καὶ ἐπιθυμίαι ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ τοῦ θεοφιλοῦς βουλόμενος ἐν τῆι κατ᾽ αὐτὴν ἡσυχάσαι ἐρήμωι καὶ δεξιοῦται ἐν τῶι πύργωι τοῦ Δαυὶδ παρὰ Λογγίνωι τινὶ γέροντι Καππαδόκηι τοῦ τάγματος ὄντι τῶν σπουδαίων τῆς ἁγίας Χριστοῦ | τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως. τοῦ δὲ Θεοδοσίου βουληθέντος ἔν τινι τῶν κατὰ τὴν ἔρημον μοναστηρίων ἀναχωρῆσαι, ἐραστοῦ αὐτοῦ ὄντος τῆς ἡσυχίας καὶ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον ὡσεὶ περιβόλαιον ἠμφιεσμένου ὁ μακάριος Λογγῖνος οὐ συνεχώρησεν διὰ τὸ σχίσμα τὸ τῶν κατὰ τὴν ἔρημον μοναχῶν τῆι καθολικῆι μὴ κοινωνούντων ἐκκλησίαι, ἀλλὰ τῆι Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ὑπαγομένων φιλονεικίαι τε καὶ κακοδοξίαι· ἀλλὰ λαβὼν αὐτὸν τῆι μακαρίαι καὶ ἐν ἁγίοις παρέθετο Ἱκελίαι τὴν τοῦ Καθίσματος τῆς θεοτόκου ἐκκλησίαν τὸ τηνικαῦτα οἰκοδομούσηι ὡς δυνάμενον χρησιμεῦσαι αὐτῆι ἔν τε τῶι ἐκκλησιαστικῶι κανόνι καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς διακονίαις. αὕτη δὲ τότε ἡ μακαρία Ἱκελία πᾶσαν εὐσεβείας ὁδὸν ἐξασκήσασα κατέδειξεν ἐν πρώτοις μετὰ κηρίων γίνεσθαι τὴν ὑπαπάντησιν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ. ἥτις τὸν ἱερὸν τοῦτον νεανίαν δεξαμένη Θεοδόσιον καὶ ψάλτην εὐφυέστατον αὐτὸν εὑροῦσα ἐνκαταλέγει τῶι τάγματι τῶν αὐτόθι ὑπ᾽ αὐτὴν σπουδαίων εὐλαβῶν ὄντων· χρόνου δέ τινος διελθόντος καὶ τῆς μακαρίας τελειωθείσης Ἱκελίας ἐγχειρίζεται αὐτὸς τὴν τοῦ τόπου οἰκονομίαν. καὶ ταύτην αὐτοῦ ἀμέμπτως ἐκτελοῦντος συνέβη τελευτῆσαι τὸν τοῦ τόπου ἡγούμενον καὶ ψηφίζονται συμφώνως ἅπαντες Θεοδόσιον τῆς τοῦ | Καθίσματος ἐκκλησίας ἡγού-

LV

2 ὁ fehlt V 3/4 μωγαριασσοῦ V: γαρισσοῦ L 5. 6 κομανῶν LV 11 αὐτῇ V 12 καππαδόκι L 16 ὡσ εἰ L: ὡσ εἰπεῖν V 17 τὸ—τὸ: τὸ σχίσμα τῶ V τῶν σχισμάτων L 18/19 ἐπαγω [ο übergeschrieben] μένων L 19/20 μακαρία καὶ V: fehlt L 20 ἰκελία V. so durchweg 24 ὑποπάντησιν LV 26 ἐγκαταλέγει V 27 τινοσ fehlt V 28 αὐτὸς fehlt V 31 τῆσ—ἐκκλησίασ V: εἰσ τὴν—ἐκκλησίαν L

μενον· αὐτὸς δὲ γνοὺς καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς κίνδυνον ὑφορώμενος φυγὰς ᾤιχετο. καὶ πρῶτον μὲν ἔρχεται εἰς τοὺς περὶ τὰ Μέτωπα τόπους πρός τε τὸν μακαρίτην Μαρῖνον τὸν ἀναχωρητὴν καὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Λουκᾶν τὸν Μετωπινὸν καὶ τὸν τῆς ἐρήμου κανόνα παρ᾽ αὐτῶν ἐκμανθάνει, οὕστινας ἐν πρώτοις ὁ ἐν ἁγίοις Εὐθύμιος τὴν μοναχικὴν ἐπαίδευσεν ἀκρίβειαν. τούτοις οὖν ἐπὶ χρόνους τινὰς προσκαρτερήσας ὁ ἀββᾶς Θεοδόσιος ἦλθεν εἰς τὴν κορυφήν, ἐν ἧι νῦν σὺν θεῶι ἵδρυται ἡ ἁγία αὐτοῦ μονὴ ἀπὸ ἓξ σημείων τῆς ἁγίας πόλεως ἑστηκυῖα, καὶ ἔμεινεν αὐτόθι ἐν σπηλαίωι, ἐν ὧι νῦν τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον κατάκειται, βοτάναις αὐτομάτοις ἀρκούμενος. ἔπειτα δὲ δεξάμενος τινὰ μαθητὴν τοιαύτην ἐπαίδευσεν σκληραγωγίαν. ὅντινα μαθητὴν ποτὲ εὑρὼν κύθραν καὶ κουκκούμιν περιποιησάμενον ἐδίωξεν εἰπών· εἰ ὅλως ἑψητὸν βούληι ἐσθίειν, συνμεῖναί μοι ἀδυνατεῖς σκληροτέραν ἔχοντι διαγωγήν. ὁ δὲ διωχθεὶς τῶι ἐν ἁγίοις προσφεύγει Μαρκιανῶι τῶι ἀνωτέρω μνημονευθέντι περὶ τὴν ἁγίαν κοινοβιαρχοῦντι Βηθλεέμ. ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος Μαρκιανὸς μεταπεμφθέντι τῶι ἀββᾶι Θεοδοσίωι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἔλεγεν· σὺ ἀδελφὸν κύθραν περιποιησάμενον ἐδίω|ξας· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, ἐν αἷς ἐπὶ ἀναφορεῦσιν p. 108
βασταχθήσονται τὰ χαλκία τοῦ μοναστηρίου σου. οὐ γὰρ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· καὶ σὲ τοίνυν τὸν κεκρυμμένον πᾶσιν περιφανῆ ποιήσει ὁ θεὸς καὶ κατάδηλον. ἥτις προφητεία οὐ διήμαρτεν, ὡς πρόδηλον τοῖς πᾶσιν καθέστηκεν· εὐδοκίαι γὰρ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ συνεργείαι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμπνεύσει τοῦ ἁγίου πνεύματος κοινόβιον μέγα τε καὶ πολυάνθρωπον αὐτόθι συνεστήσατο πάντων ὑπερέχον καὶ προκαθεζόμενον τῶν ἐν πάσηι τῆι Παλαιστίνηι κοινοβίων. ὅτι δὲ εὐδοκίαι καὶ συνεργείαι τοῦ θεοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης σπουδῆς τὸ τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου συνέστη κοινόβιον, δι᾽ ὀλίγων ἀποδεῖξαι πειράσομαι.

18 Num 4, 14 — 19 Mt 5, 14

LV

2 μετοπὰ LV 3 μαρίνον L: μαρκιανὸν V 4 μετοπινόν LV | παρ᾽ L: ὑπ᾽ V 4/5 ἐκμαθεῖν V 5 οὖσ L 6 χρόνον τινὰ V 7 ἐν ἧ ἐνῆ L 8 σημείων L: μηλίων V 10 δὲ fehlt V 11 ὃν L | μαθητὴν fehlt L 12 εὑρὼν V: ὁρῶν L | κουκκούμην L κουκούμην V 13 συμμεῖναι V 15 κοινοβιάρχην ὄντα V 16 μεταμεμφθέντι V 17 ὑπ᾽ αὐτοῦ L: fehlt V 21 ὁ fehlt V | καὶ V: fehlt L 26 πάσηι τῆι fehlt V 28 πειράσωμεν, αι übergeschrieben L

Αὐτοῦ γὰρ κεκρυμμένου ἐν τῶι σπηλαίωι, ὡς εἴρηται, ἐν πολλῆι ἑκουσίωι πτωχείαι καὶ βοτάναις ἀρκουμένου καὶ μόνηι τῆι προσευχῆι προσκαρτεροῦντος ἀνήρ τις ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐλθὼν φιλόχριστος, ἰλλουστρίου μὲν ἀξιώματι τετιμημένος, Ἀκάκιος δὲ προσαγορευόμενος, ἀκούσας περὶ τῆς τούτου ἀρετῆς καὶ τῆς τῶν καλῶν μαργαριτῶν | p. κτήσεως ὑπάρχων ἐπιθυμητὴς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῶι εἰρημένωι σπηλαίωι καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐκάθισεν τῆς αὐτοῦ νουθεσίας καὶ διδασκαλίας ἀκούων. καὶ γνοὺς αὐτὸν μὴ ἀνέχεσθαί τί ποτε λαμβάνειν παρά τινος, κόδριν ἑκατὸν νομισμάτων ἀσυμφώνως καταχωννύει ἐν τῶι σπηλαίωι καὶ οὕτως ἀσπασάμενος αὐτὸν ἐξῆλθεν. ὅστις καὶ ἐν τῶι Βυζαντίωι ἀπελθὼν ἔμεινεν ἐπὶ χρόνον πολὺν τακτήν τινα εὐλογίαν ἀποστέλλων ἐν χρυσῶι καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῶι μακαρίτηι Θεοδοσίωι. καὶ τοῦτο μὲν Ἀκάκιος· ὁ δὲ μέγας Θεοδόσιος μετὰ τὴν τοῦ ἰλλουστρίου ἀναχώρησιν τῆι ἑξῆς ἐν τῶι σπηλαίωι κεκρυμμένον εὑρὼν τὸ ῥηθὲν χρυσίον κτίζει ἐν πρώτοις ὑπεράνω τοῦ σπηλαίου ξενοδοχεῖον καὶ ἐδεξιοῦτο πάντα ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν· ἀγοράζει δὲ δύο μικρὰ ὀνάρια καὶ δι᾽ ἑαυτοῦ ἀπήρχετο καὶ τὴν σωματικὴν χρείαν ἀπεκόμιζεν. ἐντεῦθεν ἀρχὴν ἐποιήσατο συνιστᾶν τὸ ἑαυτοῦ κοινόβιον καὶ ἀπὸ τότε ἤρξαντο πολλοὶ προστρέχειν αὐτῶι παρακαλοῦντες συνοικῆσαι αὐτῶι, καὶ αὐτὸς δεχόμενος αὐτοὺς ὡδήγει πρὸς τὸ τέλειον θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ συνήργει αὐτῶι εἰς πάντα ὁ θεός, καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἠκούσαμεν.

Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι τρία ἐξαίρετα ἐκέκτητο κατορθώματα· ἀκριβεστάτην ἄσκησιν μετὰ | πίστεως ἀληθοῦς καὶ ὀρθοδόξου ἀπὸ νεότητος μέχρι γήρους παραμείνασαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ξένους καὶ πτωχοὺς δαψιλῆ καὶ ἀπροσωπόληπτον φιλοφροσύνην καί, τὸ τρίτον, τὸ τῆς θείας λειτουργίας σύντονον, μικροῦ δεῖν καὶ ἄπαυστον. ἐν τούτοις τοίνυν καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνδραγαθήμασί τε καὶ ἀγωνίσμασιν p.

2. 3 Rom 12, 12 — 6 Mt 13, 45. 46 — 22 Gen 39, 2 — 24—29 Citat aus Theodoros' Lobrede auf Theodosios p. 99, 22—100, 5 Usener

LV

3 τῆσ L, am Rand verbessert 6 κτήσεως Usener: κτήσεων V κτίσεων L 9 ἑκατὸν νομισμάτων V ϱ̄ νομισμα(τα) L 9/10 συμφώνωσ καταχωνύει V 10/12 ἀσπασάμενοσ—τινα fehlt V 17 αὐτοῦ V 18 ἐποιεῖτο L 19 τὸ—κοινόβιον fehlt V | πολλοὶ fehlt V 20 αὐτῶ οἰκῆσάι V | δὲ δεχόμενοσ V | ὁδήγει LV 21 τέλειον V: fehlt L 22 περὶ V 26 μέχρι—παρ abgerissen L | γήρωσ V: τὴν fehlt V 26/27 πτωχοὺσ καὶ ξένουσ V

διαπρέπων ὁ μέγας οὗτος Θεοδόσιος καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις ἀββᾶ Μαρκιανοῦ ἐν Χριστῶι κοιμηθέντος πάντες οἱ τῆς ἐρήμου μοναχοὶ συναθροισθέντες παρὰ τῶι πατριάρχηι Σαλουστίωι ἀρρωστοῦντι καὶ μιᾶς γνώμης γεγονότες κοινῆι ψήφωι προεβάλοντο τὸν μέγαν τοῦτον Θεοδόσιον ἀρχιμανδρίτην τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβίων εἰς τὸν τόπον τοῦ κατὰ τὴν μακαρίαν Μελάνην Γεροντίου, δευτερεύοντα αὐτοῦ καταστήσαντες τὸν ἐν ἁγίοις Παῦλον τὸν τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου ἡγούμενον· εἰς τὸν τόπον δὲ τῶν μακαρίων πατέρων Πασσαρίωνος καὶ Ἐλπιδίου κατέστησαν τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Σάβαν ἀρχιμανδρίτην τε καὶ νομοθέτην πάντων τῶν ὑπὸ Παλαιστίνην λαυρῶν τε καὶ ἀναχωρητῶν καὶ δευτερεύοντα αὐτοῦ τὸν μακαρίτην Εὐγένιον τὸν τῆς λαύρας τοῦ ἐν ἁγίοις ἀββᾶ Γερασίμου ἡγούμενον.

Ὁ μὲν οὖν θεοφόρος ἀββᾶς Θεοδόσιος προβαίνων τοῖς κατὰ θεὸν πλεονεκτήμασι μέγας ἐγένετο. περὶ οὗ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; ἱκανὴ γάρ ἐστιν τὰς αὐτοῦ ἀρετὰς ἀνακηρύττειν ἥ τε κατὰ θεὸν διαγωγὴ καὶ ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς αὐτοῦ | p. 111 εὐαγεστάτης καὶ περιφανεστάτης μονῆς πλὴν ὅτι καὶ ὁ τιμιώτατος Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος τῆς Πετραίων πόλεως ἐπίσκοπος φοιτητὴς αὐτοῦ γεγονὼς καὶ τοῖς μοναχικοῖς καὶ ἀρχιερατικοῖς κατορθώμασι διαπρέπων σαφῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν θεάρεστον αὐτοῦ συνεγράψατο βίον κατὰ πλάτος.

Χρόνον τοίνυν ἐτῶν πεντήκοντα ἐν ταύτηι ἀγωνισάμενος τῆι ἐρήμωι καὶ ἀθλήσας καὶ στεφανίτης ἀναδειχθεὶς καὶ πολλοὺς καὶ ἀναριθμήτους εὐσεβείας ἀγωνιστὰς καὶ νικηφόρους ἀναδείξας καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας ἀρρωστίαι σωματικῆι περιέπεσεν καὶ ταύτηι ἐπὶ χρόνον εὐχαρίστως ἐγκαρτερήσας εἰς χεῖρας θεοῦ τὸ πνεῦμα παρέθετο πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν, τὸν ἑκατοστὸν σχεδὸν τῆς αὐτοῦ ἡλικίας φθάσας ἐνιαυτόν. ἡ δὲ τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιόνος ἐν εἰκοστῶι δευτέρωι μηνὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοφυλάκτου βασιλέως ἡμῶν Ἰουστινιανοῦ.

13. 14 Gen 26, 13 — **26** Gen 25, 8 — **28. 29** ind. VII = 1. Sept. 528—31. Aug. 529. Iustinians Regierungsjahre laufen vom 1. April 527

LV

6 μελάνιν V **7** καταστήσαντοσ L **14** πολλὰ λέγειν L: καὶ λέγειν πολλά V **16** ἑαυτοῦ V **18** πετρέων V πετρῶν L **21** χρόνων L | ἐτῶν πεντήκοντα V: ἑκατὸν πέντε L, vgl. Theodoros p. 94, 23 Us. **25** ἐπὶ V: περὶ L | χρόνου V **26/27** τὸν—ἐνιαυτόν V: fehlt L **29/30** ἡμῶν βασιλέωσ V

Τὴν μέντοι ἡγεμονίαν τῆς τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου μονῆς διεδέξατο Σωφρόνιός τις ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν ἀναφανεὶς ἄριστος. ὅστις Σωφρόνιος τῶι γένει μὲν ὑπῆρχεν Ἀρμένιος ἀπὸ κώμης Ζωμερὶ καλουμένης τῆι μητροπόλει Σεβαστείαι προσκειμένης, καταλιπὼν δὲ τὴν πατρίδα ἔτι νέος ὢν ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολλοῖς πατράσιν συντυχὼν καὶ τὴν ἑκάστου ἀρετὴν καὶ πολιτείαν καταμαθὼν καὶ τῆι ἑαυτοῦ ψυχῆι ἀναμαξάμενος | ἦλθεν καὶ εἰς τὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου μονήν. καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδυσάμενος καὶ μοναχικῶς παιδευθεὶς καὶ τὰς μοναχικὰς ἀρετὰς περιβαλόμενος ῥίζαν μὲν καὶ θεμέλιον τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐποιήσατο, διὰ πασῶν δὲ τῶν τῆς ἀσκήσεως ἀρετῶν διεξελθὼν καὶ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐκτελέσας ἐν τῆι αὐτῆι μονῆι διακονίας καὶ δόκιμος ἀναφανεὶς γίνεται τῆς μονῆς δευτεράριος ἐπὶ χρόνον ἐτῶν δεκαπέντε καὶ οὕτως ψήφωι τοῦ μεγάλου ἀββᾶ Θεοδοσίου τελευτᾶν μέλλοντος τὴν τῆς μονῆς ἡγεμονίαν παρέλαβεν. εἶχεν δὲ οὗτος ὁ μακάριος Σωφρόνιος ἐξάδελφόν τινα Μάμαν ὀνόματι· ὅστις Μάμας ἐν τῆι νεότητι συμπτώματί τινι περιπεσὼν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εὐνουχίσθη καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον γίνεται κουβικουλάριος Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως καὶ διὰ τοῦ χρόνου προκόψας γίνεται πρεπόσιτος. ὅστις πολλὴν καὶ ἄφατον καρποφορίαν τῶι μοναστηρίωι προσήνεγκεν, ἐξ ἧς καρποφορίασ ὁ ἐν ἁγίοις Σωφρόνιος τετραπλασίως τὴν μονὴν ηὔξησεν καὶ ἐπλάτυνεν μετὰ τὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου κοίμησιν, ἀνήγειρεν δὲ ἐκ θεμελίων ἐν αὐτῆι τῆι ἁγίαι μονῆι ἐκκλησίαν τῆι πανυμνήτωι θεοτόκωι καὶ ἀειπαρθένωι Μαρίαι. ἀλλὰ τί τὰ πολλὰ λέγω; διαλάμπουσιν γὰρ οἱ πόνοι Σωφρονίου καὶ τὰ τούτου κατορθώματα ἐν τῆι τοῦ μακαρίου ἀββᾶ Θεοδοσίου μονῆι· οὐ μόνον γὰρ κτήμασι καὶ προσόδοις ἐνιαυσιαίοις ἐπλούτισεν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν αὐτῆι ἐν Χριστῶι συνο|δίαν ἐπλήθυνεν τριπλασίως καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν

LV

3 ζομερὶ V 4 προσκειμένη LV | καταλειπὼν LV 6 ἑκάστου fehlt V 7 καὶ fehlt V 9 περιβαλλόμενοσ L | ῥίζα L | μὲν fehlt V 10 τὴν² fehlt V 14 τὲ L 15 δὲ fehlt V 16 μακαρίτησ V | μάμαν L: καλούμενον μάμαν V 20 ὅστισ L: καὶ V 23 ἐν fehlt V 26 γὰρ L: δὲ V 26/27 κτήμασι V: κτίσμασιν L 27 ἐνιαυσίοισ L | ἀλλὰ fehlt V 28 αὐτῇ—συνοδίαν L: αὐτῷ χριστοσύνοδον V | διπλασίωσ V

ἐπὶ δέκα τέσσαρας χρόνους [καὶ δύο μῆνας] καλῶς αὐτὴν κυβερνήσας ἐτελεύτησεν ἐν χαρᾶι μηνὶ Μαρτίωι εἰκάδι πρώτηι τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος. μέλλων δὲ τελευτῆσαι εἶπεν τῶι μαθητῆι αὐτοῦ παρισταμένωι καὶ κλαίοντι· μὴ λυποῦ, τέκνον, ὅτι ἐὰν εὕρω παρρησίαν, τῆι ἑβδόμηι ἡμέραι λαμβάνω σε, ἵνα σὺν ἐμοὶ εἴης εἰς τὸν τῆς ἀναπαύσεως τόπον. ὃ καὶ γέγονεν· τῆι γὰρ ἑβδόμηι ἡμέραι ἐτελεύτησεν ὁ μαθητὴς καὶ ἐγνώσθη τοῖς πᾶσιν ἡ πρὸς τὸν θεὸν Σωφρονίου παρρησία.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΑΒΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΟΣΙΟΝ ΠΡΑ ΗΜΩΝ ΘΕΟΓΝΙΟΝ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ

Θεόγνιος ὁ πανεύφημος, τὸ μέγα τῆς ὅλης Παλαιστίνης ἀγλάισμα, ὁ φανότατος τῆς ἐρήμου λαμπτὴρ καὶ φαιδρότατος τῆς ἀρχιερωσύνης φωστὴρ πατρίδος μὲν ὑπῆρχε τῆς Καππαδοκῶν χώρας, πόλεως Ἀραραθείας, ἔνθα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν μοναχικὴν πολιτείαν ἐξεπαιδεύθη. ἐλθὼν δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις τῶι πέμπτωι ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ βασιλείας καὶ εὑρὼν τοὺς Ἀποσχιστὰς τῶν κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν κρατοῦντας μοναστηρίων καὶ μὴ βουληθεὶς τῆι ἐκείνων ὑπαχθῆναι ἀλόγωι ἐνστάσει καὶ φιλοταράχωι γνώμηι ἐκολλήθη γυναικί τινι ἐναρέτωι Φλαΐαι μὲν καλουμένηι ὑπὸ πνεύματος δὲ ἁγίου φρουρουμένηι κτιζούσηι τὸ τηνικαῦτα περὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν μοναστήριον καὶ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰουλιανοῦ. ἥτις αὐτὸν δεξαμένη καὶ ἐπὶ ἱκανὸν δοκιμάσασα χρόνον καὶ δόκιμον καὶ ἐνάρετον εὑροῦσα

1—3 ind. V = 1. Sept. 541—31. Aug. 542; das aus den Todesdaten des Sophronios und Theodosios [p. 239, 28] berechnete Intervall von zwei Monaten ist verkehrterweise zu der abgerundeten Zahl der Amtsjahre hinzugefügt — **15** 5. Regierungsjahr Marcians = 24. oder 25. Aug. 454—23. oder 24. Aug. 455

LV

1 *δεκατεσσάρασ* V *ιδ̅* L | *καὶ—μῆνασ* von mir gestrichen | *καλῶσ* fehlt V **2** *κα̅* L **3/4** *παρισταμένου* L **5** *εἴησ* L: *ἦ* V

P

9 *τὸν αὐτὸν*] in der Hs. geht ein Enkomion auf Theognios [vgl. p. 243, 8ff.] unmittelbar vorher **12** *φανώτατοσ* P **14** *μοναδικὴν* P **21** *ἐκκλησια* P

διοικητὴν τοῦ αὐτοῦ κατέστησε μοναστηρίου. αὐτῆς δὲ ἀπὸ Παλαιστίνης ἐπὶ τὴν ἐνεγκαμένην διὰ χρείαν τῆς οἰκοδομηθείσης ἐκκλησίας ἐκδημησάσης καὶ ἐν τῆι πατρίδι τελευτησάσης ὁ πανεύφημος οὗτος Θεόγνιος ἐπὶ τὴν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἡγεμονίαν ἑλκόμενος ὑπὸ πάντων τῶν τῆς συνοδίας καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς κίνδυνον ὑφορώμενος ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν τρισμακάριον ἀββᾶν Θεοδόσιον καὶ μείνας παρ' αὐτῶι ἱκανὸν χρόνον καὶ τῆι τοῦ βίου λαμπρότητι πᾶσαν τὴν συνοδίαν φωταγωγήσας καὶ τοῖς μοναχικοῖς πλεονεκτήμασιν ἄριστος φανείς, ὥστε πάντας τοὺς ὁρῶντας τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα δοξάζειν τὸν πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐπῃνεῖτο μὲν ὑπὸ πάντων καὶ ἐθαυμάζετο ἐπί τε ἀμέμπτωι πολιτείαι καὶ βίου ἁγιότητι, αὐτὸς δὲ τὴν ἐκ τῶν ἐπαίνων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης πεφυκυῖαν ἐγγίνεσθαι τῆι ψυχῆι βλάβην ὑφορώμενος, ἅμα δὲ καὶ βλέπων τὴν μονὴν τῆι τοῦ θεοῦ συνεργίαι κατὰ μέρος πληθυνομένην καὶ πλουτιζομένην καὶ τὴν ἐκ τοῦ περισπασμοῦ ἐγγινομένην σύγχυσιν δεδιὼς ἀνεχώρησεν εἰς τοὺς περὶ τὴν αὐτὴν μονὴν τόπους καὶ εὑρὼν σπήλαιον κατῴκησεν εἰς αὐτό. καὶ ὀλίγον χρόνον ἐκεῖσε ἡσυχάσας καὶ ναὸς τοῦ παναγίου πνεύματος γεγονὼς τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐνδυσάμενος χρόνια πάθη παραδόξως ἰᾶτο καὶ θαυματουργίας πλείστας ἐπετέλει. ὅθεν περίφημος γεγονὼς κτίζει ἑαυτῶι κατὰ πρόσβασιν κοινόβιον περιφανέστατον. χρόνου δέ τινος διελθόντος ἀκούσας τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας χειροτονεῖ αὐτὸν ἐπίσκοπον τοῦ Βητυλίου, πολύδριον δὲ τοῦτο παραθαλάσσιον ἐπὶ ἐνενήκοντα μιλίοις διέχον τῆς ἁγίας πόλεως. τοῦ δὲ θείου Θεογνίου τὴν ἐπισκοπὴν ἀκουσίως δεξαμένου καὶ ἐν τῶι εἰρημένωι πολυδρίωι χρόνον τινὰ διατελέσαντος ἡ προσπαρακειμένη θάλασσα τοὺς οἰκείους ὅρους ὑπερβᾶσα ἀγριωτάτοις κύμασι τῶι πολυδρίωι προσέρρησσεν ἀπειλοῦσα αὐτὸ ἐκριζῶσαι βιαίως καὶ ἀπολέσαι, οὕτω μᾶλλον τοῦ θεοῦ οἰκονομήσαντος πρός τε σωφρονισμὸν τῶν ἐνοικούντων καὶ φανέρωσιν τῆς Θεογνίου θείας χάριτος. φόβωι τοίνυν συσχεθέντες οἱ οἰκήτορες τὴν θάλασσαν κορυφουμένην θεωροῦντες προσφεύγουσι τῶι δικαίωι δεόμενοι δι' εὐχῆς τὴν τοιαύτην ὁρμὴν χαλινῶσαι. ὁ δὲ μέγας τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴς Θεόγνιος ταῖς πολλαῖς εἴξας δεήσεσιν ἦλθεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ὕδωρ ἔπηξεν σταυρὸν εἰς τοὺς ἀρχαίους τῆς θαλάσσης ὅρους, τὸ γραφικὸν

9. 10 Mt 5, 16 — **18. 19** Lc 24, 49

P

10 ἐπαινεῖτο P **24** μηλίοισ P **28** αὐτῶ P **33** ἤξασ P

ἐκεῖνο πρὸς τὴν θάλασσαν λέγων· τάδε λέγει κύριος· μέχρι τοῦ σταυροῦ τούτου ἐλεύσηι καὶ οὐχ ὑπερβήσηι, ἀλλ' ἐν σεαυτῆι συντριβήσονταί σου τὰ κύματα. καὶ οὕτως τὸν σταυρὸν πήξας ὑπέστρεψεν· ἡ δὲ θάλασσα εἰς τοὺς ἰδίους εὐθέως ὅρους ὑποστρέψασα μέχρι τῆς σήμερον, ὅσον ἂν ἐκμανῆι, ἁπτομένη τοῦ παγέντος ὑπὸ τοῦ δικαίου σταυροῦ χαλινοῦται καὶ ὑποστρέφει. ἀλλὰ τί χρεία μοι πλειόνων περὶ τοῦ ἀοιδίμου Θεογνίου λόγων; ὅπου γε προλαβὼν ὁ ἀββᾶς Παῦλος ὁ τῆς μὲν Ἐλούσης πόλεως ἡσυχαστής, ἐν μοναχικοῖς δὲ κατορθώμασι καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασι λάμπων καὶ βίωι καὶ λόγωι φωτίζων ἡμῶν τὰ κατὰ θεὸν διαβήματα τὸν αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Θεογνίου βίον ἀκριβῶς καὶ κατὰ πλάτος συνεγράψατο. τοιγαροῦν ὁ μέγας Θεόγνιος τὴν μοναχικὴν τάξιν τε καὶ πολιτείαν τῶι οἰκείωι βίωι φαιδρύνας καὶ τὴν ἱερατικὴν καθέδραν τοῖς πνευματικοῖς ἀνδραγαθήμασι καὶ τοῖς θείοις χαρίσμασι διακοσμήσας καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τάγμασιν εὐδοκιμήσας λαμπρῶς καὶ μεγάλως περὶ τὸ τέλος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀνελθὼν ἐν τῆι ἑαυτοῦ μονῆι τῆι εἰς τὴν ἔρημον, ἴσως τοῦ θεοῦ τὸν τῆς κοιμήσεως καιρὸν αὐτῶι ἀποκαλύψαντος, καὶ μικρόν τι ἀρρωστήσας εἰς τὸν ἄλυπον καὶ ἀκύμαντον μετέστη βίον, ἔνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία.

Βίος τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀβρααμίου τοῦ γεγονότος ἐπισκόπου Κρατείας p. 283 Gr.

Ὁ πανεύφημος γέρων Ἀβραάμιος γονέων μὲν γέγονεν Παύλου καὶ Θέκλης προσαγορευομένων πατρίδα καὶ οἴκησιν ἐχόντων Ἔμισαν τὴν κατὰ Συρίαν περιφανῆ μητρόπολιν, ὑφ' ὧν ἐγεννήθη ἐν ἀρχῆι τῆς Ζήνωνος βασιλείας, ἀπετάξατο δὲ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐν μοναστη-

1 Iob 38, 11 — 25 Zenon wurde zum Mitregenten seines Söhnchens Leo II. erhoben den 29. Jan. 474; vgl. Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 185[1]

P

14 ἀγαθήμασι P

S = Sin. 494 s. VIIII [S^g = H. Grégoire Rev. de l'instruct. publ. en Belgique 49, 281ff. S^k = Koikylides Νέα Σιών 3, Jerusalem 1906, in einem besonders paginierten Beiheft p. 1ff.]

23 Ἔμισα S^k 25 Ζήνονος S^g

ρίωι περὶ τὴν αὐτὴν μητρόπολιν. καὶ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καλῶς ἐκπαιδευθεὶς περὶ τὸν ὀκτωκαιδέκατον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνον Σαρακηνῶν ἐπελθόντων τῶι αὐτῶι μοναστηρίωι ἀνέβη μετὰ τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος συνέβη τὸν ἀββᾶν αὐτοῦ ἡγούμενον γενέσθαι ἑνὸς τῶν περὶ Κωνσταντινούπολιν μοναστηρίων ἔχοντα τοῦτον τὸν φωστῆρα γνήσιον συναγωνιστὴν καὶ ὑπήκοον μαθητὴν καὶ πιστότατον ἀποκρισιάριον. τοῦ δε χρόνου προκόψαντος διέπρεπεν [ἐν] διαφόροις ἀρεταῖς ὁ Ἀβραάμιος ἔν τε ταῖς ἔσω τοῦ μοναστηρίου διακονίαις καὶ ἐν ταῖς ἔξω ἀποκρίσεσιν καὶ γέγονεν τοῖς πᾶσιν προσφιλὴς διά τε τὴν εἰς πάντα ἐπιτηδειότητα καὶ τὸ γλυκὺ τῆς ἐντεύξεως καὶ τὸ καθαρὸν καὶ σεμνὸν τοῦ τρόπου καὶ τὸ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ ἱεροπρεπές.

Αὐτοῦ τοίνυν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις κατορθώμασι διαλάμποντος ἀνήρ τις ἐπίδοξος καὶ ἐν ἀρχαῖς πολιτικαῖς πολλάκις εὐδοκιμήσας, κόμης θησαυρῶν χρηματίζων, ὁρμώμενος μὲν ἐκ τῆς πόλεως Κρατείας τῆς Ὁνωριάδος, Ἰωάννης δὲ καλούμενος, τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Πλάτωνα καλούμενον | ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς πόλεως γενέσθαι παρασκευάσας p. 2 ἐβουλεύσατο κτίσαι μοναστήριον εἰς τὸν τάφον τῶν ἑαυτοῦ γονέων καὶ τὴν καθαρὰν πολιτείαν καὶ τὸν ἀνεπίλημπτον βίον Ἀβρααμίου καταμαθὼν παρεκάλεσεν τὸν αὐτοῦ ἡγούμενον ἀπολῦσαι αὐτὸν ἐπὶ τὸ φροντίδα ποιεῖσθαι τοῦ κτιζομένου μοναστηρίου. ὅστις Ἀβραάμιος ἀπολυθεὶς μετ' εὐχῆς τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ ἀπέρχεται εἰς Κρατείαν καὶ οἰκοδομεῖ τὸ μοναστήριον καὶ γίνεται πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Πλάτωνος τοῦ ἐπισκόπου Κρατείας τῶι εἰκοστῶι ἑβδόμωι τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνωι. καὶ ποιήσας δεκαετῆ χρόνον ἐν τῆι ἡγουμενίαι μοναστήριον μὲν περιφανέστατον ἐκεῖσε συνεστήσατο, συνήγαγεν δὲ ἀδελφοὺς οὐκ ὀλίγους, οὓς ὁδηγῶν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὴν τῶν μοναχῶν ἐπαίδευεν πολιτείαν.

Τῆς οὖν περὶ αὐτοῦ φήμης πανταχοῦ διαδραμούσης πολλοὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν λαικοί τε καὶ μοναχοί, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι ἐπύκναζον αὐτῶι ἀρεσκόμενοι τῆι αὐτοῦ συντυχίαι· αὐτὸς δὲ φιλήσυχος ὢν ἐκ παιδὸς ἐλυπεῖτο διὰ τὴν γινομένην αὐτῶι ὄχλησιν. καὶ γενόμενος ἐν πολλῆι ἀθυμίαι ἐξῆλθεν λάθρα τὴν πόλιν καὶ φυγὰς ᾤχετο ἐπὶ

2 etwa 491 — 25 27. Lebensjahr = 500

S [= S^g S^k]

7 ἀποκρισάριον S^k **8** ἐν von mir gestrichen **11** συνεντεύξεως S^k **15** κόμις S^k **19** ἀνεπίληπτον S^k **30** εἴρχοντο S

τὴν ἁγίαν πόλιν μηδὲν τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπιφερόμενος καὶ μετὰ πολλῆς ἐνδείας καὶ στενοχωρίας ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐν ἀρχῆι τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος τὸν τριακοστὸν ἕβδομον τῆς ἡλικίας πληρώσας ἐνιαυτόν. συνέβη δὲ αὐτὸν προσκυνοῦντα τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν ἐντυχεῖν τῶι ἐν ἁγίοις Ἰωάννηι τῶι ἀπὸ σχολαρίων μαθητῆι γεγονότι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἡμέραις παραλαβόντι παρ' αὐτοῦ τὸν πάλαι οἰκοδομηθέντα πύργον ὑπὸ τῆς μακαρίας Εὐδοκίας, ὡς ἤδη μοι εἴρηται ἐν τοῖς περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάβα δυσὶ λόγοις. ὁ τοίνυν μακαρίτης Ἰωάννης θεωρῶν τοῦ Ἀβρααμίου τήν τε τοῦ ἤθους κατάστασιν καὶ τοῦ βλέμματος τὸ εὔτακτον καὶ τὸ τοῦ λόγου καίριον ἐπέγνω αὐτὸν δοῦλον εἶναι θεοῦ καὶ λαβὼν αὐτὸν εἰς τὸ τῆς Μεγίστης λαύρας ξενοδοχεῖον (οὔπω γὰρ ἦν ἑαυτῶι περιποιησάμενος ξενοδοχεῖον) προσάγει αὐτὸν τῶι μακαρίτηι Σάβαι καὶ ἐπιτραπεὶς κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν εἰρημένον πύργον. ὅστις Ἀβραάμιος εὑρὼν ἐκεῖσε δύο | γέροντας θεοφόρους καὶ συνέσει θείαι p. 285
κεκοσμημένους, οὕσπερ κατέστησεν αὐτόθι ὁ μακάριος Σάβας σὺν τῶι Σχολαρίωι, Ἰωάννην καὶ Γρηγόριον καλουμένους, Ποντικοὺς ὄντας τῶι γένει, συνήφθη αὐτοῖς τῶι πνεύματι πᾶσαν αὐτοῖς ὑπακοὴν ἐνδεικνύμενος· εὗρεν γὰρ αὐτοὺς ἱκανοὺς ὄντας ὁδηγῆσαι ψυχὰς πρὸς σωτηρίαν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤγαγεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς Ἱεροσόλυμα ἄνδρα τινὰ ἐπίδοξον ἐκ μὲν τῆς Κλαυδιουπολιτῶν πόλεως τῆς Ὁνωριάδος ὁρμώμενον, Ὀλύμπιον δὲ προσαγορευόμενον. ὅστις ἀναζητῶν τὸν Ἀβραάμιον (ἦν γὰρ πλειστάκις ἐμφορηθεὶς τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐντεύξεως εἰς Κρατείαν πλησίον οὖσαν τῆς Κλαυδιουπολιτῶν) καὶ μαθὼν ποῦ οἰκεῖ, ἦλθεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν πύργον πρὸς τὸ πεῖσαι καὶ παρακαλέσαι αὐτὸν ὑποστρέψαι εἰς Κρατείαν. ὁ γὰρ ἐπίσκοπος Πλάτων πολλὰ παρακαλέσας ἀπέστειλεν τοῦτον εἰς ἀναζήτησιν καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀβρααμίου. καὶ ὁ μὲν Ἀβραάμιος μετὰ χαρᾶς μεγάλης τὸν Ὀλύμπιον δεξάμενος ἐνουθέτει διὰ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ καὶ παρεκάλει ἀποστῆναι τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ τῶι φόβωι τοῦ θεοῦ προσκολληθῆναι· ὁ δὲ Ὀλύμπιος τὴν Ἀβρααμίου νουθεσίαν δεξάμενος καὶ τὴν Ἰωάννου καὶ Γρηγορίου τῶν γερόντων καὶ Ἰωάννου τοῦ Σχολαρίου ἀρετὴν καὶ πολιτείαν

3 ind. V begann am 1. Sept. 511 — 9 p. 48, 8ff. 127, 15. 16. 128, 16ff. — 13 Sabas war 511 nach Konstantinopel gereist und im Mai 512 zurückgekehrt, vgl. p. 139, 20ff. 146, 22

S [= S^g S^k]

4 αὐτῷ S^k 6 Σάββα S^k, so durchweg 11 κέριον S 12 ἑαυτῶν mit Fragezeichen S^k 21. 24/25 Κλαυδιοπολιτῶν S^k 28 τοῦ fehlt S^g

καταμαθὼν καὶ τῆι ἑαυτοῦ ψυχῆι ἐνσφραγισάμενος ἔκλινεν τοῦ ἀποτάξασθαι τῶι προσκαίρωι βίωι μάλιστα φωτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἀπαστραπτούσης χάριτος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα τὸ τηνικαῦτα εἰς κοινόβιον τὸν πύργον μετασκευάζοντος καὶ πρόνοιαν πολλὴν αὐτῶν ποιουμένου. ὁ μὲν οὖν Ὀλύμπιος ἐκδέδωκεν ἑαυτὸν ὁλοψύχως τῶι θεῶι καὶ ἐν ὀλίγωι χρόνωι εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀρετῆς ἀνέδραμεν ὥστε καὶ διάκονον αὐτὸν καὶ πρεσβύτερον μετὰ βίας χειροτονηθῆναι καὶ τὰ δεύτερα τῆς τοῦ μοναστηρίου κυβερνήσεως ἔχειν·

ὁ δὲ τίμιος Ἀβραάμιος τέσσαρας χρόνους ἐν τῆι τοῦ Σχολαρίου μονῆι πληρώσας ἠναγκάσθη ἐπὶ Κρατείαν ὑποστρέψαι τρόπωι τοιούτωι. ὁ μνημονευθεὶς ἐπίσκοπος Κρατείας Πλάτων πολλάκις αὐτὸν μεταπεμψάμενος καὶ μηδὲν ἀνύσας τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐχρήσατο κανόσιν, πρῶτον ἀργεῖν κελεύσας, ἔπειτα ἐπιμείναντι [τῆι ἀργίαι] ἀφορισμὸν αὐτῶι ἀπέστειλεν. τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Σχολάριος ἀπαγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν τῶι μεγάλωι πατρὶ ἡμῶν Σάβαι τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἀνατίθησιν, ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἡμῶν λαβὼν | p. 2 αὐτοὺς εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσήγαγεν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἠλίαν καὶ παρεκάλει αὐτόν, εἰ δυνατόν ἐστιν, λῦσαι τὸν ἀφορισμόν. ὁ δὲ μέγας ἱεράρχης ἀκανόνιστον εἶναι ἔλεγεν τὸ ἄλλον ἄλλου λῦσαι ἀφορισμὸν καὶ μάλιστα ζῶντος καὶ ⟨οὐ⟩ προσκαλουμένου τοῦ χειροτονήσαντός τε καὶ ἀφορίσαντος. καὶ ταῦτα οἱ μακάριοι πατέρες ἀκούσαντες Σάβας τε καὶ Ἰωάννης ἐπέτρεψαν αὐτῶι ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον καὶ ἀπολυθῆναι παρ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀββᾶς Ἀβραάμιος εἴξας ταῖς τῶν πατέρων παραινέσεσιν ἀπῆλθεν εἰς Κρατείαν πληρουμένου τοῦ τεσσαρακοστοῦ πρώτου τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνου. ἐλθὼν μέντοι εἰς Κρατείαν καὶ δεχθεὶς εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου εἰς τὴν ἰδίαν ἀπεκατέστη ἡγουμενίαν λυθέντων τῶν ἀφορισμῶν.

17ff. Der Patriarch Elias von Jerusalem wurde nicht lange vor dem 1. September 516 abgesetzt und nach Aila relegiert, p. 150, 7ff. — **25** Ende des 41. Lebensjahres = 515 — **26ff.** Die Darstellung läßt nicht erkennen, daß zum mindesten zwischen der Rückkehr des Abraamios und der Wiedereinsetzung als Hegumenos ein Zeitraum von mehreren Jahren verstrichen sein muß: der Bischof Platon von Krateia unterzeichnet den Bericht, den die *ἐνδημοῦσα* in Konstantinopel nach dem 20. Juli, noch vor Ende des Monats [*τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς Ἰουλίου* Act. Conc. t. III 62, 33 = L V 164 M VIII 1043] 518 an den konstantinopler Patriarchen Johannes richtet [a. a. O. 65, 33 = L 169 M 1047]

S [= S^g S^k]

13 *τῆι ἀργίαι* von mir gestrichen **19** *ἄλλον* S^k fehlt S^g **20** *οὐ* von mir zugesetzt **25** *τεσσερακοστοῦ* S^g **27** *ἰδία* S^k

μετὰ δὲ τὴν τούτων λύσιν ὀλίγας ἡμέρας ἐπιζήσας ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἐτελεύτησεν. τότε ἅπας ὁ τῆς Κρατείας λαὸς κοινῆι ψήφωι καὶ δεήσει χρησάμενος πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς χώρας μητροπολίτην Ἀβραάμιον αἰτοῦνται ἐπίσκοπον, ὁ δὲ μητροπολίτης ὡς ἐπὶ ἄλλο τι τοῦτον μεταπεμψάμενος ἐπίσκοπον Κρατείας ἐχειροτόνησεν.

Ἐνταῦθα ἐγὼ τῆς συντομίας φροντίδα ποιούμενος παρασιωπῶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῆι ἐπισκοπῆι κατὰ μέρος γεγενημένας θεαρέστους πράξεις τάς τε ὀρφανοτροφίας καὶ ξενοδοχίας καὶ νοσοκομίας καὶ τὰς τῶν δαιμόνων ἀπελασίας καὶ τὰς τῶν δεομένων ἐπικουρίας τάς τ⟨ε⟩ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδο⟨μίας⟩ καὶ τὰς διαφόρους θαυμ⟨ατουρ⟩γίας, καὶ ἐπὶ τὸ τέλος το⟨ῦ⟩ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀνα⟨τρέ⟩χω λόγου. ἐπὶ δεκ⟨απέν⟩τε τοίνυν χρόνου⟨ς⟩ ἐν τῆι ἐπισκοπῆι διαπρέ⟨ψας καὶ⟩ τὴν αὐτοῦ πόλιν τῶι βίωι καὶ τῶι λόγωι φωταγωγήσας, συνέβη τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἔχειν πράγματα μετά τινων, ὥστε καὶ μὴ θέλοντα αὐτὸν ἀναγκάζεσθαι πρετωρίοις τε σχολάζειν καὶ ἐν τῆι βασιλευούσηι πόλει ἀνελθεῖν. καὶ μεμνημένος τῆς μοναχικῆς ἡσυχίας ἧς εἴχετο, ὅτε εἰς τὴν τοῦ Σχολαρίου μονὴν ἠσκεῖτο, ἐλυπεῖτο σφόδρα καὶ ἐδυσφόρει θεωρῶν ἑαυτὸν ἐν περισπασμῶι καὶ συγχύσει ὄντα τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν κα⟨ὶ⟩ παρεκάλει τὸν θεὸν ἐκτε⟨νῶς⟩ λέγων· κύριε ὁ θεός, εἰ ἔστι ⟨σοι ε⟩ὐάρεστον ἀναχωρῆσαί με ⟨εἰς⟩ τὴν ἔρημον, κατευόδω⟨σον γ⟩ενέσθαι σου τὸ θέλημα. ⟨αὐτοῦ⟩ τοίνυν κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν

S [= S^g S^k]

1 *τούτω* S^k 3 *χωρα* S^k 5 *Κρατίας* S 9 *ἐπικορίας* S^k 10ff. über die unleserlich gewordenen Stellen der Hs. vgl. Grégoire p. 282. 283 10 *τ⟨ε⟩* S^g fehlt S^k | *οἰκοδομίας* ergänzt S^k *οἰκοδομάς* S^g 11 die Ergänzungen von Grégoire 12 *δεκ⟨απέν⟩τε* S^g *δέ⟨κα καὶ ἑπτά⟩τε* S^k 20 *⟨εἰς⟩* S^g *ἐπὶ* (nicht als Ergänzung) S^k 21 *⟨αὐτοῦ⟩* S^g *⟨Ὅτε⟩* S^k 22 *Κωνσταντινούπολιν* am Ende des Blattes

Nach der arabischen, die ganze Vita enthaltenden Übersetzung (ins Deutsche übertragen von Graf, Byz. Zeitschr. 14, vgl. p. 514. 515, ins Lateinische von Peeters, Anal. Boll. 24, vgl. p. 354) hört A. in Konstantinopel, daß Sabas dort ist, erfährt dann aber durch Erkundigungen, daß er vor drei Tagen nach Palästina abgereist sei. In der Nacht darauf erscheint ihm Sabas im Traum und rät ihm in sein Kloster (das des *Σχολάριος*) zurückzukehren. Erwacht besteigt er ein Schiff und begibt sich nach der Ankunft in Jerusalem sofort in den 'Turm', d. h.

das Scholarioskloster, wo er mit Johannes und Olympios zusammentrifft. Nachdem ein Jahr seit seiner Ankunft verflossen ist, stirbt Sabas am 5. (Graf nach dem arabischen Text 25., was Peeters richtig, aber durch Konjektur in 5. verbessert) Dezember. Dazu ist Folgendes zu bemerken.

Nach Ausweis von fünf Praesenz- und zwei Subskriptionslisten (ehe t. III meiner Acta Conciliorum ausgedruckt ist, mag es genügen auf die Praesenzliste p. 28, 34 = M VIII 978 und die Unterschrift p. 116, 20 = M VIII 1146 zu verweisen) nahm A. als Bischof von Kratia an allen fünf Sitzungen der *ἐνδημοῦσα* teil, die vom 2. Mai bis 4. Juni 536 in Konstantinopel tagte. Andererseits reiste Sabas im Auftrag des Patriarchen Petrus im April 530 (p. 173, 10) nach Konstantinopel an den kaiserlichen Hof und kehrte im September nach Jerusalem zurück (p. 179, 11). Die Erzählung der Vita, daß A. im September 530 Konstantinopel verlassen, seinen Bischofssitz aufgegeben und sein Mönchsleben in Palästina von Neuem begonnen habe, läßt sich mit der sicher bezeugten, jedem Zweifel entrückten Tatsache, daß A. 536 der Synode in der Hauptstadt beiwohnte, nicht zusammenbringen: A. konnte nach seiner Flucht aus dem Amt nicht als Bischof nach Krateia zurückkehren und gar an einer *ἐνδημοῦσα* teilnehmen. Von solchen Unmöglichkeiten weiß auch die Vita nichts; dagegen vereinigt sich die Anwesenheit A.s auf der *ἐνδημοῦσα* ohne weiteres mit der von der Vita berichteten Geschäftsreise von Krateia nach der Hauptstadt. Eine *ἐνδημοῦσα* bestand ja stets zum größten Teil aus Bischöfen, die sich aus irgend welchen Veranlassungen am Sitz der weltlichen und kirchlichen Reichsregierung aufhielten. Ob A. erst 536 oder schon früher sich nach Konstantinopel begab[1], läßt sich nicht sagen, da der Zeitpunkt, von dem aus die 15 Amtsjahre p. 247, 1 gerechnet sind, nicht genau bestimmt ist, und ebenso muß dahingestellt bleiben ob er schon 536 gleich nach der Synode oder etwas später sein Amt aufgab und in das Scholarioskloster entwich. Nur so viel darf behauptet werden, daß wenn man diese Flucht aus der Verbindung mit Sabas' konstantinopler Reise im Jahr 530

1 Wenigstens als Möglichkeit mag angedeutet werden, daß die Geschäfte der Kirche von Krateia mit der Constitution Justinians [Nov. 29] vom 16. Juli 535 zusammenhingen, die die Provinz Honorias aufhob und wieder mit Paphlagonien vereinigte.

löst, die Ereignisse sofort in einen plausiblen Zusammenhang rücken, die Vision die A. zur Flucht rät, nicht ausgeschlossen; ich wage zu vermuten, daß die falsche Kombination der Flucht A.s mit Sabas' Reise aus jener Vision herausgewuchert ist.

Es wird sich kaum bestreiten lassen, daß nicht der arabische Übersetzer diese legendäre Verschiebung der zweiten und definitiven Flucht A.s verschuldet hat, sondern Kyrill selbst. A. soll 530 in sein palästinisches Kloster zurückgekehrt, Sabas ein Jahr später am 5. Dezember 531 gestorben sein. Das ist dieselbe irrige Rechnung der Kyrill auch sonst folgt, vgl. die Note zu p. 183, 6.

Die arabische Übersetzung enthält außerdem noch eine Zeitangabe: Johannes Scholarios sei im Januar gestorben, nachdem A. das 68. Lebensjahr vollendet hatte, also Januar 542 oder 543.

In demselben Beiheft der *Νέα Σιών* 3, wie das Bruchstück der Abraamiosvita, hat Koikylides die Vita des Johannes Hesychastes aus dem Sinaiticus 494 f. 136r—164v abgedruckt. Ich verzeichne nachträglich die Varianten von meinem Text (p. 201—222); Orthographica, Itacismen u. dgl. lasse ich beiseite.

p. 201 *Ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπολίτου* ist Zusatz von Koikylides
1 *ΒΙΟΣ*] *Βίοσ καὶ πολιτεία* S = LVPetr.
ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ] *ἁγίου* S = s
3 *ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ*] *ἁγίου* S
4—6 *Πρῶτον—προτερεύοντα*] fehlt S
6 *τοίνυν*] fehlt S
8 *Εὐφημίας*] *εὐφημίασ μὲν* S = L
9 *δὲ*] *τε* S
11 *καὶ δυναστείαις*] fehlt S
βασιλικαῖς] *βασιλείοισ* S = LVs
17 *τῶι*] fehlt S = L
19 *γεγεννηκότων* S
20 *γονέων*] *γονέων αὐτοῦ* S
22 *ᾠκοδομήσασ* S = OV
p. 202, 4 *τύφου*] *τύφον* S
7 *γρηγορήσεως*] *ἐγρηγόρσεωσ* S = L
12 *ζυγῶι*] *βάρει* S
14 *θείοις*] *τοῖσ θείοισ* S = LV
16 *αὐτοῦ*] *ἑαυτοῦ* S
19 *κολονίασ* S = OVs
25 *ἐν*] *ἐν τῶ* S = LV
26 *ἑτέρου*] *ἑτέρων* S
καὶ μὴ] *μὴν καὶ* S = s
p. 203, 3 *ἁγνότητι*] *ἁγιότητι* S = LV
8 *εὐαρεστῆσαι*] *εὐαρεστεῖν* S = Vs
9 *τοῦ*] *τούτου τοῦ* S = LVs
11 *εὐηρέστει*] *εὐαρεστεῖ* S *εὐαρέστει* LV
12 *πάσηι*] *πάση* S [richtig] *πᾶσιν* Os *πάσησ* LV
συγκλήτωι] *συγκλήτω βουλῆ* S = Ls
15 *ἀκολουθίαν τοῦ χρόνου*] *τοῦ χρόνου ἀκολουθίαν* S = LV
18 *Πασίνικον καλούμενον* fehlt S
24/25 *τῆς—ἤδη*] *ἤδη τῆσ ἀδελφῆσ* S *τῆσ ἀδελφῆσ ἤδη* LV
27 *αὐτοῦ*] *ἑαυτοῦ* S = L
p. 204, 4/5 *σὺν αὐτῶι*] *συνταυτῶ* S
5 *πρεσβυτέρους τε καὶ*] fehlt S = LV
8 *κτισθέντι*] *κτισθέντοσ* S
12 *αὐτὸν*] fehlt S = LVs
ἥσυχον] *ἡσύχιον* S
14 *διέμεινεν*] *διέμενεν* S
16 *μεσίαυλον*] *μέσαυλον* S = Ls
18/19 *λεγούσης—ἐκείνου*] *ἐκ τοῦ φωτὸσ ἐκείνου λεγούσησ* S = LV
23 *ἐκκλησίας*] fehlt S = L
24 *χρόνωι*[2]] fehlt S
p. 205, 1 *τῆς*] *τῆσ ἁγίασ* S = L
2 *γλώσσης*] *γλώττησ* S = L
3 *μακαρίτην*] *μακάριον* S
4/5 *διαγόντων πτωχείαι*] *πτωχεία διαγόντων* S = LVs
6 *τοῦτον*] *τοῦτο* S
9 *γέροντι*] *σεβασμίω γέροντι* S = L
10 *βουληθῆι*] *βούληται* S *βούλεται* LVs
11 *ἀποκρύψαι*] *μὴ* S
12 *μοι*] fehlt S = LVs
τῶι λόγωι] fehlt S
13 *ἐλισσαῖοσ*] S = LVs

15 *γε*] fehlt S
16 *πάσης*] fehlt S
17 *τε*] fehlt S = LVs
22 *βίον*] *λόγον* S, aufzunehmen
26/27 *διακονιῶν*] *διακονητῶν* S
p. 206, 1 *προθυμίας καὶ χαρᾶς*] *χαρᾶσ καὶ προθυμίασ* S = L
2 *ἐθεράπευεν*] *ἐθεράπευσε* S
4 *κτίζεσθαι*] *κτισθῆναι* S
6 *ἀκρίβειαν*] *πολιτείαν* S = LV
14 *σταδίοις*] *σταδίων* S = LV
19 *τὸ κελλίον λαβὼν*] *λαβὼν τὸ κελλίον* S = LV
20 *τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας*] *ἡμέρασ τῆσ ἑβδομάδοσ* S = LV
22/23 *ἐν τῆι ἐκκλησίαι*] *εἰσ τὴν ἐκκλησίαν* S = LVs
24 *εὐλαβείας*] *ἀκριβείασ* S
26/27 *αὐτῶι—κατάνυξις*] *προσῆν αὐτῶ ἡ κατάνυξισ* S = LV
27 *ὥστε*] *ὡσ* S
27/28 *δακρύειν—θυσίας*] *ἐν τῶ καιρῶ τῆσ ἀναιμάκτου θυσίασ δακρύειν αὐτὸν σφοδρῶσ* S
p. 207, 1 *ἐκπλήττεσθαι*] *ἐκπλαγῆναι* S = LV
4 *ἐν πᾶσιν*] *εἰσ πάντα* S = L
ηὐλογήθη S = O
5 *τῆς*] fehlt S
12 *πρὸς*] *εἰσ* S
14 *καθ' ιδίαν* S = L
17 *καθ' ιδίαν* S
26 *λέγει*] *λέγει αὐτῶ* S = V
27 *ἡμέρας*] fehlt S = LVs
28 *ἐνοχλοῦντος*] *ὀχλοῦντοσ* S
p. 208, 5 *με*] fehlt S = LV
6 *εἶναι*] fehlt S
7 *κύριε*] fehlt S, richtig
ἐστιν] *γέγονεν* S = LV
9 *τε*] fehlt S = LV
12 *μορφὴ*] *ὀπτασία* S = LV
13 *ὁ*] fehlt S
14 *γενέσθαι*] *νῦν γενέσθαι* S = LV
16 *γενόμενος*] *γεγονὼσ* S = LV
17 *θείου*] *ὁσίου* S = V
21 *δυνήσωμαι* S = O
23 *ἀπαγγεῖλαι*] *ἀναγγεῖλαι* S = Os
ἡσύχαζεν] *ἡσύχασεν* S = LV
αὐτοῦ] fehlt S = Ls

24 *προσχόμενος*] *προσερχόμενοσ* S
26 *ἐγκαινιασμοῦ* S, so immer
ἐννάτησ S = Os
27 *παναγίας*] *παναγίασ ἐνδόξου* S = V
p. 209, 2 *ἐξελθεῖν*] *προελθεῖν* S = LV
3/4 *πνευματικῆς αὐτοῦ*] *αὐτοῦ πνευματικῆσ* S = LV
4 *καὶ*] *τε καὶ* S *τε καὶ καταστάσεωσ* LV
4/5 *πάντα τὸν*] *τὸν ἅπαντα* S
5 *τῆς—χρόνον*] *χρόνον τῆσ ἑαυτοῦ* [*αὐτοῦ* LV] *ἱεραρχίασ* S = LV
9 *οὗτος*] fehlt S
11 *ἡσύχασεν δὲ*] *καὶ ἡσύχασεν* S = LV
16 *εἰς δόξαν προκόπτειν*] *προκόπτειν* [*προκόπτων* V] *εἰσ δόξαν* S = LV
20 *τρέφονται*] *ἀποτρέφονται* S = V
ἐν μιᾶι δὲ] *καὶ ἐν μιᾶ* S = LVs
αὐτόθι] *αὐτόθι αὐτοῦ* S = LV
23 *ὁδοῦ*] fehlt S = LVs
εἰς—ἀνακάμψηι] *ἀνακάμψαι εἰσ τὸ σπήλαιον* S = LV
25 *γεγονὼς*] *γέγονε* S
p. 210, 1 *ηὑρέθη* S
4 *μιλίων*] *μίλια* S
5/6 *χρόνον ὀλίγον*] *ὀλίγον χρόνον* S = LV
6 *βίον—μετερχόμενος*] *σὺν αὐτῶ μετερχόμενοσ βίον* S = V
8 *τοῦ πάσχα*] *πασχαλίασ* S = LVs
11 *ἀνελθεῖν*] *ἀπελθεῖν* S
τοῦ] *τοῦ μεγάλου* S = LV
12 *μὴ ὄντος ἀλλὰ*] fehlt S = LV
τῆς—εἴρηται] *ὡσ εἴρηται τῆσ λαύρασ ὑποχωρήσαντος* S = LV
13 *ἀδελφὸν*] *ἀδελφὸν ἀνελθεῖν* [*ἐλθεῖν* s] S = LVs
14/15 *διαθρέψας—χρόνους*] *ἐπὶ τεσεράκοντα χρόνουσ διαθρέψασ* S vgl. V
18 *πίωμεν* S = s
19 *ὑμῶν*] *ἡμῶν* S
20 *πλὴν ζητεῖτε*] *ζητεῖτε δὲ μᾶλλον* S
21 *τῶν οὐρανῶν*] *τοῦ θεοῦ* S = LV
τοῦ θεοῦ] *αὐτοῦ* S = V

23 ἄνεσις] ἀφειδία S vgl. LV
p. 211, 3 τε] fehlt S = LVs
12 ἀνέστησε] ἀνέστησέ τε S = V
15 ὁ Σικίκης] ὁσικῆσ S
βασιλέως] βασιλεὺσ S = V
21 φυλάττειν] διαφυλάττειν S = LV
23 τιμιωτάτωι] τιμίω S τιμίω τοῦτο L
p. 212, 1 ἀσπασίως εἴχετο καὶ] fehlt S = LV
1/2 τὰ τοιαῦτα ἐν ἑαυτῶι] ἐν ἑαυτῶ τοιαῦτα [τὰ τοιαῦτα V ταῦτα L] S = LV
2 οὐ] μὴ S = LV
τί] ἵνα τί S = LV
5 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ S (zweimal)
8 φυλάττειν] φυλάττοντα S = LVs
14 τὸν κλῆρον] κλήρω S = LV
21 ἀλλὰ] fehlt S = Ls
νῦν] νῦν καὶ S = L
22 λογισθῆι] λογισθείη S = V
25 κελλίον] fehlt S
ἑαυτοῦ] fehlt S = LVs
p. 213, 3 Ἀσιανῶν] ἀσίασ S = V
χώρας] fehlt S = LV
10 πολλοῦ] πολλοῦ τοῦ S = L
11 κατ' ὄναρ] καθ' ὄναρ [= V] αὐτῶ S αὐτῶ κατ' ὄναρ L
12 ἐν—πόλει] εἰσ τὴν ἁγίαν πόλιν S = LV
13 τῶι ἀββᾶι] fehlt S
15 κοσμικῶι] πνευματικῶ S = s
17/18 ὁ Αἰθέριος ἀναστὰς] ἀναστὰσ ὁ αἰθέριοσ S = LV
18 σπουδῆι] σπουδῆ τε S
20 ἀπαγγείλας] ἀγγείλασ S
22/23 διηγήσασθαι καὶ] fehlt S = LV
p. 214, 2 πατράσιν] πᾶσι S = V
4 ὀγδοηκοστῶ ἐννάτω S
5 δὲ τετάρτω S = LV
7 μηνὶ—πέμπτηι] τῆ πέμπτη τοῦ δεκεμβρίου μηνὸς S
8 δὴ] fehlt S
9/10 τῆι—πατρός] τῆ τοῦ πατρὸσ τελειώσει S = LV
10 αὐτοῦ] αὐτῶ S = Ls
γεγονότος] γεγονότι S = LVs
11 θρηνοῦντος] θρηνοῦντι S = LVs
15 μακαρίτης] μακάριοσ S = LV
16 γενέσθαι] fehlt S = LV
σφοδρῶς] σφοδρὸσ S = s
23 παρεκάλει] παρακαλεῖ S
p. 215, 7 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ S = LV
10 ἁγίοις] ἁγίοισ ἀββᾶ S = V
11 περᾶσαι] διαπεράσαι S
14/15 ἐξήλθομεν—ἡμῶν] fehlt S = Os
15 ταῦτα] καὶ ταῦτα S = LV
17 ἡμῖν] ἐν ἡμῖν S = L
19 ἐλαυνόμενος] πληγεῖσ S = LV
20 ἀβλαβῶς] ἀβλαβεῖσ S
ὁδεύσαντες] ὁδεύοντεσ S
21 ηὑρέθην S = O
22 γε] fehlt S
24 τοὔνομα] fehlt S = LV
διηγήσατό μοι] μοὶ διηγήσατο S = L
25/26 κατέμιγεν] κατέσμιγεν S = LV
p. 216, 5 τὴν γραφὴν τὴν λέγουσαν] τὴν λέγουσαν γραφὴν S = LV
8 τούτου γέροντος] γέροντοσ τούτου S = V
10 Σκυθοπολιτῶν] τῶν σκυθοπολιτῶν S
14 ὠριγενιστῶν S
πλάνη συναπαχθεὶς] συναπαχθεὶς αἱρέσει S
21 οἴκησον] ὤκησον S = O
ἐγὼ] ἐγὼ δὲ S = LVs
23 οὐ^2] fehlt S
p. 217, 4 οὕτως] οὕτωσει S = Vs
9 εἰς] εἰσ τὴν S = Vs
13 ἐμὲ αὐτῶι] ἐμαυτὸν αὐτῶ S = V
17 τε] fehlt S
23 εὐδοκήσαντος] εὐδοκοῦντοσ S = V
25 παρέβαλον] παρ' ἔλαβον S
p. 218, 3 Γεώργιός] γεωργόσ S = L
5 γνοὺς ὁ γέρων] ὁ γέρων γνοὺσ S = LVs
8/9 τὸ παιδίον] ὁ παῖσ S
12 χάριτι] χάριτι καὶ S = LVs
15 ἀνεθέμην] ἀνεθέμην τε S = LVs
16 μου] fehlt S = LVs

21 *μὲν*] fehlt S

p. 219, 1 *θεσπεσίου*] *θεσπεσίου τούτου* S = LVs

12 *ἕως*] *ἕωσ οὗ* S = Vs

20 *ἅγιον*] fehlt S = O

26 *ὅσα*] *ὅσ* S

ἀπαγγελῶ] *ἀπαγγέλλω* S = V

29 *ἀπάγγειλόν*] *ἀπ' ἄγγελον* S

p. 220, 3 *ἀπήγγειλεν*] *ἀπήγγελλεν* S

ταῦτα] *ταῦτα δὲ* S = LVs

3/4 *ἀκούσας—συνέταξα*] *τῆσ διακόνου βασιλίνησ ἀκήκοα* S = Vs

8 *νοτίδα*] *νοτίαν* S = LVs

9 *γέρων*] fehlt S

10 *σχαδίου*] *ἰσχαδίου* S

12 *χάριν*] fehlt S = LVs

14 *βασιλείαν*] *βασιλείαν ὁ θεός* S = LVs

15 *σχάδαν*] *ἰσχάδα* S

20 *τὴν στέγην*] *ἕωσ τῆσ στέγησ* S

23 *ἑαυτοῦ*] fehlt S = LVs

26 *ἑτοιμάζετο*] *ἑτοιμάζεται* S, aufzunehmen

p. 221, 1 *θεασάμενος θέαμα*] *θαῦμα θεασάμενοσ* S = Vs

6 *πολυχρόνιον*] *πολυχρονίαν* S

7 *οὔτε*] fehlt S

9 *προφέρει*] *προσφέρει* S

10 *ὁ τοιοῦτος*] fehlt S = LVs

11 *γεγένηται*] *γεγένηνται* S = LVs

εὑρηκότος] *εὑρικότα* S: *εὑρηκότα* aufzunehmen

14 *ἀμέλει*] *ἀμέλει τοι* S = LVs

16 *ἐπὶ ἐνιαυτὸν*] *ἐγγὺσ ἐνιαυτοῦ* S

18 *ἐκ πολλῶν*] *τὰ* S = LVs

21 *ὑπέμεινεν*] *ὑπ' ἤνεγκεν* S = LVs

22 *τὰ τούτου*] *τοῦτο* S = L

22/23 *ἀνδραγαθήματα*] fehlt S = OL

p. 222, 2 *διά*[2]] fehlt S = V

αὐτοῦ] fehlt S

3/4 *γλώττης διηγουμένης*] *διηγουμένησ γλώσσησ* S

4 *αὐτοῦ*] *ἑαυτοῦ* S = Vs

6 *ἐννέα*] *δέκα* S = L

7 *ἐδιηκόνησεν*] *δι' ηκόνησεν* S = s

14—18 *εὐχαῖς—ἀμήν*] *ταῦτα μὲν ὡσ προείρηται, ἔτι ἐν σαρκὶ παρόντοσ αὐτοῦ τοῦ μακαρίου πατρὸσ ἡμῶν ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ· οἷς ὀλίγον χρόνον ἐπιβιώσασ εἰς τὴν ἄλυπον καὶ ἀγήρω μετηνέχθη ζωὴν τὸ τέλος τοῦ βίου δεξάμενος κατὰ τὴν ὀγδόην τοῦ ἰανουαρίου μηνὸσ τῆι τρίτηι ἡμέραι τῶν ἁγίων θεοφανείων. οὗ ταῖσ εὐπροσδέκτοισ εὐχαῖσ καὶ ἡμεῖσ οἱ ἐλεεινοὶ καλῶσ καὶ θεαρέστωσ τὴν προσήκουσαν καὶ πολύμοχθον ταύτην ζωὴν διελθεῖν ἀξιωθείημεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίαι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ μονογενοῦσ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, μεθ' οὗ τῶι πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτοσ σὺν τῶι παναγίωι καὶ ἀγαθῶι καὶ ὁμοουσίωι πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰσ τοὺς αἰῶνασ τῶν αἰώνων. ἀμήν* S

REGISTER

I Zitate und Anspielungen

Gen 3, 6 88, 22. 23
3, 24 31, 27
4, 4 223, 13
5, 24 223, 14
7, 1 223, 15
10, 25. 11 197, 6
14, 18 223, 17
15, 6. 17, 4. 5 223, 16
19, 11 190, 28
25, 8 54, 14. 59, 14. 171, 29. 239, 26
26, 13 239, 13. 14
39, 2 238, 22
Exod 3, 7. 8 200, 8
7, 16 90, 12
13, 21 109, 25
16, 4 175, 6
17, 6 65, 28
Lev 15, 31 45, 21
Num 1, 46 210, 14
4, 14 237, 18
11, 31 175, 6
16, 32 97, 15
17, 8 220, 15
24, 5 53, 15
Dtn 5, 32 144, 16
28, 23 38, 5
31, 16 210, 16
Ios 10, 12. 13 223, 19
Iud 15, 19 65, 29
I Reg 1, 1 87, 4
15, 22 29, 23
23, 14. 26 22, 9
30, 22—24 148, 3
IIII Reg 4, 27 205, 13
4, 44 27, 18
5, 20ff. 103, 16
6, 18 190, 29
7, 14 27, 25
20, 2 78, 18
Ps 1, 2. 3 12, 18
2, 11 206, 25
4, 9. 10 95, 3
4, 9 162, 2. 196, 16. 214, 6
13, 1 80, 16
24, 18 89, 3
30, 6 183, 1
33, 6 47, 2
41, 5 133, 24
45, 11 95, 17
51, 7 163, 11
54, 8 95, 13
54, 23 66, 3
64, 10 39, 5. 6
67, 17 113, 15
73, 15 228, 29
77, 55 200, 12. 13
83, 6 90, 5
83, 11 88, 6
90, 9. 11 212, 3. 5
90, 9 110, 10
90, 13 96, 6
101, 10 216, 5
102, 4 39, 5
104, 34 159, 8
104, 44. 45 200, 13—15
118 [= ὅλον τὸν ἄμωμον] 227, 6
118, 21 88, 15
118, 103 84, 16
124, 3 212, 13
140, 4 120, 23
144, 9 38, 18. 169, 4

144, 18 — 38, 25
144, 19 — 35, 30. 38, 29
146, 9 — 98, 4
Prov 3, 34 — 190, 27
6, 5 — 107, 21
6, 25 — 138, 4
9, 18a — 138, 4
10, 9 — 144, 25
17, 11 — 29, 16. 129, 27
Hi 12, 14 — 168, 25
38, 11 — 243, 1
Sap Sal 2, 24 — 88, 26
3, 1 — 184, 10
Sir 3, 27 — 233, 31
Ies 2, 3 — 154, 14
2, 4 — 99, 16
2, 11 — 124, 8. 9
30, 15 — 78, 20
35, 1 — 200, 6
58, 12 — 90, 9
59, 2 — 38, 19
60, 4 — 188, 12
65, 2 — 65, 29. 175, 5
66, 2 — 15, 7
Ier 1, 5 — 87, 22
4, 3 — 14, 19
Hes 18, 23 — 74, 7
Dan 3, 50 — 223, 21
6, 18 — 223, 22
9, 23 — 166, 11
10, 8 — 215, 18
[14 = Bel et drac.] 36 — 64, 3. 210, 1
Ioel 3, 10 — 129, 19
Am 3, 7 — 55, 26
Io 2, 1. 11 — 223, 23
Hab 2, 15 — 188, 17. 230, 28
Sach 9, 16 — 213, 25
Mt 5, 3 — 16, 19
5, 14 — 237, 19
5, 16 — 242, 9. 10
6, 31—33 — 159, 17. 210, 13
6, 34 — 160, 2
7, 14. 13 — 210, 23
9, 22 — 164, 8
11, 29 — 100, 18
13, 45. 46 — 238, 6
15, 37 — 27, 24
16, 16 — 7, 10
16, 24 — 224, 5
20, 28 — 29, 7
24, 12 — 207, 20
25, 25. 26 — 6, 16
25, 26. 27 — 86, 15
26, 38 — 208, 17
26, 41 — 17, 10
28, 1 — 182, 24
28, 19 — 7, 16
Mc 6, 42 — 138, 17
13, 14 — 9, 15
Lc 1, 3 — 164, 20
2, 8. 15 — 111, 5—7. 8. 10
4, 1 — 235, 16
6, 25. 21 — 31, 11
8, 44 — 164, 8
9, 62 — 88, 9
10, 19 — 95, 25
12, 20 — 81, 5
18, 14 — 58, 9
22, 31. 32 — 47, 27. 48, 2
24, 49 — 89, 5. 158, 15. 242, 18. 19
Ioh 1, 14 — 235, 15. 16
5, 14 — 74, 23. 76, 23
5, 30 — 29, 8
10, 16 — 63, 24
Act 1, 26 — 67, 2
3, 6 — 164, 4. 5
5, 2. 5 — 74, 1
9, 15 — 208, 13
13, 11 — 190, 22
20, 28 — 58, 27
20, 34 — 17, 20
Rom 1, 21. 22 — 230, 24
2, 4. 5 — 81, 7
4, 20 — 5, 14
5, 2 — 5, 6. 155, 16
8, 29 — 35, 24
9, 3 — 156, 16
10, 18 — 153, 5
11, 16 — 222, 25
11, 29 — 35, 25
11, 33 — 221, 3
12, 12 — 238, 2. 3
12, 19 — 120, 24
14, 18 — 61, 8
16, 18 — 153, 17

I Cor 9, 27 230, 20
11, 28. 29 46, 11
13, 8 58, 10
15, 33 88, 13
II Cor 1, 3 85, 12
3, 18 99, 7. 209, 14
5, 8 54, 17
7, 1 46, 29
9, 6 28, 2
10, 5 14, 17. 203, 3
11, 27 225, 4
Eph 4, 14 153, 15
5, 16 193, 10
6, 11 100, 22
6, 12 23, 16. 126, 3
6, 19 84, 10. 85, 17
Phil 1, 28 153, 13
2, 12 36, 29
2, 15. 16 166, 9
4, 3 99, 27
4, 7 157, 19
4, 12. 13 165, 25
4, 13 235, 12. 13
Col 3, 14 58, 5
I Thess 2, 9 14, 12. 17, 19
5, 5 166, 8
II Thess 3, 10 17, 27
I Tim 3, 5 131, 15
3, 15 166, 10
3, 16 144, 21
II Tim 2, 15 78, 6
2, 25. 26 128, 10
4, 7. 8 183, 3
4, 7 54, 16
4, 8 235, 20
Tit 2, 11 7, 27
2, 13 154, 17
Hebr 5, 8 73, 24
6, 10 29, 3. 121, 11. 12
11, 1 5, 5
11, 6 5, 7
11, 37. 38 8, 4
13, 2 28, 3
13, 15 96, 26
Iac 1, 6 5, 15
3, 2 113, 13
I Petr 3, 14 111, 15
5, 7 66, 3. 160, 12
5, 8 17, 9
Iud 19 103, 15

can. [apostol. 22. 23] 131, 23
can. [Nic. 1] 131, 23

[Athan. vit. Anton. 10] 110, 16
Γρηγορίου [PG 36, 25] 229, 27—31
ὁ θεολόγος Γρηγόριος [PG 36, 509] 12, 2
[Theodori uit. Theodos. (vgl. 239, 17ff.) p. 99, 22—100, 5 Usener] 238, 24—29
κατὰ τὸν Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας ἀρχιερέα [Act. Conc. I 1, 1 p. 27, 2] 44, 2
κατὰ τοὺς συγγραφέντας χρόνους ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων Ἱππολύτου τε τοῦ παλαιοῦ καὶ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων καὶ Ἐπιφανίου τοῦ Κυπριώτου [*τῶν Κυπρίων ἀρχιερέως* 183, 12] *καὶ Ἥρωνος τοῦ φιλοσόφου καὶ ὁμολογητοῦ* 60, 5—7. 183, 10—13

Ἡλίας (Patriarch von Jerusalem) *γράψας τῶι βασιλεῖ* (Anastasius) *τοιάδε* 141, 8—11 vgl. 142, 10
aus desselben Brief an denselben 143, 25—27
desselben Schreiben an die rebellischen Mönche in der Laura des Sabas 122, 1—11
Θεοδόσιος καὶ Σάβας . . δέησιν ἤτοι διαμαρτυρίαν γράψαντες τῶι βασιλεῖ (Anastasius) *ἀποστέλλουσιν οὕτω περιέχουσαν* 152, 21—157, 23
οἱ περὶ Νόννον γράφουσιν τῶι ἀρχιεπισκόπωι (Petros von Jerusalem) *τοιάδε* 193, 1—6
polemische Schrift gegen die Origeniasten 197, 10—13

II Personen

Ἀβράμιος: *Κρατίας ἐπίσκοπος*, aus dem *κοινόβιον τοῦ Σχολαρίου* 128, 26. Vita 243—249. Geburt *ἐν ἀρχῆι τῆς Ζήνωνος βασιλείας* 243, 25. 18. Lebensjahr: Übersiedelung nach Constantinopel 244, 2. 27. Lebensjahr: Hegumenos eines Klosters in Krateia 244, 25. 37. Lebensjahr voll = ind. V Anfang = 511: Ankunft in Jerusalem 245, 3. 41. Lebensjahr Ende = 515: Rückkehr nach Krateia. über die weiteren, nur in der Übersetzung erhaltenen Datierungen, vgl. 247—249

Ἀγαπητός: Jünger des Sabas 107, 9ff. 108, 3. 109, 2. Hegumenos der *Νέα λαύρα* 124, 21; 5 Jahre 125, 15. Gegner der Origeniasten 124, 29ff. 176, 17. *μετὰ τὴν Ἀ. κοίμησιν* 176, 14

Αἰθέριος: *ἐκ τῆς Ἀσιανῶν χώρας, τῆι ἀρχιερωσύνηι τετιμημένος* [d. h. Metropolit von Ephesus] 213, 3ff.

Αἰμιλιανός: *Ῥωμαῖος τῶι γένει* 36, 13ff.

Ἀκάκιος (1): *ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐλθών, ἰλλουστρίου ἀξιώματι τετιμημένος* 238, 4ff.

Ἀκάκιος (2): Lector in Melitene 11, 14. Erzieher des Euthymios 11, 20. 12, 6. 26, 8. 32, 20. Metropolit von Melitene 11, 16. 32, 18. 33, 5. Parteigenosse des Kyrillos von Alexandrien auf der ersten ephesischen Synode 32, 18. 33, 5. Vgl. Act. Conc. I 1, 8 p. 14

Ἀκάκιος (3): *διὰ τὸ ἐντετάχθαι τοῖς διπτύχοις τὴν προσηγορίαν Ἀ. ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως* Schisma zwischen Rom und Constantinopel 140, 4. 10

Ἀκέφαλοι: *Σευήρου ἐξάρχου τῶν Ἀ.* 147, 15. 148, 21. 154, 26. 155, 6. *τῆς τῶν Ἀ. ἑτεροδοξίας* 147, 19. 157, 12

Ἀκυλῖνος: Hegumenos der *λαύρα τοῦ Σουκᾶ* 123, 2

Ἀλαμούνδαρος ὁ Σικίκης: *βασιλέως ἀξίωμα* [vgl. Procop. bell. Pers. 1, 17[30] Theoph. p. 178, 9] *τῶν ὑπὸ Πέρσας τελούντων Σαρακηνῶν εἰληφώς* 211, 15. Mundhir von Hîra wird auch von Procop. 1, 17[1] und Theoph. a. a. O. nach seiner Mutter Šaqîqa genannt, Noeldeke, Gesch. d. Perser und Araber p. 170. über die Gefährlichkeit seiner Raubzüge vgl. Procop. 1, 17 [40]ff. er kam zur Regierung etwa 506 [Noeldeke a. a. O.]; ein Raubzug in dieser Zeit wird sonst nicht erwähnt

Ἀλέξανδρος (1) Bischof von Abila: Origeniast 192, 16. 199, 9

Ἀλέξανδρος (2): Hegumenos *τῶν περὶ τὴν Ἱεριχὼ μοναστηρίων τοῦ Ἡλία* 171, 19

Ἀναστασία [*ἡ ἀμμᾶς Ἀ.* 147, 6]: *ἡ τοῦ πατρικίου Πομπηίου ὁμόζυγος*, Nonne auf dem Ölberg 145, 8. 147, 6. *ἐμοὶ διηγήσατο παρὰ Πομπηίου ὁμοζύγου ἀκούσασα* 147, 8

Ἀναστάσιος (1) Kaiser 491—518: *βασιλεῖ ἐκ θεοῦ αὐγούστωι καὶ αὐτοκράτορι Φλαβίωι Ἀ. τῶι φιλοχρίστωι* 152, 21. hob die Steuer des *χρυσάργυρον* auf 'vor 13 Jahren' (gesprochen 511/2; nach Jos. Styl. 31 809 sel. = 497/8) 145, 18. *φιλομόναχος* 142, 20. *συνεχόμενος ὑπὸ τῶν Βιταλιανοῦ βαρβαρικῶν ὀχλήσεων* 158, 4 vgl. die Note. *Ἀ. τὴν βασιλείαν Ζήνωνος διαδεξαμένου καὶ τοῖς Ἀποσχισταῖς παρρησίαν δεδωκότος*

115, 11. πᾶσαν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀνατρέψαι πειρωμένου 139, 25. κατὰ μόνης τῆς εὐσεβείας θρασύς 140, 23 [vgl. Theodoret. rel. hist. 8 p. 1178 über Valens], ähnliche Übertreibungen 149, 29. 150, 18. 152, 12. 174, 11. ἀσχέτωι μανίαι κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ Ἡλία κεχρημένος 141, 17. 147, 25; maßvoller und richtiger Theodoros von Petra Vit. d. Theodosios p. 54, 1 Usener. τοὺς ὑπὸ Ἀ. ἐξορισθέντας 162, 12. — κουβικουλάριος Ἀ. τοῦ βασιλέως 240, 18. Tod 162, 6—10. — ἐν τοῖς Ἀ. τοῦ βασιλέως χρόνοις 67, 21. παρ' ἑκατέρωι βασιλεῖ Ζήνωνι καὶ Ἀ. 203, 6. ἐπὶ Ἀ. . . . ἐπὶ Ἰουστίνου . . . ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ 146, 23. πάλαι ἐπὶ Ἀ. 173, 19. Datierungen: 12. XII ind. XIIII = Sabas 53. Jahr [490, nicht genau], ἐν ὧι χρόνωι [= Indictionsjahr, richtig] Ζήνωνος τελευτήσαντος Ἀ. τὴν βασιλείαν παρέλαβεν 105, 1 [vgl. die Note]. 205, 1 [Ioh. Hes. 38. Jahr (491) ind. XIIII]. τῶι τρίτωι ἔτει τῆς Ἀ. βασιλείας [11. April 493/494, ungenau vgl. die Note] 140, 1. Tod des A. ind. XI = Sabas 80. Jahr τῆι νυκτὶ τῆς δεκάτης τοῦ Ἰουλίου μηνός [518] 161, 4. 3. 162, 5

Ἀναστάσιος (2): ὁ δούξ 151, 17. 2. 20. 152, 6. Ἀ. τὸν Παμφίλου τὸ δουκάτον ἔχοντα Παλαιστίνης 150, 19

Ἀναστασίου (3): τοῦ δουκός 199, 16. 200, 1

Ἀναστάσιος (4): κληρικὸς τῆς Ἀναστάσεως σκευοφύλαξ [= 35, 19] τε καὶ χωρεπίσκοπος [= 47, 21], Jünger Passarions 35, 3—5. Presbyter 49, 3. Patriarch von Jerusalem ψήφωι τοῦ λαοῦ παντός 52, 2; Prophezeiung des Euthymios 35, 11ff. 52, 5. 8. 54, 25. Verhältnis zu Euthymios 54, 7ff.; bei dessen Bestattung 60, 17ff. Tod 62, 13. 98, 12. — Datierungen: Euthymios 83. Jahr [August 459/460 unrichtig] ἐν ἀρχῆι τοῦ Ἰουλίου μηνός Beginn des Patriarchats 51, 22. 52, 3. ἔτους πεντεκαιδεκάτου τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραρχίας Ἀναστασίου Euthymios Tod [20. Jan. 473] 95, 4; das Patriarchat begann also Juli 458. Tod τῶι ἕκτωι τῆς κοιμήσεως τοῦ Εὐθυμίου χρόνωι ἐν ἀρχῆι τοῦ Ἰουλίου μηνός 62, 11—13, Sabas 40. Jahr 98, 11 = Juli 478, ungenau nach zurückgelegtem 19. Amtsjahr 98, 13 vgl. die Note. Ungenau ist auch die Gleichung Kyriakos 18. Jahr [= 9. Jan. 466/7] = 8. Jahr des Anastasios = Kaiser Leo 9. Jahr [7. Febr. 465/466] = ind. V Anfang [September 466] 224, 9—12 vgl. die Note, läßt sich aber am leichtesten mit dem Ansatz von Anastasios 1. Amtsjahr auf Juli 458/459 vereinigen.

Ἀναστάσιος (5): als ἀρχιμανδρίτης (vgl. unten IIII im Anfang) Nachfolger des Λάζαρος und Vorgänger des Μαρκιανός (3) 115, 4. 8

Ἀναστάσιος (6): Origeniast 192, 18

Ἀνατόλιος (1): ὁ τότε τῆς Ἀνατολῆς στρατηλάτης 19, 7

Ἀνατόλιος (2): τρεῖς ἀπὸ τῆς Ῥαιθοῦ, Ἰωάννην τὸν πρεσβύτερον καὶ Θαλάσσιον καὶ Ἀ., in der Laura des Euthymios 26, 11

Ἀνατόλιος (3): Ἀ. πρεσβυτέρωι καὶ Ὀλυμπίωι μοναχῶι ἀδελφοῖς κατὰ σάρκα καὶ Κορινθίοις οὖσι in der Laura des Euthymios 224, 20

Ἀνδρέας (1): τρεῖς ἀδελφοὺς Μελιτηνούς, Συνοδίου ἀνεψιούς, Στέφανον Ἀ. καὶ Γαιανόν in der Laura des Euthymios 26, 9. 32, 12. Ἀ. von Bassa zum ἡγούμενος des von ihr erbauten μαρτύριον τοῦ Μηνᾶ eingesetzt 49, 20

Ἀνδρέας (2): Παῦλον καὶ Ἀ. ἀδελφοὺς κατὰ σάρκα καὶ Ἑλλαδικοὺς τῶι γένει 130, 20; διοικηταί der λαύρα Ἑπτάστομος 130, 22
Ἀνδρόνικος: λείψανα μαρτύρων Ταράχου καὶ Πρόβου καὶ Ἀ. 66, 15
Ἄνθιμος: τῆς Βιθυνίας ὁρμώμενος 133, 8
Ἄνθος: vermittelt Sabas die Bekanntschaft mit Theodosios 97, 4. 19
Ἀντίπατρος: Bischof von Bostra 52, 23. 28. τὸ σύγγραμμα Ἀ. τοῦ ἐπισκόπου Βόστρων τὸ κατὰ τῶν Ὠριγένους δογμάτων 189, 20. 191, 16
Ἀντώνιος (1): τῶι μεγάλωι ἀββᾶι Ἀ. 110, 16. παννυχίδα τῆς μνήμης Ἀ. [16./17. Jan.] 57, 24. 106, 12.
Ἀντώνιος (2): Ἀ. καὶ Ἰωάννου Söhne des Presbyters Μαρκιανός (2) 127, 8. Ἀ. Bischof v. Askalon 127, 12. 165, 3. 12. 176, 26. Vgl. Act. Conc. t. III p. 79, 26 [L V 192 M VIII 1071]
Ἀποσχισταί: die in Palästina übliche Bezeichnung der wegen des Chalcedonense von der Kirche Abgefallenen. τοὺς Ἀ. τῶν κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν κρατοῦντας μοναστηρίων 241, 16, vgl. 236, 17. Εὐδοκία συγκροτῆσαι τοὺς Ἀ. προθυμουμένη 41, 7. οἱ ἐν τῆι ἁγίαι πόλει Ἀ. Γερόντιον ἀρχιμανδρίτην ἔχοντες 63, 1. 115, 3. 62, 18. ἐκοινώνησαν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἀ. πλὴν Γεροντίου καὶ Ῥωμανοῦ 67, 14. 66, 19. 26, von Euthymios prophezeit 63, 21. 66, 20. ἀρχιμανδρίτην τῶν περὶ Ἐλευθερόπολιν ἀποσχιστῶν μοναχῶν 147, 14. ἴχνη κελλίων ὑπὸ τῶν Ἀ. πάλαι οἰκοδομηθέντων 123, 5. nicht in strengem Sinne 115, 11. 176, 9. 157, 9. 219, 13
Ἀργώβ: Σαρακηνοῦ 76, 6
Ἀριάδνη: τὴν αὐγοῦσταν Ἀ. 145, 2
Ἀρέθας: τῶν δύο φυλάρχων τῶν ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν Ἀρέθα καὶ Ἀσουάδου 75, 8. die Rauferei zwischen den beiden Häutplingen, die in die Jahre 543—553 fallen muß, ist nicht in die Geschichtsbücher gelangt; Ἀ. dürfte der bekannte Ghassanide Ḥârith b. Ǧabala sein [Noeldeke, Gesch. d. Perser und Araber p. 170. 238]
Ἄρειος: ὥσπερ ἐπὶ Ἀρείου ποτέ 195, 26. κατὰ Ἀρείου 48, 25. τὴν Ἀ. διαίρεσιν καὶ Σαβελλίου συναίρεσιν 40, 2. κατὰ τὸν Ἄ. 40, 7. τῶν Ἀρειανῶν καταδυναστευόντων 9, 17. τὰς τῶν Ἀρειανῶν ἐκκλησίας 179, 2. τυράννων Ἀρειανῶν 179, 1. τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν σὺν τῆι Νεστοριανῆι καὶ τῆι Ὠριγένους 175, 23
Ἀρκάδιον 34, 12 s. Ἀρσένιος (1)
Ἀρσένιος (1): Ἀ. τὸν ἀναθρέψαντα Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον 34, 11. Ἀ. ἐν τῆι κατ' Αἴγυπτον ἐρήμωι ταῖς ἀρεταῖς ἀπαστράπτοντα 34, 13. τὸ τοῦ Ἀ. ῥητόν 34, 9. 21
Ἀρσένιος (2): Ἀ. Σιλουανοῦ υἱὸς ἰλλουστρίου ἀξίωμα ἔχων 172, 23. 174, 19. Procop. Anecd. 27
Ἀσουάδου 75, 9 s. Ἀρέθας
Ἀσπέβετος [= *spahbedh 'Heerführer', einer sehr hohen Würde* Noeldeke, Gesch. d. Pers. und Araber p. 96; daß der persische Titel einem Beduinenfürsten gegeben sein soll, fällt mehr auf als die Umwandlung in einen Eigennamen]: Ἀ. Ἕλλην ὑπάρχων [19, 3] καὶ ὑπὸ Πέρσας τελῶν ὑπόσπονδος γέγονε Ῥωμαίοις 18, 19ff. erhält die φυλαρχία τῶν ἐν Ἀραβίαι ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν 19, 8. — 19, 19. bei der Taufe Πέτρος genannt 21, 3. Ἀ. ὁ καὶ Πέτρος 24, 11ff. Πέτρος τῶν Παρεμβολῶν ἐπίσκοπος 25, 8. s. Πέτρος (2)

Αὐξέντιος (1): *Αὐ. Ἀσιανὸς τῶι γένει* 28, 15ff.
Αὐξέντιος (2): *τινὰ παῖδα Αὐ. καλούμενον* 187, 12.
Αὐξόλαος: *ἠγανακτήθη Αὐ. ἐκ τῆς ληιστρικῆς συνόδου παραγενόμενος* 41, 16. 12. Vgl. Act. Conc. t. II 6 p. 14
Ἀφροδίσιος: *Ἀ. τῶι γένει Ἀσιανός* 134, 9ff.
Ἀχθάβιος: *Ἀ.* Presbyter im Koinobion des Euthymios, *ἀπὸ Βητακαβέων* [12 Mil. von Gaza] *ὁρμώμενος* 78, 3ff. 79, 18

Βαβύλας: *τῶι θυρωρῶι Β.* 77, 20
Βάραχος: *Β. τῶι ἐπισκόπωι Βακάθων* 177, 20
Βασίλειος (1): *τοῦ ἐν Σκυθοπόλει οἴκου τοῦ μάρτυρος Β.* 26, 14
Βασίλειος (2): *Β. Σκυθοπολίτης προσγενὴς ὑπάρχων Σευήρου καὶ Σωφρονίου τῶν αὐτόθι περιβοήτων* 119, 17ff.
Βασίλειος (3): *Β. καὶ Στεφάνου* (6) Hegumenoi des Koinobion des Gerasimos 225, 21
Βασιλίνα: *Β. Καππαδόκισσα διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως* 218, 21. 'Quelle' für Kyrill 220, 3
Βασιλίσκος: *τὸν τύραννον Β. ἐπὶ εἴκοσι μῆνας τυραννήσαντα* 98, 15. *ποιεῖ ἐγκύκλιον κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου* 62, 11. 63, 2
Βάσσα: *Β.* baut ein *μαρτύριον τοῦ Μηνᾶ* (in Jerusalem) 49, 20. Vgl. Act. Conc. t. II 1 p. 494, 1 *Β. ἡγουμένηι ἀσκητηρίου ἐν Αἰλίαι*
Βενιαμίν: *δύο ἀδελφοὶ σαρκικοί . . ἐκ τῶν περὶ τὴν Χεβρὼν ὁρμώμενοι τόπων Ζάννος καὶ Β.* 132, 22
Βιταλιανός: *τῶν Β. βαρβαρικῶν ὀχλήσεων* 158, 4, vgl. die Note

Γαβριήλιος: *τρεῖς ἀδελφοὺς σαρκικοὺς ἐκ μὲν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ὡρμημένους, ἐν δὲ τῆι Συρίαι ἀνατραφέντας Κοσμᾶν καὶ Χρύσιππον καὶ Γ.* 25, 21. *εὐνοῦχος ἀπὸ γεννήσεως* 45, 16. 25, 23. Presbyter der *Ἀνάστασις* und *ἡγούμενος τοῦ οἴκου τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου* (in Jerusalem) 49, 15. 16. 53, 16. 54, 6; 24 Jahre 56, 7. bei der Bestattung des Euthymios 60, 18. Tod in einem selbsterbauten *μοναστήριον* bei der *Ἀνάληψις* 56, 8ff. Gewährsmann des Kyriakos 45, 19
Γαιανός: Bruder des Andreas [s. *Ἀνδρέας* (1)] und Stephanos aus Melitene 26, 10. 32, 12; zu Antipatros von Bostra geschickt und zum Bischof von Medaba ordiniert 52, 27. 53, 3
Γελάσιος: *δύο ἀδελφοὺς κατὰ σάρκα ἐκ τῆς Ἰσαυρίας ὁρμωμένους Θεόδουλον καὶ Γ.*, in der Laura des Sabas 117, 3. 126, 16. Hegumenos der *Μεγίστη λαύρα* Sept. 536 [ind. XV Anf.] 189, 13. Gegner der Origeniasten 189, 14ff. Streit mit Nonnos und Leontios 190, 6. 17. 191, 6. 9. reicht mit Sophronios bei dem Patriarchen Petros einen Libellus gegen die Origeniasten ein, der an Iustinian weitergegeben wird 191, 27—31. unterzeichnet einen von dem Patriarchen Petros angeordneten Libellus der Mönche für Theodor von Mopsuhestia 194, 23. 24; nachträglicher Widerruf 194, 22. Reise nach Constantinopel 194, 14. 28ff. stirbt auf der Rückreise in Amorion, October 545 [ind. VIIII]
Γέλιμερ: *βασιλεῖς ἀχθέντας ἐν Κωνσταντινουπόλει Οὐιττίγην τὸν Ῥώμης καὶ Γελίμερα τὸν Ἀφρικῆς* 178, 27. *τυράννων Ἀρειανῶν* 179, 1

Γεράσιμος: *Γ. ἀπὸ τῆς Λυκίας ὁρμώμενος ἐν τῆι πατρίδι τὴν μοναχικὴν κατορθώσας πολιτείαν τὸν ἀναχωρητικὸν βίον μετήρχετο ἐν τῆι περὶ τὸν Ἰορδάνην* [95, 9. 224, 25] *ἐρήμωι* 44, 20. Anhänger des Theodosios, dann von Euthymios bekehrt 44, 25ff. Wüstenfahrt mit Euthymios zur Fastenzeit 51, 12. 56, 28. Vision nach dem Tode des Euthymios 225, 14. — 225, 8. 235, 1. — Tod 5. März 475 [ind. XIII] *τῶι ἐνάτωι χρόνωι τῆς ἐν Παλαιστίνηι παρουσίας τοῦ Κυριακοῦ* 225, 17—20. s. IIII

Γερόντιος (1): *Γ. τοῦ τὰ τῆς Μελάνης μοναστήρια κυβερνήσαντος* 67, 15. 42, 14. 115, 3. 239, 6. *τοὺς τῶν μοναχῶν ἀρχιμανδρίτας* [vgl. IIII Anf.] *Ἐλπίδιον καὶ Γ.* 42, 13. 49, 8. 63, 1. 67, 15. 115, 2. fällt zu Theodosios ab 42, 13ff. 44, 7. 49, 8. *οἱ ἐν τῆι ἁγίαι πόλει Ἀποσχισταὶ Γ. ἀρχιμανδρίτην ἔχοντες* 63, 1. bleibt Aposchist auch nach der Union unter Martyrios 67, 15. 115, 3. 127, 19. Tod 115, 4

Γερόντιος (2): *Γ.* aus Medaba 136, 5ff.

Γερόντιος (3): Enkel des vorigen, *ὁ νῦν τὴν μονὴν τοῦ Εὐθυμίου διοικῆσαι λαχών*, Gewährsmann Kyrills 137, 15—17. identisch mit *Γ. τινὰ μοναχὸν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς μονῆς τοῦ Εὐθυμίου* 217, 5

Γεώργιος (1): *τρεῖς ἀδελφοὺς Γ. καὶ Κυριακὸν καὶ Εὐστάθιον* im *κοινόβιον τοῦ Σπηλαίου* 126, 22. nach Alexandrien geschickt und vom Patriarchen Zoilos zum Bischof von Pelusion ordiniert 127, 1

Γεώργιος (2): *Γ. πρεσβυτέρωι καὶ ἡγουμένωι . . ἡσυχάζοντι ἐν τῶι κατὰ Σκυθόπολιν τόπωι καλουμένωι Βεελλά* [Anrede in Kyrills Dedicationsbrief] 5, 2; ähnlich 85, 8. in diesem *μοναστήριον* wurde Kyrill in den Mönchsstand aufgenommen 71, 13ff. rät Kyrill, in die *Μεγίστη λαύρα* einzutreten 181, 4. gibt ihm den Auftrag, seine Aufzeichnungen auszuarbeiten und ihm zu schicken 83, 18ff. 85, 13. 86, 6. 8, 12. *τῶι πρὸς ὑμᾶς συντάγματι* 164, 27. *ὧν ἴσως τὴν γνῶσιν ἐμοὶ παρεδώκατε* 164, 26. *ὡς οἶσθα* 164, 9. 180, 3. *ταῦτα εἰδέναι εἴρηκάς μοι* 181, 3.

Γεώργιος (3): Origeniast, Hegumenos der *Μεγίστη λαύρα* Februar 546 [ind. VIIII] 195, 17ff. nach 7 Monaten abgesetzt 196, 3

Γεώργιός τις (4) 218, 3

Γηνάρους: Frau aus Skythopolis 186, 4ff. genet. *Γηνάρους* 186, 7

Γρηγόριος (1): *Γ. ἐκ πατρὸς θεῖον* des Sabas 87, 17. 20. 88, 2

Γρηγόριος (2): *Γ. τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ* (des Sabas), Gewährsmann Kyrills 90, 1. identisch mit *Γ.* 245, 17. 32 s. *Ἰωάννης* (20)

Δίδυμος: *τὰ δόγματα . . . τὰ ὑπὸ Ὠριγένους καὶ Εὐαγρίου καὶ Δ. περὶ προυπάρξεως μεμυθολογημένα* 124, 28. *τὰ περὶ προυπάρξεως καὶ ἀποκαταστάσεως Εὐαγρίωι καὶ Δ. εἰρημένα* 199, 5. *Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος Ὠριγένους τε καὶ Εὐαγρίου καὶ Δ.* 230, 13

Διονυσία: Mutter des Euthymios 8, 20. 10, 6. *Δ. διάκονον ἐχειροτόνησεν* (der Metropolit von Melitene) 11, 1

Διόσκορος: *τὰ νεωτερισθέντα πρὸ δύο χρόνων* (vor 451) *ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρέως Δ. ἐν Ἐφέσωι* 41, 7. 13. in Chalkedon abgesetzt 41, 8. 140, 8. *Δ. τὸν εἰς κοινωνίαν δεξάμενον Εὐτυχὴν καὶ Φλαβιανὸν τὸν τῆς βασιλίδος ἀρχιεπίσκοπον καθελόντα καὶ κατακτείναντα* 149, 17. *Εὐτυχοῦς καὶ Δ. καὶ*

τῆς αὐτῶν ἑτεροδοξίας 141, 22. 236, 18. *Εὐτυχῆ καὶ Δ. ἀναθεματίσαντα* 147, 23
Δομετιανός (1): *Δ. Μελιτηνὸν τῶι γένει* 21, 29. Jünger und Vertrauter des Euthymios 23, 20. 24, 5. 31, 18. 50, 2. 57, 27. 59, 12. *ὁ γνήσιος μαθητής* 61, 4. *οἰκονόμος* der Laura 27, 7. 13. 19. 29. assistiert bei der Messe 45, 7. 13. Begleiter bei den Wüstenfahrten zur Fastenzeit 56, 28. 94, 15. zum Nachfolger vorgeschlagen 58, 20. Tod 61, 4ff., von Euthymios prophezeit 58, 22
Δομετιανός (2): *ὁ τῆς Μαρτυρίου μονῆς ἡγούμενος καὶ Θεόδωρος ὁ ἐπίκλην Ἀσκιδᾶς* verteidigen auf der *ἐνδημοῦσα* von 536 die Synode von Chalkedon 188, 25ff.; vgl. Act. Conc. t. III p. 36, 30. 50, 11 [=Mansi VIII 991. 1018] u. öfter. Origeniast 188, 27. 191, 23. bleibt nach 536 am Hofe 189, 1ff. Metropolit von Ankyra 189, 6. 191, 23. unterschreibt das Edikt gegen Origenes 192, 4. Ende 192, 5ff.
Δόμνος (1): *Δ. ἀπὸ μὲν τῆς Ἀντιοχείας ὁρμώμενον, ἀδελφιδὸν δὲ ὄντα Ἰωάννου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας* in der Laura des Euthymios 26, 5. Diakon 26, 25. Reise nach Antiochien zum Oheim, Euthymios prophezeit ihm die Zukunft 33, 14ff.; nach der Absetzung [449] Rückkehr in die Laura 33, 28 [zweifelhaft, vgl. Act. Conc. t. II 3 p. 444, 17ff.]
Δόμνος (2): Hegumenos des von Sabas gegründeten Koinobion bei Nikopolis 122, 15

Ἐγκράτιος: Vater des Iohannes Hesychastes 201, 8
Ἐλπίδιος: *τῶι τοῦ Πασσαρίωνος μοναστηρίωι κυβερνωμένωι ὑπὸ Ἐλπιδίου* 90, 21. 91, 2. *ἐκ τῆς Ἐ. συνοδίας* 49, 10. *τὸν τοῦ Πασσαρίωνος μαθητὴν καὶ διάδοχον* 42, 12. 114, 27. 239, 9. *ἀρχιμανδρίτης* (vgl. IIII Anf.) 42, 12. 49, 7. 90, 21. 115, 1. zu Theodosios abgefallen 42, 12. 17. 44, 4; zur Kirche zurückgekehrt 49, 7. Tod 115, 1
Ἑρμίας: Mutterbruder des Sabas 87, 16. 19. 88, 2
Ἐπιφάνιος: *οἱ περὶ τὸν πατριάρχην* [von Constantinopel 520—535] *Ἐ.* 173, 16
Εὐάγριος: 124, 28. 199, 5. 239, 13, s. *Δίδυμος*
Εὐγένιος: *Εὐ. τὸν τῆς λαύρας τοῦ Γερασίμου ἡγούμενον* 239, 12
Εὐδοκία: *τὴν αὐγοῦσταν Εὐ.* 41, 24 [Witwe Theodosius II]. Anhängerin des Theodosios 41, 24. 47, 5. 28. 48, 22. durch Symeon Stylites [47, 21ff.] und Euthymios [49, 13ff. zu beachten] zur Kirche zurückgeführt 48, 5ff.; in die Gemeinschaft mit Iuvenal wieder aufgenommen 49, 4. Bauten und Stiftungen 53, 5ff. *τῶι πρὸ τῆς πόλεως* [Jerusalem] *γηροκομείωι τῶι ὑπὸ τῆς Εὐ. κτισθέντι* 204, 8. Tod 20. October 460 [ind. XIIII] 54, 10, von Euthymios prophezeit 53, 20ff. S. Licinia. *Ὀλύβριος. Οὐαλέριος*
Εὐδοξία: Mutter des Kyriakos 223, 4. — Eudoxia s. Licinia
Εὐδόξιος: Mutterbruder des Euthymios 10, 7. *λογιώτατον* 10, 7; *σχολαστικοῦ* 10, 15; *τῶι ἐπισκόπωι συνεδρεύοντα* 10, 8
Εὐθάλιος: *Εὐ. τὸν ἡγούμενον τῶν ἐν Ἱεριχῶι μοναστηρίων τοῦ Ἡλία* 161, 7. 21
Εὐθύμιος: Vita 6, 22—85, 4. Aus den anderen Viten: 237, 5 vgl. 16, 11. 226, 9 vgl. 20, 20ff. 91, 5 vgl. 19, 19. 28, 21. 34, 4. 224, 17ff. vgl. 25, 23 und s. *Θεόκτιστος*. 94, 13ff. 225, 13 vgl. 13, 24. 14, 26.

38, 10. 51, 10. 56, 24. 57, 16ff. *τὴν τοῦ Εὐ. μνήμην τὴν κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός* 106, 14. Vision des Gerasimos 225, 14. — Ausdeutung des Namens 5, 4. 8, 7ff. 9, 20. 11, 6. 21, 14. Äußeres 20, 9. 59, 16ff., vgl. 73, 18ff. *φιλήσυχος* 14, 10. 13, 18. 21, 21. 24, 23. 25, 22. — Datierungen: Geburt *καθὼς παρειλήφαμεν* 9, 13. August 377 [Gratiano IIII cos.]. 1. Lebensjahr Ende 10, 3 Tod des Valens [9. August 378]. 29. Lebensjahr Aug. 405/6 14, 4 Ankunft in Jerusalem. 52. Lebensjahr 7. Mai [429] ~ ind. XI [428] 26, 21 Enkaenien der Laura. 54. Lebensjahr erste Synode von Ephesus 431, 32, 7 vgl. die Note. 75. Lebensjahr Synode von Chalkedon 451, 41, 4 vgl. die Note. 82. Lebensjahr [Aug. 458/459] 49, 23 unrichtig; Sabas kam im Frühjahr 457 [= 80. Lebensjahr] in die Laura, vgl. die Note und p. 90, 17. 22. 83. Lebensjahr [Aug. 459/460] 51, 22 Tod Iuvenals und Beginn von Anastasios' Patriarchat, unrichtig, vgl. die Note und *Ἀναστάσιος* (4). 90. Lebensjahr 3. Sept. 466 [ind. V, ungenau IIII 93, 14] 54, 11 Tod des Theoktistos. 97. Lebensjahr 20. Januar [474] 60, 13 Tod; nur das Lebensjahr ist um eine Einheit zu hoch, die übrigen Datierungen 59, 23ff. ergeben das durch den Wochentag als richtig erwiesene Jahr 473, vgl. die Note. Über 95, 4 s. *Ἀναστάσιος* (4). *τῶι ἕκτωι τῆς κοιμήσεως Εὐ. χρόνωι* Anfang Juli [478] Anastasios (4) Tod 62, 12. 13, vgl. die Note und 98, 12. *δωδεκαετοῦς χρόνου παρεληλυθότος μετὰ τὴν ἐκείνου* (des Euthymios) *κοίμησιν* [485, vgl. 226, 22] 226, 6 Tod des Longinos, des Hegumenos des Theoktistosklosters. S. auch IIII *λαύρα* und *κοινόβιον Εὐθυμίου*

Εὐλόγιος: *τὸν τῆς μονῆς τοῦ Θεοδοσίου ἡγούμενον Εὐ.* 198, 24; auf der 5. ökumenischen Synode (d. h. als über Origenes verhandelt wurde) 198, 27; vgl. Euagr. 4, 38 p. 188, 25

Εὐμάθιος: *Εὐ. τις Ἴσαυρος τὸ αὐτὸ κελλίον* [des Sabas bei Gadara] *κοινόβιον πεποίηκεν* 120, 8

Εὐσέβιος: *οἱ περὶ τὸν πατριάρχην Ἐπιφάνιον καὶ τὸν πάπαν Εὐ. καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἐφέσου Ὑπάτιον* 173, 16. *τῆς τοῦ πάπα Εὐ. μεσιτείας* 147, 2. am Hofe Iustinians 189, 3; dessen Beauftragter 191, 2; unter dem Einfluß des Origeniasten Leontios [vgl. 189, 2] 191, 3. 8. Tod 192, 21. Vgl. Iustinian. novell. 40 [18. Mai 536] p. 259, 10 *Εὐ. πρεσβύτερος καὶ κειμηλιάρχης τῆς κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ἐκκλησίας*. Act. Conc. t. III p. 124, 25 [L V 280 M VIII 1166]. t. IIII 2 p. 170, 2 *Eusebius presbyter et cimiliarcha maioris ecclesiae.*

Εὐστάθιος (1): Hegumenos des *κοινόβιον τοῦ Σπηλαίου* 126, 27 [vgl. 126, 22]. 218, 10; die Stellen widersprechen sich; es ist 126, 27. 127, 1 zu lesen *Σέργιος καὶ μετὰ τοῦτον Εὐστάθιος*. Gewährsmann Kyrills 218, 13

Εὐστάθιος (2): *Εὐ. τινὰ καλλιγράφον Γαλάτην* Gegner der Origeniasten 189, 17

Εὐστόργιος: *Εὐ. μοναστήριον συστησαμένωι πλησίον τῆς ἁγίας Σιὼν* 224, 13. 18

Εὐστόχιος: *Εὐ. οἰκονόμον ὄντα Ἀλεξανδρείας καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγονότα* 198, 18. Patriarch von Jerusalem 198, 20; auf der 5. ökumenischen Synode durch drei Bischöfe vertreten 198, 25, vgl. L V 416 M VIIII 173; vertreibt auf kaiserlichen Befehl die Origeniasten aus der *Νέα λαύρα* 199, 12ff.

Εὐτυχής: 141, 22. 147, 22. 149, 18. 236, 18. s. *Διόσκορος*. *τὴν Νεστορίου διαίρεσιν καὶ τὴν σύγχυσιν Εὐτυχοῦς* 40, 13 [vgl. 21]. 144, 15. *ἀνάθεμα Νεστόριος . . . ἀνάθεμα δὲ καὶ Εὐτυχεῖ* 156, 21, vgl. 156, 9. 151, 25. *Πέτρου καινοτομίαν τοῦ τὰ Εὐτυχοῦς φρονήσαντος* 118, 6. *Σευῆρος τὴν Εὐτυχοῦς ἑτεροδοξίαν κρατῦναι φιλονικῶν* 149, 9. — *τῆς τῶν Εὐτυχιανιστῶν κοινωνίας* 47, 13

Εὐφημία: Mutter des Iohannes Hesychastes 201, 8

Εὐφήμιος: *Εὐ. τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως* 204, 1. *Εὐ. τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα συνοδικῶς κυρώσαντα καθεῖλεν* [Anastasius] *συκοφαντίαι περιβαλών* 140, 13 [Mitte 496, vgl. 140, 17], vgl. 144, 3. Abhndlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 219. 223

Ἐφραίμιος: *ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἐ.* 191, 2. Streit mit den Origeniasten 191, 15ff.

Ζανάγων: *Ζ. ἀπὸ Βηταβουδισσῶν τῆς κώμης ὁρμωμένου* 130, 24

Ζάννος: 132, 22 s. *Βενιαμίν* und IIII *κοινόβιον Ζάννου*

Ζαχαρίας (1): *consularis Palaestinae I* 151, 18. 150, 25

Ζαχαρίας (2): *Ζ. ἐπίσκοπον Πέλλης* 176, 26

Ζαχαρίας (3): Hegumenos der *μοναστήρια τοῦ Ἡλία* 161, 21. 171, 20

Ζήνων: Thronbesteigung 62, 8; Flucht nach Isaurien 62, 10; Sieg und Rückkehr 62, 14, nach 20 Monaten 98, 10. *ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζ.* 67, 20. 118, 11. *ἐν ἀρχῆι τῆς Ζ. βασιλείας* 243, 25. *περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Ζ.* 204, 1. *παρ' ἑκατέρωι βασιλεῖ Ζ. καὶ Ἀναστασίωι* 203, 6

Ζωίλος: *τῶι ἀρχιεπισκόπωι* [von Alexandrien] *Ζ.* 127, 2 s. *Γεώργιος* (1)

Ζώσιμος: *Ζ. καὶ Ἰωάννου* Jünger des Kyriakos 229, 15

Ζωτικός: *τὸν ἔπαρχον τῶν πραιτωρίων Ζ.* 146, 2

Ἡλίας (1): *δύο ἀναχωρηταὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Νιτρίας* [457] *παρεγένοντο πρὸς Εὐθύμιον, ἔμειναν δὲ παρ' αὐτῶι ἕκαστος ἐν ἰδιάζοντι κελλίωι, Μαρτύριος μὲν . . Ἡ. δὲ τῆς Ἀραβίας ὑπῆρχεν* 51, 4. *ἐπὶ τὴν Ἱεριχὼ κατελθὼν κελλίον ἑαυτῶι ἔξω τῆς πόλεως ὠικοδόμησεν, ἔνθα νῦν ἵδρυται τὸ αὐτοῦ μοναστήριον* 51, 17. Wüstenfahrten mit Euthymios 51, 9. 56, 27. 57, 29. bei der Bestattung des Euthymios 60, 26. Presbyter der *Ἀνάστασις* 62, 2. Patriarch von Jerusalem im 56. Lebensjahr des Sabas [494 im Juli, s. *Σαλούστιος*, ungenau *τῶι τρίτωι ἔτει τῆς Ἀναστασίου βασιλείας*] 116, 2. legt den Grund zur Kirche der *θεοτόκος* in Jerusalem 175, 14. aus der Zeit des Euthymios mit Sabas bekannt 121, 9. 130, 17. 207, 8. Enkaenien der Kirche der *Θεοτόκος* in der *Μεγίστη λαύρα* 1. Juli 501 [ind. VIIII, Sabas 63. Lebensjahr] 117, 16. 209, 1. befiehlt Sabas in die Laura zurückzukehren 121, 6ff. 123, 22ff. s. I. schickt einige *ἡγούμενοι*, darunter Sabas nach Constantinopel [511, 73. Lebensjahr des Sabas] 139, 21. 141, 5 s. I. — 246, 17. — hält Gemeinschaft nur mit einem Patriarchen, Euphemios von Constantinopel 140, 9; stimmt seiner Absetzung nicht zu *οὔπω τὸν δεύτερον πληρώσας ἐνιαυτὸν ἐν τῆι ἐπισκοπῆι* [Mitte 496] 140, 16. 144, 3; nimmt Makedonios in die Gemeinschaft auf 140, 19, stimmt auch dessen Absetzung nicht zu 141, 3. 144, 3, hält jedoch Gemeinschaft mit dem Nachfolger Timotheos 141, 2, vgl. Euagr. 3, 33 p. 132, 19—21, Gemeinschaft

ferner mit Flavian von Antiochien 140, 21. 141, 1. 17 s. Ἀναστάσιος (1). mit Flavian auf der Synode von Sidon 143, 22. 148, 9; Brief an den Kaiser 143, 25, vgl. 148, 10. 150, 2 vgl. Theoph. p. 153, 24. Euagr. 3, 31 p. 129, 6—10. — 147, 21. 25. — abgesetzt [516 vgl. 150, 11] und nach Aila relegiert 150, 7. 25. 159, 7. 125, 4; dort von Sabas besucht 161, 5ff. Tod 20. Juli 518 [Sabas 80. Lebensjahr, ind. XI] 161, 3. 4, 88 Jahre alt 161, 26. 162, 3

Ἠλίας (2): Ἠ. τινὰ οἰκονόμον τῆς κάτω μονῆς [des Theoktistos] Ἱεριχούντιον Hegumenos der Laura des Euthymios 58, 24. 225, 23; später des Koinobion 65, 18. 24, 38 Jahre [473 — etwa 510/511] 68, 2; Tod 68, 3

Ἠλίας (3): Ἐλπιδίου καὶ Ἠ. τῶν τοῦ Πασσαρίωνος διαδόχων ἀρχιμανδριτῶν [s. IIII Anf.] κατὰ διαδοχὴν [= nacheinander] ὄντων 114, 27

Ἡσυχία Schwester des Patriarchen von Jerusalem Petros 170, 22

Ἡσύχιος: Ἡ. τὸν πρεσβύτερον καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλον 26, 20. τὸν θεολόγον Ἡ. 27, 1. Vgl. Tillemont XIIII p. 227ff. Stählin, altchristl. Litt. p. 1485f.

Θαλαβᾶς: τινὸς Χριστιανοῦ Σαρακηνοῦ Θ. 75, 13. ἐν τῶι Λαζαρίωι οἴκων 75, 29

Θαλλέλαιος: Ἰωάννης .. ἡσυχαστὴς καὶ .. Θ. ὁ πρεσβύτερος οἱ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῆι λαύραι τοῦ Σάβα Gewährsmänner Kyrills 38, 18. 56, 20

Θέκλα: Mutter des Abraamios 243, 23

Θεόγνιος: Vita 241, 11—243, 19

Θεοδόσιος (1): Θ. ὁ μέγας τὰ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας σκῆπτρα παρέλαβεν 11, 3. 60, 10

Θεοδόσιος (2): περὶ τὸ τέλος τῆς Θ. τοῦ νέου βασιλείας 223, 5

Θεοδόσιος (3): Θ. ὁ μητροπολίτης von Skythopolis 162, 27. 180, 3. 5. 13. 181, 14. Vgl. Act. Conc. t. III p. 79, 4 [L V 192 M VIII 1071]

Θεοδόσιος (4): Vita 235, 27—241, 7. Zu den Anfängen 236, 14ff. vgl. 97, 4; in Metopa 237, 2 vgl. 114, 2ff. 16, 14; zur Gründung des Koinobion 237, 7—10. 238, 18—23 vgl. 114, 7. Verhältnis zur Laura des Sabas 114, 2. 9ff. 128, 16. 171, 16; vgl. ferner 132, 1. 18. 134, 17. 135, 19. 21. Freundschaft mit Sabas 166, 5ff. Apophthegmata 165, 19ff. 167, 1ff. ἀρχιμανδρίτης τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβίων 239, 4. 114, 23. 115, 15ff. 166, 13. 16, 14; bei der Massenversammlung in Jerusalem 151, 21. 152, 10. 14. vgl. I (152, 23). Ausspruch über die τέσσαρες σύνοδοι 152, 3; vgl. 155, 18ff. Tod 11. Jan. 529 [Sabas 91. Lebensjahr = ind. XI 171, 27; ind. XI = 22. Monat der Regierung Iustinians 239, 28]. τῶι τετάρτωι μηνὶ τῆς Θ. κοιμήσεως [= April 529] Beginn des samarischen Aufstands 172, 2

Θεοδόσιος (5): Θ. τις σχήματι μοναχός 41, 22; kommt noch vor dem Ende der chalkedonischen Synode nach Palästina 42, 5. Usurpation des Patriarchats 42, 3. allgemeiner Erfolg (Eudokia 41, 24. 47, 5. 28. 48, 22; Gerasimos 44, 25) 49, 5, nur Euthymios leistet Widerstand 42, 8; vergebliche Verhandlungen 42, 9ff. 44, 9ff. 14ff. ἴσχυσεν πάντων ἐπὶ εἴκοσι μῆνας κρατῆσαι 42, 6. 45, 5. ἐκποδὼν γέγονε 45, 4. 47, 9. ταῖς μιαιφονίαις Θ. 42, 16. 2. τὴν Θ. ἀναίδειαν 44, 16. ὁ λυμεὼν ἐκεῖνος Θ. 47, 28. τῶν πάλαι ὑπὸ Θ. τολμηθέντων 63, 2

Θεόδοτος: *Θ. τις Γαλάτης* 69, 16. 23. 70, 19
Θεόδουλος: *Θ. καὶ Γελάσιον*, Brüder, *ἐκ τῆς Ἰσαυρίας ὁρμωμένους* 117, 2. 126, 16. *πρεσβύτερον ὄντα* 135, 18. gestorben 189, 12
Θεοδώρα: *τὴν αὐγούσταν Θ.* 173, 27. Sabas Audienz 173, 28ff. *τῶι τε . . βασιλεῖ καὶ Θ. τῆι βασιλίσσηι* 173, 3
Θεόδωρος (1): *Θ. καὶ Ἰωάννης οἱ ἐνδοξότατοι* 172, 15; vgl. Malal. p. 446, 14. 17
Θεόδωρος (2): *Θ. ὁ ἐνδοξότατος ἀντιγραφεύς* Neffe des Iohannes Hesychastes 203, 8ff. Vgl. Act. Conc. t. III p. 29, 24. 29 [M VIII 978] u. ö.
Θεόδωρος (3): *Θ.* (Origeniast) *τὸν τῆς Νέας λαύρας ἡγούμενον* 197, 22. *σταυροφύλακα* 197, 23. *τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπολίτην* 197, 23
Θεόδωρος (4): *Θ. ὁ τῆς Πετραίων πόλεως ἐπίσκοπος*, Verfasser eines *Βίος Θεοδοσίου* [herausgegeben von Usener] 239, 17
Θεόδωρος (5): *Ὠριγένης τε καὶ Θ. ὁ Μομψουεστίας καὶ τὰ . . . Εὐαγρίωι καὶ Διδύμωι εἰρημένα* von der 5. Synode verdammt 199, 3. mit Origenes als Ketzer zusammengestellt 194, 21. 221, 20; vgl. auch 176, 8. 18. 179, 9. *τῶι γενομένωι ὑπὸ τῆς ἐρήμου λιβέλλωι πρὸς τὸ μὴ ἀναθεματισθῆναι αὐτόν* (*Θ.*) 194, 23, s. *Γελάσιος*. der Libellus nicht angenommen (von Iustinian) und *Θ.* verflucht 194, 26
Θεόδωρος (6) *ὁ ἐπίκλην Ἀσκιδᾶς* [188, 26. 192, 27; nur *ὁ Ἀσκιδᾶς* 193, 9. 15. 194, 29. 195, 3. 198, 1. 8. 13]: *Δομετιανός* [s. *Δ.* (2)] *τε καὶ Θ. τῶν τῆς Νέας λαύρας ἐξάρχων γεγονώς* verteidigen auf der *ἐνδημοῦσα* von 536 die Synode von Chalkedon, vgl. Act. Conc. t. III p. 37, 3. 50, 33 [Mansi VIII 994. 1019] u. ö. Origeniast 188, 27. 191, 23. 198, 1. 13; *τοῦ μέρους τῶν Ἰσοχρίστων* 197, 20. bleibt am Hofe 189, 1ff. Metropolit des kappadokischen Caesarea 189, 6; daher *ὁ Καππαδοκίας* 191, 24. 192, 22. 197, 19. *τοῦ παλατίου κρατῶν* 192, 22. 197, 19. *καθ' ὑπόθεσιν Θ.* 192, 27. unterschreibt das Edict gegen Origenes 192, 4. *τῆι Θ. ὑποκρίσει* 192, 10. *τὴν τοῦ Ἀ. συσκευήν* 193, 9. *οἱ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων διωγμοί* 192, 11. 22ff. 193, 15ff. 194, 28ff. 197, 19ff.
Θεόδωρος (7): Jünger des Sabas 112, 21. *διοικητής* des Koinobion *Καστέλλιον* 112, 23. 136, 23
Θεόδωρος (8): *Θ. καὶ Ἰωάννης* Jünger des Iohannes Hesychastes 215, 9. 220, 10. Gewährsmänner Kyrills 215, 10. — *εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ* (des Iohannes Hesychastes) *Θ. τοὔνομα* 215, 25 ebenfalls ein Gewährsmann Kyrills, scheint nicht derselbe zu sein. unbestimmbar *Θ.* 219, 3. 7
Θεόδωρος (9): *Θ. τινα μηχανικόν* 177, 16.
Θεόκτιστος: Nachbar und Freund des Euthymios in dessen palästinischen Anfängen 14, 21ff. erste Niederlassung 15, 10ff. Koinobion 16, 29ff. 19, 14. 15. 18. 20. 20, 19. Euthymios löst sich vom Koinobion ab 21, 25. 23, 21. 24. 24, 7. Verhältnis der *κάτω μονή* [25, 16. 91, 11] des *Θ.* zur Laura des Euthymios 25, 16. 91, 15; vgl. 16, 22. Sabas im Koinobion des *Θ.* 91, 29ff. *Θ. καὶ οἱ τῆς λαύρας τοῦ Εὐθυμίου πατέρες* 38, 4; vgl. 48, 15. Tod 3. Sept. 466 [Euthymios 90. Lebensjahr ind. V 54, 11. 13, ungenau ind. IIII 93, 14] 224, 25. *μετὰ τὴν Θ. κοίμησιν* 56, 22. vgl. IIII

Θωμᾶς (1): *Θ. τις Ἀπαμεύς* Hegumenos des Koinobion des Euthymios 69, 2ff.; 8 Jahre 70, 20. Tod 25. März 542 [ind. V, 70. Jahr nach dem Tode des Euthymios 70, 21—23]

Θωμᾶς (2): *Θ. τις μέγας τῶι βίωι* im Koinobion des Euthymios 225, 27ff.

Θωμᾶς (3): Sohn von *Γερόντιος* (2) und Vater von *Γερόντιος* (3) 136, 21ff. 137, 16

Ἰάκωβος (1): *Ἰ. ὁ τὴν ἐν τῶι Ἰορδάνηι τῶν πυργίων λαύραν συστησάμενος* 99, 20

Ἰάκωβος (2): *μοναχός τις ἐκ τῆς Μεγίστης λαύρας Ἱεροσολυμίτης Ἰ.* 129, 3ff. 130, 17. 28ff. 131, 19ff.

Ἱερεμίας (1): *Ἀρμένιος* 105, 5. 13

Ἱερεμίας (2): *Ἱ. διάκονος τῆς Μεγίστης λαύρας* 178, 13ff. 179, 14ff. 21. *λαύρα τὴν τοῦ Ἱ. ἐπωνυμίαν λαχοῦσα* 179, 24ff.

Ἰκελία [die Hss schwanken zwischen Aspiration und Psilose]: 236, 20. 23. 28

Ἰλλοῦς: *μετὰ τὴν ἐν Ἰσαυρίαι γεγενημένην τοῦ Ἰλλοῦ τυραννίδα* 118, 9; vgl. Abhndlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 210

Ἰουβενάλιος: *τῶι πατριάρχηι* [*ἀρχιεπίσκοπος* 33, 2. 29. 49, 4; *ἐπισκόπωι* 48, 29] *Ἱεροσολύμων* 25, 5. Ordinationen 25, 8. 33, 29. Enkaenien der Kirche in der Laura des Euthymios 7. Mai 428 (ind. XI] oder 429 [52. Lebensjahr des Euthymios] 26, 21. 22, vgl. die Note. reist mit den palästinischen Bischöfen 431 zur ephesischen Synode 33, 2. *τὸν οἰκεῖον ἀπολαβόντος θρόνον* (nach der Usurpation des Theodosios) 47, 10. 48, 29. 49, 4. *περὶ τὸ τέλος τῆς Μαρκιανοῦ βασιλείας καὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραρχίας Ἰ.* [Sabas 18. Lebensjahr = 456] 90, 19. Tod 458 [s. *Ἀναστάσιος* (4)], nach 44 Amtsjahren [zu hoch, vgl. die Note] 51, 23

Ἰουλιάνα: *ἡ πατρικία Ἰ. ἡ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐγγόνη* 145, 7, vgl. 171, 9. nach ihrem Tode kamen ihre Eunuchen nach Jerusalem 171, 6ff. vgl. IIII

Ἰουλιανός (1): *ἐν τοῖς Ἰ. τοῦ τυράννου χρόνοις* 9, 19

Ἰουλιανός (2): *ἔστεψαν* (die aufständischen Samariter) *ἑαυτοῖς βασιλέα Ἰ. τινα* 172, 8; getötet 172, 17. Vgl. Procop. Anecd. 11. Malal. 446, 2ff., Chron. Pasch. 619, 15

Ἰουλιανός (3): *Ἰ. ὁ ἐπίκλην Κυρτὸς ὁ τὴν ἐν τῶι Ἰορδάνηι τοῦ Νεελκεραβᾶ προσαγορευομένην λαύραν περιποιησάμενος* 99, 25 vgl. IIII

Ἰούλλων: Anachoret, von Euthymios bekehrter Anhänger des Theodosios 45, 2

Ἰουστινιανός: Iustin macht seinen Neffen *Ἰ. πατρίκιον τυγχάνοντα καὶ ὕπατον καὶ στρατηγόν* zum Kaiser 170, 10. *πάσηι τῆι συγκλήτωι καὶ τῶι βασιλεῖ Ἰ.* 203, 13. *τῶι τε θεοφυλάκτωι ἡμῶν βασιλεῖ* [ebenso 170, 10. 173, 13. 174, 12. 178, 9. 199, 7. *τῆς παρούσης θεοφυλάκτου βασιλείας* 71, 12. 147, 1. 184, 2] *καὶ Θεοδώραι τῆι βασιλίσσηι* 173, 2. *θεῖαι κελεύσεις* 176, 24. 179, 12. 26. 180, 2. 6. 181, 19. 187, 19. *θείαις διατάξεσιν* 179, 2. *κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν . . διατάξει ἤτοι νόμωι* 174, 14, vgl. die Note. *ἴδικτον κατὰ τῶν Ὠριγένους δογμάτων* 192, 1. 12. *τὰς Νεστορίου καὶ Ὠριγένους αἱρέσεις ἀνεθεμάτισεν διά τε τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων ἰδίκτων καὶ διὰ τῆς νῦν συναθροισθείσης . . πέμπτης συνόδου* 179, 6; vgl. 83, 8. be-

ruft die 5. Synode 198, 21; übersendet ihre Decrete zur Unterschrift nach Jerusalem 199, 7. befreit den Occident von der Usurpation der arianischen Könige der Vandalen und Gothen 178, 25ff. Datierungen: Erhebung zum Mitregenten: Gründonnerstag [1. April] 527 [ind. V] 170, 13. 14. 22. Monat der Regierung Iustinians [11. Jan. ind. VII = 529] Tod des Theodosios 239, 29. 6. Regierungsjahr [94. Lebensjahr des Sabas, p. c. II Lampadii et Orestis] = (5. Dez.) 532 Tod des Sabas 184, 1 vgl. die Note. 16. Regierungsjahr, November 542 [ind. VI 216, 9] Reise Kyrills nach Jerusalem

Ἰουστῖνος: *Ἰ. τὴν βασιλείαν παραλαβὼν* 162, 11. *αἱ θεῖαι κελεύσεις* 162, 17. 11. 14. 22. 163, 2. *ἐπὶ Ἀναστασίου —, ἐπὶ τοῦ εὐσεβῶς βασιλεύσαντος Ἰουστίνου —, ἐπὶ . . . Ἰουστινιανοῦ* 148, 25. Tod 2. Aug. [527; vgl. die Note], nach 9 Regierungsjahren 170, 16

Ἰσδιγέρδης: *περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Ἰ. τοῦ Περσῶν βασιλέως* 18, 22. 19, 4. Über die Chronologie vgl. Nöldeke, Gesch. d. Perser usw. 419ff.

Ἰσίδωρος: Origeniast, Leiter der Protoktisten 197, 26. gestorben 198, 17

Ἰσόχριστοι 197, 17. 20 Spottname einer Partei der Origeniasten, vgl. 230, 10 Euagr. 4, 38

Ἰωάννης (1): *Θεόδωρος καὶ Ἰ. οἱ ἐνδοξότατοι* 172, 15 s. *Θεόδωρος* (1).

Ἰωάννης: (2) *ὁρμώμενος ἐκ τῆς πόλεως Κρατείας Ἰ. κόμης θησαυρῶν χρηματίζων* 244, 16. Bruder des Platon (2), stiftet ein Kloster 244, 16

Ἰωάννης (3): Vater des Sabas 87, 7 s. *Κόνων*

Ἰωάννης (4): *Ἰ. σχολαστικὸς ὁ τοῦ ἐκσπελλευτοῦ* 163, 3. 172, 21

Ἰωάννης (5): Vater Kyrills 164, 20. *τὸ ἐπισκοπεῖον κρατῶν καὶ τῶι μητροπολίτηι συνεδρεύων* 180, 5

Ἰωάννης (6): *Ἰ. τῶι ἐπισκόπωι Κωνσταντινουπόλεως* 158, 2; vgl. die Note

Ἰωάννης (7): *Ἰ. . τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας* 26, 6 s. *Δόμνος* (1). *ὀρθοδόξου ὄντος καὶ τοῖς Νεστορίου ὑπερμαχοῦσι συνναπαχθέντος* 33, 11; vgl. 17ff.

Ἰωάννης (8): *Ἰ. τὸν Μαρκιανοῦ υἱὸν ἐπίσκοπον* [an den übrigen Stellen *ἀρχιεπίσκοπος, τὸν τὴν πατριαρχίαν διαδεξάμενον* 125, 6] *Ἱεροσολύμων πεποίηκεν* 150, 8. verhaftet, freigelassen, bringt eine Massenversammlung zusammen 150, 13—152, 2. 13. 158, 7.—162, 19. 165, 2ff. —168, 4. 18. 169, 1. — Gegner der Origeniasten 125, 5ff. Daten: Amtsantritt 1. Sept. 516 [ind. X] 150, 10. 11. Tod 20. April 524 [ind. II = Sabas 86. Lebensjahr] 170, 5. 1; Amtszeit 7 J. 7 M. 170, 2

Ἰωάννης (9): *Ἰ. τῶι Αἰγυπτίωι ἐν τῶι Χουζιβᾶ* 134, 19. *Ἰ. ὁ Χουζιβίτης τὴν αὐτόθι* [Caesarea] *τὸ τηνικαῦτα ἱεραρχίαν ἐγκεχειρισμένος* 162, 24. Euagr. 4, 7 p. 157, 20—26

Ἰωάννης (10): *ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἐπίσκοπος Ἰ.* auf der Synode von Chalkedon 41, 10; vgl. Act. Conc. t. II 6 p. 36 *Ἰωάννης* (30) mit der Correctur p. 160

Ἰωάννης (11): *Ἰ. ὁ ἐπίσκοπος* [*Κολωνίας* Armeniae I 202, 19] *καὶ ἡσυχαστής* Vita 201—222, 16. Aus den anderen Viten: 105, 19 vgl. 205, 2ff.; 113, 3ff. vgl. 206, 3ff. 195, 22 vgl. 221, 19; 71, 23ff. vgl. 216, 13ff.; 189, 15; 83, 15. 195, 28 vgl. 217, 21. Datierungen:

8. Januar 454 [ind. VII Marcians 4. Regierungsjahr, von ihm selbst berichtet] Geburt 201, 16—18. 491 [ind. XIIII 38. Lebensjahr (= 105, 23), im Jahr der Enkaenien der dortigen Kirche (12. Dec. 490) und der Thronbesteigung des Anastasius, vgl. 104, 24 mit der Note, nach seinem eigenen Bericht] Eintritt in die *Μεγίστη λαύρα* 204, 23—205, 2. 492 [2. Jahr der Anwesenheit in der Laura, nach eigenem Bericht 205, 23; vgl. 112, 16. 17] 205, 20; 21. Januar 54. Lebensjahr des Sabas, 2. Jahr der Anwesenheit des I. in der Laura ind. XV 110, 1—3 Bau des *κοινόβιον Καστελλίου*. 493 [September, ind. I] übernimmt die Diakonie des *ξενοδόχος* 205, 27. 496 [ind. VII Anfang, s. V s. *διακονία*] von ihm verhinderte Ordination zum Presbyter 207, 5. 503 [50. Lebensjahr ind. XI] Anachorese in die Wüste 209, 10. 11. 509 [ind. II 56. Lebensjahr] Reclusion in einer Zelle der *Μεγίστη λαύρα* 212, 24. 25; vgl. die Note zu 214, 4. (5. Dec.) 532 [79. Lebensjahr, 24. der Reclusion, von 509 an gerechnet; ind. X führt auf 531] Sabas Tod 214, 4. 5, vgl. die Note. 543 [90. Lebensjahr; nur ind. VI paßt zum November 542] Kyrills Reise nach Jerusalem und Besuch des *'Ι.* 216, 8. 9, vgl. die Note. 556 [104. Lebensjahr, nach vollendetem 47. Jahr der Reclusion] noch am Leben 222, 9. 10 —. *'Ι. τὸν τὰ πλεῖστα περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάβα . . διηγημάτων ἐμοὶ παραδεδωκότα καὶ εἰς τὸ ταῦτά με ἀναγράψασθαι διεγείροντα* 105, 19. 39, 18 und 56, 19 [aus dem Munde des Sabas]. 106, 8. 107, 23. 201, 16. 205, 2 vgl. 105, 1. 205, 23. 212, 10. 222, 3

'Ιωάννης (12): *τὸν ἀναχωρητὴν 'Ι. 'Ελλαδικόν . . τῆς Νέας λαύρας ἡγούμενον* 124, 1. 99, 19. 7 Amtsjahre 124, 11. Prophezeiung 124, 3ff.

'Ιωάννης (13): *'Ι. Βυζάντιον ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν σχολαρίων σχολῆς εἰς τὸν μοναδικὸν μεταστάντα βίον . . . . ἡγούμενον* des *κοινόβιον τοῦ Σχολαρίου* 128, 17. 25. 245, 5. nimmt Abramios in das *κοινόβιον* auf 245, 16. *τῶι Σχολαρίωι* 245, 17. *'Ιωάννου τοῦ Σχολαρίου* 245, 33. 246, 22. 35 Amtsjahre 128, 27

'Ιωάννης (14): *'Ι. τινὰ ἀπὸ σχολαρίων, ἡγούμενον* (der *Νέα λαύρα* bei der Neubesetzung 554) 199, 20

'Ιωάννης (15): *ἀπὸ τῆς 'Ραιθοῦ 'Ι. πρεσβύτερον* 26, 11 s. *'Ανατόλιος* (2). Presbyter an der Kirche der Laura des Euthymios 26, 24. 28, 19

'Ιωάννης (16): *'Ι. πρεσβυτέρου τῆς κατὰ Κόρινθον ἐκκλησίας* Vater des Kyriakos 223, 3

'Ιωάννης (17): *'Αντωνίου καὶ 'Ιωάννου* 127, 8, s. *'Αντώνιος* (2). *'Ι. διάκονον τῆς 'Αναστάσεως* 127, 12 = (8)

'Ιωάννης (18): *Θεόδωρος καὶ 'Ι.* 215, 9. 220, 10 s. *Θεόδωρος* (8)

'Ιωάννης (19): *Ζωσίμου καὶ 'Ι.* Jünger des Kyriakos 229, 15. *'Ι.* 232, 4. 8. 11. erzählt Kyrill eine Geschichte 233, 5ff.

'Ιωάννης (20): *δύο γέροντας οὕσπερ κατέστησεν ὁ Σάβας σὺν τῶι Σχολαρίωι, 'Ι. καὶ Γρηγόριον Ποντικοὺς ὄντας* 245, 17. 32

'Ιωάννης (21): *ἀναχωρητής τις 'Ι.* im *μοναστήριον 'Ενθεμανείθ* in Skythopolis 163, 15

'Ιωάννης (22): *'Ι. 'Αλεξανδρεύς* 92, 18ff.

'Ιωάννης (23): *Πέτρον τὸν 'Αλεξανδρέα καὶ 'Ι. τὸν Στρογγύλον*, Origeniasten, *σύγκελλοι* des Patriarchen Petros 193, 17. 195, 9

Ἰωάννης (24): *Ἰ. τὸν εὐνοῦχον τῆς μονῆς Μαρτυρίου κρατοῦντα* Origeniast, *ἡγούμενον τῆς νέας ἐκκλησίας* 193, 17
Ἰωάννης (25): *Ἰ. τις διάκονος τῆς (Μεγίστης) λαύρας καὶ κανονάρχης* Origeniast 189, 24. *Ἰ.* 192, 18 wohl derselbe
Ἰωάννης (26): *Ἰ. τοῦ ἐπίκλην Βροντοδαίμονος* Origeniast 189, 26

Καισάριος: *Ἀντιοχεύς τις Κ. ἐν ἀρχαῖς πολιτικαῖς πολλάκις εὐδοκιμήσας* 68, 11. *ὁ ἐνδοξότατος Κ.* 69, 4. 68, 28. 69, 10. 14. 21
Κάλλιστος: 192, 18 Origeniast
Κασιανός: *Κ. τὸν Σκυθοπολίτην* [231, 16] 196, 9; *τὴν τοῦ Ζουγγᾶ μονὴν ἐν Σκυθοπόλει συστησάμενον* 196, 14; *πρεσβύτερον τῆς Μεγίστης λαύρας* 196, 12. 231, 15 vgl. *Κ. πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς λαύρας τοῦ Σάβα* Act. Conc. t. III p. 50, 14. 36, 38 = Mansi VIII 1018. 991, aus d. Jahr 536]; Hegumenos der *λαύρα τοῦ Σουκᾶ* 231, 16. 191, 9 [Amtszeit 8 Jahre 196, 13]; Hegumenos der *Μεγίστη λαύρα* 196, 9; Amtszeit 10 Monate 196, 15. Tod 20. Juli 547 [ind. X 16. Jahr *ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ Σάβα* von 531 gerechnet]. *Κ. τὸ λείψανον* 184, 15
Κληματιος: *Μάρων καὶ Κ.* 30, 7. 31, 8. 16. 17. 21
Κόνων (1): *Ἰωάννης* (3) *ὁ ἐπικληθεὶς Κ.* Vater des Sabas 109, 4. 92, 27. *τοῦ τῶν Ἰσαύρων νουμέρου κρατοῦντι* 92, 28 vgl. 87, 11. stirbt in Alexandrien 109, 5
Κόνων (2): *Κ. Λύκιον* 196, 22; nach Sabas Tod (532) in die *Μεγίστη λαύρα* gelangt 196, 25; Hegumenos 196, 20. 198, 2. nach Konstantinopel Sept. 551 [ind. XV Anfang] 198, 5. 7. 22. Libellus gegen die Origeniasten 198, 14. Vgl. Euagr. 4, 38 p. 187, 8. 188, 25
Κοσμᾶς (1): *τοῦ σπηλαίου* [u. l. *στύλου*] *τοῦ ἁγίου Κ.* 168, 8
Κοσμᾶς (2): *τρεῖς ἀδελφοὺς Κ. καὶ Χρύσιππον καὶ Γαβριήλιον* 25, 20 s. *Γαβριήλιος*. *τὸν Καππαδόκην* 32, 25. 33, 30. 25, 18. *διάκονος τῆς Ἀναστάσεως* 32, 24. *πρεσβύτερος* [49, 3] *σταυροφύλαξ* [34, 7. 48, 12. 49, 13. 52, 7. 55, 22. 69, 7] 33, 30. Metropolit von Skythopolis 55, 21 [prophezeit 26, 4]; Amtszeit etwa 30 Jahre 56, 2
Κυριακός (1): Vita 222, 21—235, 24; vgl. die kurze Übersicht 29, 27ff. Datierungen: Geburt 9. Jan. 449 [ind. II *περὶ τὸ τέλος τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας*] 223, 5. 18. Lebensjahr = Sept. 466 [ind. V Anf., ungenau Anastasios 8. Patriarchatsjahr, Leons 9. Regierungsjahr s. *Ἀναστάσιος* (4)] Ankunft in Jerusalem 224, 9. 9. Jahr der Anwesenheit in Palästina, 5. März 475 [ind. XIII] Tod des Gerasimos 225, 17—20. 27. Lebensjahr = 475 Eintritt in die Laura des Euthymios 225, 24. August 485 [ind. VIII Ende, nach Ablauf des 12. Jahres nach Euthymios Tod 226, 6] Eintritt in die *λαύρα τοῦ Σουκᾶ*. 46. Lebensjahr [vgl. die Note zu 227, 6. 7] = 494 *κειμηλιάρχης καὶ κανονάρχης* 226, 28. 77. Lebensjahr = 525 [ind. III] Anachorese in die Wüste 227, 6—8; während der Pest [853 sel. = 1. Oct. 541/2 Ioh. Eph. Patr. Or. 18 p. 639 [437]; ind. V = 1. Sept. 541/2 Malal. p. 481, 3 Theoph. p. 222, 22; auf den Winter 541/2 führt Procop. bell. Pers. 2, 22 p. 250, 13. 251, 9] in der *λαύρα τοῦ Σουκᾶ* 229, 1; 99. Lebensjahr = 547 von Neuem in die Wüste 232, 2. nach Ablauf des 107. Lebensjahres = 556 Tod 234, 30. 235, 19. — *τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇδε τῇ συγγραφῇ* [d. i. dem *Βίος*

Εὐθυμίου] ἐμφερομένων διηγήσεων παρέδωκέν μοι 30, 6. Εὐθυμίου οἱ διάδοχοι διηγοῦντο τῶι ταῦτά μοι διηγησαμένωι K. 34, 2. 35, 10. 223, 9. ἀρχὴν ἐποιήσατο διηγεῖσθαί μοι πολλὰ περὶ Εὐθυμίου τε καὶ Σάβα 231, 23. 232, 14. παρὰ Τερέβωνος (1) καὶ Γαβριηλίου μαθὼν ἀκριβῶς 45, 19. Φίδον (2) διηγησάμενον τῶι K. 35, 10.

Κυριακός (2): Hegumenos des κοινόβιον τοῦ Σπηλαίου 126, 22. 27 s. Γεώργιος (1). Εὐστάθιος (1)

Κυριακός (3): δύο ἡγουμένων K. τε τῆς λαύρας τῆς λεγομένης Πηγῆς καὶ Παγκρατίου τινὸς στυλίτου auf der 5. Synode (gegen die Origeniasten) 198, 28. Euagr. 4, 38 p. 188, 25

Κυριακός (4) [Varianten κύρικοσ und κήρυκοσ]: aus dem Dorfe Φαράν 79, 27. 80, 1. 2. 5.

Κυρικός: K. πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος καὶ σταυροφύλαξ 104, 1. 7. 21

Κύριλλος (1): K. τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων [Ἀλεξανδρείας 32, 17. 33, 4. 144, 18] πρόεδρον [ἀρχιεπίσκ. 32, 17. 33, 4. 144, 17. 149, 17] Lehrer der Orthodoxie 43, 3. 144, 17; auf der ersten ephesischen Synode 32, 17. 33, 4; s. Ἀκάκιος (2). von Severus mit Dioskoros gleichgestellt 149, 16

Κύριλλος (2): aus Skythopolis, vgl. 180, 9ff. 71, 20. 216, 10. 217, 13. 164, 10; s. auch Γεώργιος (2). Vater Iohannes, s. Ἰωάννης (5). Mutter (nie genannt) 180, 20. 181, 1. 70, 21. 216, 12. 217, 19; die Ehe war eine Iosephsehe geworden 180, 21. Nahverhältnis der Jünger des Iohannes Hesychastes zu K. Elternhaus 217, 13—19. Hauptstellen über sein Leben 71, 12—72, 7 [vgl. 70, 23]. 216, 7—217, 12; über die Begegnung mit Sabas in frühester Jugend 180, 9ff., über die Zeit im Koinobion des Euthymios [vgl. 71, 4] die Erzählungen 72, 5—82, 11 [vgl. 72, 15. 18. 21. 74, 26. 75, 7. 11. 23. 27. 77, 14. 19. 28. 78, 1. 81, 17. 18. 82, 6. 9]; zu Kyriakos [συνκοινοβιώτης 231, 22. 232, 10] in die λαύρα τοῦ Σουκᾶ geschickt 229, 7ff. Gespräch über die Origeniasten 229, 20ff.; Aufnahme in die Νέα λαύρα 83, 7—17. 199, 21—200, 3; Übersiedelung in die Μεγίστη λαύρα 187, 22—24. 217, 21—23. Daten: Reise von Skythopolis nach Jerusalem November [71, 17] 542 [16. Jahr Iustinians 71, 12] ind. VI 216, 9; das am 8. Jan. 543 beginnende 90. Lebensjahr des Iohannes Hesychastes bezieht sich auf den Besuch Kyrills bei diesem, vgl. 216, 24 mit 217, 11 s. die Note zu 216, 8; Eintritt in das Koinobion des Euthymios Juli 545 [ind. VI] 217, 12. Beisetzung Cassians im Sarg des Sabas 547 [ἐπὶ τῆς παρελθούσης δεκάτης ἰνδ] 184, 13, vgl. 196, 12. Besetzung der Νέα λαύρα 21. Febr. 554 [ind. II, 23. Jahr nach Sabas Tod, vom 5. Dez. 531 an gerechnet]. nach etwa 2 Jahren [83, 21] Übersiedelung in die Μεγίστη λαύρα 187, 22. 217, 22. K. πρεσβυτέρου τῆς λαύρας τοῦ Σάβα 241, 8. 9. πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ 85, 7. 235, 25. eigener Bericht über die Arbeit an seinem Werk 82, 28ff.; s. ferner Γεώργιος (2) und Ἰωάννης (10), besonders 105, 19. der Βίος Σάβα war von vorneherein geplant vgl. 50, 12ff. 84, 24 [ἐν δευτέρωι λόγωι, vgl. 212, 17. 231, 24]; auch der des Iohannes Hesychastes wird 105, 27 angekündigt, nicht so deutlich der des Abramios des Bischofs von Kratia 128, 26. Das meiste Material erhielt er von

Iohannes Hesychastes [105, 19] und Kyriakos [30, 5] s. *Ἰωάννης* (11) und *Κυριακός* (1); auf sie sind 82, 30ff. und 86, 7ff. zu beziehen, vgl. auch die allgemeiner gehaltenen Stellen 6, 5. 9, 4. 45, 27. 50, 16. 57, 15. 71, 2. Daneben hatte er zahlreiche Gewährsmänner für einzelne Geschichten, s. *Ἀναστασία* [147, 8]; *Βασιλίνα* [220, 3]; *Γερόντιος* (3) [137, 15—17]; *Γεώργιος* (2); *Γρηγόριος* (2) [90, 1]; *Εὐστάθιος* (1) [218, 13]; *Θαλλέλαιος* [38, 18. 56, 20 zusammen mit Iohannes Hesychastes]; *Θεόδωρος* (8) [215, 10. 25]; *Ἰωάννης* (19) [233, 5ff.]; *Παῦλος* (11) [105, 13]; *Τερέβων* (2) [18, 15. 36, 10]; *ἄιδεται παρ' ἡμῖν* 164, 10

Κυρίων: *Κ. ἐκ τῆς Τιβεριάδος ὁρμώμενον, πρεσβύτερον τοῦ ἐν Σκυθοπόλει οἴκου τοῦ μάρτυρος Βασιλείου* 26, 12. Presbyter in der Laura des Euthymios 26, 24. 28, 19

Κωνστάντιος: *τῶν Κ. χρόνων* 9, 18

Λάζαρος: *Λ. τινὸς τὴν ἐκείνων* [*Ἐλπιδίου καὶ Ἡλία* (3)] *ἡγεμονίαν διαδεξαμένου* 115, 1. *Λ. καὶ Ἀναστασίου* (5) *τῶν κατὰ διαδοχὴν* (*nacheinander*) *ἀρχιμανδριτῶν* 115, 7

Λεόντιος (1): *τοῦ οἴκου τοῦ μάρτυρος Λ.* in Tripolis 68, 25. Vgl. Vit. Melan. iun. Anal. Bolland. 22 p. 35, 28. Euagr. 3, 33 p. 131, 30

Λεόντιος (2): *Λ.* Vetter und Nachfolger des Bischofs Stephanos von Tripolis 68, 20. 25. 29

Λεόντιος (3): *Λ. τὸν δευτεράριον* (des Euthymiosklosters) 70, 12. 15; Hegumenos 70, 23

Λεόντιος (4) *Βυζάντιος* [176, 12. 179, 9. 189, 2. 190, 4. 8]: *εἷς ὑπάρχων τῶν μετὰ τοῦ Νόννου εἰσδεχθέντων ἐν τῆι Νέαι λαύραι* 176, 13 [vgl. 125, 18. 230, 29], Origeniast [176, 14. 16. 229, 14], Begleiter des Sabas [176, 11] auf der Reise nach Constantinopel 530, von ihm dort zurückgelassen 179, 10. *ἐνέχων ἔκπαλαι τῶι Σάβαι* 190, 8. *τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προίστασθαι προσποιούμενος* 176, 15. 188, 28. *διὰ τῆς παραθέσεως Λ.* 189, 1. kehrt in die *Νέα λαύρα* zurück 190, 4. *Λ. καὶ τῶν διωχθέντων* 190, 13. 191, 5. *ἐμμανεῖς γεγονότες οἱ περὶ Λ. κατὰ Γελασίου καὶ τῆς Μεγίστης λαύρας* 190, 16. 191, 5. 8. wieder in Constantinopel 191, 22. Tod 192, 18. 229, 21. identisch mit [Act. Conc. t. IIII 2 p. 170, 5] *Leontio monacho et apocrisario patrum in sancta civitate constitutorum* und [Act. Conc. t. III p. 37, 1 Unterschrift unter einem Libellus an Iustinian aus d. J. 536] *Λεόντιος μοναχὸς ποιούμενος τὸν λόγον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ἔρημον ἁγίων πατέρων*, Act. Conc. a. a. O. p. 50, 50 Unterschrift unter einen gleichzeitigen Libellus an Menas und die *ἐνδημοῦσα*] *Λ. ἡγούμενος καὶ μοναχὸς ἰδίου μοναστηρίου καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν τῆι ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν ἐρήμωι μοναχῶν* s. *Νόννος*

Λέων (1): *τοῦ μεγάλου βασιλέως* 145, 3. *Λ. τοῦ φιλοχρίστου τὴν Μαρκιανοῦ βασιλείαν διαδεξαμένου* 50, 20. Tod 62, 7. 9. Regierungsjahr [7. Febr. 465/466] ungenau dem Anfang von ind. V [1. Sept. 466] gleichgesetzt 224, 11

Λέων (2): Enkel und Nachfolger von *Λέων* (1), Sohn Zenons, Tod 62, 6ff.

[Licinia Eudoxia]: Tochter der Eudokia 47, 12. 16

Λογγῖνος (1): Hegumenos des Koinobion des Theoktistos 55, 18. 56, 23. 65, 19. 93, 19. 23. 25. Tod (datiert) 226, 8

Λογγῖνος (2): *παρὰ Λ. τινὶ γέροντι Καππαδόκηι τοῦ τάγματος ὄντι τῶν σπουδαίων τῆς Ἀναστάσεως* 236, 12. 16

Λουκᾶς: *Λ. τοῦ Μετωπινοῦ* 114, 4. 237, 4, vgl. 16, 13. *Μαρῖνός τε καὶ Λ.* von Euthymios geschult und Erzieher des Theodosios 16, 11—16. 114, 2—6. 237, 2—5

Μακάριος: *Μ. ὑπὸ τῶν Νεολαυριτῶν χειροτονηθέντος* nach dem Tode des Patriarchen Petros 198, 10. von Iustinian abgesetzt 198, 13. Euagr. 4, 37 p. 186, 15

Μακεδόνιος (1): *ἡ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα κατὰ τοῦ πνευματομάχου Μ. συνελθοῦσα σύνοδος* 156, 4. 48, 26

Μακεδόνιος (2): Bischof von Constantinopel, von *Ἠλίας* (1) in die Gemeinschaft aufgenommen 140, 18. 21. von Anastasius abgesetzt 140, 24. *τοῖς καθαιρετικοῖς Μ.* 141, 3. *τοῖς καθαιρετικοῖς Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου τῶν Νεστοριανῶν* 144, 3

Μάμας (1): *ἐξάδελφος* des Sophronios (2), *κουβικουλάριος Ἀναστασίου καὶ πρεπόσιτος* 240, 16

Μάμας (2): Hegumenos der *Νέα λαύρα* 125, 16—18

Μάμας (3): *Μ. ἀρχιμανδρίτην τῶν περὶ Ἐλευθερόπολιν ἀποσχιστῶν μοναχῶν* 147, 13—20, vgl. Euagr. 3, 33 p. 133, 7—9

Μάμας (4): *Μ. Βηθλεεμίτης χρίστης τὴν τέχνην* 187, 9. 14

Μαμωνᾶς: *τὸν ἐπίσκοπον Νεαπόλεως Μ.* 172, 9

Μάνης: *τὸν ταύτης (τῆς αἱρέσεως) γεννήτορα Μάνην* 23, 2

Μανιχαῖοι: *τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ Μ. δόγματα* 124, 27. *τὴν τῆς μανίας ἐπώνυμον αἵρεσιν* 22, 23. *τὴν Μανιχαικὴν βδελυρίαν* 39, 26

Μαρία (1): *τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ* [Iohannes Hesychastes] *Μ.* 203, 17. 24

Μαρία (2): *Μ. ψάλτρια τῆς Ἀναστασίας* 233, 28. *μνημεῖον τῆς Μ.* 233, 6

Μαρῖνος (1): *Μ. τις τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων κρατῶν* 146, 4—19. *γέγονεν ὁ οἶκος Μ. πυρίκαυστος* 147, 5, vgl. Abhandlg. d. Bayr. Ak. d. Wiss. N. F. 10 p. 247 f.

Μαρῖνος (2): *Μ. τὸν ἀναχωρητήν* 237, 3. *Μ. τοῦ τὴν Φωτεινοῦ λεγομένην συστησαμένου μονὴν* 114, 3. *ἀδελφοὶ δύο Μ. καὶ Λουκᾶς* 16, 10. S. *Λουκᾶς*

Μάρις: Schwager des Aspebetos-Petros 21, 4; Oheim Terebons (1) 21, 11. 55, 13. Nachfolger des Theoktistos 55, 15. 93, 15. Tod 55, 16. 93, 17

Μαρκιανός (1): *τῆς Μ. τοῦ θεοφιλοῦς βασιλείας* 201, 18. 236, 10. *τῆς εὐσεβοῦς Μ. βασιλείας* 90, 17. *Λέοντος τὴν Μ. βασιλείαν διαδεξαμένου* 50, 20. 4. Regierungsjahr [24/25. Aug. 453/454] = ind. VII 8. Januar [454] 201, 16—18; 5. Regierungsjahr 241, 15. Sabas' 18. Lebensjahr [456] *περὶ τὸ τέλος τῆς Μ. βασιλείας καὶ τῆς ἱεραρχίας Ἰουβεναλίου* 90, 18

Μαρκιανός (2): *Μ. τις πρεσβύτερος τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡγούμενος τῆς ἁγίας Σιών* 127, 4. Bischof von *Σεβαστή* 127, 11

Μαρκιανός (3): *Μ. καὶ Ῥωμανός, ἐκ τῆς Ἐλπιδίου συνοδίας*, bleiben Aposchisten mit Gerontios (1) 49, 8—11. gründet ein Koinobion bei Bethlehem 49, 12. 66, 25. 111, 29. 237, 15. vereinigt die Aposchisten mit dem Patriarchen Martyrios 66, 24 ff. von Salustios zum Archimandriten gemacht 115, 13. Hilfe beim Bau des Kastellion 111, 26—112, 9. 205, 24. Apophthegma 237, 16—21. Tod [23. Nov. 492] 112, 13—16. 239, 1

Μαρκιανός (4): *Ἰωάννην* (8) *τὸν Μ. υἱόν* 150, 8 = (2)
Μάρκος: *ἀναχωρητῶν . . . Μάρκον* 45, 2, s. *Ἰούλλων*
Μαρτύριος: *Μ. Καππαδόκης* kommt aus der Nitria zu Euthymios 51, 4 s. *Ἡλίας* (1). *εὑρὼν σπήλαιον κατὰ δυσμὰς τῆς λαύρας* [des Euthymios], *ἔνθα καὶ μοναστήριον συνεστήσατο* 51, 19. *Μ. καὶ Ἡλίαν* (1) Wüstenfahrt mit Euthymios 56, 27; vgl. 57, 19. *Μ. ἀπὸ τῶν χρόνων Εὐθυμίου γινώσκοντος αὐτόν* [Sabas] 103, 5. *Μ. καὶ Ἡλίας* (1) bei der Bestattung des Euthymios 60, 26; als Presbyter der Anastasis ordiniert 62, 1. Patriarch 62, 15. 98, 15 s. *Ἀναστάσιος* (4). nicht abgegebene Schreiben an Zenon und Akakios 62, 16. 63, 17—19. weiht die Kirche des Euthymioskoinobion ein [7. Mai 482] 66, 10ff. Tod [13. April 486] im 8. Amtsjahr 103, 8. 9
Μάρων: 30, 7. 31, 20 s. *Κλημάτιος*
Μελάνη: *Γεροντίου* (1) *τοῦ ἐπὶ τεσσαρακονταπέντε ἔτη τὰ τῆς Μ. μοναστήρια κυβερνήσαντος* 67, 16. *Γεροντίου τοῦ τὴν Μ. διαδεξαμένου* 115, 3. 42, 14. *τοῦ κατὰ τὴν μακαρίαν Μ. Γεροντίου* 239, 6
Μελιτᾶς: *Βηρύτιον . . Μ.* Hegumenos der *Μεγίστη λαύρα* 182, 21. 187, 28. 188, 3. Tod [ind. XV Anfang, September 536] nach 5 Amtsjahren 189, 10
Μηνᾶς (1): *μαρτυρίου τοῦ Μ.* 49, 22
Μηνᾶς (2): *Μ. ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου* unterschreibt das Edict gegen Origenes 192, 2
Μηνᾶς (3): *Μηνᾶν* Origeniast 192, 17

Νεῖλος: *Ν. τις τοῦ μοναστηρίου* [des Euthymios] *πρεσβύτερος* 68, 27; zum Bischof von *Ὀρθωσιάς* ordiniert 68, 30
Νέσταβος: Hegumenos der Klöster des *Ἡλίας* (1) 161, 21. 171, 20
Νεστόριος: *Ν. τοῦ ἐπ' ὀλίγον κρατήσαντος χρόνον τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως* 32, 13. *τῆς συνόδου ἐν Ἐφέσωι συναθροισθείσης καὶ Νεστορίου ὑπ' αὐτῆς καταβληθέντος* 33, 7. 43, 2. 48, 26. 156, 5. *τοῖς Ν. ὑπερμαχοῦσι* 33, 12. *ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ κατὰ τοῦ Ν. ἀναθέματος καὶ ἐκβολῆι καὶ ἀναθεματισμῶι τοῦ Εὐτυχοῦς* 156, 8. *ἀνάθεμα Ν. . . . ἀνάθεμα δὲ καὶ Εὐτυχεῖ* 156, 17. 21. *τὴν Ν. διαίρεσιν καὶ τὴν σύγχυσιν Εὐτυχοῦς* 40, 13. 144, 14. 40, 21. *τὰ Ν. δόγματα ἀναθεματίσαι* 128, 14. *ἀναθεματίζουσιν Ν. καὶ Εὐτυχέα καὶ Σευῆρον καὶ Σωτήριχον* 151, 25. *δύο μοναχοὶ τῆς Ν. αἱρέσεως ὑπέρμαχοι* 127, 20. 128, 10, vgl. 128, 6—8. *οὐδὲ ἕνα εἶναι τῆς τριάδος ἐπρέσβευον Χριστόν* 127, 22. *τῶν Ὠριγένους καὶ Ν.* [d. h. Theodor v. Mopsuhestia] *δογμάτων ὑπ' αὐτῆς* [der 5. Synode] *ἀναθεματισθέντων* 83, 9. 175, 24. 176, 7. 179, 4. — Standpunkt der Aposchisten: *τοῖς Ν. δόγμασιν κυρωθεῖσιν ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου* 42, 18. 143, 18. *Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου τῶν Νεστοριανῶν* 144, 4. vgl. 146, 9
Νόννος: *ἀνήρ τις Παλαιστινὸς Ν. τὰ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων δόγματα ἐφρόνει τὰ ὑπὸ Ὠριγένους καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου περὶ προυπάρξεως μεμυθολογημένα* 124, 25. *πάντων τῶν κακῶν αἴτιος γέγονε Ν. Λεόντιον τὸν Βυζάντιον ὑπουργὸν ἔχων* 230, 27. *τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ὠριγενιαστῶν Ν.* 231, 28. *ὁ τῆς ἀσεβείας στρατηγὸς Ν.* 196, 1. *τῶν μετὰ τοῦ Ν. εἰσδεχθέντων ἐν τῆι Νέαι λαύραι* 176, 13, vgl. 125, 18. seine Anhänger genannt 191, 21ff. 192, 17. 188, 18ff. mit Leon-

tios (4) zusammen genannt 190, 4. 229, 13. 21. 230, 27. οἱ περὶ Ν. 125, 5. 188, 15. 189, 17. 192, 27. 193, 11. 19. 231, 12. Tod 196, 1. 229, 21. 231, 28

Ὀλύβριος: τοῦ γαμβροῦ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς [Eudokia] Ὀ. 47, 12. Er war vermählt mit Placidia, der Tochter Valentinians III. und der Licinia Eudoxia
Ὀλύμπιος (1): τοῦ ἐπισκόπου Σκυθοπόλεως τελευτήσαντος Ὀ. 55, 21
Ὀλύμπιος (2): Ὀλυμπίωι μοναχῶι 224, 20 s. Ἀνατόλιος (3)
Ὀλύμπιος (3): ἐκ τῆς Κλαυδιουπολιτῶν πόλεως ὁρμώμενον Ὀ. 245, 22. tritt in das κοινόβιον τοῦ Σχολαρίου ein 245, 29ff. 246, 5
Ὄλυμπος [u. l. Ὀλύμπιος]: Ὀ. τινὰ Καισαρέα τὸ δουκάτον ἔχοντα Παλαιστίνης 150, 1. 5. 16. 18
Ὀνώριος: Ἀρκάδιον καὶ Ὀ. 34, 12 s. Ἀρσένιος (1). Ἀφρικήν τε καὶ Ῥώμην καὶ τὴν λοιπὴν Ὀ. βασιλείαν 175, 22
Ὀτρήιος: τῶι ... ἰθύνοντι τὴν κατὰ Μελιτηνὴν ἐκκλησίαν Ὀ. τῶι μεγάλωι τῶι ἐν τῆι κατὰ Κωνσταντινούπολιν συνόδωι διαλάμψαντι 10, 10. 14
Οὐαλεντινιανός: Ἰουλιάνα ἡ Οὐ. τοῦ βασιλέως ἐγγόνη 145, 7. τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς [Eudokia] ἐν Ῥώμηι ἀναιρεθέντος 47, 15
Οὐάλης: ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ τῆς Ἑώιας βασιλεύσαντος Οὐ. 9, 20. ὁ θεομάχος Οὐ. 9, 23. Niederlage und Tod 10, 1ff.
Οὐιττίγης: Οὐ. τὸν Ῥώμης 178, 26 s. Γέλιμερ

Παγκράτιος: Π. τινὸς στυλίτου auf der 5. Synode 198, 28. Euagr. 4, 38 p. 188, 25
Παλλάδιος: τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Π. τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίσαντος καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀλεξανδρέων προσιεμένου 140, 11. μετὰ τελευτὴν Π. 140, 21
Παράμμων: Jünger des Kyriakos 233, 10
Πασίνικος: συνέβη τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ [Iohannes Hes.] Π. τὴν τῶν Ἀρμενίων διέπειν ἀρχὴν 203, 18
Πασσαρίων: Π. χωρεπίσκοπον καὶ τῶν μοναχῶν ἀρχιμανδρίτην 26, 18. τὸν Ἀβραμιαῖον Π. 27, 1. ἐν τῶι τοῦ Π. μοναστηρίωι 90, 20. Ἐλπίδιον τὸν τοῦ Π. μαθητὴν καὶ διάδοχον 42, 13. 239, 8. Ἐλπιδίου καὶ Ἡλία τῶν τοῦ Π. διαδόχων ἀρχιμανδριτῶν κατὰ διαδοχὴν ὄντων 114, 27
Παῦλος (1): Vater des Euthymios 8, 20. Tod 10, 5
Παῦλος (2): Vater des Abraamios 243, 22
Παῦλος (3): τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Π. ἐκβολὴν 191, 3
Παῦλος (4): Π. ἡγουμένωι ὄντι τῆς Μαρτυρίου μονῆς 65, 20. δευτερεύοντα [neben Theodosios (4)] 115, 23. 239, 7
Παῦλος (5): Hegumenos des Theoktistosklosters 226, 8—17
Παῦλος (6): τινὰ Ῥωμαῖον ἁπλούστατον [vgl. 124, 23] Π. Hegumenos der Νέα λαύρα 124, 14. Flucht nach 6 Monaten und Tod 124, 15—18
Παῦλος (7): Π. τινὰ ἀρχαῖον ἀναχωρητὴν διοικητὴν [des Καστέλλιον] κατέστησεν 112, 21 s. Θεόδωρος (7)
Παῦλος (8): Θεόδωρος (7) κρατήσας τῆς διοικήσεως [des Καστέλλιον] τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Σέργιον καὶ Π. τὸν ἑαυτοῦ θεῖον προσελάβετο Μελιτηνοὺς ὄντας 112, 24. später Bischof von Aila 112, 26

Παῦλος (9): *Π. τινὰ γέροντα . . . διοικητὴν τοῦ τόπου* [des *κοινόβιον τοῦ Σπηλαίου*] 126, 12. 15. 16. 20. 136, 23. Tod 126, 26
Παῦλος (10): *Π. καὶ Ἀνδρέαν* (2) 130, 20. 22 s. *Ἀνδρέας* (2)
Παῦλος (11): Jünger des Armeniers *Ἱερεμίας* (1) *μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι πολλὰ θαυμάσια περὶ αὐτοῦ* [Sabas] *διηγεῖται καὶ πλεῖστα τῶν τῆιδε τῆι συγγραφῆι ἐμφερομένων ἐμοὶ διηγεῖται* 105, 13
Παῦλος (12): *Π. ὁ τῆς Ἑλούσης πόλεως ἡσυχαστής . . . τὸν Θεογνίου βίον . . συνεγράψατο* 245, 8. Veröffentlicht Anal. Boll. 10, 73—118
Παῦλος (13): *τὶς μοναχὸς ἀπὸ τῆς πρώτης Κιλικίας κώμης Τομεσσοῦ ὁρμώμενος Π.* 72, 10ff.
Περγάμιος: Bruder des Iohannes Hesychastes 203, 5
Πέτρος (1): *Π. Ἐλευθεροπολίτην* 170, 3 [s. *Ἰωάννης* (8)]. *Π. τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν θρόνου κρατήσας* 170, 18. *ὁ ἀρχιεπίσκοπος Π. σὺν τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐπισκόποις* 173, 5. 9. 12. 179, 27. 184, 5. *θεῖαι κελεύσεις πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Π.* 176, 25. 177, 20; vgl. 188, 1. Fürsorge für Sabas 182, 5. 8ff. Streit mit den Origeniasten, Libellus gegen diese Iustinian übermittelt 191, 24ff. Kampf mit Theodoros Askidas 192, 22ff. *σύγκελλοι* 193, 16. 195, 8. Libellus an Iustinian gegen die Verdammung Theodors von Mopsuhestia 194, 24ff. Reise nach Constantinopel 193, 15. *κατὰ γνώμην τοῦ πατριάρχου* 196, 8. Tod [September 551] 198, 10. 5
Πέτρος (2): Taufname des *Ἀσπέβετος* 21, 3; *Ἀσπέβετος ὁ καὶ Π.* 24, 11. *Π. τῶν Παρεμβολῶν ἐπίσκοπος* 25, 8. 26, 15. *Π. τῶν Σαρακηνῶν ἐπίσκοπος* 33, 8. Teilnahme an der ersten ephesischen Synode 33, 2. 8, vgl. Acta Conc. t. I 1, 8 p. 22 s. u. Tod 41, 11
Πέτρος (3): Kyriakos (1) *ἀνεψιὸς ἐκ μητρὸς Π. τοῦ ἐπισκόπου Κορίνθου* 223, 6; vgl. über diesen Act. Conc. t. II 6 p. 57 s. u.
Πέτρος (4): *Π. τοῦ ἐπίκλην Κναφέως* 118, 2. *ἐκ δευτέρου τυραννικῶι τρόπωι τοῦ Ἀντιοχείας θρόνου κρατήσαντος* 118, 7. *ἐκ τρίτου . . ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος βασιλικῆι αὐθεντίαι τοῦ αὐτοῦ θρόνου κρατήσαντος* 118, 10 vgl. Abhndlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 192. 210. *ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης Φίλικος ἀναθεματισθέντος* 118, 12 nach dem fingierten Schreiben Coll. Sabb. [Act. Conc. t. III, vgl. einstweilen Abhandlg. d. Bayer. Akad. a. a. O. p. 39]. *τὸν τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς ὑπὸ Π. ἐπινοηθείσης προσθήκης τοῦ ὁ σταυρωθεὶς δι᾽ ἡμᾶς* 118, 2
Πέτρος (5): *ἀναχωρητῶν Π. τοῦ ἐπίκλην Γουρνίτου* 45, 2 s. *Ἰούλλων*
Πέτρος (6): *Π. τὸν Ἀλεξανδρέα* Origeniast 231, 10. 193, 16. 192, 17
Πέτρος (7): *Π. Ἑλλαδικόν* Origeniast 231, 12
Πέτρος (8): erstgeborener Sohn von *Τερέβων* (1) und Vater von *Τερέβων* (2) 36, 9
Πλάτων (1): *Πυθαγόρου καὶ Π. Ὠριγένους τε καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου* 230, 13
Πλάτων (2): Bruder des *comes largitionum* Iohannes (2), Bischof von Kratia 244, 16. macht Abraamios zum *ἡγούμενος μοναστηρίου* daselbst 244, 24. excommuniziert den flüchtigen Abraamios 246, 11 [vgl. 245, 27]. macht ihn wieder zum *ἡγούμενος* in Kratia 246, 26. Tod 247, 2. Vgl. zu S. 246, 26
Πολύευκτος: *οἶκον τοῦ μάρτυρος Πολυεύκτου* 9, 3. 13, 19
Πομπήιος: *τοῦ πατρικίου Πομπηίου* 145, 8. *τοῦ βασιλέως* [Anastasius] *ἀνεψιοῦ* 147, 9 s. *Ἀναστασία*

Πορφύριος: Bruder von *Γερόντιος* (2) 136, 11
Πρόβος: Märtyrer 66, 14 s. *Ἀνδρόνικος*
Προκόπιος (1): *τῶι οἴκωι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Π.* 180, 8
Προκόπιος (2): *Π. τῆς Καισαρέων ἐκκλησίας πρεσβύτερον* 68, 8
Προκόπιος (3): *Π. Γαλάτης* im Koinobion des Euthymios 77, 1ff. 82, 2
Προκόπιος (4): *Π. τὸν ἡσυχαστήν* 180, 17
Προτέριος: *Π. τὸν τῆς πόλεως* (Alexandrien) *πρόεδρον* ermordet 50, 22
Πρωτόκτιστοι (5): *Π. ἡ γοῦν Τετραδίτας* Schimpfname einer Partei der Origeniasten 197, 16. 25 s. *Ἰσόχριστοι*
Πτολεμαῖος: Origeniast 189, 27
Πυθαγόρας: *Π. καὶ Πλάτωνος κτλ.* 230, 13 s. *Πλάτων* (1)

Ῥωμανός (1): *δύο τινες μοναχοὶ ἐκ τῆς Ἐλπιδίου συνοδίας Μαρκιανὸς καὶ Ῥ.* 49, 11 Aposchisten. *Ῥ. τοῦ ἐπὶ Θεκώαν μοναστήριον συστησαμένου* 67, 16. *μετὰ Γεροντίου καὶ Ῥ.* 127, 19. s. *Γερόντιος* (1). Vgl. Land, Anecd. Syr. 3, 344ff. = Scriptt. sacri et prof. 3, 260ff.
Ῥωμανός (2): Bruder des Achthabios 78, 8ff.
Ῥωμύλος: *ἀργυροκόπος Δαμασκηνὸς Ῥ. διάκονος τῶν πρώτων τῆς Γεθσημανῆς* 184, 23. Vgl. Sigalas, Byz.-Neugr. Jahrbb. 20, 87

Σαβάρων: Hegumenos des von Sabas bei Nikopolis gestifteten Koinobion, Kyrill persönlich bekannt 122, 16—18
Σάβας: Vita 85—200. Aus anderen Viten: 49, 23—50, 9 vgl. 90, 26—91, 17; 56, 19—57, 11 vgl. 94, 13—95, 2; 83, 25—84, 21; 205, 2—8. 19—26, vgl. 109, 15. 18. 110, 1ff. 111, 24—112, 9; 207, 9—208, 23; 209, 6—8 vgl. 118, 24—30; 212, 15—213, 1 vgl. 122, 19—28. 126, 9—20; 214, 4—19 vgl. 183, 3ff.; 239, 1—12 vgl. 115, 14—26. 245, 13. 16 vgl. 128, 22; 246, 3 vgl. 128, 24; 246, 16. 22. — *τῶι σώματι εὐμεγέθης καὶ γενναῖος* 92, 8. besonderes leibliches *χάρισμα* 165, 4ff. *πρᾳὺς μὲν ὑπάρχων πρὸς ἀνθρώπους, μαχητὴς δὲ πρὸς δαίμονας* 118, 28. panegyrische Würdigung 158, 12ff. 166, 3ff. *οὐ κατεδέχετο αὐτὸς χειροτονίαν λαβεῖν* 100, 15. *διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι χειροτονηθῆναι πρεσβύτερον ἢ ὅλως κληρικὸν προβαλέσθαι* 102, 19. *οὔτε αὐτὸς χειροτονίαν ἔχει οὔτε ἄλλωι συνεχώρησεν κληρικὸν γενέσθαι* 103, 26. *ἀγροικότερος ὤν* 104, 6. 103, 25. *ὁ στραβός* 123, 15. — *διὰ σπουδῆς εἶχεν παντοίως ἀκολουθεῖν τῆι τοῦ Εὐθυμίου διαγωγῆι* 106, 8. *τὰ πλεῖστα τῶν προσφερομένων εἰς οἰκοδομὰς καὶ εἰς σύστασιν τοῦ τόπου ἀνήλισκεν* 103, 3. *ὁ τὴν ἔρημον πολίσας τῶι πλήθει τῶν μοναχῶν* 158, 17. 141, 9. 90, 9. 98, 2. 104, 8. 110, 27. 175, 1. 19. *ἑπτὰ μοναστήρια*, aufgezählt 156, 18ff. vgl. IIII. — Revolte in der Laura 103, 12ff. zweite Revolte 118, 24ff. *τεσσαράκοντα γεγονότες* 118, 26, vgl. 103, 27. *ἑξήκοντα γεγονότας* 120, 15. 121, 29. 122, 23. *αὐτοῦ περιόντος μία τῆς πίστεως ὁμολογία ὑπῆρχεν ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον μοναχοῖς* 125, 21. 188, 7. *ἄρχων κατεστάθη καὶ νομοθέτης παντὸς τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου καὶ πάντων τῶν ἐν ταῖς κέλλαις ζῆν προαιρουμένων* 115, 24. *ἀρχιμανδρίτην τε καὶ νομοθέτην πάντων τῶν ὑπὸ Παλαιστίνην λαυρῶν τε καὶ ἀναχωρητῶν* 239, 10. 91, 20. 118, 24. 166, 15 s. *Θεοδόσιος* (4). — *ἐν τῶι θρόνωι τοῦ Σάβα* 195, 19. — *εἴ τινα ἑώρων ἐν τῆι ἁγίαι πόλει μοναχὸν ὀρθόδοξον, τοῦτον Σαβαΐτην ἀποκαλοῦντες* 193, 23. Daten: Geburtsjahr [*ὡς ἐκ τῆς ἀκρι-*

βείας τῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνων διέγνωμεν σαφῶς] 439 = Theodosius cos. XVII 87, 9. 18. Lebensjahr [456] Reise nach Jerusalem 90, 17, vgl. die Note zu 21. nach vollendetem 30. Lebensjahr [469] Beginn des Anachoretenlebens 93, 21. nach vollendetem 35. Lebensjahr [474] in die Wüste Kutilas und Rubas 95, 6. zu Beginn des 40. Lebensjahres [478, über die Synchronismen vgl. die Note] Niederlassung in der Höhle am χείμαρρος 98, 11. 45. Lebensjahr [483] Beginn der Aufnahme von Anachoreten 99, 10. 48. Lebensjahr [486, 13. April ind. VIIII] Salustios Patriarch 103, 11. 53. Lebensjahr [491, ind. XIIII 12. December 490, vgl. die Note zu 104, 25, 38. Lebensjahr des Iohannes Hesychastes = 491] Enkaenien der θεόκτιστος ἐκκλησία 104, 25. 54. Lebensjahr [492, 21. Januar ind. XV, 2. Jahr der eben erwähnten Enkaenien und der Anwesenheit des Iohannes Hesychastes in der Laura] Occupation des Kastellion 110, 1 vgl. die Datierungen August 111, 26 und 23. Nov. 492 [ind. I] 112, 15 mit der emphatischen Versicherung οὗτός ἐστιν ὁ τῆς τοῦ Καστελλίου συστάσεως ‘ . . ἀκριβέστατος χρόνος 112, 17. 56. Lebensjahr [494, 23. Juni ind. II] Elias Patriarch 116, 3. 63. Lebensjahr [501, 1. Juli ind. VIIII] Enkaenien der Marienkirche in der Laura 117, 18. 69. Lebensjahr [507] Enkaenien der Kirche der Νέα λαύρα 123, 28. 73. Lebensjahr [511] Sendung nach Constantinopel 139, 20, vgl. 143, 11. 14 mit der Note und 146, 23. 80. Lebensjahr [518 Sommersonnenwende ind. XI] Besuch des relegierten Patriarchen Elias in Aila 161, 3, vgl. das Datum 6. August 162, 17. 91. Lebensjahr [529, 11. Januar ind. VII] Tod des Theodosios 171, 26, vgl. 239, 27—30. Doppeldatierung des Todes 183, 5ff. 214, 4. 5: 94. Lebensjahr, p. c. II Lampadii et Orestis, 6. Jahr Iustinians 183, 17ff. und das 79. Lebensjahr des Iohannes Hesychastes 214, 4 ergeben das richtige, durch den Wochentag gesicherte Datum des 5. Dezember 532, ind. X mit dem aus dieser berechneten Welt- und Incarnationsjahr 183, 6—13. 214, 7 das verkehrte des 5. Dezember 531, nach dem Kyrill die Jahre ἀπὸ τῆς κοιμήσεως zählt. 11. Jahr nach Sabas' Tod [542 Februar ind. V] Publication des Edicts gegen Origenes in Jerusalem 192, 13. 14. 16. Jahr nach Sabas' Tod [547, 20. Juli ind. X, vgl. 184, 13] Tod Cassians 196, 17. 23. Jahr nach Sabas' Tod [554, 21. Februar ind. II] Einzug der Orthodoxen in die Νέα λαύρα 200, 3

Σαβέλλιος: κατὰ Σαβέλλιον 40, 6. τὴν Ἀρείου διαίρεσιν καὶ Σ. συναίρεσιν 40, 2

Σαλούστιος: Σ. τὴν ἱεραρχίαν διαδεξαμένου [nach dem 13. April 486] 103, 10 s. Μαρτύριος. Σ. ἱεραρχοῦντος τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας 204, 22. — 103, 19. 104, 12. 18ff. 115, 12. μέλλων ἐν Χριστῶι τελειοῦσθαι 114, 24. 115, 16. 239, 3. 166, 18. Tod [23. Juni 494] nach 8 Jahren 3 Monaten 115, 27

Σέργιος (1): Bruder von Θεόδωρος (7) aus Melitene, Hegumenos des Καστέλλιον, danach Bischof von Amathus 112,23—26

Σέργιος (2): Hegumenos des κοινόβιον τοῦ Σπηλαίου 127, 1 [126, 27 ? s. Εὐστάθιος (1)]

Σευηριανός: Σ. ὁ τὴν περὶ Καπαρβαριχὰ μονὴν οἰκοδομήσας 99, 22. 124, 18

Σευῆρος (1): Σ. καὶ Σωφρονίου τῶν αὐτόθι (in Skythopolis] περιβοήτων 119, 18

Σευῆρος (2): τινὰ τῶν μετ' αὐτοῦ [Sabas] μαθητῶν Νικοπολίτην Σ. ἡγούμενον τοῦ περὶ Νικόπολιν μοναστηρίου 122, 13

Σευῆρος (3): Σ. τινὸς ἐξάρχου τῶν 'Ακεφάλων 147, 14. 148, 21. 155, 6. ὁ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Ἀκέφαλος καὶ Ἀποσχίστης Σ. 154, 26. ψυχοφθόρον καὶ λυμεῶνα 149, 27. ἐν Κωνσταντινουπόλει 147, 15 s. Μάμας (3). ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας 148, 21. 154, 26. τὰ συνοδικά 148, 24. 25. 149, 1, vgl. Euagr. 3, 33 p. 132, 21—24. Lehren 149, 6ff. τῶν Σ. δογμάτων 174, 10. τὴν Σευήρου ἑτεροδοξίαν 218, 25. ἀνάθεμα Σευήρωι 149, 4. οἱ τρεῖς [der Patriarch Iohannes, Theodosios und Sabas] ἀναθεματίζουσιν Νεστόριον καὶ Εὐτυχῆ καὶ Σ. καὶ Σωτήριχον τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας 151, 25. Σ. εἰς κοινωνίαν μὴ δέξασθαι 150, 13. 152, 8. 155, 6. Σ. κοινωνικὸν δέξασθαι 150, 9. 20. 149, 28. 151, 2

Σιλουανός (1): Σ. τοῦ Σαμαρείτου 163, 5. Ende 172, 18—20, von Sabas prophezeit 163, 10—13. 172, 20—22. s. Ἀρσένιος (2)

Σιλουανός (2): ἀναχωρητῶν . . . καὶ Σιλουανοῦ 45, 3 s. 'Ιούλλων

Σοῦμμος: Σ. ἀνδρὶ πολυπείρωι καὶ διαφόρους πολιτικὰς ἀρχὰς διανύσαντι 168, 11. Σ. τῶι ἐνδοξοτάτωι 175, 17. 168, 14. 178, 5. 187, 29. *dux Palaestinae* Procop. bell. Pers. 2, 1[10]

Σοφία: Sabas Mutter 87, 7. 92, 26. 109, 6—12

Στέφανος (1): Σ. τοῦ λαμπροτάτου κόμητος 177, 7

Στέφανος (2): τρεῖς ἀδελφοὺς Μελιτηνοὺς Σ. 'Ανδρέον καὶ Γαιανόν 26, 9. 32, 12 s. Ἀνδρέας (1). Diakon τῆς Ἀναστάσεως 32, 24. Bischof von Iamnia 33, 29. 52, 27. nimmt an der Synode von Chalkedon teil 41, 10 vgl. Act. Conc. t. II 6 p. 61 s. n.

Στέφανος (3): Bischof von Tripolis 68, 19. 24

Στέφανος (4): Σ. τις Ἄραψ Hegumenos des Koinobion des Euthymios 68, 7. 31. 69, 9. 161, 6. Tod 22. Januar [533 oder 534] nach vollendetem 21. Amtsjahr 69, 1

Στέφανος (6): Βασιλείου καὶ Σ. ἀδελφῶν Nachfolger des Gerasimos 225, 21

Στέφανος (7): Σ. 'Ιεροσολυμίτην Gegner der Origeniasten 189, 18. 191, 13

Συμεώνης (u. l. Συμεών): εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς Συμεώνην τὸν στυλίτην 47, 23. 26

Συμεώνιος: Σ. τινὸς Ἀπαμέως Hegumenos des Koinobion des Euthymios, 3 Amtsjahre 68, 5

Συνόδιος: Lector in Melitene, Erzieher des Euthymios 11, 15. 26, 8 s. Ἀκάκιος (2). Presbyter 32, 8ff. Metropolit 11, 16

Σωζᾶς: προπινάριοι οἱ λεγόμενοι Σωζᾶ παῖδες 160, 4

Σωιζομενός: Φιρμίνου τε καὶ Σ. 188, 21 s. Φιρμῖνος

Σωτήριχος: Σ. τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Φιλόξενον τὸν 'Ιεραπόλεως 141, 20. 148, 14. ἀναθεματίζουσιν . . Σευῆρον καὶ Σ. τὸν Κ. Κ. 151, 25 s. Σευῆρος (3). Vgl. die Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. 10 p. 240[3] gesammelten Stellen

Σωφρόνιος (1): Σευήρου (1) καὶ Σ. τῶν αὐτόθι [Skythopolis] περιβοήτων 119, 18

Σωφρόνιος (2): *Σ. Ἀρμένιος ἀπὸ κώμης Ζωμερὶ τῆι μητροπόλει Σεβαστείαι προσκειμένης* 240, 3. Nachfolger des Theodosios 240, 1ff. 171, 29. 190, 14. *τοὺς περὶ Σ. καὶ Γελάσιον* 191, 27. 14 Amtsjahre 241, 1; Tod 21. März 542 [ind. V]

Ταράσιος: *Τ. Ἴσαυρος* 120, 10 s. *Εὐμάθιος*
Τάραχος: *λείψανα μαρτύρων Τ. καὶ Πρόβου καὶ Ἀνδρονίκου* 66, 14
Τερέβων (1): *τὰ κατὰ τὸν παλαιὸν Τερέβωνα* 18, 12ff. *ὁ τούτου πατὴρ Ἀσπέβετος* 18, 18. *Τ. ὁ Σαρακηνός* 35, 26ff. 45, 9. 16. 20. *Τ. ὁ Σαρακηνὸς φύλαρχος τῶν Σαρακηνῶν ὑπάρχων* 52, 19ff. Tod 226, 9. 12. Gewährsmann des Kyriakos 45, 19
Τερέβων (2): Enkel von *Τερέβων* (1) 18, 13. 15, Sohn von *Πέτρος* (8) 36, 10. *ὁ κατὰ τὴν χώραν ταύτην* [Palaestina I] *τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος* 18, 14. Gewährsmann Kyrills 18, 15. 36, 10
Τετραδῖται: *Πρωτοκτίστους ἢ γοῦν Τ.* 197, 16 s. *Πρωτόκτιστοι*
Τιμόθεος (1): Patriarch von Constantinopel, Nachfolger des Makedonios 141, 1. *τοῖς Τ. συνοδικοῖς* 141, 2. Tod 158, 3
Τιμόθεος (2): *Τ. τις ἐπίκλην Αἴλουρος* 50, 21
Τιμόθεος (3): *Τ. Γαβαληνὸν τὸν μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῆι Σκήτει* Gegner der Origeniasten 189, 19. 191, 13
Τριβουνιανός: *Τ. τοῦ κνέστορος* 178, 10

Ὑπάτιος (1): *Ὑ. τῶι ἀνεψιῶι τοῦ βασιλέως ἐκ τῆς Βιταλιανοῦ ἀπολυθέντι αἰχμαλωσίας* 151, 14, vgl. die Note. 152, 7ff.
Ὑπάτιος (2): *οἱ περὶ τὸν πατριάρχην Ἐπιφάνιον καὶ τὸν πάπαν Εὐσέβιον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἐφέσου Ὑ.* 173, 16. Vgl. Act. Conc. t. IIII 2 p. 169, 8. ebenda t. III p. 28, 17 [M VIII 978] u. ö.

Φίδος (1): *Φ. τῶι ἐπισκόπωι Ἰόππης* 35, 6
Φίδος (2): *τὸν ἔγγονον Φίδου* (1) *καὶ ἀναγνώστην τῆς Ἀναστάσεως* 35, 8. *διάκονον τῆς Ἀναστάσεως* 52, 5. 60, 19. 29. 61, 17ff. nach Constantinopel geschickt, Wundergeschichte 63, 4ff. Bau des Koinobion des Euthymios 64, 15ff. 226, 1. *οἱ περὶ τὸν ἡγούμενον Ἠλίαν* (2) *καὶ τὸν διάκονον Φ.* 65, 19. 66, 6. *ἐπίσκοπος Δώρων* 66, 17. Gewährsmann des Kyriakos 35, 10
Φίλιξ: *τοῦ πάπα Ῥώμης Φ.* 118, 12 s. *Πέτρος* (4)
Φιλόξενος: *Σωτήριχον τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Φ. τὸν Ἱεραπόλεως* 141, 20. 148, 14
Φιρμῖνος: *Φ. ὁ ἐπὶ τὰ μέρη Μαχμᾶς λαύραν συστησάμενος* 99, 23. 188, 21. *οἱ τῆς Φ. λαύρας* 197, 8. *τῶν Φιρμινιωτῶν* 197, 16
Φλαβιανός (1): *Φ. τὸν τῆς βασιλίδος ἀρχιεπίσκοπον* 149, 19 s. *Διόσκορος*
Φλαβιανός (2): *Φ. μετὰ τελευτὴν Παλλαδίου τῆς Ἀντιοχέων κρατήσαντος* 140, 21. *τὸν Ἀντιοχείας Φ.* 143, 19, 23. — 141, 1. 17. 148, 9 abgesetzt und relegiert 148, 18 s. *Ἠλίας* (1)
Φλαία 241, 19
Φλάις [vulgär = *Φλαύιος*]: *μαθητὴν* [des Sabas] *Σύρον Φ.* 139, 1. 8. 11

Χριστός: *μετὰ πεντακόσια καὶ περαιτέρω τῆς τοῦ Χ. παρουσίας ἔτη* 154, 19
Χρύσιππος: *τρεῖς ἀδελφοὺς σαρκικοὺς ... Κοσμᾶν καὶ Χ. καὶ Γαβριήλιον* 25, 20 s. *Γαβριήλιος*. *οἰκονόμον ὄντα τῆς λαύρας* 35, 12. 17. *πρεσβύτερος*

τῆς Ἀναστάσεως 49, 18. σταυροφύλαξ 55, 22. 60, 18. 28. 69, 8; Amtsdauer 12 Jahre 56, 4. θαυμαστὸς συγγραφεύς 56, 5. 49, 18. Vgl. Sigalas, Texte und Forsch. z. byzant. neugr. Philol. 20

Ὠριγένης: τοῖς τὰ Ὠ. φρονοῦσιν πολλοῖς τότε οὖσιν ἐν τοῖς μάλιστα περὶ Καισάρειαν τόποις 39, 27. — τὴν Ὠ. αἵρεσιν 176, 10. 83, 11. τὰ Ὠ. δόγματα 191, 20. 124, 24. 176, 14. 229, 14. τὰ Ὠριγένεια δόγματα 125, 10. τὴν Ὠ. κακοδοξίαν 188, 24. 192, 6. τὰς Ὠ. βλασφημίας 191, 17. τῆς Ὠ. λύμης 188, 27. 189, 15. τὰ Ὠριγένους φρονῶν 176, 16. τὰ Ὠριγένεια σπέρματα 189, 8. — τὸ σύγγραμμα Ἀντιπάτρου τοῦ ἐπισκόπου Βόστρων κατὰ τῶν Ὠ. δογμάτων 189, 21. ἴδικτον κατὰ τῶν Ὠ. δογμάτων 192, 1 vgl. 191, 28. — κατεβλήθησαν ἀναθέματι [von der 5. Synode] Ὠ. τε καὶ Θεόδωρος ὁ Μομψουεστίας καὶ τὰ περὶ προυπάρξεως καὶ ἀποκαταστάσεως Εὐαγρίωι τε καὶ Διδύμωι εἰρημένα 199, 3. τῶν Ὠ. καὶ Νεστορίου δογμάτων ὑπ' αὐτῆς [der 5. Synode] ἀναθεματισθέντων 83, 9. τὰ ὑπὸ Ὠ. καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου περὶ προυπάρξεως μεμυθολογημένα 124, 28. Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος Ὠ. τε καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου 230, 13. τὰς Ὠ. καὶ Νεστορίου αἱρέσεις 179, 4. 175, 24. κατὰ τῶν Ὠ. καὶ Θεοδώρου τοῦ Μομψουεστίας δογμάτων τε καὶ ὑπασπιστῶν 221, 20. 194, 22. — τῶν Ὠ. ὑπασπιστῶν 181, 6. 231, 18. — τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ὠριγενιαστῶν 231, 28. τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῶν Ὠ. γεγονότα 191, 19. 32. πάντες προσετίθεντο τοῖς Ὠ. 195, 11. τῆς καταδυναστείας τῶν Ὠ. 200, 12. 231, 29. τὴν τῶν Ὠ. ἐκ τῆς Νέας λαύρας ἀναχώρησιν 234, 27. 199, 26 s. IIII Νέα λαύρα. Νεολαυρῖται. τῆι τῶν Ὠ. πλάνηι 71, 26. 216, 14. 198, 16. καταγωνιζόμενος τῶν Ὠ. 229, 6. 24ff. λίβελλον κατὰ τῶν Ὠ. 191, 28. — Spaltung 197, 5ff. s. Ἰσόχριστοι. Πρωτόκτιστοι. polemische Schrift orthodoxer Mönche über diese Spaltungen 197, 10—13

III Städte, Ortschaften, Länder, Völker

Ἀβίλης: ἐπισκόπου Ἀ. 192, 17. 199, 9

Ἀδριανούπολις: ἐν κώμηι τινὶ περὶ Ἀ. τῆς Θράικης 10, 1

Αἴγυπτος: ἐν τῆι κατ' Αἰ. ἐρήμωι 34, 13. τῶν ἐξ Αἰ. παραβαλλόντων πατέρων 34, 15. γέροντες Αἰγύπτιοι παραβαλόντες 36, 31. 30, 28. Ἰωάννηι τῶι Αἰ. 134, 19 s. Ἰωάννης (9). πάσης Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως 50, 24. s. Νιτρία

Αἰθίωψ [Neger]: 74, 19. 22. vgl. Cass. Coll. 1, 21 p. 32, 27 *diabolus in figura Aethiopis*. 2, 13 p. 55, 14. 9, 6 p. 256, 13. Hist. mon. ed. Preuschen p. 33, 22. Theodoret. rel. hist. 24 p. 1247

Ἀιλᾶ: 150, 8. 161, 5

Ἀλεξάνδρεια: στρατευθέντος ἐν Ἀ. 87, 10. 92, 19. 24. 93, 9. 109, 4. ἀποσταλεὶς εἰς Ἀ. 127, 1. 226, 1. — τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν διέσεισεν 50, 22. — Ἀλεξανδρεύς (einzelne Personen): 92, 17 = 23. 25. 93, 10. 193, 16 = 231, 10. ἀρχιεπίσκοποι: τῶν κατὰ τὸ Βυζάντιον διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ Ἀ. 140, 6. τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀλεξανδρέων 140, 12. τῶν κατὰ Ἀ. καὶ Ἀντιόχειαν 140, 15. s. Κύριλλος (1). Ζώιλος. ὄντα οἰκονόμον Ἀ. 198, 18

Ἀμίδης ἅλωσιν 211, 19

Ἀμόριον: 195, 5

τῶν Ἀμορραίων, ὡς λόγος 75, 2

Ἀνατολή: *ὁ τῆς Ἀ. στρατηλάτης* 19, 7. *πᾶσαν τὴν Ἀ. ἐκταράξαντος* 118, 12. *τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων* 141, 18. *τὰ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν γεγονότα* 33, 10

Ἀντιόχεια: *εἰς Ἀ.* 33, 27. 47, 22. 68, 18. 27. 191, 15. *ἀπολυθῆναι ἕως Ἀ.* 33, 14. *τῶι Ἀ. δήμωι* 148, 17. — *Ἀντιοχεύς* (einzelne Personen): 68, 11. 189, 24. 26, 6. — *τοῦ Ἀ. θρόνου* 118, 7. *ἀρχιεπίσκοποι* (*πατριάρχης* 191, 2. *ἐπίσκοπος* 148, 21): *τῶν κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Ἀ.* 140, 16. s. *Ἰωάννης* (7). *Δόμνος* (1). *Πέτρος* (4). *Παλλάδιος*. *Φλαβιανός* (2). *Σευῆρος* (3). *Ἐφραίμιος*

Ἀπαμεύς: 68, 5. 69, 2

Ἀραβία [die römische Provinz]: *ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν* 124, 16. *Μήδαβα ὑπὸ τὴν Ἀραβίαν τελοῦσα* 136, 1. *τῆι τε Ἀ. καὶ Παλαιστίνηι* 211, 17. *τὴν φυλαρχίαν τῶν ἐν Ἀ. ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν* 19, 8. — *Ἄραψ* (einzelne Personen] 68, 3. *τῆς Ἀ. ὑπῆρχεν* 51, 4

Ἀραραθείας πόλεως, τῆς Καππαδοκῶν χώρας 241, 14

Ἀριστοβουλιάς: *Ἀ. τῆς κώμης* 22, 13. 19

Ἀρμενία Ἀρμένιοι: *τὴν τῶν Ἀρμενίων ἀρχήν* [Armenia I] 203, 18. *τῆς κατὰ Ἀ. Νικοπόλεως* 201, 8. *Μελιτηνὴν τὴν τῶν Ἀ. μητρόπολιν* 8, 23. *πλῆθος Ἀ. ἀνδρῶν* 27, 8. *οἵ τε Βυζαντίων καὶ Ἀ. παῖδες* 201, 13. *οἱ Ἀ. ἐν τῆι λαύραι* [des Sabas] 105, 12. 117, 11. 20. *τῆι τῶν Ἀ. διαλέκτωι* 117, 20. *Ἀρμενιστί* 105, 10. 23. — *Ἀρμένιος* (einzelne Personen): 105, 5. *Ἀ. ἀπὸ κώμης Ζωμερὶ τῆι μητροπόλει Σεβαστείαι προσκειμένης* 240, 3

Ἀσιανοί [die römische Provinz]: *ἐκ τῆς Ἀ. ὁρμώμενος χώρας . . τῆι ἀρχιερωσύνηι τετιμημένος* [d. h. Metropolit von Ephesos] 213, 3. *Ἀσιανός*: 28, 15. 134, 9

Ἀσκάλων: *εἰς Ἀ.* 213, 10. *ἐπίσκοπον τῆς Ἀσκαλωνιτῶν ἐκκλησίας* 127, 11. 176, 26

Ἀφρική: *αἰχμαλωτισθέντων εἰς Ἀ.* 47, 16. *Ἀφρικήν* 175, 21. 178, 25. 27

Βακάθων: *τῶι ἐπισκόπωι Β.* 177, 20

Βεελλα: *τῶι κατὰ Σκυθόπολιν τόπωι καλουμένωι Β.* 5, 3. 85, 10

Βέσσοι: *οἱ Β. τοῦ Ἰορδάνου* 193, 25. 28. *Βέσσος*: 194, 5

Βηθλεέμ: *εἰς τὴν Β.* 214, 23. 215, 3. s. IIII. *Βηθλεεμίτης* 187, 9

Βηταβουδισσῶν: *ἀπὸ Β. τῆς κώμης* 76, 13. 130, 24

Βητακαβέων: *ἀπὸ Β. τῆς ἀπὸ δώδεκα σημείων τῆς Γαζαίων διακειμένης κώμης* 78, 4

Βητυλίου: *ἐπίσκοπον τοῦ Β., πολύδριον δὲ τοῦτο παραθαλάσσιον ἐπὶ ἐνενήκοντα μιλίοις διέχον τῆς ἁγίας πόλεως* 242, 23

Βιθυνία: *τῆς Β. ὁρμώμενος* 133, 8

Βόστρα: *Βόστραν* 52, 20. *ἐπίσκοπος Βόστρων* s. *Ἀντίπατρος*

Βουριρῶν: *ἐκ τῆς πεδιάδος ἀπὸ Β. τῆς κώμης* 185, 18

Βυζάντιον: s. *Κωνσταντινούπολις*. *οἵ τε Β. καὶ Ἀρμενίων παῖδες* 201, 12. — *Βυζάντιος* (einzelne Personen): s. *Ἰωάννης* (13). *Λεόντιος* (4)

Γαβαληνός: 189, 19

Γάδαρα: *τὸν λεγόμενον ποταμὸν Γαδάρων* 118, 31. *τῶν Σκυθοπολιτῶν καὶ τῶν Γαδαρηνῶν* 119, 16

Γάζα: *τῆς Γαζαίων* 78, 4. — *ἐν Παλαιστίνηι* = Gaza 191, 1 vgl. Act. Conc. t. II 5 p. 139, 31

Γαλάται: τῆς Γαλατῶν χώρας [= Ankyra] τὴν ἱεραρχίαν 189, 6. — Γαλάτης (einzelne Personen): 69, 16. 77, 1. 189, 18. Γαλατιστί 77, 8
Γήπιδες [verschiedene Schreibungen überliefert] 176, 5
Γότθοι 176, 4

Δαμασκηνός: Δ. ἀργυροκόπος 184, 23
Δύσις: πᾶσαν τὴν Δ. 178, 29. τῶν Δυτικῶν ἀποσχισάντων 140, 10
Δώρων: ἐπίσκοπος Δ. 66, 17

Ἐλευθερόπολις: ἐν Ἐ. 78, 11. 79, 9. τῶν περὶ Ἐ. ἀποσχιστῶν μοναχῶν 147, 14. — Ἐλευθεροπολίτης 170, 3'
Ἑλλάς: τῆς Ἑ. πόλεως Κορίνθου 223, 2. Ἑλλαδικός (einzelne Personen): 124, 2. 130, 21. 231, 12
Ἕλληνες: κατά τε τὴν Ῥωμαίων καὶ Ἑ. καὶ Σύρων φωνήν 56, 16. Ἑλληνιστὶ ψάλλειν τὸν ὕμνον 118, 3. Ἑλληνισταρίων 117, 24. — Heiden: τῶν ἀθέων Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων 124, 27. Ἕλλην ὑπάρχων 18, 18. 19, 3. Ἑλληνικῆι θρησκείαι 20, 7. ὅσα ἱστορίαις παραδεδώκασιν Ἕλληνες 178, 3
Ἔλουσα: τῆς Ἐ. πόλεως 243, 8
Ἔμισα: Ἔμισαν τὴν κατὰ Συρίαν [vielmehr Phoenicia Libanensis] μητρόπολιν 243, 24
Ἑπτάπηγος: εἰς τὸν Χορσίαν καὶ τὴν Ἑπτάπηγον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς αὐτόθι σεβασμίους τόπους 108, 14
ἡ ἔρημος: ἐν τῆι ἐξ ἀνατολῶν τῆς ἁγίας πόλεως ἐ. 90, 27. τὴν ἀνατολικὴν ἔ. 95, 9. 48, 9. τῆι κατ' αὐτὴν [Jerusalem] ἐ. 236, 11. 14, 2. 141, 10. 152, 25. ἐν τῆι κατὰ νότον ἐ. 24, 3. ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ἔ. 247, 20. πυκνότερον εἰς τὴν ἔ. κατιέναι (von Jerusalem aus) 170, 20. τοῦ Μαίου μηνὸς εἰσεληλυθότος τῆς ἐ. μόλις τῶι χειμῶνι βρεχομένης 65, 16. 167, 8. τῶν κατὰ τὴν ἔ. ποιμένων 110, 9. 111, 5. 79, 27. 160, 15. 227, 20. τῶν φυλαρχεῖν τε καὶ φυλάττειν τὴν ἔ. τεταγμένων 211, 21. τοῦ πλήθους τῶν βαρβάρων κατὰ τὴν ἔ. διασπαρέντος 211, 20. κάστρον οἰκοδομῆσαι ἐν τῆι ἐ. 175, 18. — τὴν ἔ. οἰκῆσαι 224, 16. πολίσαι τὴν ἔ. 126, 5. 24, 4. πολλῶν ἐν τῆι ἐ. μοναστηρίων 143, 10. τὰ μοναστήρια τῆς ἐ. 231, 1. 188, 8. 23. 199, 21. 236, 14; vgl. τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν μοναστηρίων 115, 18. πάντες οἱ τῆς ἐ. μοναχοί 239, 2. 125, 15. 22. τῶν τῆς ἐ. ἡγουμένων 149, 1. 162, 21. 165, 3. τῶν τῆς ἐ. πατέρων 180, 12. 148, 8. 232, 15. τοῖς κατὰ τὴν ἔ. πατράσι 14, 6. τῆς πάσης ἐ. ἀρχηγῶν 141, 9. τῆς ἐ. τὸ καύχημα 235, 28. τῶι γενομένωι ὑπὸ τῆς ἐ. λιβέλλωι 194, 23. — οἱ κατὰ τὴν ἔ. ἀναχωρηταί 209, 19. τὴν ἐνδοτέραν ἔ. 56, 29. τὴν περὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἔ. 121, 7. τὴν ἐπὶ νότον ἔ. παρὰ τὴν νεκρὰν θάλασσαν 22, 2. περὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἔρημον τὴν ἐπὶ Ζώαρα 106, 18. τὴν ἔ. τὴν ἐπέκεινα, τῆς νεκρᾶς θαλάσσης πρὸς μεσημβρίαν 94, 21. ἐν ταῖς ἐρήμοις 183, 15. s. Ζιφῶν. Ἰορδάνης. Κουτιλᾶς. Νατουφα. Ῥουβᾶς. Σουσακείμ. πανέρημος
Ἐφέσου: τὸν ἐπίσκοπον Ἐ. 173, 16. s. Ἀσιανοί und V s. σύνοδος

Ζιφῶν: τὴν ἔρημον Ζ. 22, 9. τῶν Ζιφαίων 22, 22
Ζώαρα: ἔρημον τὴν ἐπὶ Ζώαρα 106, 18
Ζωμερί: Ἀρμένιος ἀπὸ κώμης Ζ. τῆι μητροπόλει Σεβαστείαι προσκειμένης 240, 3

Θεκῶα Θεκοῦα: *Θεκῶαν τὴν κώμην* 199, 26. *τὸ προφητεῖον τὸ ἐν Θεκώοις τοῦ Ἀμώς* 123, 18. *τὸν κατὰ νότον Θεκώων χείμαρρον* 123, 5. *ἀνήρ τις ἀπὸ Θεκούων τῆς κώμης* 227, 19. *ἀνήρ τις Θεκουηνός* 228, 10. 14

Θράικη: *Ἀδριανούπολιν τῆς Θ.* 10, 1. *βαρβάρων τὴν Θ. ληιζομένων* 9, 24

Ἰαμνίας: *ἐπίσκοπος Ἰ.* s. *Στέφανος* (2)

Ἱεραπόλεως: Bischof s. *Φιλόξενος*

Ἱεριχώ: *εἰς τὴν Ἱ.* 109, 19. 217, 5. 9. s. IIII s. n. *τὴν βασιλικὴν ὁδὸν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰ.* 80, 8. *τῆς ὁδοῦ Ἱεριχούντων* 20, 15. *ὁδεύων ἀπὸ τῆς Ἱεριχῶ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην* 137, 23. *Ἱεριχούντιος* s. *Ἡλίας* (2)

Ἱεροσόλυμα [selten *Ἱερουσαλήμ* mit beabsichtigtem biblischem Klang 67, 13. 80, 8. 144, 21. 153, 4. 24. 188, 9; dagegen ist das häufige *ἡ ἁγία πόλις* nur Periphrase des Namens]: *τῶν τῆς ἁγίας πόλεως λογάδων* 184, 6. *τοῖς κατὰ τὰ Ἱ. συντελεσταῖς* 145, 25. *ἡ Ἀνάστασις καὶ οἱ λοιποὶ σεβάσμιοι τόποι καὶ οἱ κτήτορες* 145, 28. 20. *οἱ Ἱεροσολυμῖται* 154, 19. 114, 21. 149, 3. *πάντες οἱ τῆς ἁγίας πόλεως οἰκήτορες* 150, 23. *τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας* 204, 23. — *Ἱεροσολυμίτην* 189, 18 s. *Ἰάκωβος* (2). *Στέφανος* (7). *μοναχὸν ἀπὸ Ἱεροσολύμων* 195, 2. — *τῶν ἐγκαινίων* [14. Sept., vgl. 168, 12. 169, 8] 121, 14. 168, 10. 169, 23. *πάνδημον ἑορτήν* 67, 11. *τῶν Ἰουστίνου κελεύσεων ἐλθόντων εἰς Ἱ. ἑορτῆς γενομένης ἐνεφανίσθησαν αἱ θεῖαι κελεύσεις* 162, 14. *τοῦ κατὰ Ὠριγένους ἰδίκτου ἐν Ἱ. ἐμφανισθέντος* 192, 12. *ἅπαν τὸ μοναχικὸν εἰς τὴν ἁγίαν μετεπέμψατο πόλιν* 151, 8. *τὰ ἐν Ἱ. γεγονότα* 152, 12. *τὰ ἐν Ἱ. ὑπὸ τῶν Ὠριγενιαστῶν γεγονότα* 191, 18. *ἀνῆλθον ἐν τῆι ἁγίαι πόλει βοηθῆσαι τοῖς πολεμουμένοις ὀρθοδόξοις* 193, 26. *τοῦ γεγονότος ἐν τῆι ἁγίαι πόλει δημοσίου πολέμου* 229, 11. — *ἐπιβὰς πλοίωι ἦλθεν εἰς Ἱ.* 204, 7. 224, 9. — *εἰς Ἱ. εὐχῆς ἕνεκεν ἐλθόντι* 151, 15. 154, 8. *ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων* 32, 10. 196, 24. 182, 5. *οἱ σεβάσμιοι ἐκεῖνοι καὶ θεοδόχοι τόποι* 144, 9. *τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους τόπους* 14, 6. 153, 8. *τοὺς ἁγίους προσκυνήσας τόπους σὺν τῶι ξύλωι τοῦ Σταυροῦ* 72, 1. 213, 5. *ἡ Ἀνάστασις καὶ οἱ λοιποὶ σεβάσμιοι τόποι* 145, 28. *τῆι Ἀναστάσει καὶ τῶι Κρανίωι καὶ τῶι Σταυρῶι* 152, 9. 10. *τὴν Σιὼν καὶ τὴν Ἀνάστασιν* 153, 25. 26. 154, 5. *τῆς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως* 236, 13. *προσκυνοῦντα τὴν Ἀνάστασιν* 245, 4. *τὰ φῶτα γενέσθαι τῆς Ἀναστάσεως* 67, 11. *συνάξεως ἐπιτελουμένης ἐν τῆι Ἀναστάσει* 128, 3. *τῆι μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν Σιών* 153, 2. 25. 155, 8; *ἡ μήτηρ τῶν ἐκκλησιῶν* allgemein von Jerusalem [vgl. 144, 21 mit 153, 3] 63, 19. 139, 24. *εἰς τὴν ἁγίαν Σιών* Schwurformel 198, 3. *εἰς τὸ ἅγιον Κρανίον* 207, 11. *ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κρανίου* 149, 3. *ἐπὶ τὴν ἄνοδον τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ* 207, 16. *μερίδας τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ* 69, 7. *ἔλαιον τοῦ Σταυροῦ* 69, 7. 110, 11. 164, 15. 218, 7. 228, 14. *σταυροφύλαξ* s. *Ἀναστάσιος* (4). *Κοσμᾶς* (2). *Χρύσιππος*. *Θεόδωρος* (3). — *τὸν ναὸν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου*, eingeweiht am 15. Juni 461 [ind. XIIII 54, 10] 54, 3. 49, 18. 151, 12. 19. — *τὴν νέαν τῆς θεοτόκου ἐκκλησίαν* 175, 13. 177, 17. 193, 18; Enkaenien November 542 [ind. VI 216, 9] 216, 16. 71, 19. — *τοῦ μαρτυρίου τοῦ Μηνᾶ* 49, 22. — *τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου* 185, 4. — *τοὺς περὶ τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ τόπους* 116, 7. 226, 19. — *τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς* 184, 23. — *εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάληψιν* 136, 7; vgl. 8. 56, 2. *τῆς ἀνατολικῆς ῥίζης τοῦ βουνοῦ τῆς Ἀ.* 65, 2. —

τῶι πρὸ τῆς πόλεως γηροκομείωι, ἐν ὧι εὐκτήριόν ἐστιν τοῦ μάρτυρος Γεωργίου 204, 9. 16. — ἐν τῶι ὄρει τῶν Ἐλαιῶν 145, 8. 147, 6. 195, 23. — πλησίον τοῦ σπηλαίου [u. l. στύλου] τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μεγίστης λαύρας 168, 8. — τὸν Σιλωάμ 234, 2. τὸ ὕδωρ τοῦ τε Σιλωὰμ καὶ Λουκιλιάναις καὶ αἱ πηγαὶ Κολωνίας καὶ Νεφθοῦς 168, 2. 3. τὸν τοῦ Σιλωὰμ χείμαρρον 168, 7. χείμαρρον ἀπὸ τοῦ Σιλωὰμ καταφερόμενον 98, 1. — τοῦ Ἱεροσολύμων θρόνου 158, 6. τὸν Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου θρόνον 51, 7. 52, 3. χροακὰ ἱμάτια ἀδύνατον πατριάρχηι Ἱεροσολύμων ἐνδύσασθαι 35, 20. πατριάρχαι ἀρχιεπίσκοποι s. Ἰουβενάλιος. Ἀναστάσιος (4). Μαρτύριος. Σαλούστιος. Ἡλίας (1). Ἰωάννης (8). Πέτρος (1). Εὐστόχιος. τοὺς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως [= Patriarchat v. Jerusalem vgl. Act. Conc. t. II 1 p. 364, 23] ἀποκρισιαρίους 192, 23. Klerus der Ἀνάστασις s. Ἀναστάσιος (4). Γαβριήλιος. Ἡλίας (1). Ἰωάννης (17). Κοσμᾶς (2). Κυρικός. Μαρκιανός (2). Μαρτύριος. Στέφανος (2). Φίδος (2). Χρύσιππος. — διάκονος τῶν πρώτων τῆς Γεθσημανῆς 184, 23. s. IIII

Ἰόππη: κατελθὼν εἰς Ἰ. καὶ ἐπιβὰς πλοίωι 63, 6. ἐπὶ Ἰ. 69, 30. — ἐπισκόπωι Ἰ. 35, 7 s. Φίδος (1)

Ἰορδάνης: ἀπὸ τῆς ἁγίας πόλεως ἐπὶ τὸν Ἰ. κατερχομένων 27, 9. κατέρχεται εἰς τὸν Ἰ. 134, 18. 107, 26. ὁδεύων ἀπὸ τῆς Ἱεριχῶ ἐπὶ τὸν Ἰ. 137, 23. παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Ἰ. πρὸς δυσμάς 107, 27. μετὰ τὸ περᾶσαι τὸν Ἰ. 215, 12. πέραν τοῦ Ἰ. 136, 1. διαπεράσαντος μεταξὺ τῆς θαλάσσης Τιβεριάδος καὶ τοῦ Ἰ. 108, 13. ἐν τῆι περὶ τὸν Ἰ. ἐρήμωι 44, 24. 95, 10. 224, 25. ἀπὸ τοῦ Ῥουβᾶ ἐπὶ τὸν καλαμῶνα τοῦ Ἰ. 138, 20. εἰς τὸν Ἰ. 72, 5 vgl. 216, 23. s. IIII

Ἰουδαῖοι: ἐθνικῶν Ἰ. τε καὶ Σαμαρειτῶν 154, 4. τὰ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων καὶ Ἰ. καὶ Μανιχαίων δόγματα 124, 27. Νεστοριανοὺς καὶ Ἰ. 146, 10. Ἰ. ὑπάρχουσιν [Nestorianer] 128, 6

Ἰσαυρία: Ζήνωνος ἐπὶ τὴν Ἰ. φυγόντος 62, 10. μετὰ τὴν ἐν Ἰσαυρίαι γεγενημένην τοῦ Ἰλλοῦ τυραννίδα 48, 9

Ἴσαυροι: Ἴσαυρος 120, 8. 10. ἐκ τῆς Ἰσαυρίας ὁρμωμένους . . . ἀρχιτέκτονας 117, 2. 4. — ἐν νουμέρωι τῶν Ἰ. προσαγορευομένωι 87, 11. 92, 28. 109, 6

Ἰταλία: κατὰ τὴν Ἰ. 48, 23

Κάθισμα: τὴν τοῦ Κ. τῆς θεοτόκου ἐκκλησίαν 236, 20. 97, 5

Καισαρείας Καππαδοκίας: ὑπὸ μητρόπολιν τελούσης τὴν Καισαρέων 87, 1. 236, 4. Bischöfe s. Σωτήριχος. Θεόδωρος (6)

Καισάρεια: ἕως Κ. καὶ Σκυθοπόλεως 162, 20. 180, 1. εἰς Κ. [Residenz des dux Palaestinae] 152, 6. τὴν Καισαρέων 162, 29. ἐν τοῖς μάλιστα περὶ Κ. τόποις 39, 28. Καισαρέα 150, 1. τὴν Καισαρέων ἀρχήν [= Palaestina I] 150, 25 vgl. 151, 18. τῆς Καισαρέων ἐκκλησίας 68, 9

Καπαρβαριχα: 22, 16. 23, 21. 124, 17

Καππαδόκαι: τῆς Κ. χώρας 87, 12. s. Μουταλάσκα. Μωγαριασσός. Καππαδοκίας = Καισαρείας 192, 22. Καππαδόκης [ἐκ τῆς Καππαδοκῶν χώρας ὁρμωμένους 25, 18. 241, 13] (einzelne Personen): 33, 30. 25, 18. 51, 3. 241, 13. τινὶ Κ. γέροντι 90, 20. 236, 12. Καππαδόκισσα 218, 21

Κεγχρεαί: ἦλθεν ἐπὶ Κ. καὶ ἐπιβὰς πλοίωι 224, 8

Κιλικία: ἀπὸ τῆς πρώτης Κ. κώμης Τομεσσοῦ ὁρμώμενος 72, 10

Κλαυδιουπολῖται: τῆς Κ. πόλεως τῆς Ὀνωριάδος 245, 21. Κρατεῖαν πλησίον οὖσαν τῆς Κ. 245, 24

Κολωνίας: *ἐπίκοπος* 202, 19
Κόμανα: *τῆς Κ. πόλεως τῆς λεγομένης χρυσῆς* [zur Unterscheidung vom pontischen *Κ.*, ebenso Iustinian. novell. 31, 2 p. 237, 4 (citiert von Eust. zu Dionys. per. 694) Procop. bell. Pers. 1, 17[19]] 236, 5
Κόρινθος: *τῆς Ἑλλάδος πόλεως Κ.* 223, 2. *τοῦ ἐπισκόπου Κ.* s. *Πέτρος* (3). *τῆς κατὰ Κ. ἐκκλησίας*. 223, 3. *Κορινθίοις οὖσι* 224, 21
Κούρικος [= *Κώρυκος*]: *πλοίῳ διαπερῶντι εἰς Κ.* 63, 6
Κουτιλᾶ: *τὴν ἔρημον τοῦ Κ.* 14, 27. 15, 11. *τὴν ἔρημον τοῦ Κ. καὶ τοῦ Ῥουβᾶ* 51, 9. 95, 12
Κρατεία Κρατία: *τῆς πόλεως Κ. τῆς Ὀνωριάδος* 244, 15. *Κ. πλησίον οὖσαν τῆς Κλαυδιουπολιτῶν* 245, 24. *εἰς Κ.* 244, 22. 245, 26. 246, 24. 26. *ἐπὶ Κ.* 246, 10. *ὁ τῆς Κ. λαός* 247, 2. *ἐπίσκοποι*: *Πλάτων* (2). *Ἀβραάμιος*
Κωνσταντινούπολις [wechselt mit *Βυζάντιον*]: *ἀνέρχεσθαι ἐν Κ.* 63, 20. 147, 15. 173, 6. 10. 193, 15. 194, 14. 18. 203, 26. *ἀνέβη εἰς Κ.* 244, 4. *ἀνέπλευσεν ἐπὶ Κ.* 188, 28. *ἐν Κ. γεγονότα* 198, 19. *ἐν Κ. τὸ τηνικαῦτα διατρίβων* 173, 1. *ἐν Κ. καταλιπών* 179, 10. *τὸ τηνικαῦτα ἀπὸ Κ. παραγεγονότα* 190, 5. *ἀχθέντας ἐν Κ.* 178, 26. *τούτου ἐν Κ. ἀκουσθέντος* 192, 20. *ἐν τῶι Βυζαντίωι ὑπὸ σεισμοῦ καταχωσθέντος* 199, 10. *ἀπὸ τοῦ Β. ἐπὶ Παλαιστίνην πεζῆι τὴν πορείαν ποιούμενος* 195, 4. *ἀπὸ τοῦ Β.* 147, 11. 26. 179, 13. *τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων ἐν τῶι Β.* 147, 28. *κατὰ τὸ Β. γεγονότος* 194, 28. *τὴν βασιλίδα φθασάντων* 141, 25. *ἐν τῆι βασιλευούσηι πόλει* 247, 15. — *οἱ τοῦ ὀρφανοτροφίου καὶ τοῦ πατριαρχείου καὶ τοῦ παλατίου* 195, 1. *τὴν καλουμένην Μαγναῦραν* 178, 11. *εἰς τὴν βασιλικὴν* [Profangebäude, vgl. z. B. Malal. p. 435, 20. Theoph. p. 181, 29. 88, 19] 176, 9. *τὸ προάστειον Ῥουφίνου τοῦ κατὰ Δημόστρατον* 145, 7. — *τοῦ θρόνου Κ.* 32, 13. *ἀρχεπίσκοποι* [*πατριάρχην* 173, 15] s. *Νεστόριος*. *Φλαβιανός* (1). *Ἀκάκιος* (3). *Εὐφήμιος*. *Μακεδόνιος*. *Τιμόθεος* (1). *Ἰωάννης* (6). *Ἐπιφάνιος*. *Μηνᾶς* (2). *τῶν κατὰ τὸ Β. διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν* 140, 6. *τῶν κατὰ τὴν Ῥώμην ἀρχιερέων διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Β.* 140, 2. *διάκονος* (fem.) *τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κ.* 218, 22. s. V *σύνοδος*

Λαζάριον: *ἐν τῶι Λ. οἰκῶν* 75, 29. *ποιμένας τινὰς τοῦ Λ.* 15, 23. 16, 7. *Λαζαριῶται* 70, 5
Λιβιάς: *Λιβιάδα* 215, 11
Λυκία: *ἀπὸ τῆς Λ. ὁρμώμενος* 44, 20 s. *Γεράσιμος*. *Λύκιον* 196, 20 s. *Κόνων* (2)

μάγοι: *μ.* 18, 22. 19, 1. *τῶν ἡμετέρων μ.* 19, 28. *μαγικῆς περιεργίας* 19, 23
Μαρδα: *ὄρος τοῦ Μ.* 22, 4
Μαχαιροῦς: *ἀπὸ τῆς νεκρᾶς θαλάσσης τὸν ἀπὸ Μαχαιρούντων ἀγορασθέντα σῖτον* 186, 17
Μαχμᾶς: *ἐπὶ τὰ μέρη Μ.* 99, 24 s. IIII *λαύρα Φιρμίνου*
Μεδαβα s. *Μήδαβα*
Μελιτηνή: *Μ. τὴν τῶν Ἀρμενίων περιφανῆ μητρόπολιν* 8, 23. *τὸν πλησίον τῆς πόλεως οἶκον τοῦ μάρτυρος Πολυεύκτου* 9, 3. s. IIII. Bischöfe s. *Ὀτρήιος*. *Ἀκάκιος* (2). *Συνόδιος*. *τὴν κατὰ Μ. ἐκκλησίαν* 10, 9. *οἱ Μελιτηνῶν παῖδες* 11, 19. *Μελιτηνός* (einzelne Personen): s. *Ἀκάκιος* (2).

Ἀνδρέας (1). Γαιανός. Δομετιανός (1). Παῦλος (8). Σέργιος (1). Στέφανος (2). Συνόδιος
Μέτωπα: εἰς τοὺς περὶ τὴν κώμην Μ. τόπους 16, 13. 237, 2. Λουκᾶν τὸν Μετωπινόν 237, 4. s. IIII
Μήδαβα [Μεδαβα nur 136, 1 in allen Hss. überliefert]: Μ. πόλις ἐστὶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ὑπὸ τὴν Ἀραβίαν τελοῦσα 136, 1. ἐπίσκοπον Μηδάβων 53, 3
Μομψουεστίας: s. Θεόδωρος (5)
Μουταλάσκα: τῆς Καππαδοκῶν χώρας Μουταλάσκης τῆς κώμης ὑπὸ μητρόπολιν τελούσης τὴν Καισαρέων 86, 28. 89, 13. εἰς Μουταλάσκην 147, 11. Μουταλάσκων 87, 14. ἐκκλησία Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ 147, 11
Μωγαριασσός: τῆς Καππαδοκῶν χώρας ἀπὸ κώμης Μωγαριασσοῦ ὑπὸ τὴν Καισαρέων πόλιν τελούσης 236, 3

Νατουφᾶ: τὴν τοῦ Ν. πανέρημον 227, 8. τῆι ἐρήμωι τοῦ Ν. 235, 3. ἐν τῶι Ν. 228, 9
Νεάπολις: ἐν τοῖς περὶ Ν. τόποις 172, 7. ἐπίσκοπον Ν. 172, 9 s. Μαμωνᾶς
Νικαία s. V σύνοδος
Νικόπολις (1): τῆς κατὰ Ἀρμενίαν Νικοπόλεως 201, 8. ἐκκλησία τῆς θεοτόκου 201, 23
Νικόπολις (2): ἐπὶ τὰ μέρη Ν. 120, 25
Νιτρία: τοῦ ὄρους τῆς Ν. 50, 26

Ὀνωριάς: πόλεως Κρατείας τῆς Ὁ. 244, 16. τῆς Κλαυδιουπολιτῶν πόλεως τῆς Ὁ. 245, 21. τὸν τῆς αὐτῆς χώρας μητροπολίτην 247, 3. 4
Ὀρθωσιάδος: ἐπίσκοπος Ὀ. 18, 30 s. Νεῖλος
Οὐανδάλοι 176, 4
Οὐισσιγότθοι 176, 4

Παλαιστίνη: ἦλθεν ἐν Π. 51, 1. 183, 14. παρεγένετο ἐν Π. [= Gaza, vgl. Act. Conc. t. II 5 p. 139, 31] 191, 1. κατέπλευσεν ἐπὶ Π. 146, 22. ἐπὶ Π. ἀπέλυσεν 143, 13. 146, 20. ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ Π. πεζῆι τὴν πορείαν ποιούμενος 195, 4. πανταχοῦ τῆς Π. 189, 9. ἐν πάσηι τῆι Π. καὶ ταῖς κύκλωι ἐπαρχίαις 21, 19. τῆι τε Ἀραβίαι καὶ Π. 211, 17. — πρώτης καὶ δευτέρας Π. 177, 1. 173, 7. τῆι πρώτηι Π. ὡς τὴν πᾶσαν Σαμάρειαν ἐχούσηι 181, 20. οἱ κατὰ Π. Σαμαρεῖται 172, 3. ἐν τῆι δευτέραι τῶν Π. ἐπαρχίαι [= Skythopolis] 66, 2. τῶν ἐν Π. Χριστιανῶν 173, 4. 175, 10. τοὺς κατὰ Π. ἄρχοντας 176, 25. τὸ δουκάτον Π. 150, 2. 19 s. Ὄλυμπος. Ἀναστάσιος (2). τῶν Π. δημοσίων 178, 7. 173, 7. οἱ τρακτευταί καὶ βίνδικες τῶν κατὰ Π. δημοσίων 145, 22. 177, 18. ἐκ τοῦ κατὰ Π. σκρινίου 146, 3. τὰς ἀπὸ Π. δεήσεις 173, 26. 174, 13. πάντων τῶν κατὰ Π. ἐπισκόπων 199, 8. οἱ Παλαιστινοὶ ἐπίσκοποι 181, 24. 197, 21. οἱ τὴν Π. διατρέφοντες 165, 21. σύνοδον ἐν Σιδόνι τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων 141, 18. πάντων τῶν ὑπὸ Π. λαυρῶν τε καὶ ἀναχωρητῶν 239, 10. τὴν σύστασιν τὴν κατὰ Π. τῶν ἐκκλησιῶν 175, 8. πασῶν τῶν ἐν Π. λαυρῶν 91, 22. 158, 20
πανέρημος: ἐπὶ τὴν π. 38, 11. 44, 17. 56, 25. 106, 15. 107, 9. 24. 129, 5. εἰς τὴν π. 39, 15. μήπω ἐν πείραι τῆς π. ἐκείνης γεγονώς 210, 2. τὴν τοῦ Νατουφᾶ π. 227, 8. τὴν π. τοῦ Ῥουβᾶ 94, 15. 225, 11
Πανιάς: ἕως Π. 108, 15

Παρεμβολῶν: *ἐπίσκοπος* s. *Πέτρος* (2)

Παρθενικὸν πέλαγος 63, 7. Vgl. Ammian. 14, 8^{10}. 22, 15^{2}. 16^{9}. Peregrin. Aether. 3, 8

πεδιάς: *εἰς τὴν π.* 125, 2. 14. *ἐκ τῆς π. ἀπὸ Βουριρῶν τῆς κώμης* 185, 17

Πέλλα: *ἐπίσκοπον Π.* 176, 27

Πέρσαι: *τοῦ Π. βασιλέως* 18, 22. *ὑπὸ Π. τελῶν* 18, 20. 23. 211, 16

Περσίς: *ἐν Π.* 19, 22. *τῶν ἐν Π. Χριστιανῶν* 18, 24. *τοῦ τότε γεγονότος διωγμοῦ ἐν Π.* 18, 21

Πέτρα: *ὁ τῆς Πετραίων πόλεως ἐπίσκοπος* 239, 18 s. *Θεόδωρος* (4)

Πηλούσιον: *ἐπίσκοπος τοῦ Π.* 127, 3 s. *Γεώργιος* (1)

Ποντικός: *Π. ὄντας τῶι γένει* 245, 17

Ῥαιθοῦ: *ἀπὸ τῆς Ῥ.* 26, 10

Ῥουβᾶ: *τὴν πανέρημον τοῦ Ῥ.* 94, 15. 225, 11. *τὴν ἐνδοτέραν ἔρημον τοῦ Ῥ.* 228, 24. *τῆι κατὰ τὸν Ῥ. ἐρήμωι* 97, 3. 209, 10. 21. *ποίωι σπηλαίωι τοῦ Ῥ.* 96, 17. *κάτω εἰς τὸν Ῥ.* 139, 2. *πορευομένωι ἀπὸ τοῦ Ῥ. ἐπὶ τὸν καλαμῶνα τοῦ Ἰορδάνου* 138, 19. *τὴν ἔρημον τοῦ Κουτιλᾶ καὶ τοῦ Ῥ.* 51, 10. 95, 12. *Ῥ.* 21, 5. 22, 2. 44, 28. 45, 6. 48, 14. 56, 26. 94, 20, 210, 5. 211, 24. 212, 19. 222, 7. 235, 4

Ῥωμαῖοι: *τῆς Ῥ. βασιλείας* 11, 3. 178, 29. *τῆι τῶν Ῥ. πολιτείαι* 11, 5. 145, 16. *ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις* 19, 7. 9. 75, 8. *Ῥωμαίοις προσφεύγειν* 18, 25. 19, 6. *μετὰ πολλοῦ τοῦ κατὰ Ῥωμαίων θυμοῦ* 211, 17. *κατὰ πολλὰς μυριάδας Ῥωμαίους ἀνδραποδίζων* 211, 18. — *Ῥωμαῖος* 36, 13. 124, 13

Ῥώμη: *ἐν Ῥ.* 47, 15. *Ἀφρικήν τε καὶ Ῥ. καὶ τὴν λοιπὴν Ὁνωρίου βασιλείαν* 175, 21. 178, 25. 27. *τῶν κατὰ τὴν Ῥ. ἀρχιερέων διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Βυζάντιον* 140, 2. *τοῦ πάπα Ῥ.* 118, 12 s. *Φῖλιξ*

Σαμάρεια: *τῆι πρώτηι Παλαιστίνηι ὡς τὴν πᾶσαν Σ. ἐχούσηι* 181, 20

Σαμαρεῖται: *οἱ κατὰ Παλαιστίνην Σ.* 172, 3. *τὰς τῶν Σ. συναγωγάς* 174, 16. Aufstand 172, 1—173, 4. 176, 27. *τοῦ βασιλέως ἡ ὀργὴ κατὰ τῶν Σ.* 174, 14. *ἐκ τῆς τῶν Σ. ὑποστάσεως* 177, 7. *ἐθνικῶν Ἰουδαίων τε καὶ Σ.* 154, 4. *Σαμαρείτης* s. *Σιλουανός*

Σαρακηνοί: *τῶν ὑπὸ Πέρσας τελούντων Σ.* 211, 16. *τοὺς φυλάρχους τῶν ὑπ᾽ αὐτοὺς* (Perser) *Σ.* 18, 23. *τὴν φυλαρχίαν τῶν ἐν Ἀραβίαι ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σ.* 19, 9. *τῶν δύο φυλάρχων τῶν ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σ.* 75, 8. *φύλαρχος τῶν Σ.* 52, 19. 18, 14. *ὁ τῶν Σ. ἐπίσκοπος* 41, 10 s. *Πέτρος* (2). *Αὐξόλαος*. *Ἰωάννης* (10). *μετὰ πολλῶν Σ. ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων* 24, 12. *αἱ σκηναὶ τῶν Σ. αἱ συστᾶσαι ὑπὸ Εὐθυμίου* 67, 21. 24, 26. *οἱ πρῶτοι τῶν ἐν αὐταῖς Σ.* 67, 23. 75, 5. die Ansiedlung zerstört 67, 21ff. *τέσσαρσιν Σ.* 96, 12. 98, 21. *Σ. τὸν ἀριθμὸν ἕξ, τῶι ἤθει βάρβαροι, τῆι γνώμηι κακοποιοί* 97, 7. *διὰ δὲ τὴν τῶν Σ. ἐπιδρομήν* 175, 16. 68, 1. *Σ. ἐπελθόντων* (gegen Emisa vgl. Theoph. p. 143, 21 Euagr. 3, 36 p. 135, 24) 244, 3. *Σαρακηνός* [einzelne Personen]: s. *Ἀργώβ*. *Τερέβων* (1). 76, 6. *τινὸς Χριστιανοῦ Σ. τοῦ σπέρματος ὄντος τῶν ὑπὸ Εὐθυμίου βαπτισθέντων πάλαι* 75, 14, vgl. 67, 27. *ὁ τῆς καμήλου δεσπότης Σαρακηνὸς ὤν* 186, 22. *καμήλους Σαρακηνικάς* 186, 16

Σεβάστεια: *τῆι μητροπόλει Σ.* 240, 4. *ὁ τῆς Σ. μητροπολίτης* 202, 18

Σεβαστῆς: *ἐπίσκοπον Σ.* 127, 11

Σιδών s. V *σύνοδος*

Σκανδός: ἐν κώμηι Σ. 87, 18
Σκῆτις: ἐν τῆι Σ. 189, 19. οἱ ἀρχαῖοι τῆς Σ. πατέρες 114, 12
Σκυθόπολις: τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπόλεως 71, 20. 216, 8. τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως 186, 4. ἐν αὐτῆι τῆι μητροπόλει 164, 11. ἐν τῆι δευτέραι τῶν Παλαιστινῶν ἐπαρχίαι = Σ. 56, 2. ἀπὸ Σκυθοπόλεως 165, 1. 181, 2. 217, 13. εἰς Σ. 162, 26. ἐν Σ. 163, 3. 172, 19. ἕως Καισαρείας καὶ Σ. 162, 20. 180, 1. ἐπὶ τὰ μέρη Σ. = Palaestina II 118, 30. ἐν τῆι ἀρχαίαι ἐκκλησίαι 163, 1. τὸ ἀποστολεῖον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ 162, 28. 180, 16. 19. τοῦ ἐν Σ. οἴκου τοῦ μάρτυρος Βασιλείου 26, 14. ἐν τοῖς περὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τόποις 163, 15. κατὰ τὴν λεγομένην ἁψῖδα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου 163, 23. ἐν τῶι δυτικῶι ἐμβόλωι τῆς αὐτῆς πλατείας 163, 26. 164, 3. τῶι ἐκεῖσε (ἐν τῶι ἐπισκοπείωι) οἴκωι τοῦ μάρτυρος Προκοπίου 180, 8. 28. s. Βεελλα. Bischöfe [τῶι μητροπολίτηι 162, 27. τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπολίτην 197, 23] Ὀλύμπιος (1). Κοσμᾶς (2). Θεοδόσιος (3). Θεόδωρος (3). — Σκυθοπολίτης [ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως 186, 4]: Βασίλειος (2). Κασιανός. Κύριλλος (2). Γηνάρους. s. IIII
Σουσακείμ: 228, 26. 232, 5. 228, 30. 229, 4. 232, 1. 233, 1. 234, 24. 235, 5. 6
Συρία: ἐκ μὲν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ὁρμωμένους, ἐν δὲ τῆι Σ. ἀνατραφέντας 25, 19. κατὰ Σ. (statt Phoenicia Libanensis) 243, 24 s. Ἔμισα
Σύροι: κατά τε τὴν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Σύρων φωνὴν 56, 16. μαθητὴν Σύρον 139, 1

Τιβεριάς: ἐκ τῆς Τ. ὁρμώμενον 26, 13. διαπεράσαντες μεταξὺ τῆς θαλάσσης Τ. καὶ τοῦ Ἰορδάνου 108, 13
Τομεσσός: ἀπὸ τῆς πρώτης Κιλικίας κώμης Τ. ὁρμώμενος 72, 10
Τρίπολις: ἐν Τ. κατὰ πάροδον γεγονώς 68, 29. 18. Bischöfe: Στέφανος (3). Λεόντιος (2)

Φαράν: ἀπὸ σταδίων δέκα τῆς λαύρας Φαρῶν κώμη τίς ἐστι κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος Φ. καλουμένη 79, 25

Χαλκηδών s. σύνοδος
Χεβρών: ἐκ τῶν περὶ τὸν Χ. ὁρμώμενοι τόπων 132, 21
Χορσία: τὴν Χ. καὶ τὴν Ἑπτάπηγον καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους τόπους 108, 14
Χουζιβᾶ: ἐν τῶι Χ. 134, 19. ὁ Χουζιβίτης 162, 24 s. Ἰωάννης (9). vgl. Euagr. 4, 7 p. 157, 21—24

IIII κοινόβια λαῦραι μοναστήρια

Sabas' Apophthegmata über den Unterschied zwischen κοινόβιον und λαύρα 166, 24—26. 206, 5—10. Vgl. ferner 16, 25—17, 3. 25, 13. 14. 113, 5. 6. ἀναχωρητικὸν κελλίον ἔξω τῆς λαύρας 14, 10. 132, 24. 93, 24. μοναστήριον μονή bezeichnen sowohl κοινόβια als λαῦραι, als auch die Einsiedeleien im eigentlichen Sinne, vgl. Cassian. Coll. p. 3, 14. Ferner sind die τάγματα zu verzeichnen, die sich an Kirchen anschließen.

Palaestina
ἡγουμένων καὶ μοναχῶν τῶν τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ τὸν Ἰορδάνην κατοικούντων 152, 24

Jerusalem: *ἐν τῶι τοῦ Πασσαρίωνος μοναστηρίωι* 90, 20. — *Ἡλίας* (1) *ᾠκοδόμησεν μοναστήριον πλησίον τοῦ ἐπισκοπείου καὶ ἐν αὐτῶι περισυνήγαγεν τοὺς τῆς Ἀναστάσεως σπουδαίους εἰς τοὺς περὶ τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ τόπους διεσπαρμένους* 116, 4—8. 236, 11—13. *ἡγούμενος τῆς Ἀναστάσεως* 104, 2. Vailhé 108[1]. — *ἡγούμενος τῆς ἁγίας Σιών* 127, 6. Vailhé 118. — *ἡγούμενον τῆς νέας ἐκκλησίας* 193, 18. — *Εὐστοργίωι μοναστήριον συστησαμένωι πλησίον τῆς ἁγίας Σιών* 224, 15. — *ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Στεφάνου* 49, 16. 53, 16. 56, 7 s. *Γαβριήλιος*. Vailhé 36. Nach demselben [Échos d'Orient 8, 78ff.] war es ein Frauenkloster; der von Eudokia bestellte Hegumenos war Eunuch von Geburt an. — *ἡγούμενος* des von Bassa erbauten *μαρτύριον τοῦ Μηνᾶ* 49, 22. Vailhé 11. — *Φλαίαι κτιζούσηι περὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν μοναστήριον καὶ ἐκκλησίαν τοῦ μάρτυρος Ἰουλιανοῦ* 241, 20; *τὴν τῆς ἐκκλησίας ἡγεμονίαν* 242, 4. Vailhé 44. — vgl. außerdem *Ἀναστασία* 145, 9. 147, 6 und Iohannes Hesychastes 195, 23. — *Γαβριήλιος κτίσας ἑαυτῶι μικρὸν μοναστήριον* (Einsiedelei) *ἐν τῆι ἐξ ἀνατολῶν κοιλάδι τοῦ βουνοῦ τῆς Ἀναλήψεως* 56, 8; vgl. Vailhé Échos d'Orient 8, 81ff. — *τοὺς Ἀποσχιστὰς τῶν κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν κρατοῦντας μοναστηρίων* 241, 16. 236, 17. — *τὸ ἐν τῆι ἁγίαι πόλει κοινὸν ξενοδοχεῖον* der Koinobien des Euthymios und des Theoktistos 226, 17; getrennt 226, 16—18. — zwei *ξενοδοχεῖα* der Laura des Sabas 116, 10—12. 21. 22. ein *ξενοδοχεῖον* des *Καστέλλιον* 116, 23

Die Lauren mit den Anachoreten und die Koinobien der *ἔρημος* ö. von Jerusalem und am Jordan waren zur Zeit Iuvenals zwei *ἀρχιμανδρῖται* unterstellt, Passarion und Gerontios. Passarions Nachfolger war Elpidios; Gerontios sagte sich 451 von der Reichskirche los. Elpidios' Nachfolger Elias (3), Lazaros, Anastasios (5) hatten keinen zweiten *ἀρχιμανδρίτης* neben sich, und die Organisation functionierte nicht mehr, bis der Patriarch Salustios [486—494] Markianos (3) zum *ἀρχιμανδρίτης* der Koinobien machte, etwa 491. Nach dessen Tod [23. Nov. 492] versammelten sich die *μοναχοί* der *ἔρημος* bei dem erkrankten Patriarchen im bischöflichen Palast und bestimmten ihn, Theodosios zum *ἀρχιμανδρίτης* der Koinobien, Sabas zu dem der Lauren und Anachoreten zu ernennen; jeder von beiden erhielt einen *δευτερεύων*. Es ist zu beachten, daß Kyrill den Titel *ἀρχιμανδρίτης* nur von dieser Stellung, nie vom Vorsteher einer einzelnen Mönchsgemeinschaft gebraucht. Hauptstellen 114, 23—115, 26; 239, 1—12; außerdem vgl. 26, 18. 16, 14. 49, 7—11. 67, 15. 91, 19. 118, 23. 151, 21. 152, 16. 23. 166, 11—20. 111, 27. 237, 15. Vgl. auch Euagr. 3, 33 p. 133 über Mamas (3) *εἷς οὗτος τῶν δοξάντων δύο ἐξάρχων εἶναι τῶν Διοσκοριανῶν*.

Λαύρα und *κοινόβιον* des Euthymios: die Höhle, in der sich E. und Theoktistos ursprünglich niederließen [15, 15], war für eine Laura nicht geeignet und wurde allmählich ein Koinobion [16, 25—17, 3]. Lage *ἐν τῆι ἀνατολικῆι ἐρήμωι Ἱεροσολύμων ἀπὸ δέκα μιλίων ἐν τῶι κατὰ νότον τῆς ὁδοῦ Ἱεριχούντων χειμάρρωι* 20, 14. E. ließ dies Koinobion unter Theoktistos [s. u.] zurück 21, 20ff. und wählte sich nach der Rückkehr von der Wanderung eine neue Heimstätte [23, 18ff.] *ἐν σπηλαίωι μικρῶι*

---

1 Die Zahlen sind die des Répertoire alphabétique des monastères de Palestine von Vailhé in Rev. de l'Orient chrétien 4, 512—542. 5, 19—48. 272—292

[24, 6. 63, 26], ἐν τῶι τόπωι ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων διεστηκότι τοῦ Θεοκτίστου [23, 23], s. von der Straße nach Jericho [27, 10]. Gegen seine ursprüngliche Absicht [25, 13. 14] entstand hier die λαύρα Εὐθυμίου [25, 17ff.], κατὰ τὸν τύπον Φαράν 26, 17. τὴν λαύραν τοῦ Εὐ. ἔχουσαν τὰ κελλία τὰ μοναχικὰ διεσπαρμένα κατὰ τὴν ἔρημον 53, 12. ἄντικρυς τῆς τοῦ Εὐ. μονῆς ὡς ἀπὸ σταδίων εἴκοσι ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Πέτρου 53, 8. ἐσπούδασεν [Eudokia] εἰς τὸν ὑψηλότερον πάσης τῆς ἀνατολικῆς ἐρήμου τόπον κατὰ νότον τῆς αὐτοῦ λαύρας ὡς ἀπὸ σταδίων τριάκοντα πύργον οἰκοδομῆσαι 48, 9. 97, 25. 127, 15—17. Enkaenien der Kirche 7. Mai 428 [oder 429] 26, 21. πληθυνόντων τῶν ἀδελφῶν καὶ μέχρις πεντήκοντα φθασάντων καὶ κελλίων αὐτοῖς κτισθέντων 28, 11. τὰ κελλία τῆς λαύρας στενὰ λίαν καὶ ἀπαραμύθητα ὑπῆρχον οὕτως αὐτὰ τοῦ Εὐ. γενέσθαι κελεύσαντος 51, 15. Sabas [50, 23ff. 91, 4ff.] und Kyriakos [224, 19ff.] von E. als zu jung in die Laura nicht aufgenommen; Kyriakos trat erst nach seinem Tode ein 225, 22. Die 'kleine Höhle', aus der die Laura hervorgegangen war, wurde in das κοιμητήριον des E. mit seiner θήκη verwandelt im Auftrag des Patriarchen Anastasios 61, 1. 17ff.

Der radikale, die κελλία der Laura zerstörende [63, 25] Umbau in das κοινόβιον, den E. nach der Legende unmittelbar vor seinem Tode geweissagt [58, 29ff. 64, 13] und später durch eine Wundererscheinung befohlen hatte [63, 24ff.], erfolgte auf Befehl des Patriarchen Martyrios, in drei Jahren [65, 10] und wurde am 20. Januar 482 eingeweiht [66, 10—16]. Beschreibung 64, 15—65, 8. Kyriakos erlebte den Umbau 225, 26. Auf dieses Koinobion bezieht sich τῆς μονῆς τοῦ Εὐ. 199, 22. 216, 21. 231, 21. 235, 1. Der erste, aus der Laura übernommene Hegumenos war der nach der Legende von E. selbst auf den Vorschlag der Brüder eingesetzte [58, 25ff.] Elias (2) mit einer Amtsdauer von 38 Jahren; die Geschichte der folgenden, Symeonios (3 J.), Stephanos (4; 21 J.), Thomas (8 J.; starb am 25. März 542), Leontios (3) 68, 5—70, 25. Kyrill wurde von diesem im Juli 543 in das Koinobion aufgenommen 72, 7. 217, 11 [daher τῆς ἡμετέρας μονῆς 65, 22]; die von der θήκη des E. vollbrachten Wunder erzählt er als zu seiner Zeit geschehen [72, 8—82, 11]. — ξενοδοχεῖον in Jerusalem bei dem Davidsturm 226, 18. εἰς τὴν Ἰεριχὼ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς μονῆς τοῦ Εὐ. 217, 5. 6. Vailhé 42

κοινόβιον des Theoktistos [τῆς Θ. μονῆς 226, 6]: es ist aus dem anfänglich Euthymios und Th. gemeinsamen, dann von Euthymios verlassenen Koinobion hervorgegangen [24, 7—10]. es lag 3 r. Meilen ö. von der Laura des Euthymios [23, 24]; daher τὴν κάτω μονήν 25, 16. 65, 19. 91, 11, τὸ κάτω μοναστήριον 24, 15. Sabas im Koinobion des Th. 50, 7. 56, 22. 91, 15. 29ff. 93, 12. σπηλαίωι ὄντι ἔξωθεν τοῦ κοινοβίου εἰς τὸν κατὰ νότον κρημνόν 93, 24. nach Euthymios Tod τὴν τοῦ κοινοβίου διαγωγὴν ἀλλασσομένην 95, 7. Th. Nachfolger Maris Longinos (1) Paulus (5). τὰ Εὐθυμίου καὶ Θ. μοναστήρια ἔχοντα μίαν διοίκησιν ὑπὸ ἕνα ὄντα οἰκονόμον 226, 3. τὸ ἐν τῆι ἁγίαι πόλει κοινὸν ξενοδοχεῖον 226, 17. Trennung durch Paulus (5) 226, 11ff. τῶν ἀρχαίων κοινοβίων Εὐθυμίου καὶ Θ. 159, 1. Vailhé 129

κοινόβιον zwischen Aristobulias und Kaparbaricha [22, 11. 16]: von Euthymios auf seiner Wanderung begründet 22, 11ff. 23, 18. Vailhé 9

λαῦραι und *κοινόβια* des Sabas: *ἑπτὰ μοναστήρια συνεστήσατο· ἐν μὲν λαύραις ἡ Μεγίστη αὐτοῦ καὶ ἡ μετ' αὐτὴν τῆι τάξει Νέα λαύρα καὶ ἡ Ἑπτάστομος καλουμένη, ἐν δὲ κοινοβίοις τὸ τοῦ Καστελλίου καὶ τοῦ Σπηλαίου καὶ τὰ ὀνομασθέντα τοῦ Σχολαρίου καὶ Ζάννου* 158, 18—23

ἡ Μεγίστη λαύρα, so genannt im Gegensatz zur *Νέα λαύρα* [zuerst 126, 12 (vorgreifend 91, 22. 105, 14), dann regelmäßig], auch *τὴν τοῦ Σ. λαύραν* 181, 4. 216, 17. 231, 15. 213, 13. 19. 221, 6. *τὴν ἐκείνου ἔχουσαν ἐπωνυμίαν* 181, 8. *τὴν Μεγίστην λαύραν τοῦ Σ.* 204, 21. 229, 8. *τὴν ἑαυτοῦ Μεγίστην λαύραν* 182, 6. *τὴν ἑαυτοῦ λαύραν* 182, 15. 17; vgl. auch *καθίζουσιν ἐν τῶι θρόνωι τοῦ Σ.* 195, 18: Höhle [vgl. 105, 9] und *χείμαρρος ἀπὸ τοῦ Σιλωὰμ καταφερόμενος* 98, 1 [vgl. 103, 23. 102, 11. *ἐν τῶι δυτικῶι τοῦ χειμάρρου κρημνῶι* 101, 22]; entdeckt 478 98, 11. Beginn der *λαύρα* 483 99, 10ff. Quelle 101, 6ff. *μικρὸν εὐκτήριον* 100, 11. 14. 101, 10. 105, 10. 117, 11. *ἡ θεόκτιστος ἐκκλησία* 102, 1—7. 18. 117, 10. 118, 17. 187, 21. *ἀπὸ τοῦ μικροῦ εὐκτηρίου εἰς τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν* 117, 20. 22. Enkaenien 12. December 490 104, 24. 105, 17. 109, 3. 110, 2. 204, 25. *πύργος* 102, 21—25. 187, 5—7. 130, 2. 131, 2. 133, 10. 23. 182, 19. zerstört 122, 26—28. *τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς θεοτόκου Μαρίας* 117, 9. 118, 18. 194, 16. Enkaenien 1. Juli 501 117, 17. 208, 26. 209, 2. *ἔνθα νῦν κατάκειται τὸ αὐτοῦ λείψανον ἀνὰ μέσον τῶν νυνὶ ὄντων δύο ἐκκλησιῶν* 101, 24. 184, 7. 117, 12. 187, 17. *κελλίον οἰκοδομῆσαι ἐν τῆι Μεγίστηι λαύραι* 181, 12. 187, 24. *καθεῖρξεν εἰς κελλίον* 212, 25. *ἔφθασεν ἡ συνοδία μέχρις ἑβδομήκοντα ὀνομάτων* 100, 3. *συνοδίαν ἑκατὸν πεντήκοντα ἀναχωρητῶν* 205, 3. 103, 27. *ὅτε ἐγίνετο εἰς τὴν Μεγίστην λαύραν ἀγάπη* 130, 26. Armenier 105, 3—16. 117, 11. 19—25. *τὸ ἐν τῆι λαύραι ξενοδοχεῖον* 109, 15. 17. 205, 19. 130, 29. 194, 1. 3. 6. 245, 12. *τῆς ἐπὶ τὸ ξενοδοχεῖον ἀνερχομένης ὁδοῦ* 186, 19. 28. — *παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μεγίστης λαύρας* 168, 8. — *τοὺς τῆς Μεγίστης λαύρας κανόνας* 179, 22. *τὰς παραδόσεις ἐγγράφους* 182, 21. — Sabas' Nachfolger: Melitas (5 J.), Gelasios [536 Sept., stirbt October 545], Georgios (3, Origeniast, nach 7 Monaten abgesetzt), Cassian (10 Monate, stirbt 20. Juli 547), Konon. — 40 Origeniasten vertrieben 190, 1—3. 13. 191, 5. 10. Feindschaft der Origeniasten gegen die *Μεγίστη λαύρα* 190, 7. 10. 17. 20. 193, 14. 21. Sturm auf das *ξενοδοχεῖον* 194, 1—12. *πρὸς μόνην τὴν Μεγίστην λαύραν ἀντιτείνουσαν εἶχον* (die Origeniasten) *τὴν παράταξιν* 195, 14; vgl. 195, 6—10. *διωγμὸς μέγας καὶ τῶν πατέρων σκορπισμός* 195, 20. nach der Vertreibung der Origeniasten aus der *Νέα λαύρα* 60 aus der *Μεγίστη λαύρα* dorthin geschickt 199, 90; s. auch *Κύριλλος* (2). zwei *ξενοδοχεῖα* in Jerusalem 116, 10. 11. 12. 21. 22. *τὸ ἐν Ἰεριχῶι ξενοδοχεῖον σὺν τοῖς αὐτόθι παραδεισίοις* 109, 14. 136, 21. Auf der Constantinopler Synode von 536 waren als Bittsteller anwesend zwei [Act. Conc. t. III p. 37, 19 = p. 51, 7; darunter *Κασιανός* p. 36, 33 = p. 50, 14. M VIII 994. 1019]. Vailhé 106

ἡ Νέα λαύρα: entstanden durch die Secession nach der zweiten Revolte [209, 8] *ἀνεχώρησαν εἰς τὸν κατὰ νότον Θεκώων χείμαρρον* [vgl. 228, 27], *εἰς ὃν ἔμειναν εὑρόντες ὕδωρ καὶ ἴχνη κελλίων ὑπὸ τῶν Ἀποσχιστῶν πάλαι οἰκοδομηθέντων* [s. *Ῥωμανός* (1)] *καὶ κτίσαντες ἑαυτοῖς κελλία Νέαν λαύραν τὴν τοποθεσίαν ὠνόμασαν* 123, 5. Sabas, vom Patriarchen Elias unterstützt, bemächtigt sich der Neugründung 123, 11—28. 126, 6; Enkaenien der Kirche 507 123, 27. Hegumenoi: Iohannes

(12, 7 J.), Paulus (6, 6 Monate), Agapetos (5 Jahre), Mamas, Theodoros (3). — Νεολαυρῖται 125, 16. 23. 198, 1. 11. 199, 11; Gegner τῶν Φιρμινιωτῶν 197, 16. 8. Aufnahme von Origeniasten 124, 22—25. πάντας τοὺς ἐν τῆι Νέαι λαύραι λογιωτέρους 188, 18. 230, 31. Vertreibung und Auswanderung εἰς τὴν πεδιάδα 125, 1—14; Wiederaufnahme 125, 16—19. 176, 13. die Νέα λαύρα Hauptquartier der Origeniasten 190, 3ff. τὸ φρύαγμα τῶν ἐν τῆι Νέαι λαύραι 229, 13. nach dem Edikt gegen Origenes verlassen, Auswanderung εἰς τὴν πεδιάδα 192, 19. Rückkehr 193, 11. definitive Austreibung 199, 16. Neubesiedelung der Νέα λαύρα 199, 18—200, 3. 83, 7—15. 181, 5. 6. 229, 22—24. 234, 27; s. Κύριλλος (2). Auf der Constantinopler Synode von 536 waren als Bittsteller anwesend vier [Act. Conc. t. III p. 36, 40 = p. 50, 23. p. 37, 5 = p. 50, 28. p. 37, 21 = p. 51, 9, darunter Θεόδωρος (6) p. 37, 3 = p. 50, 32 M VIII 991. 994. 1019]. Vailhé 87

ἡ λαύρα Ἑπτάστομος: λάκκου Ἑπταστόμου ἐπιλεγομένου 98, 20. 129, 6. Secession des Iakobos (2) aus der Μεγίστη λαύρα 129, 3—10; nach deren Unterdrückung [129, 11—130, 15] die λαύρα unter dem Namen Ἑπτάστομος von S. eingerichtet 130, 16—27. Vailhé 54

τὸ τοῦ Καστελλίου κοινόβιον [113, 1. 118, 22. μοναστήριον 167, 17. τὸ Καστέλλιν 138, 7]: τὸν τοῦ Καστελλίου βουνὸν ὡς ἀπὸ εἴκοσι σταδίων ὄντα τῆς λαύρας κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἀρκτῶιον μέρος 110, 5. S. Aufenthalt während der Fastenzeit 492 vom 21. Januar [110, 3] bis Ostern [5. April, 111, 18] 110, 3—111, 18. 205, 21. 126, 3. Bau des Koinobion 111, 18—112, 13. 17—20. 205, 20—26, im Sommer 492 [112, 15. 205, 27]. τὰ τῆς λαύρας καὶ τοῦ Καστελλίου ἄλογα 123, 13. τῶι τε Καστελλίωι καὶ τῶι Σπηλαίωι 186, 6. — διοικηταί [ἡγούμενοι 112, 25] 112, 20—25. 136, 24. — τῶι Καστελλίωι περιποιησάμενος ξενοδοχεῖα δύο ἔν τε τῆι ἁγίαι πόλει οὐ μακρὰν τοῦ πύργου τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐν Ἰεριχῶ ἐν ἑνὶ τῶν παραδεισίων [109, 14] 116, 23. Vailhé 19

τὸ τοῦ Σπηλαίου κοινόβιον [126, 24. τῆς μονῆς τῆς τὴν τοῦ Σπηλαίου ἐπωνυμίαν δεξαμένης] 127, 4: τινὰ χείμαρρον τῆς Μεγίστης λαύρας ἀπέχοντα σταδίους δεκαπέντε πλησίον τοῦ Καστελλίου κατὰ δυσμάς ... ἐν τῶι βορειῶι κρημνῶι σπήλαιον 126, 12—14. 208, 2—4. S. in der Höhle während der Fastenzeit 508 123, 28. 126, 9. 10. 15; nach Ostern [6. April] τὸ μὲν σπήλαιον ἐκκλησίαν πεποίηκεν, κατὰ δὲ πρόσβασιν [= nach und nach] κοινόβιον αὐτόθι συνεστήσατο τοῦ Σπηλαίου αὐτὸ ἐπονομάσας 126, 18. οἱ ἐν τῶι Σπηλαίωι 160, 14. 167, 5. ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ Σπηλαίου μοναστηρίοις, τῶι τε ἐξ ἀνατολῶν τοῦ Καστελλίου καὶ τῶι ἐκ δυσμῶν τοῦ Σχολαρίου ὡς ἀπὸ πέντε σταδίων καὶ τῆι Μεγίστηι λαύραι οὔσηι πρὸς λίβα 167, 16. τῶι τε Καστελλίωι καὶ τῶι Σπηλαίωι 186, 6. — Hegumenoi: Paulus (9), Kyriakos (2), Sergius (2), Eustathios (1; über die Reihenfolge s. zu Eustathios). Vailhé 123

τὸ τοῦ Σχολαρίου κοινόβιον [ἡ τοῦ Σχολαρίου μονή 48, 17. 247, 17]: τὸν ἐν τῶι ὑψηλοτέρωι τῆς ἀνατολικῆς ἐρήμου βουνῶι οἰκοδομηθέντα ὑπὸ τῆς Εὐδοκίας πύργον 127, 15. 245, 7. 14. 25. 246, 4. 48, 8—10. 17. 97, 25. 26. κατὰ κορυφῆς τῶν τριῶν αὐτοῦ μοναστηρίων [Μεγίστη λαύρα, Καστέλλιον, Σπήλαιον] 127, 25. κοινόβιον τὸν πύργον πεποίηκεν 128, 24. οὔπω ἦν ἑαυτῶι περιποιησάμενος ξενοδοχεῖον 245, 13. s. Ἰωάννης (13). Ἀβράμιος. Vailhé 63

τὸ τοῦ Ζάννου κοινόβιον: entstanden aus einem κελλίον ἀναχωρητικόν [132, 24], das Sabas dem Brüderpaar Zannos und Benjamin in der

Μεγίστη λαύρα überlassen hatte und diese zu einem Koinobion machten. *ὅπερ μέχρι τοῦ νῦν ἀνθεῖ τὴν τοῦ Ζάννου ἐπωνυμίαν λαχόν* 133, 5. Vailhé 137

τὸ μικρὸν κοινόβιον [158, 18ff. nicht mit aufgezählt]: von S. als Vorschule für die *Μέγιστη λαύρα* 492/3 [205, 27] gestiftet *κατὰ τὸ ἀρκτῷιον μέρος τῆς λαύρας* 113, 6. 206, 4. 10. *ὡς ἀπὸ δέκα σταδίων τοῦ ξενοδοχείου* 206, 14. *τὰ δένδρα τοῦ μικροῦ τῆς λαύρας κοινοβίου τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ὄντα* 221, 9. Vailhé 88

κοινόβιον bei Nikopolis: hervorgegangen aus einem *κελλίον* des Sabas 121, 1. 16. Hegumenoi: Severus (2), Domnos (2), Sabaron. Vailhé 86

ἡ Ἱερεμίου λαύρα: mit Sabas' Hilfe gestiftet 179, 17—22. *εἰς χείμαρρόν τινα ἔρημον ἐκ βορρᾶ τοῦ Σπηλαίου ὡς ἀπὸ πέντε σταδίων* 179, 16. *μέχρι τοῦ νῦν ἀνθεῖ τὴν τοῦ Ἱ. ἐπωνυμίαν λαχοῦσα.* s. *Ἱερεμίας* (2). Vailhé 64

τῆς λαύρας τῆς λεγομένης Πηγῆς 198, 28

ἡ λαύρα τοῦ Σουκᾶ [*τῆι λαύραι τοῦ παλαιοῦ Σουκᾶ* 29, 27. *τὸν Σουκᾶν* 229, 15. 231, 5. 196, 9. 123, 3]: *διακονίαι* des Kyriakos 226, 21—227, 1. *οἱ τῆς λαύρας τοῦ Σουκᾶ πατέρες* 234, 25. 226, 19. 229, 2. *τῆι τοῦ Σουκᾶ συνοδίαι* 231, 5. 10. 11. 14. 196, 9. *τὸ σπήλαιον τοῦ Χαρίτωνος* 229, 16. 231, 27. 232, 1. 234, 26. 235, 5. 9. *τὸ ἀναχωρητικὸν τοῦ Χαρίτωνος* 229, 5. — 232, 4. 234, 17. — *οἱ χείμαρροι τῆς Νέας λαύρας καὶ τῆς Σουκᾶ λαύρας* 228, 27. Hegumenoi: *Ἀκυλῖνος*. *Κασιανός*. *Πέτρος* (6). *Πέτρος* (7). Vailhé 21. 29

ἡ λαύρα Φαράν [*Φαρῶν* 26, 17. 65, 22. 79, 24]: *Φ. τὴν λαύραν ἀπὸ ἓξ σημείων τῆς ἁγίας πόλεως διακειμένην* 14, 9. *ἀπὸ σταδίων δέκα τῆς λαύρας Φ. κώμη τίς ἐστι κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος Φαρὰν καλουμένη ὅθεν καὶ ἡ λαύρα τὴν ἐπωνυμίαν ἐδέξατο* 79, 24. *οἱ ἀπὸ Φαρὰν πατέρες* 16, 8. — 15, 10. 65, 22. 26. — *λαύραν κατὰ τὸν τύπον Φ.* 16, 26. 26, 17. Vailhé 94

ἡ Φιρμίνου λαύρα [188, 20. 197, 8]: *Φ. ὁ ἐπὶ τὰ μέρη Μαχμᾶς λαύραν συστησάμενος* 99, 23. nach dessen Tod origeniastisch 188, 20. Streit mit der *Νέα λαύρα* 197, 8. 15. *Φιρμινιωτῶν* 197, 16. Auf der Constantinopler Synode von 536 waren anwesend zwei [Act. Conc. t. III p. 36, 37. 37, 25 = p. 50, 20. 51, 13 M VIII 991. 994. 1018. 1019] Vailhé 43

ἡ λαύρα τοῦ καλαμῶνος: 216, 24; vgl. *εἰς τὸν Ἰορδάνην* [72, 5] *εἰς ἓν τῶν αὐτόθι μοναστηρίων* 216, 22. s. *Κύριλλος* (2). Vailhé 16

ἡ ἐν τῶι Ἰορδάνηι τοῦ Νεελκεραβᾶ προσαγορευομένη λαύρα 99, 25. Vailhé 85

ἡ ἐν τῶι Ἰορδάνηι τῶν πυργίων λαύρα 99, 21. Auf der Constantinopler Synode von 536 waren als Bittsteller anwesend zwei [Act. Conc. t. III p. 36, 35. 42 = p. 50, 17. 26. M 991. 1019]. Vailhé 135

Χουζιβᾶ: 134, 19 s. *Ἰωάννης* (9); Anal. Bolland. 7 p. 366. Vailhé 24

τὸ Γερασίμου κοινόβιον: 225, 2; vgl. 224, 25 *εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Γ.* Nachfolger: *Βασίλειος* (3) und *Στέφανος* (6); dagegen *Εὐλόγιον τὸν τῆς λαύρας τοῦ Γ. ἡγούμενον* 239, 12. man muß annehmen, daß nach G.s Tod [5. März 475 vgl. 225, 20] das Koinobion sich in eine Laura verwandelte. Vailhé 50

τὸ Θεογνίου κοινόβιον 242, 21. Vailhé 132

τὸ Θεοδοσίου κοινόβιον [237, 28. 238, 19. 114, 7. *ἡ μονὴ Θ.* 237, 8. 97, 20. 134, 8. 135, 16. 190, 13. 14. 198, 23]: *ἀπὸ ἓξ σημείων τῆς ἁγίας πόλεως* 237, 8. *ὡς ἀπὸ τριάκοντα πέντε σταδίων τῆς λαύρας* (des Sabas) *πρὸς δυσμάς* 114, 7. s. *Θεοδόσιος* (4). *Σωφρόνιος* (2). *Εὐλόγιος*. Auf der Constantinopler Synode

von 536 waren als Bittsteller anwesend vier [Act. Conc. t. III p. 36, 27 = p. 50, 8. 37, 7 = 50, 34. 37, 11 = 50, 38. 37, 15 = 51, 3 M VIII 991. 994. 1018. 1019]. Vailhé 131

Καπαρβαριχᾶ: Σευηριανῶι κοινόβιον αὐτόθι οἰκοδομοῦντι 124, 18. Vailhé 115

τὸ Μαρκιανοῦ κοινόβιον [τὴν τοῦ Μ. μονήν 190, 25]: Μ. ἐν τοῖς περὶ τὴν Βηθλεὲμ τόποις κοινόβιον συστησάμενος 66, 26. 49, 12. 111, 27. s. Μαρκιανός (3). Vailhé 71

τὸ Μαρτυρίου κοινόβιον [τῆς Μ. μονῆς 65, 20. 67, 24. 69, 27. 72, 9. 188, 19. 193, 17. μοναστήριον 51, 21]: κατὰ δυσμὰς τῆς λαύρας [des Euthymios] ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε 51, 20. Es war ein κοινόβιον vgl. 115, 22. 239, 5. s. Μαρτύριος. Παῦλος (4). Ἰωάννης (24). Auf der Constantinopler Synode von 536 waren als Bittsteller anwesend vier [Act. Conc. t. III p. 37, 9. 13. 17. = p. 50, 36. 51, 1. 5, darunter Δομετιανός (2) p. 36, 30 = 50, 11 M VIII 991. 994. 1018. 1019]. Vailhé 77

Κάθισμα: τὴν τοῦ Κ. τῆς θεοτόκου ἐκκλησίαν 236, 20. 114, 2 s. Ἰκελία. τῶι τάγματι τῶν αὐτόθι σπουδαίων [vgl. 116, 6] 236, 27. τῆς τοῦ Κ. ἐκκλησίας ἡγούμενον 236, 31. Vailhé 20

τὰ μοναστήρια τοῦ Ἡλία (1): ἐπὶ τὴν Ἰεριχῶ .. ἔξω τῆς πόλεως, ἔνθα νῦν ἵδρυται τὰ αὐτοῦ (des Elias) μοναστήρια 51, 18. τὸν ἡγούμενον τῶν ἐν Ἰεριχῶι μοναστηρίων τοῦ Ἡ. 161, 7. 171, 19. gegen E. Bestimmungen geteilt 171, 23. τὸ διαιρεθὲν μοναστήριον τῶν Εὐνούχων τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβεν 171, 25. s. Ἡλίας (1). Νέσταβος. Ζαχαρίας (3). Ἀλέξανδρος (2). Vailhé 32. 39

ἡ τοῦ Φωτεινοῦ μονή: Μαρίνου τοῦ τὴν Φ. λεγομένην συστησαμένου μονήν 114, 4. Μαρῖνός τε καὶ Λουκᾶς εἰς τοὺς περὶ τὴν κώμην Μέτωπα τόπους μοναστήρια συνεστήσαντο 16, 14. vgl. 237, 2—4. Vailhé 81

οἱ Βέσσοι τοῦ Ἰορδάνου 193, 25. Vailhé 133

μοναστήριον Βεελλα: Γεωργίωι (2) μοναστήριον (Einsiedelei) συστησαμένωι ἐν τῶι κατὰ Σκυθόπολιν τόπωι Β. 85, 10. 5, 3

μοναστήριον (Einsiedelei) τὸ ἐπίκλην Ἐνθεμανείθ: in Skythopolis ἐν τοῖς περὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τόποις [vgl. 163, 23; innerhalb der Stadt] 163, 14. 164, 13 s. Ἰωάννης (21). Vailhé 35

ἡ τοῦ Ζουγγᾶ μονή: τὴν τοῦ Ζ. λεγομένην μονὴν ἐν Σκυθοπόλει συστησάμενον 196, 14. s. Κασιανός

τὰ τῆς Μελάνης μοναστήρια: 67, 16 s. Γερόντιος (1). Μελάνη. Vgl. Anal. Bolland. 22, 41 p. 29, 23. 49 p. 34, 15—35, 4. 56 p. 40, 9—17. Vailhé 78. 80

τὸ Ῥωμανοῦ κοινόβιον [49, 12]: Ῥ. τοῦ ἐπὶ Θεκώαν μοναστήριον συστησαμένου 67, 17. 49, 12. ἴχνη κελλίων ὑπὸ τῶν Ἀποσχιστῶν πάλαι οἰκοδομηθέντων 123, 5. Land, Anecd. Syr. 3, 345 [Ahrens-Krüger p. 261, 29] Μάμαν ἀρχιμανδρίτην [vgl. Euagr. 3, 33 p. 133, 8] τῶν περὶ Ἐλευθερόπολιν Ἀποσχιστῶν μοναχῶν 147, 14, ebenfalls ein Koinobion des Romanus. Vailhé 102

τὸν οἰκοδομηθέντα πύργον ὑπὸ τῆς Εὐδοκίας [48, 8—10. 17. 97, 25. 26] διεδέξαντο τινὲς μοναχοὶ τῆς Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς μανίας, nach deren Vertreibung [s. die Note] ἕτεροι δύο μοναχοὶ τῆς Νεστορίου αἱρέσεως ὑπέρμαχοι 127, 15ff.

κοινόβιον ἐν Αἰγύπτωι 30, 29
μοναστήριον bei Emesa 244, 1
μοναστήριον in Kratia 244, 18. 21. 24. 26
ἑνὸς τῶν περὶ Κωνσταντινούπολιν μοναστηρίων 244, 6
τὸ τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου μαρτύριον καὶ τὸ τῶν ἁγίων τριάκοντα τριῶν μαρτύρων in Melitene 13, 19 [vgl. 9, 3], ebenda *ὄρος . . . νῦν μοναστηρίου οἰκοδομὴν δεξάμενον πλησίον τῆς πόλεως τὸ τῆς Ἀναλήψεως προσαγορευόμενον* 13, 23
κοινόβιον in Nikopolis (Armenia I) von Iohannes Hesychastes gestiftet 202, 3
μοναστήριον [*κοινόβιον* vgl. 88, 1] *Φλαβιαναί: μοναστηρίωι Φ. μὲν καλουμένωι, εἴκοσι δὲ σταδίους διέχοντι τῆς κώμης Μουταλάσκης* 87, 23. 89, 23
ἡγούμενον τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λεοντίου s. *Λεόντιος* (2) 68, 24

V Wörter und Sachen

ἀββᾶς: *τὸν ἀ. αὐτοῦ* 244, 5. 22. *τοῦ ἀββᾶ μου* 109, 24. 4. 134, 21
ἀγάπη *Liebesmahl*: 69, 16. 76, 27. 130, 26. 165, 9. Pallad. H. L. 16 p. 42, 11. Hist. mon. ed. Preuschen p. 30, 3
ἀγένειος: *μὴ δέχεσθαι ἐν λαύραι ἀγένειον* 91, 25. 113, 24. 114, 1. 11 ff. 171, 12. 224, 27
ἁγιαστεία (LXX): *ἐκκλησίας ἁγιαστείαν* 15, 22
ἀγριομυρίκη (LXX): 233, 11
ἀδολεσχεῖν *nachdenken* (LXX): *περὶ τὴν . . . ζήτησιν ἀδολεσχούντων* 92, 26. *τοῖς τοιούτοις ἀδολεσχῶν λογισμοῖς* 224, 4. 230, 22
ἀδολεσχία: *τῆς εἰς τοὺς χάρτας ἀ.* 83, 22
αἰγάγριος: 232, 14. 23
αἰφνιδιάζειν: 150, 22
ἀκαταίσχυντος: 85, 1
ἀκηδία: 30, 19. *quod nos taedium siue anxietatem cordis possumus nuncupare* Cassian. inst. 10, 1 p. 173, 20. Pallad. H. L. 5 p. 21, 18. 61 p. 63, 20
ἀκηδιᾶν: *ἀκηδιάσας* 31, 1. 135, 13. *πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀκηδιάσας* 131, 21. Pallad. H. L. 18 p. 58, 8. 19 p. 60, 19. 35 p. 102, 14
ἀκόπως: 133, 14
ἀλογεῖν: *ἐν μηδενὶ τὴν ἐντολὴν ἀλογήσας* 134, 27
ἀμεριμνεῖν: *ἀμερίμνει* 144, 26
ἀμφοτερόφθαλμος: 138, 2
ἀνάβασις (LXX): *ἀνάβασιν ὡς ἐπὶ κοχλίου* *Wendeltreppe* 102, 24
ἀναγνώστης: *ἀ. ἐκ βρέφους* 223, 7. vgl. 10, 20
ἀναζωγραφεῖν: 8, 14
ἀνάλωμα *Unterhalt, Lebensmittel*: *εἰς ἀνάλωμα* 93, 7. *τά τε ἑψητὰ καὶ τὰ ἄλλα ἀ.* 206, 13. 112, 9. 123, 13. 160, 17. Hist. mon. ed. Preuschen p. 29, 20
ἀναπατεῖν: 204, 16
ἀνάστατος: *ἀνάστατον ποιησάμενος* 143, 19
ἀναφορά (bei der Eucharistie): 45, 9. zum Ritus vgl. 46, 15 ff. s. *καρδία*
ἀνδρεῖος (vom ausgewachsenen Mann, Gegensatz *παῖς*): 187, 14

ἀνδρειοῦσθαι (im schlechten Sinne): ἀνδρειουμένους 120, 21
ἀνδρόμηκον: δέκα ἀνδρόμηκα 186, 21
ἀνερμηνεύτως: 40, 16
ἀνευλόγητος: 219, 11
ἀνίκανος: 103, 25
ἄνικμος: 220, 8. Theodoret. rel. hist. 10 p. 1198
ἀντανεμία 213, 9
ἀντάρτης *Rebell*: 178, 25
ἀντιγραφεύς: ὁ ἐνδοξότατος ἀ. 203, 8. Mommsen, Ges. Schr. 6, 421[3]
ἀντιδηλοῦν *als Antwort bestellen*: 52, 10
ἀξιομακάριστος: 235, 27
ἀπαράληπτος: τοῦ τόπου ἀ. ὄντος 100, 9
ἀπαραμύθητα *unbehaglich*: 51, 15
ἀπασχολεῖσθαι: ἀπησχολήθησαν 197, 9
ἀπλώματα *Altardecken*: 226, 2
ἀπό: ὡς ἀπὸ δέκα οὐγκιῶν 107, 25
ἀπογομοῦν: 227, 21
ἀποθεραπεύειν: 79, 5
ἀποθρίξας: 10, 20. 181, 17
ἀποκρισιάριος: 244, 7
ἀπόκρισις *auswärtiges Geschäft*: ἀπέστελλεν εἰς ἀ. 139, 3. 8. 215, 11. ἐν ταῖς ἔξω ἀ. 244, 10. τὰς τοῦ πατριάρχου δεξάμενος ἀ. 63, 5
ἀποριζοῦν: τὴν ἀργυρᾶν χώνην ἀπερίζωσεν 82, 1
ἀποφορτοῦν: 186, 29. 211, 4
ἀπρόιτος: 163, 26
ἄρα: ἄ. ὁποῖος ἔσται 89, 28
ἀργεῖν: ἀ. κελεύσας *Amtshandlungen verbieten* 246, 13
ἀριστητήριον: 18, 3. 64, 18. τὴν τοῦ ἀ. διακονίαν 69, 17
ἀρτοθήκη: τὴν μικρὰν κέλλαν τὴν παρὰ τισὶν καλουμένην ἀ. 27, 10
ἀρύεσθαι: εὐεργεσίας ἀρυόμενοι 136, 3
ἀρχαῖος: vom Lebensalter 144, 12. 6, 6
ἀρχάριος *Novize*: 205, 7
ἀρχιμανδρίτης (bei K. nie der Vorsteher einer einzelnen Mönchsgemeinschaft): ἀ. τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβίων 239, 5. 16, 14. πάντων τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ἀναχωρητῶν ἀ. 91, 20. ἀ. καὶ νομοθέτης πάντων τῶν ὑπὸ Παλαιστίνην λαυρῶν τε καὶ ἀναχωρητῶν 239, 10. τῶν μοναχῶν ἀ. 26, 18. ἀρχηγὸς καὶ ἀ. 115, 21. 166, 13. ἀ. καὶ ἔξαρχοι 115, 17. 114, 23. τῶν κατὰ διαδοχὴν ἀ. 115, 8. ἀρχιμανδρίτου 67, 15. ἀρχιμανδρίτας 166, 17. 49, 8. 152, 23. ἀρχιμανδρίτην τῶν Ἀποσχιστῶν μοναχῶν 147, 13
ἄσπρα ἱμάτια: 35, 22
ἀσυλία: ἀ. τὴν τῶν ὅρων 203, 23. vgl. Act. Conc. I 1, 4 p. 63, 2—16
ἀσύμφωνος *ohne Verständigung*: ἀσύμφωνοι ἀπῆλθον 44, 7. ἀσυμφώνως 238, 9. pointiert ἑτοιμασθέντες ἐκ συμφώνου (untereinander), ἀσυμφώνως (ohne Euthymios etwas zu sagen) ἐβούλοντο ὑποχωρῆσαι 30, 8
ἀσφαλίζεσθαι: *zusperren* 75, 7. pass. 75, 17. 133, 22. 194, 3. *sich in Acht nehmen* τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον ἀσφαλίζεσθαι 211, 22. ἀσφάλισαι σεαυτόν 146, 15
ἀτάραχος 143, 4. 144, 20

ἄτρωτος: τὰς ἐντολὰς ἀτρώτους φυλάξατε 59, 9
ἄυλος: τὴν ἄ. διαγωγήν 103, 2
αὐτόλεκτος: τῆς αὐ. λέξεως 165, 17
αὐτοφονευτής: 131, 28
ἀφαντασίαστος: 153, 9
ἀφιέναι: ἤφιεν 135, 11

βάλλειν anfangen: ἔβαλεν ὀρύσσειν 57, 8. ἔ. προσκαλεῖσθαι 131, 25
βασταγή: βασταγὴν τριάκοντα ἀλόγων 160, 4
βαυκάλιον: 31, 4. 7
ὢ βία: 77, 23. 110, 27. Pallad. H. L. 22 p. 74, 14
βορδόνιον: τὸν τοῦ β. [βορδουνίου βουρδουνίου βουρδονίου u. l.] γόμον τουτέστιν δώδεκα μοδίους σίτου 134, 10
βόρδων: βόρδονος [βούρδωνος u. l.] 134, 14
βορδουνάριος: τὴν τῶν β. [βουρδουναρίων u. l.] διακονίαν 134, 9. β. [überliefert βουρδωνάριος βουρδουνάριος βορδονάριος βωρδουνάριος] 92, 13
βοσκός: τῶν διασπαρέντων ἀναχωρητῶν καὶ τῶν β. 99, 19. vgl. Sozom. 6, 33[2]. Euagr. 1, 21 p. 30, 24
βούνευρον: 81, 19
βρεκτά: τὸ μαλάκιον τῶν β. 234, 3 vgl. Theodoret. rel. hist. 24 p. 1261. 30 p. 1292
βρέχειν: τὰ βραχέντα ἱμάτια 89, 17
βρωμοῦσθαι: βεβρώμωται [u. l. βεβορβόρωται] *stinkend geworden ist* 46, 25

γε: καὶ θάρσει γε 28, 5
γεννάδες: 121, 2. 122, 21. 126, 6
γερδίαι [γέρδισσας γέρδισσαις u. l.] *Weberinnen*: 186, 9. 11
γεύεσθαι essen: 77, 26. 161, 12. 16. 180, 26. 217, 9. 227, 23. 228, 5. 232, 16 stets ohne bestimmtes Objekt; nur negativ μήτε τινὸς γενομένων 161, 15. vgl. Pallad. H. L. 20 p. 63, 9
γλῶττα: ἡ ἄγνοια τῆς ἐπιχωρίου γ. 28, 26
γομοῦσθαι: 66, 4. 9. 167, 11. 169, 14. 22
γονικός elterlich: τὴν γ. περιουσίαν 68, 10. 32. 201, 21. τὸν γ. οἶκον 147, 12. τῶν ἑαυτοῦ γ. χωρίων 88, 4. 87, 14. 92, 19. 25. τῶν γ. αὐτοῦ 87, 20
γράφειν: γεγράφηκεν 141, 12
γραφικῶς εἰπεῖν um mit der Schrift zu reden 144, 16. vgl. εὐαγγελικῶς εἰπεῖν Theodoret. rel. hist. 10 p. 1195. προφητικῶς εἰπεῖν 21 p. 1243. ἀποστολικῶς εἰπεῖν praef. p. 1103
γρηγορεῖν: 80, 19
γρηγόρησις: 202, 7

δειλία Furcht: 16, 1. 19, 16. 95, 23. 97, 12. 17. 233, 15
δειλιάσαι sich fürchten: 95, 22. 78, 28. 208, 16
δευτεράριος: τῆς μονῆς δ. 240, 13. 70, 13
δευτερεύων: μετ' αὐτὸν δ. 239, 7. 115, 22
δεύτερος: τὰ δ. τῆς τοῦ μοναστηρίου κυβερνήσεως ἔχειν (Periphrase von δευτεράριος) 246, 8. δεύτερον *zum zweitenmal* 165, 9

δηλοῦν sagen lassen, bestellen, vgl. die Act. Conc. t. II 3 p. 576 unter *mandavit* = ἐδήλωσεν angeführten Stellen: 47, 26. 50, 7. 53, 18. 65, 19. 91, 16. 135, 19

δημόσια *Steuern*: δημοσίων πρώτης καὶ δευτέρας Παλαιστίνης 173, 7. 178, 7. τῶν δημοσίων ἐνάτης καὶ δεκάτης ἐπινεμήσεως 177, 2. συγχώρησιν δημοσίων 175, 8. 181, 21. ἀπὸ (oder ἐκ) τοῦ δημοσίου λόγου 175, 17. 18. 177, 6. 178, 8

διά: δ. δύο χρόνων *nach zwei Jahren* 45, 5. διὰ δύο (*nur*) *alle zwei Tage* 225, 7. vgl. Pallad. H. L. 73 p. 130, 8

διαβήματα (LXX): τὰ κατὰ θεὸν δ. 86, 10. 105, 26. 243, 10

κατὰ διαδοχήν *nacheinander*: 115, 1. 8. vgl. κατὰ καιρούς

διακινεῖν intrans.: διεκίνει εἰς τὸν χείμαρρον 101, 21

διάκλυσμα: 159, 27. 160, 9

διακονητής: τοῖς τοῦ κοινοβίου δ. 92, 11

διακονία: ταῖς ἔσω τοῦ μοναστηρίου δ. καὶ ἐν ταῖς ἔξω ἀποκρίσεσι 244, 9. τοὺς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων ἐκεῖσε εἰς διακονίαν κατερχομένους 185, 19. die δ. ist kein Grad des Klerus [vgl. 226, 26], sondern Dienstleistung der Jüngeren und der Anfänger; jährlich zu Neujahr [am 1. Sept.] neu verteilt: τοῦ καιροῦ τῆς ἀλλαγῆς τῶν δ. φθάσαντος ἐπὶ τῆς πρώτης ἰνδικτιόνος ὁ προβληθεὶς οἰκονόμος [vgl. 28, 16] τοῦτον ξενοδόχον προβάλλεται καὶ μάγειρον 205, 27. τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς τοιαύτης πληρωθέντος δ. 206, 15, vgl. τοῦ τριετοῦς χρόνου πληρωθέντος ἐγχειρίζεται τὴν τῆς λαύρας οἰκονομίαν 207, 2. πληροῖ τέσσαρας ἐν διαφόροις ἔτεσι δ. τήν τε τοῦ ἀρτοκοπείου καὶ τοῦ νοσοκομείου καὶ τοῦ ξενοδοχείου καὶ τοῦ οἰκονομείου 226, 23. εἰς τὸ κοινόβιον δ. [δ. ἱερῶν πραγμάτων 74, 9] πιστευθεὶς καὶ ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τὰ κλειδία λαβών 72, 22. πληρώσας τὴν δ. καὶ ἀποδοὺς τῶι θυσιαστηρίωι τὰ κλειδία 72, 26. τὴν τοῦ ἀριστητηρίου δ. 69, 17. τὴν τοῦ θυρωρίου δ. 82, 5. τὴν τοῦ ξενοδοχείου δ. 130, 29. τὴν τοῦ κτηνίτου δ. . . τῇδε πεποιημένος νομισθείς 28, 16. 17. τὴν τῶν βορδουναρίων δ. 134, 9. 92, 13. κανονάρχης und κειμηλιάρχης sind nicht δ. im eigentlichen Sinne, vgl. 226, 27ff.

διακονικόν: 57, 25. 59, 13. 102, 4. 25. 69, 6. 13. 18. τὸ ἐνδότερον τοῦ δ. κελλίον 69, 15

διακρίνεσθαι *bedenklich werden* (N. T.): διεκρίθη 52, 17. 80, 10. διεκρίνοντο 174, 7

διάλιθος: 69, 10

διαλιμπάνειν: 101, 4

διαφανούσης κυριακῆς 36, 14

διάφαυμα: 101, 30. 169, 14

διαφέρειν *gehören*: 74, 6. τὰ διαφέροντα *Besitz* 78, 9

διδόναι: ἐδίδου ἔμπροσθεν αὐτοῦ *vorlegen* 165, 11. 15. s. auch κατόχιον. μετάνοια

διυπνίσας: 107, 16

διχοτόμημα *Schnitt*: 79, 5

δρόμων: τοὺς βασιλικοὺς δ. 173, 14

δύσπρακτος: τῶν ἀπόρων καὶ δ. προσώπων 145, 20. 23. s. περισσοπρακτία

ἐγγόνιον: ἐγγονίων [ἐκγονίων u. l.] 47, 16

ἐγείρεσθαι *aufstehen*: οὐκ ἠγείρετο 108, 20

ἐγκύκλιον 62, 11. 63, 3 s. *Βασιλίσκος*
ἐκβάλλειν intr.: 65, 3
ἐκδέχεσθαι warten: 108, 19. 119, 4
ἐκζεῖν: 227, 14. 16. 23
ἐκριζοῦν: *ἐξερίζωσεν τὴν θύραν* 27, 22
ἐκχεῖν: *ἐξεχέθη* 39, 7. 66, 8
ἐκχοίζειν: *ἐκχοίσας* 111, 22. Pallad. H. L. 39 p. 125, 1
ἐλαττονεῖν: *ἠλαττονήθη* 234, 6
ἐλθεῖν: *ἦλθον τοῦ καθευδῆσαι* 72, 28
ἐμβατεύειν: *μείζοσι ἐμβατεύω* 86, 13
ἐναγώνιος: *ἐ. καὶ εὐτρεπισμένοι* 37, 18
ἐναέριος: *ἐ. τις δύναμις* 70, 4
ἐνασχολεῖσθαι: 11, 11
ἐνδελεχισμός (LXX): *τῶι ἐ. χαυνωθείς* 88, 14
ἐνειλεῖσθαι: *βροντῶν ... περὶ τὸ παλάτιον ἐνειλουμένων* 162, 6
ἐνιαυσιαῖος: 240, 27
ἐξαρχοῦντες: 88, 24
ἐξελθεῖν die Welt verlassen: 17, 8
ἐξωθεῖν: *ἐξεῶσαι* 150, 5. 21. 119, 3. 7 [so zu lesen]. *ἐξεώσας* 140, 25. 148, 20. 41, 8. *ἐξεωθῆναι* 198, 14. *ἐξεωθέντες* 125, 2
ἐπαοιδία: 20, 1
ἔπαρχος: *τὸν ἔ. τῶν πραιτωρίων* 146, 1
ἐπιγαμβρία: 88, 5
ἐπινέμησις Steuerjahr: *τῶν δημοσίων ἐνάτης καὶ δεκάτης ἐπινεμήσεως* 177, 2
ἐράσμιος: *ἐμοὶ ἐράσμιόν ἐστιν* 52, 10
ἐργάσιμος: *ξύλα ἐ.* 109, 19
ἐργοπρατεῖον: 194, 11
ἐργόχειρον: 17, 25 [vgl. zu der ganzen Stelle Theodoret. rel. hist. 10 p. 1196f.]. 94, 11. 225, 5
ἐρημῖται: 115, 18
εὐάερος: 24, 1
εὐζήλωτος: 120, 17
εὐκράς: *οἴνου ἢ εὔκρατος* 135, 2
εὐκράτιον: 216, 1
εὔκρατον: 161, 25. 225, 7
εὐλογεῖν spenden (durch ein Wunder): *εὐλογήθη δὲ ὁ οἶνος τοσοῦτος* 137, 9
εὐλογία Spende, Geschenk: 68, 17. 28. 217, 16. 238, 12. 130, 26. *Segen* (von der Ernte): *ἐπὶ οἴνου καὶ ἐλαίου ἡ αὐτὴ γέγονεν εὐλ.* 27, 24. 29
εὐόμματος: 137, 29
εὔτακτος: *τοῦ βλέμματος τὸ εὔ.* 245, 10. vgl. Theodoret. rel. hist. 4 p. 1157
ἕως: *ἀπολυθῆναι ἕ. Ἀντιοχείας* 33, 14 s. *ὡς*

ζοφοῦν: 38, 20. 48, 1
ζυγή Paar: *ἀποστολικὴν ζ.* 114, 22

ἡγουμενία: 55, 17. 93, 16. 244, 26. 246, 27
ἡμερῶν oder *τῶν ἡμερῶν* ausgelassen 225, 7 (*διὰ δύο*). 75, 11. 233, 32 (*ἐν μιᾶι*)

θαρρεῖν: τινά μοι ἐθάρρησεν 207, 26
θαρσοποιεῖν: 111, 16
θεοφύλακτος: τῆς θ. βασιλείας 71, 12. stehendes Devotionsprädikat unter Iustinian, wie die Synodalakten zeigen
θεοχάρακτος: τῶν θ. εὐαγγελίων 155, 23
θεραπεύειν *beschwichtigen*: 21, 27. 93, 9. — ἴσως οὐκ ἐθεραπεύθης ἐπὶ τῶι φαγίωι *das Gericht hat dir wohl nicht gemundet* 131, 8. λίαν ἐθεραπεύθην 131, 9
θήκη: κατέθετο ἐν θ. ὁσίαις 109, 12. 134, 6. 215, 7. vgl. ἔθαψαν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων 135, 36. τῶν κατερχομένων ἐν αὐτῆι τῆι θ. πατέρων 135, 28. κατέθετο ἐν τῆι τοῦ Θεοκτίστου θ. 55, 18. 93, 19. τῆς θ. ἀνοιχθείσης πρὸς τὸ κατατεθῆναι τοῦ Κασιανοῦ τὸ λείψανον 184, 14. vgl. Theodoret. rel. hist. 10 p. 1199. 13 p. 1216
θνῆσις: ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς μεγίστης καὶ φοβερωτάτης θνήσεως 229, 1 s. Κυριακός (1)
θραύειν: τὴν φρίκην ἔθραυσεν 31, 23
θροεῖν *erschrecken*: ἐθρόησαν 15, 24
θυρώριον: 65, 3. 75, 12. 76, 26. 77, 15. 21

ἰατρός: ἰ. τινα τῆς λαύρας 131, 26
ἵνα: δεήθητι ἵ. 36, 3
ἰνδικτιόνος [ἰνδικτιῶνος ἰνδικτίονος u. l.]: die Jahre laufen vom 1. September bis 31. August

1. ind. XI 428 7. Mai ~ Euthymios 52 [= 429] Enkaenien der Kirche in der Laura des Euthymios 26, 21
2. ind. II 449 9. Januar = Ende der Regierung des Theodosius Geburt des Kyriakos 223, 5
3. ind. VII 454 8. Januar = Marcian 4 Geburt des Johannes Hesychastes 201, 17
4. ind. XIIII 460 20. October Tod der Eudokia 54, 10
5. ind. V [irrtümlich IIII p. 93, 14] 466 3. September = Euthymios 90 Tod des Theoktistos 54, 13. 93, 14
6. ind. V Anfang 466 Sept. = Kyriakos 18 [466; über die ungenauen sonstigen Datierungen s. die Note] Kyriakos' Reise nach Jerusalem 224, 12
7. ind. XI 473 Sonntag [59, 13] 20. Januar = Weltjahr 5965 Incarnationsjahr 465 = cos. Leone V = Leo 16. Regierungsjahr ~ Euthymios 97 [= Aug. 473/4] Tod des Euthymios 59, 23ff.
8. ind. XIII 475 5. März = 9. Jahr der Anwesenheit des Kyriakos in Palästina [474/5] Tod des Gerasimos 225, 20
9. ind. VIII Ende 485 August Kyriakos' Eintritt in die λαύρα τοῦ Σουκᾶ 226, 22
10. ind. VIIII 486 13. April = Sabas 48 [486] Tod des Patriarchen Martyrios 103, 9
11. ind. XIIII [= 204, 23] 490 12. December = Sabas 53 [491] = Iohannes Hesychastes 38 = 491 [204, 24] Enkaenien der Höhlenkirche in der Laura des Sabas 104, 24; vgl. 204, 23. ohne das Monatsdatum, also 490/491, Tod Zenons und Regierungsantritt

des Anastasius [d. i. April 491, s. die Note 104, 25] 105, 1. 205, 1
12. ind. XV 492 21. Januar = Sabas 54 [492] = 2. Jahr der Enkaenien der Höhlenkirche und des Eintritts des Iohannes Hesychastes in die Laura Sabas geht auf den Berg *Καστέλλιον* 110, 4
13. ind. I 492 (September) Iohannes Hesychastes zum Xenodochos bestimmt 205, 27
14. ind. I 492 23. November Tod des Koinobiarchen Markianos 112, 15
15. ind. II 494 23. Juli Tod des Patriarchen Salustios = Sabas 56 [494] 116, 1
16. ind. VI 497/8 Iohannes Hesychastes lehnt die Ordination zum Presbyter ab 207, 7
17. ind. VIIII 501 1. Juli = Sabas 63 [501] Enkaenien der Marienkirche in der Laura 117, 8. 208, 26
18. ind. XI 502/3 = Iohannes 50 [503] Iohannes Hesychastes geht in die Wüste 209, 11
19. ind. II 508/509 = Iohannes 56 [509] Iohannes Hesychastes' Reclusion in der *Μεγίστη λαύρα* 212, 24
20. ind. V Anfang, 511 September = Abraamios 37 vollendet Abraamios reist nach Jerusalem 245, 3
21. ind. V 512 Mai Sabas fährt von Constantinopel nach Palaestina zurück 146, 23
22. ind. VI 513 Mai Severus sendet zum zweitenmal seine Synodica nach Jerusalem 148, 23
23. ind. X 516 1. September Iohannes als Patriarch in Jerusalem eingesetzt 150, 11
24. ind. XI 518 zur Zeit der Sommersonnenwende = Sabas 80 [518] Sabas reist nach Aila zum Besuch des relegierten Patriarchen Elias 161, 4. 10. Juli Tod des Kaisers Anastasius. 20. Juli Tod des Elias 162, 1. 6. August Iustinus' Constitution in Jerusalem während Sabas' Anwesenheit proponiert und die vier Synoden in die Diptychen aufgenommen 162, 17
25. ind. II 524 20. April = Sabas 86 [524] Tod des Patriarchen Iohannes 170, 5
26. ind. III 524/5 = Kyriakos 77 [525] Kyriakos geht in die Wüste 227, 8
27. ind. V 527 Gründonnerstag [1. April] Iustinian Mitregent 170, 13. 2. [tatsächlich am 1. s. die Note] August Tod Iustins 170, 15
28. ind. VII 529 11. Januar = Sabas 91 [529] = Iustinian 2. Jahr 10. Monat [Januar 529 239, 29] Tod des Theodosios 171, 28. 239, 28
29. ind. VIII 530 April Sabas' Reise nach Constantinopel 173, 11. petitioniert um Nachlaß der Steuern in Palaestina I und II für die (bevorstehenden) Steuerjahre VIIII und X [1. Sept. 530/1 und 531/2] 177, 2
30. ind. VIIII 530 September Sabas fährt nach Palaestina zurück 179, 11
31. ind. X 531 5. Dezember [ebenso 214, 7] = Weltjahr 6024 Incarnationsjahr 524 Tod des Sabas 183, 6. Daneben steht die durch den

Wochentag [182, 25] als richtig erwiesene Datierung Sabas 94 [532] = p. c. II Lampadii et Orestis [532] = Iustinian 6. Jahr [1. April 532/3] 183, 17. 184, 1 und Iohannes Hesychastes 79 [532], 24. Jahr der Reclusion [von 509 an gerechnet, s. die Note] 214, 4. 5
32. ind. XV Anfang, 536 September Gelasios Hegumenos der *Μεγίστη λαύρα* 189, 14
33. ind. V 542 Februar [11. Jahr von Sabas' Tod, also vom 5. Dez. 531 gerechnet] das Edict gegen Origenes in Jerusalem proponiert 192, 13
34. ind. V 542 21. März [s. die Note] Tod des Sophronios 241, 2
35. ind. V 542 25. März = 70. Jahr von Euthymios' Tod [542] Tod des Hegumenos des Euthymiosklosters Thomas 70, 22
36. ind. VI 542 November = Iustinian 16. Jahr [1. April 542/3 71, 12] = Iohannes 90 [543 s. die Note] Kyrills Reise von Skythopolis nach Jerusalem 216, 9. 71, 12. 17
37. ind. VI 543 Juli Kyrill tritt in das Euthymioskloster ein 217, 12 vgl. 216, 24
38. ind. VIIII 545 October Tod des Gelasios 195, 5
39. ind. X [= 184, 13] 547 20. Juli = 16. Jahr von Sabas Tod [vom 5. Dez. 531 an gerechnet] Cassians Tod 196, 17
40. ind. XV Anfang 551 Sept. Konon der Hegumenos der *Μεγίστη λαύρα* reist nach Constantinopel 198, 5
41. ind. II 554 21 Februar = 23. Jahr vom Tode des Sabas [vgl. Nr. 33. 39] Einzug der Oxthodoxen in die *Νέα λαύρα* 200, 2

ἴχνη: *τὰ ἴ. τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας* 142, 28

καθαριεύειν: 113, 18
καθεύδειν: *καθευδήσαντος* 107, 11
καιρός: *ἐν ἰδίωι κ.* jeder zu seiner Zeit, nacheinander 11, 17. 51, 8. *κατὰ καιροὺς* bedeutet dasselbe 69, 8. 126, 27. 161, 22. s. *διαδοχή*
καλλιγράφος: *τινὰ κ.* [ein Mönch] 189, 17. vgl. Vit. Melan. 23. 26 p. 23, 4. Cassian. instit. 4, 12 p. 54, 28. 5, 39 p. 111, 9ff.
καλόγηρε: 142, 26. 144, 24. 145, 4. Pallad. H. L. 18 p. 53, 8. 35 p. 102, 15. 44 p. 131, 23
καμαροῦσθαι: *οἶκον βιωτικὸν κεκαμαρωμένον* 111, 22
κανονάρχης: 134, 1. 159, 29. *κειμηλιάρχης καὶ κ.* 226, 27. 227, 1. 3
κανονίζειν: *ἔσχατον ἑαυτὸν κανονίσαντα* 142, 7
κανών: *τοὺς κ. τῶν κοινοβίων* 133, 4. *τὸν κ. τῆς μοναχικῆς πολιτείας* 202, 14. *τῶι τοῦ κ. ζυγῶι* 202, 12. *τὸν κοινοβιακὸν κανόνα ἀκριβῶς διδαχθέντες* 206, 7. *ἀρχιμανδρίτης παντὸς τοῦ ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβιακοῦ κανόνος* 166, 14. 115, 22. 236, 2. *τῶι κ. τῆς θείας λειτουργίας* 92, 5. *τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κ.* 12, 10. *τὸν συνήθη* [bei der Bestattung] *κανόνα* 108, 24. 134, 5. *τὸν ἐκκλησιαστικὸν κ. ἐξεπαιδεύθη* 236, 7. *τό τε ψαλτήριον καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ κοινοβιακοῦ κ. κατάστασιν* 88, 1. *τὸν τῆς ψαλμῳδίας κ.* 59, 3. 113, 9. 16. 117, 21. 206, 24. 225, 5. 235, 11. *τὸν κ. γίνεσθαι κατὰ σάββατον καὶ κυριακήν* 102, 7. *γίνεται ὁ κ.* 133, 20. 119, 5. *χάριν τοῦ κ.* 102, 26. *ἐν καιρῶι τοῦ κ.* 18, 3
καρδία: *ἄνω σχῶμεν τὸν νοῦν καὶ τὰς κ.* [*ἄνω σχῶμεν τὰς κ.* u. l.] Formel bei der Eucharistie 46, 16

καρπογονῆσαι 220, 13
κατησχυμμένοι 190, 27
κατάλογος: *τῶν ἀρχιερέων* . . *Διόσκορον* . . . *τῶν ἱερῶν ἐξεωσάντων καταλόγων* 41, 8
κατανυγῆναι (LXX): 53, 14. 96, 19. 108, 2
κατάνυξις (LXX): 19, 25. 34, 21. 97, 1. 206, 27
κατάστασις: *κ. καὶ σεμνότητα* 206, 16. *τὴν τοῦ ἤθους κ.* 245, 10. *τὸ τῆς κ. ἱεροπρεπές* 244, 12 — *τῆς τῶν κοινοβιακῶν κ. φροντίδων* 115, 22
καταφύγιον: 153, 26
κατευοδοῦν: *κατευόδωσον γενέσθαι* 247, 21
κατόχιον: *δοῦναι τὸ κ.* *den Riegel vorschieben* 215, 28
καύσων (LXX): 94, 23. 25. 109, 21. 216, 2
κειμήλιαρχεῖον: 227, 7. vgl. 69, 14ff.
κειμηλιάρχης: *κ. καὶ κανονάρχης* 226, 7. 227, 1. 3
κερατέα: 120, 26
κεράτια: 120, 26. 182, 10
κῆπος: *τὸν κ. τοῦ μοναστηρίου* 88, 18
κηρωματίτης: *Feldscher*: 136, 10. vgl. Sitzungsber. d. Heidelberg. Akad. d. Wiss. 1912 XVI p. 27
κιχρᾶν (LXX): *κιχρῶ* 164, 5
κληρωθῆναι *in den Klerus aufgenommen werden*: 102, 21
κλίνειν: *ἔκλινεν τοῦ ἀποτάξασθαι* 246, 1
κοινοβιαρχεῖν: 111, 27. 237, 15 s. *ἀρχιμανδρίτης*
κοινοβιάρχης: *τὸν τῆς ἐρήμου ταύτης κ. καὶ τῶν κοινοβίων ἀρχιμανδρίτην* 16, 15
κολόβιον: 73, 20
κολοκύνθιον: 137, 27. 137, 2. 5. 9. 12. 18
κομῶν (nur im part. praes.): *κομώντων πλούτωι καὶ περιφανείαι γένους* 201, 9. 21, 5. 213, 15. *τοῖς θείοις κομῶντα χαρίσμασιν* 105, 24. *ἀρεταῖς κομῶντας* 132, 23. vgl. *ἐλεημοσύναις κ.* Pallad. H. L. p. 12, 1. *πλούτωι κ.* Theodoret. rel. hist. 8 p. 1177
κονδός: *κονδότερον* 73, 20
κρατεῖν: *οὕστινας κρατήσας παρ' ἑαυτῶι* 21, 6. 93, 6. 161, 9. 53, 2. 180, 25. — *τὸ ἐπισκοπεῖον κρατῶν* (*innehaben, bewohnen*) *καὶ τῶι μητροπολίτηι συνεδρεύων* 180, 5. 10, 7
κρούειν: *κροῦσαι* 134, 1. — *κρούσαντες κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἀναχωρητῶν* 234, 14
κροῦσμα: *κ. ποιῆσαι* 159, 25. *κωλύωμεν τὸ κ.* 160, 8. *τῆς τοῦ κ. ὥρας* 133, 18. 65, 23. *τὸ ξύλον τοῦ κ.* 227, 5
κτηνίτης: *τὴν τοῦ κ. διακονίαν* 28, 16
κύριος: *διὰ τὸν κ.* Bittformel 69, 11. *ἔκραζον τὸ κύριε ἐλέησον* 38, 12
κύρις: *ὁ κ. Σάβας* 165, 20. *κύρι ἀββᾶ* 166, 24. *κύρι ὁ μέγας* 180, 13. *κύρι ὁ οἰκονόμος* 160, 8

λαμπρά *Lichter*: 137, 7
λειτουργία: *τὴν λ. τῆς τρίτης ὥρας* 178, 12
λείψανον: *λείψανα μαρτύρων* 104, 23
λεῖψις: *λείψεως ὑδάτων* 75, 7
λῆξις: *ἐν ἀμείνονι λ. ὑπάρχων* 82, 21
λίαν: *λ. ἡδύτατος*. 167, 2. 64, 28. 88, 19. 145, 12. *λ. ὑγροτέρων* 65, 7

λόγος: διὰ τοῦ λ. τοῦ θεοῦ *bei Gott*, Beschwörungsformel 203, 24. 208, 22. — λόγωι τοῦ κτιζομένου κοινοβίου 226, 2. εἰς λ. τεχνιτῶν 138, 11. εἰς λ. τῶν πατέρων συναγομένων 159, 27. εἰς λ. ξένων μοναχῶν 116, 12. vgl. Pallad. H. L. 2 p. 17, 11. 18, 3. 7 p. 25, 16
λυχνικόν: μετὰ τὸ λ. 161, 12. τῆς τῶν λ. ἀπολύσεως 161, 10

μαγειρεῖον: 135, 2
μαγειρεύειν: 130, 30. 131, 6. 225, 2. μαγειρεύων τοῖς οἰκοδόμοις 205, 17. 206, 12
μαθητής *Lehrling*: 187, 12
μαλάκιον: 94, 12. 135, 5. 234, 2
μαλλίν: 73, 14
μᾶλλον: μ. λυσιτελέστατον 13, 2
μαλωᾶ (gen.) 22, 6. μαλωάν 77, 14
μανῆναι: ἐμάνη ὑπερορίσαι 140, 24
μαννούθια: 72, 19. 92, 8. 130, 30
μαντίν: 73, 20
μεγαλεῖον *das Lesestück aus dem Evangelium*: τὸ μ. καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν ἐν ταῖς συνάξεσιν 117, 22 vgl. Malal. 475, 13. 495, 14, wo es die Handschrift des Lectionars bedeutet
μεθοδεία: 30, 21
μελάγρια: τῶν μ. ἐξ ὧν οἱ κατὰ τὴν ἔρημον τρέφονται ἀναχωρηταί 209, 19. τὸ μικρὸν σκαλίδιον ὃ ἐπιφερόμεθα διὰ τὰς τῶν μ. ῥίζας 57, 8. — 56, 30. 57, 8. 210, 10. 227, 9
μελανός: 73, 13. 74, 18. μελανότερον 73, 20
μέσος: μ. ἀέρας 65, 4
μετάνοια: ἔβαλον μετάνοιαν 219, 9. ποιήσαντα μετάνοιαν 180, 22
μέτριος: διά τινος μ. πληροφορίας *kurzgefaßt* 193, 1
μηλωτάριον: 96, 14. 107, 25
μήνυσις: μηνύσεως χωρίς *ohne Anmeldung* 143, 15
μηχανικός *Baumeister*: 64, 16. 168, 8. 177, 17
μισοσύντυχος: 34, 23
μοναδικός: τὸν μ. βίον 128, 19
μονογενής: τὴν μ. πίστιν 156, 10
μυστήριον: ἐν μ. λέγει 90, 14

νάρθηξ: ἐν τῶι ν. τῆς ἐκκλησίας 214, 24. 215, 6
ναρκιάσας 78, 14
νοῦς: ἀμετεωρίστωι νοΐ 12, 10. κατὰ νοῦν προσευχομένου *für sich* 107, 12; dafür meistens κατὰ διάνοιαν. — τῶν νοῶν προύπαρξιν 39, 30

ξενικός: 81, 27. 116, 18

ὁ αὐτός: ἐν ταὐτῶι *zugleich* 64, 20. 101, 26
ὅδε *der und der* (wenn der Name nicht genannt wird): τόνδε τὸν τόπον 185, 13. τῆσδε τῆς πόλεως 207, 20. Pallad. H. L. 16 p. 42, 10. 11. 46 p. 135, 10
ὁδός: τὰς βασιλικὰς καλουμένας ὁ. 172, 12
οἰκονομεῖον: 160, 6

ὀλιγομβρία: 65, 14
ὁλοπόλιος: 59, 19
ὀμβριμαῖος: *τῶν τοῦ χειμάρρου ὀ. ὑδάτων* 221, 12
ὄμμα: *ἀπὸ ὀμμάτων γεγονώς blind geworden* 163, 17. vgl. Pallad. H. L. 4 p. 19, 19
ὁμοιοπαθής: *ὁ. ὑμῶν* 46, 22
ὀνόματα Personen: *δέκα ὀνόματα* 27, 15. 100, 3. 104, 1
ὀρυκτήρ Spaten: 122, 15
ὅς mit wiederholtem Substantiv oder Namen: *συνοδίαν . . . ἐξ ἧς συνοδίας* 120, 10. 128, 25. 74, 21. 161, 9. 164, 23. 166, 22. 204, 8. 24. 234, 28. 240, 21. *Βασίλειος . . . περὶ οὗ Βασιλείου* 119, 17. 20. *ὅστις* ebenso: *ἀδελφόν τινα . . . ὅστις ἀδελφός* 109, 19. 20. 61, 28. 112, 10. 118, 32. 121, 20. 123, 18. 128, 25. 136, 13. 167, 19. 170, 21. 178, 22. 182, 18. 186, 29. 191, 3. 16. 32. 192, 2. 209, 3. 210, 6. 218, 28. 220, 19. 232, 34. 237, 11. 21. *τὸν Εὐθύμιον . . . ὅστις Εὐθύμιος* 11, 20. 21. 20, 20. 78, 8. 124, 3. 21. 148, 22. 150, 5. 155, 6. 203, 11. 228, 14. 240, 3. 16. 244, 21. *τὸν ἀββᾶν Γελάσιον . . . ὅστις ἀββᾶς Γελάσιος* 194, 13. 15. 197, 28. 223, 8. 229, 4. selten *ὅπερ*: *τοῦ σπηλαίου . . . ὅπερ σπήλαιον* 61, 18. 19. vgl. Pallad. H. L. 10 p. 30, 1 *ὃς Παμβώ*. dial. p. 19, 2 *ὃς [δὲ] καὶ αὐτὸς Εὐλόσιος*
ἐφ' ὅσον während: 80, 12
ὄσπρεον [*ὄσπριον* u. l.] 131, 13. 14. 135, 6. 136, 4. 137, 1
ὅτι: *τοσοῦτον ὅτι* 165, 20. — überflüssig, nach einem Vordersatz mit *ὡς* 51, 10. vgl. Pallad. H. L. 25 p. 79, 8
οὐδενία: *τῇ ἐμῇ οὐ.* 85, 14
οὖν: nach Parenthese 233, 14. *πῶς οὖν* im Nachsatz 154, 18
οὐρανοπολίτης [vgl. Theodoret. rel. hist. 3 p. 1146. 12 p. 1221. praef. p. 1101] 8, 20. 84, 24. 235, 27 s. *πολίτης*
ὄψις Antlitz, Gesicht: 73, 19. 76, 8. 11. 106, 23. 107, 16. 113, 26. 134, 14. Pallad. H. L. 59 p. 154, 1

παιδαριογέρων: 94, 16. Pallad. H. L. 17 p. 43, 16
παιδεία Züchtigung (LXX): 38, 8. 23
παιδεύειν züchtigen (LXX): 37, 23. 73, 3. 74. 1
ἐκ παιδόθεν: 13, 18. 90, 25
παμμεγεθέστατος: *λέων π.* 107, 12. 118, 32. 119, 24. 138, 20. 212, 7. 232, 7
παντοίως: *π. πάσης* 77, 27
πάνυ: *π. ξηροτέρων* 65, 7
παρά: *π. κάτω* 175, 18
παραβάλλειν besuchen: *τοὺς παραβάλλοντας ὑμῖν* 28, 5. 14, 6. 68, 18. 127, 6. 166, 21. 216, 18. 217, 25. 229, 7. 234, 28. *παραβάλλοντας τῶι ἡμετέρωι οἴκωι* 217, 14. *οὔτε εἰς κελλίον παρέβαλεν* 135, 1. absol. 52, 16. 100, 13. vgl. Pallad. H. L. 10 p. 32, 10. 18 p. 54, 3. 19 p. 60, 24. 20 p. 63, 4
παραθέσθαι empfehlen 108, 20. 120, 7
παράθεσις Empfehlung: *διὰ τῆς π. Χρυσίππου* 60, 28. 189, 1. beim Weggehen *μετὰ εὐχῆς καὶ π.* 71, 16. *λαβόντες π.* 234, 13. *χωρὶς π.* 30, 9. 33, 26

παραυτά: 31, 7. 44, 6. 73, 6
παρευθύ: 215, 18
παριππεύειν: χρόνου παριππεύσαντος 95, 2. 130, 28. Pallad. H. L. 6 p. 23, 25
πατρότης: τῆς ὑμετέρας π. 6, 15. 52, 11
περισπᾶσθαι: 53, 20
περισσοπρακτία: 145, 19. 21. 27. 29. 146, 2. 24 vgl. Theodos. 11, 28[3] *chartas superfluae discribtionis* und *Epibole* Pauly-Wissowa RE 6, 30ff. mit der dort angegebenen Literatur
περισυνάγειν 116, 6
πιθανός: νεᾶνις π. 137, 24
πισάριον: ἑψήσαντος φάβα εἰς πλῆθος τὸ παρ' ἡμῖν π. λεγόμενον 130, 32. 131, 3. 6. 11
πληροσελήνου ὄντος 101, 11
πληροῦν *durch Vollzahlung befriedigen*: εἰ μὴ αὔριόν σε πληρώσω, ἀπολῶ τὸν ἀρραβῶνα 116, 15 vgl. Pallad. H. L. 37 p. 111, 7
πλουσίως: π. πίνειν 137, 10
πνέων: πνέοντες ἀλλήλους μᾶλλον ἢ τὸν ἀέρα 114, 20. τὰ .. δόγματα πνέοντα 144, 18
πολιτεία [vgl. Pallad. H. L. 26 p. 81, 12. 43 p. 130, 4. 38 p. 122, 11] τὴν μοναχικὴν π. 44, 21. 50, 9. 87, 27. 91, 17. 113, 3. 128, 20. 241, 14. 244, 1. τὴν τῶν μοναχῶν π. 244, 29. 8, 2. τὴν μοναχικὴν τάξιν τε καὶ π. 243, 12. τὴν τῶν ἀναχωρητῶν π. 225, 6. τῆς σεμνῆς ἐκείνης π. 88, 8. τὴν π. τῆς ἀσκήσεως 202, 11. 93, 5. — ταύτην τὴν π. [= Buße] 135, 12. — τῆς ἑαυτοῦ π. 92, 4. 165, 8. 240, 10. 242, 11. 94, 13. 34, 25. τὴν τοῦ Εὐθυμίου διαγωγήν τε καὶ π. 30, 4. 84, 24. τὴν ἐν σαρκὶ π. καὶ διαγωγήν 82, 29. 14. 17. τὴν ἑκάστου ἀρετὴν καὶ π. 14, 8. 245, 33. ἡ μὲν π. ἔνδοξος, ὁ δὲ βίος ἐνάρετος 125, 27. τήν τε ἄσκησιν καὶ π. τοῦ νεωτέρου 225, 9. τὴν αὐτῶν π. καὶ ἀκτημοσύνην 119, 23. τὴν καθαρὰν π. Ἀβρααμίου 244, 19. τὴν ἀγγελικὴν αὐτοῦ π. 103, 1. τὴν ἐκείνου μιμουμένων π. 86, 10. — συμβαίνουσαν τῆι ἀρχιερωσύνηι τὴν π. 11, 18. — τὰς ἐκείνου π. 34, 16. 222, 1. τὰς πράξεις τε καὶ π. 50, 16. — διεδόθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπ' ἄκρων τῆς καθ' ἡμᾶς π. ἕως ἄκρων 50, 11. 106, 5. 222, 1. vgl. z. B. Theodoret. rel. hist. 21 p. 1234. 28 p. 1287
πολιτεύεσθαι: τὰ Εὐθυμίωι τεθαυματουργημένα τε καὶ πεπολιτευμένα 83, 4
πολίτης: ὁ τῆς ἐπουρανίου μητροπόλεως γεγονὼς πολίτης 86, 27 s. οὐρανοπολίτης
πολιτικός *städtisch*: τοὺς π. θορύβους 145, 5. Theodoret. rel. hist. 2 p. 1132. 5 p. 1163
πολύρραφα: 142, 9
πολυσχεδής: 155, 22. 197, 10 vgl. Usener, der h. Theodosios p. 161
πρεσβύτερος militärische Charge = *senator* vgl. Grosse, röm. Militärgesch. 120[4]: πρεσβύτερον τοῦ νουμέρου 92, 20
πρεσβύτης: ὁ νεανίας π. 89, 24 s. παιδαριογέρων
προσασχολεῖσθαι: 99, 12. προσασχοληθέντων 115, 10
κατὰ πρόσβασιν: *allmählich, nach und nach* 17, 2. 25, 2. 126, 18. 242, 21
πρόσοδος: π. ἐνιαυσιαῖον 177, 12. καθαρὰν καὶ ἀδιάπτωτον π. 177, 14
προσφοράριος: 159, 30, vgl. 72, 22ff.

προτρέπεσθαι einladen: 60, 29. 131, 4. 135, 22. 165, 2. 232, 15. εἰς συντυχίαν προετρέπετο 51, 6. προτραπείς 69, 5. 16. 72, 27. προτρεπομένου *nötigen* 165, 13. 17. vgl. Hist. monach. ed. Preuschen p. 26, 7. 46, 21
κατὰ πρωί 139, 4
πρωτοκωμήτης 22, 13. 227, 18
ἐν πρώτοις *zum ersten Mal* 22, 7. 45, 18. 97, 19. 164, 23. 236, 24. *zuerst* 100, 7. 105, 9. 237, 5. 238, 15
πυκνάζειν: ἐπύκναζον αὐτῶι 244, 31. 128, 11 vgl. 145, 10
πώγων: κείρας τὸν π. ἐχώρισεν ἑαυτὸν τῆς καθολικῆς κοινωνίας 192, 8

ῥιπιστήριον: τὸ λειτουργικὸν ῥ. 45, 8

σημειοφόρος *wundertätig*: σ. ἀναδειχθείς 56, 14. 124, 12. σ. πατέρων 144, 13. 81, 29. 82, 10
σιδήριον: τὸ σ. τῆς θυρίδος 194, 10
σκαλίδιον: 37, 7. 94, 29 s. μελάγρια
σκιασθῆναι *scheu werden*: τοῦ ἀλόγου σκιασθέντος 136, 9
σομφώδης: 106, 22
σπανός: 107, 3
σταυρίον: τὰ σ. τῶν κωμῶν 38, 12
ἐστηλωμένον 82, 4
στήλωσις: 82, 5
στηριγμός (N. T.): 71, 27. 216, 15
στιχολογεῖν: ἐστιχολόγει ἐν ἑαυτῶι ψαλμούς 178, 12. 101, 21. 142, 16. 227, 6
στοιχεῖν: στοίχησον τῶι κελλίωι 134, 24
στρατηλάτης: ὁ τῆς Ἀνατολῆς σ. 19, 7 s. Ἀνατόλιος (1)
ἐστυμμένος: 113, 7
στυφότης: 31, 9. 73, 23
συγκλασθείς *erschöpft*: 82, 8. 190, 23. 211, 7
συγκοινοβιώτης: 231, 22. 232, 10
συγχωρεῖν: συγχώρησον *verzeih* 55, 6. 130, 10. συγχωρηθῆναι παρακαλοῦντος 121, 22. — συγχωρῆσαι ἀπὸ τῶν δημοσίων 177, 1
συγχώρησις: *Verzeihung* 27, 30. 130, 6. 160, 10. 211, 11. — *Steuernachlaß* 146, 3. 4. 146, 7. 27. 173, 7. 175, 8. 181, 21
συμφατριάζειν: 189, 26
συμφύλαρχος: 52, 21
σύμφωνον *Übereinkommen, mündlicher Vertrag*: 79, 29
συνδυάζειν (*geschlechtlich*): 73, 1
συνδυασμός (*geschlechtlich*): 74, 6
σύνεθνος: 172, 8
συνθέσθαι *versprechen*: 20, 11. 21, 27. 63, 29. 64, 10. 69, 12. 120, 2. 150, 8. 10. 151, 2. 160, 24. 219, 15. Pallad. H. L. 18 p. 54, 13
συνιδεῖν: *bestimmen* 122, 3. 177, 4. 181, 23. *einwilligen* οὐ συνεῖδεν ἀπολῦσαι αὐτόν 33, 15
συνοδία *Mönchsgenossenschaft*: 18, 1. 5. 87, 26. 90, 15. 100, 2. 102, 8. 10. 104, 1. 112, 10. 113, 25. 118, 22. 26. 120, 9. 10. 16. 123, 24. 124, 28. 125, 9. 12. 128, 25. 26. 131, 14. 171, 11. 179, 8. 189, 15. 191, 6. 205, 3. 207, 4. 212, 26. 231, 10. 11. 14. 240, 28. 242, 5. 8. ὑπὸ ζυγὸν συνοδίας 217, 3

σύνοδος: σ. τῆι ἐν Νικαίαι συνελθούσηι κατὰ Ἀρείου 48, 25. 42, 27. 155, 5. 156, 2

ἡ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα κατὰ τοῦ πνευματομάχου Μακεδονίου 156, 4. τῆι ἐν Κωσταντινουπόλει κατὰ Μακεδονίου 48, 25. 43, 1. 10, 10 s. Ὀτρήιος

ἡ ἐν Ἐφέσωι πρώτη οἰκουμενικὴ σ. 32, 7 ff. τῆι ἐν Ἐφέσωι τὸ πρότερον συνελθούσηι κατὰ Νεστορίου 48, 26. 43, 2. 156, 5. s. Ἀκάκιος (2). Κύριλλος (1)

τὴν ληιστρικωτάτην ἐν Ἐφέσωι δευτέραν σ. 149, 14. ἐκ τῆς ληιστρικῆς σ. 41, 16. τὰ νεωτερισθέντα πρὸ δύο χρόνων ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρέως Διοσκόρου ἐν Ἐφέσωι 41, 7. 13. s. Αὐξόλαος

ἡ ἐν Χαλκηδόνι σ. 41, 5ff. von Euthymios verteidigt 42, 23ff. συνθέσθαι τῶι ἐκτεθέντι ὅρωι ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι σ. 44, 29. 48, 28. τοὺς τὴν ἀποστολικὴν πίστιν τὴν ὁρισθεῖσαν ἐν Νικαίαι βεβαιώσαντας 155, 3. ἡ ἐν Χαλκηδονέων πόλει ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ κατὰ τοῦ Νεστορίου ἀναθέματος καὶ ἀναθεματισμῶι Εὐτυχοῦς 156, 7. 157, 1. ὑπ' αὐτῆς καθαιρεθέντος Διοσκόρου 140, 8. δέξασθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σ. 147, 21. Εὐφήμιον τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα συνοδικῶς κυρώσαντα 140, 14. ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι προκινδυνεύειν 150, 14. — τῆς ἐν Χαλκηδόνι καταβοῶν σ. ὡς τὸ Νεστορίου δόγμα κυρωσάσης 41, 25. 42, 18. 143, 18. ἐγκύκλιον κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι σ. 62, 11. τοὺς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἀναθεματίζοντας τὴν ἐν Χαλκηδόνι σ. 140, 7. τοῦ κατὰ Ἀντιόχειαν Παλλαδίου τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίσαντος 140, 11. τὴν ἐν Χαλκηδόνι σ. καθυπέβαλον ἀναθέματι 149, 8. 155, 3. 14. 148, 19. 150, 9. 20. τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίζοντας 141, 21. 143, 20. οὐ προσιέμενον καὶ τὰ ἐν Χαλκηδόνι πεπραγμένα 143, 26. 150, 4. τὸν μὴ δεχόμενον τὴν σ. Χαλκηδόνος 152, 2. τῆς ἐν Χαλκηδόνι σ. καὶ τῆς ὅλης Νεστορίου αἱρέσεως 144, 5. 9

σ. ἐν Σιδόνι τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων 141, 18. 143, 22. 144, 2. 148, 10. 12. 150, 2

πρὸς ταῖς τρισὶν οἰκουμενικαῖς σ. δέχου τὸν ἐκφωνηθέντα ὅρον ὑπὸ τῆς συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδόνι 48, 28. Θεοδόσιος ἀφίησιν τοιαύτην φωνήν· εἴ τις οὐ δέχεται τὰς τέσσαρας συνόδους ὡς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἔστω ἀνάθεμα 152, 4. 155, 18ff. τῶν τεσσάρων συνόδων 156, 9. ἡ τῶν ἐπισκόπων σ. [in Jerusalem 6. Aug. 518] 162, 16. ἐνετάγησαν αἱ τέσσαρες σ. τοῖς διπτύχοις 162, 18. 22. 163, 2 vgl. 162, 13

Constantinopler Synode von 536: τῆς ἐν Χαλκηδόνι σ. προΐστασθαι προσποιούμενος 176, 15. 188, 28. s. Δομετιανός (2). Θεόδωρος (6). Λεόντιος (4)

μετὰ τὸ διαλυθῆναι τὴν σ. 191, 4 s. Γάζα

ἐκέλευσεν [Iustinian] σ. οἰκουμενικὴν γενέσθαι 198, 21. τῆς οἰκουμενικῆς πέμπτης σ. ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης 199, 1 folgen die Beschlüsse παρόντων τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν καὶ τούτοις συναινούντων 199, 5. τὰς Νεστορίου καὶ Ὠριγένους αἱρέσεις ἀνεθεμάτισεν . . . διὰ τῆς νῦν συναθροισθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικῆς πέμπτης σ. 179, 7. τοῦ βασιλέως ἀποστείλαντος ἐν Ἱεροσολύμοις τὰ ἐν τῆι σ. πραχθέντα 199, 7

συνουσίωσις: 43, 17

συντυγχάνειν *sprechen mit*: Εὐθύμιος ὡς πατριάρχηι Ἀναστασίωι συνετύγχανεν 35, 16. 213, 13. οὐ συντυγχάνει τινί 19, 19. 34, 3. 108, 8. 182, 24. 208, 24

συντυχία Gespräch, Unterhaltung: *εἰς πλάτος ἐλθὼν συντυχίας* 213, 22. 233, 21. 244, 32. *μήτε τινὰ δέξασθαι εἰς συντυχίαν* 132, 5. vgl. Pallad. H. L. 20 p. 63, 4. 15. dialog. p. 29, 11. Socr. 6, 3[14]
σύστασις Herstellung: *τὴν σ. τὴν κατὰ Παλαιστίνην τῶν ἐκκλησιῶν* 175, 8
σχάδαν [= *ἰσχάδα*] 220, 15
σχαδίον [= *ἰσχάδιον*] 220, 10
σχῆμα: *τοῦ γέροντος τὸ σ. καὶ τὸν χαρακτῆρα* 220, 2. — *διὰ τῆς ὑμετέρας χειρὸς ἀξιωθεὶς τοῦ τῶν μοναχῶν σ.* 71, 15. — *παντὸς τοῦ μοναχικοῦ σ.* 114, 25. 166, 18
σχιζίον: *σ. ἄρτον ξηροῦ ὡς ἀπὸ δέκα οὐγκιῶν σταθμὸν ἔχοντα* 107, 25. 109, 2. vgl. Pallad. H. L. 19 p. 60, 22 *ἄρτου ξηροῦ ἐν δώδεκα οὐγγίαις*
σχολή σχολάριος: *ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν σχολαρίων σχολῆς* 128, 18 s. *Ἰωάννης* (13)
σχολαστικός: 10, 15. 163, 3

τάρταρος: *τὸν τ. τοῦ ᾅδου* 37, 13
τεάφιον Schwefel 37, 27
τεχνίτης Maurer: 24, 17. 61, 3. 64, 16. 123, 25. 206, 12 vgl. *τοῖς οἰκοδόμοις* 205, 17
τίθεσθαι zustimmen: *ταῖς τοιαύταις φρενοβλαβείαις τιθέμενος* 156, 21
τοιοῦτος: *τοιούτου ἡδυτάτου* 131, 10
τοιχοβατεῖν klettern: 15, 16
τοσοῦτος: *τοσοῦτος γηραλέος* 235, 9. *τοσοῦτον ξηροτάτη λίαν* 220, 7
τραπέζιον: 138, 16
τρισάγιος: *τῆς τ. δοξολογίας* 45, 14. *τὸν τ. ὕμνον μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς* 118, 2. 15

ὑγιωθέντα 131, 28
ὑπαπάντησις: *τὴν ὑ. τοῦ σωτῆρος* 236, 24 vgl. Usener, d. h. Theodosios p. 191
ὑπατεία:
1. *κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα τῆς τετάρτης Γρατιανοῦ ὑπατείας* [377] Euthymios' Geburt 9, 14
2. *ἐπὶ τῆς ἕκτης ὑπατείας* [378] *ὁ Οὐάλης* Feldzug gegen die Gothen 9, 23
3. *ἐπὶ τῆς ἑπτακαιδεκάτης Θεοδοσίου ὑπατείας* [439] Sabas' Geburt 87, 9
4. *ἐπὶ τῆς πέμπτης Λέοντος τοῦ βασιλέως ὑπατείας* [473] Euthymios' Tod 60, 13
5. *μετὰ τὴν ὑπατείαν Λαμπαδίου καὶ Ὀρέστου τὸ δεύτερον* [532] Sabas' Tod [richtige Datierung] 184, 1

ὑπεράνωθεν: 64, 19
ὑποκόλοβος: 59, 19. 73, 18
ὑποπιάζειν: 15, 3
ὑφήλιος: *πάσης τῆς ὑφηλίου* 153, 21

φάγιον: 131, 10
φατριάσαι: 121, 28
πεφαυλισμένος: *τῶι π. μου βίωι* 86, 20

φείδεσθαι: ἐφείδετο ὁμολογῆσαι 17, 5
φιλοκαλεῖν *reinigen*: 167, 12. 232, 26
φιλοκαλία *Tünchen*: 187, 11
φιλονικεῖν: ἐξῶσαι φιλονικῶν 119, 3 vgl. πειρώμενος 119, 7. κρατῦναι φιλονικῶν 149, 9
φιλοξενεῖν: εἴποτε ἐφιλοξένει τινά 165, 9
φιλοσοφία Askese: τῆς τοιαύτης φ. 210, 7. vgl. Theodoret. rel. hist. 3 p. 1145
φιλοτάραχος: 121, 29
φορτοῦν: τὰ ἄλογα φορτώσας 109, 21. 112, 8. ἀναλωμάτων πεφορτωμένα 123, 13. 227, 21. 211, 2
φυλαρχεῖν: τῶν φ. τεταγμένων 211, 21
φυλαρχία: τὴν φυλαρχίαν τῶν ἐν Ἀραβίαι ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν 19, 8
φύλαρχος: römisch [vgl. Procop. 1, 17[46]] ὁ τῶν Σαρακηνῶν φ. 18, 15. 52, 19. 75, 8; persisch 18, 23. 25
φῶς: ἐκέλευσεν τὰ φ. γενέσθαι τῆς Ἀναστάσεως 67, 10. ἐποίησα τὰ φ. τοῦ ναοῦ 185, 5
φωταγωγία 102, 5
φωτοφόρος: 105, 25. 132, 13. ἄνδρα φ. 132, 9

χαλάδριον: 135, 2
χάραγμα: ἑξακόσια νομίσματα ἐν χαράγματι 68, 32
χαρακτήρ: 220, 2 s. σχῆμα. vgl. Theodoret. rel. hist. praef. p. 1101
χαράσσειν *die Umrisse auf den Boden zeichnen*: χαράξας ἐκκλησίαν καὶ σκηνὰς κύκλωι 24, 26
χαροποιός: τοὺς ὀφθαλμοὺς χ. 73, 20. Hist. mon. ed. Preuschen p. 30, 15. Theodoret. rel. hist. 4 p. 1157
χάρτης: ἐν διαφόροις χ. ἀνεγραψάμην ἀτάκτοις 83, 6. τοὺς περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάβα ἐγγεγραμμένους χ. 83, 18. 84, 6. 2. 83, 21
χειροθετεῖν: 104, 18
χρίστης: χ. τὴν τέχνην 187, 10
Χριστιανικῶς: Χ. ἀνήγετο 201, 19
χροακός: χ. ἱμάτια 35, 19
χρόνος *Jahr*: z. B. τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χ. 108, 8, sehr häufig

ψευδοτρόφιον: 135, 7

ὡς: ὡς ἀπὸ δέκα οὐγκιῶν 107, 25. — = ἕως: ὡς ἔτι εἰμὶ ἐν τῆι ἰσχύι τοῦ σώματος 207, 22. 143,1

ὥστε: βουλευσάμενοι ὥ. 97, 10

Lateinisches

ἀρμάριον: τὰ ἀ. τῶν κειμηλίων 69, 14. 18. 20. 22

βάκλωι: 70, 4
βῆλον = *velum*: ἔνδον τοῦ β. 142, 17. 173, 20

βίνδικες: *οἱ τρακτευταὶ καὶ β. τῶν κατὰ Παλαιστίνην δημοσίων* 145, 22. vgl. Euagr. 3, 42 p. 144, 25. Malal. p. 400, 16. Lyd. de magistr. 3, 49 p. 138, 16. Iustinian. nou. 38 p. 246, 34. 128 p. 638, 25

διάριον: *εἰς διαφόρους τόπους ταγμάτων τε καὶ δ.* 90, 24. vgl. TU 32, 4 p. 25, 23
δουκάτον: *τὸ δ. ἔχοντα Παλαιστίνης* 150, 1. 19
δούξ: 150, 16. 151, 2. 7. 17. 20

ἐκσπελλευτής: 163, 4. 172, 21. vgl. Iustinian. nou. 128 p. 138, 34

ἰλλούστριος: *ἰλλουστρίου ἀξίωμα ἔχων* 172, 23. 238, 4. 14

κάγκελλον: *τὰ κάγκελλα* 61, 24. *τῶι κ. τοῦ ἱερατείου* 45, 11. 21
κανδήλα: *τὸ ὕδωρ τῆς ἀσβέστου αὐτοῦ* (Euthymios) *κ.* 76, 21
κάστρον: *κ. οἰκοδομῆσαι ἐν ἐρήμωι* 175, 18. 178, 6. 187, 30. 188, 1
κέλλα: 208, 17. *τὴν μικρὰν κ. τὴν παρά τισιν καλουμένην ἀρτοθήκην* 27, 19. in dieser Form bei Kyrill selten, das gewöhnliche Wort ist *κελλίον*
κελλάριος: 27, 14
κελλιώτης: 138, 9. *τὸν κ. μοναχόν* 113, 10
κεντηνάρια: 177, 3. 181, 20
κεντώνιον: 135, 4. 119, 2. 6. 142, 8
κοδρίον m. E. ein zum Gebrauch als Beutel hergerichtetes Stück Leder vgl. *quadra*: *ἑξακόσια νομίσματα ἐν τρισὶν ὄντα κ.* 69, 19. *ἀπὸ ἑνὸς τῶν κ. πεντήκοντα νομίσματα λαβών* 69, 28. *κόδριν ἑκατὸν νομισμάτων* 238, 9
κόμης: *κ. θησαυρῶν* 244, 15. *τοῦ λαμπροτάτου κ.* 177, 7
κονσιστώριον: *τὸν οἶκον τὸν καλούμενον κ.* 142, 16
κορτίναι: 186, 5
κουβικουλάριος: *κ. Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως* 240, 18. 142, 14
κουκούλλιον: 73, 13. 74, 18
κουκκούμιν: 237, 12
κυέστωρ: *Τριβουνιανοῦ τοῦ κυέστορος* 178, 10

λεκτίκη: 182, 11

μαγιστριανοί: *τῶν μ. καὶ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν* 149, 5
μαγκιπεῖον: 24, 19. 117, 7
μάγκιψ: 89, 26 vgl. *ἀρτοκόπος* 89, 16
μόδιος: *δώδεκα μ. σίτου* 134, 11

νούμερος: *στρατευθέντος ἐν Ἀλεξανδρείαι ἐν ν. τῶν Ἰσαύρων προσαγορευομένωι* 87, 11. 92, 28. 29. 109, 6

οὐγκία: *ὡς ἀπὸ δέκα οὐγκιῶν* 107, 25

πάλλιον: 64, 1. 5. 7
πραιδεύειν: 172, 4. *πραιδευθέντων* 175, 11
πρεπόσιτος praepositus sacri cubiculi: 240, 19
πραιτώρια: *τὸν ἔπαρχον τῶν πραιτωρίων* 46, 1. *πρετωρίοις* 247, 15
προπινάριοι = popinarii: 160, 3

σημίσσιν: 116, 14. σημισσίου 116, 13
σιλεντιαρίκιν: τὸ λεγόμενον σ. 142, 4
σιλεντιάριοι: οἱ ἐπὶ τῶν θυρῶν σ. 142, 5. 14
σκαλώσεις: 169, 19
σκεπτούριν [= *exceptorium*]: 187, 7. σκεπτουρίου 187, 10. 11. 14
σκρίνιον: ἐκ τοῦ κατὰ Παλαιστίνην σ. 146, 3

τρακτευταί: τοῖς τ. Παλαιστίνης 177, 18. οἱ τ. καὶ βίνδικες τῶν κατὰ Παλαιστίνην δημοσίων 145, 22. vgl. Lyd. de magistr. 3, 68 p. 159, 14. Iustinian. nou. 130, p. 652, 3. 30 p. 226, 22. Gelzer, Arch. f. Papyrusf. 5, 350
τριμίσσιον: 187, 3

φάβα: ἑψήσαντος φ. εἰς πλῆθος 130, 31 s. πισάριον
φοῦρνος: 89, 17. 21. 23. 26

Grammatisches und Syntaktisches

τῆι δίψει 168, 1. 22
ὄντων ἐκκλησιῶν 101, 23. πληρωθέντος διακονίας 206, 15
μειζοτέρου 218, 23. χειρότερος 203, 24
περισπᾶσαι 53, 20
ἤφιεν 135, 11
ἠνοίγη (1. pers. sing.) 216, 1
ὦζεσεν 135, 9
ἀφείλατο 88, 20. ἐξείλατο 64, 9. εὕραμεν 185, 16
μεταβάλαι 137, 4
διαδώσαντες 148, 17. παραδώσαντι 35, 10. ἐπιθήσαντες 81, 17
συνάξατε 58, 1. συνάξας 21, 26. ἐπισυνάξας 131, 3. 149, 3. 151, 9. ἐπισυνάξαι 53, 21
ἐξεχέθη 39, 7. 66, 8
ἀπεκατέστησεν 20, 23. 29, 20. 136, 17. 171, 4. 218, 7. 228, 14. ἀπεκατέστη 79, 13
ἀπήλαυσεν 164, 24. Theodoret. religiosa hist. p. 1112. 1118. 1152. 1165. 1173. 1191. 1195 usw.
γεγράφηκεν 141, 12. καθευδήσαντες 107, 11 [Theodoret. rel. hist. p. 1171]. κατοικτειρήσας 164, 3 [Pallad. H. L. 40 p. 126, 9]. τυπτηθέντων 193, 24
Accusativ des Schwures τὰς εὐχὰς τοῦ ἀββᾶ Σάβα 119, 25
μηδὲν αὐτῶι εὑρηκότες 99, 1. 119, 22
ἐάν ἐστιν 145, 5. κἂν πρόκεινται 156, 14
ἐμάνη ὑπερορίσαι 140, 24. ἔκλινεν τοῦ ἀποτάξασθαι 246, 1
πρὸ τοῦ . . ποιήσηται 46, 15
Nominativus absolutus 89, 21ff. 162, 28ff. 224, 1. 247, 13
wiederholtes Subject 157, 3 (ἡ ὑμετέρα γαληνότης) . . . 8 (πεπεισμένον τὸ ὑμέτερον κράτος)

BEMERKUNGEN

I Handschriften

Kyrills literarischer Nachlaß ist nicht für sich überliefert, sondern durch Sammlungen von Mönchsleben oder Menologien. Über Art und Entstehungszeit der Sammlungen ist von Ehrhards monumentalem Werk [Texte und Unters. 51, 1] gründliche und umfassende Belehrung zu erwarten; ich beschränke mich auf die von mir benutzten Handschriften.

Rom Vaticanische Bibliothek: Ottobonianus 373, Pergament, O
nicht in Columnen. Die Handschrift ist ein besonders schönes Erzeugnis mönchischer Kalligraphenkunst, aus der Zeit um 900. Orthographie und prosodische Zeichen sind sorgfältig gehandhabt nach dem Usus der Zeit, der von dem des 16. Jahrh., dem unsere Drucke folgen, nicht unerheblich abweicht; *ι* adscriptum fehlt. Über den Inhalt ist der 1893 erschienene Katalog der griechischen Hss. der Ottoboniana [Codices manuscripti Graeci Ottoboniani Bibliothecae Vaticanae] zu vergleichen. Die Viten Kyrills bilden den Hauptinhalt; ihnen gehen voran [f. 14] zwei Stücke die auch im Vatican. 1589 zusammenstehen *᾽Ιωάννου μοναχοῦ υἱοῦ Ξενοφῶντος ἀδελφοῦ ᾽Αρκαδίου σύνταγμα ἤγουν βίος τοῦ ὁσίου καὶ ὁμολογητοῦ Χαρίτωνος* und [14ᵛ—57ᵛ] Athanasius' Vita Antonii, auf sie folgt [f. 213—236ᵛ] *μαρτύριον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγάλης ᾽Αρμενίας*. Dazwischen stehen Werke Kyrills:

f. 58 *Κεφαλαίωσις* des *Βίος Εὐθυμίου*, nur in dieser Hs. erhalten; f. 59 der Widmungsbrief an den Hegumenos Georgios in Beella bei Skythopolis und f. 60 in 60 *κεφάλαια* die Vita des Euthymios selbst, ohne subscriptio. An sie schließt sich f. 114 in 90 *κεφάλαια* (die *κεφαλαίωσις* selbst fehlt) die des Sabas an, vom Schreiber selbst f. 197ᵛ unterzeichnet *βίοσ τοῦ ἐναγίοισ προ ἡμῶν σάβα.* Die Vita des Iohannes Hesychastes[1] beginnt

1 Die Übersetzung von *ἡσυχαστής* mit *silentiarius* verwandelt den Klausner, der seine Zelle nie verläßt, in einen jener Hofbeamten, die für das *silentium* des kaiserlichen *consistorium*, in dessen Saal auch die Audienzen abgehalten werden, zu sorgen haben, d. h. Unberufene nicht einlassen. Vgl. die Schilderung der Audienz in der Sabasvita 142, 3.

f. 198; f. 212ᵛ schließt mit der Zeile — *λοῖσ ὥσ εἰκὸσ μετα τὴν αὐτοῦ ἀποβίω* — [p. 221, 24]. Es fehlt der Schluß der Vita, 21 Zeilen meiner Ausgabe; da dieser nicht einmal ein Blatt der Handschrift = rund 35 Zeilen füllt, ergibt sich mit Wahrscheinlichkeit, um nicht zu sagen Sicherheit, daß auf den ausgefallenen Blättern die Vita des Kyriakos sich an die des Hesychastes anreihte. Ich habe eine ausgezeichnete, durch die Kirchenväterkommission besorgte Schwarzweißphotographie benutzt.

Florenz Laurentiana XI 9, Pergament, in je zwei Co- L
lumnen. Die Handschrift ist von Usener für seinen hl. Theodosios [Leipzig 1890] benutzt. Er setzt sie in den Anfang des 11. Jahrhunderts; ich möchte etwa 100 Jahre hinuntergehen. Die Orthographie ist nachlässig und fehlerhaft, wie man aus Useners minutiös genauem Apparat ersehen kann, den ich mit Absicht nicht nachgeahmt habe. Für den Inhalt sei auf Bandini I 502ff. verwiesen; Krumbacher gibt in den Studien zu den Legenden des hl. Theodosios [Sitzungsber. d. Bayr. Akad. d. Wiss. 1892 II] p. 229ff. einen Auszug daraus. Die Handschrift enthält zunächst der Hauptsache nach *βίοι*[1], dann Homilien. Am Anfang unvollständig, beginnt sie mit dem Rest der Übersetzung des Sophronios von Hieronymus Vita Hilarions, es folgen die kyrillischen *βίοι* des Euthymios, Sabas und Iohannes Hesychastes[1] [nr. 2—4], nach vielen Stücken dazwischen der *βίος* des Kyriakos [nr. 18], das *ἐγκώμιον* des Theodoros von Petra auf Theodosios [nr. 19] und Kyrills *βίος* des Theodosios [nr. 20]. Ich benutze die Vergrößerungen eines von H. G. Opitz aufgenommenen Kleinfilmes; ein aus Versehen ausgelassenes Blatt der Vita Sabae hatte Pasquali die Güte für mich abzuschreiben.

Rom Vaticana 1589, Pergament, in je zwei Columnen. V
Das Inhaltsverzeichnis fol. 1 und die ersten Blätter sind in derselben Unziale geschrieben, die später nur in Überschriften verwandt wird. An ihre Stelle tritt, sicher vor fol. 30, eine eigenartige [italogriechische?] Kalligraphenschrift, die ich der Wende vom 10. zum 11. Jahrhundert zuweisen möchte. Die Orthographie ist, von gelegentlichen groben Itacismen abgesehen, sorgfältig, kein *ι* adscriptum. Eine kurzgefaßte Angabe des

1 Dazwischen auch [nr. 15] die griechische Übersetzung eines Stückes aus Eucherius Epitome Cassians, vgl. darüber Petschenig Cassiani opera [CSEL 17] I p. XCVIIff.

Inhalts lieferte Krumbacher a. a. O. p. 228f., die mir vorliegende Photographie des Inhaltverzeichnisses der Handschrift reicht zum Abdruck nicht aus[1]. Die Sammlung von V zeigt mehr Plan und Ordnung als die von L; sie enthält nahezu ausschließlich Viten und drängt die kyrillischen Stücke zusammen: auf die Vita des Theodosius, die wie in L an das Enkomion Theodors sich anschließt, folgen der Widmungsbrief an Georgios und die *βίοι* des Euthymios, Sabas, des Hesychasten Iohannes und des Kyriakos. Auch diese Handschrift hat Opitz für mich im Kleinfilm aufgenommen.

Sinai Katarinenkloster 494, Pergament, geschrieben in der Unziale des 9. Jahrhunderts[2]. Die Handschrift ist von H. Grégoire in der Revue de l'instructioon publique en Belgique 49 [1906] sorgfältig beschrieben. Sie ist in üblem Zustand und hat erhebliche Verluste erlitten; es fehlen 3 Quaternionen am Anfang und 5 Blätter vom 4., der 19. Quaternio [von p. 181, 12 *ἐν αὐτῇι τὴν οἴκησιν* — p. 187, 17 *ἔνθα κεῖται*], ein Blatt des jetzt letzten 26. Quaternio so wie noch einiges dazu, da das Ende des letzten Stückes auf einem Blatt nicht Platz hat. Die Trümmer der Handschrift beginnen jetzt in der Vita des Sabas mit *τὸν ὄγδοον ἐν τῇ πατριαρχία* [p. 103, 8], f. 136^{v} folgt die Vita des Iohannes Hesychastes, f. 165^{v} die des Abraamios von Kratia, die im griechischen Original erst durch diese

---

1 Die bei Krumbacher als nr. 1 aufgeführten (kurzen) Exzerpte aus Dionysios Areopagites und dem 'Theologen', d. i. dem Nazianzener Gregor stehen zwar auf dem nur teilweise beschriebenen f. 2 für sich, gehören aber zum ursprünglichen Bestand der Handschrift, werden auch im Inhaltsverzeichnis erwähnt, aber nicht gezählt. Unter der Ziffer Ᾱ wird aufgeführt *Βίοσ τοῦ ἁγίου Βαρσαβὰ τοῦ λαβόντος τὸ τίμιον αἷμα εἰσ κολοκυν τὸ ῥεῦσαν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ κ̅υ̅* [Anf. *πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον κτλ.*]. Als Nummer *IH* [sehr verwischt] erscheint im Inhaltsverzeichnis das von Krumbacher als nr. 19 verzeichnete Stück: *ἐπιστολῆ κανονικῆ τοῦ ἁγίου π̅ρ̅σ̅ ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκοπ(ου) Νύσης πρὸς τὸν ἐν ἁγίοισ Λητόιον ἐπίσκοπ(ον) Μελιτηνήσ*; der bei Krumbacher als nr. 20 folgende Brief Kyrills [nicht 'Kyriakos'] von Alexandrien an die Bischöfe in Libyen und der Pentapolis fehlt im Inhaltsverzeichnis. Beide stammen aus der Kanonessammlung der 14 Titel.

2 Ich erinnere daran, daß in jener Zeit die Unziale die gebräuchliche Schrift ist, die sog. Minuskel einer Zunft von Kalligraphen vorbehalten bleibt. Die Scholien die der bekannte Erzbischof Arethas von Caesarea mit eigener Hand an den Rand der Texte setzt, die Kalligraphen für ihn hergestellt haben, sind in Unziale geschrieben.

Handschrift bekannt geworden ist; die etwas früher entdeckte arabische Übersetzung war ein unvollkommener Ersatz. Auf den verlorenen ersten 29 Blättern hat die Vita Sabae Platz, es bleiben wenn man den Umfang des Verlustes nach Coteliers oder meiner Ausgabe abschätzt, wenige Blätter übrig, auf denen z. B. von kyrillischen Stücken der *βίος Θεοδοσίου* gestanden haben könnte, ebensogut natürlich auch nicht kyrillisches von geringem Umfang. Noch weniger läßt sich bestimmen was am Schluß verloren gegangen ist. Aber auch als möglich zugegeben, daß die vollständige Handschrift nur kyrillische Stücke enthielt, so würde das nur aus einer Liebhaberei ihres Schreibers zu erklären sein, der sich diese Stücke aus ihm vorliegenden Sammlungen heraussuchte; keinenfalls darf angenommen werden, daß die Handschrift einer besonderen, auf Kyrill beschränkten Tradition angehöre. Das wird schon durch das Fehlen des *βίος Εὐθυμίου* und damit des Widmungsbriefes erwiesen. Der Archidiakon des Jerusalemer Patriarchats Kleopas Koikylides hat in dem Anhang zur *Νέα Σιών* 3 [1906] nicht nur eine zweite Abschrift des *Βίος Ἀβρααμίου*, sondern auch eine der Vita des Iohannes Hesychastes aus der Handschrift veröffentlicht, s. oben S. 250—253. Ausgiebigeres Material liefert eine in der *Νέα Σιών* 13 [1913] p. 756—765. 14 [1914] p. 76—89. 165—184. 378—393][1] veröffentlichte Abschrift der Vita Sabae, die der Mönch *Αὐγουστῖνος Ἰορδανίτης* angefertigt hat. Ich teile die Abweichungen von meiner Ausgabe mit, zunächst vollständig:

103, 8/9 *διατελοῦντος*] *διατελέσαντοσ* S
9 *πρὸς*] *καὶ πρὸσ* S
9/10 *μηνὸσ ἀπριλίου* S
10 *ἱεραρχίαν*] *ἀρχὴν* S
13 *καὶ κατὰ*] *κατὰ* S
15 *ἐᾶσθαι*] *ἔσεσθαι* S = LVWG
16 *γιεζὶ* S
17 *περὶ*] *οἱ περὶ* S
23 *λέγουσιν*] *εἶπον* S
24 *λέγουσιν αὐτῶι*] *καὶ λέγουσιν* S = LVW
25 *τὴν*] fehlt S = LVWG
26 *αὐτοῦ*] fehlt S = LVWG
27 *κληρικὸν γενέσθαι συνεχώρησεν* S = LVWG

1 Die in der Hs. fehlenden Stücke sind aus dem Cotelierschen Druck ergänzt. Da die Zeitschrift im Juli 1914 aufhörte zu erscheinen, reicht der Abdruck nur bis *ἐπανιέναι πατρίδας* S. 154, 10 meiner Ausgabe.

104, 1 δύναται] δυνήσεται S = W, δυνήσηται VG
5 ἐδέξατο ὑμᾶς] ὑμᾶσ ἐδέξατο S
6/7 πληθυνθέντων ἡμῶν] πληθυνθέντασ S = LVWG
7/8 ἐκεῖνος — συνήγαγεν ὑμᾶς] ἐκεῖνοσ ὑμᾶσ—συνήγαγεν S = LVWG
9 εἰς ἓν] τοὺσ δι' αὐτοῦ S
12 συνεργήσει] συνεργήσει μειζόνωσ S
13 μετέρχεσθε] ἔρχεσθε S ἔρχεσθαι O
18 χειροθετήσας] ἐμαυτὸν εὐεργετῶν S ἐμαυτὸν εὐεργετήσασ LVWG
19 λαβὼν τόν τε μακαρίτην] ἔλαβεν αὐτόν τε τὸν μακάριον S
κατῆλθεν] καὶ κατῆλθεν S
23 καταθέμενος] θέμενοσ S
24 μηνὸσ δεκεμβρίου S
25 τρίτωι] καὶ τρίτω S δὲ καὶ τρίτω WG

105, 6 προσαγορευομένους] ὀνομαζομένουσ S = LV
8 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ S = LVW
9 ἔμεινεν] ἔμενεν S
5 τῶι] τῶ αὐτῶ S
10/11 Ἀρμενιστὶ — τὸν κανόνα] ἐπιτελεῖν τὸν κανόνα ἀρμενιστὶ S
ἐπιτελεῖν ἀρμενιστὶ τὸν κανόνα LVWG
11 τῆς ψαλμωιδίας fehlt S = WG
τῆι fehlt S = V
13 μακαρίου] τρισμακαρίου S = WG
14 τῆι] τῆ τοιαύτη S
16 πλεῖστα] τὰ πλεῖστα S
παραδέδωκεν] παρέδωκε S
17 καθ' ὃν] ἐν ὧ S
ἐκκλησία fehlt S
19 ἡμῶν πατέρα S
20 περὶ] τῶν περὶ S, nicht schlecht
21 διεγείροντα] διεγείραντα S
23 τὴν fehlt S
24 παναγίου] ἁγίου S

106, 3 διηγήσομαι] διηγοῦμαι S
πολλὰ] μεγάλα S
6 διὰ fehlt S = LWG

Man versteht nach dieser Probe daß ein so gewissenhafter Gelehrter wie H. Grégoire darauf verzichtet hat, die Lesarten des Sinaiticus zu untersuchen[1] und wird, hoffe ich, nicht grollen, wenn ich die Liste in dieser Vollständigkeit nicht fortsetze, sondern die Einzellesungen des Sinaiticus weglasse, falls sie nicht irgendwie beachtenswert sind, und nur die Übereinstimmungen mit Varianten meines Apparats aufzähle:

---

1 Vgl. p. 283 *Nous nous réservons d'étudier ailleurs le cod. Sin. 494 au point de vue de la tradition manuscrite des œuvres déjà connues de Cyrille.*

106, 10 ἐπεὶ S = LVWG
10/11 τὴν — μηνὸς προθεσμίαν] τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην — μηνὸς S = LVWG
17 περὶ] τῆσ περὶ S τὴν περὶ VWG
19 μικροτάτην S = LV
25 θεία τισ S = LV
107, 6 λογισάμενος] λογιζόμενοσ S = O
9 μαθητοῦ] μαθητοῦ αὐτοῦ S = LVWG
12 μακαρίου] ἁγίου S μακαρίου καὶ ἐν ἁγίοισ O
13 κεφαλῆς] κερυφῆσ S = LV
18 θεωρήσας] θεασάμενοσ S = LVWG
20 ἀπόστησον] ἀπόστησον τέκνον S, τέκνον nach σου L
25 δέκα ἔχον S = WG
27 ὁδεύσαντες] διοδεύσαντεσ S = LW
108, 1. 2 ἐφ' ὧι ὑπεράνω] ἐφ' οὗπερ ἄνω S
2. 3 μᾶλλον τοῦ θεοῦ] τοῦ θεοῦ δὲ μᾶλλον S μᾶλλον δὲ τοῦ θῦ LG
3 τὸν ἀγαπητὸν S = WG
7 τριάκοντα ὀκτὼ S = WG
9 μακαρίτης] μακάριοσ S = LV
9/10 Σάβας — αὐτῶι] σάβασ ἀπεκρίθη S ἀπεκρίθη σάβασ LVW
14 τοὺς λοιποὺς] τοὺσ λοιποὺσ τοὺσ S = VWG
15 καὶ ἕως] ἕως S = LVWG
Πανιάδος S richtig, σπανιάδοσ OLVWG
19 ἐξεδέξατο] ἐξεδέχετο S = L
20 μακαρίτης] μακάριοσ σάβασ S μακαρίτησ σάβασ L
21 ἀποκριθέντοσ S = LVWG
23 προσκυνήσαντες] προσκυνήσαντεσ καὶ κηδεύσαντεσ S = WG
24 αὐτῶι] αὐτὸν S = LW
109, 8 γεγονότα] τυγχάνειν S εἶναι WG
24 ἐγκαταλίπησ με S με ἐγκαταλίπησ W
25 νεφέλης ποτὲ] νεφέλησ S ποτὲ νεφέλησ LG
110, 6 ὄντα fehlt S = L
12/13 προσευχαῖς καὶ ταῖς fehlt S = LVWG
111, 3 ἀνεχώρησαν] ἀνεχώρησαν ἄφνω S = LVW
8 ἀλλήλους] ἑαυτοὺσ S = LVWG
9 ὡς fehlt S = LVW
17 τῆσ νηστείασ S = LVWG
18 τοῦ πάσχα] πασχαλίου S = LVW
21 αὐτοὺς fehlt S = LVWG
22 ἐκχοίασ S
112, 4 ἀδελφῶν τινων S = LVWG
9 ἀναλώματα] βρώματα S
10 δεξάμενοσ ὁ θεῖοσ S = V
12 προσφόρωσ ἐμελέτα S = LVWG
16 οὕτωσ S = LWG
21 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ S = VWG
23 ὁ Θεόδωρος] θεόδωροσ S = WG
113, 5 ἐν τῇ λαύρα S = VWG
κελλία S = WG

113, 5 ἤφιεν S = LVWG
7 εἰς αὐτὸ fehlt S = O
νηφαλίουσ S = V
11 νηφάλιον S = V
13 τε fehlt S = WG
τοῦ σώματοσ S πάντα τοῦ σώματοσ LVWG τοῦ σώματοσ πάντα O
18 καθαρεύειν S = LVW
116, 11 ἄλλα κελλία S = LVWG
13 ἡμισείου S ἡμισίου O ἡμισσίου V
14 ἡμίσυν S ἡμίσσιν V ἡμίσιον O
15 σε πληρώσω] πᾶσαν τὴν τιμὴν ἀποπληρώσω S = LVWG
ἀπολῶ] ἀπόλλω S = OLVWG
24 τοῦ πύργου τοῦ] τοῦ πύργου S = L
117, 3 δὲ] τε S = O
3—5 ὡς — εἰ καλέσειέν τις] ἐάν τισ ὥσ — καλέσειεν S = LVWG
5 νέοσ παρ' ἡμῖν S = LVWG
10 πληθυνθεῖσαν S = LVWG
12 μέσαυλον S = WG
17/18 ἐν αὐτῇι] εἰσ αὐτὴν S = LVW
19 μὲν fehlt S = LVWG
118, 4 τὸν ὕμνον ψάλλειν S = LVW
12 φήλικοσ S = G
15 ἀπωσάμενος] ἀποσεισάμενοσ S = LVWG
17 ἐκκλησίαν γίνεσθαι] ἐπιτελεῖν ἐκκλησίαν S ἐκκλησίαν LVWG
24 ἐξάρχοντοσ S = WG
119, 2 ἐξεῶσαι S = LVWG
3 φιλονεικῶν S = LVW
3. 4 τοῦ — ἀναστάντοσ — ἀρξαμένου S = W corr
7 ἐξῶσαι αὐτὸν] αὐτὸν ἐκβαλεῖν S
11 ἡμῶν fehlt S = LVWG
12 βούλει S = LWG
21 ὑποπτεύοντες] ὑπονοήσαντεσ S = W
26 ἀπὸ fehlt S = LVWG
περάσωμεν] παρέλθωμεν S = LVWG
120, 4 πολλοὶ πρὸσ αὐτὸν S = LVWG
12 βιωσάμενος] βεβοημένοσ S = LVW
15 ὑπονοθεύσαντας καὶ] ἑτέρουσ ὑπονοθεύσαντασ καὶ S ὑπονοθεύσαντασ καὶ ἑτέρουσ καὶ W corr
26 ἡμέρασ πλείουσ S = LVWG
121, 1/2 καὶ χάριτι fehlt S = LVWG
2 ὄντοσ τοῖσ τόποισ S = W
7 ἔρημον ἀναχωρῶν S = LVWG
9 ἐν ἁγίοις] μεγάλου S
16 ἐκεῖσε S = WG
21 γενόμενοσ S = V γενάμενοσ L
24 τε fehlt S = O
ὄψει S = W corr G
28 ἐξειπεῖν] εἰπεῖν S = VG
122, 4 τῆς — βοηθείας] τὴν — πρόνοιαν S = LVG

122, 23/24 *παρατάσσονται καὶ*] *παρατασσόμενοι* S = VWG
24 *ἡτοιμάζοντο*] *ἡτοίμαζον* S = VW
τε fehlt S = L
24/25 *καὶ* — *ἅπασαν* fehlt S, vgl. O
25 *ἅμμασ* S = VWG
28 *κάτω* fehlt S = WG
123, 8 *τούτων*] *τούτων δὲ* S = LVWG
14 *ἐξ* fehlt S = LVWG
14/15 *ἐρχόμενον θεωρήσαντεσ* S = LVWG
21 *τῶι πατριάρχηι*] *ἐπὶ τὸν πατριάρχην* S = LVW
124, 5 *κυρίωι*] *χω̅* S = L
16 *ἀκουσίωσ* S = LVWG
125, 3 *κατασπείραντεσ* S = W
15 *κυβερνήσαντος καλῶς*] *καλῶσ διοικήσαντοσ* S *καλῶσ κυβερνήσαντοσ* LVWG
17 *μάμαντοσ* S = WG
28 *ἐκ μέρους ἤδη*] *ἐκ μέρουσ* S *ἤδη ἐκ μέρουσ* LVWG
126, 8/9 *ὁ σάβασ κατ' αὐτοῦ* S = LVWG
15 *εἰς αὐτὸ* fehlt S, vgl. den Apparat
16 *τὸν* fehlt S = LVW
22 *κήρυκον* S = WG
26 *μακαρίου* S = LVWG
τελειωθέντοσ S = WG
27 *κήρυκοσ* S = OWG
127, 11 *τῆσ τῶν* S = O
12 *τῆσ ἁγίασ πεποίηκεν* S = VWG
17 *τοῦ μεγάλου εὐθυμίου* S = WG
128, 2/3 *ἐν* — *ἀναστάσει συνάξεωσ ἐπιτελουμένησ* S = LVWG
6 *αὐτοὺς*] *αὐτοῖσ* S = VG
17 *μαθητῶν ἑαυτοῦ* S = V *ἑαυτοῦ μαθητῶν* L
24 *τοῦ* fehlt S = OG
25 *συνοδίας* fehlt S = WG
28 *ἐν μοναχικοῖσ* S = LVWG
μοναχικοῖσ τε S = VWG
129, 4 *τῆι κλήσει*] *τῷ ὀνόματι* S = LVWG
τῷ S *τὸ* OLVWG
11 *πατὴρ ἡμῶν* S = O
12/13 *τέκνον θεάρεστον* S = LVWG
19 *δύναμιν*] *δύναμιν λέγων* S = LVWG
22 *καὶ τὰ ψυχικὰ πάθη* S = LV
25 *ὦ τέκνον* S
130, 10 *τίμιε πάτερ* S = VG
23 *αὐτῆς*] *ταύτην* S = G, *αὐτὴν* LVW
131, 2 *πυργίου*] *πύργου* S = WG
8 *εἰπόντος*] *εἰρηκότοσ* S = LVWG
11 *τέκνον*] *τέκνον ὅτι* S = LV
13 *ὀσπρίου* S = WG
14 *ὀσπρίου* S = W
19 *αὐτὸς* fehlt S = O

ἐν τῷ ἰδίῳ κελλίῳ S ∼ LV
23 λαβὼν μάχαιραν S = LV
28 ὑγιασθέντα S = LV
132, 2 ἐρευνήσας] ἐρευνήσας καὶ ἀνακρίνασ S = LV
4 ἡσυχάζειν] ἡσυχάζειν τε S = LWG
5/6 εἰσ συντυχίαν] ἢ συντυχίασ ποιεῖσθαι S = LVWG
20 σαρκικοὶ] κατὰ σάρκα S fehlt OWG
καὶ ἀληθῶς fehlt S = OWG
133, 3 ὑπουργίαν] χρείαν S = O
15 λέγων] λέγων ὅτι S = O
19 φωνὴν] φωνῆσ S = LVG
γινομένησ S = LVW[corr]
21 τὸ] τοῦτο S = W
134, 3 εἰ μὴ S = OWG ἀλλ' LV, zu beachten
μετὰ τοῦ] μετ' αὐτοῦ S = L
9 βουρδονίων S ∼ LV
10 βουρδονίου S = LV
11 ἐκ τῆσ γῆσ μόνοσ S = LV
12 ὑπερέβαλλεν S = WG
15 φόρτον] γόμον S = LVWG
17 διωχθεὶς] διωχθεὶσ ἀπὸ τοῦ κοινοβίου S διωχθεὶσ τῆσ μονῆσ LV
18 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ S = LV
135, 2 χαλκίον fehlt S = LV
4 βαὶν S = L
6 ὄσπριον S = WG
7 εἰς] μεμιγμένα εἰσ S = LV
14 χαρίσματοσ ἠξιώθη S = LV
17 ἤγγικεν] ἤγγισεν S = LV
19 μακαρίτηι] μακαρίῳ S = LV
25 πλάγιον] μέροσ S = LV
136, 1 μηδαβᾶ S
4 τοῖς] τοῖσ τε S = LV
ὄσπριον S = WG
5 Γερόντιος καλούμενος] γέρων καλούμενοσ γερόντιοσ S ∼ LV
10/11 ἀπογνῶναι τῆσ θεραπείασ αὐτοῦ S ἀπογνῶναι τῆσ αὐτοῦ θεραπείασ L
11 τούτου μικρότεροσ S = LVG
21 ὀνόματι Θωμᾶς] θωμᾶσ καλούμενοσ S = LVWG
23 ἐν ἁγίοις] τε ἅγιον S τε ἁγιώτατον LV
25 γεγονὼς S = W
137, 6 εἰσ οἶνον κάλλιστον μεταβληθὲν S ∼ OWG
10 πλουσίωσ πάντασ S πλουσίωσ ἅπαντασ V πάντασ πλουσίωσ WG
14 μηδάβων S = V
16 ἁγίου] ἐν ἁγίοισ S = LVW
17 προστεθεικὼσ S = W
18 εἴχομεν] ἔσχομεν S = LVWG
ἐπὶ S = OW, fehlt LVG, zu beachten
23 μαθητοῦ] μαθητοῦ αὐτοῦ S = LVG
26 ἀδελφός] μαθητήσ S = L

138, 1 *σαφῶσ* S = OWG, *σαφὲσ* LV, zu beachten
5 *φλέγων τὸ πάθοσ* S = OWG, vgl. den Apparat
6 *μένεισ* S = OLVWG
7 *σου* fehlt S = LV
8 *ἱκανὸν καὶ*] *τινὰ καὶ ἱκανῶσ* S = LV
11 *ἔψησε* S *ἔψησε* LVG
17/18 *πάντεσ καὶ ἐχορτάσθησαν* S = LVWG
19 *ποτὲ* fehlt S = LVW
22 *ὠφελείας*] *ἐπιμελείασ* S = LV
139, 8 *τάχα*] *ἢ τάχα* S = LV
13 *κακῶς*] *κακῶσ γε* S
16 *Χριστοῦ*] *θεοῦ* S = O
17 *καὶ νουθετήσας*] *νουθετήσασ* S = LVG
20 *μεγάλου*] *ἡγιασμένου* S = VWG
140, 10 *ἀποσχοινισάντων* S = LV
12 *ἀναθεματίζοντοσ* S = LV
21 *τὴν τελευτὴν* S = L
25 *ἐξεώσας*] *ἐξελάσασ* S = LV
141, 1 *αὐτὴν*] *ταύτην* S = LV
5 *τοίνυν*] *γε* S
10 *ὅλης τῆς*] *ὅλησ* S = LV
18 *σιδῶνι* S = OWG
22 *εὐτυχέοσ* S *εὐτυχέωσ* LV
24 *πατρὸς ἡμῶν* S = OWG, fehlt LV; zu beachten
25 *φθάσαντοσ* S = LV
142, 2 *πάντεσ* S = WG
21 *τὴν ὀρθόδοξον πολεμῆσαι πίστιν* S *πολεμεῖν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν* WG
143, 21 *νυνὶ* fehlt S = O
22 *σιδῶνι* S = OW
144, 16 *οὔτε δεξιὰ* S = V
οὔτε ἀριστερά S = L
145, 2 *ἀριάδνην* S = LVW
6 *ἐξῆλθεν*] *ἐξέβη* S
21 *γέγονεν* fehlt S = O
29 *ταύτην*] *ταύτην τοίνυν* S = LV
146, 17 *ἐπάξησ* S
147, 4 *γέγονεν ἐν* S = L
14 *τὸν*] *τῶν* S = OLV
17 *σευῆρον*] *σευῆρον ὕστερον* S = WG
22 *τὸν εὐτυχῆ* S = VWG
148, 10. 12 *σιδῶνι* S = OWG
149, 9 *φιλονεικῶν* S = VWG
15 *συναθροισθείσῃ*] *συνελθούσῃ* S = LV
16 *μέγαν καὶ* fehlt S = LVWG
18 *εὐτυχῆ* S = WG
22 *διεῖλεν ἐν* S = VWG
25 *καὶ ὁμοούσιον* S = OW
29 *μηδ' ὅλωσ τοῦτο πρᾶξαι καταδεξαμένου* S = LVWG

150, 1 *ὀλύμπιον τινὰ* S = OW
2 *σιδῶνοσ* S = OWG
5 *ὀλύμπιοσ* S = OW corr
8 *τὸν 'Αιλᾶν*] *ἀιλᾶν* S = WG
18 *ὀλυμπίου* S = OW corr
151, 1 *σε πείσῃ* S = OWG, *πείσῃ σε* LV; zu beachten
2 *συντίθεσθαι* S = O, *συνθέσθαι* LVWG; zu beachten
4 *τινεσ* S = OWG, *τινὲσ ὅτι* VL; zu beachten
11 *πᾶσα*] *πᾶσα ἡ* S = OW corr; zu beachten
12 *ἅπαντας*] *ἅπαντασ κατὰ τὴν κυριακὴν* WG
19 *εἰσεληλυθότοσ οἶκον*] *εἰσελθόντοσ οἶκον* S ∼ WG
20 *γενέσθαι*] *γενήσεσθαι* S = V
24 *ἀμελητὶ* S = WG
152, 3 *φωνὴν τοιαύτην* S = LVW
24 *τοῦ θεοῦ* fehlt S = WG
153, 2 *Σιὼν* fehlt S = LVWG
8 *'Αναστάσεως*] *αὐτοῦ ἀναστάσεωσ* S = LVW
21 *τῆσ ὑφηλίου σχεδὸν* S = LV
154, 9 *παραγινομένους — καὶ* fehlt S = WG

In dem kurzen *Βίος Θεοδοσίου* und dem noch kürzeren *Βίος Θεογνίου* verweist Kyrill selbst auf die ausführlicheren Darstellungen des Theodoros von Petra [p. 239, 17] und des Hesychasten Paulus von Elusa [p. 243, 8]. Die Sammlungen lassen daher diese beiden Viten Kyrills, wenn sie sie überhaupt bringen, auf die anspruchsvolleren und längeren Behandlungen, gewissermaßen als Beigabe folgen. In dieser Form ist die Vita des Theodosios in die Sammlungen von L und V gelangt; dagegen kommt die des Theognios als Anhang der von dem Hesychasten Paulus verfaßten nur in der Sammlung des Coislinianus 303 vor, die sonst nichts von Kyrill enthält. Beide Stücke sind zuerst in den Analecta Bollandiana 10, 73ff. veröffentlicht; mir stand eine durch die Kirchenväterkommission besorgte Schwarzweißphotographie zur Verfügung. M. E. ist die Handschrift nicht älter als das 11. Jahrhundert. P

Das sind die Handschriften von kyrillische Stücke enthaltenden Sammlungen, die ich direkt oder indirekt habe benutzen können; ich zweifle nicht, daß es noch mehr, auch wertvollere gibt als z. B. der Vaticanus 2022 [s. u.] oder der Parisinus 1609 [= Colbert 4461], der nur eine einzelne Vita, die des Sabas, enthält. Eine Klasse für sich bilden die Handschriften, die nicht wie die der Sammlungen zum privaten Gebrauch der Kleriker und vor allem der Mönche bestimmt sind, sondern einem liturgischen Zwecke dienen: sie liefern die Texte für die

morgendlichen Lektionen in den Klöstern und sind nach dem Festkalender geordnet. Von den Jahres- oder Halbjahressammlungen, die sowohl homiletische wie hagiographische Texte enthalten, kann hier abgesehen werden, da sie keine der kyrillischen Viten aufgenommen haben; in Betracht kommen nur die von Delehaye und Ehrhard 'Menologien' genannten Sammlungen, in denen nur hagiographische bestimmten Tagen zugeordnete Texte vorkommen, aber keine auf die Festtage des beweglichen Kirchenjahres sich beziehenden Homilien und Panegyriken[1]. In solchen Menologien kommen nach Ehrhards Verzeichnissen vor:

Vita des Euthymios [20. Januar]: Januarmenologium. Cod. Marcianus 583 s. X [I p. 536 = N]. Messina S. Salvatore 42 s. X/XI [I p. 540 = S]. Athos *Κουτλουμουσίου* 37 s. X [I p. 533 = K], hier ohne den Prolog.

Vita des Sabas [5. December]: Dezembermenologium. Theolog. Schule von Chalki, Cod. *τῆς μονῆς* 88 s. VIIII/X [I p. 610 = C]. Cod. Bodl. Laud. 69 s. XI [I p. 517 = B].

Vierteljahrsmenologium. Cod. Vindobon. hist. gr. s. X [I p. 395 = W].

Zweimonatsmenologium. Cod. Lips. Rep. II 26 s. X [der Schrift nach älter als W; I p. 419 = G].

Aus einem griechischen Menologium stammt auch, wie das an der Spitze stehende Datum 'Dezember 5' verrät, die slavische Übersetzung die Pomjalowski in Petersburg 1890 veröffentlicht hat. Ich habe in ihr nichts Wertvolles gefunden; zu gründlichem Suchen reichen freilich meine sprachlichen Kenntnisse nicht aus.

Vita des Kyriakos [29. September]: Jahresmenologium: Cod. Vatican. 866 s. XI [I p. 341 = V 1].

Über die Vita des Iohannes Hesychastes herrscht Unsicherheit. Unsicher ist zunächst sein Todestag, und damit seine Stellung in den Menologien. Der nicht von Kyrill herrührende Schluß der Vita gibt den 7. Dezember an; denselben Tag hat das Konstantinopler Synaxar, vgl. Ehrhard I p. 527. Dagegen steht in dem Schluß der Vita im Sinaiticus 494, der ebenfalls unecht, vermutlich später als der gewöhnliche ist, der 8. Januar.

---

1 Ich entnehme diese unterscheidenden Definitionen dem Ehrhardschen Werk Bd. 1, vgl. p. XIf. 154. 326.

d. h. sein Geburtstag [p. 201, 16f.]. In den von Ehrhard im ersten Band beschriebenen Menologien kommt die Vita des Iohannes nur in dem slavischen Codex Suprasliensis vor, der die Übersetzung eines griechischen Märzmenologiums ist; ihr Tag ist dort der 31. März. Die Acta Sanctorum [m. Mai. t. III p. 232] stellen die lateinische Übersetzung unter Verweisung auf die im 16. Jahrh. herausgegebenen Sammlungen des Lipomanus und Surius, die griechische Texte nur in lateinischer Übersetzung geben, zum 13. Mai; der griechische Text steht in den *Graeca* am Schluß des Bandes. Er soll aus dem Vaticanus 866 entnommen sein, wie p. 232 ausdrücklich gesagt wird: *nos dicta Acta etiam Graece assecuti sumus ex codice Bibliothecae Vaticanae num. 866 signato.* Das ist ein Versehen, das Usener [Theodosios p. XVII] und mich [p. 2] zu falschen Angaben verleitet hat: nach dem Catalogus codd. hagiographorum bibliothecae Vaticanae der Bollandisten sowie nach der Beschreibung bei Ehrhard p. 340—345 steht die Vita nicht im Vat. 866. Ich wage die Vermutung, daß der Text der Acta Sanctorum aus dem Vaticanus 819[1] s. XI/XII stammt.

Drei kyrillische Viten sind von dem Metaphrasten Symeon 'in der späteren zweiten Hälfte des 10. Jahrhunderts' [Ehrhard II p. 308] für sein, dann leider maßgebend gewordenes Menologium umgeschrieben, die des Euthymios [Ehrhard II 531], des Sabas [ebenda p. 471] und des Kyriakos [ebenda p. 319]. Ich habe mich um diese Elaborate nicht gekümmert, zähle aber um der

1 Die Handschrift enthält einen Auszug aus den Menologien des Mai: 12. Epiphanius, 13. Iohannes Hesychastes [fol. 46v—58v *Βίος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ τῆς λαύρας τοῦ ἀββᾶ Σάβα*], 14. Pachomius; des Juni: 12. Onuphrius; des Juli: 16. Athenogenes, 21. Symeon Sabas; des August: 1. Makkabäer [aus Iosephus, d. i. dem sog. 4. Makkabäerbuch], 5. Eusignius, Apollinaria [gehört zum 5. Januar], 2. über die Translation der Reliquien des hl. Stephanus. Daß Iohannes Hesychastes in den Mai zwischen Heilige des 12. und 14. gesetzt wird, was sonst nicht vorkommt, dürfte der beste Beweis dafür sein, daß Lipomanus und Surius sowie der Text der AA. SS. auf diese Hs. zurückgehen, ferner auch dafür, daß der Schluß, obgleich er in den AA. SS. und der Hs. selbst steht, in deren Vorlage fehlte. Ich erwähne noch den Vatican. 2022 s. XII/XIII, in dem Iohannes Hesychastes [f. 206—223v *Περὶ τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάβα*] auf Maria von Ägypten [1. April] und Alexius [17. März] folgt und Paulus von Theben [15. Januar] hinter sich hat; die Hs. ist also kein Menologium.

Vollständigkeit die symeonischen Hss. auf, in denen nach der dankenswerten Tabelle Ehrhards II p. 660ff. die Metaphrase Symeons durch das kyrillische Original ersetzt ist:

Vita des Euthymios: Oxford Baroccianus 193 s. XIII [II p. 570]. Vatic. 1991 s. XIII, nur der Anfang [II p. 573].

Vita des Sabas: Lesbos Kloster *τοῦ Λειμῶνος* 5 s. XIIII/XV [II p. 506].

Von all diesen menologischen Handschriften waren mir nur zwei zugänglich, dadurch daß sie hierher auf die Staatsbibliothek geschickt wurden, der Vindobonensis Hist. gr. 31 s. XI [oder frühestens Ende s. X] und der Lipsiensis Rep. II 16 s. X, beide von Ehrhard I p. 395ff. 419ff. ausführlich beschrieben; ich trage nur nach, daß die Leipziger Handschrift in Columnen, die Wiener in Vollzeilen geschrieben ist. Die Orthographie der Wiener Hs. [W] zeichnet sich durch Korrektheit aus, der Text ist hier und da durch eine gleichzeitige oder nur wenig jüngere Hand entstellt[1]. Dagegen weist die ältere Leipziger Hs. nicht nur Itazismen in stattlicher Anzahl auf, die ich bei keiner Handschrift anzuführen pflege, sondern auch eine solche Menge von wertlosen Einzellesarten, daß ich die nur von ihr [G] gebotenen Abweichungen nicht in den Apparat aufgenommen habe. Um dies Verfahren zu rechtfertigen und die Handschrift zu charakterisieren, zähle ich diese Abweichungen für die capp. 16—18 auf:

p. **99**. 9 *ἀπαύστοις*] *ἐπ᾽ αὐτοῖσ* | 10 *ἑαυτοῦ*] *αὐτοῦ* | 12/13 *προσασχολεῖσθαι*] *ἐνασχολεῖσθαι* | 17 *καὶ ἤρξατο*] *ἤρξατο οὖν* | *ἐρχομένουσ*] *εισερχομένουσ* | 18 *διεσπαρμένων*] *διερχομένων πρὸσ αὐτὸν καὶ τῶν διεσπαρμένων* | 21 *τὴν ἐν τῶι*] *τῆσ ἐν* | 22 *σευκριανὸσ* | 24 *καὶ*] *δὲ καὶ* | p. **100**, 15 *γὰρ*] *γὰρ παρὰ πάντασ* | 23 *ἢ* fehlt | p. **101**, 11 *πληροσελήνου*] *πήροσελήνου* | 13 *ὀρύξαι*] *ὠρυχθῆναι* | 20 *σπηλαίου αὐτοῦ*] *κελλίου αὐτοῦ ἤγουν τοῦ σπηλαίου* | 26 *ταυτῶι*] *ἑαυτῶ* | p. **102**, 4 *οἶκον εὗρεν μέγαν*] *οἶκοσ ἐστὶν μέγασ* | 9 *μέχρις*] *μέχρι τῶν* | *πατέρων τὸν ἀριθμόν*] *τῶν ἀριθμῶν πρων* | 11 *σύστασιν*] *τὴν σύστασιν* | 12 *καὶ*] *καὶ πρὸσ* | 16 *ἀξίως*] *ἄξιοι* | 22 *δὲ*] *δὲ καὶ* |

Man beachte p. 99, 18. 101, 20; dort ist die richtige Lesart vom Rand in den Text gedrungen und mit *καὶ* oder *ἤγουν* eingefügt.

Ich lasse zwei Handschriften folgen, die zwar keine Menologien sind, deren kyrillische Stücke aber aus Menologien entnommen sein müssen.

---

1 Nicht nur in der Sabasvita, vgl. Anrich, Hagios Nikolaos 2 p. 44. 71.

Oxford: Christ Church 67 s. X, in Vollzeilen geschrieben, Orthographie, Akzente, Spiritus nachlässig. In der Handschrift sind verschiedene Dinge, darunter Palladius Historia Lausiaca, wie es scheint, in zwei Rezensionen, für mönchische Lektüre zusammengeschrieben, vgl. Zeitschr. f. neutestam. Wiss. 36 p. 201. Ich verdanke Herrn Kollegen Pfeiffer und vor allem der Oxford Philological Society einen Kleinfilm der Blätter, auf denen die Vita Euthymii steht. Sie waren arg durcheinander geraten und sind garnicht oder schlecht geordnet, ehe sie dem Buchbinder übergeben wurden; nicht wenige fehlen. Meine Photographien beginnen mit f. 2ᵛ; mindestens auf f. 2ʳ steht ein mir fehlendes Stück der Vita, vielleicht auch auf fol. 1. Die jetzige Ordnung ist folgende: C

f. 2ᵛ *στῆρασ οὔσης αὐτῆς* [35, 27] — *πνευματιφόρου* [so] *πρσ* [36, 12]
f. 3 *ποῦ γὰρ τῆσ θείασ* [42, 20] — *τὸν τῆσ ὀρθῆσ* [43, 22]
f. 4 *Ἀδελφὸσ τίσ ἦν* [36, 13] — *τοῦ ἐπισκόπου περιμενόντων* [37, 11]
f. 5 *ὥσ ἠγανακτήθη αὐξόλαοσ* [41, 16] — *τῆσ ἐν δύο φύσεσιν* [42, 20]
f. 6 *ἐκ τοῦ ἐργοχείρου* [17, 25] — f. 13 Ende: *διακόνουσ· ὁ δὲ μέγασ εὐθύμιοσ* [26, 25]
f. 14 *εἰσόμετρον ἐχαρίσατο* [27, 29] — f. 19 Ende: *πρων ὀνομασθέντα καὶ* [34, 13]
f. 20 *εἰσ τὸ κηδεῦσαι αὐτὸν* [37, 11] — f. 23 Ende: *δεδιῶτεσ μὴ ἀγανακτηθῶσιν* [41, 15]
f. 24 *διανοίασ σκοπὸν τὴν ἐν δύο* [43, 22] — f. 42 Ende: *ἐπὶ μὲν τὸ* [p. 64, 27]
f. 43 *τέχειν ὁδὸν ἀνοδία* [67, 1] — f. 56 Ende: *καὶ ἀληθεύειν μέλλουσιν* [81, 10]
f. 57 *τῆσ ἀναθεματισθέντων* [83, 10] — *αἰώνων. ἀμήν* [85, 4]
f. 176 *ΜΗΝΙ ΙΑΝΝΟΓΑΡΙΩ Κ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΡΣ ΗΜΩΝ ΕΥΘΥΜΙΟΥ τῶ τιμιωτάτω* [5, 1] — *τὸν παρα του μισθα* [6, 9].

Die richtige Ordnung würde sein: f. 176. Lücke. f. 6—13. Lücke. 14—19. 2. 4. 20—23. 5. 3. 24—42. Lücke. 43—56. Lücke. 57.

Aus dem übergeschriebenen Tag des Heiligen folgt, daß die Vita aus einem Menologium entnommen ist.

Paris 502 [früher Colbert 3063] s. XII. Die Hs. enthält außer den Viten des Sabas [f. 188] und des Euthymios [f. 245], die aufeinander folgen, keine Heiligenleben, sondern nur verschiedene

monastica. Sie ist also, wie C, kein Menologium, aber die Anordnung Kyrills ist umgedreht, weil der Tag des Euthymios [20. Januar] in dem mit dem 1. September beginnenden konstantinopler Festkalender auf den des Sabas [5. Dezember] folgt. Die beiden Viten stammen also aus keiner Sammlung, sondern aus einem Menologium. Ich habe nicht die Handschrift selbst, sondern den allem Anschein nach ziemlich getreuen Abdruck in dem ersten und einzigen Band der von den Maurinern herausgegebenen Analecta Graeca verglichen und die Varianten vollständig mitgeteilt[1].

Sinai, Katharinenkloster 524, Pergament s. X/XI. Ob die Handschrift eine Sammlung enthält oder ein Menologium, weiß ich nicht, ich kenne nur den Abdruck der Vita Euthymii in der *Νέα Σιών* 11. 12 [Jerusalem 1911. 1912]. Es ist die erste Ausgabe der vollständigen Vita, hat aber keine Beachtung gefunden, weil die Zeitschrift wenig bekannt war, außerdem 1914 ihr Erscheinen einstellte, vgl. S. 320. Die Handschrift hat, wie S und G, viele Einzellesungen, darunter eine längere Interpolation S. 50, 19, die es nicht verdienen, in den Apparat aufgenommen zu werden.

Wenn auch die Schreiber einzelner Handschriften und gerade einer so alten wie des Sinaiticus 494, sich nicht gescheut haben, ihre Vorlage vielfach um- statt abzuschreiben, so bietet doch die Überlieferung der kyrillischen Viten, wenn eine Mehrzahl von Zeugen erlaubt, sie zu kontrollieren, nicht entfernt ein solches Chaos wie z. B. das Leben des Styliten Symeon. Die Mönche der Sabasklöster dürften in erster Linie sich bemüht haben, die schriftstellerischen Denkmäler ihrer Stifter und Heiligen zu

---

1 Die Handschrift war noch nicht in die Colbertina gelangt [vgl. p. 626], als Cotelier im 3. Bande seiner *Ecclesiae Graecae monumenta* die Vita Sabae herausgab. Über die Handschrift, der er den Text entnahm, bemerkt er p. 574: *Metaphrasteam Sabae vitam multi codices MSS huius urbis continent, Cyrillianam autem in unico nactus sum, eo quidem bonae notae, sed pro dolor, per mucorem corrupto ac caeso.* Der Colbertinus 4461, jetzt Parisin. 1609 dürfte gemeint sein, der nur die Vita Sabae enthält. Cotelier trug dann, als sein Text fertig gedruckt war, die Lesarten des Paris 502 hinter dem Text nach; ich habe sie in meinen Apparat nicht aufgenommen. Daß den Maurinern für die kyrillische Vita Euthymii nur der Parisin. 502 zu Gebote stand, war ein Verhängnis; durch große Blattausfälle waren besonders wichtige Stücke wie z. B. capp. 43. 45. 46. 49 verlorengegangen.

pflegen und zu erhalten; der unvergessene Name des Verfassers mag einen gewissen Respekt vor dem Wortlaut dessen, was er geschrieben, erzeugt haben. Tatsache ist jedenfalls, daß bei der Herstellung eines Exemplars neben der Vorlage auch andere Handschriften herangezogen wurden: 189, 19 ist zu dem aus dem Namen der ägyptischen Asketenwüste *Σκήτει* verdorbenen *κλητῆ* oder *κλίτη* [*κλήσει* G ist Schlimmbesserung] in V an den Rand geschrieben *τὴν σκήτην εὗρον ἐν ἄλλωι.* Nicht selten sind Varianten, die am Rande der Vorlagen standen, von da aus in den Text der Handschriften gedrungen, z. B.:

22, 23 *τὴν· τῆς μανίας* [*τῶν μανιχαίων* O] *ἐπώνυμον αἵρεσιν . . . διὰ* [*τὴν τῆσ μανίας διὰ* O] *τῆς . . . διδασκαλίας.* Die erklärende Glosse *τῶν Μανιχαίων* hat *τῆς μανίας* verdrängt, dies ist aber später an falscher Stelle wieder hineingekommen.

88, 20 fehlt *πρὸ τῆς ὡρισμένης ὥρας* in O, steht aber am Rand hinter *μῆλον*, wohin es nicht gehört.

188, 13 *τοῦ δὲ ἀρίστου ποιμένος* [*ποιμένοσ ἀπείρου ἀγόμενον* O] . . . *μεταστάντος τὸ ἑαυτοῦ ποίμνιον γέγονεν ἠπορημένον ὑπὸ ποιμένος ἀπείρου ἀγόμενον* [*ὑπὸ — ἀγόμενον* fehlt O]. *ἀπείρου ἀγόμενον* hinter *ποιμένοσ* sind der Rest einer Korrektur, die die ausgefallenen Worte *ὑπὸ—ἀγόμενον* nachtrug.

168, 3 *οὐ* [*ἔτι γε* OWG] *μὴν ἀλλά.* Zu *οὐ μὴν ἀλλά* war *ἔτι γε μήν* als Variante notiert; ähnlich 176, 22.

177, 26. 179, 20 haben die Varianten *εἰπεῖν* zu *διηγήσασθαι* und *θυσιαστήριον* zu *εὐκτήριον* eine leicht aufzulösende Konfusion angerichtet. In unterhaltsamer Weise schieben sich 63, 14/15 die Lesungen *τῷ φίδω εἰπόντι ἐπιφαίνεται* und *τοῦ φίδου εἰπόντοσ ἐπιφαίνεται αὐτῷ* in den Gruppen OCn, LV, LVCn, O durcheinander. Sachliche Schwierigkeiten macht das Schwanken zwischen *σπηλαίου* und *στύλου* 168, 7. Mag es sich um eine Säule oder eine Höhle des h. Kosmas handeln, auf keinen Fall ist an den berühmten, stets mit Damianos verbundenen *ἀνάργυρος* Kosmas zu denken. Da ferner die Säulenheiligen zu den Besonderheiten der syrischen Askese gehören, Höhlen aber ö. von Jerusalem in reichlichster Fülle vorhanden sind und im palästinischen Mönchtum eine große Rolle spielen, so habe ich mich für *σπηλαίου* entschieden, obgleich nur *σπηλαίου καὶ τοῦ στύλου* oder *σπηλαίου καί* oder *στύλου* überliefert sind.

Es ist schon erwähnt, daß 189, 19 das richtige *Σκήτει* nur durch eine Randbemerkung in V erhalten ist. Noch dünner

ist das Rinnsal der Überlieferung, durch das 161, 22 *Νέσταβον καὶ Ζαχαρίαν τὴν ἡγεμονίαν διαδέξασθαι κατὰ καιρούς* [d. h. nacheinander, s. das Register] gerettet ist. Alle von mir benutzten Handschriften haben statt des typisch kyrillischen, vom Zusammenhang gebieterisch verlangten *κατὰ καιρούς* die Korruptel *ΚΑΤΑΚΡΙΝΑΣ*, nur Coteliers Ausgabe bietet, ohne Variante im Anhang, *κατὰ καιροὺς κρίνας*, d. h. das richtige *ΚΑΙΡΟΥΣ* als Variante zu *ΚΡΙΝΑΣ*.

Es gab also vor den Handschriften des 9. und 10. Jahrhunderts solche, in denen Varianten und Korrekturen am Rand oder zwischen den Zeilen standen. Das setzt Männer voraus, die sich um die Erhaltung des überlieferten Textes bemühten. Aber die Mönche waren keine geschulten Grammatiker; einer *recensio* im technischen Sinne sind die kyrillischen Viten nie unterworfen und es blieb eine Sache des Zufalls, wie weit sich in einem Exemplar die Arbeit des Vergleichens und Korrigierens erstreckte. Zwischen rezensierten und nichtrezensierten Handschriften zu unterscheiden ist unmöglich; an jeder ist immer nur teilweise gearbeitet. Wie weit ein *καλλιγράφος* unter den Mönchen es für seine Pflicht hält, seine Vorlage genau abzuschreiben, hing letztlich von ihm selbst ab; eine durchgehende Kontrolle hat es nicht gegeben, so wenig wie eine methodische Auswahl der Vorlagen.

Das drastischste Beispiel des Wechsels zwischen vorzüglicher Erhaltung des Ursprünglichen und schlimmer Verderbnis ist der Text der Handschrift O. Sie wird von vornherein dadurch empfohlen, daß sie allein die *καφαλαίωσις* der Vita Euthymii erhalten hat. Nichts spricht dafür, daß diese *κοφαλαίωσις* ein später hinzugefügtes Machwerk ist; das System, die bezifferten *κεφάλαια* an den Anfang zu stellen und die Ziffern im Text zu wiederholen, ist antikes Erbe. Das gute Vorurteil wird bestärkt durch eine nicht geringe Anzahl von Lesarten, die nur in O erhalten sind:

114, 1 *εἴ ποτε ἀγένειον ἐν ἀτελεῖ ὄντα τῆι ἡλικίαι .. ἐδέχετο, ἐδεξιοῦτο καὶ τῶι τρισμακαρίωι ἀπέστελλεν ... Θεοδοσίωι.* Nur diese Fassung des Satzes, die *ἀγένειον* als ‘nicht erwachsen’ definiert und zwischen dem potentiellen *ἐδέχετο* [= aufnehmen wollte] und dem aktuellen *ἐδεξιοῦτο* [hieß willkommen] unterscheidet, entspricht dem Zusammenhang; die anderen Hss. bringen durch die Änderung von *ἀτελεῖ* in *τελείαι* den Eunuchen

verkehrter Weise hinein und verflachen das Ganze, indem sie von *ἐδέχετο* — *καὶ* nur *ἐδεξιοῦτο* [*ἐδέξατο*] G übrig lassen.

84, 10 *προσφόρου λόγου χάριν* O: *χάριν προφορικοῦ* [*προφητικοῦ* C] *λόγου* LVCpn. Die Unterscheidung zwischen *προφορικός* und *ἐνδιάθετος λόγος*, die C nicht verstanden hat, hat hier nichts zu schaffen; Kyrill bedarf der Gnadengabe des angemessenen [*προσφόρου* = *πρέποντος*] Stils, vgl. *ἁρμοδίως συντάξαι* 83, 20.

11, 15 [*Ἀκάκιος καὶ Συνόδιος οὕτως προσαγορευόμενοι*]. 16, 11. 18, 18 hat nur O das pleonastische *οὕτως* erhalten, das auch bei Palladius nicht selten vorkommt [H. L. 12 p. 35, 2. 14 p. 37, 12. 19 p. 58, 14.

19, 7 *ὁ . . . τῆς Ἀνατολῆς στρατηλάτης* [O, *στρατηγός* die anderen Hss] ist die korrekte Übersetzung von *magister militum per Orientem*, nicht *στρατηγός*.

Besondere Beweiskraft für den Wert von O hat der Text 104, 18. Bei der Weihe des Sabas zum Presbyter sagt der Patriarch Salustios nach O: *ἐγὼ μόνον χειροθετήσας τὴν θείαν ἐκύρωσα ψῆφον* d. h. Gott hat ihn gewählt, ich habe nur durch Handauflegung die Wahl bestätigt. Statt *χειροθετήσας* bieten die anderen Hss. *ἐμαυτὸν εὐεργετήσας*, was den einfachen und klaren Gedanken wunderlich verschnörkelt. Die Änderung, die nur von einem erdacht sein kann, sich aber fast allgemein durchgesetzt hat, ist veranlaßt durch die in der griechischen Kirche aufgekommene und bis heute bestehende terminologische Unterscheidung von *χειροθεσία χειροθετεῖν* und *χειροτονία χειροτονεῖν*[1]: jenes wird von den niederen Weihen gesagt, dies kommt nur den Ordinationen des Bischofs, Presbyters und Diakons zu[1]. Im 6. Jahrhundert war die Terminologie noch frei; im 14. Kanon des 7. Konzils [787] ist sie schon fest. Man kann vermuten, daß die Neuerung der Epoche angehört, in der der Konstantinopler Patriarch zum einzigen Leiter der östlichen Reichskirche aufstieg und deren Formen die frühere Mannigfaltigkeit einbüßten, d. h. der zweiten Hälfte des 7. Jahrhunderts, nach den Eroberungen des Islam.

1. Ich verdanke meine Weisheit einem russischen, 1906 erschienenen Buche [Činy chirotesii i chirotonii] von Neselovski, in dessen Einleitung [vgl. namentlich p. IV] die Terminologie dargestellt ist. Von okzidentalischen Werken zitiert er Morinus, commentarius de sacris ecclesiae ordinationibus [Paris 1655, auch Antwerpen 1595] III 1, 11.

Diesen Stellen, denen noch manche andere zugesellt werden können, stehen andere gegenüber, die davor warnen, O als *codex optimus* auszugeben. Es finden sich Schreibfehler, die durch verkehrtes Raten unheilbar verschlimmert sind: 148, 26 *ΜΑΚΑΡΙΤΗΙΩΑΝΝΗ* aus *ΜΑΙΩ ΜΗΝΙ*; 163, 13 *ΕΝΘΕΝΑ-ΝΗΛΘΕΝ* aus dem Namen *ΕΝΘΕΜΑΝΕΙΘ*; 168, 1 *ὑποχρίου* aus *πολυχρονίου*; 26, 18 *καὶ ὀπτάτον τὸν* aus *ὄντα τό*, besonders gefährlich, weil ein Eigenname eingeschmuggelt wird. Nicht nur Schreibfehler haben Unheil angerichtet, es wird gelegentlich auch willkürlich und schlecht geändert: 115, 25 *τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ζώντων* für *τῶν ἐν ταῖς κέλλαις ζῆν προαιρουμένων*; 121, 30 *τὴν λαῦλαν* für *πρὸς τοὺς ἐν τῆι λαύραι*; 110, 18 *ἐνίκα αὐτούσ* am Schluß eines Blattes für *περιεγένετο τῆς τῶν δαιμόνων θρασύτητος*. 93, 9 ist *μὴ λυπῆσαι* trivialer als *θεραπεῦσαι*; 116, 17 gibt nur *κατὰ διάνοιαν* [bei sich, ohne zu sprechen] *προσευχομένου* [*προσευλαβουμένου* O] Sinn. Und so noch vieles andere.

Nur auf einen Vorzug hat O begründeten Anspruch: es ist die einzige Handschrift, die in nicht wenigen Fällen allein gegenüber allen anderen das Richtige bewahrt hat. Wenn das sonst vorkommt, was sehr selten ist, beweist es nichts: 115, 12 *διαναστὰσ* W für *δὴ ἀναστὰσ* der anderen ist keine Variante, sondern Korrektur eines Itacismus: 76, 23 ist nur in C das für den Zusammenhang unentbehrliche *τοῦ ἁγίου* erhalten. Trotzdem darf man behaupten, daß alle Handschriften außer O Anrecht auf Beachtung nur dann haben, wenn sie in Gruppen zusammentreten, oder, wie man es auch ausdrücken kann, wenn ihre Varianten auf eine ältere Vorlage zurückgehen. Die Autorität dieser Gruppen ist verschieden. Vp z. B. bedeutet nicht mehr als V allein; auch WG, mit denen S nicht selten zusammengeht, ist nicht hoch zu bewerten; doch kommen Fälle vor, in denen ihre Vorlage die richtige Lesung bewahrt hat, meist solche, in denen die übrigen auseinandergehen:

146, 16 *πανέχθιστα* WG: *ἔχθιστα* O *κατενεχθείσ. τὰ* LV

175, 1 *ὅπου ἐὰν* WG: *ὅπως ἂν* O *εἴτι δ' ἂν* [*τι ἂν* V] LV, wo nach dieser Änderung auch das folgende generalisiert ist, verkehrt, wie 175, 4 beweist.

153, 25 *σιὼν* WG: fehlt in den übrigen, weil *ἐκκλησιῶν* vorausgeht; vgl. 153, 2 wo *σιὼν* nur in O erhalten ist. Sion ist die 'Mutter der Kirchen', vgl. Itinera Hierosolymitana [CSEL 39] p. 141, 6. 108, 20. 306, 17.

178, 23 δύο τρόπαια) ἀνέστησεν WG: ἀνίστησιν O ἔστησεν LV

115, 4 ἀποσχίσαντος τῆς καθολικῆς) κοινωνίασ WG: ἐκκλησίασ καὶ κοινωνίασ O ἐκκλησίασ LV

Ähnlich 179, 5 διά τε W: καὶ διὰ LV καὶ διά τε OG

Mehr Gewicht erhält die Gruppe, wenn O hinzutritt:

86, 8 παρ' ἀληθευόντων OWG: παρὰ τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων LV, was durch das gleich folgende φοιτητῶν αὐτοῦ widerlegt wird.

102, 13 πρὸς τὸ ἔχειν αὐτοὺς) ἔνδον [ἔνδοθεν G] (τὰς ἀναγκαίας χρείας OGW: ἀνενδεῶσ LV

111, 21 βιωτικὸν OWG: βητικὸν LV

112, 20 ἱκανὴν OWG: πολλὴν LV, nicht falsch, aber weniger eigentümlich; ἱκανός wird damals gern für πολύς, wie μέτριος für ὀλίγος βραχύς gebraucht.

146, 8 τὰ τῶι βασιλεῖ) . . . δόξαντα OWG: θεσπισθέντα LV falsch, wie der Zusammenhang erweist.

Vgl. noch 85, 20. 113, 2. 135, 25. 173, 10. 176, 1. 23. 27. 179, 1. 180, 27.

Dagegen hat die nicht ganz seltene Gruppe OG nur ausnahmsweise Recht: 154, 26 wird der Artikel vor τῆς Ἀντιοχέων πρόεδρος durch Theodoros gegen LVW bestätigt; 177, 2 ἐπινεμήσεως OG: τῶν ἐπινεμήσεων LVW.

In der Vita Euthymii hat die Gruppe Cn eine gewisse Bedeutung

34, 10 τὰ (κατ' αὐτόν Cn: τὰ fehlt in den übrigen, wurde schon von den Maurinern vermutet.

55, 8 ὁ (καὶ συστησάμενος Cn: ὁ fehlt in den übrigen.

61, 1 μετατεθῆναι Cn: μεταθῆναι OLV

73, 14 ἀκανθῶδεσ Cn: ἀκανθώδη OLV

Das sind alles Kleinigkeiten; wichtiger sind die Fälle, in denen O hinzutritt:

33, 16 οὔτε γὰρ ὁ θεῖός σου τῆς παρουσίας σου χρήιζει OCn: fehlt LVp

37, 17 βασανίζων καὶ ἀνασπῶν OCn: καὶ ἀνασπῶν fehlt LVp

38, 20 τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξοφώσαμεν, τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐμιάναμεν OCn: ἐξοφώσαμεν—αὐτοῦ fehlt LVp

43, 16 ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα OCn: καθ' ὑπόστασιν fehlt LVp

53, 28 ἐγγράφως ἢ ἀγράφωσ [vgl. Z. 23] OCn: ἢ ἀγράφως fehlt LVp

59, 11 μεθ' ὑμῶν καὶ τῶν μεθ' ὑμᾶς OCn: καὶ τῶν μεθ' ὑμᾶς fehlt LVp

78, 16 τῶν δὲ συγγενῶν) παρακαθεζομένων αὐτῷ καὶ (κλαιόντων OCn: αὐτοῦ VL

79, 15 τὴν τοσαύτην) ἀθρόαν μεταβολὴν θεασάμενοι OCn: θεασάμενοι χάριν LV

Vgl. außerdem 40, 8. 55, 9. 59, 12. 74, 17.

Die wichtigste Gruppe, der sich meistens p und S an den interpolationsfreien Stellen anschließen, ist LV; sie hält gewissermaßen O das Gegengewicht. Ihr stärkstes Bewährungszeugnis steht in der Bittschrift des Theodosios und Sabas an den Kaiser Anastasius, die z. T. auch in dem Enkomion des Theodoros von Petra auf Theodosios erhalten ist:

157, 7 ταύτην τὴν . . . δέησιν δεξαμένη εὐμενῶς ἡ ὑμετέρα γαληνότης . . . θεσπίσαι καταξιώσει . . .) πεπεισμένον (τὸ ὑμέτερον κράτος . . . ὡς κτλ. LV Theod.: πεπεισμένον τοίνυν [δὲ WG] ἔστω OWG. Ohne die Parallelüberlieferung bei Theodoros würde die Interpolation schwer erkannt werden, da τὸ ὑμέτερον κράτος so aussieht als sei es das Subjekt eines neuen Satzes. Aber die vorzüglich bezeugte Tatsache, daß für einen solchen Satz das Verbum fehlt, erzwingt die Erkenntnis, daß τὸ ὑμέτερον κράτος das weit zurückgeratene Subjekt des ganzen Satzes wieder aufnimmt, um damit das Partizip zu stützen, das die Drohung einleitet, auf die den Mönchen alles ankam. Übrigens tritt auch in den folgenden Zeilen 9 und 10 die Parallelüberlieferung für LV ein.

Einige andere Stellen mögen folgen:

144, 3 εὐφημίου (der Patriarch von Konstantinopel) LV: εὐθυμίου OWG

157, 15 προθύμωσ LV Theod.: fehlt OWG

162, 7 μονώτατον LV: μόνον OWG

162, 17 αἱ θεῖαι [kaiserlich] κελεύσεις LV: θεῖαι fehlt OW (der ganze Passus ist in G ausgelassen). Ebenso 180, 6

165, 7 μηδ' ὅλως) ἀτονῶν κοπιῶν (ἐν καύματι πολλάκις LV: ἀτονῶν ἢ κοπιῶν OWG

165, 10 καὶ ὑπὲρ κόρον λαμβάνων LV: fehlt OWG, wohl weil es einem strengen Mönch anstößig vorkam.

172, 16 στρατὸν συναγεῖραι καὶ τῶν σαμαρειτῶν καταστρατεῦσαι LV: συναγεῖραι—Σαμαρειτῶν fehlt OWG

175, 13 τὴν αὐτόθι) θεμελιωθεῖσαν (νέαν τῆς θεοτόκου ἐκκλησίαν LV: τελειωθεῖσαν [sinnlos] OWG

178, 29 πᾶσαν τὴν δύσιν LV: πᾶσαν τὴν πολιτείαν OWG

185, 18 πίστιν εἶχον LV: πίστιν ἔχοντες [wodurch dem Satz das Verbum verloren geht] OWG

Vgl. ferner z. B. 164, 4. 13/14. 165, 8. 167, 12/13. 17. 168, 26. 169, 10. 22. 175, 19. 179, 19. 192, 1.

Ich habe mit Absicht keine Vollständigkeit anstrebenden Listen vorgelegt, die schon darum verlorene Mühe sind, weil niemand sie liest; die angeführten Beispiele genügen, um folgende Sätze aufzustellen:

Keine noch vorhandene oder aus Gruppen zu erschließende Handschrift ist frei von Schreibfehlern, Auslassungen und, was das wichtigste ist, von willkürlichen Änderungen.

Nur einzelne Handschriften [G, S, n] entstellen den Text durch mehr oder weniger ausgedehnte Metaphrasen. Diese fallen den Schreibern jener Handschriften zur Last und reichen nicht höher hinauf. Ein Unterschied zwischen Handschriften von Sammlungen und Handschriften von Menologien läßt sich nicht feststellen, man kann das auch dahin formulieren, daß Kyrillviten durchweg aus Sammlungen in die Menologien gelangt sind.

Das Bemühen, durch Heranziehen anderer Exemplare den Text von Fehlern zu reinigen, ist deutlich zu beobachten. Doch ist dies Bemühen nimmer eine konsequente Diorthose; autoschediastische Schlimmbesserungen kommen oft vor.

Es gibt keinen Archetypus und keinen Stammbaum.

Diese Feststellungen bestätigen die aus allgemeinen Gründen naheliegende Annahme, daß kein γραμματικός unter die Mönche geraten ist, der geschult genug war, um die zuverlässigsten Exemplare auszuwählen und aus ihnen einen Text aufzubauen, der als Norm dienen konnte. Der moderne Herausgeber kann dies Geschäft nicht nachholen und darf seine Leser darüber nicht im Unklaren lassen, daß der von ihm hergestellte Text vielfach unsicher ist, auch unsicher bleibt, wenn zu seinen Handschriften noch andere hinzukommen, die, wenn auch in manchem besser, doch ihrer Entstehung nach nicht wesentlich von jenen verschieden sind. In all den Fällen nämlich — und deren gibt es viele —, in denen die Varianten nach Sinn und Sprachgebrauch gleichwertig sind, wird die Auswahl mehr oder weniger willkürlich und subjektiv bleiben, da keine Handschrift oder Handschriftengruppe eine solche Autorität hat, daß ihre Les-

arten von vornherein den Vorzug haben. Mit dem Zaubermittel des 'Rhythmus' ist nichts zu machen, da Kyrill ihn, soweit ich sehe, nicht beobachtet.

Es versteht sich von selbst, daß solche Erörterungen über die Art, wie die in den Handschriften vorliegenden Texte Kyrills entstanden sind, sich nur anstellen lassen, wo mehr als zwei oder gar nur eine Handschrift vorhanden sind. In der Vita Theodosii muß man sich zwischen L und V durchhelfen, so gut es eben geht; in der des Theognios und des Abramios ist man dem Zufall einer Handschrift preisgegeben.

II Kyrills Datierungen

Kyrill hat wegen seiner häufigen und praezis formulierten Zeitangaben von den Neueren viel Lob geerntet, aber diesem Lob entspricht die Sorgfalt, mit der sie auf unsere Zeitrechnung reduziert und wissenschaftlich untersucht sind, nur unvollkommen[1]. Zuzugeben ist, daß der Mangel eines zuverlässigen Textes schwer hinderte. Ich habe mich daher als Herausgeber verpflichtet gefühlt, meinen Text fortlaufend mit chronologischen Noten zu versehen, damit bei jedem Datum der Leser sofort darüber orientiert ist, was es bedeutet und ob es frei von Ungenauigkeiten oder Widersprüchen ist. Mit diesem notwendigen und unentbehrlichen Detail ist aber das Kernproblem nicht in Angriff genommen, geschweige denn gelöst. Die Mönchsviten, wie z. B. Gerontios' Leben der jüngeren Melanium; die Viten der Styliten Symeon und Daniel, Antonios' *Βίος* des Georgios von Choziba oder der *Λειμών* des Iohannes Moschos, um von dem Prototyp der Asketenvita, Athanasios' Leben des Antonios,

---

1 Usener, der hl. Theodosios p. XX[22] [1890]: *ich hoffe an anderem orte den chronologischen ertrag aus Kyrillos zusammenzustellen.* Die Hoffnung hat sich nicht erfüllt. Diekamp, Die origenistischen Streitigkeiten im sechsten Jahrhundert und das fünfte allgemeine Konzil [1899], hat nur eine Reihe von Datierungen, diese aber gewissenhaft und gründlich behandelt; in einem prinzipiell wichtigen Punkte muß ich ihm allerdings widersprechen. Aus dem Aufsatz von Th. Hermann, Zur Chronologie des Kyrill von Skythopolis [Zeitschr. f. Kirchengeschichte 45 (1926), 318ff.] habe ich nichts entnehmen können, was beachtet oder widerlegt zu werden verdiente, außer der Emendation [p. 335] von ἔτει in ἕκτῳι S. 226, 28, die ich freilich schon selbst gefunden hatte.

zu schweigen, enthalten Daten gar nicht oder nur vereinzelt. Hieronymus begnügt sich im *Epitaphium Paulae* [ep. 108] mit der Grabschrift, die das Todesdatum, ein paar Intervalle und das Lebensalter enthält. Palladius gibt in der H. L. das Jahr seiner Ankunft in Ägypten an [p. 15, 6] und überläßt es nachrechnenden Lesern, die hier und da eingestreuten Intervalle richtig zu deuten. Die Zeitanspielung am Anfang der *Historia monachorum in Aegypto* ist kein Datum im eigentlichen Sinne. Weiterer Beispiele bedarf es nicht, um als Tatsache zu erweisen, daß umständliche und genaue Datierungen der traditionellen Form der Asketenvita fremd sind. Eine nachdenkliche Betrachtung dürfte geneigt sein, zwischen dem Bemühen feste Zeitpunkte im diesseitigen Aion festzulegen und der unaufhörlichen Versenkung in die zeitlose Ewigkeit einen prinzipiellen Widerspruch zu finden. Je eigenartiger also die kyrillische Vita durch ihre Datenfülle ist, um so notwendiger ist es, diese Fülle als ein Ganzes zu fassen und bei der Umsetzung der einzelnen Angaben in unsere fortlaufende Jahrzählung sich nicht zu beruhigen.

Zunächst gilt es, die verschiedenen Arten, nach denen Kyrill die Jahre bezeichnet und zählt, vorzuführen. An erster Stelle steht die Indiktion [vgl. das Verzeichnis Register V s. ἰνδικτίωνος], bei der immer 15 Jahre nacheinander gezählt werden, und dann die Numerierung von Neuem beginnt. Das Anfangsjahr dieser 15jährigen Perioden ist das ägyptische, julianisch regulierte Jahr des 1. Thoth (29./30. August) 312/13. Aus der Steuerpraxis hervorgegangen, ursprünglich nur für den praktischen Gebrauch bestimmt, ist die Indiktion in Ägypten schon im 4. Jahrhundert zur Datierung verwandt und hat sich von da aus über das ganze Imperium verbreitet, indem aus kalendarischen Gründen der 1. September für den 1. Thoth gesetzt wird. Zur Zeit Kyrills und schon erheblich früher ist sie die gewöhnliche, die Praxis beherrschende Jahresbezeichnung. Ihr unmittelbarer Zusammenhang mit dem Steuerjahr ist S. 177, 2 noch deutlich zu erkennen. Für den datierenden Erzähler von Vergangenheiten ist sie unbequem, da die Perioden selbst nie, wie z. B. die Olympiaden, durchgezählt sind. Zeiträume, die über 30 Jahre nicht hinausgehen, machen noch keine Schwierigkeiten; auch Kyrill datiert einmal nach einer 'abgelaufenen' Indiktion [184, 13], d. h. nach einem Jahr der abgelaufenen Periode. Liegen die zu

datierenden Ereignisse aber weiter zurück, werden die Indiktionszahlen vieldeutig; die auf die Indiktion gestellten Todesdaten der Grabsteine spotten der Reduktion. Kyrill hilft diesem Mangel mit durchgehendem Erfolg ab, sei es daß er eine zweite Datierung daneben stellt, sei es daß der Zusammenhang die 15jährige Periode, zu der die Ziffer gehört, von vornherein festlegt. Einmal passiert ihm dasselbe wie vielen Menschen der Jetztzeit, wenn sie bald nach Neujahr Briefe schreiben, daß er die Indiktionsziffer nicht um eine Einheit vorschiebt [93, 14 vgl. 54, 13]; ein solches Versehen diskreditiert die erstaunliche Sicherheit nicht, mit der der jugendliche Schriftsteller sein chronologisches Instrument handhabt.

Diekamp hat allerdings behauptet [p. 15], daß 'in den Schriften Kyrills ein ganz konstanter, zum ersten Male im April 531 auftauchender Irrtum in den Indiktionsangaben nachweisbar' sei; Kyrill setze vom April 531 an die Zahl der Indiktionsjahre um eines zu niedrig an. Er geht aus von der unleugbaren Tatsache, daß Kyrill für das Todesjahr des Sabas — Tag und Monat stehen so fest wie nur möglich — zwei Datierungen gegeben hat [vgl. die ausführlichen Noten zu 183, 6ff. 214, 4ff.]: 5. Dez. 1. ind. X = Weltjahr 6024 (Inkarnationsjahr 524). 2. alle anderen Datierungen = 532. Der Wochentag [Ferie 1 nach 182, 25] beweist, daß die Jahreszahl 532 richtig ist. An einigen Stellen [192, 13. 196, 17. 200, 3; mittelbar auch 189, 10] datiert Kyrill zugleich nach der Indiktion und dem Jahr nach dem Hinscheiden des Sabas. Diekamp nimmt dies Intervall als feste Größe und rechnet es von dem richtigen Todesjahr ab; diese Art der Rechnung zwingt ihn in allen vier Fällen, die Indiktion um eine Einheit hinaufzuschieben; das erhebt er dann zu der oben ausgeschriebenen These. Obgleich sie allgemein angenommen zu sein scheint, habe ich ihr von Anfang an nie zustimmen können. Zunächst lassen sich die angeführten Stellen erklären, ohne daß die Indiktionen verschoben zu werden qrauchen, durch die Annahme nämlich, daß Kyrill die Datierungen nach dem Todesjahr auf ind. X stellte und das Intervall zwischen dieser Indiktion und den ihm gegebenen Daten der Ereignisse durch Abzählen gewann. Bei einer solchen Berechnung bleiben die Indiktionen intakt und braucht nur, weil ind. X als Ausgangspunkt nicht richtig ist, das Intervall um eine Einheit verkleinert zu werden, damit es richtig wird.

Daß aber dies Verfahren nicht nur plausibler, sondern auch absolut genommen richtiger ist als das von Diekamp eingeschlagene, läßt sich nachweisen. Kyrill hat nicht nur das Datum ind. X für richtig gehalten — er bringt es an zwei Stellen —, er hat auch dieses Indiktionsjahr mit Hilfe der von ihm zitierten alexandrinischen *Χρονικά* [s. u.] in ein Weltjahr umgerechnet, das dem Nachschaltjahr 30. August 531—28. August 532 entspricht[1]. Gegen die Diekampsche Verschiebung der Indiktionsziffern spricht ferner, daß auf diese Weise Daten von Ereignissen unsicher werden, die Kyrill selbst erlebt hatte, deren Jahr, d. h. deren Indiktionsziffer, ein integrierender Bestandteil seiner Erinnerung sein mußte. Hier kann auch der strikte Gegenbeweis gegen Diekamps These einsetzen. Die Kyrills Erdendasein bestimmenden Erlebnisse waren die Reise von Skythopolis nach Jerusalem, die sich daran anschließenden Besuche bei dem Hesychasten Iohannes in der Großen Laura und der Eintritt in das Koinobion des Euthymios [216, 8ff. 71, 11ff.]. Als Zeit der Reise gibt er an den November der Indiktion VI [216, 9], nach der regulären Reduktion 542; die Parallelstelle 71, 11, die Diekamp allerdings nicht bekannt sein konnte, nennt dies Jahr das 6. Regierungsjahr Iustinians = 1. April 542/43, die Indiktion ist also richtig. Das 90. Jahr des Hesychasten = 543 wird 216, 8 mit der Indiktion VI verkuppelt, weil Kyrills beide Besuche bei ihm in dies Jahr fallen; die bestimmte Datierung des Eintritts in das Koinobion auf den Juli ind. VI = 543 schließt jedes Mißverständnis aus.

Ein zweites Erlebnis Kyrills war die Übersiedelung in die Neue Laura, nach seiner ihn selbst betreffenden, also unbedingt zuverlässigen Angabe am 21. Februar ind. II. Nur die der Regel entsprechende Reduktion der Indiktionsziffer auf 554 gibt einen Zeitpunkt, der dem Zusammenhang der Ereignisse entspricht. Die 5. oekumenische Synode verhandelte über die drei Kapitel in den Sitzungen vom 5. Mai bis zum 2. Juni 553; die De-

1 Diekamp [p. 11] durfte Loofs [TU 3, 1/2 p. 279] nicht zugeben, daß 'bei der Unsicherheit der Angaben nach anni mundi und anni incarnationis' die Ziffern des Welt- und Inkarnationsjahres nicht als Zeugen von Belang gelten können. Das alexandrinische Weltjahr ist eine mit absoluter Sicherheit reduzierbare chronologische Größe; außerdem genügt der Vergleich mit der Datierung von Euthymios' Tod, als dessen Jahr 473 feststeht [60, 1ff.], um die Identität des Weltjahres 6024 mit ind. X = 531/2 vor jedem Zweifel zu sichern.

krete gegen Origenes, Didymos und Euagrios waren, wie Diekamp mit umfassender Gelehrsamkeit und vorbildlicher Kritik nachgewiesen hat, vorangegangen. Der Kaiser schickte die Dekrete der Synode nach Jerusalem; sie wurden von den palästinischen Bischöfen mit einer Ausnahme angenommen [199, 7ff.]. 8 Monate brachte der Patriarch Eustochios damit hin, um die Origeniasten der Neuen Laura im Guten zur kirchlichen Gemeinschaft zurückzuführen; als sie fest blieben, ließ er sie durch Soldaten vertreiben. Auch wenn man, was nicht nötig ist, volle 8 Monate in die Rechnung einführt, bleiben zwischen dem 2. Juni 553 und dem 21. Februar 554 außer ihnen noch 19 Tage übrig, die für die Übermittlung der Synodaldekrete von Konstantinopel nach Jerusalem durch kaiserliche Kuriere und eine Sitzung der in Jerusalem anwesenden Bischöfe ausreichen[1]. Dagegen erzeugt die Verschiebung des kyrillischen Datums auf den 21. Februar 555 ein Vacuum von einem ganzen Jahr, ausreichend, um einen *horror vacui* zu erzeugen, der sich nicht vorstellen kann, daß Kyrill ein solches Zaudern gegenüber einem kaiserlichen Befehl und den Dekreten einer oekumenischen Synode ohne jede Motivierung berichtet haben sollte.

Diesen beiden Stellen lassen sich noch andere von nicht geringerer Beweiskraft hinzufügen. Der Hegumenos der Großen Laura Konon, der durch seine gewandte Diplomatie die Origeniasten schließlich besiegte, kam am Anfang von ind. XV nach Konstantinopel, d. i. im September 551. Es geht nicht an, mit Diekamp die Indiktion hinaufzuschieben und den September 552 anzusetzen. Kyrills Erzählung kann nur so verstanden werden, daß die 5. oekumenische Synode erst berufen wurde, als Konon schon geraume Zeit in Konstantinopel verweilt [vgl. 198, 7—9] und sich allerlei ereignet hatte, was Monate gedauert haben muß, die Wahl des Makarios zum Patriarchen durch die Origeniasten, die Prügeleien in Jerusalem, das Eingreifen des

1 Die Constitution des Kaisers Iustin, die auf Grund eines frühestens am 21. Juli 518 abgefaßten Berichtes der konstantinopler ἐνδημοῦσα an den Patriarchen [Act. Conc. t. III p. 62, 33 = M VIII 1043] befahl die vier Synoden in die Diptychen aufzunehmen, wurde schon am 6. August in Jerusalem proponiert [162, 17]. Daß 'alle' palästinischen Bischöfe die Dekrete der Synode von 553 unterzeichnen mußten, steht durch Kyrills Zeugnis fest [199, 8], aber die Unterschriften der von Jerusalem Abwesenden wurden nachträglich eingeholt.

Kaisers, der Makarios vertreibt und einen anderen Patriarchen einsetzt. Andererseits hat Diekamp selbst bewiesen [p. 103[1]], daß die Synode schon vor Menas' Tod am 24. August 552 vom Kaiser berufen ist. Also kann Konon nicht erst im September 552 nach Konstantinopel gereist sein.

Sabas begab sich im April ind. VIII, also nach der korrekten Reduktion 530 im Auftrag des Patriarchen und der ἐνδημοῦσα von Jerusalem an den Hof nach Konstantinopel um wegen der Schäden die der samarische Aufstand im Jahre 529 [vgl. die Note zu 172, 1] angerichtet hatte, einen Steuernachlaß für Palaestina I und II zu erwerben [173, 4ff.]. Die Nachlässe, Aufwendungen und Stiftungen, die Iustinian auf Sabas' Petitionen hin bewilligte, sind so speziell und detailliert angegeben, daß Kyrill eine Abschrift der kaiserlichen Constitution vor sich gehabt haben muß; es wird für ihn nicht schwer gewesen sein, sie vom Patriarchat zu erhalten. Ein Paragraph der Constitution gewährte beiden Provinzen einen Steuernachlaß im Betrage von 13 *centenaria* Gold für die bevorstehenden Steuerjahre [ἐπινεμήσεις] VIIII und X = 530/31, und 531/32, die auf die laufende Indiktion VIII = 529/30 folgten. Die Bewilligung wird sinnlos, wenn ind. VIII ein Jahr vorausgeschoben wird; die Verschiebung oder das 'Mißverständnis' kann auch nicht auf die einer Urkunde entnommenen Ziffern der beiden ἐπινεμήσεις ausgedehnt werden.

Der Stifter und erste Hegumenos des nach ihm benannten Koinobion Theodosios starb am 11. Januar 529 [ind. VII = 22. Monat der Regierung Iustinians; 239, 28], sein Nachfolger Sophronios am 21. März ind. V = 542, nach einer Amtszeit von '14 Jahren und zwei Monaten' [241, 1]. Darin steckt ein falsches Plus von zwei Monaten, dem Abstand zwischen dem Januar des ersten und dem März des zweiten Datums. Ich habe daher καὶ δύο μῆνας beseitigt als ein Versehen, sei es eines Abschreibers[1], sei es, was ich für weniger wahrscheinlich halte, Kyrills selbst. Usener änderte die Indiktionsziffer, andere werden vorziehen, die Zahl der Intervalljahre zu korrigieren, beides ohne Evidenz. Eines aber steht fest: gegenüber den oben erörterten, keinem Zweifel unterliegenden Fällen reicht diese eine fehlerhafte Stelle

1 Die Überlieferung der Theodosiosvita ist ärmer als die der großen Viten und beruht nur auf zwei Hss., die gerade in Datierungen schwere Differenzen aufweisen, vgl. 239, 21. 26/27.

als Fundament für Diekamps These nicht aus. Diese These schafft die Tatsache nicht hinweg, daß Kyrills Bezeichnungen von Sabas' Todesjahr, wenn sie auf unsere durchzählende Ära reduziert werden, ein falsches und ein richtiges Jahr ergeben. Es bleibt nichts anderes übrig, als diese Tatsache zuzugeben und ihre Erklärung in zwei Fragen aufzulösen, wie Kyrill zu der unrichtigen Indiktionsziffer gekommen ist und ob er die Differenz der beiden von ihm angegebenen Todesjahre bemerkt hat. Auf die zweite Frage kann nur mit einem runden Nein geantwortet werden: Kyrill hatte keine durchzählende Ära zur Verfügung, auf die reduziert die Datierungen sich als nicht gleichbedeutend erweisen mußten.

Die alexandrinische Weltära war ein solcher Prüfstein nicht. Ihrem Ursprung nach war sie eine Spielerei, wahrscheinlich des ägyptischen Mönches Annianos, erwachsen aus dem Zufall, daß Ostern 361 der 19jährige Mond- und der 28jährige Sonnenzyklus der alexandrinischen Osterberechnung beide die Ziffer 1 aufwiesen, also ein 532jähriger Paschalzyklus begann. Dieser Zyklus wurde als der 12. gezählt, die abgelaufenen 5852 mit dem 1. Thoth = 29. Aug. beginnenden ägyptisch-julianischen Jahre als 'Jahre der Welt' definiert, so daß als erstes Jahr 29. Aug. 5493/2 v. Chr. zu rechnen ist. Man wollte damit den Anschluß an die chiliastische Konstruktion des S. Iulius Africanus erreichen, der 6000 Jahre als Weltdauer im Ganzen, die letzten 500 Jahre als die Zeit nach der Inkarnation Christi ansetzte; die von der Weltära abhängigen alexandrinischen Inkarnationsjahre beginnen denn auch mit 5501 = 8/9 n. Chr. Es hat noch lange gedauert, bis diese Weltära, oder richtiger ihre leicht abgeänderte konstantinopler Form [Jahr 1 = 1. Sept. 5509/08 v. Chr.] zu praktischer Datierung gegenwärtiger oder jüngst vergangener Ereignisse direkt verwandt wurde; zunächst brauchte man sie für chronologische Probleme der Evangelien oder der Genesis. Die von Kyrill benutzten *Χρόνοι* waren mit drei pseudonymen Verfassernamen dekoriert. Hippolyt ist wegen der *'Αποστολικὴ παράδοσις*, die wie die Übersetzungen verraten, in Ägypten populär war, ein Apostelschüler geworden[1]; sein

1 Palladius hat aus einem 'sehr alten Buch' mit dem Titel *Ἱππολύτου τοῦ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων* die, zweifellos späte, Legende entnommen, die er H. L. 65 erzählt [vgl. ZNT 36, 204]; wie sie in die von Kyrill benutzten *Χρόνοι* geraten sein soll, ist nicht abzusehen und nichts

Name war noch mehr wegen seiner Ostertafel mit den Versuchen die alttestamentlichen und das Passahfest der Evangelien in seinem Zyklus festzulegen[1] als wegen seiner Chronik in den Titel gesetzt. Auf 'Epiphanios den Kyprioten' kann der Verfasser erfindende Verfertiger des Titels nur verfallen sein, weil er eine mehr oder weniger genaue Kenntnis von dessen weitschweifigen Auseinandersetzungen im Panarion [51, 22ff. 70, 9ff.] und dem von Holl [Ges. Aufs. 2, 204ff.] veröffentlichten Brief hatte. Ein sonderbares Gespenst ist der dritte Autorname, 'Heron der Philosoph und Bekenner'. Tillemont [9, 712f.] hat nach Coteliers Vorgang darin jenen Heron erkannt, an den die 25. Rede Gregors von Nazianz gerichtet sein sollte, der aber, wie Hieronymus [de uir. illustr. 117] wußte, nichts war als ein Beiname oder ein Pseudonym für den Kyniker Maximus, die bekannte Kreatur des Petros von Alexandrien, dessen Versuch den konstantinopler Thronos zu usurpieren vom konstantinopler Reichskonzil 381 formell verurteilt war und der sich schließlich auch in Alexandrien unmöglich gemacht hatte[2]. Er durfte daher nicht als eine von Gregor gefeierte Persönlichkeit Nachruhm genießen, sondern mußte das einem schattenhaften Doppelgänger überlassen. Aus diesen dürftigen Gegebenheiten meine ich über die *Χρόνοι* des pseudonymen Dreigestirns folgende Schlüsse ziehen zu dürfen. Es war ein *Πασχάλιον*, in dem die Konstruktion der Welt- und Inkarnationsjahre erläutert war, das ferner eine Tabelle enthielt, die die Indiktionen von ihrem Anfang [312/13 nach dem Chron. Pasch. p. 522, 15] mit jenen Jahren glich. Das Buch wird schwerlich später als ein Menschenalter nach Epiphanius Tod [404] entstanden sein, aber solche Tabellen lassen sich leicht fortsetzen. Kyrill hat das Buch nur dieser Tabelle wegen benutzt, um die Jahre, in denen Euthymios und Sabas zu den Heiligen eingegangen waren, mit besonderer Feierlichkeit zu bezeichnen, indem er die Indiktionen in die Ären übertrug, die dadurch, daß sie mit der Weltschöpfung oder der Inkarnation begannen, gewissermaßen geheiligt waren.

steht der Annahme im Wege, daß pseudohippolytische Schriften in Ägypten mehrfach umliefen.

1 Vgl. Abhandlg. d. Gött. Ges. d. Wiss. N. F. VIII 6 p. 34.

2 ZNT 34, 201. 204. 205f. 208. Über den Titel von Gregor. or. 25 vgl. Stählin, Altchristl. griech. Literatur 1419².

Geschichtliche Daten hat er in dem Buch nicht gesucht; vermutlich standen keine drin.

Nur selten [s. Register V s. *ὑπατεία*] verwendet Kyrill die zweite offizielle Jahresbezeichnung, die nach dem Consulat, entweder bei den absichtlich mit besonderer Feierlichkeit ausgestatteten Datierungen von Euthymios' und Sabas' Tod oder in Anlehnung an ein weit zurückliegendes historisches Ereignis, dessen Jahr in jeder Chronik zu finden war. Über das Geburtsjahr des Sabas s. u.

Diesen beiden Datierungsweisen fügte Iustinian durch nou. 47 [31. Aug. 537] noch eine dritte hinzu, das effektive Regierungsjahr; aus der Gleichung Jahr XI = ind. I [537] bis zum 31. März [538] ergibt sich, daß die Zählung mit dem 1. April 527, dem Datum seiner Erhebung zum *augustus*, beginnen sollte. Danach hat Kyrill seine Reise von Skythopolis nach Jerusalen datiert [71, 12]; in zwei anderen Fällen [239, 29. 184, 1] auch die 537 vorgeschriebene Zählung auf frühere Jahre [529 und 532] übertragen.

Der Text der iustinianischen Constitution zeigt deutlich, daß bis dahin eine offizielle Datierung nach Kaiserjahren nicht existierte; die bezifferte *tribunicia potestas*, die unter Anastasius noch in die kaiserliche Titulatur gelegentlich eingebaut wurde, war keine Datierung im eigentlichen Sinne. Trotzdem kommen Datierungen nach Kaiserjahren bei Kyrill vor [s. Register V unter *Μαρκιανός. Λέων*[1]. *Ἀναστάσιος*] und es erhebt sich die Frage, wie sie reduziert werden sollen. In den chronologischen Noten habe ich mich an die effektiven Regierungsjahre gehalten, mit dem von vorneherein zu erwartenden Resultat, daß diese Methode versagt. Vielmehr ist ein mit dem Kalenderjahr ausgeglichenes Jahr anzusetzen, wie es die Chroniken verwenden [vgl. Mommsen, Ges. Schrift. 6, 344ff.] und zwar in der Form, daß das erste volle Regierungsjahr als 1. gezählt wird. Die Entscheidung bringen folgende Fälle:

224, 11 9. Jahr Leos = Anfang von ind. V = Sept. 466. Die Gleichung stimmt, wenn von 458, Leos erstem vollen Regierungsjahr ab, oder kürzer gesagt postnumerando gezählt wird.

140, 1 3. Jahr des Anastasius = Beginn von Elias' Patriarchat, bald nach dem 23. Juli 494 [116, 1]. Auch hier verschwindet

1 Nachzutragen im Register ist das 16. Regierungsjahr = 473 60, 14. Als erstes ist 458 gerechnet.

die Ungenauigkeit, wenn man 492 als 1. Jahr des Anastasius zählt.

Dieselbe Zählweise führt auch in den Fällen, in denen nach effektiven Regierungsjahren gerechnet werden kann, zu richtigen Resultaten: 201, 16—18 4. Jahr Marcians = ind. VII = 8. Januar 454, also 1. Jahr = 452; über 60, 14 s. oben S. 348[1].

Von Martyrios an sind Amtsantritt und Tod oder Absetzung der jerusalemer Patriarchen genau datiert, bei Salustios und Iohannes auch die Amtszeiten angegeben [115, 27. 170, 2]. Diekamp hat danach die Chronologie der damaligen Patriarchen, vor allem die des Elias in Ordnung gebracht [p. 15ff.]; Petros Tod muß allerdings 551, nicht 552 angesetzt werden [198, 5; s. o. S. 342]. Gewisse Schwierigkeiten macht die Zeit des Anastasios. Fest steht, daß er Anfang Juli 478 starb [62, 13. 98, 11. 14], nicht Anfang Januar; die Lesung des Metaphrasten *Ἰανουαρίου*, die Diekamp [p. 10] irreführte, ist durch das einstimmige Zeugnis der Kyrillhandschriften widerlegt. Für die Datierung des Amtsantritts stehen vier Gleichungen und die Angabe 52, 3 zur Verfügung, daß er im Juli stattfand:

95, 3 Euthymios starb [20. Jan. 473, 59, 23ff.] *ἔτους πεντεκαιδεκάτου τῆς ... ἱεραρχίας Ἀναστασίου*. Bei effektiver Zählung kommt Juli 458/459, bei der Rechnung postnumerando 459 als 1. Jahr heraus, als Datum des Amtsantritts jedenfalls Juli 458.

98, 11 *τοῦ τεσσαρακοστοῦ τῆς ἡλικίας* (des Sabas) *χρόνου* [478, Consulatsjahr nach 87, 9], *ἐν ὧι χρόνωι* [in welchem Jahr] ... *Ἀναστάσιος τὸν ἐννεακαιδέκατον ἐν τῆι πατριαρχίαι πληρώσας ἐνιαυτὸν ἐτελεύτησεν ἐν ἀρχῆι τοῦ Ἰουλίου μηνός*. Die Gleichung wird richtig nur, wenn Anastasios Amtsjahre postnumerando gezählt werden von Jahr 1 = 459; *πληρώσας* ist dadurch veranlaßt, daß Anfang und Ende in denselben Monat fallen.

224, 10 18. Lebensjahr des Kyriakos [466 nach 223, 5] = 8. Amtsjahr des Anastasios = 9. Regierungsjahr Leos [466 nach der Zählung postnumerando, s. o.] = ind. V Anfang [Sept. 466]. Auch hier ergibt nur die Rechnung postnumerando ein zweifelsfreies Resultat.

Also darf Anfang Juli 458 als Datum von Anastasios Amtsantritt und Iuvenals Tod angesehen werden; dann aber ist die vierte Gleichung unrichtig:

51, 22 83. Lebensjahr des Euthymios [August 459/60]: Tod Iuvenals nach 44 Amtsjahren und Anastasios Amtsantritt Anfang Juli. Auch die Zahl von Iuvenals Amtsjahren ist falsch, vgl. die Note.

Es darf also angenommen werden, daß die Regierungsjahre der Kaiser von Marcian bis Anastasius und die Amtsjahre der Patriarchen Iuvenal und Anastasios aus einer Chronik, genauer gesagt, aus *Consularia* entlehnt sind, keinesfalls aus den pseudonymen *Χρόνοι*, die oben besprochen sind. Ihre Angaben waren nicht frei von Fehlern. Die Zahl von Iuvenals Amtsjahren ist, wie schon gesagt, zu hoch angegeben; Kaiser Zeno ist nicht 478 [62, 14. 98, 15], sondern schon 476 als Sieger von Isaurien nach Konstantinopel zurückgekehrt; andererseits ist die Notiz, daß seine Abwesenheit von der Hauptstadt zwanzig Monate dauerte [98, 16], richtig und wervoll. Dagegen sind die zutreffenden und genauen Daten über die Patriarchen von Martyrios ab nicht aus einer Chronik entnommen, sondern gehen auf die offiziellen Listen des Patriarchats zurück, die Kyrill direkt oder indirekt zugänglich gewesen sein müssen.

All diese Datierungen verbinden das Leben der von Kyrill dargestellten Heiligen irgendwie mit der Außenwelt; die Darstellung ihrer Existenz als Asketen, das Ziel der kyrillischen Biographien, wird zeitlich geordnet durch die Zählung der Lebensjahre [vgl. die Zusammenstellungen im Register V unter *Ἀβράμιος. Εὐθύμιος. Θεοδόσιος* (4). *Ἰωάννης* (11). *Κυριακός* (1). *Σάβας*][1]. Es war mönchischer Brauch, die Jahre der Askese zu zählen und damit deren Strenge zu erweisen[2]. Kyriakos

---

1 Die Jahre sind, wenn Kyrill nicht ausdrücklich von vollen Jahren redet, nach antiker Art als laufende genommen, nicht als abgelaufene, wie wir zu zählen pflegen. *τριετοῦς χρόνου εἰσεληλυθότος* 10, 5 heißt, in unsere Sprechweise übersetzt: 'als Euthymios zwei Jahre alt geworden war'.

2 Palladius liefert viele Belege in der H. L., sowohl für sein eigenes Leben 2 p. 16, 21 = 7 p. 24, 21. 25, 10. 18 p. 47, 27. 35 p. 105, 3. 107, 1. 44 p. 131, 3, dazu die Hauptstelle prooem. p. 9, 12, als auch in den Berichten über andere 5 p. 21, 6. 8 p. 28, 10. 13 p. 36, 15. 15 p. 39, 16. 19. 16 p. 41, 8. 18 p. 48, 4. 20 p. 63, 18. 23 p. 75, 20. 24 p. 77, 13. 29. p. 85, 21. 35 p. 100, 9. 105, 16. 36 p. 109, 1. 38 p. 120, 7. 8. 13. 122, 14. 39 p. 129, 6. 46 p. 135, 29. 47 p. 136, 21. 48 p. 142, 18. 143, 14. 54 p. 146, 7. 58 p. 151, 15. 152, 9. 16. 59 p. 153, 17. 68 p. 163, 27. 69 p. 165, 10. Hieronymus [in der Grabschrift der Paula ep. 108 p. 351, 6]

folgte der Sitte, wenn er Kyrill berichtete, wie viele Jahre er in der Sukaslaura Dienste geleistet [226, 22ff.] oder wie lange er, in verschiedenen Absätzen, in der Wüste Natufa und in Susakim [227, 18. 228, 9. 30. 229, 6. 232, 3. 235, 7] als Anachoret verweilt hatte. Die Abgeschiedenheit der Klausur hinderte den Hesychasten Iohannes nicht, sich der Dauer dieser Leistung deutlich bewußt zu bleiben [214, 5]. Damit verbindet sich die Erinnerung an das Lebensalter, in dem die einzelnen Stufen der Askese durchgemacht sind[1]; die Umgebung weiß, wie alt der Asket geworden ist, wenn er 'die Vollendung erreicht'. Allerdings reichen diese Angaben, so zahlreich sie auch sind, doch nicht aus, um wie ein Skelett den ganzen Lebenslauf zusammenzuhalten; das geht nur, wenn sie auf ein festes Datum zum mindesten des Geburtsjahres bezogen werden können. Ein solches Datum erhielt Kyrill von dem Hesychasten Iohannes. Als Sproß einer vornehmen Familie des römischen Armenien, die auch in iustinianischer Zeit dem Imperium hohe Beamte stellte[2] und den Zuwachs eines Sohnes hoch genug schätzte, um dessen Datum genau zu behalten, konnte er seinem jungen Schützling für dessen Werk seinen Geburtstag genau mitteilen [201, 16]. Das wurde wichtig nicht nur für die Vita des Hesychasten selbst, sondern noch mehr für die des Sabas, in dessen Große Laura Iohannes schon im 38. Lebensjahr [491] eingetreten war und in der er noch nach Sabas Tod [532] über 20 Jahr zubrachte; als Kyrill schrieb, lebte er noch [p. 222, 10ff.]. Gerade für seinen Eintritt in die Laura und die ersten beiden Jahre seiner Anwesenheit

---

und Gerontius in der Vita der jüngeren Melanium [Anal. Bolland. 22, 34 p. 25, 31. 49 p. 34, 13 geben nur wenig her, aber es reicht aus, um den Usus zu erweisen.

1 Auch dafür finden sich in der H. L. zahlreiche Beispiele, ein chronologischer Zweck ist nie damit verbunden: 10 p. 31, 3. 12 p. 35, 2. 17 p. 43, 14. 18 p. 58, 4. 19 p. 62, 14. 20 p. 63, 13. 23 p. 74, 21. 35 p. 100, 8. 13. 55 p. 149, 6. 58 p. 152, 7. 59 p. 153, 9. 60 p. 154, 7.

2 Sein Neffe, Theodoros *ὁ ἐνδοξότατος ἀντιγραφεύς* dürfte identisch sein mit *Θ. ὁ περίβλεπτος τριβοῦνος νοτάριος καὶ ῥαιφερενδάριος* [so die durchgehende Schreibung in den Hss.], der in der Konstantinopler Synode am 2. Mai [Act. Conc. III 128, 21ff. = M VIII 880ff.] und 4. Juni [a. a. O. 29, 27ff. = M VIII 978ff.] 536 auftritt und bei Procop. bell. Pers. 2, 23[6] [542] vorkommt. Über *ἀντιγραφεύς* = *referendarius* vgl. Mommsen, Ges. Schr. 6, 421; den von ihm für *ἀντιγραφεύς* gesammelten Stellen lassen sich außer der kyrillischen Malal. p. 494, 8. 495, 1 hinzufügen.

sind die, ohne Zweifel auf ihn zurückgehenden Zeitangaben reichlich und umständlich [105, 23. 204, 23]. Gleichzeitig, wohl unmittelbar vorher, wurde die Höhlenkirche dort eingeweiht, 12. Dezember 490 [104, 21ff. 105, 17. 204, 25]; den Bau des *ξενοδοχεῖον* erlebte er als Novize [205, 9. 109, 15]. Im 2. Jahr seiner Anwesenheit [Januar 492; 110, 3] zog Sabas auf den Kastellionberg, um dort die Fastenzeit zu verbringen und erbaute im Sommer desselben Jahres das dortige Koinobion [111, 24ff.], bei dem Iohannes nach eigener Angabe [205, 23] mithalf, sowie bei dem des kleinen *κοινόβιον* außerhalb der Laura [205, 3ff.]. Der Hegumenos des Klosters in Bethlehem Markianos kam Sabas und seinen Mönchen bei dem Bau auf dem Kastellion, durch eine Traumoffenbarung gemahnt, in der schlimmsten Zeit des Hochsommers, im August [492] mit einem Lebensmitteltransport zu Hilfe [111, 24f. 205, 24ff.] und starb vier Monate danach am 23. November ind. I [492]. Daß diese Zeitangaben, August ind. XV [492] und 23. November ind. I [492] genau sind, wird mit auffallender Emphase versichert [112, 16]: *καὶ οὗτος μέν ἐστιν ὁ τῆς τοῦ Καστελλίου συστάσεως καὶ τῆς τοῦ θείου Μαρκιανοῦ τελευτῆς ἀκριβέστατος χρόνος.*

Sabas, ein Soldatenkind, im Alter von ungefähr vier Jahren von den Eltern, als sie nach Alexandrien zogen, wo die Truppe des Vaters in Garnison lag, bei Verwandten zurückgelassen [87, 10ff.], hatte keinen Geburtstag. Trotzdem ist seine Vita auf seinen Lebensjahren aufgebaut, aber diese sind nicht an ein genaues Datum seiner Geburt angehängt, sondern an ein Jahr, das durch Rechnung gefunden ist [87, 8]. Kyrill versichert, daß die Rechnung exakt sei; tatsächlich finden sich, vom Todesjahr einmal abgesehen, keine schweren Unstimmigkeiten zwischen den Lebensjahren und anderen Datierungen. Das beweist nicht, daß das wirkliche Geburtsjahr gefunden, sondern daß die Berechnung konsequent durchgeführt ist. Das Jahr ist ein Consulatsjahr; also sind, wie bei den Jahren der Kaiser vor Justin und den Amtszeiten der Patriarchen Iuvenal und Anastasios Consularia benutzt, um das durch eine oder mehrere Intervallbestimmungen gefundene Jahr zu benennen. Wie im einzelnen die Rechnung angestellt ist, läßt sich nicht mehr erraten; doch scheinen mir folgende Erwägungen begründet zu sein:

1. Kyrill kann die Rechnung nur mit Hilfe eines Gewährsmannes ausgeführt haben, der lange in der Großen Laura gelebt,

ihm die meisten Berichte über Sabas geliefert und ihn zu deren Aufzeichnung angeregt hatte [105, 17ff.], das heißt des Hesychasten Iohannes.

2. Für diesen waren die eigenen Lebensjahre eine feste Größe. Es war ein Vorteil, daß sie, zum Unterschied von den Indiktionsjahren des praktischen Lebens, ohne Schwierigkeit mit Consulatsjahren geglichen werden konnten; ferner war es bequem, ein Consulatsjahr als Ausgangspunkt für Sabas' Lebensjahre anzusehen, weil ein solches leicht und sicher zu benennen war.

3. Das erste Ereignis, das Iohannes in der Großen Laura erlebte, war, wie oben gezeigt wurde, der Bau des Koinobion auf dem Kastellion und die als ein Wunder betrachtete Hilfe des Markianos von Bethlehem kurz vor dessen Tod. Dieser ist, wie gesagt, mit betonter Genauigkeit bestimmt durch Tag, Monat und Indiktion [112, 16]; das legt auch das 54. Lebensjahr des Sabas auf das Consulatsjahr 492 fest. Es fällt schwer, die Vermutung zurückzuweisen, daß die *ἀκρίβεια* dieser Stelle mit der *ἀκρίβεια τῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ* (Sabas) *χρόνων* 87, 8 zusammenhängt, aus denen das Consulatsjahr von Sabas' Geburt errechnet ist.

Freilich, den wichtigsten Posten in der Rechnung hat Kyrill nicht aufgezeichnet, das Ereignis, für das Sabas selbst schätzungsweise sein Lebensjahr angegeben hatte.

Die Enkaenien der Höhlenkirche werden datiert [104, 24] auf den 12. Dezember 490; das Jahr soll das 53. des Sabas sein = 491, 'in dem Anastasius zu regieren begann' [11. April 491]. 'Zu derselben Zeit' [105, 17] trat der Hesychast Iohannes in die Große Laura ein im 38. Lebensjahr [491; 105, 23. 204, 23], das 204, 23 mit der ind. XIIII = 1. Sept. 490/91, nicht unrichtig geglichen wird.

Die Gleichung November ind. VI, also 542 = 90. Jahr des Hesychasten Iohannes, d. i. das Consulatsjahr 543, habe ich oben ausführlich behandelt und gezeigt, wie sie zu verstehen ist.

Beiden Fällen gemeinsam ist erstens, daß das nach Consulatsjahren zu berechnende Jahr des Hesychasten Iohannes einen Faktor der Datierung ausmacht, und sodann eine gewisse Neigung, ein solches Consulatsjahr der Indiktion gleichzusetzen, die in die ersten acht Monate jenes Jahres fällt. Beide Male ist ausreichend dafür gesorgt daß aus der Diskrepanz der Jahresanfänge kein Fehler entsteht. In einem dritten Fall, der Datie-

rung von Sabas' Tod, ist das nicht ganz geglückt. Der 5. Dezember fiel nach der Vita des Hesychasten [214, 4] in dessen 79. Lebensjahr, d. i. 532, das richtige Jahr. Zweideutig ist das 24. Jahr der Reklusion. Zählt man dies als Consulatsjahr nach 212, 25 von 509 an, so ergibt sich wiederum 532; geht man aber von der dort ebenfalls angegebenen Indiktion II = 1. Sept. 508/9 aus, so kommt man auf 531, das unrichtige Jahr, auf das auch 5. Dez. ind. X 214, 7 = 183, 6 führt. Der Zufall, daß der 5. Dezember zwischen den Neujahren der Indiktion und des Consulatsjahres liegt, hat den Fehler veranlaßt; ob er Kyrill selbst oder, was ich eher glauben möchte, dem Hesychasten zuzuschreiben ist, macht nichts aus. Jedenfalls ist es Kyrills Gewissenhaftigkeit gewesen, die für andere, nicht mehrdeutige Datierungen sorgte.

Der Korinther Kyriakos, der Sohn eines Presbyters, durch seine Mutter mit dem Metropoliten Petros verwandt, wußte, wie der vornehme Armenier Iohannes, Tag, Monat und Jahr seiner Geburt. Er übermittelte Kyrill die ältere Tradition über Euthymios, von der Kyrill selbst, als er 543 in das den Namen des Euthymios tragende Koinobion eintrat, nur noch dürftige und erstarrte Reste vorgefunden haben kann. Zwar hatte Kyriakos den Heiligen selbst nur einmal gesehen, als seine Bitte, in jenes Laura einzutreten, wegen seiner Jugend abgewiesen wurde [224, 15ff.]; aber dessen Nachfolger nahm ihn zwei Jahre nach Euthymios' Tod 475 [225, 22] auf, zu einer Zeit, wo das Andenken an den Stifter noch frisch und lebendig war. Das genaue Datum von Euthymios' Geburt hatte sich nicht erhalten, aber eine Überlieferung im Koinobion [*καθὼς παρειλήφαμεν* 9, 13] die doch wohl auf jenen selbst und seine Mutter zurückgeht, verknüpfte die Geburt mit der Schlacht bei Adrianopel; er sollte am 9. August 378 noch nicht ein Jahr alt gewesen sein [10, 3]. Damit ist der feste Punkt gegeben, von dem aus Euthymios' Jahre sich zählen ließen. Die Zählung ist allerdings nicht so gut durchgeführt wie bei den Jahren des Sabas; es kommen Fälle [26, 21. 49, 23. 51, 22] vor, in denen eine Übereinstimmung mit anderen Daten durch keine Überlegung erzielt werden kann, sondern man geneigt ist, jene für richtig und die Lebensjahre für falsch zu halten; 49, 23. 51, 22 zwingt der Vergleich mit den Parallelstellen der Vita des Sabas dazu.

In auffallender Weise bleiben die Datierungen in der Vita des Abramios hinter der sonstigen Gewissenhaftigkeit und Zuverlässigkeit Kyrills zurück; den Nachweis dafür habe ich nach Grégoires Vorgang in der Note zu 246, 26 und den Bemerkungen 248f. geliefert. Die Hauptschuld daran wird der Berichterstatter Kyrills, der Pontiker Gregorios, ein Vetter des Sabas [vgl. 245, 17 mit 90, 1], der im Scholariokloster mit Abramios zusammen war, zu tragen haben, indem er dessen Erzählungen und Zeitangaben unscharf auffaßte und beim Erzählen durcheinander wirrte. Abramios selbst wird gestorben sein, ehe Kyrill ihn befragen konnte.

Die Zeitangaben und Intervalle, das was als der chronologische Körper der kyrillischen Viten bezeichnet werden kann, sind zum größten Teil das Werk seiner Gewährsmänner, in erster Linie des Hesychasten Iohannes und des Kyriakos. Damit wird seine eigene Leistung nicht herabgesetzt. Nur eine natürliche Begabung für solche Dinge machte ihn fähig, die Menge des Datenmaterials trotz den verschiedenen Jahreszählungen in Ordnung zu halten und einen chronologischen Aufbau seiner Viten herzustellen, dessen Klarheit und Sicherheit nachrechnender scharfer Prüfung mit seltenen Ausnahmen Stand hält. Noch höher ist es zu bewerten, daß er überhaupt auf den Gedanken kam, einen derartigen Aufbau zu schaffen und diesen Gedanken zäh und konsequent durchführte. Damit gab er der Asketenvita eine neue Form.

III Geschichtliches

Asketen männlichen und weiblichen Geschlechts hat es seit den ältesten Zeiten in der Kirche immer gegeben, aber sie verließen weder ihre Gemeinden noch deren Umwelt[1]. Dagegen

1 Die von Eustathios von Sebasteia entfesselte Asketenbewegung wollte die Kirche selbst umgestalten; diese wehrte sich mit Erfolg auf der von Eusebius, dem damaligen Bischof von Konstantinopel, geleiteten Synode von Gangra [342], aber noch die apostolischen Constitutionen zeigen deutliche Spuren des Kampfes der hierarchisch geordneten Reichskirche gegen die ein besonderes Charisma beanspruchenden Eremiten und Mönche. Vgl. Schriften der Straßburger Wissenschaftl. Gesellschaft 6 p. 22 und Zeitschr. d. Savignystiftung 56 kanon. Abtlg. 25 p. 31. 39f. Täusche ich mich nicht, so hat Basilius durch seine Mönchsgemeinden, die innerhalb der verweltlichten Kirche die echte

ist die Bewegung, die in den ersten Jahrzehnten des 4. Jahrhunderts plötzlich auftretend Menschen in rasch zunehmender Zahl aus Städten und Dörfern, überhaupt aus dem Kulturland hinaustreibt, um als Anachoreten oder in streng disziplinierten Gemeinschaften nichts anderes zu betreiben als den Verkehr mit Gott [ἡσυχάζειν] und den Kampf mit den äußeren und inneren Teufeln [ἀγωνίζεσθαι], eines jener nicht auflösbaren Rätsel, die grade die Religionsgeschichte der denkenden und forschenden Betrachtung aufgibt. Sie tritt zuerst und am intensivsten da auf, wo der Gegensatz zwischen dem seit Urzeiten durch menschliche Arbeit gepflegten Niltal und der benachbarten, solcher Arbeit spottenden Wüste von unmittelbarer und ungemilderter Schärfe ist, in Ägypten, und zwar im koptischen, nicht so sehr im griechisch-römischen Ägypten. Die schwierige und noch wenig geklärte Frage, ob in Ägypten auch der Ursprung oder nur der erste Anstoß zu dem syrischen und mesopotamischen Anachoretentum zu suchen ist, braucht hier um so weniger erörtert zu werden, als der Schauplatz der kyrillischen Viten, das südliche Palästina, von Anfang an der Einwirkung von seiten des ägyptischen Asketentums ausgesetzt war. Zwar konkurrierte dort mit dem Drang in die Wüste der Pilgerglaube, daß auch an den heiligen Stätten in und bei dem christlichen Jerusalem, das sich aus der hadrianischen Kolonie Aelia Capitolina[1] seit und dank der Bautätigkeit Konstantins herausentwickelte, die Ziele des asketischen Lebens zu erreichen seien. Mit merkwürdiger Intensität — man ist versucht, in Gibbonschem Stil von einer Mode zu reden — wuchert dieser Glaube in den luxusmüden, müßigen Damen der stadtrömischen Aristokratie, die seit der Mitte des 4. Jahrhunderts geradezu eine

---

Urgemeinde darstellen sollen, die Bewegung in die Kirche zurückgeleitet. Übrigens finde ich weder bei Palladius noch bei Cassian noch bei Kyrill die geringste Spur von Basilius' Regeln.

1 Man darf nicht übersehen, daß zwar der Teil des Namens der dem *Iuppiter Capitolinus* galt, von dem christlich gewordenen Imperium sofort gestrichen wurde, der Name Aelia aber bis ins 5. Jahrhundert hinein sich hielt, wie das nicaenische Konzil [Kanon 7] und die chalkedonischen Akten [vgl. Act. Conc. t. II 6 p. 82 unter *Αἰλία*] bezeugen. Das Patriarchat von Jerusalem nennt sich offiziell *ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ* [oder *Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν* z. B. t. III p. 127, 33 = M VIII 879] *Ἀνάστασις* [Act. Conc. t. II 1 p. 364, 23. Synode von 536 Act. Conc. t. III p. 29, 10 = M VIII 978 u. ö.].

occidentalische Kolonie femininer Asketen in Jerusalem und Umgebung stiften; männliche Mittel- und Stützpunkte, wie Hieronymus und Rufin, bleiben nicht aus. Reste dieser Kreise sind Hikelia und Flavia, die in der Jugendgeschichte des Theodosios und Theognios bei Kyrill eine Rolle spielen. Nach zwei bis drei Menschenaltern ist diese westliche Blüte verwelkt; die Plünderung Roms durch Alarich, der Verlust der spanischen und afrikanischen Latifundien durch die germanischen Invasionen nehmen ihr den allzu üppigen Boden, aus dem sie herausgewuchert ist.

Die Permanenz des Kultus ist etwas den Kirchen an den heiligen Stätten und der mönchischen Übung Gemeinsames; die Mönchssiedlungen lehnen sich in und um Jerusalem gerne an Kirchen an und die frommen Damen aus dem lateinischen Occident haben die Neigung, Kirchen zu bauen [vgl. Register IIII 290 unter Jerusalem]. So sehr dies alles von dem ägyptischen Mönchswesen abweicht, so eifrig wird andererseits die Verbindung mit Ägypten als dem klassischen Lande der 'Knechte Gottes' aufrecht erhalten. Nicht nur beide Melanium, Hieronymus und Rufin haben die ägyptischen Anachoreten besucht, sondern die Reisen jerusalemer Mönche nach Ägypten sind etwas so Gewöhnliches, daß der hl. Antonius, wenn er erfährt, daß Brüder ihn zu sehen wünschen, zu fragen pflegt: *Αἰγύπτιοί εἰσιν ἢ Ἱεροσυλυμῖται;* [Pallad. H. L. p. 56, 15], und sich eine Reiseliteratur entwickelt, wie die vielgelesene und von Rufin bearbeitete *Historia monachorum in Aegypto.* Daneben bildet sich der Usus aus, daß junge Leute, wie der Galater Palladius oder das Freundespaar Germanus und Cassian aus der Provinz Scythia, die Mönche überhaupt nicht kannte, zunächst nach Jerusalem oder Bethlehem pilgern und dort längere Zeit in einem Kloster oder bei einem Anachoreten sich vorbereiten um dann in die Nitria zu gehen und 'vollkommene' Anachoreten zu werden.

Zum Leben des ägyptischen Anachoreten gehört von Anfang an die einsame, dem Anbau trotzende, der bloßen Existenz des in ihr lebenden Unerhörtes zumutende Wüste. Etwas Vergleichbares hat im südlichen Palästina die im A. T. so genannte 'Wüste Juda', das von tiefen Schluchten zerrissene Gebirge, das sich östlich von Jerusalem bis zum Toten Meer erstreckt. Es ist keine Wüste im strengen Sinne [*πανέρημος*], den Hoch-

sommer ausgenommen, nicht ohne Niederschläge, so daß es Ziegen- und Schafhirten eine spärliche Weide bietet, aber es ist kein Kulturland; die Einsamkeit und die oft schwer zugänglichen, aber geräumigen und häufigen Höhlen[1] mußten Anachoreten locken. Die bei Jerusalem oder in Bethlehem siedelnden Asketen, besonders die weiblichen, wagten sich freilich in diese ἔρημος nicht hinaus; eine früh zur Legende gewordene Überlieferung berichtete, daß der Ägypter Chariton schon im 4. Jahrhundert zur Zeit des Kaisers Konstantin in der Nähe des Dorfes Pharan, sechs römische Meilen östlich von Jerusalem, die nach dem Dorfe genannte Laura und dicht bei Thekoa die Laura τοῦ Σουκᾶ gestiftet habe, bei der zu Kyrills Zeit eine Höhle den Namen des Chariton führte. Als sicher darf jedenfalls angenommen werden, daß die beiden Formen der Asketengemeinschaft [συνοδία], das Koinobion und die Laura, Nachbildungen des ägyptischen *coenobium* und der *congregatio* sind[2].

Euthymios kam als ausgereifter Mann, der in seiner Heimat Melitene, der Metropolis von Armenia II, als Presbyter die Aufsicht über die dortigen Anachoretensiedlungen, wohl als περιοδευτής, geführt hatte, um das Jahr 405 nach Jerusalem, baute sich aber sofort in der Nähe der Laura Pharan eine Anachoretenzelle. Mit einem benachbarten Einsiedler Theoktistos, mit dem er Freundschaft geschlossen hatte, zog er weiter in die ἔρημος hinein und stiftete in einer Höhle ein κοινόβιον, das bald mehr Zuzug bekam als Euthymios, der stets ein φιλήσυχος blieb, lieb war. So trennte er sich von seinem Gefährten und ging für längere Zeit auf die Wanderschaft mit einem jungen Landsmann Domitian, den er während seines ganzen Lebens als einzigen Vertrauten neben sich duldete, kehrte aber doch schließlich zu Theoktistos zurück, freilich nicht in das Koinobion, sondern nahm Wohnung in einer Höhle in der Nähe; nur den sonntäglichen Gottesdienst leitete er mit Theoktistos gemeinsam. Endlich erlaubte er, nach der Tradition durch einen Offenbarungstraum bestimmt, einem Dutzend Jünger in der

---

1 Vgl. die anschaulichen, an topographischem Wissen reichen Schilderungen in dem Aufsatz von J. Jeremias, Das neugefundene Baptisterium bei Jerusalem in der Festgabe f. Victor Schultze 'Von der Antike zum Christentum' p. 111ff.

2 Cassian. Coll. 6, 15 p. 524, 17, 10, 2 p. 287, 22. 3, 1 p. 67, 17. ZNT 38.

Nähe seiner Höhle Zellen zu bauen und damit eine Laura einzurichten, deren Leitung er übernahm; sie wuchs allmählich auf fünfzig Brüder an [28, 11]. Den Überschuß, vor allem die Novizen mußte Theoktistos in das Koinobion aufnehmen.

Die Laura erhielt die Regel der Laura Pharan [26, 17], war also nach ägyptischem Vorbild [vgl. auch 34, 15. 36, 31. 30, 28. 34, 9ff.] eingerichtet. Doch war die Brüderschaft, wie die der palästinischen Mönchssiedelungen überhaupt, anders zusammengesetzt als die der ägyptischen. Diese blieben, trotz vielfachem Zuzug aus dem ganzen Imperium, doch in ihrer großen Masse koptisch; für den Verkehr mit den Besuchern war der Dolmetscher unentbehrlich, da nur wenige unter den Vätern das Griechische vollständig beherrschten [ZNT 38]. Dagegen machten die Pilgerschwärme, die Hospize, die Mönche und Nonnen Jerusalem zum Sammelpunkt eines bunten Völkergemisches und diese, man möchte sagen, 'Internationalität' übertrug sich von Anfang an auf die Lauren und Koinobien der *ἔρημος*. Die ersten, die Euthymios in seine Laura aufnahm, waren [25, 18ff.]: drei in Syrien aufgewachsene Kappadokier, ein Antiochener, drei Landsleute des Euthymios aus Melitene, drei aus Raithu in der Nähe des Sinai, einer aus Palaestina II; von den später hinzugekommenen werden noch aufgeführt einer aus der Provinz Asia [28, 15], ein *Ῥωμαῖος* [36, 13] und einer aus Jericho [58, 24][1].

---

1 In dem späteren Koinobion kommen vor ein *Ἄραψ* d. h. nicht 'Araber', sondern 'aus der Provinz Arabia' 68, 7; zwei aus Apamea in Syria II 68, 5. 69, 2; einer aus Cilicia I 72, 10; zwei Galater 69, 16. 77, 1; einer aus einem Dorf bei Gaza 78, 4. Die Mischung wird noch bunter, wenn man alle zusammennimmt, die in den Sabasklöstern oder in Jerusalem genannt werden: aus Medaba [Provinz Arabia] 137, 15; Antiochener 189, 24; aus Gabala [Syria I] 189, 19; ein *Σύρος* 139, 1; aus Berytos 182, 21; aus Isaurien 117, 3; Galater 189, 17; aus Kappadokien 90, 20. 236, 12. 245, 17 [*Ποντικός* bezeichnet die Dioecesis, Gregorios war Kappadokier, vgl. 87, 17]; aus Melitene 112, 24; Armenier 240, 3 [Sebasteia]. 105, 5; aus Klaudiupolis (Honorias) 245, 22; aus Bithynien 133, 8; Provinz Asien 134, 9; Lykien 196, 22; Alexandrien 92, 18. 231, 10; Ägypten 134, 19; Konstantinopel 128, 17 [ehemaliger *σχολάριος*]. 176, 12; *Βέσσοι* 193, 25; Provinz Achaia [*Ἑλλαδικοί* 124, 1. 130, 21. 231, 12]; *Ῥωμαῖος* 124, 14; aus Palästina 124, 25. 129, 13. 130, 24. 132, 22. 189, 18. 191, 13. 196, 9. Dazu nehme man die Herkunft der 'Väter' deren Leben Kyrill erzählt: Euthymios aus Melitene, Sabas, Theodosios und Theognios aus Kappadokien, der

Noch vor die Erweiterung der Einsiedelei zur Laura fällt die Siedelung getaufter Beduinen [*Σαρακηνοί*] in nächster Nähe der Einsiedelei und die Erhebung ihres Zeltlagers zum Bischofssitz [24, 11ff.]. Es kommt nicht viel darauf an, wieviel Wahres in der von Kyrill anmutig erzählten Legende [18, 12ff.] steckt von dem im Klientelverhältnis zum Perserkönig stehenden Phylarchen eines oder mehrerer Beduinenstämme, der, weil ihm die Verfolgung der Christen durch die persischen Priester [*μάγοι*] mißfällt, ins Imperium übertritt und sich mit seinem Gefolge von Euthymios, als dieser noch mit Theoktistos zusammen das Höhlenkloster bewohnte, wegen der wunderbaren Heilung seines Sohnes taufen läßt: daß er geraume Zeit nachher mit einer stattlichen Menge von Beduinen zu Euthymios, der sich als Einsiedler außerhalb des Theoktistosklosters niedergelassen hatte, zurückkehrt, dieser die Beduinen regulär unterrichtet und tauft[1], ihnen einen Platz anweist, wo sie ihre Zelte aufschlagen und eine Kirche bauen, und den Patriarchen Iuvenal bestimmt den Phylarchen zum Bischof *τῶν Παρεμβολῶν* [des Zeltlagers] zu erheben [24, 11ff.], ist ein Vorgang der über die mönchische Sphäre in die Geschichte der Reichskirche, ja des Imperiums selbst hineinragt. Dem aufmerksamen Leser kann nicht entgehen, daß die Stiftung der Laura ebenso sehr eine Folge der Beduinensiedelung als der oben [S. 358] erwähnten Traumoffenbarung ist; die Kirche die der Phylarch, bei der Taufe Petros genannt, dicht bei Euthymios' Höhle für diesen gebaut hat [24, 20. 26, 15], nicht mit der der Siedlung [24, 26] zu verwechseln, wird zur Kirche der Laura, Petros erbaut auch die Zellen [26, 15], die Bäckerei und die Zisterne [24, 17ff.] aus seinen Mitteln; Euthymios würde das von sich aus nicht haben schaffen können. Wichtiger noch war, daß der ehrgeizige, machthungrige Patriarch Iuvenal, der ohne Bedenken den reichen Beduinenfürsten zum Bischof ordiniert hatte, mit dem 'Oberhaupt der Mönche', dem Chor-

---

Hesychast Iohannes aus Armenia I; Kyriakos aus Korinth, Abramios aus Emesa, und vergleiche damit die ägyptischen 'Väter' mit ihren koptischen Namen.

1 Als das Gefolge des Phylarchen getauft wurde, wurde die Katechese ersetzt durch den Glauben den das an dem Sohn des Phylarchen vollbrachte Heilungswunder erzeugte [20, 24ff.]; die Katechese wurde nachgeholt [21, 6ff.]. Die der Siedlung vorangehende Bekehrung fällt nicht mehr in den Bereich der Legende.

episkopen Passarion und dem als Schriftsteller berühmten Presbyter Hesychios in der Laura erschien, die Kirche feierlich einweihte [7. Mai, wahrscheinlich 428] und zwei der neu eingetretenen Brüder als Diakone in den Klerus der heutigen Stadt aufnahm.

Bald darauf [431] begleitete der Beduinenbischof Petros Iuvenal zur ersten Synode von Ephesos [431]; als Suffraganbischof des Patriarchen gehörte er zu den Parteigängern Cyrills. Der Patriarch bedachte die Laura mit neuen Beweisen seiner Gunst; er erhob den Landsmann des Euthymios Stephanos zum Bischof von Iamnia und den Kappadokier Kosmas [25, 20] zum Presbyter und Staurophylax der Anastasis [33, 28]. Selbstverständlich nahm Petros' Nachfolger ebenso wie Iuvenal, übrigens auch alle anderen Teilnehmer, alles an, was Dioskoros der zweiten ephesischen Synode 449 vorschlug. Später, als die chalkedonische Orthodoxie, einem Ausspruch Papst Leos[1] folgend, jene Synode 'Räubersynode' titulierte, wußte man zu berichten, daß der Sarazenenbischof Auxilaos, der tatsächlich in den Listen der Synode aufgeführt wird [Act. Conc. t. II 6 p. 14 s. n.], bei Euthymios in Ungnade gefallen sei; da er zwischen 449 und 451 starb, erledigt sich die vorwitzige Frage, ob und welche Wirkungen diese Ungnade gehabt habe, von selbst.

Auch der dritte Beduinenbischof [s. Register II s. *'Ιωάννης* (10)] begleitete Iuvenal 451 nach Chalkedon; diesmal war es keine ganz einfache Sache, dem Patriarchen Gefolgschaft zu leisten. Obgleich dieser während der ersten Sitzung sich mit den palästinischen Bischöfen demonstrativ von den Ägyptern trennte, wurde von den vorsitzenden hohen Reichsbeamten am Schluß der Sitzung den Bischöfen empfohlen, den Alexandriner Dioskoros und fünf andere Bischöfe, darunter Iuvenal, abzusetzen. Die Synode beeilte sich, Dioskoros aus nicht dogmatischen Gründen zu verurteilen; an dieser nicht von den Reichsbeamten geleiteten Sitzung nahmen die palästinischen mit vielen anderen nicht teil. Durch die Preisgabe des Alexandriners wurde erreicht, daß die kaiserliche Regierung den Bitten der Bischöfe Gehör schenkte und die Absetzung Iuvenals und der vier anderen

1 Leo ep. 51 [20. Juli 451] p. 51, 4 *in illo Epheseno non iudicio, sed latrocinio.* Kyrill 41, 16 *τῆς ληιστρικῆς συνόδου.* 149, 14 *τὴν . . . ληιστρικωτάτην ἐν 'Εφέσωι δευτέραν σύνοδον.*

nicht mehr verlangte[1]. Er unterzeichnete mit den Palästinern, darunter dem Bischof Stephanos von Iamnia, der schon vorher [Act. Conc. t. II 1 p. 103] mit anderen Palästinern den besonders umstrittenen Tomus Leos, freilich nicht ohne Reserve, für orthodox erklärt hatte, und dem Beduinenbischof Iohannes am 25. Oktober 451 die Glaubensformel. Stephanos und Iohannes verließen die Synode nach der entscheidenden Sitzung [41, 14], um Euthymios Bericht zu erstatten, aber ein Mönch Theodosios kam ihnen zuvor [42, 5] und entzündete mit der Nachricht von dem 'Verrat' Iuvenals und dem 'nestorianischen' Bekenntnis der Synode [42, 18] unter dem palästinischen Mönchen einen Aufstand von solcher Ausdehnung und Heftigkeit, daß Iuvenal nach Konstantinopel flüchten mußte und Theodosios auf den Thronos des hl. Iakobos gesetzt wurde. Obwohl der Usurpator sich wiederholt darum bemühte, ihn zu gewinnen, schloß Euthymios sich der Bewegung nicht an. Dogmatische Erwägungen haben ihn schwerlich bestimmt, sicherlich nicht die, welche Kyrill ihm zuschreibt[2]: diese weisen eine bedenkliche Ähnlichkeit mit der Theologie Iustinians auf[3]. Vielmehr wollte er seinen Gönner Iuvenal um so weniger preisgeben, als er nach dem was ihm Stephanos und Iohannes über die Lage der Dinge in der Reichshauptstadt erzählten, damit rechnen mußte, daß die Regierung nicht nachgeben und jenes Rückkehr erzwingen werde. Er durfte es ferner nicht dahin kommen lassen, daß die nicht zum wenigsten durch ihn zu Christen zugleich und zu Schutzbefohlenen des Imperiums gewordenen Beduinen in einen Aufstand gegen den Kaiser hineingerissen wurden. So entzog er

1 Vgl. meine ausführliche Darstellung Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 13 p. 2ff.

2 Cap. 26 nach den Berichten des Hesychasten Iohannes und des Presbyters Thallelaeos [39, 18], die Euthymios nicht mehr gekannt hatten. 42, 23—44, 4 ist eine Periphrase der chalkedonischen Formel.

3 Vgl. zu p. 40, 5 Iustinian. c. Monoph. [PG 86] p. 1105 *κηρύττει ἡ . . . ἐκκλησία μονάδα ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι.* edict. p. 995; zu p. 40, 7/8 Iustin. edict. p. 995 *τὰς ἰδιότητας ἢ γοῦν ὑποστάσεις ἤτοι πρόσωπα*; p. 40, 12 Iustin. edict. p. 999 *ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου.* 1005. 1007; p. 40, 14 Iustinian. edict. p. 999 *σαρκωθέντος τοῦ ἑνὸς τῆς τριάδος θεοῦ λόγου*; p. 40, 18/19 Iust. edict. p. 999 *σύνθετος ἐξ ἑκατέρας φύσεως.* 1003. 1007; p. 40, 27/28 Iust. edict. p. 1011 *ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν τῆι ὑποστάσει τοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως ἔλαβεν.* c. Monophys. p. 1133 *ἐν τῆι ὑποστάσει τοῦ λόγου τὴν ὕπαρξιν ἔσχεν ἡ σάρξ.*

sich Theodosios' Werbungen, indem er in die Wüste Ruba ging und erst zurückkehrte, als der Aufstand rücksichtslos niedergeschlagen war und Iuvenal seinen Thronos wieder eingenommen hatte[1], freilich nur äußerlich; er blieb ein Gegenstand lauten und schweigenden Hasses, vor allem der Mönche. Von den beiden 'Archimandriten', die er über sie gesetzt hatte, gab Elpidios, der Nachfolger Passarions, allerdings seinen Abfall zu Theodosios auf [44, 4. 49, 7], aber Gerontios, der geistliche Helfer der jüngeren Melanium, verharrte in offener Opposition [42, 13. 44, 6. 49, 8]. Theodosios [236, 14ff.] und Theognios [241, 15], die beide zur Zeit Kaiser Marcians nach Jerusalem kamen, erfuhren, daß die Mönche in der heiligen Stadt und in der ἔρημος mit Iuvenal keine Gemeinschaft hielten. Daran vermochte auch Euthymios nichts wesentliches zu ändern; wenn er auch den Lykier Gerasimos, der in der Wüste am Jordan hauste, und einige Anachoreten, von denen die Tradition nur die Namen erhalten hat [44, 19ff.], Theodosios abspenstig machte. Eine einträglichere Beute für das offizielle Patriarchat war die Kaiserin Eudokia, die aus nicht mehr aufzuklärenden Gründen von ihrem Gemahl Theodosius II. die Erlaubnis erbeten und erhalten hatte, den Hof zu verlassen[2] und nach Jerusalem überzusiedeln. Sie erklärte sich 451 sofort für Theodosios und blieb dabei, als Iuvenal zurückkehrte. Schon vorher hatten, von Kaiser Marcian gebeten, Papst Leo und durch diesen bewogen, auch ihr Schwiegersohn, der occidentalische Kaiser Valenti-

1 Nach den gleichzeitig ergangenen Schreiben Marcians und Pulcherias [Act. Conc. t. II 1, 29—31 p. 490ff.] ist Theodosios schon Ende 452 geflohen, wie es scheint, erst nach dem Sinai, dann nach Ägypten [vgl. Land, Anecd. Syr. 3 p. 341 = Scriptt. sacri et prof. 3, 257]. Denn Papst Leo berichtet ep. 61—63 [Act. Conc. t. II 4 p. 67, 33ff. 68, 22ff. 69, 24ff.] am 21. März 453, daß er die Schreiben erhalten habe. Am 9. Januar 454 dankt er Kaiser Marcian für die Nachricht, daß der Aufstand beendet sei und Iuvenal seinen Thronos wieder eingenommen habe [ep. 73, vgl. p. 83, 9]. Setzt man dies in den Juli oder August 453, so lassen sich die zwanzig Monate die Kyrill 42, 6 für die Dauer des Aufstandes angibt, rechtfertigen; auch die zwei Jahre, die Euthymios in der Wüste zugebracht haben soll [45, 5], passen dazu.

2 Malal. p. 357, 18. Theoph. p. 102, 1. Die Notiz, die am Schluß einer wertlosen Klatschgeschichte steht, wird dadurch bestätigt, daß sie nach dem, was Kyrill berichtet, im Besitz ihres Vermögens geblieben sein muß. Als Zeit der Übersiedelung ist nach Marcell. p. 81, 23ff. 444, vielleicht schon 443 anzusetzen.

nian III. an sie geschrieben[1], auch ihr Bruder Valerius[2] und der Gemahl ihrer Enkelin Placidia, der römische Senator Olybrius [47, 12]; aber erst die Katastrophen des Jahres 455, die Ermordung Valentinians III. und die Gefangenschaft ihrer von Geiserich nach Afrika entführten Tochter und Enkelinnen brachen ihre Kraft, so daß sie sich an Euthymios wandte und auf seinen Rat die Gemeinschaft mit Iuvenal wieder aufnahm. Ihre Bauten und Stiftungen kamen der orthodoxen Kirche wiederum zugute [53, 5ff.]; außerdem sorgte sie dafür, daß Brüder der Laura zu Presbytern befördert wurden und leitende Stellen an den mit Jerusalemer Kirchen verbundenen Klöstern erhielten [49, 13ff.].

Theoktistos starb 466 [54, 13. 93, 14. 224, 25], Euthymios selbst 473, acht Tage nach ihm sein zur Nachfolge berufener Vertreter Domitian [61, 4ff.]. Die Leitung der Laura wurde von den Brüdern dem Oekonomos des Theoktistos anvertraut. Daß allerhand Menschlichkeiten bei diesem Wandel sich abspielten, darf man vermuten und sich dafür auf die späteren Ereignisse berufen; die Tradition hat über alles den Schleier der Legende gelegt, daß die Wahl jenes Oekonomos unmittelbar vor Euthymios' Tod erfolgte und von ihm anerkannt wurde.

Das Verhältnis des Euthymios und seiner Laura zu Iuvenals Nachfolger Anastasios dürfte kaum ein nahes gewesen sein; jedenfalls erzählte man sich, daß Euthymios die Bitte des Patriarchen, ihn besuchen zu dürfen, mit einer bis an die Grenzen der pflichtmäßigen Devotion gehenden Deutlichkeit abgeschlagen habe [52, 4ff.]. Selbstverständlich hinderte das nicht, daß Anastasios dem gestorbenen Heiligen sofort ein prachtvolles Grab durch Umwandlung der Höhle, von der aus er die Laura gestiftet hatte [24, 6], erbauen ließ, auch den Sarkophag von vornherein für die von dem Leichnam zu erwartenden Wunder herrichtete [61, 17ff.]. Sein Nachfolger Martyrios, aus Kappadokien gebürtig, war in seiner Jugend nach Ägypten gegangen und in der Nitria Anachoret geworden, hatte dann aber, als nach dem Tode Kaiser Marcians Anfang 457 die Mönchsrevolution

---

1 ep. 69 [15. Juni 453], vgl. ep. 63 [21. März 453] p. 69, 31. Über die chronologische Schwierigkeit vgl. Act. Conc. II 4 p. 177. Es verdient angemerkt zu werden, daß die Kyrill übermittelte Tradition von den Briefen Leos und Valentinians nichts mehr weiß.

2 Der Name auch bei Malal. p. 353, 16.

ausbrach, Timotheos Aeluros zum Patriarchen erhoben und Proterios ermordet wurde, mit einem anderen, aus der Provinz Arabia stammenden Anachoreten Elias die Nitria verlassen und war in die palästinische ἔρημος ausgewandert. Beide traten zunächst in die Laura des Euthymios ein, sonderten sich aber nach einiger Zeit wieder ab, weil 'die Zellen gemäß Euthymios' ausdrücklichem Befehl eng und unbehaglich waren' [51, 15]. Martyrios stiftete in unmittelbarer Nähe der Laura ein Koinobion, das zu einem der größten und angesehensten in der ἔρημος anwuchs; Elias errichtete Mönchssiedelungen bei Jericho. Nach Euthymios' Tod holte Anastasios beide als Presbyter der Anastasis nach Jerusalem [60, 27]; Martyrios wurde, wie gesagt, sein Nachfolger [Juli 478]. Er beauftragte den Diakon der Anastasis Fidus, der Euthymios persönlich gekannt und sein Grabmal erbaut hatte, die Zellen der Laura zu zerstören [63, 25] und ein Koinobion mit einer neuen Kirche zu errichten; das Grab des Heiligen sollte das Zentrum der ganzen Anlage bilden [64, 17ff.]. In drei Jahren [65, 10] wurde der Bau, dessen Kosten offenbar das Patriarchat bestritt, fertiggestellt; der Patriarch weihte die Kirche am 7. Mai 482 ein, nachdem der Heilige durch einen plötzlichen, auf das Kloster sich beschränkenden Regenguß für Wasser gesorgt hatte. Fidus erhielt zum Lohn den Bischofssitz in Dora [65, 9ff.]. Hegumenos blieb jener Elias aus dem Theoktistoskloster, der 473 Nachfolger des Euthymios geworden war, sowie auch Longinus, Theoktistos' zweiter Nachfolger, das ihm noch von Euthymios übertragene Amt behielt. Beide Klöster wurden zunächst gemeinsam verwaltet. Eine für beide bestimmte, von Longinus' Nachfolger für das Theoktistoskloster usurpierte Erbschaft gab den Anlaß zu vollständiger Trennung [226, 3ff.]. Kyrill, der 543 in das Euthymioskloster eintrat, zählt die späteren Hegumenoi auf und weiß allerhand unterhaltsame Geschichten von ihnen zu berichten [47. 48 p. 68, 3ff.]; in den für die Mönchssiedelungen der ἔρημος besonders lehrreichen Listen der konstantinopler Synode von 536 kommt das Koinobion des Euthymios nicht vor.

Dieselbe Tradition, die Euthymios als einen Einsamkeitssucher [vgl. Register II 263] darstellt, der die Existenz in einem Koinobion nicht erträgt [16, 25. 21, 20ff. 24, 7ff.] und höchstens eine Laura um sich duldet [25, 13ff.], wendet zugleich alle Mittel der Legende auf, um nachzuweisen, daß die von Martyrios rück-

sichtslos durchgeführte Umwandlung der Laura in ein Koinobion von Euthymios geweissagt, ja befohlen sei. Die Weissagung ließ sich leicht in die Worte einfügen, die der Heilige vor dem Tode an seinen Nachfolger richtete [58, 29ff. 64, 13]; für den Befehl, der sofort ausgeführt wurde [64, 14ff.], mußte eine groteske Wundergeschichte [63, 4ff.] erfunden werden, die sogar mit einem letzthin auf den Schleier der Leukothea in der Odyssee zurücklaufenden Motiv arbeitet [64, 1ff.]. Obgleich, vielleicht auch weil sie auch dem naivsten Glauben Unerhörtes zumutet, hat sie sich im Euthymioskloster widerspruchslos durchgesetzt; zu Kyrills Zeit galt es als die gradlinige, ununterbrochene Fortsetzung der Laura des Heiligen[1]. Allerdings wirkte dessen Grab und wundertätiger Leichnam noch stärker als die Wundergeschichte.

Wenn Martyrios eine Laura, die allem Anschein nach nicht leben und nicht sterben konnte, zerstörte und ein Koinobion an die Stelle setzte, so war das eine obrigkeitliche Anordnung, die nur die alten Insassen der Laura berührte und die keinen Widerstand bei diesen fand; mit einer anderen Maßnahme griff er in die Politik des Imperium und der Reichskirche ein. Der Usurpator Basiliskos, dem der mit Tapferkeit nicht übermäßig bedachte Kaiser Zenon Konstantinopel sogleich überließ [Januar 475], hob, um sich eine Partei zu verschaffen, durch das Enkyklion[2] alle Beschlüsse der chalkedonischen Synode auf; es war ja weder Marcian und Pulcheria noch ihrem Nachfolger Leo trotz allen Anstrengungen gelungen, die Opposition dagegen auszurotten. Die verhängnisvollen Folgen des Enkyklion und den erfolgreichen Widerstand des Konstantinopler Patriarchen Akakios kann ich hier bei Seite lassen und mich auf Jerusalem beschränken; dort stellten die Aposchisten[3], die die Opposition

1 Vgl. die kurze Bemerkung in der Vita des Kyriakos [225, 25]: *πολλὰ κεκοπίακεν ἐν τῆι οἰκοδομῆι τοῦ κοινοβίου· τότε γὰρ ἡ λαύρα εἰς κοινόβιον μετεσκευάσθη.* Auf Kyriakos wird der Bericht über den Neubau [64, 17], wahrscheinlich auch die Wundergeschichte zurückgehen; die Beschreibung der Umgebung ist von Kyrill selbst [64, 21ff.].

2 Der Text des Enkyklion und Antenkyklion Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. XXXII 6 p. 49ff.; zur Erklärung vgl. dieselben Abhandlg. N. F. 10 p. 186. 188f.

3 Das ist der bei Kyrill übliche Name für die Gegner des Chalcedonense. Die Gründe, die mich bewegen, der Bezeichnung 'Monophysiten' aus dem Wege zu gehen, habe ich Abhandl. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10, 171[1] dargelegt.

gegen die 'Synode' nie aufgegeben hatten, den alten Gerontios an ihre Spitze und drohten die Rebellion des Theodosios zu erneuern [62, 19ff.]. Dazu kam es nicht, da der isaurische Landsmann des Kaisers, Illus, Zenon nach Konstantinopel zurückführte. Noch vor seinem Sturz widerrief der Usurpator in einem zweiten Erlaß, dem sog. *Ἀντεγκύκλιον*, in einer allerdings undeutlichen Formulierung das Enkyklion. Aber der Widerruf stieß auf Widerstand, auch bei dem jerusalemer Patriarchen Anastasios, der stets eine irenische Politik getrieben hatte, und seinem Nachfolger Martyrios; diesem gelang es sogar, in Palästina eine Union zwischen den streitenden Parteien herzustellen, indem sich beide auf eine schriftlich festgelegte Formel einigten. Der beste Bericht über diese Vorgänge steht in den syrischen Auszügen aus der Kirchengeschichte des antichalcedonisch gesinnten Scholasticus [= Rechtsanwalt] Zacharias[1]; ich übersetze ihn ins Griechische, natürlich ohne jeden Anspruch das griechische Original herzustellen:

Corp. scriptt. Orient. Christ. III 5 p. 219, 24 ed. Brooks [= Scriptt. sacri et prof. 3 p. 68, 19 ed. Ahrens-Krüger], nachdem über Bischöfe berichtet ist, die das *Ἀντεγκύκλιον* unterzeichnet haben: *ἔμεινεν δ' ἐν τῆι ἀληθείαι Ἀναστάσιος Ἱεροσολύμων τῶν τριῶν Παλαιστινῶν ἔξαρχος οὐδὲ προσέσχεν ἐκείνοις οὐκ ἀπαρνούμενος τὰ ἐγκύκλια, καίτοι γε ἁπλῶς* [ohne einen Unterschied zu machen] *κοινωνῶν τοῖς πρὸς αὐτὸν συναθροιζομένοις ἐπισκόποις*[2] . . . (folgt noch ein zweiter Bischof, der an den Enkyklia festhielt).

6 p. 220, 24 [= p. 69, 15] *καὶ Μαρτύριος εἷς ἐκείνων ἐγένετο χωρίσας ἑαυτὸν μετὰ Ἀναστάσιον τὸν πρὸ αὐτοῦ τοῦ ἀντεγκυκλίου καὶ πολλὰ σπουδάσας ὥστε ἑνῶσαι τὸν λαόν, πείσας Μαρκιανὸν ἀρχιμανδρίτην σπουδαῖον. ὁ δὲ πεισθεὶς τοὺς περὶ αὐτὸν παρῄνεσε καὶ τοὺς αὐτὸν μὴ δεχομένους ἐξέωσεν* . . .

1 *σχολαστικός* heißt er in der Überschrift der sog. Vita Seueri [Patrol. Orient. II p. 7]; Euagrios nennt ihn *ῥήτωρ*, was dasselbe bedeutet. Er stammte aus Maiuma, der Hafenstadt von Gaza [Sitzungsber. d. Heidelberger Akad. d. Wiss. 1912, 16 p. 7³] und studierte mit Severus in Alexandrien und Berytos. Ihn mit dem Bischof von Mitylene zu identifizieren, der auf der scharf chalkedonischen Synode von 536 eine aktive Rolle übernehmen mußte [Act. Conc. t. III p. 154, 3. 159, 35 = M VIII 926. 934], ist platterdings unmöglich.

2 Z. B. beim Enkaenienfest im September, vgl. 121, 14. 168, 10, vor allem aber Hieron. ep. 93.

Προσφώνησις Μαρτυρίου· Ἡ εἰρήνη ἡμῶν Χριστὸς ὁ ποιήσας τὰ δύο ἓν καὶ λύσας τὸ μεσότοιχον καὶ καταργήσας τὴν ἔχθραν τὴν ἐν τῶι σώματι αὐτοῦ [d. h. der Kirche]. *ἰδοὺ γὰρ δέχεται πάλιν ἡ ἐκκλησία τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς βουλήσει οὐδέποτε πόρρω γενομένους αὐτῆς καὶ νῦν ἔργωι ταύτην ἡμῖν παρέδειξαν*[1]. *καιρὸς δὲ ἡμῖν εἰπεῖν δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶι καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη* [Lc. 2, 14]. *δι' ὃ εἰς τὴν παρουσίαν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων*[1]) *δεδέγμεθα τούσδε τοὺς ὁσιωτάτους μοναχοὺς καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικούς, ἵνα ἐφ' ὑμῶν πείσωμεν τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς μὴ εἶναι ὅρον ἀληθινὸν τῆς πίστεως πλὴν τούτου ἐν ὧι ἐβαπτίσθημεν καὶ βαπτιζόμεθα· αὐτοὶ γὰρ ὡσαύτως ἐβαπτίσθησαν καὶ πιστεύουσιν καθάπερ ἡμεῖς. πᾶς οὖν ὁ φρονῶν ἐναντία τοῦ ὅρου τῶν τιη̄ ἁγίων ἡμῶν πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῶν ἐν Νικαίαι, ὧι κατηκολούθησαν βεβαιώσαντες καὶ συνθέμενοι καὶ οἱ ρ̄ν̄ ἐπίσκοποι οἱ ἐν τῆι βασιλίδι πόλει πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι καὶ ἡ σύνοδος ἡ ἐν Ἐφέσωι, ἢ φρονήσας ἢ διδάξας ἔστω ἀνάθεμα· εἴ τις ἄλλην ἔχει διδαχὴν ἢ διδασκαλίαν ὁπουδήποτε γενομένην ἢ ἐν Ἀριμίνωι ἢ ἐν Σερδικῆι ἢ ἐν Χαλκηδόνι ἢ ἐν ἄλλωι τόπωι, καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος* [vgl. Gal. 1, 9] *ὅτι εἴ τις ὑμῖν κηρύσσει πλέον ἢ ἃ ἐκήρυξα ὑμῖν, ἔστω ἀνάθεμα.*

Καὶ μεθ' ἕτερα ὁ αὐτὸς οὕτως· εἴ τις ἐναντία τῆς δοκιμωτάτης καὶ ὀρθοδόξου πίστεως τῶν ἁγίων τιη̄ καὶ τῶν ρ̄ν̄ ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐν Ἐφέσωι διδάσκει ἢ καινοτομεῖ ἢ φρονεῖ ἢ ἐξηγεῖται ἢ ἔχει ἕτερον ὅρον ἢ πίστιν, οὗτος ἀλλότριός ἐστιν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. κἀγὼ δὴ διαμαρτύρομαι ὑμᾶς ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων μή τις ὑμᾶς πλανᾶι ἀπὸ ταύτης τῆς πίστεως· ἡ δὲ ὁμολογία ὑμῶν ἤδη ἄνω ἐστὶν ἐν τῶι οὐρανῶι καὶ δώσετε λόγον ἐπὶ τοῦ φρικτοῦ τῆς δικαιοσύνης βήματος, εἰ δέξαισθε αὔξησιν ἢ μείωσιν τῆς πίστεως. ἀθῶιος ἐγὼ τοῦ αἵματος ὑμῶν οὐ πανσάμενος λαλῶν ὑμῖν.

Die Predigt dürfte bei der Feier gehalten sein, die nach dem Bericht Kyrills [67, 9ff.], als die Union zustande gekommen war, in der Anastasis abgehalten und dann durch ein Volksfest beschlossen wurde. Es sind Mönche und Kleriker, die zur Gegenwart der in Jerusalem anwesenden, zu einer Synode versammelten Bischöfe zugelassen werden; nicht wesentlich anders stehen sich bei Kyrill [67, 4] abtrünnig gewordene [*Ἀποσχισταί*] Mönche und Bischöfe gegenüber. Markianos, der schon bei der Rebellion des Theodosios sich den zahlreichen Anhängern des Gerontios

1 So die Überlieferung.

zugesellt und ein Koinobion bei Bethlehem eingerichtet hatte [49, 11], ist bei Kyrill [66, 24] wie bei Zacharias Anführer der Aposchisten; durch ihn bringt der Patriarch die Union zustande.

Ein wesentlicher Unterschied der kyrillischen und der Darstellung des Zacharias ist allerdings, daß der dogmatische Inhalt des Unionsvertrages bei Kyrill verschwiegen und die Einigung als das Resultat eines Loses hingestellt wird [67, 1ff.]. Sie ist ferner in die oben schon berührte Wundergeschichte eingebaut; weil diese mit kirchenpolitischer Tendenz aus den Ereignissen heraus erdichtet ist, birgt sie deutliche und lehrreiche Pointen. Die Einigung ist nicht, wie die Verwandlung der Laura in ein Koinobion, die Folge eines Befehls, den der als Retter erscheinende Euthymios durch den schiffbrüchigen Diakon Fidus dem Patriarchen bestellt; er begnügt sich vielmehr mit der Versicherung, daß sie 'von dem Herrn kommt'. Daß diese Fiktionen nichts anderes sind als der Niederschlag der Motive, die das Patriarchat und die Aposchisten dazu brachten, sich zu vertragen, ist nicht schwer zu sehen, weil der urkundlich fundierte Bericht des Zacharias die Tatsachen liefert, und es bietet sich die Möglichkeit ein wenigstens im ganzen zutreffendes Bild von dem zu entwerfen, was sich im palästinischen Kirchenregiment abspielte, seitdem Iuvenals Tod das Gift des persönlichen Hasses aus den Nachwirkungen der Usurpation des Theodosios hinausschaffte. Anastasios' irenische Politik wird nicht wenig dazu beigetragen haben, die Gegensätze abzustumpfen; es kann sein, daß bei Euthymios die Pietät gegen seinen ehemaligen Gönner so stark war, daß sie ihn davon abhielt, sich auf einen intimen Verkehr mit dem Nachfolger einzulassen [s. o. S. 364], der Iuvenals Feinde, soweit er konnte, tolerierte. Euthymios wurde alt und starb; seine Laura, einst ein fester Platz der chalkedonischen Orthodoxie, bedeutete nichts mehr. Basiliskos' Enkyklion gab den Aposchisten in Palästina einen starken Auftrieb, führte aber ebensowenig wie das Antenkyklion und die nach Zenons Sieg beginnende chalkedonische Reaktion zu bösartigen Entladungen. Anastasios konnte bei seiner Toleranz verharren; sein Nachfolger Martyrios, der schon zu Euthymios' Zeiten seine eigenen Wege gegangen war, ohne mit dem greisen Heiligen sich zu verfeinden, brachte die Union mit den Aposchisten zustande auf Grund einer Formel, die, wie das zweite Ephesinum,

nur drei Synoden anerkannte und das Chalcedonense nicht verfluchte, aber sterilisierte. Um den Kaiser und den konstantinopler Patriarchen kümmerte er sich nicht, hatte es auch nicht nötig; Zenons Regiment stand trotz seinem Sieg, an dem er persönlich unschuldig war, nicht auf festen Füßen und Akakios hatte mit den Wirren in Ägypten und den beiden syrischen Provinzen zu viel zu schaffen, um den in Palästina hergestellten Frieden zu stören, abgesehen davon, daß er nie ein dogmatisch strenger Anhänger des Chalcedonense gewesen war [Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 198].

Die Wundergeschichte bei Kyrill verknüpft die beiden Taten des Martyrios, die Umgestaltung der Laura des Euthymios und die Union mit den Aposchisten so eng miteinander, daß ein längerer Zeitraum sie nicht getrennt haben kann. Da der drei Jahre dauernde Bau des Koinobion im Mai 482 fertig war [65, 10. 66, 15], muß er 479 begonnen haben; man darf die Union in die gleiche Zeit setzen. Jedenfalls war sie fertig und in Wirksamkeit, als Akakios für Zenon das gewöhnlich Henotikon genannte Edikt aufsetzte, für dessen Unterzeichnung der schismatische Patriarch von Alexandrien, Petros Mongos, die Gemeinschaft mit Konstantinopel erhielt [482]. Er richtete an Martyrios eine Synodika und wurde von diesem in der Antwort als *συλλειτουργός* begrüßt und der Kaiser gepriesen, *ὃς ἥνωσε τὸ σχίσμα τῶν μελῶν* Corp. scriptt. ecclesiast. a. a. O. 12 p. 237, 28. 238, 7 = Scriptt. sacri et prof. 3 p. 84, 31. 85, 5]. Etwas später schickte Petros der Walker, den Zenon an Stelle des vertriebenen Chalcedonensers Kalendion in Antiochien als Patriarchen eingesetzt hatte, eine Synodika an Martyrios[1].

In gewissem Sinne ist die palästinische Union eine Vorläuferin des Henotikon; die Formulierung des Verhältnisses zum Chalcedonense ist in beiden Übereinkommen so ähnlich, daß die Vermutung nahe liegt, Akakios habe sich die palästinische *ἕνωσις* zum Muster genommen[2]. Nichtsdestoweniger unter-

1 Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 165 zu nr. 64. Sitzungsber. d. Heidelberger Akad. d. Wiss. 1912, 16 p. 16.

2 Jedenfalls ist die palästinische, von den Kirchenhistorikern nicht beachtete *ἕνωσις* eine bessere Grundlage für das historische Urteil über Akakios' Politik als die Polemik der Päpste Felix und Gelasius, die gewöhnlich in den Vordergrund geschoben wird und dadurch die geschichtliche Perspektive verzerrt. Die Kirche des Ostens darf nicht vom Occident aus gesehen werden.

scheiden sich die beiden Friedensschlüsse oder, wie man vielleicht besser sagt, Waffenstillstände voneinander auf das Bestimmteste. Das Henotikon war ein Edikt des Kaisers, bei dem der formellen Fassung nach keine kirchliche Behörde mitgewirkt hatte. Bei den ägyptischen Mönchen stieß es von Anfang an auf Widerstand, und dieser Widerstand blieb sich gleich; mochten die 'Dioscorianer' sich auch in zahllose Gruppen und Grüppchen zerspalten, darin waren sie einig, daß sie die alexandrinischen Patriarchen immer wieder dazu zwangen, die verhaßte Synode zu verfluchen, sich also vom Henotikon loszusagen. Die Mönche selbst haben bei diesem unzähmbaren Widerstand nichts anderes gefühlt als Eifer für den rechten Glauben und waren sich dessen nicht bewußt, daß die tiefste Wurzel dieses Widerstandes die Auflehnung ihres eingeborenen Ägyptertums gegen Hof und Patriarchat von Konstantinopel war. Ihren Patriarchen, die keine Kopten waren, aber das niedere, ungebildete, im Koptentum verharrende Volk als Untergebene höher werteten als die oberen hellenistisch gebildeten Schichten, wurde ein blind fanatischer Gehorsam geleistet[1]; seitdem Kaiser Marcian durch die Synode von Chalkedon Dioskoros verurteilt und vertrieben hatte, war für die echten Ägypter der Kaiser in Konstantinopel nicht mehr der *φιλόχριστος βασιλεύς*, sondern ein Unterdrücker, dessen Gebote nicht banden, und die Reichskirche eine gottlose Institution, so lange sie die 'Synode' nicht verfluchte. Die Kirche, die dem Patriarchat von Jerusalem unterstand, hatte eine andere Struktur als die ägyptische. Ihr Fundament waren die heiligen Stätten; in der offiziellen Redeweise tritt die *Ἀνάστασις* in Jerusalem an die Stelle des patriarchalen *θρόνος*[2]. Die unablässig einströmenden Pilgerscharen, die frommen, Kapellen und Klöster bauenden und unterstützenden Fremden in der christlichen Großstadt Jerusalem waren das wichtigste Element; es war ein Gebot der einfachsten Klugheit für das Patriarchenregiment, keinen Glaubensstreit aufkommen zu lassen, der zu dauerndem Schisma führen und den wechselnden oder dauernden Zuzug von auswärts spalten oder gar verscheuchen konnte. Die heiligen Stätten bedeuteten aber noch mehr. Wie dieser Zuzug, so waren auch der Klerus

---

1 Vgl. Act. Conc. t. II 1 p. 309, 2ff. 20. 24ff. 35ff.
2 192, 23. S. o. S. 356[1].

der heiligen Stadt mitsamt dem Patriarchen sowie die Mönche in der Stadt und der nahen ἔρημος ein aus den verschiedensten Völkern angeschwemmtes Gemisch, zusammengehalten durch den Kult der heiligen Stätten und die sichtbaren evangelischen Erinnerungen, die unmittelbarer wirkten als dogmatische Differenzen und das Postulat der einen Kirche gerade am Ort ihres Ursprungs durch ihren bloßen Anblick einschärften. Hier war die Union nicht das nur halb gelungene Werk eines kaiserlichen, vom konstantinopler Patriarchen inspirierten Edikts, sondern der mit leichter Hand von zwei gescheuten Männern unter allgemeiner Billigung herbeigeführte Abschluß einer innerkirchlichen Entwicklung, die schon zwanzig Jahre früher nach dem Tode Iuvenals eingesetzt hatte. Das Bestreben, dem kaiserlichen Hofe und dem konstantinopler Patriarchen keinen Anlaß zur Einmischung zu geben, mag mitgewirkt haben; ich bin sogar der Meinung, daß ein Niederschlag davon in den Erdichtungen der Wundergeschichte zu spüren ist[1]: man blieb darum doch in Jerusalem loyaler als irgendwo anders, schon weil die Munifizenz von männlichen und weiblichen Mitgliedern des Hofes und von hohen Beamten nicht zu entbehren war.

Nur wenige, wie Gerontios und Romanus, schlossen sich von der Union aus, man ließ sie in Ruhe. Dagegen erhob der Nachfolger des Martyrios, Sallust, der die nach Theodosios' Rebellion in Verfall geratene Organisation des Mönchtums wiederherstellte, den Friedensstifter Markianos zum Oberhaupt [ἀρχιμανδρίτης, wie Kyrill sagt]. Die Union bestand weiter, ohne Kämpfe und zu allgemeiner Zufriedenheit; der aus einem Kloster der ἔρημος hervorgegangene Bischof von Petra nennt den Kaiser Anastasius, der gerade in den ersten 20 Jahren seiner Regierung am Henotikon festhielt, einen παράδεισος τρυφῆς [Usener, Der heilige Theodosios p. 54, 1]. Sie war auch noch unter dem Patriarchat des Elias in Kraft; nur dadurch ist sein Verhalten zu

---

1 Martyrios schreibt παρρησιαστικώτερον an Zenon und Akakios über die Aposchisten und die von ihnen in der heiligen Stadt angestifteten Unruhen; der Brief wird Fidus als dem Apokrisiar mitgegeben [62, 15ff.]. Er leidet Schiffbruch; Euthymios erscheint ihm und tröstet ihn: γίνωσκε ὅτι οὐκ ἀστεία ἡ ὁδός σου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. οὐδὲ γάρ τινα ὄνησιν φέρει τῆι μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὸ σὲ νῦν ἀνέρχεσθαι ἐν Κωνσταντινουπόλει [63, 17].

erklären. Zerstört wurde sie von außen, durch Severus; das muß später erörtert werden.

Euthymios war 80 Jahre tot [85, 21], als Kyrill für die Vita Material sammelte. Nur einer von seinen Gewährsmännern, Kyriakos, hatte den schon steinalten Heiligen kurze Zeit gesehen, nicht in seiner Nähe gelebt [224, 22ff.]. Was er Kyrill mitteilte, war im wesentlichen die Tradition, die aus der Laura in das Koinobion hinübergenommen wurde, nicht ohne Umbildungen zu erfahren. Überblickt man im ganzen das Bild, das Kyrill auf dieser Tradition aufgebaut hat, so gleicht es einer von mehr oder weniger dichtem Nebel bedeckten Niederung, aus der sich einzelne Komplexe wie Bergkuppen herausheben. Auffallend deutlich sind die Jugendzeit in Melitene[1] und die Anfänge in Palästina; wem das zu verdanken ist, habe ich nicht herausbekommen können. Daß die Stiftung der Beduinengemeinde in der Hauptsache auf die in der Familie des eingewanderten 'Spahbed' durch den jüngeren Terebon erhaltene Überlieferung zurückgeht, dürfte niemand bezweifeln. Auch die älteste Laura, das Verhältnis zu Iuvenal und Eudokia, der Gegensatz zu der Rebellion des Theodosios, treten mit leidlicher Klarheit heraus; über dem Rest liegt ein Nebel, von dem man nur ahnen kann, daß er Wichtiges verhüllt.

Die Laura des Euthymios ist die erste Mönchssiedelung in der *ἔρημος*, die, geschichtlich betrachtet, etwas bedeutet. Freilich sieht es so aus, als sei diese Bedeutung ephemer. Die Beduinenniederlassung wurde in der Zeit des Kaisers Anastasius durch zwei Einfälle heidnischer Beduinen zerstört [67, 21ff.]. Allerdings unterzeichnet ein *Πέτρος ἐπίσκοπος τῶν Παρεμβολῶν* die jerusalemer Synode von 536 [Act. Conc. t. III p. 189, 5 = M VIII 1174], aber Kyrill berichtet nichts von einer Neubesiedlung, obgleich das ursprüngliche 'Zeltlager' unmittelbar neben der Laura, also auch dem Koinobion lag. Vermutlich ist der Name, der nicht untergehen sollte, auf ein paar Dörfer in der Nähe übertragen. Die Laura war ein Stützpunkt der wenigen gewesen, die nach 451 bei der Reichskirche blieben, verlor aber nach 458 mehr und mehr an Bedeutung; man kann sich schwer der Vermutung erwehren, daß Euthymios sich überlebte.

---

1 Vor allem die auf die Gegenwart sich beziehende Notiz über das Kloster der *Ἀνάληψις* bei Melitene 13, 21ff., auch die Erwähnung dortiger Traditionen über zwei Bischöfe des 5. Jahrhunderts.

Jedenfalls führte sein ehemaliger Genosse, der Patriarch Martyrios zugleich mit der Umwandlung der Laura in ein Koinobion die Union mit den Aposchisten ein. Unleugbar ist endlich, daß das Koinobion hinter anderen Lauren und Koinobien der *ἔρημος* weit zurückstand. Und doch ist von Euthymios mehr geblieben als sein wundertätiger Leichnam. Die Beduinen der *Παρεμβολαί* blieben seßhaft, auch als sie in die benachbarten Dörfer flüchteten; ihre Nachkommenschaft waren christliche Araber, ein Bevölkerungselement, das in den Erzählungen Kyrills eine gewisse Rolle spielt [75, 13ff. 29ff. 76, 6ff.]; der Phylarch der palästinischen Araber war ein Urenkel des ersten Bischofs der 'Zelte' und ein gewissenhafter Hüter der Tradition. Daß die Erinnerung an den sich zum Chalcedonense bekennenden Euthymios durch Martyrios' *ἕνωσις* nicht zerstört war, beweist die bei Kyrill vorliegende Überlieferung; sie lebte wieder auf und trieb die Mönche der *ἔρημος* zu einer Massenbewegung zusammen, als Severus nach seiner Erhebung zum Patriarchen von Antiochien [512] versuchte, das Chalcedonense zu kassieren.

Ungleich plastischer als die dem unmittelbaren Gedächtnis von Zeitgenossen schon entrückte Gestalt des Euthymios ist die Figur des Sabas von Kyrill gezeichnet, dank einem reichlichen Material, das ihm vor allem die Berichte des Hesychasten Iohannes, daneben aber auch manche andere, wie z. B. die seiner Eltern und seines Lehrers Georgios, des Gerontios von Medaba und des Paulus, eines Jüngers des Armeniers Ieremias boten; über die Herkunft und die Anfänge in Kappadokien konnte ihn ein Verwandter des Sabas, der im Koinobion des Scholarios lebende Gregor, unterrichten. Man erkennt deutlich den Naturburschen, dessen gesunder, kräftiger Körper [92, 8. 89, 15ff.] jede Anstrengung und Gefahr spielend leicht erträgt. Kirchlicher Ehrgeiz [103, 26] oder spekulativ-mystische Neigungen beschweren ihn nicht; er ist auch kein Rigorist, sondern vermag sich eines frohen Zusammenseins ohne ängstlichen Verzicht auf leibliche Genüsse zu erfreuen [165, 4ff.; besonders hübsch die Erzählung 136, 24ff.]. Was seinen Vater veranlaßte, in einer Truppe, die in Alexandrien in Garnison lag, Dienst zu nehmen[1]

---

1 Schwerlich militärischer Ehrgeiz; die ägyptischen Garnisonen gehörten, auch wenn sie nicht an der Grenze lagen, zum Grenzheer, und die *milites limitanei* rangierten in der Armee an unterster Stelle. Man wird annehmen dürfen, daß er aus nicht angegebenem Grunde

und mit seiner Frau dorthin überzusiedeln, aber seine Besitzungen und sein vierjähriges Söhnchen in der Obhut von Verwandten zu lassen [87, 10ff.], ist nicht zu erraten; überliefert ist nur, daß Sabas, weil unter seinen Oheimen Streit entstand, in einem benachbarten Kloster Zuflucht suchte, wo er nicht mehr lernte, als was für den mönchischen Dienst nötig war, im Unterschied von Euthymios, der unter Aufsicht eines Metropoliten eine sorgfältige klerikale Erziehung genossen hatte. Der Zug nach den 'heiligen Orten' ergriff auch ihn, auch er mochte nicht in Jerusalem bleiben und wurde vom Ruhm des damals [456] auf der Höhe seiner Erfolge stehenden Euthymios angelockt, von diesem aber nicht in die Laura aufgenommen, sondern dem Koinobion des Theoktistos überwiesen. Wenige Jahre [469] nachdem dieser gestorben war [466], bezog er eine eigene Zelle außerhalb des Klosters; Euthymios' Tod [473] bestimmte ihn, völlig Anachoret zu werden. Erst zehn Jahre später machte er aus seiner Einsiedelei eine Laura [483], zunächst mit großem Erfolg, die Zahl der Brüder, anfangs 70 [100, 3], stieg bis auf 150 [205, 3. 103, 27]. Doch stellte sich bald heraus, daß er nicht die geistige Überlegenheit besaß[1], um die intellektuellen Elemente zu führen; nach dem Tode des Patriarchen Martyrios brach eine Revolte aus. Sie wurde zwar durch Martyrios' Nachfolger Salustios unterdrückt, der Sabas zum Presbyter machte und die Kirche der Laura einweihte [490], aber zu einem dauernden Frieden kam es nicht, es ist im Gegenteil von nun an allen Abmilderungen der Berichterstatter zum Trotz ein Wechsel zwischen äußeren Erfolgen des vom Patriarchat gestützten Sabas und Widerspenstigkeiten einer nicht unerheblichen Minorität unter seinen Mönchen deutlich zu erkennen. Körperliche, nach Betätigung verlangende Kraftfülle und natürliche Begabung erzeugten eine Leidenschaft zum Bauen, die unermüdlich Koinobien und *κελλία* von Lauren in den Bergschluchten, Xenodochien in Jerusalem und Jericho errichtete; mit Recht empfahl der Patriarch Elias ihn, als er ihn zum Kaiser Anastasios schickte, in seinem Begleitschreiben als den *πολιστής* und *πολιοῦχος* der Wüste bei Jerusalem [141, 9]. An Menschen

zunächst nach Alexandrien gekommen (geflohen?) war und sich dort anwerben ließ, um seine Existenz zu fristen.

1 103, 25 *ἀνίκανός ἐστιν διοικῆσαι τὸν τόπον διὰ τὴν πολλὴν ἀγροικότητα.* Ebenso 104, 6.

für diese sich rastlos mehrende 'Wüstenstadt' fehlte es nimmer, und damit auch nicht an Anhängern des unermüdlichen, von einem kindlichen Wagemut [vgl. 116, 13ff.] nie verlassenen Gründers. Salustios hatte die durch den Aufstand des Theodosios in Verfall geratene Organisation des Asketentums erneuert, indem er den Mitbegründer der Union Markianos zum Archimandriten machte; nach dessen Tode [November 492] sammelten sich die Mönche der Wüste am Sterbebette des Patriarchen und bestimmten ihn, Sabas zum Archimandriten und *νομοθέτης παντὸς τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου καὶ πάντων τῶν ἐν ταῖς κέλλαις ζῆν προαιρουμένων* [115, 25] zu erheben. Neben Sabas wurde Theodosios zum Archimandriten der Koinobien bestellt; eine Zweiteilung hatte schon unter Iuvenal bestanden, war aber nicht auf dem Unterschied zwischen Koinobion und Lauren aufgebaut, da der Lauren in der Wüste damals zu wenig waren, um eines Hauptes zu bedürfen.

Auf diese Erfolge fällt ein Schatten durch eine zweite Revolte der Mönche in der ursprünglichen Laura, bei der die Opposition schon 40 betrug [118, 26]. Eine nicht lange währende Abwesenheit des Sabas besserte nichts; als er zurückkehrte, war die Zahl der Widersacher auf 60 [120, 15], nicht ganz die Hälfte der Gesamtheit von 150 gestiegen. Jetzt gab Sabas 'dem Zorn Raum' und suchte sich bei Nikopolis eine neue Einsiedelei, die bald zu einem Koinobion anwuchs. Es bedurfte eines starken Druckes des Patriarchen Elias um ihn zur Rückkehr in seine alte Laura zu bewegen, der Mahnbrief, den jener an die Aufrührer richtete, hatte zur Folge, daß diese auswanderten und anderswo, bei Thekoa, sich in Zellen niederließen, in denen einst Aposchisten[1] gehaust hatten. Ohne festes Oberhaupt und ohne den Mittelpunkt einer geweihten Kirche gerieten sie in Gefahr, sich aufzulösen; Sabas gutmütige, vom Patriarchat liberal unterstützte Hilfsbereitschaft verschaffte ihnen beides und so entstand die Neue Laura. Nur vorübergehend behielt Sabas sie durch die von ihm eingesetzten Äbte in der Hand; auf die Dauer blieb sie der Sammelpunkt einer intellektuellen Opposition, deren Sabas und die große Masse seiner Mönche nicht Herr wurden.

---

1 Romanus, vgl. das Register II. Später verlegte er das Kloster nach Eleutheropolis, vgl. Land, Anecd. Syr. 3, 345 = Scriptt. sacri et prof. 3, 261[33]. Patrol. Orient. 2 p. 96[15].

Seitdem es dem Patriarchen Martyrios und dem Aposchistenführer Markianos gelungen war, die palästinischen Bischöfe und Mönche durch eine geschickte Sterilisierung des Chalcedonense unter einen Hut zu bringen, herrschte in Palästina tiefer Friede, den die Reste der unentwegten Aposchisten nicht störten, noch weniger das was außerhalb des palästinischen Patriarchats vorging, die Opposition der ägyptischen Fanatiker gegen das zenonische Henotikon, das Schisma zwischen Konstantinopel und Rom, die Wirren um den dreimal vertriebenen und dreimal wieder eingesetzten Patriarchen von Antiochien, Petros den Walker. Diesem 'Paradies' um den schon erwähnten [S. 372] Ausdruck des Theodoros von Petra zu gebrauchen, wurde ein Ende bereitet durch Severus. In Berytus als Jurist ausgebildet, war er dann Mönch geworden und in das Kloster des Theodoros, des Nachfolgers des Iberers Petros eingetreten, von vornherein also ein Gegner des Chalcedonense. Das Kloster lag ebenso, wie das von Severus später selbst gegründete, bei Maiuma, unterstand also dem Patriarchen von Jerusalem. An und für sich involvierte die Gegnerschaft gegen das Chalcedonense noch keine Opposition gegen die unierte, dogmatischem Zwang abholde palästinische Kirche, aber Severus gehörte zu den Mönchen, die, weil sie der Welt entsagt hatten, sich für berechtigt hielten, gegen Kompromisse zu kämpfen, auf die sich die Reichskirche, die nun einmal in der Welt stand, einlassen mußte oder wollte. So war er ein prinzipieller, radikaler Gegner jeglicher Union und ein gefährlicherer Gegner als die gegen das zenonische Henotikon anstürmenden ungebildeten Mönche in Ägypten; er wußte im Kirchenrecht und der Dogmatik besser Bescheid als die Chalcedonenser, war ein glänzender Schriftsteller und handhabte mit Meisterschaft die Formen der mündlichen und brieflichen Konversation. Es war eine gegen die Union verstoßende, unvorsichtige Inkonsequenz[1] des Pa-

1 Vgl. die Beurteilung des Zacharias Scholasticus Patrol. Or. 2 p. 103, 9 [von mir ins Griechische übersetzt] *τῶν ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν* [damit muß der Patriarch Elias gemeint sein] *τῶν ἀεὶ εἰρηνικῶς διακειμένων πρὸς αὐτοὺς* [die Mönche des Severus] *καὶ νομιζόντων ζυγομαχίαν ἀδελφικὴν τὴν διαφορὰν τὴν γενομένην πρὸς αὐτοὺς ὥστε πρότερον ὀρθοδόξους αὐτοὺς ὀνομάσαι ἕως τῆς κινήσεως ἣν συμβῆναι εἶπον ἐν τῶι εἰρημένωι χρόνωι.* Der in der palästinischen Union herrschende Frieden ist treffend mit diesen Worten charakterisiert.

triarchen Elias, die diesen Gegner in Bewegung setzte; er ließ sich von einem Renegaten, dem anfänglichen Aposchisten, dann zu den Chalcedonensern übergetretenen Nephalios anstiften, die Mönche aus dem Kloster des Severus zu vertreiben. Diese schickten Severus als ihren Apokrisiar nach Konstantinopel; er blieb drei Jahre [508—511] dort und gewann durch seine Persönlichkeit auf den ehrlich frommen, seiner Verantwortung als Schutzherr der Kirche voll bewußten Kaiser einen verhängnisvollen Einfluß[1]. Die Phasen dieses merkwürdigen Verhältnisses zwischen Kaiser und Mönch im einzelnen darzulegen, ist hier nicht der Ort, ich muß mich damit begnügen, den Kern, um den sich alles dreht, kurz herauszustellen. Für den Kaiser war das von seinem Vorgänger überkommene Henotikon, das das Chalcedonense nicht ausdrücklich aufhob, das gegebene Mittel um die Einheit der Kirche aufrechtzuerhalten und durchzuführen; Severus bemühte sich mit größerer oder geringerer Deutlichkeit, das Henotikon zur unbedingten Verurteilung des Chalcedonense zu erweitern[2]. Vollständig drang er damit beim Kaiser nicht durch, aber es gelang ihm, die Gegensätze, die die palästinische Union und das Henotikon abgestumpft hatten, wieder zu harter Schärfe zuzuspitzen.

Er hatte die Reichshauptstadt schon verlassen, als Streitereien zwischen den durch ihn nach Konstantinopel gezogenen und den einheimischen, chalkedonisch gesinnten Mönchen ausbrachen und den dortigen Patriarchen Makedonios zu Fall brachten [August 511]. Das Patriarchat von Jerusalem hatte bis dahin an der Gemeinschaft mit Konstantinopel festgehalten; Elias führte diese Politik in der Weise fort, daß er den Absetzungen des Euphemios, eines ausgesprochenen Chalcedonensers, und des Makedonios widersprach, aber den offenen Konflikt vermied, indem er die Synodiken der Nachfolger, erst des Makedonios, dann des Timotheos annahm[3], was nichts anderes bedeutet, als daß er, wie an der palästinischen Union, so auch am Henotikon festhielt. Dasselbe tat auch Flavian von Anti-

1 Vgl. Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 239.

2 Der Unterschied zwischen dem Prinzip und der Rücksicht auf den Kaiser ist besonders deutlich zu sehen in der Stelle ep. 1, 2 p. 16 Brooks, die ich a. a. O. p. 241² übersetzt habe.

3 140, 15ff. 24ff. Vgl. den Brief der palästinischen Mönche bei Euagr. 3, 33 p. 132, 19.

ochien. Für beide wurde die Situation schwierig, sobald die Extremisten die Vieldeutigkeit des Henotikon benutzten, um das Chalcedonense radikal zu beseitigen. Severus war zunächst ein Mönch und auf indirekte Wirksamkeit beschränkt, dagegen nahm der Bischof von Hierapolis, der Syrer Axenaja, griechisch *Ξεναίας* oder *Φιλόξενος* genannt, den Kampf gegen Flavian auf. Bei den Bischöfen seiner und der Nachbarprovinzen fand er wenig Unterstützung[1], um so mehr bei den Mönchen in Syria I. Der Streit nahm schließlich solche Dimensionen an, daß der Kaiser eine Synode nach Sidon berief, nicht nur der syrischen, sondern auch der palästinischen[2].

Sabas war für kirchenpolitische Kämpfe nicht gemacht; er war weder Dogmatiker noch besaß er Ehrgeiz. Aber Elias stellte ihn als Archimandriten der palästinischen Anachoreten an die Spitze einer Legation von Hegumenoi, die er unmittelbar vor der Berufung der Synode von Sidon [141, 16] nach Konstantinopel an den Kaiser schickte; so kam der Mönch, den bis dahin nur das Bauen und Gründen von Klöstern, Zellen und Mönchskirchen mit der Welt verbunden hatte, in unmittelbare Berührung mit dem weltlichen Gebieter der Reichskirche. In dem kyrillischen Bericht [141, 24ff.] mischen sich Echtes und Verkehrtes in wunderlicher Weise. Unverkennbar ist ein ausgeprägter, von chalkedonischer Orthodoxie inspirierter Haß gegen den Kaiser. Er setzt schon mit dem Bericht Kyrills über seinen Regierungsantritt ein: mit Anastasius beginnt 'die Redefreiheit für die Aposchisten' [115, 11]; daß das Henotikon, das Fundament von Anastasius' Kirchenpolitik, von Zenon erlassen war, wird verschwiegen. Flavian und Elias sind für Anastasius Objekte tollwütigen Hasses [140, 21. 141, 3]; dieser Haß treibt ihn dazu, die Synode von Sidon zu berufen, zu deren Leitern er die Metropoliten Soterichos von dem kappadokischen Caesarea und Philoxenos von Hierapolis macht, ausgesprochene Gegner des Chalcedonense. In der Privatunterhaltung mit Sabas 143, 16ff. behauptet der Kaiser, Elias habe,

---

1 Vgl. das von Lebon [Le Muséon 43, 179ff.] herausgegebene Exzerpt aus einem Brief des Philoxenos.

2 141, 16. Theoph. p. 153, 11. Corp. scriptt. christ. Orient. 3, 6 p. 50, 12 = Scriptt. sacri et prof. 3, 130. Zu meinen Ausführungen Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 245 ist der in Anm. 1 zitierte Brief des Philoxenos nachzutragen.

Flavian mit sich fortreißend, sich in Sidon zum Verteidiger der 'nestorianischen Synode von Chalkedon' aufgeworfen und ihre Verfluchung hintertrieben; er habe ihn, den Kaiser, durch einen Brief, aus dem ein gegen das Chalcedonense gerichteter Satz mitgeteilt wird, getäuscht, so daß er die Synode resultatlos habe auseinander gehen lassen. So mangelhaft auch die Überlieferung über die Synode von Sidon ist, sie reicht aus, um nachzuweisen, daß der kyrillische Bericht und die Behauptungen, die er dem Kaiser in den Mund legt, die wirklichen Hergänge tendenziös verzerren. Philoxenos bezeugt in dem S. 379[1] erwähnten Brief, daß Flavian, ohne Zweifel auf Befehl des Kaisers, durch die Metropoliten seines Patriarchalbezirks die Bischöfe zur Synode einlud; das gleiche wird von Elias für die palästinischen Bischöfe angenommen werden dürfen. Soterichos soll nach Theophanes p. 153, 13 mit Philoxenos den Kaiser dazu bestimmt haben, die Synode zu berufen; das mag der unrichtigen Behauptung bei Kyrill zu Grunde liegen, daß sie die Leiter der Synode gewesen seien. Ferner gibt Philoxenos selbst in dem angeführten Brief zu, daß er nur zehn Anhänger unter den Bischöfen habe zusammenbringen können; eine solche Minorität konnte die notwendige Einstimmigkeit verhindern, aber nicht mehr. Es ist richtig, daß der Kaiser durch einen Kommissar die Synode, weil sie keinen einstimmigen Beschluß zuwege brachte, auflöste [Theoph. p. 153, 20]; aber Severus gesteht in einem Briefe selbst zu [ep. 4, 2 Brooks p. 289], daß der Kommissar der Synode Briefe alexandrinischer Patriarchen vorlegte, in denen diese sich nur zum Henotikon bekannten, ohne das Chalcedonense und den Tomus Leos ausdrücklich zu verfluchen, und dadurch den 'Verfechtern der (radikal antichalkedonischen) Orthodoxie' eine Niederlage bereitete. Was sodann den aus dem Schreiben des Elias angeführten Satz [143, 25] anbelangt, so wird er durch Theophanes 153, 21ff. als echt erwiesen[1]. Er ist ein in antichalkedonischem Sinne

1 Mit diesem Brief ist ein anderer nicht zu verwechseln, den Elias schon vor der Synode von Sidon auf Verlangen des Philoxenos und anderer an den Kaiser durch die 'Dioskorianer' gerichtet hatte. Er enthielt eine Verfluchung derer, die 'zwei Naturen' behauptet hatten; Elias erklärte das Schreiben für gefälscht und schickte ein anderes, das die Verfluchung nicht enthielt. So berichten die palästinischen Mönche in dem von Euagrios [3, 31 p. 129, 5ff.] wörtlich angeführten Schreiben.

etwas verschärftes Bekenntnis zum Henotikon, es muß betont werden, daß das Chalcedonense nicht verflucht wird. In dem späteren Bericht bei Kyrill [148, 10] wird der Brief ein *κολακευτικὸν καὶ οἰκονομικὸν γράμμα* genannt, ein Urteil von einer bei Kyrill sonst nicht vorkommenden Schärfe; noch mehr muß die Verdrehung auffallen, daß der Kaiser behauptet, infolge dieses Briefes die Synode aufgelöst zu haben [144, 1], auch abgesehen davon, daß nach dem guten Bericht bei Theophanes a. a. O. Flavian und Elias ihre Briefe dem kaiserlichen Kommissar mitgaben, der die Synode aufgelöst hatte. Endlich ist es eine lediglich durch die Situation, daß der Kaiser einem Abgesandten des Elias gegenübersteht, veranlaßte Verschiebung der wirklichen Hergänge, daß sich der Zorn des Kaisers in erster Linie gegen Elias und sein Verhalten auf der Synode von Sidon richtet, er habe Flavian verleitet. Tatsächlich agitierte Philoxenos mit seiner Minorität und den von ihm aufgehetzten syrischen Mönchen gegen Flavian; der Kaiser geriet mit dem Patriarchen von Jerusalem erst in Konflikt, als Severus im November 512 Patriarch von Antiochien geworden war und seine Synodika in Jerusalem nicht angenommen wurde. Aber Elias mußte in den Vordergrund geschoben werden, damit der Kaiser drohen konnte, ihn abzusetzen [144, 5ff.], und diese Drohung soll den Schluß, auf den es von vornherein abgesehen ist, herbeiführen: Sabas tritt für die Orthodoxie seines Patriarchen ein und macht auf den Kaiser einen solchen Eindruck, daß er sofort seine Drohung zurücknimmt.

Dieser Schluß greift auf den Anfang des Berichtes über die Legation zurück: sie sei nur geschickt, um zu verhüten, daß der Zorn des Kaisers die 'Mutter der Kirchen' in Verwirrung bringe [139, 19ff. = 144, 20ff., vgl. auch 143, 1ff.]. Freilich entspricht das Verhalten der Abgesandten diesem Zweck wenig, sie petitionieren um materielle Vergünstigungen für ihre Klöster [142, 22ff.]. Nimmt man, wie billig, das ganze eben erörterte Gespräch als eine auf Sabas' Glorifikation berechnete Fiktion heraus, so bleibt auch von dem, was Sabas vorbringt, lediglich eine Petition realen Inhalts übrig, er bittet, den Kirchen an den 'heiligen Orten' und den *possessores* von Jerusalem die *super-*

Weil Elias von Philoxenos in den Streit gegen Flavian hineingezogen war, wurden auch die palästinischen Bischöfe zur Synode geladen.

flua discriptio zu erlassen. Also war der offizielle Zweck der Abordnung kein politischer; ob Elias irgendwelche nicht eingestandene Absichten solcher Art mit ihr verband, ist nicht zu erkennen. Nur so viel darf gesagt werden, daß Sabas eine für diplomatische Missionen diskreten Charakters denkbar ungeeignete Persönlichkeit war.

Es spricht für diesen Teil des Berichts[1], daß Anastasius anders gezeichnet ist als in dem fingierten Gespräch. Obgleich von einigen 'Schurken zur Bekämpfung des wahren Glaubens angestiftet', ist er ein Gönner der Mönche, der sie mit respektvoller Huld behandelt, Sabas sogar generös beschenkt, ihm auch den erbetenen Nachlaß bewilligt haben würde, wäre nicht der allgewaltige Gardepräfekt Marinus, der Freund des Severus, dazwischen gekommen. Das selbstverständliche Mißtrauen gegen die rasch und genau eintreffende Prophezeiung des Sabas berechtigt nicht dazu, den Zusammenstoß mit Marinus zu bezweifeln. Noch weniger ist an der Glaubwürdigkeit dessen auszusetzen, was 145, 1ff. von den Unterhaltungen des Sabas mit den Damen des kaiserlichen Hauses erzählt wird, vor allem mit der Kaiserin Ariadne, die von ihrem Vater, dem Kaiser Leo[2], mit Zenon verheiratet war und dann Anastasius zum Gemahl genommen hatte. Es ist ein besonders echter Zug, daß Sabas sie an die chalkedonische Orthodoxie ihres Vaters erinnert. In dessen Regierungszeit [457—474] fielen die Anfänge seines Anachoretenlebens in Palästina, als sein Ziel war, ein Jünger des großen Euthymios zu werden; zu dessen Ruhmestaten gehörte es, daß er sich der Rebellion des Theodosios widersetzt hatte und für das Chalcedonense eingetreten war. Er war dogmatischem Nachdenken zu wenig zugänglich, als daß ihn die bald

---

1 Ich halte es nicht für zu kühn, ihn auf Pompeius, den Neffen des Kaisers zurückzuführen. Für das gehässige Zerrbild des Anastasius und das fingierte Gespräch mit Sabas möchte ich, ohne es bestimmt beweisen zu können, den Hesychasten Iohannes verantwortlich machen; er hatte sich noch als Bischof von Colonia bei einem Aufenthalt in Konstantinopel mit dem dortigen Patriarchen Euphemios, einem entschiedenen Gegner des Anastasius, angefreundet [204, 1].

2 Ich benutze die Gelegenheit, um die Verwechslung mit Papst Leo zu berichtigen, die mir Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. N. F. 10 p. 244 passiert ist. Die Identifikation p. 245 von *Ῥουφίνου τοῦ κατὰ Δημόστρατον* [145, 7] mit dem bekannten Gardepräfekten des Arcadius ist zum mindesten unsicher, vielleicht unrichtig.

nachher von Martyrios eingeführte Union irgendwie irre gemacht hätte; lange Jahre hindurch blieben Jerusalem und die 'Wüste' von dogmatischem Parteigezänk verschont. In dem Winter 511/12, den er in der Reichshauptstadt mit Erlaubnis des Kaisers zubrachte [143, 10ff.], lernte er zum ersten Male schwere dogmatische Kämpfe kennen, die sich zwischen Mönchen abspielten; die scharf chalkedonisch Gesinnten, die nie Ruhe gehalten hatten, wurden durch die Anhänger des Severus zu neuem Fanatismus aufgereizt. Das zwang auch ihn dazu, Partei zu nehmen; es verstand sich von selbst, daß er es mit den Chalcedonensern hielt.

Einzelne Ortschaften im südlichen und südwestlichen Palästina, wie Eleutheropolis und Maiuma bei Gaza, wo Severus sein Kloster hatte, scheinen lokale Zentren der Aposchisten gewesen zu sein; die Masse der Mönche und Anachoreten in Jerusalem und der benachbarten Wüste erwiesen sich, ebenso wie Sabas und im Gegensatz zu dem sich unsicher an sein Patriarchat klammernden Elias als entschiedene Chalcedonenser, sobald Severus, zum Patriarchen von Antiochien erhoben, die palästinische Union nicht mehr respektierte und in seiner Synodika die mehr oder weniger formelle Verdammung des Chalcedonense verlangte[1]. Sein erstes Schreiben wurde nicht angenommen; als das zweite im Mai 513 [148, 26] in Jerusalem eintraf, zogen die Hegumenoi der *ἔρημος*, darunter Sabas und ein großer Haufe von Mönchen hinauf und jagten die Überbringer mitsamt den *agentes in rebus* und den Soldaten, die ihnen beigegeben waren, aus der heiligen Stadt hinaus[2]. Der Kaiser schritt zunächst nicht ein, weil der reichsuntertänige Gote Vitalian[3] noch im Jahre 513 mit einem von ihm angeworbenen Heerhaufen vor Konstantinopel rückte und dem durch Schuld des kaiserlichen Neffen und *magister militum per Thraciam* Hypatius im Augenblick wehrlosen Herrscher außer reelleren Gewinnen das Versprechen abpreßte, eine Synode unter Vorsitz des römischen Papstes einzuberufen, um die kirchlichen Dinge zu ordnen: der Gote war als Täufling des eben abgesetzten anti-

1 Vgl. Abhandlg. d. Bayer. Akad. a. a. O. p. 247.

2 Dasselbe berichten die palästinischen Mönche in ihrem von Euagrius exzerpierten Schreiben 3, 33 p. 132, 22.

3 Für alle Einzelheiten verweise ich auf Abhandlg. d. Bayer. Akad. a. a. O. p. 249ff.

ochenischen Patriarchen Flavian ein grimmiger Feind des Severus und machte die Forderungen der chalkedonischen Partei, die in der Hauptstadt das Übergewicht hatte, zu den seinigen. Im nächsten Jahr [514] ließ Anastasius ein großes Heer unter einem neu ernannten 'Heermeister in Thrakien' gegen Vitalian marschieren, es wurde vernichtend geschlagen, Hypatius gefangen genommen. Außer dem eigentlichen Ziel seines Ehrgeizes, der Würde des *magister militum per Thraciam* erhielt Vitalian die bindende Zusage des Kaisers, eine Synode nach Heraklea, der Metropolis der Provinz Europa, zu berufen, die unter Vorsitz des römischen Papstes entscheiden sollte, ob Makedonios, Flavian und andere zu Recht abgesetzt seien, und eine Einigungsformel feststellen, die das Schisma beendige. Über diese Synode wurde lange zwischen dem Kaiser, Papst Hormisda und Vitalian verhandelt, auch der König Theoderich spielte dabei eine Rolle. Im August 515 reisten die römischen Legaten ab. Nicht lange darauf drehten sich die Dinge um, infolge der Ungeduld Vitalians, der im Herbst 515 zum dritten Male Konstantinopel angriff, aber diesmal eine schwere Niederlage erlitt. Sein Kommando wurde ihm entzogen und er mußte zufrieden sein daß man ihn in Anchialos nicht weiter behelligte. Der Kaiser verlegte die Synode nach der Hauptstadt und ließ sie noch vor Ende des Jahres 515 resultatlos auseinandergehen.

Zu den Bischöfen, die im Herbst 515 in Konstantinopel tagten, gehörte der Metropolit von Altepirus Alkison; er war, im Gegensatz zu dem die kirchliche Leitung der Dioecesis Illyricum beanspruchenden Metropoliten von Thessalonich eifriger Chalcedonenser und nahm durch Vermittlung der römischen, ebenfalls in Konstantinopel anwesenden Legaten die vorher unterbrochene Gemeinschaft mit der römischen Kirche wieder auf [Coll. Auell. ep. 119 p. 527, 9. 117 p. 523, 12. 127 p. 545, 5]. An ihn richteten die palästinischen Mönche ein langes Schreiben, aus dem Euagrius [2, 5 p. 52, 9—15. 3, 31 p. 127, 8—129, 30. 3, 33 p. 132, 19—133, 9] große Stücke exzerpiert hat, fast nur erzählenden Inhalts; das Schreiben sollte Alkison und, wie man vermuten darf, die römischen Legaten über die Situation in Palästina orientieren und griff weit zurück bis auf die Revolte des Theodosios unmittelbar nach der chalkedonischen Synode. Die Partien, die über Anlaß und Zweck Aufschluß gaben, hat der Kirchengeschichtsschreiber ausge-

lassen und nur die doch wohl am Schluß stehende Versicherung [3, 33 p. 132, 10] mitgeteilt, daß die 'hiesigen *μοναστήρια* und Jerusalem selbst im rechten (chalkedonischen) Glauben einig sind, auch viele Städte außerdem mit ihren Bischöfen'. Da die Vertreibung der Überbringer von Severus' zweiter Synodika im Mai 513 noch erwähnt wird, andererseits Alkison vor Auflösung der Synode in Konstantinopel starb [Coll. Auell. ep. 117 p. 522, 16. 119 p. 527, 11], muß es gegen Ende des Jahres 515 verfaßt sein. Es ist ein Beweis dafür, daß die palästinischen Mönche sich, da der Patriarch Elias versagte, einem oder mehreren Leitern[1] unterstellt hatten, ohne solche wäre auch der erfolgreiche Tumult im Jahre 513 nicht zustande gekommen. Für Kyrill und seinen Gewährsmann ist es charakteristisch, daß sie darüber schweigen; sie saßen nicht an der Stelle wo die Dinge 'gemacht' wurden.

Nach dem Sturz Vitalians und der Auflösung der nach Konstantinopel verlegten Synode von Heraklea griff Anastasius in Jerusalem durch und setzte Elias ab; an seine Stelle trat am 1. September 516[2] Iohannes, der Sohn des Markianos, eines Presbyters der Anastasis, der Sabas bei seinen Bauten unterstützt hatte [127, 4ff.]. Er hatte dem *dux Palaestinae* versprochen, Severus in die Gemeinschaft aufzunehmen und das Chalcedonense zu verfluchen, wurde aber durch die Mönche, die wiederum als eine geschlossene Masse auftraten, gehindert, sein Versprechen zu erfüllen. Wie dann ein nochmaliges Einschreiten des Kaisers durch das Zusammenspiel des *consularis Palaestinae I* mit dem Patriarchen vereitelt wurde, eine imposante Massenversammlung der Mönche gegen Severus und für die 'vier Synoden' demonstrierte und schließlich eine Petition der Mönche, die sich am Schluß pathetische Drohungen herausnahm, an den Kaiser abging, braucht Kyrill nicht nacherzählt zu werden. Es mindert die Glaubwürdigkeit seiner detaillierten,

---

1 Ich halte es nicht für unwahrscheinlich, daß Mamas [s. das Register II unter *Μάμας* (3)], früher einer der beiden *ἔξαρχοι* oder 'Archimandriten' der 'dioskorianischen' Mönche und Freund des Severus, dessen Abfall sowohl Kyrill als auch das Schreiben der palästinischen Mönche an Alkison besonderer Erwähnung würdigen, zu den Leitern gehört hat.

2 Das Jahr ist von Diekamp, Origenistische Streitigkeiten p. 18ff. als unbestreitbar richtig erwiesen.

anschaulichen Erzählung nicht, daß Sabas eine Protagonistenrolle zugewiesen wird, die, wie Kyrill selbst deutlich erkennen läßt [151, 7], dem Patriarchen zukommt. Der Wert des kyrillischen Berichts wird in vollem Umfang klar durch den Vergleich mit den Entstellungen und Verschiebungen, die sich der Bischof Theodoros von Petra in dem Enkomion auf Theodosios erlaubt, um die Glorie des Glaubenskämpfers ausschließlich auf seinen Helden zu konzentrieren. Er allein bringt die Massenversammlung zusammen, er verfaßt das Schreiben an den Kaiser [Usener 56, 2. 26]; um das Kraftwort über die vier Synoden, das er am Schluß der Versammlung in die Masse warf [152, 3], als Einleitung zu einer Theodosios in den Mund gelegten Lobrede auf die Orthodoxie des Chalcedonense zu benutzen [Usener 62, 17ff.], wird mit dem seit Jahrhunderten bei Rednern und rednerischen Geschichtsschreibern üblichen Trick der Doublette operiert und ein zweites Vorgehen des Kaisers erfunden [Usener 61, 26ff.], dem sich diesmal Theodosios allein gegenüberstellt [Usener 62, 13ff.]. Gewissermaßen als Vergeltung wird durch dies Doublettenkunststück das einzige wirkliche Plus das dem bischöflichen Enkomion vor Kyrill zugesprochen werden muß, um seine Wirkung gebracht, die schöne Antwort des Kaisers auf das Schreiben der Mönche [Usener 60, 20 ff.]. Wenn, woran ich nicht mehr zweifle[1], Kyrill wahrheitsgemäß berichtet, daß die Mönche eine Abschrift ihrer Petition an den konstantinopler Patriarchen Iohannes schickten, der am 17. April 518 ordiniert wurde, hat der Kaiser den Brief kurz vor seinem Tode [9./10. Juli 518] geschrieben. Kyrill, richtiger seinem Gewährsmann, kann allerdings der Vorwurf nicht erspart werden, daß er den Brief ausgelassen und eine unrichtige Motivierung [vgl. die Note zu 158, 3—6] an die Stelle gesetzt hat; er konnte sich von der gehässigen Beurteilung des Kaisers nicht freimachen.

Die prochalkedonische Bewegung, die in der Massenversammlung Ende 516 oder Anfang 517 gipfelte, waren der letzte kirchen-

1 Ich habe Abhandlg. d. Bayer. Akad., Wiss. N. F. 10 p. 258[2], auf Grund der Parallelstelle Theoph. p. 162, 14 [vgl. die Note zu 157, 1—2], angenommen, daß bei Kyrill der konstantinopler Patriarch mit dem jerusalemer verwechselt sei. Aber es ist bedenklich, die beiden voneinander unabhängigen Berichte mit Gewalt in Übereinstimmung zu bringen, und die Möglichkeit, daß Anastasius erst nach dem 17. April antwortete, ist ebensowenig ausgeschlossen wie daß die Mönche mit ihrer Petition sich Zeit ließen.

politische ἀγών, den Sabas, als einer von vielen, nicht als Leiter zu bestehen hatte. Er ist dann noch zweimal von den jerusalemer Patriarchen mit Aufträgen ausgeschickt, lediglich als dekorative Persönlichkeit, das erstemal nach dem Umschwung im Juli 518 nach den Metropolen von Palaestina I und II, Caesarea und Skythopolis, mit dem Erlaß des Kaisers Iustin, der befahl, die 'vier Synoden' in die Diptychen einzutragen, das zweite mal 530 nach dem samarischen Aufstand mit einer großen Petition um Steuernachlässe und Reparationen der erlittenen Schäden [173, 5ff.]. Von der unvermeidlichen Prophezeiung [175, 19ff.] abgesehen, die, wie sichs gehört, nicht nur die Siege des Kaisers über Gelimer und Witiges antizipiert, sondern auch die ökumenische Synode von 553, ist der Bericht mit so viel genauen Angaben ausgestattet, wie es nur möglich war, wenn Akten des Jerusalemer Patriarchats benutzt wurden; vgl. o. S. 345.

Es bleibt noch übrig, das zu erörtern, was Kyrill von den Origeniasten zu erzählen weiß. Aus seinen Andeutungen und aus Iustinians Edikt gegen Origenes ist soviel deutlich, daß die ketzerischen, aus Origenes entnommenen oder abgeleiteten Lehren in der Hauptsache Spekulationen über die Praeexistenz der Seelen und die ἀποκατάστασις am Ende aller Dinge waren. Im einzelnen ist von diesen Spekulationen wenig bekannt; Kyrill gibt sich mit einer so bedenklichen Kontrebande, vor der ihn schon seine Mutter gewarnt hatte [216, 14] nicht gerne ab und verweist auf eine ausführliche Widerlegung in einer von orthodoxen Mönchen der Großen oder der neubesiedelten Neuen Laura verfaßten Schrift [197, 10ff.], die nicht erhalten ist. So viel darf aber gesagt werden, daß jene Spekulationen auf das Werk zurückgingen, in dem Origenes seine Philosophie niedergelegt hatte, auf die Bücher *Περὶ ἀρχῶν*. In der freien Kirche des 3. Jahrhunderts konnten persönliche Philosophie und verpflichtende Glaubenslehre noch nebeneinander bestehen; die auf die vier Synoden sich stützende Reichskirche Iustinians brachte nicht das geringste Verständnis dafür auf. Allerdings darf nicht übersehen werden, daß auch jene Origeniasten alles andere waren als kongeniale Anhänger oder Nachahmer des von ihnen erwählten, aber in seiner echten und vollen Größe nicht verstandenen Meisters. Sie fischten sich ihnen zusagende Spekulationen aus der unermeßlichen Gedankenfülle des ganzen Origenes heraus, weil Korbflechten und Psalmodieren ihren Hunger nach

Denkstoff nicht bezwangen und blieben insofern Mönche, als sie von Konstruktionen der Eschatologie besonders angezogen wurden. Ob außer dem Studium von Origenes *Περὶ ἀρχῶν* noch andere zeitgenössische Bewegungen auf sie einwirkten, ist mehr als fraglich.

Der Herd des Origeniasmus war die Neue Laura, ursprünglich von der Sezession der Intellektuellen[1] gegründet, denen Sabas zu ungebildet war, im Jahr 507 [123, 28] oder etwas früher; daß er sie existenzfähig gemacht hatte, wurde ihm nicht gedankt, weil seine mit Hilfe des Patriarchats durchgeführte Fürsorge als Unterdrückung aufgefaßt wurde. Ob die 60 Sezessionisten, die damals, nachdem eine frühere Revolte mißlungen war [103, 12], die Große Laura verließen, schon vom Origeniasmus infiziert waren, ist nicht festzustellen, da Kyrill an der These festhält, daß zu Lebzeiten des Sabas Glaubenseinheit unter den Mönchen der *ἔρημος* bestanden habe [125, 21. 188, 7]. Immerhin muß er zugeben, daß unter dem mit Einfalt gesegneten Lateiner Paulus sich vier heimliche Origeniasten eingeschlichen haben [etwa 514; 124, 22ff.], darunter der Palästiner Nonnos, die 'Ursache alles Unheils' [230, 27]. Sie werden von Agapetos, einem der frühesten Jünger des Sabas [s. das Register II], in Übereinstimmung mit dem Patriarchen Elias, also vor dem September 516, ausgewiesen, gehen in die *πεδιάς* [125, 1ff.], d. h. die Küstenebene westlich von Jerusalem und verbreiten dort ihr 'Unkraut'. Die Hoffnung, daß der neue Patriarch Iohannes ihre Zulassung gestatten werde, wird von diesem getäuscht, erfüllt sich aber unter Agapetos' Nachfolger Mamas [etwa 519; 125, 15ff.].

Einer von ihnen war Leontios aus Konstantinopel [*Βυζάντιος τῶι γένει* 176, 12], der Sabas bei seiner Reise nach Konstantinopel im Sommer 530 begleitete; als herauskam, daß er Origeniast sei, kündigte der Alte ihm die Gemeinschaft auf und ließ ihn in Konstantinopel zurück. Über ihn läßt sich mehr[2] fest-

---

1 *τοὺς ἐν τῆι Νέαι λαύραι λογιωτέρους* 230, 21. 188, 18. Vgl. o. S. 375f.

2 Allerdings nicht entfernt so viel als Loofs in seinem von ihm selbst als Jugendarbeit bezeichneten Buch 'Leontius von Byzanz' [TU 3, 1. 2] vor etwa 50 Jahren behauptete. Richtig ist nur die Identifikation des bei Kyrill oft vorkommenden Origeniasten Leontios aus Konstantinopel mit dem Teilnehmer an der sog. Collatio cum Seuerianis und dem, den die Präsenz- und Subskriptionslisten der Synode von 536 unter den

stellen, als Kyrills Bericht ahnen läßt, teils durch direkte Zeugnisse, teils durch sichere Schlüsse.

Er muß es rasch dahin gebracht haben, als Apokrisiar der Mönche in Jerusalem und der ἔρημος am Hofe zu fungieren. Schon 532[1] erscheint er bei der vom Kaiser befohlenen Dispu-

palästinischen Mönchen aufführen [a. a. O. p. 272]. Er muß von dem 'Schriftsteller' Leontius, d. h. dem Verfasser des dreiteiligen Werkes contra Nestorianos et Eutychianos verschieden sein, da dieser Origenes als anerkannten Ketzer behandelt [PG 86, 1377[c]]: *τὸν δὲ Ὠριγένην οὐ θαυμάζουσιν, ὅτι ὁ τῶν θαυμάτων ἐπώνυμος Γρηγόριος . . . μυρίους ἐγκωμίων διέξεισιν εἰς αὐτὸν κύκλους;* Aus dem Satz zog schon de Torres den Schluß: *etiam hinc liquet Leontium Origenis sectatorem non fuisse.* Durch das vom Zusammenhang geforderte Fragezeichen erledigt sich die Deutung, die Loofs der Stelle zu geben versuchte [p. 294]. Übrigens beruht das Ethnikon *Βυζάντιος* bis jetzt nur auf dem Zeugnis des Canisius, günstigstenfalls der lateinischen Übersetzung von de Torres; im Vaticanus 2195 und dem Laudianus 92 steht über dem dreiteiligen Werk nur *τοῦ μακαρίου Λεοντίου τοῦ ἐρημίτου,* ebenso nach Omonts Beschreibung zu schließen, im Paris. 1335 [Devreesse Rev. d. sciences rélig. 10, 548. 552]. Devreesse verweist ferner auf das von Photius bibl. cod. 231 beschriebene dogmatische Florileg [vgl. Diekamp, Doctr. patr. p. LXI], in dem p. 287[a] 27 *Λεόντιος ὁ τὴν ἐρημικὴν πολιτείαν καὶ τὴν μονάδα βίον ἑλόμενος* erscheint. Danach dürfte es sich empfehlen, den Verfasser jenes dreiteiligen Werkes nur Leontius, nicht aber Leontius von Byzanz zu nennen. Daß ferner der skythische, d. h. gotische Mönch Leontius Lateinisch sprach und daher mit Griechen gleichen Namens nicht identifiziert werden darf, habe ich Act. Conc. t. IIII 2 p. XII nachgewiesen. Es tut mir leid, daß Loofs [TU 44, 5 p. 75] sich über diese Widerlegung seiner These geärgert hat; die Tatsache, daß Dionysius exiguus auf Bitten des Maxentius und Leontius Kyrills Briefe an Successus ins Lateinische übersetzt, ihnen gewidmet und versprochen hat, noch andere Schriften Kyrills zu übertragen, besteht nun einmal und beweist, daß Leontius Lateinisch sprach und bequemer las als Griechisch.

1 Nach der syrischen, Zacharias fortsetzenden Kirchengeschichte [Corp. scriptt. christ. Orient. III 6, 2 p. 82, 15 = Scriptt. sacri et prof. 3, 160] befahl Iustinian im Sommer 531 [ind. VIIII. 5. Regierungsjahr], daß die *τάγματα* (der Mönche) aus der Verbannung heimkehren sollten. Sechs Bischöfe [vgl. Act. Conc. t. IIII 2 p. XXVf.] wurden vom Kaiser nach Konstantinopel berufen, reisten aber erst, nachdem sie auf einen noch in der Wüste geschriebenen Brief vom Kaiser eine Antwort erhalten hatten [Corp. scriptt. christ. Orient. III 6, 2 p. 116, 16. 119, 1ff. = Scriptt. sacri et prof. 3, 191—193]. In Konstantinopel angekommen, richteten sie sofort ein Schreiben an Iustinian, das in syrischer Übersetzung, mit einer Auslassung, erhalten ist [Corp. a. a. O. p. 115, 6ff. = Scriptt. 3, 189ff.]; daß in dem Zitat von Ps. 109, 1 statt *τοὺς ἐχθρούς*

tation mit den Severianern unter den Vertretern der kaiserlichen, d. h. chalkedonischen Orthodoxie: Act. Conc. t. IIII 2 p. 170, 5 *Leontio uiro venerabili monacho atque apocrisario patrum in sancta ciuitate constitutorum.* In gleicher Eigenschaft wohnte er mit anderen Vertretern der palästinischen Mönche allen fünf Sitzungen der Synode von 536 bei:

1. Sitzung vom 4. Mai 536. In der Präsenzliste der als Zuhörer zugelassenen Mönche [Act. Conc. t. III 55 nr. 76, p. 130, 34 M VIII 883]: *Λεόντιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἐρήμου πάσης*, ferner unter den Unterzeichnern eines an Papst Agapetos eingereichten libellus a. a. O. 68 no. 73 p. 145, 34 [M VIII 911]: *Λεόντιος ἐλέει θεοῦ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος καὶ τοποτηρητὴς πάσης τῆς ἐρήμου.*

2. Sitzung am 6. Mai 536. In der Präsenzliste der Mönche a. a. O. 76 no. 76 p. 158, 26 [M VIII 931]: *Λεοντίου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου καὶ τοποτηρητοῦ τῆς ἐρήμου πάσης.*

3. Sitzung am 10. Mai 536. In der Präsenzliste der Mönche a. a. O. 90 nr. 80 p. 165, 30 [M VIII 942]: *Λεόντιος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἐρήμου πάσης.*

4. Sitzung am 21. Mai 536. In der Präsenzliste der Mönche a. a. O. 107 nr. 82 p. 174, 7 [M VIII 954]: *Λεόντιος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἐρήμου πάσης.*

5. Sitzung am 4. Juni 536. Unter den Unterzeichnern eines beim Kaiser eingereichten libellus a. a. O. 12 nr. 74 p. 37, 1 [M VIII 991]: *Λεόντιος ἐλέει θεοῦ μοναχὸς* [die lateinische Übersetzung fügt hinzu: *et prior proprii monasterii*] *ποιούμενος τὸν λόγον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ἔρημον ἁγίων πατέρων*, ferner unter den Unterzeichnern eines bei dem Patriarchen Menas und der Synode eingereichten libellus: a. a. O. 14 nr. 117 p. 50, 30 [M VIII 1019]: *Λεόντιος ἡγούμενος καὶ μοναχὸς ἰδίου μοναστηρίου καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν τῆι ἐρήμωι καὶ Ἰορδάνηι ἁγίων πατέρων.*

An keiner Stelle erscheint Leontios, wie die übrigen palästinischen Mönche, als Vertreter eines einzelnen Klosters oder einer bestimmten Laura, sondern stets als der der Väter in der *ἔρημος*, zu der einmal das Jordantal ausdrücklich hinzugefügt wird. Wer ihm die Funktion eines Apokrisiars oder *τοποτηρητής*

σου gesetzt ist *πάντα δῆμον ἀπειθῆ*, dürfte eine Anspielung auf den Nikaaufstand [15.—19. Januar 532] sein. Auf dies Schreiben hin veranstaltete der Kaiser die *Collatio* [vgl. Act. Conc. t IIII 2 p. 170, 25], im Frühjahr 532.

erteilt hatte, geht aus den angeführten Stellen nicht hervor; es bleibt kaum eine andere Vermutung übrig, als daß es der Kaiser selbst getan hat. Gelegentlich nennt er sich auch *ἡγούμενος* eines eigenen *μοναστήριον* [= Einsiedelei]; die hat er sich, nachdem Sabas ihm die Gemeinschaft gekündigt und ihn mittelbar aus der Neuen Laura ausgewiesen hatte, in Konstantinopel eingerichtet.

Leontios war nicht der einzige Origeniast unter den nicht wenigen palästinischen Mönchen, die als Petenten und Zuhörer der Synode beiwohnten. In den oben angeführten Listen erscheinen:

aus dem Kloster des Theodosios 4[1],

aus dem Kloster des Martyrios 4, darunter Domitian,

aus der Laura des Sabas 2, darunter der aus Kyrill [vgl. das Register II] als Gegner der Origeniasten bekannte Cassian,

aus der Laura *τῶν πυργίων τῶν ἐν τῶι Ἰορδάνηι* 3,

aus der Laura *τοῦ Φιρμίνου*,

aus der Neuen Laura 4, darunter Theodoros (Askidas).

Domitian und Theodor waren entschiedene Origeniasten; sie blieben nach der Synode in der Residenz und erhielten vom Kaiser auf die durch Leontios vermittelte Empfehlung des der Kamarilla angehörigen *πάπας* Eusebios [vgl. das Register II] die Metropolitansitze von Ankyra [Facund. 1, 2. 4, 4] und Caesarea in Kappadokien [188, 25ff.]. Nach Kyrills Darstellung [188, 3ff.] gewannen die Origeniasten unter Sabas unmittelbarem Nachfolger Melitas [Dec. 532—Sept. 536] außer der gesammten Neuen Laura auch das Kloster des Martyrios und die Laura des Firminos für ihre Sache; ihr schneller Erfolg spricht dafür, daß Sabas' Autorität nur gerade hingereicht hatte, um die Origeniasten vom offenen Aussprechen ihrer Spekulationen zurückzuhalten. Nur die Große Laura und das Kloster des Theodosios blieben ein Bollwerk der Orthodoxie. Jedenfalls war die origeniastische Partei nicht nur numerisch, sondern auch qualitativ auf der Synode stark vertreten; Leontios sorgte sicher-

1 Darunter Hesychios, der einen an den Kaiser gerichteten libellus Act. Conc. t. III p. 133, 35 [M VIII 890] unterschreibt *Ἡ. ἐλέει θεοῦ πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς μονῆς τοῦ μακαρίου ἀββᾶ Θεοδοσίου τὸν τόπον ἐπέχων Σωφρονίου πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου τῆς αὐτῆς μονῆς καὶ πρώτου πάσης τῆς ἐρήμου Ἱεροσολύμων.*

lich dafür, daß sie als Verfechterin des Chalcedonense Beziehungen zur Kamarilla und zum Kaiser selbst bekam [188, 28ff.].

Die Delegation der Mönche aus der ἔρημος bei Jerusalem, denen sich noch ein paar Vertreter der mönchischen Niederlassungen in Palaestina II und III zugesellten, war mit nichten nach Konstantinopel gekommen, als nach Papst Agapetos' dort erfolgtem Tod am 22. April 536 die ἐνδημοῦσα auf kaiserlichen Befehl[1], wie eine ökumenische Synode, zusammentrat; sie war vielmehr schon in Konstantinopel anwesend[2] und zwar seit geraumer Zeit und bildete mit den Mönchen in und um Konstantinopel und Chalkedon sowie aus Syria II eine geschlossene Truppe, die, zu kirchenpolitischen Zwecken zusammengebracht war und zu gleichen Zwecken eingesetzt wurde. Seitdem Iustinian 531 die Verfolgung der antichalkedonischen Partei sistiert, im Jahr darauf Bischöfe dieser Partei nach Konstantinopel zu einer Disputation mit seinen Hofbischöfen geladen hatte, [s. o. S. 389[1]], strömten Kleriker und Mönche der früher hart verfolgten Partei in die Residenz[3], darunter fanatische Agitatoren, wie der ehemalige Stylit Zooras [syrisch זעורא], ein Syrer aus Sophanene, der in einem suburbanum in Sykai Gottesdienste abhielt und taufte[4]; es kamen auch Bischöfe, die 518 abgesetzt und vertrieben waren, so der ehemalige

1 Vgl. Act. Conc. t. III p. 126, 8. 156, 19. 163, 17. 169, 25. 29, 22 [M VIII 878. 927. 938. 950. 978]. Die gewöhnlichen ἐνδημοῦσαι werden vom Patriarchen berufen, ohne kaiserlichen Befehl.

2 Act. Conc. t. III p. 128, 5 [M VIII 879] τῶν ἐνδημούντων ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει . . μοναχῶν τελούντων ὑπὸ Θεούπολιν καὶ τὰ Ἱεροπόλυμα. p. 131, 12 [M VIII 883] παρὰ τῶν ἐνδημούντων ἐν αὐτῇ (Konstantinopel) Ἱεροσυλυμιτῶν καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ καὶ τῆς δευτέρας Συρίας ἀρχιμανδριτῶν καὶ μοναχῶν und ähnlich p. 136, 32 [M VIII 895]. 32, 20 [M VIII 985]. 38, 23 [M VIII 995].

3 Act. Conc. t. III p. 140, 32 M VIII 903] ἕτεροι ἐπίσκοποί τε καὶ κληρικοὶ καὶ ἀρχιμανδρῖται εὐαρίθμητοι . . . τῇδε τῆς πόλει ἐνδιατρίβοντες. Patrol. Orient. 2 p. 302 [= Land, Anecd. Syr. 2, 386 aus der Kirchengeschichte des Iohannes von Ephesus].

4 Eine Vita von ihm bei Iohannes von Ephesus Patrol. Orient. 17, 2 p. 18ff.; man muß sich die wenigen wertvollen Notizen aus den insipiden Wundergeschichten heraussuchen. Sachlicher sind die Erwähnungen Patr. Or. 18, 25 p. 528f. 44 p. 663. Über seine παρασυνάξεις und παραβαπτίσματα Act. Conc. t. III p. 139, 1ff. 148, 35. 181, 22. 33, 1. 43, 11 [M VIII 899. 918. 967. 986. 1006].

Metropolit von Syria II, Petros[1]. Endlich erschien auch, nach längeren Verhandlungen, Severus selbst im Winter 534/5[2] und wurde in einem kaiserlichen Palast untergebracht. Die Verwirrung wurde noch ärger, als nach dem Tode des Patriarchen Epiphanius [5. Juni 535][3] Anthimos vom Kaiser eingesetzt wurde, der schon vor einiger Zeit seinen Bischofssitz in Trapezunt verlassen hatte, um als Asket zu leben und als solcher nach Konstantinopel gezogen war[4]. Dort erscheint er 532 als prochalkedonischer Teilnehmer an der Disputation mit den Bischöfen der Aposchisten [Act. Conc. t. IIII 2 p. 169, 11], hatte also Beziehungen zur Kamarilla. Als Patriarch bekannte er sich zwar zu den vier Synoden[5], erregte aber, als *outsider* ohnehin beim konstantinopler Klerus unbeliebt, Verdacht durch Verkehr mit Aposchisten, sonderlich mit dem früheren Bischof von Apamea, dem ehemaligen Metropoliten Petros[6]. Jetzt wurde jene Mönchstruppe eingesetzt; sie verlangte von ihm ein ausdrückliches Bekenntnis zum Chalcedonense und zum Tomus Leos sowie die Verfluchung des Dioskoros; Anthimos weigerte sich[7]. Die Mönche schickten nunmehr eine Delegation nach Rom zu Papst Agapetus, um von ihm die Verdammung sowohl der schon 518 verdammten Severus und Petrus von Apamea als auch des Zooras zu erwirken[8]. Daß es sich nicht um eine spon-

1 Act. Conc. t. III p. 41, 23ff. [M VIII 1002]. Über Petros von Apamea 42, 8ff. [M VIII 1003]. 166, 35ff. [M VIII 943].

2 Er kam ind. XIII [534/35; im Winter nach der Vita des Severus von Iohannes von Beth-Aphthonia Patr. Or. 2 p. 252, 1] und blieb bis zum März ind. XIII [536; anderthalb Jahre Land, Anecd. Syr. 2, 386 = Patr. Or. 2 p. 302 aus der Kirchengeschichte des Iohannes von Ephesus].

3 Das Monatsdatum bei Theophan. 217, 2; es paßt zu den 10 Monaten des Anthimos [p. 217, 9], der Anfang März 536 abgesetzt wurde, vgl. Coll. Auell. p. 340, 22. Dagegen sind ind. XV [statt XIII] als Todesjahr und die Amtszeit von 16 J. 3 M. [= Niceph. 117, 10] falsch; Epiphanius trat sein Amt im Juli 520 an, vgl. Coll. Auell. ep. 195.

4 Act. Conc. III t. p. 131, 36. 134, 22. 139, 20 [M VIII 886. 891. 902]. Unausgiebig und nicht frei von Fehlern Iohannes v. Ephesus Patrol. 18, 48 p. 685.

5 Act. Conc. t. III p. 31, 19. 120, 12. 178, 31 [M VIII 982. 1151. 963].

6 Act. Conc. t. III p. 131, 38. 134, 24. 135, 28. 166, 35 [M VIII 886. 891. 894. 943].

7 Act. Conc. t. III p. 134, 31. 179, 4. 26ff. [M VIII 891. 963. 966]. Constitution Iustinians ebenda p. 120, 19 [M VIII 1151].

8 Act. Conc. t. III p. 141, 30 [M VIII 906] *καὶ γὰρ τούτου* [vgl. 16. 17] *χάριν εἴς τε τὴν Ῥώμην πρὸς ὑμᾶς* [Agapetus] *ἐξαπεστείλαμεν*.

tane Bewegung der Mönche handelte, sondern um eine Organisation, daß diese zusammengebracht und in Marsch gesetzt war von einer führenden Persönlichkeit des konstantinopler Klerus, ist von vorneherein klar und wird durch die folgenden Ereignisse bestätigt. Man hatte sich nicht mit der Mobilisierung der konstantinopler Mönche begnügt, sondern auch von auswärts Succurs geholt, aus Syria II und Palästina, wo die Opposition gegen Severus, als er noch Patriarch von Antiochien war, sich energisch gerührt hatte; wenn die Auswahl der Delegierten aus den Koinobien und Lauren der ἔρημος bei Jerusalem besonders auf Origeniasten gefallen war, so darf man vermuten, daß Leontios sich zum Werkzeug des ganzen, von langer Hand vorbereiteten Manövers hergegeben hatte, um seiner Partei eine gute Position zu schaffen.

Oberflächliche Betrachter der Verwirrung, die in steigendem Maße die Kirche der Residenz heimsuchte, müssen auf den Gedanken kommen, daß Iustinian selbst durch eine Achsendredrehung seiner Kirchenpolitik sie verschuldet habe: er sistierte 531 die Verfolgung der Aposchisten, veranstaltete 532 die Disputation in seinem Palast, ließ 534 sogar den 518 aus Antiochien vertriebenen Severus unter Zusicherung freien Geleits kommen und nahm ihn im Palast auf[1]. Wer genauer zusieht, muß aus den vorliegenden Urkunden den Schluß ziehen, daß der Kaiser den Aposchisten zwar äußerlich entgegenkam und nicht einschritt, als sie sein Entgegenkommen ausnutzten und in der Residenz eine offene und erfolgreiche Propaganda gegen die Reichskirche betrieben[2], aber in der Kardinalfrage, der Forderung, das Chalcedonense zu kassieren, nicht nachgab, seine Politik also im Grunde nicht änderte. Freilich führte er sie nicht mehr so rücksichtslos durch wie unter seinem Oheim und Vorgänger Iustin und den ersten Jahren seiner Regierung, sondern gab den Aposchisten eine gewisse Bewegungsfreiheit und beschränkte sich dann, als ihre Erfolge ihm über den Kopf

---

1 Vgl. die oben aus Patrol. Or. 2 p. 302 [Kirchengeschichte des Iohannes von Ephesus] und Corp. scriptt. christ. Or. III 6, 2 p. 123, 3ff. = Scriptt. sacri et prof. 196 angeführten Stellen.

2 Act. Conc. t. III p. 133, 19 [M VIII 890] διὰ τὴν πολλὴν ἀνοχήν. Vgl. die in der Form devoten, der Sache nach deutlichen Apostrophen an den Kaiser 137, 32ff. 42, 14ff. 43, 21ff. [M VIII 898. 1003. 1006] und das Geständnis des Kaisers selbst 120, 17 [M VIII 1151].

wuchsen, auf eine Defensive, die zunächst den Zweck hatte, ihn von der Verantwortung zu entlasten. Er verzichtete darauf, die Disputation von 532 persönlich zu leiten [Act. Conc. t. IIII 2 p. 169, 21], verlangte aber von seinen Hofbischöfen, daß sie alles daran setzen sollten, die Gegner zu widerlegen; als Erfolg wird gebucht, daß einer von diesen sich wirklich überzeugen ließ[1]. Er ließ freilich Severus kommen, erklärte aber, als die Mönche jene Delegation nach Rom schickten, daß er sich der kanonischen Entscheidung des apostolischen Stuhls unterwerfen werde[2]. Die Aposchisten verdankten ihre Erfolge nicht der unsicher schwankenden Passivität des Kaisers, sondern niemand anders als seiner Gemahlin, der Kaiserin Theodora; sie vertraute lieber dem Segen und der Fürbitte der Bischöfe und Mönche, deren Glaubensfanatismus durch langjähriges Elend so wenig wie durch zweideutiges Entgegenkommen der Verfolger gebrochen war, als den Hofbischöfen und der geistlichen Kamarilla, die mit nützlichem Gehorsam die theologischen Orakelsprüche ihres Gemahls sich gefallen ließen. Die Überlieferung ist nicht derart, daß sie erkennen läßt, wie weit und mit welchen Mitteln Iustinian 531 von seiner Gemahlin dazu gedrängt wurde, die Aposchisten nicht mehr als verbotene Ketzer zu behandeln; es steht fest, daß sie den seit 532 in Massen nach Konstantinopel strömenden Aposchisten in ihrem Palast[3], auch in Villen[4], die sie ihnen

1 Philoxenos von Doliche Act. Conc. t. IIII 2 p. 184, 2. Die von allen gemachte Konzession betraf nur eine für das Ganze belanglose Einzelheit, a. a. O. p. 182, 21. Es darf auch nicht übersehen werden, daß der Kaiser an den antiochenischen Patriarchen Ephraim, der 537 die Aposchisten grimmig verfolgte, einen Bericht über die Verhandlungen schickte, a. a. O. p. 185, 1ff.

2 Act. Conc. t. III p. 141, 32 [M VIII 906] *τοιαύτας παρὰ τοῦ . . . βασιλέως ὑποσχέσεις δεξάμενοι ὅτι τὰ παρ' ὑμῶν* [Agapetus] *ἐπ' αὐτοῖς κανονικῶς ψηφιζόμενα σπουδάσει ἡ αὐτῶν* [Plur. maiest.] *εὐσέβεια παντὶ τρόπωι πέρατι παραδοῦναι.*

3 Es war der sog. Palast *Ὁρμίσδου.* Eine ausführliche Beschreibung steht bei Iohannes von Ephesus Patrol. Or. 2, 47 p. 676ff. Nicht weniger als 500 waren dort untergebracht, so daß Iohannes den Palast mit einer *ἔρημος μοναχῶν* vergleicht.

4 Das oben [S. 392] erwähnte *suburbanum* [*προάστειον*, nicht mit Vorstadt zu übersetzen] in Sykai war Zooras von Theodora geschenkt, Patrol. Or. 17, 2 p. 27/28. Vgl. ferner Act. Conc. t. III p. 138, 10 [M VIII 899] *τὴν ἀπονεμομένην αὐτοῖς προστασίαν παρὰ τῶν ἔν τε τῶι δεσποτικῶι οἴκωι* [d. h. dem Palast *Ὁρμίσδου*] *καὶ τῶν ἄλλωι τινὶ τρόπωι*

verschaffte, Zufluchtsorte einrichtete, in denen sie nicht nur Zellen für ungestörte Andacht fanden, sondern auch Räume, um Sondergottesdienste abzuhalten und zu taufen, Zufluchtsorte, die niemand angriff; jeder wußte, daß es gefährlich war, die Kaiserin zur Feindin zu haben. Iustinian selbst nicht ausgenommen, seitdem er beim Nikaaufstand versagt und sie seinen Thron gerettet hatte: nur auf Umwegen wagte er ihr entgegenzutreten.

Am 15. Oktober 535 schickte Agapetus auf den Wunsch des Kaisers Legaten nach Konstantinopel, um über hierarchische Differenzen zu verhandeln, die mit der Eroberung des Vandalenreiches und der von Rom allen Mißerfolgen zum Trotz immer noch beanspruchten kirchlichen Oberhoheit über Illyricum zusammenhingen [Coll. Auell. ep. 88 p. 337]. Sie waren die gegebene Instanz, um die von der Mönchsdelegation erbetene päpstliche Sentenz über die Aposchisten und das Verhalten des Patriarchen Anthimos dem Kaiser zu übermitteln und, wenn nötig, ihm gegenüber zu vertreten. Statt dessen geschah etwas Unerhörtes: der Papst erschien persönlich in der Residenz. Nicht aus eigenem Antrieb; der Gotenkönig Theodohad zwang ihn, den Kaiser darum zu bitten, daß er seine Truppen aus Italien, d. h. aus dem gerade eroberten Sizilien zurückziehe[1]. Es war ein von feiger Angst eingegebener Schritt des Königs ohne jeden Erfolg; für den Papst wurde diese erzwungene Gesandschaft ein Triumph, wie er keinem der wenigen Inhaber des apostolischen Stuhls, die Konstantinopel besucht haben, zuteil geworden ist. Fraglos hat Agapetus durch sein furchtloses, imponierendes Auftreten das Seinige zu diesem Triumph beigetragen; nur darf nicht übersehen werden, daß seine Erfolge nur dadurch möglich wurden, daß er über die Situation durch die Delegation der Mönche, seine Legaten und den gegen den eigenen Patriarchen frondierenden Klerus der Hauptstadt klar ins Bild gesetzt war und, das Wichtigste von allem, der Kaiser sich als der gehorsame Sohn des Nachfolgers Petri aufführte. Der römische Papst begann mit einem brüsken Angriff auf den Patriarchen des neuen Rom; er versagte ihm die Gemeinschaft, nicht als einem

δυναστευόντων. p. 139, 5 [M VIII 902]. 43, 16 [M VIII 1006] *τούτους* [Severus, Petrus v. Apamea und Zooras] *καὶ τοὺς ἄλλους ἐμφωλεύοντας ἐν διαφόροις οἴκοις καὶ προαστείοις τῆσδε τῆς πόλεως.*

1 Das Nähere Sitzungsber. d. Bayer. Akad. d. Wiss. 1939, 2 p. 20ff.

Ketzer, sondern als einem unkanonisch eingesetzten Usurpator[1]. Die Motivierung läßt erkennen, wie vorzüglich er orientiert war. Mit dem Vorwurf der Ketzerei konnte er scheitern; Anthimos war als orthodoxer Bekenner zu den vier Synoden ordiniert[2] und hatte außerdem dem Kaiser versprochen, alles zu tun, was der Inhaber des apostolischen Stuhls vorschreiben werde[3]. Dagegen ließ sich nicht bestreiten, daß er formell noch Bischof von Trapezunt war und seine ohnehin unkanonische Versetzung auf einen anderen Thronos dadurch noch unkanonischer wurde, daß in Trapezunt kein Nachfolger bestellt war. In der Reichskirche des Ostens waren Transpositionen allerdings so häufig vorgekommen, daß sie als ein *tolerabile* gelten konnten[4]; die orthodoxen Patriarchen, der von Jerusalem, und wie angenommen werden darf, auch der von Antiochien hatten Anthimos' Ordination ohne Widerspruch hingenommen[5]. Nicht davon zu reden, daß Iustinian, als er Anthimos ordinieren ließ, von dem Privileg Gebrauch machte, das aller Wahrscheinlichkeit nach der Gründer Konstantinopels sich und seinen Nachfolgern gesichert hatte, den Bischof der neuen Hauptstadt aus eigener Machtvollkommenheit zu bestellen. Agapetus wagte den Angriff, weil er damit rechnen konnte, daß der Kaiser ihm nicht entgegentreten werde; Anthimos wurde von diesem sofort abgesetzt[6]. Es fand sich auch, ohne jede Schwierigkeit[7], ein Nachfolger: am 13. März 536 [Coll. Auell. p. 340, 22] wurde der

1 Vgl. vor allem Agapet Act. Conc. t. III p. 152, 24. 153, 25 [M VIII 923. 926] und Iustinian p. 120, 9. 27 [M VIII 1150. 1151], außerdem p. 132, 2. 134, 27. 138, 14. 140, 22. 147, 22. 38, 27 [M VIII 886. 891. 899. 903. 914. 995]. *οὐδὲ εἰς θέαν καθάπαξ παραδέξασθαι ἠβουλήθη τὸν κατὰ τῶν θείων κανόνων μανέντα Ἄνθιμον* p. 135, 11 [M VIII 981].

2 Act. Conc. t. III p. 31, 21 [M VIII 982] *ἐν ὑποκρίσει σχηματισάμενον δέξασθαι τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους καὶ τὴν ἀοίδιμον ἐπιστολὴν τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα Λέοντος.* 178, 31ff. 120, 12 [M VIII 963. 1151].

3 Act. Conc. t. III p. 179, 13 [M VIII 903]; im gleichen Sinne schrieb er an die Patriarchen von Antiochien und Jerusalem.

4 Vgl. Socrat. 7, 36.

5 Agapetus erteilt ihnen deshalb einen nachdrücklichen Verweis Act. Conc. t. III p. 152, 2. 25 [M VIII 923. 926].

6 Act. Conc. t. III p. 132, 18. 135, 15. 140, 15. 147, 24 [M VIII 887. 894. 902. 914].

7 Ich schließe daraus, daß Menas es war, der aus den konstantinopler und von auswärts hergeholten Mönchen die oben geschilderte Agitationstruppe zusammengebracht hatte.

Presbyter und Xenodochos Menas vom Papst persönlich ordiniert. Die Mönche schlugen jetzt vor, Anthimos in sein früheres Bistum zurückzuführen unter der Bedingung, daß er den libellus unterzeichne, der 519 bei der Wiederherstellung der Gemeinschaft zwischen der römischen und der konstantinopler Kirche festgesetzt war; aber der Papst ging weiter und verlangte, daß Anthimos seine Orthodoxie nachweise, bis dahin sei er suspendiert[1]. Den weiteren Verlauf erlebte er nicht mehr; er starb am 22. April 536. Iustinian überließ nunmehr die formelle Initiative dem Trupp der Mönche, der immer noch beisammen geblieben war: deren *libelli*, zunächst gegen Anthimos, sodann gegen Severus, Petros von Apamea und Zooras wurden Menas und der *ἐνδημοῦσα* überwiesen[2]. Die Legaten Agapets, die in Konstantinopel geblieben waren, nahmen auf Befehl des Kaisers [Act. Conc. t. III p. 128, 7ff. = M VIII 879] an der Synode teil und gaben an erster Stelle ihre Sentenz ab. Alles spielte sich in den kirchlich-bürokratischen Formen reibungslos ab: Anthimos verfiel dem Anathem, nachdem drei Delegationen des Konzils ihn vergeblich im Palast *Ὁρμίσδου*[3], in Villen und Klöstern, die er früher zu frequentieren pflegte, gesucht hatten; gegen Severus und Petros wurden Beschlüsse der *ἐνδημοῦσα* von 518 und einer von Severus' erbittertem Feind Epiphanios von Tyrus dort in demselben Jahre abgehaltenen Synode, sowie amtlich protokollierte Beschwerden aus Apamea vom Jahre 519 hervorgesucht und ein erneutes Anathem, in das nunmehr auch Zooras eingeschlossen wurde, ausgesprochen, außerdem ihre Entfernung

1 Act. Conc. t. III p. 140, 27ff. 132, 21ff. 135, 23f. [M VIII 903. 887. 894].

2 Die Worte, mit denen der Diakon und *primicerius notariorum* des konstantinopler Patriarchats Euphemios und der *spectabilis referendarius* Theodoros — übrigens ein Neffe des Hesychasten Iohannes, s. o. S. 351 [2] — die erste und letzte Sitzung offiziell einleiten [Act. Conc. t. III p. 128, 1ff. 130, 42ff. 29, 19ff. 37ff. = M VIII 879. 883. 978. 979] geben darüber ausführlich Auskunft.

3 Act. Conc. t. III p. 159, 16. 174, 38ff. 175, 31ff. 176, 4ff. [M VIII 931. 955. 958]. Er wohnte dort, als er Patriarch wurde, gehörte also zu den Schützlingen Theodoras schon in der Zeit, als er noch zu den Chalcedonensern hielt. Man darf vermuten, daß er durch Severus im Winter 535/36 für die Aposchisten gewonnen wurde; nach Iohannes von Aphthonia [Patrol. Or. 2 p. 254] kamen beide durch Theodoras Vermittlung zusammen. Zu p. 255, 3 vgl. Corp. scriptt. christ. Or. III 6, 2 p. 140, 19ff.

aus der Hauptstadt und die Vernichtung der Schriften des Severus verlangt. Iustinian, durch die Synode der alleinigen Verantwortung enthoben, bestätigte ihre in den fünf Sitzungen vom 21. Mai bis 4. Juni 536 gefaßten Beschlüsse am 6. August. Nach außen hin strahlte er wiederum in ungetrübter Glorie als der Schirmherr der chalkedonischen Orthodoxie und der Einheit der Reichskirche. Die Propaganda der Aposchisten in der Hauptstadt hörte auf, wenigstens soweit sie öffentlich und ungehemmt betrieben war; in der Dioecesis Oriens verfolgte der antiochenische Patriarch Ephraim die Aposchistenmönche mit betriebsamer Härte[1], ohne ihren Widerstand zu brechen oder auch nur zu schwächen. Theodora gab es zwar auf, ihrem Gemahl Zugeständnisse an die Aposchisten abzugewinnen, ließ aber ihre Schützlinge nicht im Stich. Severus, der trotz dem zugesicherten freien Geleit ins Gefängnis geworfen war, verhalf sie zur Flucht[2], Anthimos hielt sie in einem ihrer *cubicula* versteckt[3] und bot ihm zugleich die Möglichkeit, mit dem nach Ägypten geflohenen Severus und Theodosios, als er noch in Alexandrien als Patriarch lebte, in Gemeinschaft zu treten und zwar formell als Patriarch von Konstantinopel[4].

In all dem was vom Herbst 535 bis zum Frühsommer 536 sich in der Reichshauptstadt ereignete, spielte die Delegation der Mönche aus der ἔρημος zwar nur die Rolle einer Hilfstruppe; andererseits wirkte das schließliche Resultat stark auf die Verhältnisse in der ἔρημος zurück. Denn die Führer jener prochalkedonischen, aus Palästina herbeigeholten Hilfstruppe

1 Vgl. Kleyn, Jacobus Baradaeus p. 46. 52. Nach dem besten, leider durch Defekte der Handschrift verstümmelten Bericht in Corp. scriptt. christ. Or. III 6, 2 p. 174, 20ff. erhielt Ephraim auf seine Bitte den Auftrag im Kanûn Ind. XV, also im Dezember 536 oder Januar 537.

2 Land, Anecd. Syr. 2, 386 = Patr. Or. 2 p. 302 aus dem 2. Buch der Kirchengeschichte des Iohannes von Ephesus.

3 Liberatus [Act. Conc. t. II 5] p. 136, 12; ausführlicher Iohannes von Ephesus Patrol. Or. 18 p. 686.

4 Die wenig ergiebige Korrespondenz zwischen Anthimos, Severus und Theodosios steht in syrischer Übersetzung in den capp. 21—26 der Fortsetzung des sog. Zacharias. Nach dem Exzerpt aus Iohannes von Ephesus Kirchengeschichte bei Land, Anecd. Syr. 2, 389 schrieb Anthimos an Severus, der in der Verfolgung war, und an Theodosios, der noch auf seinem Thronos saß, also nach dem März 536 und vor der Inthronisation des Paulus ind. I = Sept. 537/38 [Corp. scriptt. christ. Or. III 6, 2 p. 175, 26].

waren Origeniasten, in erster Linie Leontios. Origeniasten waren auch die zwei Mitglieder die in Konstantinopel blieben und zu Hofbischöfen avancierten. Das bestimmte das Urteil der konservativen Väter in der Großen Laura; der formelle Triumph der chalkedonischen Orthodoxie wog ihnen leicht, da die Aposchisten seit 518 Palästina nicht bedrohten, die Origeniasten aber durch ihre Erfolge am Hofe einen gefährlichen Auftrieb erhalten hatten. Kyrill hat daher von seinem Gewährsmann, wie ich vermuten möchte, dem Hesychasten Iohannes [vgl. 189, 16], über die Delegation und ihre Teilnahme an der Synode von 536 nichts erfahren und berichtet nur von den höfischen, durch Leontios und den *πάπας* Eusebius vermittelten Erfolgen Domitians und des Theodoros Askidas, die 'nach Konstantinopel fuhren und so taten, als stritten sie für die chalkedonische Synode' [188, 23].

Die Väter begnügten sich nicht mit ihrem Ärger und ihrer Sorge: der Isaurier Gelasios, ein alter Jünger des Sabas [s. das Register II], der im September 536 Hegumenos der Großen Laura wurde [189, 13], ließ zunächst die Schrift des Antipatros von Bostra gegen die Dogmen des Origenes in der Kirche verlesen und entfernte, als dies Unruhen hervorrief, im Einverständnis mit den Vätern etwa 40 Origeniasten aus der Laura. Mit dieser Radikalkur eröffnete er einen 17 Jahre dauernden Streit, in dem die *ἔρημος*, die bis dahin, im ganzen betrachtet, für sich und nach dem, was sich in ihr durchsetzte, gelebt hatte, Objekt der kaiserlichen Kirchenpolitik oder, wie man auch sagen kann, der höfischen Intrigen und Rivalitäten wurde. Ich verzichte um so lieber darauf, die anschaulichen Einzelbilder, die Kyrills Erzählertalent von diesem Streit entwirft, durch kürzende Epitomierung zu verderben, als auch eine nichts auslassende Zusammenstellung dieser Einzelbilder die wirklichen Hintergründe nicht aufhellt. Wie bei allen Vorgängen, die in und durch eine Kamarilla in Bewegung gesetzt werden, ist das nur zum Teil und durch Rückschlüsse aus den überlieferten Tatsachen möglich. So beschränke ich mich auf wenige Versuche, Kyrills Berichte, die ich voraussetze, dem geschichtlichen Verständnis näherzubringen.

Nachdem Iustinian den Patriarchen der Aposchisten in Alexandrien, Theodosios, der sich dort gegen die Gaianiten nicht durchsetzen konnte [Liberatus Act. Conc. t. II 5 p. 135, 15ff.],

nach Konstantinopel geholt und in Derkos, einem eine Poststation von der Hauptstadt entfernten Fort verwahrt hatte[1], glaubte er Alexandrien mit einem orthodox chalkedonischen Patriarchen versehen zu können, was seit dem Tode des Timotheos Wackelhut im Jahre 482 kein Kaiser fertiggebracht hatte, und machte einen Mönch Paulus aus dem alexandrinischen Kloster der Tabennesioten [Liberatus Act. Conc. t. II 5 p. 138, 18] zum Patriarchen im Indiktionsjahr I = Sept. 536/37 [s. o. S. 399[4]]. Er machte sich durch eine böse Mordaffäre[2] bald so unmöglich, daß der Kaiser einige Persönlichkeiten aus seiner geistlichen Umgebung an die ägyptische Grenze nach Gaza schickte[3], die ihm sein Amt nahmen und einen palästinischen Mönch Zoilos an seine Stelle setzten, zugleich auch für einen zuverlässigen Kommandanten der Garnison sorgten, die ihn vor den Alexandrinern zu schützen hatte[4]. Diese Zusammenkunft in Gaza

1 Iohannes von Ephesus Patr. Or. 18, 538f. Er erfreute sich dort der Gesellschaft des Zooras. Theodora sorgte für sie und setzte durch, daß wenigstens Theodosios in einer Villa, die nur 6 Miglien von der Hauptstadt entfernt war [vgl. außer Iohannes Liberatus p. 135, 27], standesgemäß untergebracht wurde. Dort spielte er unter Theodoras Schutz ungehemmt den Patriarchen der Aposchisten.

2 Sie wird in abweichenden Fassungen erzählt von Liberatus p. 139, 6ff. nach alexandrinischer, Prokop anecd. 27 nach konstantinopler Überlieferung, von beiden abweichend von dem Fortsetzer des sog. Zacharias Corp. scriptt. christ. Or. III 6, 2 p. 176, 15ff.

3 Liberatus p. 139, 26ff. nennt an erster Stelle den römischen Diakon und Apokrisiar am konstantinopler Hofe Pelagius, sodann die Patriarchen Ephraim von Antiochien und Petros von Jerusalem, ferner den Hofbischof Hypatius von Ephesus, fügt aber hinzu *cum aliquantis episcopis*. Prokop a. a. O. erwähnt nur Pelagius, was bestätigt, daß er eine Hauptrolle spielte. Um so mehr fällt auf, daß Kyrill ihn niemals nennt, bei ihm treten in dieser Affäre nur Ephraim von Antiochien und der πάπας Eusebius auf. Der Fortsetzer des Zacharias [a. a. O. p. 176, 21] hat nur Ephraim und Abraham bar Chili aus Amida, einen fanatischen Chalcedonenser wie Ephraim, vgl. Kleyn, Jacobus Baradaeus p. 27. 60 und Krüger, Scriptt. sacri et prof. 3 p. 377f. Ort der Zusammenkunft ist Gaza nur bei Liberatus und Kyrill; daran ist festzuhalten gegen die übrigen, die sie in Alexandrien stattfinden lassen. Die Zeit ist nicht überliefert; als spätesten Termin bestimmt Jülicher [Festgabe f. Karl Müller p. 18] das Frühjahr 540; ich möchte bis 539 zurückgehen, um für all das was sich zwischen der Zusammenkunft und dem Anfang 542 [s. u.] erlassenen Edikt gegen Origenes ereignete, die nötige Frist zu gewinnen.

4 Corp. scriptt. christ. Orient. III 6, 2 p. 175, 29 = Scriptt. sacri et prof. 3 p. 239.

hatte ein Nachspiel in Jerusalem, das nur von Kyrill [191, 3ff.] ausführlich erzählt wird. Nach ihm werden dem über Jerusalem zurückkehrenden *πάπας* Eusebios von Leontios, der nach der Synode von 536 nach Palästina gefahren war [190, 4], die von Gelasios aus der Laura vertriebenen Origeniasten vorgeführt, um gegen jene Klage zu führen, erreichen aber, obgleich Eusebios mit Leontios sympathisiert, nur, daß sechs der eifrigsten Chalcedonenser von den 'Vätern' bestimmt werden, die Laura freiwillig zu verlassen. Sie gehen nach Antiochien und bringen Ephraim, dem sie die Schrift des Antipatros von Bostra [s. o. S. 400] überreichen, dazu, die Dogmen des Origenes zu verdammen. Nunmehr bearbeiten die palästinischen Origeniasten unter Mitwirkung des nach Konstantinopel zurückgekehrten Leontios sowie der beiden kaiserlichen Favoriten Domitian und Theodoros Askidas den Patriarchen Petros von Jerusalem den Namen Ephraims aus den Diptychen zu streichen. Der Patriarch weiß sich nur dadurch aus der Klemme zu ziehen, daß er heimlich die Hegumenoi des Theodosiosklosters und der Großen Laura Sophronios und Gelasios anstiftet, an ihn einen libellus gegen die Origeniasten zu richten, der ihn beschwört, Ephraims Namen nicht aus den Diptychen zu entfernen. Indem er so die Verantwortung von sich auf jene beiden Mönche abwälzt, überschickt er den libellus dem Kaiser, der daraufhin das Edikt gegen die Dogmen des Origenes erläßt und Menas mitsamt der *ἐνδημοῦσα* sowie Domitian und Theodoros Askidas zwingt, es zu unterzeichnen. Im Februar 542 wird es in Jerusalem publiziert[1].

Man kann alles von Kyrill erzählte Detail für richtig halten und muß doch eine Frage stellen, auf die er die Antwort schuldig bleibt: wer in der Umgebung des Kaisers war imstande, ihn dahin zu bringen, daß er das Edikt erließ, obgleich er dadurch erklärten Günstlingen seiner Wahl ein arges *sacrificium intellectus* zumutete und sie sich entfremdete? Die Aufklärung gibt Liberatus p. 140, 3: *Pelagius aemulus existens Theodoro Caesareae Cappadociae episcopo, uolens ei nocere eo quod esset Origenis defensor, una cum Menate archiepiscopo Constantinopolitano flagitabat*

1 192, 12—14. Die immer noch herrschende Datierung auf 543 stammt aus der von den Ballerini veranstalteten Ausgabe der Werke des Kardinals Norisius t. 4 p. 990, vgl. Hefele, Conciliengeschichte 2[2] p. 789.

a principe ut iuberet fieri quod illi monachi supplicabant, ut Origenes damnaretur ⟨*et*⟩ *cum ipso capitula talia docentia.* Pelagius gehörte als Diakon der römischen Kirche zu der Legation, die Papst Agapetus im Oktober 535 an Iustinian schickte [s. o. S. 396. 398] und wohnte mit dieser der Synode von 536 bei[1] und blieb danach als Apokrisiar des apostolischen Stuhls in Konstantinopel. Er war Mitglied der nach Gaza geschickten Kommission und kehrte über Jerusalem nach Konstantinopel zurück; daß bei Liberatus das von Kyrill berichtete Detail, insonderheit das mehr schlaue als mutige Vorgehen des jerusalemer Patriarchen fehlt, steht der Vermutung nicht im Wege, daß die Supplik der Mönche bei Liberatus dieselbe ist wie der von Kyrill [191, 28] erwähnte *λίβελλος κατὰ τῶν Ὠριγενιαστῶν*. Man darf ferner annehmen, daß die Exzerpte aus Origenes am Schluß des Edikts diesem Libellus entlehnt sind. Kyrill hat von Pelagius geschwiegen, weil er von dem was am Hofe vorging, wenig wußte und den loyal von ihm verehrten Kaiser nicht um den Ruhm bringen wollte, daß er von sich aus die Ketzer, die er und seine greisen Gewährsmänner nach ihrer persönlichen Erfahrung für die gefährlichsten hielten, dem verdienten Anathem überantwortet habe.

Die Niederlage der Origeniasten schien vollständig; ihre Führer ließen sich exkommunizieren, verließen die Neue Laura und suchten sich eine Niederlassung in der Küstenebene. Es kam hinzu, daß ihre Gönner in Konstantinopel, der *πάπας* Eusebios und Leontios starben. Aber es gelang Theodoros Askidas Pelagius matt zu setzen und den Kaiser in der Hand zu behalten dadurch, daß er dessen theologischen Dillettantismus zu neuen, einen schweren dogmatischen Streit provozierenden Taten anstachelte und ihm das in alter und neuer Zeit viel beredete Edikt gegen die drei Kapitel entlockte, das die Verdammung Theodors von Mopsuhestia nicht nur seiner Schriften, sondern auch persönlich *post mortem*, des, wie behauptet wurde, nicht von dem Edessener Hiba oder, wie er griechisch hieß, *Ἴβας*, verfaßten Briefes an Maris, der in den chalkedonischen Akten

1 Er erscheint in der Präsenzliste der letzten Sitzung Act. Conc. t. III p. 27, 26 [M VIII 975], sowie als Unterzeichner in lateinischer Sprache a. a. O. p. 182, 31. 113, 34 [M VIII 970. 1143]. Daß Agapet ihn zum Apokrisiar des apostolischen Stuhles gemacht hatte, berichtet Liberatus p. 136, 16.

[XI 138, Act. Conc. t. II 1 p. 391ff.] steht, und der Schriften Theodorets gegen Cyrillus forderte. Liberatus, der wie die afrikanische Geistlichkeit und die Mehrzahl der Occidentalen in dem Edikt eine Gefährdung des Chalcedonense sah, behauptet[1], Theodoros Askidas habe dem Kaiser weisgemacht, er werde durch das Edikt die Aposchisten in die Gemeinschaft der Reichskirche zurückführen. Damit ist Iustinians Einsicht in die kirchenpolitische Lage unterschätzt. Er war sich darüber klar, daß die Aposchisten nur durch die radikale Kassierung des Chalcedonense zu gewinnen seien; seine Absicht war vielmehr, die chalkedonische Synode von dem Verdacht des Nestorianismus zu reinigen[2]. Diesem Verdacht war sie am meisten dadurch ausgesetzt, daß sie den Brief an Maris nicht für ausreichend gehalten hatte,

1 Act. Conc. t. II 5 p. 140, 19ff. Er ist der einzige der über Theodoros' Machinationen ausführlich berichtet, freilich nur nach halbwahren Gerüchten. Theodoros Askidas war allerdings Rivale des Pelagius, aber mit nichten Akephaler [p. 140, 14. 15. 22]; daß Theodora sich um seine Intrigen gekümmert habe [p. 140, 23], ist mehr als unwahrscheinlich. In dem *concetto,* daß Iustinian ein Werk gegen die Akephaler nicht vollendet habe, weil das Edikt es überflüssig machte, steckt vielleicht eine vage Kunde von den Schreiben Iustinians an Zoilos von Alexandrien und dem noch erhaltenen an alexandrinische Mönche, das gewöhnlich *Contra Monophysitas* genannt wird; aber diese Schriften sind nicht unvollendet geblieben und vermutlich um 540, bald nach Zoilos' Amtsantritt verfaßt. Die Zornesausbrüche Domitians [Facund. 1, 2. 4, 4] über Theodoros und den Kaiser (er ist das Subjekt zu dem Satze 4, 4 p. 627 *prosiluerunt* etc.; *hi uero qui proposuerant* etc. ist Theodoros Askidas) in seinem Brief an Vigilius sind für den ehrlichen Mann charakteristisch, lehren aber nichts.

2 Vgl. das aus dem Laurent. plut. VII 1 von Bandini zuerst, dann von mir Abhandlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. N. F. 18 herausgegebene Schreiben an Bischöfe, die die drei Kapitel verteidigten [p. 47, 24ff. = PG 86, 1043f.]: *ἐπειδὴ τοίνυν ἐγράψατε λέγοντες διὰ τοῦτο ἡμᾶς σπουδὴν ποιήσασθαι τὰ τρία ταῦτα κεφάλαια καταδικασθῆναι . . ., ἵνα τὸ θέλημα πληρωθῆι τῶν ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς χωρισάντων . . ., γινώσκετε ὅτι ἡμεῖς οὐ δι' ἐκείνους ἐποιήσαμεν τοῦτο . . . οὐδὲ γὰρ οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κεχωρισμένοι περὶ τούτων τῶν κεφαλαίων λόγον τινὰ ποιοῦνται . . ., ἀλλὰ τῶι ὅρωι ἐναντιοῦνται τῆς ἁγίας ἐν Καλχηδόνι συνόδου τῶι περὶ τῆς πίστεως . . . οἱ γὰρ τοῖς ὀρθοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐναντιούμενοι δόγμασιν ἐπιθυμοῦσιν μᾶλλον τὰ μνημονευθέντα ἀσεβῆ κεφάλαια ἐκδικεῖν τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ ταύτης τῆς προφάσεως τοὺς ἁπλουστέρους ἀπατήσωσι καὶ τὸν Χριστιανὸν λαὸν τῆς ἐκκλησίας χωρίσωσι.* Wer solche Sätze schreibt, kann nicht die Absicht gehabt haben, durch die Verdammung der drei Kapitel 'die Monophysiten aus weltpolitischen Gründen zu gewinnen', wie die Modernen zu sagen pflegen.

um Ibas für einen Ketzer zu erklären[1]; um dieses Briefes willen, der Theodor von Mopsuhestia als einen Prediger der Wahrheit und Lehrer der Kirche feiert und Cyrillus' Anathematismen für gottlos erklärt, sind Theodor von Mopsuhestia und Theodorets Schriften gegen Cyrillus und für Theodor in die zu verdammenden Kapitel aufgenommen. Noch in der *Collatio cum Seuerianis* verteidigen die Vertreter der kaiserlichen Orthodoxie den Brief und seine Anerkennung durch die chalkedonische Synode mit Gründen, die auch die Aposchisten überzeugen [Act. Conc. IIII 2 p. 181, 26ff.]. Theodoros Askidas wollte allerdings dadurch, daß er ihn angriff, die Chalcedonenser provozieren, um den Streit so umfassend und heftig wie möglich zu machen, aber dem Kaiser mußte er weismachen, daß die Verdammung des Briefes die Synode nicht treffe; das Resultat dieser Intrige war der monströse Versuch, aus den Synodalakten zu beweisen, daß der Brief nicht von Ibas geschrieben sei, mit seiner Verdammung also der Autorität der Synode kein Schaden zugefügt werde. Mit der naiven Ehrlichkeit des Dilettanten hielt der Kaiser sich für berechtigt im Edikt zu erklären [Facund. 4, 4]: *si quis dicit haec nos ad abolendos aut excludendos sanctos patres qui in Chalcedonensi fuere concilio, dixisse, anathema sit.*

Nicht nur die Occidentalen, wie die Afrikaner und Pelagius[2], an dem Theodoros Askidas sich für die Verdammung des Origenes rächte, ließen sich nicht täuschen und sahen in der Verurteilung der drei Kapitel einen direkten Angriff auf die 'vierte Synode', sondern auch die palästinischen Mönche, die getreuen Nacheiferer des Sabas und Theodosios, die sich in den letzten Jahren des Kaisers Anastasios so energisch für die 'vier Synoden' eingesetzt hatten. Sie demonstrierten beim Patriarchen Petros, der sich ihrer nicht anders zu erwehren wußte, als durch die eidliche Versicherung, daß 'wer dem neuen Edikt zustimme, gegen

1 Das zeigt am deutlichsten die Sentenz des Eunomios von Nikomedien in der originalen, nur lateinisch erhaltenen Fassung [vgl. Act. Conc. t. II 1 p. 400, 18 Note]. Die im Anfang des 7. Jahrhunderts angefertigte Redaktion der Akten, die in den erhaltenen griechischen Hss. vorliegt [vgl. Act. Conc. t. II 1, 3 p. XXVIIII], läßt die ganze Sentenz weg; man traute also den kaiserlichen Verdrehungen des Textes nicht, obgleich sie durch die ökumenische Synode von 553 sanktioniert waren.

2 Das beweisen seine 1932 von Devreesse in den *Studi e Testi* 57 herausgegebenen *in defensione trium capitulorum libri VI.*

die chalkedonische Synode handele' [Facund. 4, 4], also deren Anathem verfallen sei[1].

Hätte Kyrill ein Geschichtsschreiber auch nur des Patriarchats von Jerusalem sein wollen, so würde er sich für verpflichtet gehalten haben, diese Aktion, die schon in die Zeit seines Aufenthalts im Kloster des Euthymios fiel, ebenso ausführlich zu erzählen, wie die Demonstrationen in den Jahren 513 und 517. Sein gesunder schriftstellerischer Instinkt und seine mönchische, aber echte Bescheidenheit bewahrten ihn vor historiographischen Ikarusflügen; er hielt sich an seine Berichterstatter. Sie erzählten ihm lediglich von den Bedrückungen durch die origeniastischen Bösewichter, die ihr geruhsames Hesychastenleben empfindlich störten. Die drei Kapitel regten sie nicht in gleichem Maße auf; sie reduzierten sie, wie übrigens auch der Origeniast Domitian von Ankyra [Facund. 4, 4] und Vigilius im Constitutum, auf die Verdammung des als Lehrer des Nestorius von jeher übel berufenen Theodor von Mopsuhestia[2]. Außerdem kamen sie, wenn auch vielleicht erst nach einiger Zeit, zu der Erkenntnis, daß, wie die Dinge nun einmal lagen, der Kampf gegen die Verfluchung Theodors, d. h. der drei Kapitel, ein politischer Fehler war; der Hegumenos Gelasios gesteht das offen ein, schiebt nur mit Unrecht die Schuld auf den Patriarchen Petros [194, 22ff.], der nach Facundus' Zeugnis sich vielmehr von den Mönchen hatte schieben lassen [194, 19ff.]. Es spricht, besonders wenn man Euagrius' mit chronologischen Konfusionen durchsetzte Auszüge aus den

1 Facund. 4, 4 *quid etiam Petrus Hierusolymitanus? nonne publica notitia refert quoniam conueniente ad se multitudine monachorum iuratus pronuntiauit quod si quis eidem decreto nouicio consentiret, contra Chalcedonense concilium faceret?*

2 Kyrill spricht nie von den drei Kapiteln, sondern nur von Theodor, auch im Referat über die Beschlüsse der 5. Synode 199, 3; auf diesen Beschlüssen beruhen auch die Stellen 221, 20 und 176, 8. 18. 179, 9. 194, 21: Sabas mußte ebenso gedacht haben wie die fünfte Synode. Was der Notiz über die Disputation mit Aposchisten in der konstantinopler Basilika (das griechische Wort βασιλική bedeutet weder Kirche noch Palast, sondern kann nur von der Gerichts- und Markthalle verstanden werden) Tatsächliches zugrunde liegt, ist schwer zu sagen: zu beachten ist, daß die Anhänger Theodors, die sich in die Begleitung des Sabas auf seiner konstantinopler Reise 530 eingeschlichen haben sollen, im Gegensatz zu dem Origeniasten Leontios nicht genannt werden.

Synodalakten 4, 38 vergleicht, für die gewissenhafte Berichterstattung Kyrills, daß er auch, wenn er von dem Dreikapitelstreit im ganzen schweigt, doch manches einzelne mitteilt, das nicht unwichtig ist, daß z. B. ein von Gelasios und anderen unterzeichneter libellus für die drei Kapitel, wie es scheint, von Petros persönlich [193, 25] nach Konstantinopel gebracht, aber vom Kaiser nicht angenommen wird [194, 25]. Vor allem aber erhellt aus seinen mit einer Fülle von Namen und Details ausgestatteten Berichten, welche praktischen Zwecke der diabolische Intrigant Theodoros Askidas mit seiner Entfachung des Dreikapitelstreits und seiner neugefestigten Herrschaft über den Kaiser [*τοῦ παλατίου κρατῶν* 192, 23] verfolgte. Domitian, der ebenso wie er vom Mönch zum Metropoliten aufgestiegen war, ging an der erzwungenen Unterzeichnung des Edikts gegen Origenes seelisch und bald auch physisch zugrunde [192, 5ff.]; Theodoros blieb auch nach der Unterzeichnung unentwegter origeniastischer Parteimann, der die mißglückte Opposition des Gelasios und Petros gegen das Dreikapiteledikt benutzte, um sich und seine Partei an ihnen zu rächen [194, 28ff. 192, 23ff.] und seine origeniastischen Genossen nicht nur zu restituieren, sondern auch in leitende Stellungen zu befördern [193, 15ff. 195, 16ff.]. Er trieb das Jahre lang mit zunehmendem Erfolg, bis ein dogmatischer Streit unter den Origeniasten ausbrach [197, 4ff.], den der gescheite Lykier Konon, seit Juli 547 Hegumenos der Großen Laura [196, 17ff.], auszunutzen verstand. Im September 551[1] wagte er es, nach Konstantinopel zu reisen und den gefährlichen Kampf mit Theodoros aufzunehmen; als ein Origeniast Nachfolger des verstorbenen Patriarchen Petros wurde und es darüber zu Schlägereien in Jerusalem kam, glückte es ihm, dessen Absetzung vom Kaiser zu erreichen und einen libellus gegen die Origeniasten anzubringen; auch für einen orthodoxen Patriarchen von Jerusalem wurde gesorgt. Dann berief, noch vor Menas' Tod am 24. August 552 [s. o. S. 345], der Kaiser ein ökumenisches Konzil nach der Hauptstadt, zweifellos, um über jenen libellus zu beraten und zu beschließen. Erst später wurden gegen den Widerspruch des Vigilius und der occidentalischen Bischöfe auch die drei Kapitel

1 Über das Datum s. o. S. 344f.; Diekamp [origeniast. Streitigkeiten p. 62 u. öfter] schafft sich durch die Verschiebung auf 552 unnötige Schwierigkeiten.

der Synode überwiesen. Davon schweigt Kyrill, berichtet aber, daß dieselbe 'fünfte ökumenische Synode Origenes und Theodoros von Mopsuhestia sowie die Äußerungen des Euagrios und Didymos über Praeexistenz der Seelen und ἀποκατάστασις mit dem Anathem belegt habe', richtig insofern, als, wie Diekamp zuerst umständlich und durchschlagend nachgewiesen hat, sowohl die Origenesfrage als auch die drei Kapitel auf derselben Synode diskutiert und entschieden sind, ungenau nur, weil nicht gesagt wird, daß sie getrennt behandelt wurden, zuerst Origenes nebst Euagrios und Didymos, dann die drei Kapitel[1].

IIII Kyrill

Kyrill ist geboren und aufgewachsen in Skythopolis. Von der in ein hohes Alter hinaufreichenden Stadt[2], die seit Beginn des 5. Jahrhunderts[3] die Metropolis der zivilen und kirchlichen Provinz Palaestina II war, ist kaum etwas anderes zu berichten, als daß sie unter der Nachbarschaft der Samarier zu leiden hatte. Diese wurden wegen ihres bei der Thora stehengebliebenen und von den Juden selbst verachteten Judentums vom Imperium und der Reichskirche übel behandelt und rächten sich dafür durch Raubzüge und Aufstände[4], die in dem an Schlupfwinkeln reichen Bergland schwer zu unterdrücken waren. Übrigens scheuten die Skythopoliten sich nicht, bei günstiger Gelegenheit an ihren Plagegeistern Rache zu nehmen; als ein samarischer Häuptling, der ihnen lange bös mitgespielt, aber dann seinen Frieden mit der kaiserlichen Regierung gemacht

---

1 Das folgt besonders deutlich aus dem guten Exzerpt aus den Synodalakten bei Georg. Mon. p. 629ff.; dort werden die beiden Schreiben des Kaisers an die Synode, zuerst das über Origenes, dann das über die drei Kapitel mitgeteilt.

2 Als israelitische Stadt hieß sie Bethšam und gehörte zum Stamm Manasse; in seleukidischer Zeit, als sie der Zehnstädteprovinz [Nachr. d. Gött. Ges. d. Wiss. 1906, 373] angeschlossen war, erhielt sie den griechischen Namen [vorher Nysa? vgl. Plin. 5, 74. Steph. Byz. s. u. Malal. p. 140, 15] zum Zeichen, daß sie für hellenisiert gelte und Stadtrechte hatte [Nachr. a. a. O. 373f.]. Pompeius befreite sie von der Herrschaft der Hasmonaeer; ihre Münzen datieren nach einer der fälschlich sog. pompeianischen Freiheitsären, a. a. O. 358.

3 Abhandlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss. XXXII 2 p. 5[1]. N. F. 10 p. 73.

4 Vgl. Prokop, der de aedif. 5, 7 mehrere Aufstände aufzählt, anecd. 18, 34 und besonders 11, 24 über den Aufstand des Jahres 529, über den auch Kyrill berichtet [172, 1ff. mit der Note].

hatte, so unvorsichtig war, ohne kaiserlichen Auftrag sich in der Stadt sehen zu lassen, fielen die Skythopoliten über ihn her und verbrannten ihn auf dem Markt bei lebendigem Leibe [163, 5ff. 172, 18ff.].

Abseits von dieser wilden Außenwelt erfreute sich Kyrill einer in frommer Stille verlaufenden Kindheit. Seine Eltern wurden von Sabas auf seiner Reise nach Skythopolis schon im Jahre 518 besucht; der Vater erzählte später dem Sohn, daß er damals dem Heiligen beim Wundertun assistiert habe [164, 20ff.]. Als Sabas 530 wiederum im offiziellen Auftrag nach Skythopolis kam, wohnte das Ehepaar im Hause des Metropoliten, weil der Vater 'dessen Sitzungen beiwohnte' [180, 5], was kaum anders erklärt werden kann als durch die Annahme, daß er Jurist von Fach (*σχολαστικός*) war und dem Metropoliten bei seiner mit dem bischöflichen Amt verbundenen schiedsrichterlichen Tätigkeit an die Hand ging[1]. Kyrill war schon geboren, als dieser Wohnungswechsel stattfand, der ohne den Verzicht auf eheliche Gemeinschaft[2] nicht gestattet wurde; er blieb der einzige Sohn. Für ihn, der damals etwa sechs Jahre alt gewesen sein muß[3], und die Eltern war der Besuch des neunzigjährigen Sabas das große, die Zukunft bestimmende Ereignis: der Alte erklärte ihn für seinen Jünger und den Sohn der Väter in der Wüste, legte ferner dem Metropoliten die Sorge für seine Erziehung zum Mönch ans Herz. Von nun an war die Absage an die Welt, das Leben als *μοναχός* für den Buben das alle anderen Möglichkeiten ausschließende Ziel. Auch der erwachsene Darsteller des Asketenlebens hat in dieser frühen Vorausbestimmung nie etwas anderes als eine Gnade der göttlichen Vorsehung er-

---

1 180, 5. Der Mutterbruder des Euthymios, von dem genau das gleiche berichtet wird [10, 7], war ein *σχολαστικός*. Den Bischöfen kostete diese Tätigkeit viel Zeit, über die Belastung durch *causarum turbas plurimas* klagt z. B. Theodoret Act. Conc. t. I 4, 2 p. 150, 4. Übrigens verstehe ich an der angeführten Stelle nur die Lesart *τὸ ἐπισκοπεῖον κρατῶν* = *episcopium occupans*, nicht *τοῦ ἐπισκοπείου*, obgleich dies in der Parallelstelle 10, 7 allein überliefert ist: ich sehe nicht, wie ein verheirateter Laie den Bischofspalast beherrschen (vgl. *τοῦ παλατίου κρατῶν* 192, 23) oder besitzen konnte.

2 Sabas erkennt, daß Kyrills Mutter *δούλη τοῦ θεοῦ* ist [180, 21], stellt sie also einer Nonne gleich.

3 Wenn man annimmt, daß er wie Sabas [90, 17] und Kyriakos [224, 9] im 18. Lebensjahr das Mönchsleben begann.

blickt; in der menschlichen Wärme seiner Schilderungen verrät sich, daß ihm das Leben in der Gemeinschaft des Koinobion oder der Anachoretenzelle in der Laura die gradlinige Fortsetzung seiner Kindheit im Elternhause war. Übrigens flossen in die Erziehung zum Mönch auch andere Bildungselemente hinein, möglicherweise durch den Vater, der Jura studiert hatte. Rhetorik hat er nicht gelernt, zum Glück; aber er brachte für seine Schriftstellerei etwas mit, was nur dem Erben einer alten geistigen Tradition, ohne daß er sich dessen bewußt wird, zufällt, das instinktive Verständnis für das, was die antike Stillehre *οἰκονομία* nennt, das sich im Aufbau, sei es einer einzelnen Erzählung[1], sei es einer ganzen Lebensbeschreibung, verrät. Diese vornehmste schriftstellerische Kunst hat um so tiefere Wurzeln, je einfacher und selbstverständlicher ihre Wirkungen dem nur genießenden Leser erscheint.

Der Vater muß gestorben sein, ehe Kyrill das Elternhaus auf Nimmerwiedersehen verließ; einen älteren Berater und Gönner hatte er in Georgios, dem Hegumenos einer Mönchssiedelung in Beella nahe bei Skythopolis [s. das Register II *Γεώργιος* (2)]. Dort wurde er im Jahre 542 (nach dem 1. April) vom Metropoliten zum Mönch geschoren und als Lektor[2] in den Klerus aufgenommen [181, 14ff. 71, 11ff.]. Daß der von Sabas persönlich zum Sohn der Väter in der Wüste erklärte Kyrill in eben dieser Wüste Mönch zu werden hatte, stand von vornherein fest, aber nicht, in welcher der vielen Koinobien oder Lauren. Georgios riet eifrig zur Großen Laura des Sabas, mit dieser bestand außerdem eine persönliche Verbindung, weil zwei Jünger des Hesychasten Iohannes, der als Klausner in der Großen Laura hauste, das Elternhaus Kyrills als Absteigequartier zu benutzen und von dort ihrem Meister und der Laura Geschenke mitzubringen pflegten [217, 13ff.]. Aber der junge Kyrill, der höher hinaus wollte, mochte sich nicht festlegen und benutzte das gerade in Jerusalem publizierte Edikt gegen Origenes, um Bedenken gegen eine Stiftung des Sabas zu äußern; zu seinen vielen Gründungen gehöre auch ein solcher Herd der

---

1 Man beachte z. B., wie geschickt in der Erzählung von der Heilung des jungen Terebon dessen Bericht [19, 21ff.] über seine Krankheit und die Traumvision des Euthymios erst einsetzt, als er schon dem Traum gefolgt und bei Euthymios angekommen ist.

2 Vgl. 10, 20. 223, 7.

Ketzerei wie die Neue Laura [181, 3ff.]. So wurde nichts bestimmt, außer daß seine Mutter ihm beim Abschied im November 542 den formellen Auftrag gab, nichts ohne den Rat des Hesychasten Iohannes zu unternehmen, damit er nicht unter Origeniasten gerate [71, 20ff. 216, 11ff. 217, 19]. Nachdem er in Jerusalem angelangt, die Enkaenien der neuen Marienkirche mitgemacht hatte, erfüllte er den mütterlichen Auftrag und besuchte am Anfang des Jahres 543 den Hesychasten Iohannes in der Großen Laura; der alte Klausner riet ihm, in das Koinobion des Euthymios einzutreten. Aber der blutjunge, jeder Erfahrung bare Kyrill mochte seinen still gehegten Wunsch, sofort die höchste Stufe des Mönchslebens zu erklimmen, dem Auftrag der Mutter und dem Rat des Greises nicht opfern und suchte sich im Röhricht des Jordan eine Laura, um in einer Einzelzelle das vollkommene Leben des Anachoreten zu beginnen, dessen Einsamkeit nur durch die Gottesdienste am Samstag und Sonntag unterbrochen wurde. Das überstieg seine körperliche und geistige Kraft; er wurde krank und das dunkle Gefühl, daß er des Joches einer Gemeinschaft noch bedürfe, brachte einen Traum zuwege, in dem ihm der alte Hesychast den Kopf zurechtsetzte und befahl, sich nach Jericho in das Xenodochion des Euthymiosklosters zu begeben und sich von dort in das Euthymioskloster geleiten zu lassen. Schon die Wanderung nach Jericho brachte die Genesung; im Juli 543 [217, 12; 545 im Register p. 271 ist ein Druckfehler], trat er in das Euthymioskloster ein; den Hesychasten besuchte er von dort aus regelmäßig. Auf dessen Fürsprache wurde er, als infolge der fünften Synode die Origeniasten aus der Neuen Laura vertrieben wurden, im Februar 554 unter die Anachoreten aufgenommen, die diese Laura neu besiedeln sollten. Dort brachte er, nicht mehr als Koinobiote, sondern als Bewohner einer Einzelzelle, etwa zwei Jahre zu [83, 21]; Anfang 556, vielleicht schon Ende 555, siedelte er, von Iohannes aufgefordert, in die Große Laura über. Damals dürfte er auch zum Presbyter ordiniert sein, was von ihm selbst nie erwähnt, aber durch die Überschriften der Viten des Sabas, Theodosios und Theognios bezeugt wird. Daß er die Erfüllung seines Jugendtraumes mittelbar der fünften Synode und dem Kaiser verdankte, hat seine loyale Bewunderung des rechtgläubigen und siegreichen 'Herren der Welt' in nicht geringem Maße gekräftigt; er hat ihr in der Prophezeiung des Sabas

175, 19ff. und dem Nachweis ihrer Erfüllung 178, 22ff. einen Ausdruck gegeben, der ihm nicht zur Unehre gereicht.

Was Kyrill aus der Klostertradition von den Hegumenoi erzählt, die das an die Stelle der echten Euthymioslaura gesetzte Koinobion regierten, verrät, daß die Stürme, die über die beiden Sabaslauren hinzogen, diesem Kloster fern blieben; die Kirchengeschichte braucht von ihm nicht zu reden. Dafür bekam der junge Kyrill in der Mönchsgemeinschaft, in der sein Dasein friedlich dahinfloß, die Wucht der Tradition zu spüren, die von einem Heiligen ausstrahlte, der freilich schon 80 Jahre tot war [85, 21], den von Kyrills Klosterbrüdern keiner mehr gesehen hatte, dessen Leichnam aber nicht aufhörte, Wunder zu tun. Solche Wunder erlebte er selbst; sie sind es nicht zum wenigsten gewesen, die ihn dazu trieben, das Leben des Heiligen zu erforschen und zu erzählen [71, 1ff. 82, 12ff.]. Es gab auch noch Überlieferungen aus der Zeit der Beduinenniederlassung, von der in den benachbarten Dörfern Reste als seßhafte kleine Leute saßen; der Enkel jenes Terebon, den Euthymios wunderbar geheilt hatte, hütete die Familientradition von der ersten Niederlassung und den Bischöfen der 'Zelte'. Vor allem aber: er machte schon bald nach 543 die Bekanntschaft des Kyriakos, der die Umwandlung der Laura in das Koinobion noch erlebt hatte; der Alte begrüßte in Kyrill den 'Klostergenossen' [231, 22] und kramte den Schatz seiner Erinnerungen aus, die bis nahe an den Tod des Euthymios heranreichten. Was er über diesen erfuhr, und die Vergangenheiten, die ihn unmittelbar im Kloster und in der Landschaft umgaben, führten zugleich auch zu der Gestalt zurück, um die seine Gedanken und Bestrebungen von früher Kindheit an zu kreisen pflegten, zu Sabas, über den er vor allem den immer wieder aufgesuchten Hesychasten Iohannes ausforschen konnte. Der junge Sabas hatte Euthymios noch kurz vor dessen Tode auf einer Wüstenfahrt in der Fastenzeit begleiten dürfen, in ihm seinen Meister gesehen [106, 8]: durch die Kunde von Euthymios erhielt die von Sabas erst sozusagen eine Tiefenperspektive. So formte sich ihm allmählich ein Doppelbild mit einem sich weit in die Vergangenheit hinein öffnenden Hintergrund und keimte zugleich mit zwingender Kraft der Impuls, dieses Bild zu vervollständigen. Er scheute keinen Weg und keine Mühe, um sich von Zeugen aller Art eine Fülle von Details, von Namen und Daten zu verschaffen [6, 1ff. 85, 20ff.]

und damit die Glaubwürdigkeit der Berichte jedem Zweifel zu entrücken. Der Hesychast Iohannes und der Hegumenos Georgios in Kyrills Heimat begnügten sich nicht mit der Rolle von Gewährsmännern, sondern mahnten zu schriftstellerischer Behandlung des Materials, Georgios verlangte sogar, daß ihm das fertige Produkt vorgelegt werde [105, 21. 83, 18ff. 85, 14. 86, 6. 8, 12]. Aber Kyrills Schriftstellerei ist zu originell, als daß sie aus dem bloßen mönchischen Gehorsam hervorgegangen sein könnte; das Beste tat sein natürliches Talent zum Erzählen, das am greifbarsten sich in den Partien verrät, in denen er Selbsterlebtes berichtet. Dies Talent hatte seine Nährwurzel zunächst in der sich unbefangen hingebenden Beobachtung von Menschen und Dingen und der Fähigkeit, die Züge und Striche sofort auszusondern, die dem im Geist entstehenden Bild Plastik zugleich und Bewegung gaben. Bei Kyrill kommt aber als dem Mönch nicht nur, sondern überhaupt als dem Sohn seiner Zeit noch etwas anderes hinzu: er vertieft sich in die Einzelheiten eines Hergangs darum mit andächtigem Eifer, weil diese Einzelheiten ihm seinen verehrten Heiligen von göttlicher Gnade gespendete Wunder offenbaren. In der Regel und namentlich dann, wenn Kyrill selbst der Gewährsmann ist, geht alles natürlich zu[1] und existiert das Wunder nur in der kindlichen Seele der Erzähler, deren naive Frömmigkeit immer bereit ist, die Kategorie der Kausalität auszuschalten; es ist aber nicht zu übersehen, daß andererseits von Kyrill selbst wenigstens nichts, um ein Wunder berichten zu können, erfunden wird, was nicht geschehen sein kann. Eine Sorte von Geschichten darf freilich nicht zu ernst genommen werden: die Löwen, die den Anachoreten mit respektvoller Devotion begegnen [118, 32ff.], ihre Gärtchen hüten [232, 12], auch wohl sittenpolizeiliche Funktionen übernehmen [138, 19ff.], sind gewissermaßen das Jägerlatein der in der Wildnis streifenden und hausenden 'Knechte Gottes'.

Nachdem Kyrill durch die Übersiedelung in die Neue Laura im Februar 554 eine eigene Zelle zuteil geworden war, arbeitete

1 Z. B. in den 72, 8ff. erzählten Geschichten; man muß nur, wie billig, zugeben, daß Besessenheit in jenen Ländern eine wirkliche, weit verbreitete psychische Krankheit war. Bei der Geschichte 79, 24ff. gehört nicht viel Kombinationsgabe dazu, um zu erraten, wer in Wahrheit den meineidigen reichen Hirten so jämmerlich verprügeln ließ.

er die beiden großen Viten, zuerst die des Euthymios, dann die des Sabas [ἐν δευτέρωι λόγωι 84, 25] aus; über die Schwierigkeit des Anfangs und der Einführung in den Stoff, die ihm so wenig wie jedem sein Bemühen ernst nehmenden Schriftsteller erspart wurde, half ihm eine Traumerscheinung seiner beiden Heiligen hinweg, die zugleich das Ganze legitimierte [83, 23ff.]. Die Viten der ältesten und wichtigsten Gewährsmänner, die zugleich von höchster geistlicher Autorität für ihn waren, des Hesychasten Iohannes und des Kyriakos, waren als notwendige Ergänzung von vorneherein gegeben; die des Hesychasten wird im Leben des Sabas geradezu angekündigt [105, 27ff.], die des Kyriakos in den einleitenden Sätzen [222, 21ff.] gerechtfertigt.

Es liegt kein Grund vor, anzunehmen, daß Kyrill diese vier Viten nicht so, wie er plante, vollendet habe. Die Vita des Hesychasten Iohannes ist absichtlich abgeschlossen, als dieser noch lebte; Kyrill überläßt es ausdrücklich anderen, nach dem Tode des Heiligen zu berichten, welchen Anteil er an den Kämpfen mit den Origeniasten und den Verteidigern Theodors von Mopsuhestia, d. h. der drei Kapitel gehabt habe [221, 19ff.]. Vermutlich verspürte er weder Neigung noch Begabung, die dogmatischen Hintergründe dieser Kämpfe zu erörtern, wie er auch für die Unterschiede zwischen den beiden Sekten der Origeniasten auf ein Werk orthodoxer Insassen der neubesiedelten Neuen Laura verweist [197, 10ff.]. Mag diese Vermutung über die Motive zutreffen oder nicht, Kyrill hatte jedenfalls nach jenem ausdrücklichen Verzicht keine Ursache, als der Hesychast schließlich starb[1], den mit einem Gebet feierlich ausklingenden Schluß der Vita durch einen Nachtrag über den Tod des Heiligen zu verunstalten. Daß vor dem Proömium derselben Vita etwas fehlt, hat Usener [der h. Theodosios p. XVIII] gesehen. Es bedarf aber nur eines Satzes, der im Allgemeinen ankündigt, daß noch mehr als eine Vita auf die des Sabas folgen solle, um den notwendigen Zusammenhang für die Anfangsworte *Πρῶτον προτίθημι τῶι λόγωι* zu gewinnen, und ich kann mir schwer vorstellen, daß Kyrill durch einen frühen Tod verhindert sein sollte, diese wenigen Zeilen vor eine

---

1 Das Jahr ist nirgends überliefert; nicht einmal der Tag des Heiligen im Kalender steht fest. S. o. S. 328f.

Vita zu setzen, die, wie nachgewiesen wurde, nichts vermissen läßt. Eine andere Erklärung liegt näher. Von der Vita wurde eine Einzelabschrift genommen und der erste Satz, weil in dieser Abschrift keine weitere Vita folgte, gestrichen; dieses Exemplar ist in die Sammlungen gelangt, auf denen die handschriftliche Überlieferung ruht. Auch die Vita des Sabas entbehrt des ursprünglichen Anfangs, nämlich einer *κεφαλαίωσις*, wie sie wenigstens in einer Handschrift der Vita des Euthymios vorausgeht und wegen der im wesentlichen übereinstimmend überlieferten Randzahlen auch für die des Sabas postuliert werden muß. Sie ist durch Nachlässigkeit oder als erstes Blatt ebenfalls in einer Einzelkopie weggefallen, die für die Überlieferung maßgebend wurde. Sind die beiden Auslassungen richtig gedeutet, enthalten sie ein nicht unwichtiges Indiz für die Textgeschichte; die in den Handschriften vorliegenden Sammlungen von Kyrillviten sind sekundäre, aus einzeln überlieferten Viten zusammengestückte Produkte.

Kyrill lebte noch lange genug, um nach dem Hauptwerk der vier Viten, in denen er alles ausgeschüttet hatte, was seinem eigenen Leben Inhalt und Wert gab, der einmal erwachten Lust am Schriftstellern zu frönen. An die Vita des Abramios muß er schon gedacht haben, als er erzählte wie Sabas das Scholarioskloster stiftete [128, 26]. In jenem Koinobion lebte ein Neffe des Sabas, Gregorios [90, 1. 244, 17], der Kyrill mit Berichten über Sabas' Herkunft versorgt hatte; was dieser von Abramios, den er in demselben Kloster kennen gelernt hatte, erzählte [s. o. S. 355], wird Kyrill zur Abfassung der Vita gereizt haben. Dagegen liegen die Viten des Theodosios und gar des Theognios außerhalb der persönlichen Sphäre Kyrills; sie sind durch rhetorische Enkomien [239, 17ff. 243, 8ff.] veranlaßt, deren sachlichen Inhalt er versucht war, in seinem Stil neu zu formen; bei Theodosios fügte er auch wertvolle Ergänzungen hinzu.

Es sieht so aus, als habe er sich damit, wie man sagt, 'ausgeschrieben'. Wie sein Leben weiter verlief, nachdem er das Gebot, mit seinem Talent zu wuchern [6, 15. 82, 16], redlich erfüllt hatte, meldet keine Kunde.